This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Google

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

310976

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TRETTIONDE OCH TRETTIFÖRSTA

ÅRGÅNGARNA.

MED 85 FIGURER.

1901 OCH 1902.

DISTRIBUERAS AF HRR WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM 1904

★KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TRETTIONDE OCH TRETTIFÖRSTA

ÅRGÅNGARNA.

MED 85 FIGURER.

1901 OCH 1902.

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

STOCKHOLM
PÅ AKADEMIENS FÖRLAG.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
316976
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
1904

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1904

INNEHÅLL.

Sid.
Akademiens och förvaltningsutskottets sammanträden: år 1901 (1 fig.) . . 119.
» » » » år 1902 . . . . . 180.
Besökande i Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet åren 1901 och 1902 . . . . 210.
De romerska denarerna i mellersta och norra Europa . . . . 41.
Det danska runverket (1 fig.) . . . . 1.
En egendomlig båtgraf vid Ulltuna (23 fig.) . . . . 147.
Konserveringsarbetena å Bohus ruin . . . . 16.
Konserveringsåtgärder å Alvastra cisterssienserklosters ödekyrka åren 1899 och 1900 . . . . 31.
Konserveringsåtgärder å Visby stads ringmur år 1900 . . . . 35.
Om Trefaldighetskyrkan i Uppsala. P. M. . . . . 162.
Om Vreta klosters kyrka i Östergötland. P. M. . . . . 173.
Runstenen i Orléans . . . . 58.
Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet. Samlingarnas tillväxt år 1901 (61 fig.) . . . . 79.
Vetenskaplig undersökning af Sveriges ortnamn . . . . 26.
Bihang: Riksantiqvariens årsberättelser för 1900 och 1901

I dessa årgångar förekomma uppsatser af:

Almgren, Oscar
Brate, Erik, Lektor
Ekhoff, Emil
Grill, Claes, Fortifikationsbefälhafvare
Hildebrand, Hans

hvarjämte i uppsatsen »Runstenen i Orleans» ingår, sid. 70 o. f., ett meddelande af

Schück, Henrik, Professor.

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.
REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

349—372. 1901 och 1902. Januari—December.

Det danska runverket.

LUDVIG F. A. WIMMER, *De danske runemindesmærker*. Andet bind. Runestenene i Jylland og på Øerne. København 1899—1901.

Medan Wimmer i det danska runverkets första band, som utkom 1895, lät sitt hemlands runinskrifter vittna om personer och händelser, som tillhöra den politiska historien, är det kulturhistorien, som riktas genom de sakliga upplysningar, som vinnas ur inskrifterna i det nyss utkomna andra bandet, hvilket omfattar runstenarne i Jutland och på öarne (utom Bornholm). Därvid är dock att märka, att med »runstenar» förstås icke alla stenar med runinskrift, utan blott »egentliga runstenar», äldre minnesmärken med runor, i motsats till runminnesmärken från en senare tid såsom »runeligstene, døbefonte og andre genstande med runer som på en eller anden måde er knyttede til kirker», hvilka skola behandlas i verkets fjärde band.

Runverkets hufvudindelning bestämmes alltså af klasskillnaden mellan egentliga runstenar (b. I—III) och runminnesmärken från en senare tid (b. IV), de egentliga runstenarne fördelas topografiskt allt efter förekomsten i »Nörrejylland», »Sønderjylland», »Øerne undtagen Bornholm» och »Skåne med Bornholm», med självständig numrering för hvartdera af dessa fyra områden, och inom hvarje område bestämmes ordningsföljden af förf:s åsikt om inskrifternas inbördes ålder, till motivering hvaraf de historiska inskrifterna behandlats särskildt i första bandet. Alldeles uteslutna från numreringen blifva

de runstenar i Danmark, som Wimmer icke anser som danska, liksom om vi från de svenska skulle utesluta Karlevi-stenen, rest öfver en Dansk, ristad af en Norrman eller Isländing, hvilken nu utgör Ölands runinskrift nr 1; dessa skola behandlas uti inledningen. Vedelspang-stenen I har dock insatts i nummerföljden, oaktadt Wimmer anser den som svensk. Så vidt jag kan se, ingår det alls icke i planen att upptaga Danmarks runinskrifter med äldre runor, hvilket är mycket att beklaga.

Det förefaller, som om denna runverkets plan skulle göra det rätt svårt att citera en dansk runinskrift, om man icke vill angifva dess namn, hvilket ju för många syften är alltför obeqvämt. Att citera inskriftens nummer i ett visst band af runverket går icke, emedan detta andra band icke har fortlöpande nummerföljd — den ohandterliga volymen hade dock gärna kunnat delas i två. Att angifva inskriftens nummer inom ett visst område skulle kunna gå, om Wimmer ville låta de olika områdenas inskrifter i band IV få en fortlöpande numrering efter samma områdens inskrifter i band II och III, men att så skall ske, är åtminstone icke utlofvadt. I jämförelse med denna obeqvämlighet för runverkets begagnare synes det vara en tvifvelaktig vinst, att inskrifternas ordningsföljd angifver Wimmers uppfattning af deras tidsföljd, äfven om denna skulle vara alldeles riktig, helst som denna kronologiska anordning icke genomföres grundligare än att det blott blir inom hvart hufvudområde, som tidsföljden framgår af ordningsföljden. Om det kronologiska förhållandet mellan en inskrift t. ex. i Jutland och en på öarne lämnar anordningen ingen upplysning; det får man räkna sig till på grund af de uppgifter, som kunna finnas vid hvarje inskrift om dess ålder, något, som gått för sig i fråga om alla inskrifterna. Den kronologiska anordningens svårigheter hafva framhållits för Wimmer från flere håll, »som oftest rigtignok af folk, der slet ikke var i stand at fælde en afgörende dom om denne sag», yttrar Wimmer om sina kritiker.

Oaktadt denna inskränkning till »egentliga runstenar» utgör detta andra band en väldig volym på öfver 6½ kg med präktig utstyrsel. Bandet behandlar 84 inskrifter: 58 från »Nörrejylland», 1 från »Sönderjylland» och 25 från öarne. Då äfven första bandets historiska minnesmärken från dessa tre områden infogats i den särskilda numreringen för området, så upptagas för »Nörrejylland» (här: J) 66 nummer, för »Sønderjylland» (här: SJ) 5, för »Øerne undtagen Bornholm» (här: Ø) 25 nr.

Kunna anmärkningar riktas mot runverkets plan, äro däremot förf:s undersökning och tolkning af de särskilda inskrifterna höjda öfver allt beröm. Man får det intrycket, att undersökningen utförts med den yttersta sorgfällighet och att en säkrare läsning svårligen står att vinna. Tolkningen är heller intet hastverk, olika möjligheter äro sorgfälligt öfvervägda och valet träffadt med den säkerhet och takt, som förf:s långvariga förtrogenhet med runinskrifternas stil och uttryckssätt allena skänker. Om läsaren understundom finner en annan uppfattning sannolik än förf:s, är denna ofta blott ett alternativ, som äfven af förf. motiverats, eller är det på grunder, som förf. i andra fall framhållit, men icke funnit användbara på fallet i fråga.

Ett fall, då det af Wimmer förkastade alternativet synes mig bättre än det valda, förekommer vid tolkningen af J 62, Oddum: **þurulfs · sati · stain · uftiʀ · tuka · tuka · sun · hin · usta · kuþ · hialbi · hans ·** »Torulv satte sten(en) efter Toke Tokesön, den udmærkede. Gud hjælpe ham (hans sjæl?)», hvarvid Wimmer säger, att **hin · usta** formellt kan motsvara både *hinn øzta* 'den ypperste' och *hinn østa* eller *ýsta* 'den yngste', men bestämmer sig för det förra, emedan det synes sannolikast, att inskriften innehållit en hedersbetygelse åt Toke, motsvarande andra inskrifters *bæztr* eller *fyrstr*. Dessa superlativer synas emellertid aldrig stå absolut jämte ett namn, som fallet här skulle vara, utan jämförelseleden är alltid på något sätt angifven, t. ex. J. 3 **lą̨nt : mą̨ną̨ : baistr : i : tą̨nmarku : auk : furstr,**

L. 903 **miþa · bestr**, L. 870 **unt hifni bistr**. Tolkningen: *øftiʀ Tōka, Tōka sun hinn østa* »efter Toke, Tokes yngste son» synes ock gifva en fullt naturlig mening. Det synes mig tvifvelaktigt, huruvida i samma inskrift felristningen **þurulfs · sati** skall tydas så, att »**þurulfs** har bortkastet nævneformsendelsen **-ʀ** og urigtig tilföjet **-s** under indflydelse af det følgende **sati**» och icke snarare **þurulfs** bör anses som felristning för **þurulfʀ** under inflytande af det följande **sati**.

Äfven på förf:s skarpsinnighet lemnar detta band, liksom det föregående, månget prof. Ett särskildt glänsande utgör tolkningen af Rimsø-inskriften (J 9), hvars oförståeliga slut: **ikam : tsrau : mas : iþua** — Wimmer insett skola läsas upp och ned och suppleras till: [**ua : is : t**]**auþi : sam : uarst : maki**, hvilket tolkas: »Døden (moderens død) er den verste ulykke for sönnen»; den föregående delen af inskriften angifver, att en son rest stenen öfver sin moder.

De danska »egentliga» runstenarne förete i åtskilligt ett annat skaplynne än motsvarande svenska, och skillnaden beror på skillnaden i ålder: hufvudmassan af de danska tillhör 900-talet och början af 1000-talet, af de svenska antagligen 1000-talets senare hälft.

I Danmark finnas åtskilliga inskrifter af otvifvelaktigt hedniskt ursprung. Glavendrup-stenen (Ø 8) på Fyn innehåller den hedniska önskan **þur · uiki · þasi · runaʀ** »Thor hellige disse Runer!» och är rest öfver en »gode, helgedomens vördnadsvärde väktare»; om en gode tala ock på Fyn Helnæs- och Flemløsestenarne, och Snoldelev-stenen (Ø 3) på Seland talar om en **þulʀ**, förmodligen ock ett hedniskt preständmbete. Nörre Næråstenen, äfven på Fyn, Ø 7, har den hedniska affattningen: **þurmutʀ niąut : kubls** »Tormund nyd höjen! (hvil i fred i gravhöjen!) och på Falster innehåller, ännu i slutet af 900-talet enligt Wimmer, Sønder Kirkeby-stenen (Ø 16) samma önskan som Glavendrup-stenen: **þur : uik**[**i**] **: runaʀ** »Tor vie runerne!», hvilken dock tecknats med tre binderunor, som icke enhvar kunde läsa, emedan kung Harald omkring 980 på Jællinge-

stenen hade förkunnat, att Danerna voro kristna. Samma protest mot detta kungabud afgifver Virring-stenen (J 27), äfven från slutet af 900-talet, genom åkallelsen: **þur : uiki : þisi : kuml :** »Tor vie dette mindesmærke!» anbragt i skymundan ofvanpå stenens topp.

Andra ålderdomsmärken peka ännu längre tillbaka i tiden. På Kallerup- och Snoldelev-stenen på Seland (Ø 2 och 3) förekommer runan ᚺ, ᚺ, som eljes tillhör den äldre runraden, på den nyss nämnda Helnæs-stenen på Fyn, som omtalade **nuRa kuþi** »Norernas gode», förekommer utom ᚺ äfven den gamla runan ᛗ, och Kallerup-, Snoldelev- och Flemløse-stenarne hafva dessutom en ålderdomlig runa för **a** ᚼ. enbart eller jämte den vanliga formen. Dessa inskrifter hafva varit Wimmer ett vigtigt stöd vid ådagaläggandet af den yngre runradens utveckling ur den äldre. Med uttryckssättet i de ålderdomliga inskrifterna i Kallerup (Ø 2): **hurnbura stain · suiþks** »Svidingen (Svides ætling) Hornbores sten» och Snoldelev (Ø 2): **kun · ualt stain · sunaR : ruhalts · þulaR · ą salhauku[m]** »Gunnvalds sten, sön af Roald, 'taler' på Salhöje (i Salløv)», i hvilka alltså medels genitiv den betecknas som stenens egare, öfver hvilken den är rest, öfverensstämmer inskriften på Hammel-stenen **ulfs st-** »Ulfs sten», som därför anses som den äldsta i »Nörrejylland» (J 1.). »Sönderjyllands» äldsta, Haverslund-stenen (SJ 1), framgår som gammal genom att blott innehålla ett namn: **· hairulfR ·**, liksom en del runstenar med äldre runor. Gen. brukas ock J 16, Hune, **hufi · þurkil · þurbiurn : satu : stin : runulfs : hins · raþ · sbaka · faþur · sins** »Hove, Torkel, Torbjörn satte Runulv 'den rådspages' deres faders sten», hvilken sten af Wimmer föres till sista hälften af 900-talet.

Tryggevælde-stenen (Ø 9) på Seland, som med säkerhet är rest af samma Ragnhild, som rest Glavendrup-stenen, uppvisar runan **b** som beteckning för v-ljud. Detta bruk af **b** har icke tillfälle att uppträda på öfriga hittills anförda urgamla runstenar, men möter på Bække-stenen II (J 11), hvars ålder Wimmer dock ej sätter högre än 960—970. Inskriften lyder:

hribną : ktubi : kriukubþsi || **aft : uibrukmþusin** hvilket Wimmer tolkar: *Hræbna gat orpin griútkumbl þési æft Wéborg móður sína*, »Ræevne lod opkaste dette stenkummel efter sin moder Viborg». En äldre helt afvikande tolkning af första raden anför Wimmer efter C. Säve, till hvilken Bugge anslutit sig (Rökstenen II s. 87, och N. I. s. 62), på följande sätt moderniserad: **hribną : (u)k tubi : k(i)ri(þ)u kub(l) þ(u)si** »Rævna og Tubbe (eller: Tove) gjorde dette mindesmærke». Wimmer anmärker däremot med rätta, att »en skrivemåde **kiriþu** for **karþu** er i strid med hvad vi finder i alle ældre samtidige eller endogså betydelig yngre danske indskrifter» samt att ristaren säkert icke skulle brukat **uk** utan **auk**, men äfven enligt Bugge aldrig utelemna två runor i rad. Mot giltigheten af denna förkortningsregel kan invändas, att en ristare, som brukar **b** för att beteckna v-ljud, bör antagas hafva åsyftat **þausi** och icke **þusi** och alltså i det ordet utelemnat två runor och sålunda svårligen haft någon fast förkortningsregel. Säves tydning har det stora företrädet framför Wimmers, att den utgår från en vanlig formulering i runinskrifter: »gjorde kummel detta», och möjligheten att återfinna denna schablon synes mig så mycket värd, att jag föga tvekar att fördenskull antaga **kriu** antingen felristadt för **krþu**, förkortning af **karþu**, eller, med Bugge, *Norges Indskrifter med de ældre Runer*, s. 62, stående för **k(a)r(i)þu**. Namnet **tubi** bör anses som »Tove», då ju »Tove» är mycket vanligt i danska runinskrifter. Ristningen **tubi** »Tove» stämmer mycket väl med **hribna** »Rævne» och *tube*, *tobe*, *tubo* i Reichenau-nekrologen.

Af samma skäl, emedan den aflägsnat sig från inskrifternas stående uttryckssätt, håller jag Wimmers tolkning af slutet af inskriften på Asfærg-stenen i Jutland (J 50) för oriktig. Inskriften lyder: **: þurgiʀ : tuka : sun : risþi : stin : þąnsi : iftiʀ : mula : bruþr : sin : harþą : kuþru : þin :**, hvilket Wimmer öfversätter: »Torger Tokes sön rejste denne sten efter sin broder Mule. Din ro (hvile) være såre god! (*Harða góð ró þín*)». Man väntar: *harða gōðan þegn*, och **þin** för **þikn** är intet öfver-

raskande, enär talrika exempel finnas på att enstaka runor blifvit öfverhoppade. Runan **ą** i **harþą** och **ru** i **kuþru** måste utgöra ett slag af lönnskrift, hvars förekomst i detta till betydelsen klara fall måhända en dag skall leda till att finna nyckeln till så obegripliga inskrifter som Sørup-stenen, Fyn (Ø 25), hvilka förekomma rätt talrikt i Sverige.

Frerslev-stenen på Seland (Ø 1) förefaller ännu äldre än någon af dessa genom förekomsten af runan **P w**, men i förening med språkformer af ungt datum, hvilka nödga till antagandet, att inskriften utgör ett försök i sen tid att tillverka en fornåldrig inskrift, så sent till och med, synes det, som senare hälften af 1200-talet. Runan **P w** står för öfrigt i betydelsen **u**, hvilken ock är känd från Rök-stenens äldre runor. Frerslev-stenen förutsätter alltså blott fornåldriga runinskrifter som mönster, men är icke själf gammal. Wimmer sätter den i alla fall som öarnes äldsta.

Ett annat fall af dylik afsigtlig arkaisering utgör Tirsted-stenen på Låland (Ø 18), på hvilken runan **ą** utmärker både *a* (**ąsraþr** »Asrad», **fręnti** »frænde», **ą** »i», **þą** »da») och *o* (**frąþa** »Frode», **fąlak** »fører», isl. *foringi*) och brukas i ord, där man väntar **i** (**suąþiauþu** »Svitjod», **ląþi**, isl. *liði*, flok, vikingeskare). Inskriften lyder i öfversättning: »Asrad og Hildulf rejste denne sten efter deres frænde Frode; men han var den gang mændenes (krigernes) fører, men han døde i Sverig og omkom i Frégérs flok (vikingeskare), da alle vikinger (omkom)». Denne Fröger omtalas i några svenska runinskrifter i Uppland och Gestrikland och synes haft sitt hem i Skederids sn i Uppland, drog till Grekland, där två af hans närmaste dogo, vände åter och blef anförare för en skara vikingar, som bland annat härjade i Tavastland, föll själf **i silu × nur**, hvilket Bugge öfversätter »paa Ösel nord», hvad Wimmer ogillar, och i själfva verket passar icke »norr» till »Ösel», rimligtvis åsyftas någon finsk ort (*Salo?*); därpå blef Frode anförare och omkom i Sverige med hela flocken, antagligen genom skeppsbrott.

Sammanhang med Sverige visar ock Sæddinge-stenen på Låland (Ø 13), hvilken Wimmer anser varit ett af mönstren vid Tirsted-stenens arkaisering. Inskriften läser Wimmer i följande ordning: **þurui : kat : kauruan : ‖ stain : þansi : [aft :] ‖ uikik ‖ uiar : sin : ian : han : uas ‖ ilatra : triu[k]a[str] | sutrsuia : auk : suþr[lana] ‖ kuaulat[um ha]f nur | baistr : hanuas ‖ sutrsuia : auk ‖ minuksąm[ʀ]** och öfversätter: »Tyre lod göre denne sten efter Viking, sin ægtefælle; men han var den trofasteste af de i landet bosatte Sydsveer, og han kom sydpå til Lålikernes (?) øland over havet mod nord (?). Den bedste var han af Sydsveerne og uforglemmelig (?)». Namnet Viking är ej eljes kändt från Danmark, men förekommer ofta i Sverige, Viking är alltså en svensk, som gift sig i Danmark och åt hvilken hans danska enka rest en vård. Att »han kom sydpå til Lålikernes (?) öland over havet mod nord (?)» finner Wimmer själf vara ett »ubehjælpsomt» uttryck, om ock klart nog: efter öns läge seglade han »sydpå», medan *nord* torde beteckna, att han landade på öns nordsida. Runorna [**lana**], som Wimmer tolkar som ett annars okändt gammalt namn på Lålands befolkning, finnas nu ej mer utan äro hemtade från en teckning af Kornerup 1859. Wimmer ifrågasätter själf att läsa **tana** och framhåller, att **suþrtana aulat** »syddanskernes öland» skulle passa bra ihop, men ryggar tillbaka för omotsvarigheten i samma inskrift mellan första leden i **suntrsuia** och detta **suþrtana**, hvilken vexling han dock förklarar enligt vernerska lagen; »en rimelig grund til i indskriften på Sæddinge-stenen at kalde »Sydsvenskarne» *Sundrswiaʀ*, men »Syddanerne» *Suðrdaneʀ* lader sig nemlig ikke anføre». Omöjligt synes dock icke, att en dylik vexling kunnat finnas, kanske rent af eftersträfvas för att variera. Vexlande betoning och däraf föranledd olika ljudutveckling förekommer ju emellanåt i samma ord såsom *Olafver sköt konungher* (Cod. Bildst.) motsvarande isl. *Olafr skautkonungr* (Herv. S.), och *Olawer skotkonunger* Vgl. IV, *Olaus skutkonunger Scr. Rer. Suec. Gösta* : *Gustaf*; se om dessa A. Kock, *Tydn. af gamla svenska ord*, s. 93 f. Om sålunda **suþr[tana]** är gen.

pl. *Suðrdana*, Syddanskar, faller det sig naturligast att samordna det med det föregående **sutrsuia** och mig synes det vara ett passande uttryck, som skulle vinnas genom tolkningen: »han var den trofastaste af sina landsmän, resp. sydsvenskar och syddanskar», **ilatra** »som bodde i samma land som han», hvilket i ungdomen var fallet med Sydsvenskarne, efter giftermålet med Syddanskarne». Ristningen **kuaulat** har Wimmer skarpsinnigt tolkat som ***kuam aulat** »kom till öland» men förbundit det med det föregående till »lålikernas» (el. syddanernas) öland», månne det icke betyder: »kom till Öland», den svenska ön, hvartill det följande [**um ha**]**f nur** »öfver hafvet åt norr» afgjordt bättre passar. Denna uppgift afser väl, att han dog på färden till Öland. Själfva beteckningen »Sydsvear» är af intresse för frågan om förhållandet mellan Svear och Götar.

Åtskilliga inskrifter ega delvis metrisk form. Rimsøstenens verspar: [ua : is : t]**auþi : sam : uarst : maki**, hvarigenom en son klagat sin moders död, är redan nämndt. Ett sammanträngdt uttryck för den efterlefvandes känsla mot den döde utgör ock versen på Tryggevælde (Ø 9): **faiʀ · uarþa · nu futiʀ · þąi · batri** »Få vorder nu fødte (fødes nu) bedre end han». Eljes synes den känsla, som uppbär den poetiska formen, mest vara själfbelåtenheten öfver det herrliga minnesmärke, man mäktat åstadkomma. Så säger Tillise-stenen (Ø 24): **e mun · stanta · meþ · sten lifiʀ · uitrint · su · iaʀ · uan · eskil** »Evig vil stande, medens stenen lever, hvad her i runer Eskel risted». Till och med Store Rygbjærg-stenen (J 12), som säger: **tufi : bruti : risþi : stin : þansi : aft : lika : brutia þurkuni** »Tove bryde rejste denne sten efter brydens »legetöj» (sin elskede, sin fæstemø) Torgunn» antyder inskriftens känsloinnehåll blott genom bruket i prosa af det visserligen uttrycksfulla ordet **lika** 'leksak', 'docka', hvarpå i poetisk form följer: **þiʀ : stafaʀ · munu : miuk : liki : lifa :** »Disse stave vil leve meget lange»; en formel, som ock föresväfvat ristaren af Spentrup-stenen (J 21), då han skrifvit **þasi : runa**[**ʀ : miuk**] [**li**]**ki : lifa :** [**munu**], hvilket Wimmer icke vågar afgöra om det är vers. Att läsa **þasi : runa**[**ʀ :**

munu] [**miuk : li**]**ki : lifa** med ett verspar som J 12 förbjuder fragmentets form.

Fragmentarisk är ock den metriska inskriften på Sandbystenen II (Ø 23), emedan stenens topp är afslagen. Wimmer läser och supplerar: **i mun • sa**(*n*)[• e] (*l*)**if • uitrik • susi • eʀ • uan • sil**[fa] »Altid vil dette [evig] levende (uforgængelige) vidnesbyrd være sandt, som Søl[ve] gjorde». Wimmer anför en tolkning af Stephens, som efter Tillise-stenen (Ø 24) föreslagit att supplera: **i mun san** [**stanta**] [**meþ stain hafr l**[**if uitrik susi iʀ uan sil**[**fa**], hvilket Bugge modifierat till **i mun san**[**ta**] o. s. v. »alltid skall stånda». Wimmer klipper af dessa tolkningsförsök genom förklaringen, att blott ett par runor kunna tänkas fela upptill. Af teckningarna att döma är dock riktigheten af denna slutsats mycket tvifvelaktig. Wimmer konstruerar upp toppen sådan den sannolikt varit enligt den säkert riktiga suppleringen af framsidans inskrift; den höjer sig på teckningen 3½ cm öfver stenen och öfversta slinglinien (på bifogade teckning den öfversta prickade linien) är 1 cm från toppen. Baksidans uppkonstruerade topp har som sig bör samma höjd 3½ cm, men där slutar öfre slinglinien (på teckningen den undre prickade bågen) 2½ cm uppifrån; hvad som berättigar till antagandet, att baksidans ristning icke kunnat sträcka sig ännu 1½ cm uppåt på teckningen, förmår jag icke inse. Wimmers tolkning gör satsen till prosa och dock ligger det nästan i sakens natur, att denna sats skall vara vers, och slutligen innehålles uti *é* : *élif* en pleonasm, som en runinskrift svårligen skulle lida. Efter min tanke har således Sandbystenen II haft samma halfstrof som Tillise-stenen, om än delvis skrifven med vissa förkortningar, hvaraf **lif •** är en bevarad. Vidstående teckning innehåller ett förslag till ristningens rekonstruktion.

Samma förtröstan på minnesvårdens bestånd uttalas på Ålum-stenen I (J. 42) genom det verspar, som Wimmer läser: **þau : munu mini : markt iuf birta,** transskriberar: *þáu munu minni mærkt é of birta* och tolkar: »Detta minde vil med sine

runetegn (*mærkt* part. nom. pl. n. af *mærkja* forsyne med mærker, tegn) altid vidne höjt». Ordet *é* förefaller dock alltför tryckstarkt i satsen för att med fördel kunna nyttjas i sänkningen (jfr Sievers, *Altgermanische Metrik* s. 69, anm. 2), och jag kan icke undertrycka den förmodan, att denna förmenta **i**-runa blott utgör radens gräns mot venster och att versen alltså blott är: *mærkt of birta.* Bjærregrav-stenen II (J 45), från samma härad, har likaledes på framsidan infattningsstreck till venster blott för en rad, på Vester Tørslev-stenen (J 48) skjuter venstra radens öfre linie liksom här ut ett stycke till venster om

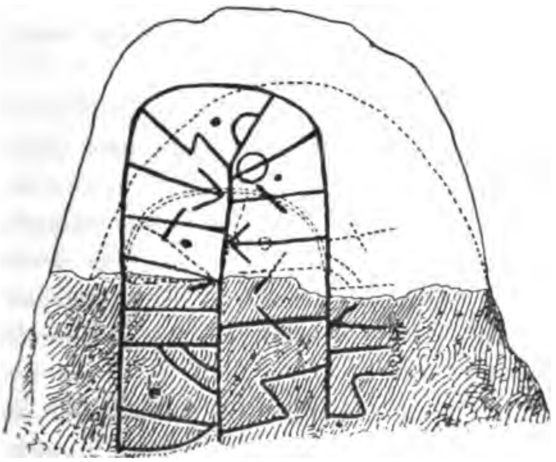

1.

infattningslinien; dessa paralleller synas mig afväpna de invändningar, som annars med allt fog kunde göras mot att antaga detta **i** som infattningsstreck.

Stå hittills anförda verser den lyriska poesien nära, så synes lärodikten vara representerad på Sønder Vinge-stenen (J 49), hvilken **tufi : bruti** rest efter sina två bröder. Efter uppgiften därom är inskriften dels borta, dels svårläst; Wimmer läser — **sarþi : auk : saþi : ukʀ : saʀ : mun : akuþi**, hvilket suppleras och transskriberas: [*Sæll, sá*]*s arði auk sáði ungʀ*

sáR mun ágóði samt tolkas: »[Sæl den], som plöjede och såde (har plöjet og såt) i sin ungdom; det vil sikkert give rikt udbytte». Denna tolkning framställer Wimmer icke utan tvekan, för **saþi** står kanske **siþi**, för **k** och **i** uti **akuþi** kanske **f** och **a**, men möjligheten af en passande tydning fäller, som sig bör, utslaget. Wimmer anser Tove hafva velat uttala, att hans två bröder från ungdomen varit driftiga landbrukare, som skördat frukten af sitt arbete. Månne icke dock futurum är mindre passande, där imperfektum eller perfektum synes vara det korrekta, om brödernas afslutade lif afses, och presens i båda satserna, om en allmän sats skall uttalas? Man väntar väl ock skiljetecken framför **arþi**, jfr Egå (J 47) **þans × uas**. Säker synes sålunda icke Wimmers tolkning, men jag mäktar icke ersätta den med någon annan.

Måhända i metrisk form utan fläkt af poesi göres på Flemløse-stenen (Ø 5) utsagan: **aft ruulf st ą tR stain sasi** »Efter Rolf står denne sten», hvilket icke Wimmer uppställer som vers, och på Virring-stenen (J 27) står versparet: **starkaþ[r] [:] risþi : stin : aft : tuþan :** »Starkad rejste sten(en) efter den døde». Dylik poesi tyckes ock hafva funnits på Egtved-stenen (J 8), men inskriften är så fragmentarisk, att dess ordningsföljd ej med säkerhet kan fastställas.

Dessa danska runinskrifter innehålla jämte allmänt bekanta namn, bland hvilka *Tōfi* förekommer 10 gånger, *Tōki* 15 gånger, en hel mängd eljes okända namn: **knubli** nom. sg. m. *Gnýpli* (J 5), **fainlu** ack. sg. m. *Fænlu*, J 8, **ainraþa**, gen. sg. m. *Æinrāða*, J 9, **aisku** ack. sg. m. *Æisku* J 13, **hriþi** ack. sg. m. *Hriði* (*Hréði*) J 17, **fukis** (**kukis**) gen. sg. m. *Foggis* J 22, **kriuþ** ack. sg. f. *Griúð* J 22, **kitu** *Geddu* gen. sg. m. J 23, hvilken inskrift ock innehåller gen. sg. m. **þurknus** af det sällsynta namnet Torgny, **raþa** ack. sg. m., möjl. isl. *Hraði*, J 24, **riuskR** nom. sg. m. J 25, **lutaris** gen. sg. m. J 32 *Loddaris*, **sąskiriþr** nom. sg. f. J 36 *Sasgærðr*, **tuika** gen. sg. m. J 44 *Twægga*, **hala** nom. sg. m. *Halla* och **litu** gen. sg. m. *Litu* J 48, **uruiu** ack. sg. m. *Yrvju* J 49 (samma stens **kaþu** ack. sg. m. är blott

bekant som tillnamn, isl. *kaða*), **ufla** ack. sg. m. J 52 *Ýfla*, **risbiik** ack. sg. m. J 55 *Risping*, **Kifla** ack. sg. m. J 57 *Rifla*, **tuguta** gen. sg. m. J 59 *Tungu-Odda* (?), **þuþkil** nom. sg. m. J 60 *Þiúðkell*, **skulks** (?) gen. sg. m. Ø 1 *Skulks*, **hurnbura** gen. sg. m. Ø 2, blott dvärgnamn *Hornbori*, **suiþks** gen. sg. m. Ø 2 *Swiðings* »Svides ætling», **nairbis** gen. sg. m. *Nærbis* Ø 9, **sbarlu** ack. sg. m. J 12 *Sparlu* (*Spærlu*?), **astarþr** nom. sg. m. Ø 15 är omställning för *Ástráðr*, hvilket är rätt vanligt, **sylfa, sil[fa]** nom. sg. f. Ø 23 *Sølfa* och **susur** ack. sg. m. *Susur*, som Wimmer tror skildt från **sasur** Ø 20 nom. sg. m., J 27 ack. sg. m.

Ett af dessa namn kan säkert genast strykas som obekant, nämligen **uruiu** ack. sg. m. J 49, ty det är helt visst att uppfatta som **ura[k]iu** *Orøkiu* med runan **k** afglömd. Namnet **tuguta** J 59, som Wimmer med tvekan återgifver *Tungu-Odda*, misstänker jag stå för ***þurkuta** *Þörgøta*. Då sonen heter **ąsgutr**, är det ju icke osannolikt, att faderns namn kunnat ändas på *-gøti*; på **t** för väntadt **þ** finnas en del exempel i svenska runinskrifter, se *Runverser* s. 28, 49, 302 och på utelemning af en runa, särskildt **r**, finnas icke få exempel i de danska runinskrifterna t. ex. **ha[r]þa** J 51, **bia[r]naʀ** J 57, **fą[r]ink** Ø 18, **mi[r]ki** Ø 21. Månne icke på samma sätt **fukis** gen. sg. m. J 22 är att förklara som **fu[l]kis** jfr **fulkir** L. 743.

Gen. sg. **lutaris** J 32 förutsätter enligt Bugge och Wimmer nom. sg. **Loddariʀ* (*Luddariʀ*), hvilket namn eljes icke kan uppvisas, men antages möjligen ligga till grund för ortnamnet *Lødderup*, äldre *Lyddorp*, *Lyd(d)rup*, som i så fall skulle uppstått af **Loddara* (*Luddara*) *þorp*. A. Falkman, *Ortnamn i Skåne* s. 157, förklarar det skånska *Löderup* af fsv. och gd. *Lyd(h)er*, *Luder* som kanske böra skiljas från **lutaris**. Jag har tänkt mig möjligt, att detta okända namn J 32 kan vara tyskt lån, närmast från Sakser eller Friser, liksom Wimmer på Tårnborg-stenen (Ø 22) funnit ett tyskt namn **iki : brit**, *Ingibret*, sedermera Engelbert, Engelbrekt, ty. *Ingobert*, *Ingibert*, *Ingibret*. Dess form synes nämligen passa bra till namnet Lothar, hvars saksiska form bör ha varit (*H*)*lūd-heri*. Från den fran-

kiska konungafamiljen kan namnet antagas hafva spridt sig vida bland folk under dess lydnad och från dessa tillfälligtvis äfven öfverskridit det frankiska rikets gränser. Med nordisk nominativändelse borde detta namn närmast blifva: **Lūd-(h)æri-R*, hvilket emellertid i saknad af analogier kan hafva utvecklat sig till **Lūdd-æri-R* nom. sg. till **lutaris**. Otänkbart synes icke heller, att lånordet fått behålla sin saksiska böjning med nom. *Lūd-(h)æri*, gen. *Lūd-(h)æris*. Om förutsättningarne för uppfattningen af **lutaris** som lånord har prof. E. Wadstein benäget meddelat följande: »Att namn på *-heri* med genit. *-s* förekommit i fsaks., framgår redan af formen *Regin-heris-husun*, som anföres af Althof i hans *Grammatik altsächsischer Eigennamen* s. 79. Således utgör ändelsen i fda. run. **lutaris** intet hinder för att i detta se ett fsaks. lån. Jag kan ej heller se något annat hinder härför — utom det, att det ju öfverhufvud taget är tråkigt att här antaga lån. Att namnet i fråga skulle varit vanligt äfven på lågtyskt område, uppger Köstlin vid sin undersökning af etym. på namnet *Luther* i sin *Martin Luther* I, 21.

Namnet ack. sg. m. **ᛦifla** J 57 är icke blott själft okändt utan uppvisar ock den i ords början eljest okända runan ᛦ, som vanligen betecknar ett r-ljud, understundom *e*, *æ*, *i* och först i de yngsta runornas tid *y*. Är det månne alldeles otänkbart att identifiera namnet med **ufla** J 52, så att **ᛦi** vore digrafisk beteckning för *ȳ*? Att R i denna inskrift skulle brukas för r, vill jag ej rätt tro.

Svårt har jag ock att tro på namnet **aisku** J 13 Lyngby, af hvilken inskrift blott slutet återstår: — **[a]nuntr : a : aisku : sina**, hvilket Wimmer öfversätter: »— Anund efter (deres) fælle Eske». Det är svårt att tro, att **sina** skulle vara ack. sg. m. af *sinni* »ledsager» och icke ack. sg. f. af pron. »sin», då det står invid ett ord **aisku**, som äfvenledes ser ut som ack. sg. f. Denna svårighet har ock varit lifligt känd af Wimmer, som med tvekan föreslår sin tolkning, blott emedan intet ord finnes, som motsvarar **aisku**. Skulle man kunna tänka på felristning för

alsku, motsvarande isl. *elska* f. »Kjærlighed», brukadt konkret i betydelsen »käresta»? Jag finner visserligen icke någon sådan betydelse för detta ord, men väl hos Fritzner för det likbetydande *ást*. Det föregående **a** kan ej gärna betyda annat än »efter», såsom ock Wimmer tror, och utgör antingen en felristning för **at** eller snarare en förkortning af **aft**. Ordet *ælsku* torde allitterera med *Anundr*, till äfventyrs kan inskriften tänkas hafva varit t. ex. [**stain : sasi : stantr : at : tufu : raisþi : a]nuntr : a : aisku : sina :**, måhända med ytterligare ett och annat ord förkortadt.

På tal om namn kan anmärkas, att det namn, som föreligger i J 36 **usbiarnaʀ** och J 37 **usbiaurn** nog icke bör återgifvas *Húsbiárn*, utan *Hŭsbiárn*, enär dess första led synes böra antagas vara den samma som föreligger som första led i fe. *Hysi-uulf*, *Hyse-mon Lib. Vitæ*, fe. *hyse* »yngling».

Början af inskriften på Skivum-stenen (J 3) läser och supplerar Wimmer på följande sätt: **: þau : muþrkin : þurui : auk : uþinkaur : auk : kuþmuntr : þri[u : ra]isþu : kumbl : þausi : aift : kis[l] : hin : huþska.** En svensk parallell, D 8vo nr 57, lyder: **auþa : auk · ika · auk · irintis · þriþi**; till äfventyrs bör efter denna äfven J 3 läsas **þri[þi : ra]isþu**. Till binamnet **hin : huþska**, som Wimmer tolkar som »den kloge» (isl. *horskr*) eller »fra Høde», en by i Ribe amt, finnes måhända äfven en svensk motsvarighet i mansnamnet ack. sg. **haþska** Älby, Ekerö sn, Färentuna hd, Uppl., D *Runa* fol. I, s. 28, af mig undersökt 1901. Månne binamnet, då så är, kan tydas *hinn hǫ(r)ðska* »från *Hǫrðaland*» af ett adj.* *hǫrðskr*, bildadt som *rygskr* af *Rogaland*. Jfr å ena sidan **kitils : þis : nuruna** J 47 »Ketel den norske» å andra sidan **tanski** »den danske» som mansnamn, Törnevalla, Åkerbo hd, Ögl., af mig undersökt 1888. Namnet **haþska** hör dock kanske till isl. *haðskr* 'fra Hadeland'.

På ett par ställen åberopar Wimmer **staka** D 8vo nr 55, Fyrby, hvilket utgör en felläsning af Dybeck för **stafa** och ingalunda den enda i hans läsning. Inskriften lyder enligt min undersökning 1898: **iak · uait : hastain : þa : hulmstain : bruþr : menr :**

kynasta : a : milþkarþi : setu : stain : auk : stafa : marga • eftia • fraystain • faþur • sin • Första runan i **kynasta** ser dock ut som **r** (Dybeck säger **u**) rättad till **k**, hvilken senare läsning allena här ger god mening.

Stockholm den 14 nov. 1901.

Erik Brate.

Konserveringsarbetena å Bohus' ruin.

Till kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien.

Samtidigt med insändande af rapport öfver restaureringsarbetena vid Bohus' fästningsruin för åren 1898—1900 får jag härmed vördsamt inlemna kostnadsförslag öfver de nödvändigaste restaureringsarbeten vid Bohus, hvilka i följd af de qvarstående murdelarnes synnerligen bristfälliga tillstånd böra utföras under den allra närmaste framtiden, om någon utsigt skall förefinnas att kunna rädda hvad som ännu återstår af den forna fästningen. I kostnadsförslaget har endast upptagits hvad som ansetts vara det mest nödvändiga, och prisen hafva, då man betänker fästningsruinens stora utsträckning, kunnat upptagas så lågt endast under förutsättning af att arbetet, såsom hittills, kostnadsfritt ledes och öfvervakas af fortifikationsbefälhafvaren i tredje fortifikationsområdet med af honom på ackord eller mot timpenning anställda arbetare efter af Riksantiqvarien fastställd arbetsplan. Fördelaktigast vore, om Akademien kunde hos Kongl. Maj:t utverka de behöfliga medlens utgående under de tre närmast följande åren, och i så fall 12,000 kr. för år 1901 samt 10,000 kr. för hvartdera af åren 1902 och 1903.

Göteborg den 24 september 1900.

Claes Grill.
Fortifikationsbefälhafvare.

Kostnadsförslag för de nödvändigaste restaureringsarbetena vid Bohus.

Kyrktornet: Återstoden af yttre murklädnadens lagning och cementfogning	2,500 —	
Cementfogning inuti tornet och öfverkantens cementering	700 —	3.200 —
Gamla magasinet: Ytterväggens cementering		1,200 —
Tornet »Mors mössa»: Återstoden af ytterklädnaden	800 —	
täckning ofvanpå med cement	200 —	
invändig rensning och fogning	200 —	1,200 —
Qvarntornet: Yttermuren lagas, skolas och fogas	2,000 —	
Öfre delen täckes med cement	400 —	2,400 —
Nya magasinet: Alla större gropar i framsidan fyllas, och det hela öfversmetas med cementvälling (hela ytterklädnaden af tuktad sten är här borttagen och endast den bakomliggande gjutstensmuren finnes i behåll)	2,200 —	
nordöstra gafvelns restaurering	300 —	
sydvestra gafvelns restaurering	2,900 —	5,400 —
»Stora Våghals»: Yttermuren mellan sydöstra hörnet och fram mot kyrkohörnet skolas och cementfogas	2,000 —	
Krenelerade muren framför gamla infanterikasernen inmuras, lagas och fogas på yttersidan	2,500 —	
Samma mur repareras på innersidan, diverse skottgluggar lagas och fogas	500 —	
Samma murs öfre del täckes med cement	400 —	5,400 —
»Skarpe Nord»: Vestra muren lagas och fogas		800 —
»Nedre Platt»: Sjelfva hörnet är repareradt, fogning af återstoden af den intill 80 fot höga muren		3,000 —
Tornet »Fars hatt»: Återstående fogning af yttermuren samt cementering af gesimsens öfre del		4,500 —
Muren från Fars hatt till Kungshuset: Lagning och fogning af den ännu icke reparerade delen		600 —
Kungshuset: Fortsatt utgräfning, lagning och fogning		3,000 —
Ställningar, stenkran, hissinrättning till skyddsmuren mot vägen söder om fästningen, verktyg m. m.		1,300 —
Summa kronor		**32,000 —**

Göteborg den 18 september 1900.

Claes Grill
Fortifikationsbefälhafvare.

Då restaureringsarbetena å Bohus' fästningsruin nu hafva blifvit afslutade för innevarande år, får jag härmed vördsamt afgifva berättelse öfver hvad som blifvit utfördt sedan arbetena på eftersommaren år 1898 togo sin början. Ett album med fotografier, tagna vid olika skeden under arbetets gång, bifogas.

Kommenderad såsom fortifikationsbefälhafvare i Göteborg och å Carlsten år 1897, gjorde jag på försommaren 1898 ett tillfälligt besök vid Bohus för att bese den storslagna ruinen. Upprörd öfver det sorgliga skick, hvari man låtit detta, ett af Sveriges stoltaste minnen från forna hugstora dagar, förfalla, hänvände jag mig till chefen för kongl. Fortifikationen, herr generalmajor H. Elliot, som snart därefter här gjorde ett besök. Generalen vände sig till vår för Sveriges minnen från forna tider så varmhjertade Konung för att erhålla medel till ruinens bevarande från vidare förfall; och förgäfves behöfde han ej här framställa sin bön. Af tillgängliga medel anvisades snart hvad man kunde, och sålunda erhölls från kongl. Arméförvaltningens besparingar 2,000 kronor och från kongl. Ecklesiastikdepartementet 1,000 kronor. Den sammanlagda summan 3,000 kronor var ej synnerligen stor, då man betänker huru mycket här var att göra, för att kunna åt framtiden bevara hvad som ännu var qvar af den fordom så stolta borgen. Det mesta var förvandladt till stora stenhopar, ur hvilka dock tornet »Fars hatt» ännu i till det yttre något så när orubbadt skick reste sig i höjden. Det ursprungliga blytaket var dock för längesedan försvunnet, likaså det skyddstak af trä, som år 1746 fått ersätta detsamma. Ingången till tornet var illa ramponerad, och trappan, som inuti den tjocka tornmuren fört upp till tornets olika våningar, till stor del nedrasad. De väldiga ekbjälkar, som bildat underlag för våningarnas golf, hade en gång i början af 1800-talet befunnits vara användbara vid en reparation af Carlstens fästning och blefvo då nedhuggna, hvarvid, enligt en sägen i Kongelf, den som verkställde arbetet erhöll 6 skillingar banko (= 18 öre) för hvarje bjälke. Tornets inre var sålunda rensköfladt från ofvan till nedan, och

i midten af takhvalfvet gapade ett väldigt hål. Här hade den privata företagsamheten i midten af 1800-talet anordnat ett slags väderqvarn på så sätt, att genom nyssnämnda hål var uppdragen en vertikalt ställd drifaxel, i sin öfre utanför takhvalfvet belägna del försedd med ett horisontelt väderqvarnshjul. En storm hade dock totalt sönderbrutit hela apparaten, hvaraf intet spår kunde upptäckas vid mitt besök.

Af trumpetaregången, som utanför kommendantsbostaden sträckt sig från tornet Fars hatt fram till Kungshuset, qvarstod ännu ett mindre parti med ett par skottgluggar i behåll. Den var dock nu alldeles fallfärdig samt invid tornet helt nedrasad eller nedbruten, så att besökande numera här passerade för att inkomma på borggården, då den forna ingången till fästningen genom Allarmposten och hvalfvet under Kungaborgen sedan länge var alldeles oframkomlig.

Af den gamla Kungaborgen eller s. k. Fyrkanten, hvilken började anläggas år 1308, qvarstod föga med undantag af en inåt borggården belägen hvalfrest af det under borgen löpande porthvalfvet. Kyrkan var förvandlad till en stenhop; och af Kyrktornet qvarstod dess nedersta del, hvarifrån man dock till stor del bortbrutit de för byggnadsarbeten på annat håll användbara koppstenarne. Af det s. k. Gamla magasinet och halftornet Mors mössa, därmed sammanbygdt, förefunnos ännu betydliga murrester, men byggnadernas ytterklädnad af tuktad sten var för det mesta bortplockad eller nedfallen.

På den vid borggårdens sydöstra sida belägna fordom så storartade byggnad, som något oegentligt bar namnet Nya magasinet, hade man skalat af hela ytterklädnaden, så att endast ett tunnt skal af den bakomvarande gjutmuren återstod; i byggnadens inre funnos dock de fyrkantiga pelarne i ganska godt behåll.

Qvarntornet var i det närmaste jämnadt med marken, hvaremot ett vackert parti af den fristående muren mellan ytterverken Stora- och Lilla-Våghals ännu qvarstod. Men äfven på denna senare har man till stor del borttagit ytter-

klädnaden af tuktad sten. »Neder-platts» skarpt utspringande hörn med sin 24 meter höga mur fanns ännu i någorlunda godt skick behållen; men här hade man vid själfva hörnets nedersta del vid något tillfälle bortplockat en del tuktad sten för privatbehof. Tillfälligt lagad med löst inplockad sten var dock klart att denna prydliga mur snart skulle förfalla till ruin, om ej snar hjelp skyddade densamma.

Det forna, inne på borggården belägna brunnshuset med sitt bombfasta hvalf var alldeles borta; hvaremot själfva brunnen, som åren 1616—1630 utbränts i klippan till ett djup af 35 »danska alnar», ännu var väl bibehållen och gaf rikligen med vatten.

För att rätt använda de anvisade penningemedlen maste en plan uppgöras för att först rädda det vigtigaste. Det ansågs då, att först och främst borde tak läggas på tornet Fars hatt samt dess ingång och mur-trappa iordningställas; vidare borde återstoden af trumpetaregången skyddas mot fortsatt ras och därefter Nederplatts höga mur upphjelpas. Riksantiqvarien m. m. Hans Hildebrand gillade vid ett besök på platsen denna plan samt sättet för dess utförande.

Det första, som var att göra, var nu att förse Fars hatt med ett lämpligt tak för att skydda tornet mot att regnvattnet inträngde i murarne och vid öfvergången till fruset tillstånd sprängde sönder dem. Detta skulle naturligtvis uppväcka alla artisters förtviflan, ty däruppe växte nemligen en prydlig buske, som pittoreskt förtonade sig och hvilken många gånger blifvit afmålad Nu måste den bort, dels emedan den stod i vägen för takbyggnaden, dels emedan dess rötter bidrogo till att sönderspränga murarne. Att densamma, en rönn, ej var någon sådan obetydlighet, som den tett sig nedifrån marken, visade sig, när den sedan nedsågades, ty den räknade 51 årsringar och stammen höll vid sin nedre ända 22 centimeter i genomskärning.

En vigtig fråga blef hvad slags tak man skulle lägga. Ett tak af plåt eger ju ej en varaktighet, som räcker längre

än några få tiotal af år. Och för att räcka så länge behöfver det tillsyn och underhåll; men hvem kunde garantera att sådant skulle komma detsamma till del? Det lägsta kostnadsanbudet för ett plåttak gick äfven till 4,000 kronor, och jag hade endast 3,000 kr. till min disposition allt som allt. De s. k. Köhlerska cement-takplattorna hade på senare tid tilldragit sig en viss uppmärksamhet. Plattorna gripa in i hvarandra med falsar, men ligga eljes löst och qvarhållas endast af sin egen tyngd. De äro lätta att anbringa och torde draga föga underhållskostnad samt borde stå godt emot väderlekens inflytande. Dylika tak hafva kommit till användning vid Jutlands vestkust, där det blåser minst lika skarpt som här; och då de där visat sig lämpliga, ansåg jag att de äfven här med fördel skulle kunna användas. Det infordrade kostnadsanbudet gick likväl med ställningars uppförande till 4,350 kr. Jag funderade nu på att lägga asfalttak; men för taket, som är 408 qv.-meter, steg priset — då man inräknade underlaget af beton samt ställningar — till 4,900 kronor. Mina 3,000 kronor räckte sålunda ej heller till detta.

Sedan jag förgäfves sökt nedbringa dessa summor, hade jag ingen annan utväg än att söka få reda på en skicklig och ärlig arbetsförman och själf öfvervaka utförandet. Hvad jag sökte fann jag i Benjamin Larsson från Honeröd, hvilken blifvit mig varmt rekommenderad för den omsorg, med hvilken han utfört sig anförtrodda arbeten. En öfverenskommelse uppgjordes med honom, och omsider kunde arbetet påbörjas. Sedan takhvalfvet blifvit väl rengjordt från de oerhörda massor af vittradt murbruk och fågelsmuts, som där under tidernas längd samlat sig, afjämnades det med grof beton af stenskärf, cement och alunskiffermjöl, det senare för att i någon mon hindra regnvattnets inträngande i betonen. Ofvanpå detta underlag anbringades ett 10 cm tjockt lager af fin och fet beton, som stampades med synnerlig omsorg och hvars yta stålslipades. Taket hann blifva färdigt på hösten 1898. På högsommaren 1899, sedan det sålunda hunnit väl »brinna ihop», öfverströks

det två gånger med asfaltfernissa, hvilket en gång äfven gjorts innevarande sommar.

Samtidigt med takarbetet anställde jag en del murare, som mot timpenning påbörjade cementering och uppstöttning med murverk af hvad som återstod af trumpetaregången. Med detta arbete hade jag hunnit till trumpetaregångens ungefär halfva höjd, då frosten kom och afbröt arbetet.

Under eftersommaren 1898 inmurades äfven den ramponerade nedersta delen af det skarpa murhörnet vid »Nederplatt». Sedan frosten afbrutit allt vidare arbete, återstod 1,203: 31 kronor, hvarmed 1899 års arbete kunde påbörjas.

På framställd anhållan beviljades på våren 1899 af kongl. Landtförsvarsdepartementet 2,000 kronor till fortsatta restaureringsarbeten vid Bohus. Invånarne i det lilla Kongelf, som med stort intresse omfattat bevarandet af sin stads största prydnad, beviljade äfven nu på framställning af sin borgmästare, John Petersson, till den fortsatta restaureringen en summa af 1,000 kronor, ett för stadens ringa invånareantal ganska ansenligt belopp.

Vintern 1898—99 hade dock för Bohus varit synnerligen fördärfbringande. Den hade på det hela taget varit ganska mild, hvad temperaturen angår, men detta gjorde, att man kunde räkna till ej mindre än 9 käl-lossningar, hvilka gingo illa åt de fallfärdiga murarne. Stora stycken ramlade ned här och hvar, hvadan en god del af årsanslaget måste användas till att nödtorftigt cementera och foga hvad som var mest fallfärdigt litet hvarstädes inom den omfångsrika ruinen. I årets arbetsplan ingick att återställa den synnerligen svårt ramponerade ingången till tornet Fars hatt samt att återuppbygga den inuti muren varande trappan, hvilken var nedrasad till två våningars höjd. Vidare skulle porthvalfvet till Kungaborgen restaureras och arbetet med trumpetaregången afslutas.

Alla dessa arbeten medhunnos äfven under året. Ingången till tornet Fars hatt uppmurades i flukt med den öfriga tornmuren, ingången hvälfdes så som gamla ritningar utvisade,

och innertrappans nedre del uppbyggdes till dess den nådde upp till den qvarvarande delen af trappan, så att man nu inuti muren kan komma ända upp till de öfversta skottgluggarna. För ingången anbringades en stark port af jern.

Trumpetaregångens restaurering afslutades, och för att kunna komma upp på densamma anbringades i den tjocka muren en smal och brant trappa. Trumpetaregången hade, såsom förut är nämndt, gått ända fram till tornet Fars hatt. Från gången kom man in uti tornet genom en mindre portöppning, som ännu finnes i behåll. För att emellertid bibehålla den på senare tid använda ingången till borggården, då den fordom brukliga är alldeles igenrasad, lemnades nu vid restaureringen en smal öppning mellan trumpetaregången och tornet. Mellan trumpetaregången och den ofvannämnda portöppningen i tornet slogs en lätt brygga af beton, hvilken på sin utåt vända sida är försedd med skyddande ledstänger af järn.

Porthvalfvet till Kungaborgen utgräfdes vid sin mot borggården närmast belägna del ned till den forna vägbanan, muren och hvalfvet iståndsattes och fogades, hvarjämte murens öfverdel täcktes med beton. Inga andra fynd gjordes vid denna utgräfning än en jernkula, som vid upptagandet var så genomrostad, att den sönderföll i små bitar.

Det skarpa 24 meter höga murhörnet vid Nederplatt cementfogades i själfva hörnet ända upp. Däremot räckte de tillgängliga penningemedlen ej till cementfogning af de stora murytorna på ömse sidor om hörnet, hvilket är nödvändigt, om man vill bevara detta vackra murparti.

Äfven för innevarande år har Kongl. Maj:t behagat till fortsättning af restaureringen vid Bohus anvisa 2,000 kronor, hvaraf från kongl. Landtförsvarsdepartementet 1,000 kr., och från kongl. Ecklesiastikdepartement 1,000 kr.

Arbetet innevarande år började med att restaurera de ganska illa ramponerade skottgluggarne i tornet Fars hatt. Den ganska nödvändiga cementfogningen af detta torns hela

yttermur måste lemnas för att kunna, åtminstone nödtorftigt, skydda andra partier af fästningsruinen, ty äfven under vintern 1899—1900 hafva ras inträffat på diverse ställen.

Hvad som i främsta hand behöfde upphjelpas var Kyrktornet. På dess södra sida var redan år 1898 all ytterklädnad af tuktad sten nedrifven eller nedfallen. På nordvestra sidan åter fanns denna ytterklädnad någorlunda i behåll, men vintern 1899—1900 hade ur densamma äfven stora stycken nedrasat. Här har under sommaren verkställts en upphjelpning och cementfogning af muren ända från grunden. Öfversta delen af denna mur hade börjat att något »hänga öfver», därigenom att regnvattnet vid öfvergången till is trängt ut stenblocken. Enligt den i samråd med hr Riksantiqvarien uppgjorda planen var meningen att genom ett starkt jernband söka hindra den öfre murdelen från vidare ras. Vid den under arbetets fortgång företagna rensningen från nedfallna stenar och murbruk inuti tornet ända ned till hvalfvet öfver första våningen kom jag dock under fund med att de öfverhängande stenarne, sedan inre murytan sålunda blifvit blottad, kunde med talja bringas tillbaka i sitt ursprungliga läge. Något järnband behöfde sålunda ej här anbringas. Kyrktornets inre erbjuder nu en angenäm plats, hvarifrån man har en härlig utsikt öfver Kongelf och Nordre elf.

Det lilla, som fanns qvar af det med Gamla magasinet sammanhängande halftornet Mors mössa, hade under vintern 1899—1900 börjat ytterligare rasa, likasom förbindelsemuren mellan tornet Mors mössa och Nya magasinet. Det var sålunda nödvändigt att här gripa in. Hvalfvet i förbindelsemuren återställdes i dess ursprungliga skick, hvarjämte murens både yttre och inre sidor upphjelptes och cementfogades. På Mors mössa medhanns endast att upphjelpa och cementfoga den del af yttermuren, som låg närmast förbindelsemuren.

I porthvalfvet under Kungaborgen har i år utgräfningen fortsatts till hela hvalfvets längd och ned till den forna vägbanan. I en ganska fullständig och noggrann beskrifning öfver

Bohus fästning år 1771 af fortifikationsbefälhafvaren Lannerstierna säger han vid beskrifvandet af detta hvalf: »Till höger »uti detta sistnämnda Porthvalf är igenmurad Portöpning till »ett Valf som ifrån äldre tider hetat Danska Kyrckjan. Till »venster uti nedre Portanslaget för samma Valf är äfven en »igenmurad öpning till Valf som skall vara under Kyrckjan, »hvarom berättas många sagor och besynnerliga händelser, som »smaka af enfaldighet och orimliga Tillsattser». Vid utgräfningen funno vi mycket riktigt här en igenmurad öppning i porthvalfvets sidomur. Igenmurningen var dock nu af tidens tand så illa ramponerad att den med lätthet aflägsnades. Här visade sig nu en smal gång, igenfylld af jord och mursand, hvilken ledde framemot kyrkan. Strax till höger i denna gång är en murad nisch och därbakom en tälgstenspelare, omkring hvilken svänger en smal trappa, som antagligen fortsatt upp till något af de öfre rummen i Kungaborgen och tjenat till en mera hemlig förbindelse med ytterverlden. Vid utgräfningen här funnos några djurben samt en del kolnadt trävirke, hviket tyckes visa, att denna gång blifvit igenmurad efter någon eldsvåda, förorsakad af vådeld eller fientlig beskjutning. Gången slutar som sagdt är invid kyrkans grundmur, som vid utgräfningen blottades och för tillfället uppstöttades för att till nästa sommar hindra ras. På motsatt sida af porthvalfvet påträffades äfven en dörröppning, på båda sidor begränsad af till sin nedre del ännu qvarstående portomfattningar af fasonerad, mycket röd tegelsten. En fortsatt utgräfning torde upplysa hvart denna hvalfgång ledt.

Detta är allt som under de tre gångna somrarna kunnat utföras för de anvisade medlen. Mycket återstår sålunda att göra, om man vill för framtiden rädda hvad som ännu återstår af den stolta borgen. Förvittringen har dock fortskridit så långt, att hvad man önskar göra bör verkställas inom den allra närmaste framtiden, ty äfven denna sommar, sålunda oberoende af någon käl-lossning, hafva betydliga ras, i synnerhet å Nya magasinets sydvesta gafvelmur, egt rum.

Då H. M. Konungen sommaren 1898 vistades vid Marstrand för att söka hälsa och stärkta krafter till sitt höga och maktpåliggande värf, gjorde Högstdensamme ett besök vid Bohus, hvars storslagna ruin han med lifligaste intresse lät beskrifva för sig. Vid detta besök beslöt H. M., att en af undertecknad utförd större planritning öfver fästningen, sådan den tedde sig år 1771, skulle gjutas i brons på H. M:s bekostnad och uppställas på borggården för att underlätta för den besökande främligen att orientera sig i allt detta virrvarr af gamla lemningar. Bronstaflan blef följande vinter gjuten vid Göteborgs mekaniska verkstad samt alla inskriptioner djupgraverade af gravören H. Trübenbach. Den är orienterad och uppställd invid brunnen. I dess postament hafva inmurats en del stenar, försedda med årtal och olika regementens initialer. Den äldsta stenen är från år 1604.

Äfven i år har H. M. Konungen aflagt ett besök vid Bohus, näml. den 31 sistlidne augusti, hvarvid Högstdensamme uttryckte sitt välbehag med de dittills utförda arbetena.

Göteborg den 23 september 1900.

Claes Grill.
Fortifikationsbefälhafvare.

Vetenskaplig undersökning af Sveriges ortnamn.

Till Konungen.

Under en följd af årtionden har det svenska folkets uppmärksamhet alltmera riktats på betydelsen af de fornminnen, som äro de enda vittnesbörden om de långa tider, öfver hvilka skrifna urkunder och med dem historien icke sprida något ljus. Fornsakerna samlas och studeras, de fasta fornlemningarna uppsökas, afbildas och undersökas. Man ifrar ock på ett berömvärdt sätt för bevarandet af de minnesmärken från den

historiska tiden, som vittna om gångna århundradens menniskor, om deras sträfvande och deras odling. De handskrifter, som finnas bevarade från den historiska tidens äldre skeden, blifva alltmera studerade, alltmera gjorda tillgängliga för forskarne och för allmänheten. Detta är ett godt och vackert drag, som karakteriserar större delen af det senast försvunna århundradet och som visar sig lifskraftigt gå in i det nya århundradet, å hvilket det helt visst också skall trycka sin prägel.

Men det finnes i vårt land en ytterligt stor och derjämte ytterst vigtig grupp, som ännu icke blifvit föremål för systematisk undersökning, hvilket är så mycket betänkligare, som dessa fornminnen ingalunda stå inför våra granskande blickar lika orörda som de fornsaker, som hittas i vår jord. Dessa äro, när de framkomma i ljuset, alldeles — om vi undantaga en del skadliga inflytelser, som fukt kunnat i vissa fall utöfva — alldeles desamma som när de af tidigare generationer nedlades i jorden eller för dem gingo förlorade, hvarefter de smaningom höljdes af jord.

Jag menar ortnamnen.

En del ortnamn äro visserligen af nyare och nyaste ursprung, men dessa äro dock få. Den stora massan af ortnamn är uråldrig och derföre vittnesbörd om förhållanden, som rådde i vårt land under långt aflägsna perioder.

När namnen från början gåfvos, tillhörde de det språk, som då talades. Men språket har under tidernas lopp varit underkastadt ändringar, och detsamma gäller ortnamnen, och med afseende på ortnamnen hafva förändringarna ofta varit i viss mån godtyckliga. Det är derföre mången gång betänkligt, att af ett ortnamns nuvarande form draga några vidt gående slutsatser. Jag nöjer mig med två exempel. Det finnes i Uppland en egendom, som nu heter Torsåker. Lätteligen drager man deraf den slutsatsen, att å detta ställe den hedna guden Tor varit särskildt hedrad. Men äldre urkunder upplysa, att gården ursprungligen haft namnet Tjursåker. Ordet

vi betyder helgedom och det ligger derföre mycket nära till hands att anse alla de ortnamn, hvilka i vår tid sluta med -*vi*, beteckna hedna tempel eller offerplatser. Så skulle vi ock bedöma namnet å brunnsorten Medevi, derest icke medeltidens urkunder lärde oss, att orten från början tecknades såsom liggande *at midian vidh* d. v. s. midt i skogen. För att komma till klarhet är det absolut nödvändigt att följa de nuvarande ortnamnen tillbaka genom århundrade efter århundrade till dess den ursprungliga formen kan fastställas. För alla våra ortnamn kan detta arbete visserligen icke utföras, ty alltför många orter kunna icke återfinnas i medeltidens urkunder, men från de säkra resultat, till hvilka man genom urkundsforskningen kommer, kunna slutsatser i rikt mått dragas med afseende på de ortnamn, som icke kunnat återfinnas.

Jag har sammanställt ortnamnen med språkförrådet i allmänhet, men här är det icke fråga allenast om en undersökning af intresse för språkforskningen. Våra ortnamn äro af den beskaffenhet, att de förmå gifva mycket långt gående historiska upplysningar — när namnen sammanställas med kartornas uppgifter om orternas lägen.

De under vår medeltids tidigare skede nedskrifna landskapslagarna omtala byar, hvilka betecknades såsom härstammande från hednatiden och försedda med grafhögar, i hvilka byns döde blifvit begrafna, brända eller obrända, i närheten af de lefvandes bostäder. Man höll på en viss förbindelse mellan de lefvande och deras döde. Dessa byar voro bysamhällen med flere åbor. Kanske i en by en man var mäktigare än de andra, men deraf synes åtminstone intet i byns namn.

Men det finnes inom vidsträckta delar af Sverige gårdar eller byar, hvilkas namn sluta på -*stad*, under medeltiden ofta -*stada* (en plurad genitivform), hvilken senare form i de nuvarande ortnamnen har formen -*sta*. Ortnamn af denna grupp hafva i regeln som första del i sammansättningen ett personnamn — d. v. s. de äro tillkomna på en tid, då man gaf akt

på den som anlade gården. Dessa namn beteckna således en något yngre bygd i förhållande till de gamla ursprungliga byarna.

Andra ortnamn finnas, i hvilka ett personnamn ingår som en första del i sammansättningen. Dessa komma derföre i paritet med -stad-namnen.

Inom vissa delar af vårt land förekomma ortnamn, som sluta på *-ryd*, *-röd* eller *-red*. När de namnen gåfvos, hade man tydligen medvetande om att bygd bröts inom ett nytt område, och detta är ju af största betydelse för vår odlings historia. Jag vill endast påminna derom, att namn af denna grupp i Skåne förekomma hufvudsakligen inom den ansenliga, snedt genom landskapet gående Söderåsens område.

När man bodde i en trakt, som var omgifven af skogar, sökte naturligtvis de, som egde jorden och åtminstone delvis rätt till skogen, att ur denna hemta sin näring. Man anlade i skogstrakten sätrar och fäbodar. Men dessa fingo småningom, under odlingens fortgång, en större betydelse. Man började odla marken vid sätern eller fäboden. Det finnes mången gård, till och med by — ty gårdarna kunde utvecklas till byar —, som heter eller hvars namn slutar på *-säter* eller *-boda.* En gammal säter har till och med blifvit stad. Att följa denna utveckling är uppenbarligen af det största intresse.

Det var tillåtet att inom allmänningarna upptaga nyodlingar. Dessa mättes och ett sådant mätt nybygge kallades *måla*. Här hafva vi ett nytt intyg om bygdens progressiva utbredning. Ortnamn på *-måla* förekomma särskildt i sydöstra Sverige och der i ganska stort antal. Första leden i namnet angifver nj sällan, från hvilken gård eller by nybygget blifvit anlagdt.

Af annan art äro en del, endast inom ett visst område förekommande ortnamn, som sluta på *-hem*, t. ex. Solhem. Slutleden i namnet har stundom förvanskats till formen *-um*, t. ex. Ugglum i Vestergötland. I Norrland förekomma en mängd gårdar och byar, hvilkas namn sluta på *-um*, men dessa hafva

ingen förbindelse med de gårdar i södra Sverige, hvilkas namn sluta med *-hem* eller *-um*. Denna grupp är af stor vigt, derför att inom det germanska området utanför Sverige finnas gårdar eller byar, hvilkas namn slutar med t. ex. *heim*. Att utröna förhållandet mellan ordets förekomst i Sverige och i det germanska utlandet är uppenbarligen af stort intresse. Det förefaller, som om gårdar och byar med namn på *-hem* böra vara af en ganska hög ålder.

För att vinna de historiska resultaten fordras dels urkundsforskning, dels språklig undersökning. Men det stannar icke dervid. Äfven de arkeologiska undersökningarna måste påkallas för att kunna konstatera, till hvilken ålder gårdarna hörande till de olika namngrupperna böra hänföras.

I Sverige och i Danmark hafva enstaka ansatser gjorts för fastställande af ortnamnens betydelse, men det har varit endast ansatser, och de som gjort dessa hafva i regeln lidit af att icke hafva tillräckligt och icke nog sofradt material. Deremot har Norge i detta afseende varit ett förstegsland. Der tillsattes för en del år sedan en komité af några sakkunniga vetenskapsmän, för att genomgå alla de norska ortnamnen och leta sig fram till deras ursprungliga form och betydelse. Komitén afslutade sina undersökningar, och resultatet framlägges i en ståtlig publikation med titel »Norske Gaardnavne, Oplysninger samlede til Brug ved Matrikelens Revision, utgivne med tilföiede Forklaringer». Professorn i arkeologi vid Kristiania universitet O. Rygh var en af de verksammaste deltagarne i komiténs arbeten, och åt honom anförtroddes redigerandet af resultaten. Det tredje bandet, behandlande Hedemarkens amt, bär å sin framperm en svart ram, ty under delens tryckning afled professor Rygh. Efter hans bortgång fortsättes utgifvandet.

Med anledning af hvad jag här framhållit och med hänvisning till det vackra resultat, som i Norge vunnits, får jag i underdånighet anhålla, att E. K. M. ville utse en mindre komité af sakunnige, för att för Sverige utföra ett motsvarande

arbete till båtnad för den svenska vetenskapen och Sverige till heder.

Den norska skriftens titel talar om gårdsnamn. I Sverige torde det böra heta by- och gårdsnamn. Desutom anser jag, att till det svenska verket bör fogas en särskild afdelning, upptagande namn å berg, större skogar, sjöar och landsträckor hvilka också hafva sina namn, som tarfva en utredning.

Ett sådant arbete är ganska vidlyftigt och torde kräfva en del kostnader, öfver hvilkas belopp upplysningar torde kunna erhållas från Norge. För arbetets utförande torde en mycket god hjelp kunna erhållas från landsmålsföreningarnas stipendiater, hvilka äro i tillfälle att taga kännedom om ortnamnens lydelse i folkets mun, hvilken lydelse alltför ofta afviker från den officiela form, som ortnamnen fått, till en del genom medverkan af fullkomligt inkompetenta personer. Ortnamnens uttal i folkets mun, hvilken ganska mycket håller på det konservativa, torde i många fall ersätta felande vittnesbörd ur äldre urkunder.

Underdånigst

Hans Hildebrand.

Stockholm den 2 december 1901.

Konserveringsåtgärder å Alvastra cistercienserklosters ödekyrka åren 1899 och 1900.

På grund af uppgjordt kostnadsförslag, slutande å 4,200 kronor, ingick kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien i september 1897 till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes af påföljande års Riksdag äska ett anslag för en gång af nämnda summa för vidtagande af nödiga konserveringsåtgärder å Alvastra ödekyrka. Sedan H. M. Konungen behagat för ändamålet lemna ett bidrag af 1.000 kronor samt Riksdagen för år 1899 beviljat 3.200 kr.,

erhöll jag uppdrag att leda konserveringsarbetena och till arbetschef antogs byggmästaren L. E. Peterson. Arbetena togo sin början på eftersommaren sistnämnda år.

Redan några år förut — 1893 och 1894 — hade kyrkan på uppdrag af Riksantiqvarien blifvit uppmätt och afbildad af arkitekten Rud. S. Enblom, som dervid genom partiela gräfningar delvis blottade och till utsträckningen bestämde några murar tillhöriga de gamla klosterbyggnaderna och antydda på den karta, som uppgjordes vid gräfningarna år 1825, liksom han äfven blottade andra å nämnda karta ej upptagna murar, t. ex. södra muren i norra längan af den forna korsgången.

Det hade naturligtvis varit i hög grad önskvärdt, att i sammanhang med kyrkans konservering helt frilägga och för framtiden bevara aftäckta ej allenast nyss nämnda murlemningar, utan äfven allt, som ännu döljes under marken af de forna anläggningarna; ehuru man visserligen äfven härigenom troligen ej fått en *fullständig* plan öfver dessa, enär otvifvelaktigt ej obetydligt blifvit bortbrutet för att användas för den närliggande kungsgårdens behof. Tanken på ett dylikt blottläggande måste emellertid öfvergifvas ej allenast för de dermed förenade ej obetydliga kostnaderna, utan ock, samt förnämligast, på grund af förhållandena på platsen, nämligen den landsväg, som nu löper öfver en del af de forna klosterbyggnaderna, samt de på andra sidan denna belägna ekonomihusen.

Konserveringsåtgärderna måste derför inskränkas till lemningarna af själfva klosterkyrkan. Af denna hafva betydliga delar gått förlorade. Det som återstår är i hufvudsak nedersta delarne af omgifningsmurarna i norr, söder och öster, bågarne och mellanliggande svickelmurar mellan midtskeppet och södra sidoskeppet, ej obetydligt af kyrkans vestra parti, der ett hvalf ännu är bibehållet, pelarbaser och spridda bågar här och där samt utgående från södra korsarmen den s. k. Sverkerska grafven. Lemningarna af omgifningsmurarna voro, särdeles på yttre sidan, dolda af ett mäktigt lager af nedfallet murverk samt jord.

Detta döljande lager afschaktades och undanskaffades med betydande arbete, hvarigenom socklarna frilades och murresterna kommo att te sig ansenligare; särskildt framträdde härigenom kyrkans östra parti med koret och de fyra kapellen.

Allt qvarstående murverk behandlades i syfte att så vidt möjligt hindra fortgående förfall. Krön och murbrott rengjordes från jord och grus, växter och trädrötter samt fogades med cementbruk, eller omlades det qvarvarande öfversta skiftet i cementbruk. Härvid iakttogs, att öfverytorna erhöllo fall, d. v. s. gjordes kullriga, för att hindra vatten och snö att qvarstanna i håligheter och fördjupningar. Denna kullrighet å krön och murbrott är lätt att åstadkomma vid de af tvänne ytterskal och en mellanliggande kärna af murbruk och kullersten bestående medeltidsmurarna. Kärnan höjes något öfver de båda sidoskalen och bildar därigenom fall. Af misstag hade under min frånvara härvid å några ställen i st. f. klumpstenar användts tämligen stora kalkstensflisor, hvilka sköto för nära murarnas lif för att kunna lemna plats för de ofvan nämnda murskalen. Detta misstag är nu till största delen rättadt. Vidare igensattes och fogades med cementbruk större sättsprickor och fogar, lösa sockelstenar och andra stenar fastlades i cementbruk. Det i vestra delen befintliga hvalfvet rengjordes från jord och vegetation samt cementerades å öfverytan, hvarvid affall för vatten åstadkoms. Slutligen återuppslogos för att bringa stadga åt qvarstående delar tvänne nedfallna bågar öfver sidoskeppen — den ena i vestra ändan af det norra, den andra i östra ändan af det södra —, hvarjämte, af samma orsak, svickelmuren mellan bågarna in till de två sydliga korkapellen delvis återställdes.

Bland mindre åtgärder må nämnas, att den s. k. Sverkerska grafven försågs med stängsel för att skyddas för ofog, kyrkans inre afröjdes och den därstädes liggande stora, med kyrkan ej i något sammanhang stående hällen undanskaffades. Nämnda rätt arbetade, aflångt fyrsidiga häll, var på den uppåt vända sidan försedd med en djup ränna något innanför kan-

terna. Den var intet mer och intet mindre än bottnen i en vattningsho, hvars sidohällar försvunnit. En föregående arrendator af den närliggande kungsgården hade funnit den svala kyrkan vara en under dagens heta timmar särdeles lämplig plats för hans på bete varande kreatur och hade därför omtänksamt nog därstädes anbragt en vattningsho. Som den var placerad ganska symmetriskt i kyrkans midtlinie framför det utskjutande inåt öppna vestpartiet, hade, sedan kyrkans senaste innehafvare, korna, fått rymma fältet, väl ej traktens befolkning, men troligen vallfärdande turister döpt den gamla hon till k. Sverkers grafsten. Vid ett af mina besök bestämdes, att den skulle aflägsnas från kyrkans grannskap. När jag nästa gång återkom, var den visserligen flyttad från sin förra plats, men ej särdeles långt bort, ty till min häpnad fann jag den rest strax utanför kyrkan alldeles invid k. Oscar II:s minnessten. En å det närbelägna hotellet boende om våra fornminnens pietetsfulla vård tydligen alltför öm sommargäst hade efter min afresa sökt, i hvad på honom berodde, hindra den tillämnade vandalismen — med nämnda resultat. Nu är stenen undanskaffad och den gamla hons saga slut.

Liksom öfriga ruiner pryddes lemningarna af den gamla cistercienserkyrkan af en rik vegetation af träd, buskar och örter. Att allt som stod på murar och hvalf måste vid konserveringen försvinna är självklart; äfven en del träd, som stodo för nära intill murarna, måste emellertid borttagas. Dels genom sina rötter spränga och undergräfva de murarna, dels åstadkomma deras fällda bladmassor på murkrön, bågar och hvalf den jord, hvaruti sedermera, dessa till stort förfång, en ny vegetation finner näring. Ur rent estetisk synpunkt är utan tvifvel nödvändigheten att till större eller mindre del aflägsna ruinernas växtskrud beklaglig, men då det ju måste anses som en plikt att åt eftervärlden bevara de fornminnen, vi själfva i arf emottagit, kan det ej anses rimligt att å de gamla minnesmärkena qvarlemna de för deras fortbestånd utan tvifvel farligaste fienderna. Att för endast vår egen ögonfägnad, utan

tanke på framtiden, bibehålla denna prydnad vore en själfviskhet, som ej kunde försvaras och som illa skulle öfverensstämma med den omsorg och de kostnader, som i öfrigt nedläggas på ruinernas bevarande.

Det i juli månad nästlidne sommar i Jönköping samlade mötet af svenska och danska arkitekter hade på sitt program bland annat ett besök vid Alvastra. Såvidt jag kunnat erfara, funno mötesdeltagarne vid beseendet af ruinen ingen anledning till erinran vid de vidtagna konserveringsåtgärderna.

Nu varande arrendatorn af Alvastra kungsgård äfvensom andra kringboende hafva visat lifligt intresse för ruinens konserverande, så att det t. ex. ifrågasattes att genom insamling åstadkomma ytterligare penningmedel, i händelse de till buds stående skulle visa sig otillräckliga. Så blef emellertid ej händelsen. Af de anslagna medlen återstår ännu ett åtminstone i det närmaste tillräckligt belopp att användas till återställande af det vestra stora fönstrets poster och rosverk, som delvis gått förlorade, hvarigenom fara för fönsteromfattningen och muren föreligger. Det var afsigten att verkställa detta arbete under nästförflutna sommar, men då byggmästar Peterson ej kunde afvara från sina öfriga arbeten den stenhuggare, som var afsedd för fönstret i Alvastra, ansågs lämpligt att låta åtgärden anstå till instundande sommar.

Stockholm den 9 december 1901.

Emil Ekhoff.

Konserveringsåtgärder vid Visby stads ringmur år 1900.

Redan år 1896 omnämnde kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien i sammanhang med framställning till Kongl. Maj:t om anslag å e. o. stat för år 1898 behofvet af åtgärders vidtagande för bevarande af ringmuren kring Visby

stad, samt förmälde, att Akademien, så snart besiktning af muren blifvit verkställd och kostnadsförslag upprättats, hade för afsikt att till Kongl. Maj:t inkomma med vidare framställning i ärendet. Innan denna hunnit utarbetas, måste emellertid Akademien hos Kongl. Maj:t anhålla om ett mindre anslag till bestridande af förskotterade omkostnader för afhjälpande af en hotande skada å murstycket mellan Norderport och det s. k. Mynthuset, och beviljade Kongl. Maj:t härför 472 kr. 50 öre.

På uppdrag af Riksantiqvarien upprättade därefter jag och byggmästar N. Pettersson i Visby kostnadsförslag å de åtgärder, som voro att vidtaga. Detsamma slutade å 30,000 kr. På grund häraf ingick Akademien i slutet af år 1897 till Kongl. Maj:t med anhållan om nådig proposition till påföljande års Riksdag om anvisande af sagda belopp till konservering af Visbymuren. 1898 års Riksdag beviljade för ändamålet 18,050 kr. — däraf hälften för år 1899 — under vilkor, att Visby stad för samma ändamål ansloge 2,500 kr. Sedan staden förklarat sig villig att ingå på nämnda vilkor, fanns således ett belopp af 20,550 kr. att tillgå för konserveringen. Jag erhöll uppdrag att leda arbetena och, enär medel funnos tillgängliga för år 1899, skulle åtgörandena hafva kunnat taga sin början redan nämnda år. Det var emellertid önskligt att till arbetschef erhålla en person, som jämte kompetens i öfrigt hade intresse för våra fornminnen samt egde kännedom om muren och om förhållandena på platsen. Den ende, som i betraktande häraf kunde ifrågakomma, byggmästar N. Pettersson, var emellertid genom andra uppdrag förhindrad att nämnda år åtaga sig arbetet med muren, hvarjämte det i anseende till andra större byggnadsföretag i staden hade blifvit svårt att erhålla goda mureriarbetare. Det ansågs därför lämpligt att låta konserveringsarbetet tills vidare anstå. Äfven ännu en omständighet talade för uppskof. År 1898 ställde en intresserad fornvän, professor Hj. Sjögren, till mitt förfogande ett belopp — påföljande år af honom i afsevärd grad förhöjdt —

för Visbymurens uppmätning. Den af mig härför uppgjorda planen afsåg fullständig uppmätning och afbildning af den öfver tre kilometer långa muren in- och utvändigt för åstadkommande af dels i mindre skala ($^1/_{250}$) en totalbild, utfälld projektion, af murens båda sidor, tillika visande muren ställd i terrängen, dels i större skala ($^1/_{100}$ eller ännu större) nödiga detaljritningar af murens olika system, de skilda torntyperna murningssätten, planer, genomskärningar m. m. Detta arbete, som kräfver ej så liten apparat, och hvartill jag såsom medhjälpare lyckades förvärfva arkitekten C. A. Berlin, påbörjades af mig under sommaren 1898. Då emellertid härvid olika metoder måste försökas, medhanns under detta första år ej särdeles stor del af murens hela längd. Hvarje konserveringsarbete af äldre byggverk bör emellertid föregås af noggrann uppmätning och afbildning af desamma. Det var därför önskvärdt att konserveringsåtgärderna å Visby-muren ej påbörjades år 1899, för att låta uppmätningsarbetet så att säga erhålla tillräckligt försprång före desamma.

Arbetet med murens konservering tog därför sin början först år 1900. Den för arbetet uppgjorda planen afsåg i hufvudsak att i möjligast största utsträckning skydda det vidsträckta byggverket från fortgående förfall, och borde detta ske genom att hindra vatten och frost att ofvanifrån intränga i murverket samt genom att förebygga ras af svaga delar. Vidare borde senare skadegörelser af mindre utsträckning, såsom i muren brutna hål m. m., lagas. Att däremot å de ställen, där hela sträckor af muren vare sig genom fiendehand eller genom ras försvunnit, ersätta dessa med nydaningar borde naturligen ej ifrågakomma. För att förhindra nedträngande af fuktighet i murverket iordningsställas murkrönen. Dessas öfversta skift eller täckhällar, där sådana finnas, äro ofta, ehuru de qvarligga på sina platser, så vittrade, att de egentligen utgöra en samling lösa flisor, som låta vattnet tränga igenom och således ej kunna utestänga fuktigheten. Murbruket mellan krönens stenar är dessutom genom atmosferiliernas inverkan ofta

söndervittradt till löst grus. Det öfversta skiftet omlägges i cementbruk och förvittrade täckhällar utbytas mot nya. Det är självklart, att om ofvan nämnda skador ej förefinnas å krönen, dessa ej behandlas på anfördt sätt; det är då tillräckligt att fogstryka dem med cementbruk. Vid murbrott fyllas de uppkomna fogarna och sprickorna med cementbruk och tillses, att inga stenar äro hängande, utan alla hafva godt stöd af underliggande stenar. Skadade och svaga partier, som genom hängande hota med ras, stödjas medelst undermurning, d. v. s. de förlorade delarnas ersättande med nytt murverk, och måste i dylika fall nydaningar anses fullt berättigade. Fallfärdiga delar af mindre utsträckning, t. ex. murhörn och dylikt, som ej kunna på annat sätt bevaras, nedtagas och ommuras med användande i så vidsträckt grad som möjligt af det gamla materialet. Denna åtgärd bör emellertid vidtagas endast i mindre utsträckning och endast när andra medel ej stå till buds. Genom sättning lutande partier räddas genom anbringande af sträfpelare eller andra stöd. Dessa verka visserligen i estetiskt afseende ofördelaktigt, men åtgärden måste dock anses vara att föredraga framför förlusten af det hela.

Konserveringsarbetet påbörjades vid den starka krökning, som muren gör något ofvan Mynthuset, och fortgick sedan under sommarens lopp söderut framåt Österport. Denna del af muren fortlöper på temligen slät mark och är på grund häraf jämförelsevis väl bibehållen. Jag ansåg just därför lämpligt, att under första arbetsåret taga denna sträcka under behandling, för att här vinna nödig erfarenhet för de svårare arbetena vid de mera skadade ställena af muren. Arbetet utfördes efter den ofvan angifna planen. Vid ett par sadeltorn, hvilkas inåt staden vända kantskoningar af huggna qvadrer genom vida sättsprickor på ett ytterst betänkligt sätt skiljts från tornens sidomurar, och hvilkas nedstörtande tydligen visade sig vara en endast kort tidsfråga, måste nämnda kantskoningar till större eller mindre del ommuras. Murkrönet visar å denna sträcka — liksom rundt omkring hela muren —

ofvanpå täckhällarna en liten påbyggnad i form af ett vanligt sadeltak. Denna påbyggnad har emellertid å många ställen helt och hållet försvunnit, eller finnes af densamma endast en eller några få stenar i behåll. Den förefinnes således nu endast här och där, dock under förhållanden, som visa, att den, som sagdt, en gång funnits öfverallt. Det kunde naturligtvis ej komma i fråga att ersätta denna påbyggnad med en ny dylik å de ställen, där den gått förlorad. Därtill förelåg intet skäl, enär de underliggande täckhällarna ju tillräckligt skyddade krönet. Å de ställen däremot, där krönets täckhällar under i fråga varande påbyggnad eller rättare under qvarvarande rester däraf visade sig vara förvittrade, och således fara för krönets bestånd förelåg, aflägsnades de nämnda resterna af påbyggnaden, ny täckhäll lades i den gamlas ställe, hvarefter lemningarna af påbyggnaden åter anbringades å deras förra platser.

Särskildt å den sträcka af muren, hvarom nu är fråga, har denna varit utsatt för en särdeles grof åverkan. Från de innanför muren belägna gårdarna hafva, i allmänhet för åstadkommmande af aflopp, vid murfoten brutits talrika större och mindre genomgående öppningar, några af dem så stora att de medgifva passage för människor åtminstone i krypande ställning. Gifvet är att denna serie af ofta ganska nära hvarandra belägna hål, hvilka underminera muren, på ett högst betänkligt sätt hota dennas framtida bestånd. De böra därför på ett tillfyllesgörande sätt tillmuras. Då emellertid allmän kloakledning för närvarande håller på att införas i Visby, men ännu ej hunnit dragas förbi de nyss nämnda gårdarna invid muren, samt sålunda för desamma olägenhet i viss mon skulle uppstå genom afstängande af deras nuvarande aflopp, har jag ansett billigheten fordra att låta med de i fråga varande genombrytningarnas igensättande anstå, till dess gårdarna fått del af det allmänna kloaknätet, hvilket torde komma att inträffa redan nästkommande år.

Utom ofvan nämnda arbete utgräfdes och undanskaffades under året de betydande grus- och jordmassar, som befunno sig ofvan hvalfven i Norder- och Österport, ett arbete som var förenadt med ganska mycket besvär, enär den genom dessa portar under dagens lopp rätt lifliga trafiken ej borde i afsevärd grad hindras.

Utgifterna under året uppgingo till kronor 6,098:53. Häraf belöpte sig naturligtvis en del på anskaffande af för hela arbetstiden afsedt ställningsvirke, hisstyg m. m. För att spara omkostnader restes vid de höga marktornen ej ända upp till krönen räckande, stående ställningar, utan användes vid dem en för ändamålet förfärdigad grof repstege, som med den för Visby-arbetare vanliga djärfheten vid klättring anbragtes vid tornkrönen endast med tillhjälp af stegar, resta från den ena tornafsatsen till den andra. Å platsen för tornets forna öfversta golf anbragtes därefter byggnadsställningen. Materialen upptogos med patentblock och repstegen tjänade till väg upp till arbetsplatsen.

Slutligen torde böra nämnas, att arbetarne voro olycksfallsförsäkrade för arbetstiden, men att dess bättre intet olycksfall inträffade.

Stockholm den 10 december 1901.

Emil Ekhoff.

De romerska denarerna i mellersta och norra Europa.

BLANCHET, *Les trésors de monnaies romaines et les invasions germaniques en Gaule.* Paris 1900.

ALMGREN, *Om fynden af romerska silfvermynt i Norden.* Stockholm 1901. (Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift band 11, s. 187—196.)

Det romerska silfvermyntet spriddes vida och rikligt öfver mellersta, vestra, nordvestra och norra Europa. Delar af Ungern, Österrike och Tyskland, Schweiz, Frankrike och England drogos in i det romerska riket: det var då gifvet, att det romerska myntet skulle vara i omlopp i dessa vidsträckta områden. Huru mynten *kommit dit,* behöfver ingen utredning.[1] Deremot försöker Blanchet besvara den frågan: hvarföre hafva så många förråd af romerska mynt blifvit *nedlagda* i gömslen i jorden.

Den andra boken i Blanchets arbete innehåller förteckningar öfver fynden. Med kännedom om den stora noggrannhet, med hvilken han utför sina arbeten, tager jag för gifvet att förteckningen öfver de franska fynden är så fullständig, som den kunnat för närvarande göras. Den upptager 638 nr.

För öfriga land måste förteckningarna helt visst i betydlig mån ökas. De innehålla:

Nederland	12
Belgien	80
Luxemburg	22

[1] För den moderna allmänheten äro naturligtvis fynden af romerska mynt något förvånande, och denna har derföre famlat efter förklaringar. Man har ganska allmänt trott, att silfvermynten blifvit nedlagda af romerska soldater; dessa torde dock mindre än andra känt lust att gräfva ner sina egodelar. Man träffar icke sällan lerkärl, innehållande romerska mynt, i rösen. Man har funnit på, att dessa härleda sig från Julius Cæsar sjelf, som hvar gång satt med det med mynt fyllda lerkärlet och befallt sina soldater att omkring och öfver det lägga hvar och en sin sten. Det skulle icke sakna intresse att göra en sammanställning af alla de ackoomdationsmyter — för att begagna Tylors uttryck — som bildats kring fynd och fasta fornlemningar.

Tyskland:

Rhenprovinsen	55
Lothringen	7
Elsass	4
Hessen	2
Pfalz	6
Mittel-Rhein (högra sidan)	5
Baden	5
Würtemberg	7
Schweiz	32
	237

Om således fyndförteckningen icke upptager mera än Frankrike, Schweiz och de Frankrike närmast liggande delarne af Tyskland, Luxemburg, Belgien och Nederland, har Blanchet icke lemnat utan allt afseende öfriga delar af norra Europa. »Jag vet väl, att fynd af romerska mynt träffats i flere preussiska provinser, men dessa skatter äro temligen få och några af dem lära härstamma från köpmän, som framträngt till dessa aflägsna trakter. Väl att märka är, att de skatter, som hittats i de aflägsnare delarne af Tyskland, hafva nästan alla blifvit nedgräfda under kejsar Commodi regering eller kort efter denna. Till handeln hänför jag införandet af romerska mynt till de skandinaviska landen.» Sju fynd anföras.

Enligt Blanchet står nedgräfningen inom Gallien af de romerska myntskatterna i närmaste sammanhang med infallen af germanska stammar, någon gång med oroligheter uppkomna inom Gallien. Han sammanställer de historiska uppgifterna med de data, som fynden, d. v. s. de yngsta i dem förekommande mynten, lemna. De flesta fynden (415) tillhöra andra hälften af tredje århundradet, den olyckligaste tiden för Gallien, tiden från början af kejsar Gallieni regering intill kejsar Konstantins tronbestigning. Ett betydande antal af de franska fynden tillhör de norra departementen, Pas de Calais, Somme, Oise, Aisne. Myntfynden vittna om Germanernas framträn-

gande öfver Rhen norr om Köln, genom Luxemburg, Liège, Namur, Hainaut, Scheldes, Sommes, Marnes, Saônes och Rhônes dalar. I de vid sidorna liggande bergstrakterna äro fynd af ifrågavarande slag mycket sällsynta. Till de första sexton åren efter Gallieni tronbestigning höra icke mindre än 164 fynd.

Det är icke endast de helt nedgräfda skatterna, som vittna för riktigheten af Blanchets teori, utan äfven de fynd, som träffats inom romerska fästningsverk och villor, som blifvit förstörda i sammanhang med de germaniska stammarnes framträngande. De yngsta inom dem funna mynten hafva ock vittnesbörd att aflägga.

Blanchet omtalar vidare de fästningsverk, som Romarne uppförde i sydvestra Tyskland mot Germanerna och de romerska mynt, som blifvit funna i dem, vägarne inom Germanien och broarna öfver Rhen samt befästandet af städer och enskilda bostäder inom Gallien, hvilket allt är af betydelse för Germanernas inbrott och framträngande i detta land.

»Genom granskning af myntfyndens geografiska utbredning hafva vi funnit, att infallen i främsta rummet gått genom norra Gallien. Antagligen har *limes* — den romerska gränsmuren i sydvestra Tyskland mot Germanerna — och raden af kastell vid mellersta Rhen och dess tillflöden utgjort ett tillräckligt hinder för Germanernas framträngande. Längre åt norr var deremot Rhen lätt att öfverskrida, der hade Romarne icke uppfört så goda försvarsverk. Antagligen har Konstantin af denna anledning öfvergifvit kastellen vid gränsen och i stället förlagt trupperna till städerna längre in i landet och i sammanhang dermed byggt eller återställt murarne kring dessa städer. De kejsare, som följde hvarandra från midten af 300-talet, äro sällan representerade i myntfynden, hvilket utan tvifvel beror på följande orsaker: 1. Gallien, sedan mera än ett århundrade utsatt för härjande infall, var vordet fattigt, 2. befolkningen öfvergaf landsbygden för att söka skydd inom städernas fasta murar, 3. under Valentinianus och Gratianus höllos Germanerna tillbaka från venstra sidan af Rhen, 4. somliga

kejsare slöto med dem traktater, som betryggade freden åtminstone för några år i sänder.»

»Myntfynden lemna upplysningar, som stämma öfverens med de gamla författarnes uppgifter. Vi måste derföre studera dessa fynd, för att ur dem hemta upplysningar, som ej stå oss till bud i nu kända skrifter. Endast på detta sätt lära vi känna hvilka trakter mest lidit af infallen. Så kan den förteckning jag gjort kasta något ljus öfver Galliens historia under det romerska herradömets dagar.»

Blanchet nämner äfven något om de i England funna skatterna af romerska mynt, men hans lista öfver sådana upptager endast 47 nr, hvilket naturligtvis vida understiger det verkliga förhållandet. Af dessa 47 fynd tillhöra 9/10 200- och 300-talen. »Under dessa århundraden oroade frankiska och saksiska sjöröfvare Nordsjön. England var underkastadt samma sköflingar, som hemsökte Belgiens och Bretagnes stränder. Barbarerna kände vägen till London. Till dessa hemsökelser få vi derföre hänföra den skräck, som föranledde nedgräfvandet af så många myntskatter under tiden från Claudius till Honorius.»

— — — —

Jag anser, att Blanchet funnit den rätta förklaringen för nedgräfvandet inom Gallien af de romerska myntskatterna. Han antager, såsom i det föregående visats, att förekomsten af romerska myntfynd i norra Tyskland, Danmark och Skandinavien kräfver en annan förklaring. Här hafva vi att i främsta rummet fråga: huru hafva dessa mynt *kommit till* de utanför, delvis ganska långt från det romerska rikets gränser belägna områdena?

Orsakerna till myntens nedläggande i jorden kunna hafva varit flere. När i en boplats — såsom å de på Gotland förekommande, som af befolkningen kallas jättegrafvar —, enstaka mynt hittats, betyder det endast, att de som bott i stugan haft dem i sin ega. Myntet visar i detta fall endast, att före det år då myntet präglats med tillägg af den tid, som erfordrats,

för att myntet skulle från Södern hinna upp till Norden, har byggnaden i fråga icke kunnat blifva öfvergifven. Men myntet har längre eller kortare tid kunnat innehafvas af stugans egare, möjligen tidigare af andra.

Enstaka mynt hafva träffats i grafvar. Rörande dem gör sig detsamma gällande.

Af vida större vigt äro de förråd af mynt, som hittats. Hvart sådant förråd utgör ett helt, och dess ursprungliga ålder bestämmes af det yngsta deri förekommande myntet. Men till detta måste vi i främsta rummet lägga den knappast beräkneliga tid, som behöfdes för att skatten skulle komma till Norden, vidare den ännu mindre beräkneliga tid, som skatten funnits i Norden, innan den gömdes. Nedgräfningstiden är således mycket senare än det yngsta myntets tid.

Dessa mynt kunna dateras efter präglingsår eller åtminstone efter regeringsperioden för den kejsare, hvars bild och namn förekomma å myntet. Vi hafva här således noga daterade urkunder, hvilka, då på dem årtal kunna uppgifvas, måste kallas historiska, lika väl som en skrifven urkund. Men hvad är det för glädje med den tidpunkt mynten lemna, då vi till denna måste lägga två tidsperioder, hvilkas mått icke kunna uträknas? Saken ställer sig ej så dålig som det ser ut, ty erfarenheten har visat, att främmande mynt kommo till Sverige under olika tider, och då man i en skatt af romerska silfverdenarer icke finner ett enda mynt, som tillhör närmaste införselperiod, torde vi vara berättigade att hänföra hvar denarskatt till tiden före den nästa periodens början. Tidsbestämningen blir sålunda visserligen ungefärlig, dock icke obegränsad.

När enstaka denarer förekomma, i bostadlemningar, i grafvar eller utom sådana i jorden, få vi icke fästa alltför stor vigt vid den tid, som tillkommer det sålunda funna myntet. Det kan mycket väl hafva tillhört en större skatt, hvars ursprungsålder bestämdes af skattens nu okända yngsta mynt. Vi få stanna dervid, att det enstaka myntets tid bestämmes efter denarimportens slutperiod, så framt icke andra, arkeolo-

giska skäl kunna gifva en närmare bestämning, hvilket dock i de flesta fall torde vara svårt att uppvisa.

Att enstaka denarer stannat ganska länge i enskildas ega — såsom kuriositeter eller, då man i Norden alltsedan järnålderns begynnelse mycket väl kände silfret, som klenoder —, är uppenbart deraf att man såväl i Tyskland som i Sverige funnit enstaka denarer i fynd af mynt, som tillhöra slutet af vår hedna tid eller början af den kristna.

De i bostäder funna mynten äro icke nedgräfda: de äro tappade eller qvarglömda. Det förra gäller antagligen de mynt, som träffats enstaka i jorden. De i grafvarne funna mynten få vi väl anse såsom den dödes egendom, hvilken blifvit nedlagd hos honom jämte kläder, prydnader, vapen o. s. v. Deremot måste vi med afseende på de större förråden, skatterna, företaga en undersökning om skälen för deras nedgräfvande.

Om en mycket betydande och förmögen Isländing, Egil Skallagrimsson, berättas, att han lät nedgräfva sin silfverskatt, för att icke arfvingarne skulle komma åt den. Mannen led af ett ondsinnt lynne. Motivet för nedgräfningen var således helt personligt och vi få ej deraf draga några allmänna slutsatser. Det torde vara klart, att myntskatterna nedgräfdes för att sätta dem i säkerhet, och för hvart nedgräfvande torde således hafva funnits någon särskild anledning, antingen ett befaradt eller redan börjadt anfall från en främmande fiende eller ock den oro, som framkallades genom de helt visst ofta förekommande stridigheterna mellan olika bygder, olika slägter, olika personer — stridigheter, som, att döma efter de isländska sagornas vittnesbörd, helt visst icke saknats äfven i vårt land. Person- och bygdestriderna undandraga sig naturligtvis all utredning inom vårt sagofattiga land. Detsamma torde i de allra flesta fall få gälla äfven de fäjder, som kommo från främmande håll.

När Bror Emil Hildebrand år 1846 utgaf första upplagan af katalogen öfver det svenska myntkabinettets rika förråd af

angelsaksiska mynt, talar han i inledningen om de fyra klasser af främmande mynt, som pläga hittas i Sveriges jord, af hvilka han kallar den tidigaste *den romerska klassen:* »romerska silfvermynt, präglade under sista hälften af första och något öfver andra seklet efter Christi födelse (Vespasianus—Alexander Severus). Talrikast äro mynten af Hadrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius och Commodus samt deras gemåler. Någon gång har man äfven funnit konstföremål och husgerådssaker af brons af romerskt arbete, hvilka synas härstamma från samma tid. Mynten äro mycket nötta, hvilken omständighet synes bevisa, att mynten inkommit till Norden på långa omvägar, hvilka icke nu kunna närmare bestämmas. Deras nedläggande i vår jord kan dock icke sättas senare än i tredje seklet. Som Romarnes välde aldrig sträckte sig in på Sveriges områden, får man väl antaga, att dessa mynt och konstsaker antingen blifvit af Nordboar hembragta ifrån romerska länder eller ock inkommit genom handel med Romarnes grannfolk.»

Lektor Wiberg i Gefle egnade synnerlig uppmärksamhet åt förbindelsen mellan det romerska riket och Norden. Han utgaf år 1860 *Bidrag till kännedomen om Grekers och Romares förbindelse med Norden och om de nordiska handelsvägarne efter fynden och de gamla geografernas anvisningar.* I denna bok lemnar han en förteckning öfver de af honom kända denarfynden från Sverige, Danmark, södra Östersjökusten, Hannover och Schlesien. Han ingår icke i något försök till utredning af specielt denarinförelsens historia, anmärker endast (s. 9): »Efter sistnämnda tidpunkt (235) kan iakttagas ett afbrott i förbindelsen mellan Skandinavien och Södern, en följd otvifvelaktigt af de pågående götiska krigen».

I mitt förstlingsarbete *Svenska folket under hednatiden*, utgifvet i början af år 1866, upptager jag till behandling denna fråga (s. 59 f.) Romarne hafva inom det område, till hvilket deras örnar icke hunno, lemnat talrika minnen efter sig i form af mynt och andra föremål. Vi kunna följa de tre första århundradenas denarer under deras väg mot Norden i de talrika

fynden längs Tysklands större floddalar, af hvilka hvar och en fick göra tjenst som handelsväg, icke allenast de som Wiberg framhållit, Weichsel och Oder, utan äfven Weser och icke minst Elbe. Man har inom ifrågavarande handelsperiod, som fullkomligt svarar mot den med Neros denarreduktion begynnande perioden inom romerska myntväsendets historia, — fortsätter jag, med begagnande af uppgifter i Mommsens *Geschichte des römischen Münzwesens*, — urskiljt tvänne afdelningar, af hvilka den ena karakteriseras af de talrika Trajani och Hadriani mynt, den senare derjämte af Antoninernas. Den förra återfinna vi i allmänhet utmed det romerska rikets gränser, men äfven i vestra Tyskland; till den senare åter synas fynden i de östligare trakterna, liksom i Skandinavien, höra. Commodi mynt äro talrika i dessa fynd. Efter hans tid synes handeln hafva saktat af, men man får dock knappast med Pallman och Bruzelius draga en tvär gränslinie efter Septimii Severi tid, då man hos oss, i ryska Östersjöprovinserna och i Meklenburg understundom finner mynt såväl af hans söner som af de närmast följande regenterna till och med Alexander Severus. Efter hans död synas förbindelserna till en tid varit afbrutna. Slutligen, säger jag, att de enstaka i Norden funna mynt, som tillhöra tiden mellan denar- och solidusperioderna, sannolikare äro att anse som en fortsättning af den förra än som en inledning till den senare. De tillhöra samma fyndområde som denarerna. Stationer på vägen till Norden finna vi för dem i Siebenbürgen, Ungern, Schlesien och Hannover.

När jag år 1872 utgaf andra upplagan af nyss anförda arbete, kunde jag, på grund af fortsatta studier af fyndförhållandena, närmare precisera mina tidigare uttalanden. Af Hadrianus och hans företrädare äro ganska många denarer funna på Gotland, men af dessa äro endast fem, tillhörande fyra fynd, icke åtföljda af yngre mynt. Före Antoninus Pius var således införseln af denarer obetydlig, ja ännu under hans regering, ty från denna hafva vi endast åtta fynd med tillsammans nio mynt. Men sedan ändra sig förhållandena. Från

Marcus Aurelius' tid[1] har Gotland nio fynd med 175 mynt, från Commodus' tid likaledes 9 fynd, men med 682 mynt och från Septimius Severus' tid fem fynd med icke mindre än 2,200 mynt. Liflig blef förbindelsen först under Marcus Aurelius' tid och tilltog i betydenhet till i början af Septimius Severus tid. Denne kejsares mynt äro nämligen ganska få i fynden från hans tid. Härtill anknöt jag några anmärkningar rörande denarernas förekomst i de öfriga nordiska områdena. Vidare har jag här omtalat det markomanniska kriget, börjadt under Marcus Aurelius år 164 och afslutadt år 181 under Commodus, samt framhållit, att under de oroliga tiderna och omedelbart efter dem kommo de romerska mynten till Norden.

Då trodde jag icke på något direkt sammanhang mellan det markomanniska kriget och dess afslutning samt denarimporten till Norden. Mina betänkligheter hafva dock sedermera försvunnit. År 1882 yttrade jag i min bok *Från äldre tider* (s. 64), »att en sammanställning af de större fynden har öfvertygat mig om att den samfärdsel, som bragt dessa skatter till våra bygder, började vid eller strax efter det markomanniska krigets slut».

Jag har meddelat denna historik till fullständigande af ett yttrande i dr Almgrens uppsats s. 190. Redan tio år före 1882 hade jag framhållit vigten af ett noggrant studerande af myntfynden och deras sammanfattning och just från ett sådant studium dragit mina resultat[2], hvilka i korthet antyddes i min bok *Från äldre tider*. Dr Almgren kommer till samma resultat som jag: »de större massorna af denarer hafva icke kommit i jorden på germanskt område[3] förrän *under och efter Marcus Aurelius' tid*.

---

[1] Från Marcus Aurelius' tid har Gotland nio fynd, betyder: nio fynd, hvilkas yngsta mynt tillhöra kejsar Marcus Aurelius.

[2] Dessa förekomma redan i min år 1873 utgifna bok *Das heidnische Zeitalter in Schweden*, hvilken var känd af min vän O. Tischler.

[3] 'Germanskt område' visas af sammanhanget betyda de från romerskt välde fria Germanernas område.

Dr Almgren har med stöd af de synnerligen grundliga undersökningar han företagit af den romerska provincialkulturen och dennas förhållande till den tidigare germaniska kulturen[1], framhållit en fyndgrupp, som jag hade lemnat å sidan, då den mera tillhör Tyskland än Sverige: »Denna fråga (om denarinförselns tid) blir, synes det mig, på ett afgörande sätt besvarad genom en undersökning af de fynd från det germaniska området (mest graffynd), der romerska mynt, vanligen enstaka, förekommo tillsammans med andra fornsaker. Sådana fornsakstyper, som måste hänföras till den tidigare delen af det andra århundradet, hittas nämligen i regeln aldrig tillsammans med mynt. De få undantagen endast bekräfta regeln. Talrikt uppträda deremot mynten i sällskap med en hel del nya fornsaksformer, som icke kunna härledas ur de förut förekommande, utan tydligen införts genom en ny kulturström, från de Germaner, hvilka på denna tid bosatt sig vid det romerska rikets nordostgräns, i södra Ryssland, Ungern o. s. v. Men äfven myntströmmen har synbarligen kommit från sydost, utbredande sig norrut utefter de tre stora nordtyska floderna. Att den haft denna riktning och icke kommit t. ex. från Rhentrakten. framgår särskildt af den utbredning mynten fått i Skandinavien. — Af de 117 fynd med i det närmaste 6,000 denarer, som ofvan omtalats, härröra ej mindre än 65 med nära 4,200 mynt — från Gotland. De öfriga äro hufvudsakligen fördelade på Öland, Bornholm, Skåne och de vestdanska öarna. — — Efter allt att döma har sålunda myntströmmen inbrutit öfver det nordgermanska området samtidigt med och på ungefär samma vägar som de nya fornsaksformer, hvilka härstamma från sydost-Germanerna. Och enligt denarskatternas vittnesbörd skulle detta ha skett under Marcus Aurelius. Detta arkeologiska resultat stämmer förträffligt med historiska facta. Ty under denne kejsare inträffade ju de bekanta Markomanner-

[1] Jfr hans arbete *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte* (1897).

krigen (166—181), då Markomannerna och Qvaderna i Böhmen och Mähren gjorde häftiga anfall mot det romerska riket. Det vore ju mycket naturligt, om dessa krig bragt Nordgermanerna i närmare beröring med dem af deras stamförvanter, som något tidigare dragit åt söder, trädt i fredligare förbindelser med Romarne och under romerska inflytelser utbildat en egen kultur, som Nordgermanerna nu skyndade att tillegna sig. Hvad särskildt denarskatterna beträffar, torde de kanske snarast få betraktas såsom krigsbyte från Markomannerkriget, som sedan väl hufvudsakligen på handelns vägar spridt sig öfver Nordeuropa.»

Om de till Norden komna och der nedgräfda denarskatterna skulle snarast vara krigsbyte, som Markomannerna tagit från Romarne under kriget, skulle de ju icke kommit till den nordtyska slätten och till Skandinavien i följd af fredlig samfärdsel med tidigare från sydost invandrade germaniska stammar, utan genom samfärdseln med de stridande Markomannerna och Qvaderna i Böhmen och Mähren. När Markomannerkriget slutade, hade kejsar Commodus regerat endast ett år. I Sverige nedgräfda skatter, innehållande mynt af Commodus, kunna således icke betraktas såsom krigsbyte, hvilket småningom spriddes norrut. Detta gäller naturligtvis i ännu högre grad de skatter, hvilkas yngsta mynt tillhöra de närmast följande kejsarne. Att inom norra Tyskland handelsförbindelser funnos, genom hvilka de längre åt söder cirkulerande romerska mynten kommo norrut, ända till Danmark och Sverige, står fast. Om dessa talar på ett kraftigt sätt de mynt som, låt vara i inskränkt antal, efter den af Septimius Severus vidtagna förändringen af silfvermynten hunno till Norden.

Jag vill ej här tala om den nyss nämnda nya kulturströmningen, som kom från sydost, från södra Ryssland, Ungern o. s. v. Från södra Ryssland torde ej denarerna hafva kommit i större antal. *Direkt* från Ungern torde ej mycket hafva kommit, då Karpaterna bilda en tvär mur för samfärdseln. Jag antager, att denarerna snarast kommit från de germaniska om-

råden, som stodo i direkt förbindelse med de romerska provinser, som ingå i det nuvarande Österrike. För en mera direkt förbindelse i denna riktning tala t. ex. de tvänne romerska bronsskopor med fabrikantnamnet Ti Robilius Sitalces, funna den ena i Böhmen, den andra i Meklenburg.

I likhet med dr Almgren tror jag icke, att de i Sverige funna denarskatterna härstamma från Rhentrakten. Men att äfven med denna samfärdsel förekom, torde få anses visst. Till en sådan torde vi få hänföra det af dr Almgren omtalade myntfyndet från Niemegk i sydvestra Brandenburg — Elbes område —, i hvilket det yngsta myntet tillhörde kejsar Hadrianus, de äldsta den romerska republikens tid. Detta fynd hör tydligen alls icke till den nordiska gruppen af denarskatter, inom hvilka republikanska denarer aldrig förekomma. Jag har redan för snart 40 år sedan framhållit, att i regeln våra fynds äldsta mynt tillhöra kejsar Nero. Att ett och annat tidigare mynt kunnat följa med de senare är lätt förklarligt. Mot vestern pekar ett myntfynd från Lehngerich i Hannover, af hvars denarer flere äro präglade i Trier. För en förbindelse med Rhenlandet talar på det mest otvetydiga sätt den stora romerske bronsvas, som i början af förre århundradet hittades i en grafkulle vid Sagån och hvars inskrift innehåller en tillegnan till Apollo Grannus, den romersk-galliska gud, hvars namn otaliga gånger återfinnes i Rhentrakten, i Belgien och i Frankrike. Utom detta område har, så vidt jag vet, hans namn endast en gång träffats på ett monument, i det romerska Dacien, men nämnes guden der i sammanhang med en person, som kommit från vestra Europa. Det är möjligt, att de i Sverige funna glaskärlen med insänkta ovaler snarast härstamma från Rhentrakten. I Ungern synas sådana icke vara funna. När Heger i Wien hunnit afsluta sina undersökningar rörande de i graffynden förekommande glasperlorna, torde nya upplysningar om förbindelserna med det romerska rikets kultur komma i dagen.

Att de i Sverige funna romerska denarerna äro mycket nötta, har redan blifvit framhållet. Vi kunna svårligen påstå, att de varit *i omlopp* i Sverige, i den mening, som är vanlig när man talar om löpande mynt. De romerska denarerna voro icke för Nordbon mynt — ingen kunde läsa inskrifterna —, utan silfverstycken. Förmodligen hade man kommit under fund med att dessa silfverstycken hade i regeln samma vigt, hvilket ju var ganska beqvämt. För att använda dem i daglig handel och vandel, ifall man skulle till betalning använda enstaka denarer, fordrades att hafva evalverat den romerska vigten i inhemsk vigt, hvilket, i följd af den tidens klena vägningsinstrument, icke kan hafva gifvit annat än ett ungefärligt resultat. Oftast torde dessa romerska mynt hafva varit använda vid större utbetalningar, då man vägde i klump, utan att fästa sig vid silfrets halt, endast föremålen hade den rätta silfverfärgen. Vi kunna svårligen tänka oss, att de af våra förfäder, som voro nog lyckliga att innehafva romerska silfvermynt, buro dem dag ut och dag in i en vid bältet hängande pung. De torde hafva förvarats i husets silfverskatt och kunna då icke gerna hafva här uppe varit utsatta för synnerlig nötning. Den nötning, som å de flesta af dessa mynt otvifvelaktigt förekommer, torde snarast hafva uppstått innan mynten hade kommit till våra trakter.

För de mynt, som i vår jord hittas, måste vi alltid beräkna en viss brukningstid, nämligen dels den omloppstid, som de haft i hemlandet eller i detta närliggande områden, i hvilka mynten hade ungefär samma användning som i ursprungslandet, dels den tid, de kunnat vara i svensk mans ega. Att noggrannt beräkna dessa två tider är naturligtvis omöjligt. Vid noggrann undersökning af flere svenska myntfynd från en senare tid, hvilka innehålla både öster- och vesterländska mynt, har jag funnit såsom ganska regelbunden mellan de yngsta mynten af hvardera slaget en åldersskilnad på 30 år. Men detta gifver ingen upplysning rörande de skatter, som innehålla mynt af samma slag. Den enda upplysning vi kunna

erhålla rörande den tid, då de romerska denarerna förekommo i Sverige, vinnes genom att tillse, huruvida i dessa senare inblandningar förekomma.

År 1838 hittades på Gotland, vid Tomasarfve i Eista socken, två romerska denarer (en af Trajanus, en af Hadrianus) tillsammans med ungefär 2,000 silfvermynt från 900- och 1000-talen. År 1870 hittades i Uppland, vid Brottby i Össebygarns socken, i en grafhög från den senare järnåldern en denar af Marcus Aurelius. Helt nyligen har man under golfvet i Björke kyrka, Gotland, bland medeltidsmynt hittat en romersk denar. Äfven i Tyskland har man funnit enstaka romerska denarer samman med silfvermynt från 900- och 1000-talet. Sådana fynd kunna icke lemna några bevis för en lång omloppstid för de romerska silfvermynten i Norden. Dr Almgren har mycket riktigt anmärkt, att sådana enstaka mynt kunnat vara funna i jorden. Finna vi i våra dagar silfverskatter, så har man ock kunnat finna sådana under vikingatiden och medeltiden.

Af annan betydelse äro följande fynd från Gotland. År 1703 hittades vid Sigvards i Eskelhems sn 28 denarer från Antoninus Pius, Faustina d. ä. och Marcus Aurelius tillsammans med två vest- och 3 östromerska guldmynt från solidusperioden. År 1878 hittades vid Stora Tollby i Fole socken två genomborrade denarer af Faustina d. ä. och Marcus Aurelius tillsammans med fyra guldbrakteater, hvilka tillhöra en senare tid. År 1889 hittades vid Lilla Ryftes i Fole socken 17 denarer af Trajanus, Hadrianus, Antoninus Pius, Faustina d. ä. och d. y. samt Commodus jämte en guldbrakteat och andra föremål. År 1893 hittades vid Djupbrunns i Hogräns socken 211 denarer, af hvilka 25 voro så utnötta att de icke kunde bestämmas och en var en barbarisk kopia af en denar, de öfriga tillhörde Nero, Vespasianus, Titus, Nerva, Trajanus, Hadrianus, Sabina, Antoninus Pius, Faustina d. ä., Marcus Aurelius, Faustina d. y., Lucius Verus, Lucilla, Commodus och hans gemål Crispina. Jämte dessa mynt hittades två guldbrakteater m. m.

De två borrade denarerna från fyndet i Fole socken hafva tydligen burits som smycken och således kunnat behållas långt utöfver den egentliga denartiden. De andra fynden hafva deremot fullkomligt karaktären af denarfynd, men jämte denarerna förekomma andra föremål, som äro af en senare tid.

Af föremålen i Öster Ryftes-fyndet (jfr *Månadsbladet* 1890 s. 128 f.) är det knappast mera än brakteaterna, som tillhöra en senare tid. I fyndet från Djupbrunns låg guldbrakteaten jämte ett par andra föremål i en liten bronsdosa. Några denarer funnos icke i denna dosa, och det är icke med full tydlighet uppgifvet, om denarerna och denna dosa tillhöra en och samma skatt eller tvänne i hvarandras närhet gömda skatter. Dessa fynd, liksom fyndet från Sigvards i Eskelhems sn, innehållande 28 denarer (de yngsta af Marcus Aurelius) samt fem solidi (Honorius, Procopius Anthemius, Theodosius II, Leo I och Basiliscus), visa endast att man på Gotland höll mera än annanstädes på denarer, hvadan skatter af sådana höllos samlade in i perioder, som ligga mycket senare än denartiden. Uppenbarligen har på Gotland förmögenheten varit ganska stor under den hedna tiden, hvadan man icke behöfde förbruka allt det kapital man hade, utan kunde åt efterkommande öfverlemna hvarjehanda.

Bland de äkta romerska denarerna förekomma barbariskt utförda kopior, hvilka helt visst härstamma från germanska stammar, som icke funno sig få tillräckligt af romerska silfvermynt. Kopiorna hafva ännu icke blifvit undersökta till vigt och halt. För nutidens forskare är förfalskningen tydlig. Våra förfäder torde icke hafva varit i samma grad kritiska. De falska mynten torde antagligen med de äkta kommit till våra bygder.

Den s. k. denarperioden har, såsom den föregående framställningen visat, varit af en ganska kort varaktighet. Att enstaka mynt kunnat, gångna hand ur hand, komma till Norden före det markomanniska kriget, vill jag visst icke förneka, men det synes mig uppenbart att den verkliga denarperioden

står i sammanhang med det markomanniska kriget, särskildt med dess afslutning. Under de lugnare tider, som, för så vidt vi veta, då hade uppstått, utvecklade sig handelsförbindelser mellan de germaniska folk, som dittills hade varit upptagna af den långvariga fäjden. Mynt, som inom det romerska riket och sedan hos dem varit i omlopp, gingo vidare till stamfränderna, som bodde längre åt norr. Kriget lyktades år 181, och de mynt, som gingo norrut, voro helt visst redan då slitna. Förr än inemot år 200 kan icke gerna Sveriges egentliga denarperiod hafva börjat. Ungefär vid den tiden hade den af kejsar Septimius Severus anordnade förändringen af silfvermyntet egt rum, men småningom trängde sig äfven de efter år 181 präglade silfvermynten upp till Sverige. Derföre att man i södra Tyskland ratade de försämrade mynten, kommo dessa ej heller till Sverige. Om vår denarperiod började inemot år 200, torde den hafva afslutats ett par decennier efter nämnda årtal. Som romerska mynt i någon mon efter myntförsämringen kommo till det romerska rikets grannar och som handelsvägarne hade kommit till stånd, kommo äfven en del senare mynt till våra bygder. Denarperioden skulle således hos oss vara en tid, som begynner något före 200 och slutar ett par decennier efteråt, med enstaka senare tillskott.

Det är särskildt att uppmärksamma, att af svenska områden är det Gotland, som har att uppvisa de flesta och största denarfynden. Det är redan omtaladt, att af de 117 fynd med inemot 6,000 denarer, som hittats i Norden, mera än $^2/_3$ hittats på Gotland. Detta vittnar derom, att Gotland vid denna tidiga tid — omkring år 200 — spelade en ganska stor roll icke blott i och för sig, utan ock i förhållande till ytterverlden. Med afseende på denarinförseln torde vi få inskränka ytterverlden till den östligaste delen af den södra Östersjökusten. Gotland var ju befolkadt redan under stenåldern, hvilket visar, att man äfven under en så aflägsen period vågade färden öfver vida vatten. Gotland var under stenåldern beroende af utlandet, ty öns kalk- och sandsten kunde icke

användas för dugande redskap: de voro för mjuka. Tack vare glaciertidens verkningar funnos på Gotland stenblock, hvilka bättre lämpade sig för tillverkning af redskap. Man har emellertid på Gotland funnit ganska många föremål af flinta, om hvilka måste sägas, att antingen voro de ditförda i färdiggjordt skick eller ock voro de på Gotland förfärdigade af infördt råmaterial. Äfven Gotland hade sin bronsålder. I detta fall saknades fullständigt råmaterialet på ön, hvadan hela kulturen därstädes berodde på införsel. Så följde järnåldern. Af de material, som behöfdes för den tidens kultur, guld, silfver, koppar, zink, järn, fanns intet tillgängligt på ön, utan denna var fortfarande för de materiela vilkoren för sin kultur beroende af utlandet. Detta oaktadt — och detta är onekligen ganska märkligt — kom denarströmmen i främsta rummet från Östersjöns södra kust till Gotland. Det finnes i detta afseende många iakttagelser att göra, som äro af högsta vigt. Jag nöjer mig för tillfället med denna antydan.

Den första systematiska framställningen af denarfynden i Norden lemnades år 1869 af Montelius i hans doktorsafhandling *Från jernåldern*. Senare tillägg hafva gjorts i *Månadsbladet*. Derefter har den danske numismatikern Hauberg i *Årböger* för år 1894 åter upptagit ämnet och fullföljt arbetet till utgången af år 1893. Dr Almgren har ytterligare kompletterat arbetet genom sin i den tabellariska öfversigten intagna redogörelsen för en år 1866 vid Robbenarfve i Garda socken på Gotland hittad skatt af 366 denarer, hvars regentkedja slutar med *ett* mynt af kejsar Septimius Severus.

Det är af vigt att sådana förteckningar utgifvas tid efter annan. Men det är föga troligt, att nya fynd skola tvinga till andra slutsatser än dem, som hittills blifvit dragna och hvilka i det föregående blifvit framställda. Min vän Hauberg har visserligen ur myntfynden dragit ett annat resultat, men jag instämmer med dr Almgren i underkännande af hans uppfattning. Han anser, att Markomannerkriget föranledde aftynandet af denarinförseln till Norden. Dr Almgren och jag

anse, att detta krig just föranledde den stora denarimporten till de nordiska trakterna.

Hvad jag här yttrat innehåller i hufvudsak utöfver dr Almgrens goda afhandling endast frågan om begränsning för denarinförselns period.

Hans Hildebrand.

Runstenen i Orléans.

I ett bref till Nordiska museet, dateradt Orléans den 2 augusti 1901 meddelar herr Léon Dumuys, vice président de la Société archéologique d'Orléanais, att man i anteckningar, gjorda år 1824 af en forskare i Orléans, M. Vergniaud Romagnési, hade funnit en uppteckning af en grafinskrift med runor från 1300-talet, och redogjorde för hvad man hade sig bekant om tolkningen af denna inskrift och de sakliga förhållanden, den åsyftade. Detta meddelande delgafs genast Riksantiqvarien, till hvars embetsområde det hörde, och på hans anhållan öfversändes till Statens Historiska Museum som lån det öfvertryck: *Notice historique sur l'ancien grand Cimetière et sur les Cimetières actuels de la ville d'Orléans*, par M. C. F. V. 1824, i hvars fjärde häfte uppteckningen finnes s. 37 och en tolkning af inskriften s. 50. Tillika öfversändes en tryckt bok: *Bulletins de la Societé Dunoise*, tome IV (1881—1884) Chateaudun 1885, Libraires Pouiller-Vaudecraire et Dieudonné, i hvilken s. 220 finnes en uppsats: *Jean Christianisati*, *bienfaiteur de l'Abbaye de Bonneval* (*1384*) af Ch. Cuissard, hvilken var af vigt för inskriftens bedömande. Med det älskvärdaste tillmötesgående har herr Dumuys såväl förmedlat detta lån, som under den brefväxling, som föregick detsamma och från svensk sida hufvudsakligen sköttes af prof. L. F. Läffler, meddelat allt, hvad han trott kunna vara af betydelse för inskriftens rätta upp-

fattning. Om denna inskrift hafva sålunda följande upplysningar vunnits.

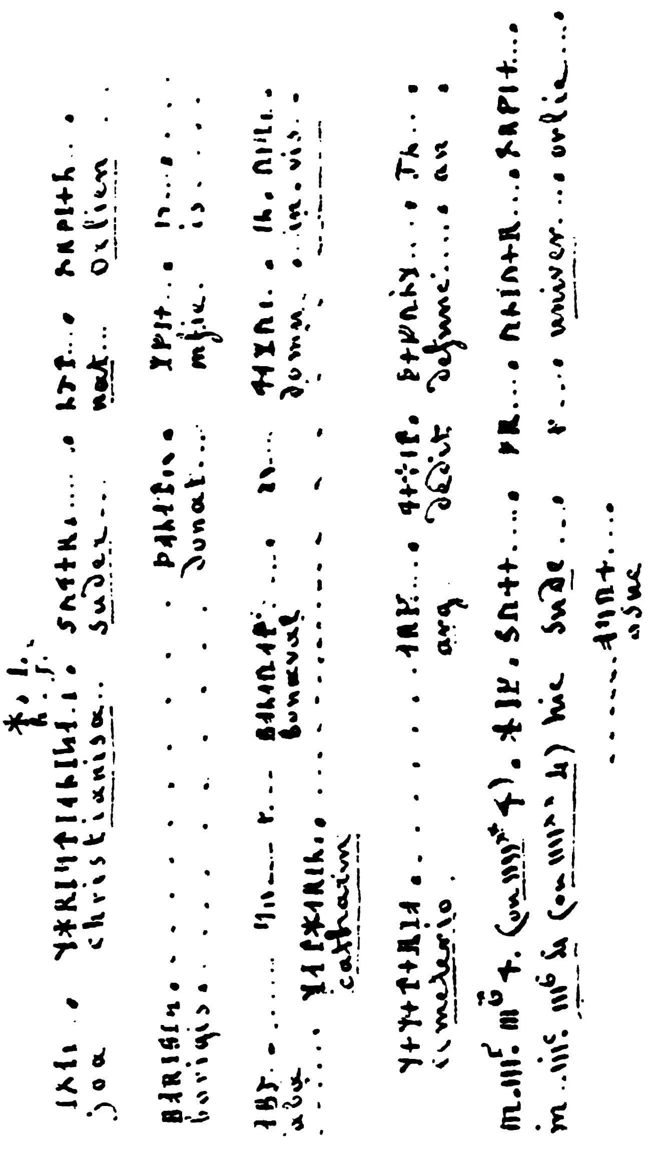

Kyrkogården, där grafstenen fanns, afstängdes från begagnande omkring år 1786, och så företog sig Vergniaud Roma-

gnési år 1824 att uppteckna dess inskrifter, som hotades af ödeläggelse.

Den runristade grafstenen befann sig under den pelargång (Galerie du Saint-Esprit), som utgjorde kyrkogårdens östra sida och, enligt herr Dumuys, tyckes varit bestämd åt universitetets medlemmar. Vid dess norra ända fanns ett gammalt kapell, helgadt åt heliga tre konungar, hvilka voro skyddshelgon för »la nation Germanique», som utgjordes af Tyskar och Skandinaver, och stenen fanns mellan detta kapell och la porte du Passage St Georges, helt nära den senare.

Vergniaud Romagnési ansåg först runorna för mycket gammal eller med flit vanställd frakturskrift (gothique), kopierade slafviskt tecknens form, fick i början ingen mening af dem, men lyckades sedermera att med hjälp af runraden, gotiska alfabetet (moeso-gothique) och frakturstilen utreda, hvilka bokstäfver motsvarade hvarje inskriftens tecken. I sin uppteckning af inskriften har han mellan raderna infört denna sin åsikt om inskriftens translitteration med vanliga bokstäfver, och med prickade linier antydt de ställen, där ristningen icke kunde urskiljas. Denna uppteckning har efter fotografi det utseende, som å sid. 59 synes.

Af denna sin läsning gifver Vergniaud Romagnési sid. 50 följande tolkning:

h*ic* **j***acet*
là gît

jo*annes* **christianisa***ti* **suder***maniæ* **nat***us*, **Orlien***se* **Borigis** . . .
Jean Christianisati en Sudermanie né, d'Orléans Bourgeois

donat*or* . . . . **Abbatiæ** .... **Bonavali***s* . . .
donateur à l'Abbaye de Bonneval

domu*m* **in visu** *Sanctæ* **Catharinæ** **cemeterio**
d'une maison dans la vue de Sainte Catherine au cémetière

arg*entum* **dedit** **defunc***tus* **an***no* **m.** **ccc** **III**^{z} **4**
de l'argent a donné, il est mort l'an mil trois cent soixante

(ou **IIII**$^{\times\times}$ **4**). **hic** **suder***maniæ* **fr***atres* *et in* **univer-**
quatre (ou 84) là de Sudermanie ses frères et en l'univer-

sitate	**orliense**	*studentes*	*monumentum*		*posuere*
sité	d'Orléans	étudians,	ce monument	lui ont	posé.

Efter att därpå hafva meddelat de fyra alfabet, med hvilkas hjälp han vunnit sin läsning (se här s. 66), anför Vergniaud Romagnési följande notis från den orleanske historieskrifvaren Beauvais de Préau (1778)[1]: »Dans la vue et vis-à-vis l'Église de Ste Catherine est une maison appellée *la Maison du Cheval-blanc*, qui fut donnée à l'abbaye de Bonneval le 12 mars 1364 par Jean Christianisati, bourgeois d'Orléans et qui a servi d'hospice aux réligieux de cette communauté jusqu'en 1552.»

Ch. Cuissard utgår i sin uppsats från ett meddelande om denna gåfva hos V. Bigot, *Histoire de l'Abbaye de St. Florentin de Bonneval* ur en urkund från 1375, som utom andra fel vanställt gifvarens namn till *Lestrestienne*, hvilket Cuissard beriktigar genom hänvisning till Vergniaud Romagnésis uppteckning af grafskriften med runor. Af denna meddelar Cuissard början i runor, hvilkas former af typografiska skäl delvis afvika från dem hos Vergniaud Romagnési, och anför orden *christianisati sudermanie* fullständigt utskrifna, liksom ock *Orliens* . . för *Orlien* . . hos Vergniaud Romagnési. Då själfva stenen icke varit tillgänglig för Cuissard, utgör hans fullständigare läsning blott en supplering af inskriften, företagen på fri hand. Cuissards tydning företer ock några små afvikelser från Vergniaud Romagnési och lyder sålunda: »Joannes Christianisati Svdermanie natus Orliens borigis donat . . . M̄RIE . , . aba . . . Bonevallis domum in visu sc̄e Catharine . . . cemeterio . . . argentum dedit. Defunctus an̄o MCCCLXXXIIII. Hic Sudermanie fratres et in universitate Orliense studentes monumentum posuere», hvilket han öfversätter: »Ici repose Jean Christianisati, né dans la Sudermanie, bourgeois d'Orléans, qui donna à l'abbaye de Bonneval une maison en face de Sainte Catherine . . . Mort en 1384. Ses frères de Sudermanie, étudiants en l'Université d'Orléans, luî élevèrent ce monument».

[1] »Une note ajoutée pour M. Beauvais de Préau à l'ouvrage de M. Polluche» Vergniaud Cimetières d'Orleans s. 50, note de Beauvais de Préau, page 88.

Att dessa läsningar och tydningar i hufvudsak äro riktiga, bekräftas ju genom citatet från Beauvais de Préau, men rörande vissa enskildheter måste de betviflas, och att fullständigt supplera inskriften torde vara omöjligt, då så mycket fattas. Då ristningen varit ganska illa medfaren, vittrad eller nött, måste man ock medgifva möjligheten, att det icke alltid lyckats Vergniaud Romagnési, hvars uppteckning nu är vår enda källa, att finna inskriftens rätta läsning. Vergniaud Romagnésis uppteckning tyckes ock afse att åskådliggöra ristningens läge på stenen. Visserligen meddelar V. R. själf s. 37, att hans föregångare M. Blondel på en sten, som V. R. håller för att vara den runristade, blott kunnat se sex rader, men då V. R. meddelar åtta rader, har han väl fått öga på två, som Blondel icke varsnat.

Misstänkt synes först och främst läsningen ᚦᚬᛗᛏ . . . och dess tydning **donat***or*, hvilket icke kan tagas tillsamman med **dom***um* och så öfversättas 'donateur d'une maison'. Prof. Läffler har förmodat **dona***uit*, jfr **dedit**, och att **t** alltså är felläst för **u**. Det synes sannolikt, att **dom***um* är objekt till detta **dona***vit*. Hvad som för öfrigt stått närmast före och efter **dona***vit*, kan väl icke utfunderas; hvad Cuissard tänkt sig med sitt förslag M̄RIE väl *Mariæ*, som för öfrigt strider mot läsningen **mfle** är svårt att förstå, och hans öfversättning upplyser heller icke därom. Kan det vara lemning af [cu]**m** **fid**[e], så att **e** är en återstod af **d**, och därpå [s]**u**[a]?

Därefter torde **aba**· . . . . . . **bonaual** bildat en motsvarighet till det nutida »l'Abbaye de St. Florentin de Bonneval», alltså *abbatiæ Sancti Florentini Bonavalensis*, ehuru hvad Vergniaud Romagnési tyckt sig läsa i mellanrummet icke fullt stämmer med denna gissning, och efter detta kan man före **dom***um* tänka sig *unam*, hvaraf det upptecknade skadade **u** kan vara början. Framför **catharin***e* supplerar Vergniand Romagnési säkert med rätt *Sanctæ;* framför detta väntar man *ecclesiæ; om* något följt efter **catharin***e* i samma rad, är det ohjälpligt borta. Efter **cemeterio** torde en bestämning följt, som angaf kyrkogårdens

namn (t. ex. *magno*), och inskriftens slut efter årtalet synes redan Vergniaud Romagnési hafva supplerat riktigt.

Årtalet m . III^{c} . III^{ʒ} 4 (ou IIII^{xx} 4), företer särskilda svårigheter. Att m måste vara 1000 och III^{c} 300, är klart af datum d. 12 mars 1364 hos Beauvais de Préau. Den alternativa uppteckningen af årtalets tiotal och enheter kan väl ej betyda annat, än att ristningen ger anledning att tveka mellan de angifna möjligheterna, hvilket ju icke kan anses otänkbart i fråga om en illa faren grafsten af löst gryt, om ock alternativen skilja sig väl mycket. Att det senare alternativets IIII^{xx} betyder $4 \times 20 = 80$, jfr fr. *quatre-vingt*, d. *firsindstyve*, göres sannolikt af en annan inskrift hos Vergniaud Romagnési s. 42. nr 159 med årtalet: l'an m . III^{c} . IIII^{xx} et XV, hvilket uppenbarligen motsvarar fr. *mil troiscent quatre-vingt quinze*, 1395. Äfven s. 105 förekommer denna beteckning i en grafskrift öfver en man, som dött md jjjj^{xx} j^{x}, och hans hustru, som aflidit 1693 (årtalet med arabiska siffror). Af detta senare årtalet framgår, att c 100 måste vara uteglömdt i det förra, som sålunda bör vara mdc jjjj^{xx} j^{x} $= 1000 + 500 + 100 + 4 . 20 + 1 . 10 = 1690$. Då beteckningen IIII^{xx} är $= 4 . 20$ och III^{c} är $= 3 . 100$, bör ock III^{ʒ} utgöra en dylik multiplikation. Svårigheten är blott att finna multiplikatorns värde. Det ligger nära att gissa på $3 . 20 = 60$, då, såsom dr A. Munthe påpekat för mig, enligt Diez, *Grammatik d. roman. Sprachen* 5 uppl. II s. 726 detta tal kunde uttryckas med *treis vinz*. Hur Romagnési, hvilken som 6 synes fatta den som exponent skrifna siffran, kan komma till tydningen *soixante*, inser jag icke. Denna exponent är i själfva verket en äldre form af 2, som i *Nordisk familjebok* som sedd siffra anföres från 1200-talet. Efter denna tvåa har antagligen en cirkelrund nolla funnits, så utplånad, att den undgått Vergniaud Romagnési. Genom detta antagande kommer man till III^{ʒo} = 60. I Cappelli, *Lexicon abbreviaturarum*, Leipzig 1901, s. 438 anföras åtskilliga former af den arabiska siffran 2 från 1300-talet, af hvilka ett par hafva tycke af den här föreliggande formen. Samma resultat skulle ernås genom att antaga en

kombination af Romagnésis alternativ som den riktiga läsningen: IIIˣˣ = 3 . 20 = 60, genom att alltså antaga det hans senare alternativ vore riktigt så när som på ett lodrätt streck, som varit en fåra i stenen. I Cappelli, *Lexicon abbreviaturarum*, s. 433 uppgifvas IIIˣˣ = 60 för 1300-talet. Genom att tolka årtalet som 1364 finge man samma årtal för donatorns död, som Beauvais de Préau uppgifver för donationen. Det kan synas sannolikare, att han testamenterat sitt hus samma år han afled än 20 år förut, men som den senare möjligheten icke är otänkbar, måste vi nöja oss med den alternativa tolkning, som redan Vergniaud Romagnési framställt: 1364 eller 1384.

Misstänkt är vidare tolkningen **sude***rmaniæ*, då blott städers namn stå i gen. på frågan: hvarest? Man väntar *in Sudermannia*, och det kan ju vara möjligt att så stått, om ock nu föga eller intet är qvar af *in*.

Själfva namnet *Christianisati* är ock besynnerligt nog att väcka misstanke om att denna form ej är den rätta. Det har formen af en genitiv, hvilken form väl blott kan förklaras genom ellips af *filius*, jfr *Ericus Olai*, *Olavus Petri*, men en nom. sing. *Christianisatus* synes dock mycket underlig. Att tolka *-satus* som 'son', såsom hos Ovidius *satus Iapeto*, torde vara omöjligt i en medeltida inskrift, och den tolkning som därigenom skulle uppstå: *Johannes Christianisons* (*son*) är nog för samma tid omöjlig. En tolkning *Johannes Christiansson* synes mig däremot mycket sannolik, och så skulle jag vilja tyda namnet. Synes det sålunda sannolikt, att namnet varit **Joannes Christiani**, frågas hvad återstoden varit: **sa***ti* före **suder***maniæ*. Själfva tillvaran af detta **sa***ti* som beståndsdel af namnet synes tryggad därigenom att Beauvais de Préau förefunnit namnet i formen *Christianisati*, och troligen har hans källa icke varit grafstenen utan medelbart eller omedelbart något skriftligt dokument, kanske själfva gåfvobrefvet. För att hans källa varit ett sådant dokument talar hans noggranna uppgift om dagen för donationen, hvilken icke gärna kan hafva funnits på grafstenen, då ej, ehuru så ofta brukar vara fallet, döds-

dagen där är uppgifven. Att å andra sidan detta *sati* icke är någon oskiljaktig del af namnet, synes framgå af den vanställning *Lestretienne* af namnet, som anföres af Cuissard efter Bigot, ur ett bref från 1375, hvilken namnform väl kan återgå på *Christiani* eller fr. *Chrestien*, men knappast, synes det, på *Christianisati*. Sannolikhet förefinnes alltså efter min mening för att den aflidnes namn varit lat. *Joannes Christiani Sati*, fsv. *Joan Kristiær(n)son sati*. Prof. Läffler föreslår att tyda detta binamn som best. form af adj. isl. *sáttr*, fsv. *satter*, hvilket dels betyder 'förtrolig; såt; ense'; dels 'försonlig, lätt att försona'; den senare betydelsen skulle föreligga i binamnet. K. Rygh, *Norske og islandske tilnavn fra oldtiden og middelalderen*, Trondhjem 1871, upptager intet hit hänförligt tillnamn.

Inskriftens tolkning synes sålunda vara följande: »Joan Kristerson Sati, född i Södermanland, borgare i Orléans . . . skänkte . . . åt (sankt Florentinus') kloster i Bonneval ett hus midt emot (sankt) Katarina (kyrka). Åt (stora) kyrkogården gaf han (en summa) penningar. Han afled år 1364. Här satte södermanländska munkar, studerande vid universitetet i Orléans (hans minnesvård)».

Inskriftens bokstäfver ansåg Vergniaud Romagnési utgöra en blandning af runor, latinska och gotiska bokstäfver samt frakturstil. Huru han tänkt sig inskriftens tecken fördelade på dessa källor, därtill kan man sluta af de alfabet, han meddelar efter sin tolkning s. 50 (här s. 66), om ock icke full visshet om hans uppfattning kan vinnas. Som latinska har han väl betraktat **s** i **suder***maniæ*, som gotiska (moeso-gothique) **a** i **n**a*tus*, det andra **a** i **aba***tiæ* och **a** i **an***no*, **o** i **orlien***sis* och **g** i **burgis**, och som frakturstil (gothique) troligen inskriftens **l**.

Att runorna skulle kunna vara uppblandade med latinska bokstäfver och frakturstil, förfaller ju icke osannolikt, då dessa slag af skrift samtidigt brukades i Frankrike; att ristaren ock skulle användt det gotiska alfabetet är mindre troligt, då gotiska icke talats på så många hundra år. De förmenta gotiska bokstäfverna tillhöra nog ock samma alfabet som de öfriga.

Hufvudparten af inskriftens tecken utgöres emellertid af runor, och dessa tillhöra, som att vänta var, runradens tredje

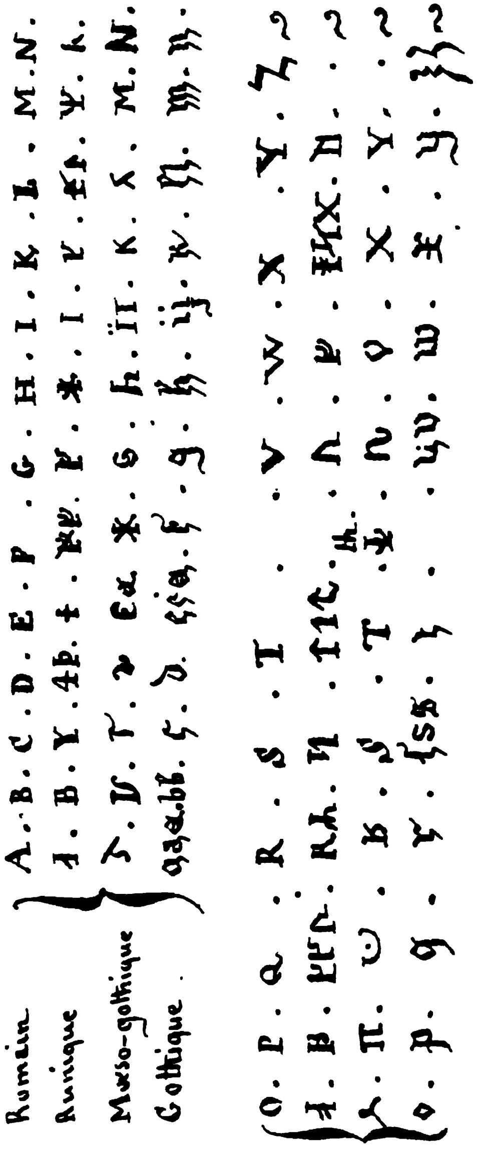

utvecklingsstadium, de s. k. stungna runorna. Detta utvecklingsstadium och dess tid betygas framför allt af de båda for-

merna af **d**, dels af den stungna formen ᛑ i **suder..**, **sude..** **domu..**, **dedit**, dels af ᚦ i **donat..**, **defunc..**, som först sent finnes brukad för att beteckna **d**. En stungen runa är ock ᛂ **e**, och till den stungna runraden höra ock ᛆ **a**, ᚿ **n**, ehuru både ᛂ, ᛆ och ᚿ äfven förekomma tidigare. Runan **p**, som brukar uttryckas genom ett stunget **b**, förekommer icke uti inskriften. Den stungna runan ᚵ **g** förekommer icke heller, men i stället finnes i **arg..** den ostungna ᚴ **k**; ordet återgifves alltså riktigare **ark..**, men det är ju mycket möjligt, att denna runa varit stungen, ehuru Vergniaud Romagnési icke kunnat se någon prick.

Om den stungna runradens förstadium, de 16 runorna, erinrar däremot formen på **t** ᛏ i **christianisa..**, **nat..**, **donat..**, **cemeterio**, då däremot den stungna runraden brukar ᛐ, hvilken förenkling alltså icke tillhört den stungna runrad, som ristaren begagnade. Därmed kan jämföras, att ᛏ begagnas i den nysvenska runinskriften på en planka från Lokrume kyrka på Gotland, kanske så sent som 1775, hvars målare dock uppenbarligen har fått sin runkunskap genom traditionen, icke genom litterär påverkan. En förenklad form af ᛏ finnes i **catharin..**, **dedit** men denna är ᛚ, alltså en vändruna, vänd åt motsatt håll mot ᛐ. Då denna form sammanfaller med ᛚ **l** i den stungna runraden, är ju tänkbart, att den kan vara ᛏ med vänstra kännestrecket så utplånadt, att Vergniaud Romagnési ej kunnat upptäcka det. Då emellertid **l** uti inskriften icke har formen ᛚ, måste det å andra sidan anses möjligt, att ᛚ är en af ristaren brukad variant till ᛏ, som just föranledt bruket af en annan form för **l**. Som orsak till att förenklingen af ᛏ **t** blef ᛚ i stället för ᛐ, kunde man tänka på att **a** ᛆ emellanåt antagit formen ᛐ uti inskriften, nämligen i **bonaval..**, och **a** i **ark..** utgör en mellanform mellan ᛆ och ᛐ, men dessa små varianter af ᛆ äro kanske icke åsyftade af ristaren, utan tillkomna genom tidens inverkan. För antagandet af ᛚ som biform till ᛏ talar tillvaran af en utvecklingsform utaf denna typ å den runristade norska skjutstaflan vid Höjengård af år

1799 (P. Tham, *Anmärkningar i anledning af herr prof. Müllers afh. om Guldhornen.* Sthlm 1817, s. 28—29); denna utvecklingsform ᚠ har blott ännu en linie, som vinkelrät mot kst sammanbinder dess spets med stafven, alltså samma utvecklingsform af ᛚ som Odensåkerrunraden L. f. B. 1984 uppvisar af ᛏ. Sammanhanget mellan denna skjutstaflas runor, hur sen den än är, och medeltidens, framgår dels af att den oförändrade bibehållit runorna ᚯ o, ᚽ e och med obetydlig ändring ᛆ a, ᚿ n, kst är blott krökt och neddraget, dels af att den har samma utvecklingsform af s, som uppträder på de runristade kyrkklockor i Västergötland, som gjutits af *Haquinus*, (Herrljunga L. 1987, T. 56, Malma, Elfsered T. 122, Hössna L. 1988, T. 106), af hvilka klockan i Hössna är daterad d. 16 juli 1345.

En intressant differentiering har den gamla **k**-runan ᚴ undergått, som uti inskriften förekommer blott i **hlk** och **ark..**, i det den omvänd ᛙ brukas i betydelsen **c** (**christianisa..**, **catharin..**, **cemeterio**, **defunc..**).

De varianter, som förekomma af runorna ᚱ **r**, ᛋ **s** och ᚢ **u**, äro utan betydelse för inskriftens bedömande, och S i början af **Suder..**, **Sude..** är uppenbarligen ingen runa utan den latinska bokstafven.

Naturen af de typer i inskriften, som ännu icke diskuterats, är svår att bestämma.

Det **l**, som förekommer i **orlien..**, **orlie..**, **bonaual..**, utgöres af en staf med en ögla i toppen på högra sidan, hvarför den åsikt, som jag ofvan p. 65 förmodat hos Vergniaud Romagnési, att stilen är frakturstilens l, synes tänkvärd nog. Öglan tyckes emellertid vara rundare och större än hos frakturstilens l, runan ser nästan ut som ett latinskt P och troligare synes, att runan utgör en liknande utvecklingsform af den äldre runan ᛚ l, som ofvan anförts från den norska skjutstaflan af ᛚ t och från Odenåker-runraden af ᛏ t, en utveckling bestående i att kännestreckets spets sammanbundits med stafven. Att ristarens runrad ägde ᛚ i betydensen t, kan hafva föranledt denna omformning af l.

Att det varit **a** i **nat..**, **aba..**, **an..**, **g** i **borigis** och **o** i **orlien..**, **orlie..** och upptill något skadadt i **ioa..**, som Vergniaud Romagnési tillskref det gotiska alfabetet, kan slutas af öfverensstämmelsen mellan dessa typer uti inskriften och det af honom anförda gotiska alfabetet (moeso-gothique). Med gotiska alfabetet i trognare afbildning, t. ex. hos Wimmer, *Die Runenschrift* s. 264, är däremot icke öfverensstämmelsen så stor, och lån ur det gotiska alfabetet, som på 1300-talet så många hundra år varit ur bruk, är, som ofvan framhållits, högst osannolikt.

Denna förment gotiska form af **a** påvisar Vergniaud Romagnési uti en grafskrift från Reims, affattad på franska och med årtalet 1311. Då denna inskrift för öfrigt är skrifven med majuskler, är det troligt, att ifrågavarande **a** är en variant af den majuskelform af **a**, jämte hvilken det förekommer uti denna inskrift från Reims.

Den typ, som Vergniaud Romagnési uppfattar som **g** i **borigis**, har ingen likhet med det gotiska **g**, hvilket härstammar från det grekiska Γ och af Vergniaud-Romagnési antages betyda **c**, men väl med det gotiska **j**, som åter icke är på sin plats i detta ord. Typen liknar icke heller majuskeln **g**. Det synes mig, som om herr Dumuys hade gifvit nyckeln till tydningen af detta tecken genom följande hänvisning vid öfversändandet af Vergniaud Romagnésis skrift: »Voyez: Page 21 14e ligne un reste d'inscription tumulaire du même cimetière qui paraît être du XIII siècle et dans laquelle apparaît le mot: *boriais dorliens* . . (med majuskler) Bourgeois d'Orléans, à rapprocher de la forme *borigis*». Huruvida en dylik fransk och medeltidslatinsk beteckning af ordet 'borgare' kan linguistiskt förklaras eller beror på felskrifning, måste jag lämna därhän och nöja mig med att konstatera, att dess faktiska tillvara tyckes vara betygad.

Tecknet **o** i **orlien..**, **orlie..**, **ioa..** påminner om den urgermanska runan för **o**, som dels gifvit upphof åt det gotiska **o**, dels kvarstår i den anglosaxiska runraden, vanligen med be-

tydelsen ꝺ, utvecklad ur betydelsen o, se Wimmer, *Die Runenschrift* s. 200, 270. Det synes emellertid omöjligt att förstå, huru denna grafstens runristare skulle kunnat äga kunskap om denna mynd; lättast tänkbart vore, att han från någon handskrift känt den anglosaxiska runan, ehuru äfven det tyckes högst osannolikt. Denna mynd är därför säkerligen hvarken en gotisk bokstaf eller en runa, utan tillhör förmodligen frakturstilen. I flera inskrifter med frakturstil, som Vergniaud Romagnési upptecknat, äro många bokstäfver, och bland dem o, försedda med en liten svans nedtill; det kan ju hända, att runristaren för prydlighetens skull här anbragt två eller att Vergniaud Romagnési, förledd af sitt gotiska alfabet, som en andra svans uttydt någon fåra vid ett af dessa tre o och sedan trott sig se en dylik äfven vid de öfriga.

Efter min uppfattning består alltså inskriften af runor bland hvilka tillfälligtvis förekomma två latinska S, fyra majuskler a och två frakturstilens o.

Ett meddelande till allmänheten om runstenen i Orléans gjordes på grund af herr Dumuys bref af prof. L. F. Läffler i Stockholms Dagblad söndagen d. 15 sept. 1901. Påföljande söndag d. 22 sept. innehöll samma tidning med anledning däraf en här nedan meddelad uppsats af prof. H. Schück, som öfversätter inskriftens *fratres* med 'munkar' och gifver en historisk redogörelse för inskriftens tidehvarf. E. Brate.

Prof. Schücks intressanta belysning af frågan lyder, med utelemning af inledningen på följande sätt:

»Våra egna svenska handlingar så godt som tiga om Orléans. De enda uppgifter, jag i dem kunnat påträffa, om Svenskar, som under medeltiden studerat vid den berömda rättsskolan, äro följande. År 1283 upprättade biskop Henrik af Linköping, då på resa till det Heliga landet, sitt testamente. Tyvärr är detta mycket skadadt genom fukt och nästan förmultnadt, men så mycket framgår dock af denna för vår od-

lingshistoria så värdefulla urkund, att svenska studenter då massvis uppehållit sig vid utlandets lärosäten, dels vid munkordnarnas generalstudier, dels vid de världsliga universiteten. Bland dem, som här ihogkommas med gåfvor, nämnas ock scolarerna i Orléans.

Derefter tiga diplomen ända till år 1307, då en Uppsalakanik, magister Johannes, i Orléans nedskrifver sin sista vilja, och detta testamente antyder, att den svenska kolonien då varit temligen manstark. Sin graf väljer kaniken i dominikanerklostret i Orléans och testamenterar munkarne därstädes 60 parisiska solidi till ersättning. Kyrkan S. Vincentius i samma stad ihågkommer han med sex solidi och kyrkoherden därstädes med tio, en annan prest vid kyrkan med två; sjukhuset i Orléans erhåller sex solidi, och till rådhusets uppbyggande anslår han fyra solidi — den svenske klerken tyckes således hafva varit ganska fästad vid den franska staden. Till testamentsexsekutorer i Frankrike utser han sin broder, Strengnäskaniken Nicolaus, samt en annan Uppsalakanik Bern (Björn), hvilka således också måste hafva befunnit sig i Orléans. Såsom vittnen till testamentet hade han tillkallat sina bröder Nicolaus Magni och Ingiualdus Magni samt vidare Johannes Duus, kanik i Lund, Alfinus, kanik i Hamar (Norge), presten Johannes Ulfstorp· (tydligen också svensk) samt Johannes, kyrkoherde i S. Vincentius, och klerken Johannes de Cruce, notarie vid rådstugan — de sistnämnda antagligen Fransmän. I testamentet nämnas således ej mindre än fem Svenskar — utom en Dansk och en Norrman — och utom dessa redan till mogen ålder komna män funnos väl åtskilliga unga scolarer, som vid denna tid idkade studier vid den franska högskolan.

Frånsedt dessa icke allt för rikhaltiga notiser finnes, hvad medeltiden angår, i tryckta svenska handlingar blott en enda uppgift om våra landsmäns studier i Orléans, nämligen i helgonet Nicolaus Hermanni's biografi. Enligt legenden hade den blifvande biskopen, som var född 1326, först varit informator åt den heliga Birgittas barn, och derefter hade han, efter ett

kortare uppehåll i Paris, studerat i Orléans, der han promoverats till juris utriusque doktor. Då han väl ej kunnat blifva informator, förrän han uppnått 20 års ålder, och då Birgitta lämnade Sverige 1349, har hans uppehåll i Orléans troligen inträffat i början af 1350-talet, ty 1356 är han åter tillbaka i Sverige. Med borgaren Johannes Christiani kan han således ej hafva varit bekant.[1]

Med all sannolikhet innehålla utländska handlingar vida mera om våra medeltida landsmäns studier i Orléans, men tyvärr äro dessa handlingar ännu outgifna. Den germanska nationens register finnes väl i behåll från 1444, men på 1400-talet hade Svenskarne redan upphört att studera i Frankrike, och där torde således icke mycket vara att finna; prof. E. Wrangel, som genomgått registret, hvilket särskildt för 1600-talet är ganska gifvande, nämner blott om en enda Svensk från tiden 1350—1500, hvilken studerat i Orléans, nämligen en för öfrigt okänd Ericus Tobiæ. Denne upptages i en handling från 1384 såsom den tyska nationens f. d. procurator. Men i en lista från 1374 öfver den tyska nationens dåvarande medlemmar förekommer ingen Svensk, ehuru öfver ett halft hundratal namn uppräknas.

Universitetets chartularium, som säkerligen skulle meddela ett och annat, är tyvärr ännu outgifvet. De i biografiskt hänseende viktigaste handlingarna i ett dylikt chartularium äro universitetets s. k. rotuli eller rekommendationslistor, som universiteten insände till det påfliga kansliet och i hvilka vissa af studenterna anmäldes till presterlig befordran. Genom de rotuli, som universitetet i Paris insände, få vi en mängd upplysningar om våra där studerande landsmän, och från universitetet i Orléans finnes i det vatikanska arkivet en ganska betydande samling af rotuli, som säkerligen äfven för Sveriges vidkommande innehålla ett och annat; listorna från Benedikt XIII:s tid upptaga nära 400 namn på scolarer i Orléans.

[1] Prof. Schück utgår härvid från att Johannes Christiani, såsom först uppgafs, dog 1334 eller 1344; har dödsåret varit 1364, blir förhållandet ett annat.

Men om vi än icke med de hjälpmedel, som f. n. stå oss till buds, kunna redogöra för den svenska Orléans-koloniens historia, känna vi dock ganska godt till Orléans' egen historia under de år, borgaren Johannes Christiani vistades där. Dessa år beteckna nämligen just själfva brytningstiden i universitetets utveckling, och förmodligen var äfven Svensken Johannes Christiani på ett eller annat sätt inblandad i de strider, som då utkämpades mellan staden och universitetet.

Redan tidigt under medeltiden fanns i Orléans liksom i en stor mängd andra franska städer en eller flera lärda skolor; särskildt nämnes här en för latinsk poesi och brefskrifningskonst. Men det var icke till denna läroanstalt, som den följande utvecklingen anknöt sig. Att Orléans erhöll ett universitet, berodde i stället på en bulla, som påfven Honorius III 1219 utfärdade och i hvilken han förbjöd alla föreläsningar i romersk rätt vid universitet i Paris. De rättslärare, som befunno sig i Paris, måste således utvandra och söka upp en annan plats för sig och sina lärjungar. De flesta af dem tyckas hafva begifvit sig till det närbelägna Orléans, där vi kort därefter finna en berömd rättsskola. År 1335 skref nämligen stadens biskop till Gregorius IX och inberättade, att en stor mängd jurister inför talrika åhörareskaror föredrogo romersk rätt; då nu detta studium var förbjudet i Paris, frågade biskopen, huru han skulle förhålla sig. Lyckligtvis var Gregorius IX mera välvilligt stämd mot juridiken än Honorius III varit, och han svarade därför, att dessa studier kunde tillåtas, dock med undantag för vissa kyrkans tjänare. Tack vare detta tillstånd blef Orléans den egentliga centralpunkten för den romerska rättens studium i Frankrike, och de lärda rättsskolorna nådde redan under 1200-talet en stor blomstring.

Men å den andra sidan kan man dock ännu ej tala om något juridiskt universitet i Orléans. Hvarje jurist undervisade på egen hand såsom en privatlärare i våra dagar, och

något enande band fanns icke mellan de olika lärarna i staden, om man undantager, att de af domkyrkans scolasticus måste hafva en licens, som berättigade dem att undervisa. Det var tvisterna med denne scolasticus och biskopen, som af dessa privatskolor gjorde ett universitet. År 1306 anhöllo nämligen professorerna hos påfven, Clemens V, om rätt att få bilda en korporation. Denna anhållan beviljades, och doktorerna erhöllo tillstånd att utfärda statuter med afseende på undervisningen och lärjungarna. I samband härmed inskränktes den myndighet, som hittills tillkommit domkyrkans scolasticus, till ett intet, och de lärda skolorna i Orléans voro därmed erkända såsom en fast korporation, en stat i staten. Redan året därpå skrefvos de äldsta statuterna, hvarjämte rektor utsågs och prokuratorer valdes för de nationsföreningar, i hvilka studenterna voro indelade.

Men universitetet hade nu förvärfvat sig själfständighet icke blott mot biskop och scolasticus, utan ock gent emot staden, och denna själfständighet lämnades icke obestridd. Hela början af 1300-talet, eller den tid Johannes Christiani vistades i Orléans, upptages nämligen af en ganska skarp strid mellan universitetet och stadens borgerskap.

Då professorer och studenter vid ett tillfälle 1311 församlat sig framför dominikanerklostret i Orléans för att ånyo höra dessa privilegier uppläsas, bröt en skara beväpnade borgare in i den lärda församlingen, sökte förhindra uppläsningen och förklarade, att om det någonsin skulle blifva fred mellan borgare och studenter, så måste de sistnämnda afstå från sina företrädesrättigheter. Några af borgarne erinrade om ett annat tillfälle, då de slagit ihjäl åtskilliga studenter; visserligen hade de då fått taga till flykten för att undgå vidräkning för dråpen, men de hade sedermera fått vända tillbaka i frid, och nu kunde det gå på samma sätt.

Konung Filip IV befordrade väl de skyldiga borgarna till straff, men strax därefter (1312) utfärdade han en skrifvelse, som riktade en dödsstöt mot universitetet. I denna upphäfde

han nämligen påfvens nyss utfärdade privilegier. Professorerna skulle icke längre få bilda någon korporation, utan skulle såsom förut blott vara privatlärare, studentnationerna upphäfdes, och studenterna ställdes under stadens polismyndighet. Dessutom erhöll stadens prévôt ett slags öfvervakande myndighet öfver universitetet.

Men under medeltiden var det icke nog med att utfärda lagar; man skulle också hafva makt att drifva dem igenom. Och här gällde det att afgöra, hvilken korporation som var mäktigast, universitetet eller staden Orléans. Trots konungens förbud tyckes professorernas korporation icke hafva upplösts, och 1315 klagade doktorerna öfver stadens prévôt, att denne tog sig för att straffa och utvisa åtskilliga scolarer, och de antydde, att om dylika förhållanden skulle fortfara, kunde lätt alla studenter tvingas att emigrera från Orléans. Nu föll konungen undan för universitetet och förklarade, att prévôtens domsrätt blott gällde lekmän, men ingalunda klerker, d. v. s. studenter, som skulle dömas af en andlig domstol. Men då prévôten å sin sida icke tyckes hafva gifvit efter, tillgrep universitetet det sista maktmedel, som en dylik korporation hade till sitt förfogande: år 1316 förbundo sig nämligen alla professorerna genom ed att icke vidare föreläsa i Orléans, till dess att deras fordringar blifvit uppfyllda och prévôten afsatt. Detta var icke något tomt hot. Redan i maj samma år afslöto rektor, doktorer och scolarer i Orléans ett kontrakt med staden Nevers att flytta öfver dit, och på sommaren samma år befann sig det forna universitetet i Orléans etableradt i Nevers.

Detta medel verkade, konungen föll alldeles undan, och i ett bref till påfven bad han om dennes bemedling. I påfven, Johannes XXIII, hade emellertid universitetet en varm vän, och följden af hans bemedling blef, att Clemens V:s privilegier åter trädde i kraft. Regeringens och stadens försök att tillvälla sig myndighet öfver den fria rättsskolan i Orléans hade därmed blifvit tillbakavisadt, och dess korporationsrätt var tryggad. År 1320 var universitetet åter tillbaka i Orléans, och

omedelbart därefter vidtager universitetets mest glänsande period. Förhållandet mellan studenter och borgerskap tyckes efter dessa slitningar åter hafva blifvit godt, och ett bevis härpå hafva vi i den minnessten, som nyligen blifvit funnen. Med all säkerhet var det också under denna tid som den svenska studentkolonien var som manstarkast. Perioden 1320—1350 var en bland de lyckligaste under vår medeltid. Landet hade då fred, den andliga odlingen tyckes hafva gått framåt med jättesteg, och en antydan härom hafva vi i det tydligen mycket stora antalet svenska studenter vid utlandets högskolor. Först 1350 skedde ett afbrott genom digerdöden, som för århundraden bröt landets kraft och äfven så godt som afklippte våra förbindelser med de medeltida franska universiteten.

Då det synes kunna vara af intresse för läsaren att höra källskrifternas eget vittnesbörd i frågan, vill jag här nedan anföra utdrag ur de svenska urkunder, som prof. Schück påpekat i sin uppsats.

Biskop Henriks testamente den 11 april 1283 i Dipl. suec. I, sid. 620 börjar sålunda: »In nomine domini. Anno . . . . . . cionis eiusdem Millesimo Ducentesimo. Octuagesimo tercio. Jndictione vndecima. tercio Jdus Aprilis. hora ante terciam. Notum sit vniuersis, tam presentibus quam futuris quod nos Henricus dei gracia Lincopensis Episcopus de Regno Suecie votiuus terre sancte & . . .», innehåller jämte en massa andra bestämmelser följande som afse studerande: »Jtem legamus tribus fratribus studentibus parisius ordinis fratrum predicatorum pro prouincia dacie Quindecim. lb. mr. equaliter inter se diuidendas. Jtem duobus fratribus minoribus studentibus parisius pro prouincia dacie decem lb. mr.» samt »Residuum autem si quid fuerit inter f . . . . . . alares . . . . . . es parisius et aurelianis diuidatur». Slutet lyder: »Actum Massilie Jn quadam camera Jnfirmarie . . . . . . Beati vi . . . . is fue-

runt clerici . . . . a dicto domino episcopo dominus pater rogerius Jnfirmarius frater Bertrandus ymberti monach . . . . . . heumundus . . . . . . duo fratres predicatores de monceplo finujdus et Olauus. et Bero capellanus. de husbi lincopensis diocesis . . . . . . Guillelmus . . . . . . onicatuum prouincie & forchalquerij. hiis interfuj. Quj mandato et rogatu dicti domini episcopi . . . . scripsi et signo meo signaui G — + ° + L.

Kaniken Johannes' testamente den 25 aug. 1307 Dipl. Suec. II sid. 507 börjar sålunda: »Jn nomine patris et filii et spiritus sancti amen Ego IOHANNES magister de swecia canonicus vpsalensis compos mentis mee licet aliquantulum infirmus corpore attendens et considerans quod nichil est morte cercius, nichil vero incercius hora mortis nolens decedere intestatus testamentum meum seu vltimam voluntatem meam facio et ordino in modum qui sequitur et in formam». Efter åtskilliga andra testamentariska bestämmelser står följande rörande Orléans: »Jtem sepulturam meam eligo in domo fratrum predicatorum aurelianensium et eisdem do et lego sexaginta solidos parisienses. Jtem do et lego ecclesie sancti vincencii in vineis aurelianensibus sex solidos parisienses. Jtem do et lego rectori eiusdem ecclesie decem solidos parisienses. Jtem do et lego clerico eiusdem loci duos solidos parisienses. Jtem do et lego domui dej aurelianensi sex solidos parisienses. Jtem do et lego fabrice aurelianensis curie quatuor solidos parisienses . . . . . .» Längre ned nämnas testamentsexekutorerne: »huius autem testamenti seu vltime voluntatis mee exequtores meos facio et constituo in regno francie dilectum fratrem meum nicolaum canonicum strengnensem et dominum beronem de tyllingum canonicum vpsalensem. Jn partibus autem meis dilectissimum patrem meum dominum magnum marinason et dominum haquinum prepositum arosiensem . . . . . .» Slutet lyder: »Et ad hec vocaui in testes specialiter et rogaui nicolaum magni jngiualdum magni fratres meos, dominum johannem duus canonicum lundensem dominum alfinum canonicum hamarensem domi-

num iohannem dictum vlfstorp johannem rectorem ecclesie sancti vincencii in vineis aurelianensibus presbiterum et iohannem de cruce clericum curie aurelianensis notarium juratum et rogaui eos vt huic presenti pagine sigilla sua vna cum meo apponerent in testimonium premissorum Datum aurelianis anno domini M^{o}CCC^{o} septimo die veneris post festum beati bartholomei apostoli.

»Historia Sancti Nicolai Episcopi Lincopensis juxta editionem quæ prodiit Sudercopiæ per Olauum Ulrici presbyterum anno Domini CIↃDXXIII» finnes tryckt hos E. Benzelius, Monumenta historica vetera ecclesiæ sveogothicæ. Upsaliæ CIↃIↃCCIX sid. 109—114. Helgonets lif berättas i 'lectiones'. Lectio secunda: Ex honestis & justis parentibus Skeningensis civitatis, patre videl. Hermanno, matre vero Margareta secundum carnem originem duxit. Lectio tertia: Qui adeo innocenter annos pueriles domi transegit ut non tam parentes quam vicini & cognati ejus de hoc plurimum mirarentur. Cumque grammaticalibus rudimentis sufficienter esset imbutus pro liberalibus addiscendis Parisios missus est. Lectio quarta: Aurelianum inde se transtulit ubi sacræ theologiæ juri canonico pariter & civili ferventissime insudando ad gradum utriusque juris merito promovebatur.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Tillväxten under år 1901.

11,261. *Vestergötland, olika orter inom Skaraborgs län.* Af flinta: 9 yxor och mejslar, 5 dolkar eller spjutspetsar, 2 sågar; af annan sten: 4 yxor utan skafthål, 5 med skafthål, en borrhålstapp, 2 slipstenar; af ben: 1 nål (allt St Å), 1 oval eldslagningssten (J Å). — *Dalsland, Valbo hd, Högsäters sn.* En oslipad flintyxa.

11,262. *Södermanland, Villåttinge hd, Hyltinge kyrka.* Kyrkklocka (vikt 340 kg.). — Fig. 1.

11,263. *Skåne, Ljunits hd, Norra Nöbbelöfs kyrka.* Kyrkklocka (vikt 207 kg.). — Fig. 2.

11,264. *Södermanland, Jönåkers hd, Halla sn, Ballersta.* Slipsten, stenåldern.

11,265. *Södermanland, Oppunda hd, Vrena sn, Binklinge.* Flintstycke, groft slaget. — *Gåfva af herr K. A. Högström.*

11,266. 1 guldmynt, 2 silfvermynt, 3 bronsmynt samt 28 medaljer af silfver. — *Leveransen från k. Myntet för år 1900.*

11,267. *Vestmanland, Åkerbo hd, Fellingsbro sn, Vestansjö.* 1 skafthålsyxa af grönsten. — *Fellingsbro kyrkogård.* 1 bronsyxa med skafthål (fig. 3). *Nerike, Glanshammars hd, Götlunda sn, Hasta.* Två hålmejslar af skiffer.

11,268. *Östergötland, Vadstena kloster.* Afskärning af ekstock från rustbädd under Vadstena kloster; modell af fälla. — *Gåfva af f. d. öfveringeniör C. A. Lindvall.*

11,269. *Vestergötland, Gudhems hd, Dala sn,* Flintyxa.

11,270. *Södermanland, Svartlösa hd, Grödinge sn, Sköndal* (under Malmsjö). Flintskärfva.

11,271. *Småland, Östbo hd, Kärda sn, Stjernhyltan.* Skafthålsyxa af grönsten.

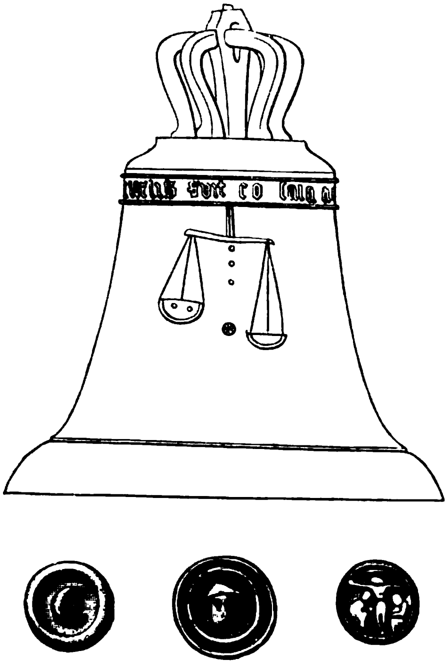

1.

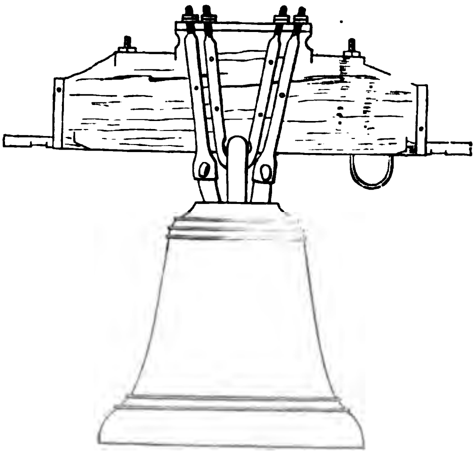

2.

campana sancti michaelis sum cōflata āno dñi mcqlxxx āno scdo

11,272. *Skåne, Östra Göinge hd, Ö. Broby sn, Nöbbelöf.* Halfrund bronsknif, funnen i hög.

11,273. *Östergötland, Dals hd, Rogslösa sn, Fredberga Södergård.* 2 skafthålsyxor af grönsten, funna på ett par meters afstånd från hvarandra under harfning.

11,274. *Stockholm, Jakobsgatan 25.* 1 kakelbit med Luthers bild, 2 byggnadsfragment af sten.

3.

11,275. *Stockholm, Jakobsgatan 25.* 15 fragment af lerkärl och kakel; allt nyare — tid. *Skeppsbron 20.* Lerburk och eldstål.

11,276. Större samling pretiosa m. m.; af ben 5 föremål; af bergkristall 6, däraf en skål och en dosa; af bernsten 428, däribland 2 skrin, 1 brädspel utan brickor, 2 ovala ramar, pärlor m. m.; af brons 1; af elfenben 7; af glas 8; af guld 1; af jaspis 2; af karneol 3; af kokosnöt 1; af koppar 1; af lera 2;

af marmor 7; af porslin 2; af sköldpadd 1; af trä 7 samt 41 stycken diverse föremål förutom ett större antal fragment. — *Deposition af kongl. Vetenskapssocieteten i Uppsala.*

11,277. *Gotland, Stånga kyrkogård.* 1 djurhufvudformad spännbuckla af brons och 1 fingerring af silfver.

11,278. *Vestergötland, Gudhems hd, Broddetorps sn, Hornborga.* 1 båtformig stenyxa.

11,279. *Gotland, Ganthems sn, Hartvik.* 1 stor järnknif.

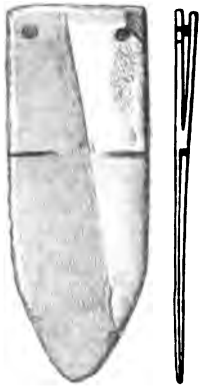

4.

11,280. *Gotland, Vallstena sn, Grinds.* 4 stenyxor utan skafthål; 1 silfverbelagdt remändbeslag (ÄJÅ) — fig. 4; 1 ringspänne af brons och en nål af brons (YJÅ); 1 remsölja, 1 pärla, 1 järnbeslag med ring samt några bronsfragment (sannolikt moderna).

11,281. *Gotland, Björke sn, Smedegårda.* 1 flintdolk.

11,282. *Gotland, Tingstäde sn, Furubjärs.* 1 stenyxa utan skafthål.

11,283. *Gotland, Hangvars sn, Kyrkeby.* 1 bronsnål, sönderbruten (BrÅ).

11,284. *Gotland, Väte sn, Sorby.* 1 dolk af flinta, 1 stenyxa utan skafthål (StÅ), 1 ringspänne (YJÅ), 1 ring af brons och 1 bronsfragment.

11,285. *Gotland, Kräklingbo sn, Gurpe.* — *Björke sn, Norrgårda.* 1 rundt bronsspänne (YJÅ), 1 bronsnyckel (MT) samt flere fragment funna dels vid Gurpe, dels vid Norrgårda.

11,286. *Gotland, Visby.* 1 grytfot af brons och 1 bultlås af järn.

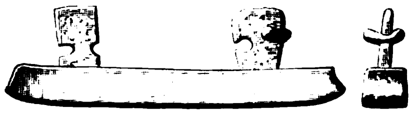

5.

11,287. *Gotland, Dalhems sn, Hallfoser och Nygårds.* 1 bit af en spjutspets af flinta, 3 stenyxor utan skafthål, doppsko af järn till svärdskida (ÄJÅ) — fig. 5, 1 bronsnål (MJÅ), pärla af glasfluss, gul, och 1 ringspänne af brons (YJÅ), 1 oformlig bronsklump, funna vid Hallfoser och Nygårds.

11,288. *Gotland*, *Grötlingbo sn*, *Salmunds*. 1 djurhufvudformad spännbuckla af brons och bit af en rund spännbuckla.

11,289. *Gotland*, *Othems sn*. 2 ringspännen af brons (YJÅ).

11,290. *Gotland*, *Sanda sn*, *Vesterby*. Bitar af en bronsspjutspets, 1 armring af brons (BrÅ), 1 järnyxa (YJÅ).

11,291. *Gotland*, *Roma sn*, *Dicksarfve*. Rund spännbuckla af brons.

11,292. *Gotland*, *Etelhems sn*. Armbygel af silfverblandadt guld.

11,293. *Gotland*, *Tingstäde kyrkogård*. 1 djurhufvudformad spännbuckla af brons.

11,294. *Gotland*, *Hablingbo sn*, *Hafvor*. 1 spjutspets af järn, 1 sölja och många beslag af brons till ett bälte jämte läderfragment (ÄJÅ?).

11,295. *Skåne*, *Oderljunga sn*, *Heljalt nr 6*. 94 silfvermynt och 4 bitar från 1600-talet samt ett horn. Större delen af fyndet deponeradt i oktober i Malmö museum.

11,296. *Nordamerika*, *Alichen i Minnesota*. Spjutspets af koppar.

11,297. *Uppland*, *Håbo hd*, *Håtuna sn*. 1 hålmejsel af flinta, 5 stenyxor utan skafthål. 2 stenyxor med skafthål, 1 hålcelt af järn (ÄJÅ), alla enligt uppgift funna vid »Nibble i Hoftuna sn».

11,298. *Vestmanland*, *Fellingsbro hd* och *sn*, *Nyckelby*. Stenyxa med skafthål.

11,299. *Östergötland*. Af flinta: 5 yxor och mejslar, 9 dolkar och spjutspetsar, 1 såg; af annan sten: 19 stenyxor utan skafthål, 7 hela och 2 halfva stenyxor med skafthål; 1 slipsten, 1 rund genomborrad sten (StÅ), 1 järnsvärd (ÄJÅ); 1 tillknackad sten. *Småland*. Af flinta: 1 yxa; af annan sten: 3 yxor utan skafthål. *Södermanland*. 1 stenyxa utan skafthål. *Utan fynduppgift*. Af flinta: 3 yxor och 1 fragment; af annan sten: 16 yxor utan skafthål, 7 hela och 4 halfva stenyxor med skafthål (StÅ); 1 hålcelt af brons. *Amerika*. 1 stenyxa med rännformig fördjupning för skaftet.

11,300. *Gotland*, *Lye sn*, *Mannegårda*. Ett större antal arabiska, tyska, angelsaksiska, danska, böhmiska m. fl. silfvermynt och 1 svenskt (Olof Skötkonung), tillsammans vägande 3328 gr, samt diverse bitar af silfversmycken, tackor m. m., vägande 251 gr, allt liggande i en med lock försedd kopparask

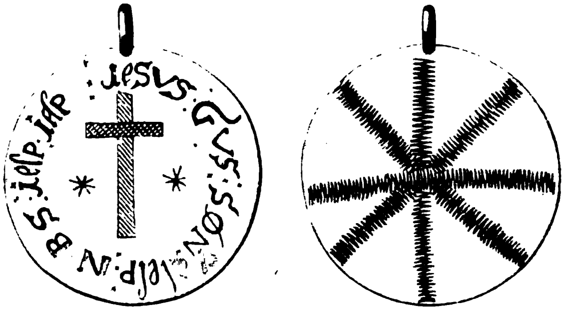

6.

7 a.

7 b.

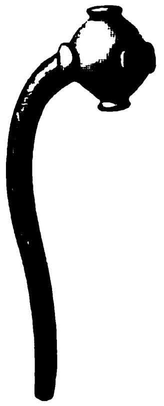

8.

11,301. *Halland*, *Höks hd*, *Veinge sn*, *Bölarps by*. Amulett af silfver (nyare tid), funnen vid plöjning af en åker på egorna till Bölarps by. — *Gåfva af herr P. J. Been.* — Fig. 6.

11,302. *Vermland.* Af flinta: 1 såg, 2 mejslar; af annan sten: 1 yxa utan skafthål, 2 skafthålsyxor, 1 båtformig, ofullbordad. *Östergötland*, *Hanekinds o. Valkebo hd*, *Slaka sn.* Hålcelt af brons.

11,303. Samling mynt. *Orienten:* af guld 6, af silfver 9, af koppar 182. — *Österrike:* af guld 1 femdukat af år 1669, af silfver 1 femkrona af år 1900. — *Bulgarien:* 1 femfranc af

silfver af år 1894. — *Frankrike:* af silfver en femtiocentimes af år 1899. — *Serbien:* af koppar ett af år 1881.

11,304. *Turkiet, Konstantinopel.* 3 fibulor af brons, ett genombrutet beslag af silfver (YJÅ) — fig. 7 a, ett beslag af förgyld brons, en sölja af förgyld brons med 2 granater och en korall (senare insatt) — fig. 7 b. Inköpta i Konstantinopel.

11,305. *Uppland, Våla hd, Östervåla sn.* Skafthålsyxa af sten, ovanlig form, funnen å nyligen torrlagd mark.

11,306. *Halland, Laholmstrakten.* Af flinta: 2 yxor. — *Syd-Halland.* Af annan sten: en oval genomborrad sten.

11,307. 1 ex. i guld af BEH Gustaf III nr 79, med ingraverad skrift: J. E. Pollett. — *Gåfva, enligt testamentarisk disposition, af grefve August Taube,*

11,308. *Uppland.* Af annan sten än flinta: yxor utan skafthål 12 stycken, 17 yxor med skafthål, 2 genomborrade koniska stenar, 1 slipsten, 1 sten med borradt hål (allt från StÅ), 1 sländtrissa af sten, 5 eldslagningsstenar, 1 pärla(?) af sten, 1 pärla af glasfluss, röd, 1 järncelt, 1 nitnagel af järn (allt från järnåldern), 1 sten med rännformig fördjupning, 1 föremål af skiffer, 1 åltsten. *Amerika.* 11 pilspetsar af sten från Nordamerika.

11,309. *Gotland, Näs sn.* 1 bronsnål med halfrundt hufvud och fem utsprång å detta. Nålhalsen böjd (BrÅ), funnen i en åker. — Fig. 8.

11,310. *Helsingland, Bjuråkers kyrkby.* Båtformig stenyxa. — Troligen från Bjuråkers kyrkby.

11,311. 1-mark af år 1544, 1-mark af år 1547, 2 stycken, 1-mark af år 1671, och 1 dukat af år 1746 (småländskt guld).

11,312. (*Utan fynduppgift.*) Af flinta: 1 dolk; af annan sten: 3 yxor med skafthål (StÅ); af brons: rundt förgyldt spänne, armring, öfverstycket till dosformigt spänne, fibula, liten ring (YJÅ); 1 fingerring af guld (MT); 1 medaljstamp (Gustaf I), 1 ryttarhammare af järn, 1 yxa af d:o, 1 messingsdosa. — *Byte med herr E. W. Hübinette.*

11,313. *Södermanland, Öknebo hd, Vårdinge sn, Långsjön vid Nålhammar.* 1 hålcelt af brons.

11,314. Galvanoplastisk kopia af en guldsolidus präglad för kejsar Phocas, f. i Helsingland och nu uti Hudikvalls läroverks samling.

11,315. Medalj i brons slagen öfver H. J. Tiffin 1896. — *Gåfva af Riksantiqvarien H. Hildebrand.*

11,316. 1 quadrans från Umbrien af brons, 1 bronsmynt med bild af Helena, Konstantin den stores moder.

11,317. *Blekinge, Östra hd, Sturkö sn, Stora Sandviken* (norr om Bredavik). Svärdsknapp af guld med inlagda granatskifvor, funnen under ålfiske omkring 35 m från stranden i den s. k. Stora Sandviken. Vikt 59,75 gr. — Fig. 9.

11,318. Gustaf I:s Stockholms örtug(?) af år 1528, Gustaf II Adolfs 1-öre 1619, utan kronor å frånsidan — Byte med herr D. Holmberg.

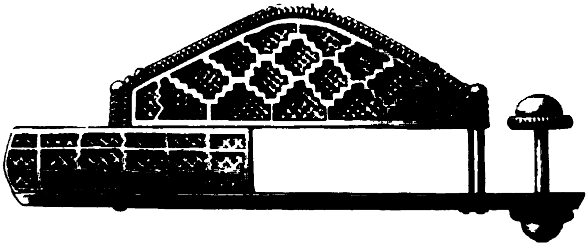

9.

11,319. *Södermanland, Åkers hd, Åkers sn.* 1 stenyxa utan skafthål, enligt uppgift från Åkers sn. — *Smedby.* 1 skafthålsyxa af sten, ovanlig form, enligt uppgift från Smedby. *Uppland, Långhundra hd, Gottröra sn, Vängsjöberg* (enligt uppgift). 1 skafthålsyxa af sten. — *Obekant fyndort.* 1 skafthålsyxa, ovanlig form, skadad, 1 skafthålsyxa med från två sidor påbörjadt skafthål. *Skåne.* 1 djurbild af brons, hufvudet saknas, 1 spjutspets af brons, eggen något skadad, enligt uppgift funna strax utanför Helsingborg ½ m under jordytan (BrÅ). *Vestmanland, Vesterås domkyrka.* Kyrkdörr-ring, hängande i ett lejonhufvud, allt af brons (MT). Fig. 10. — *Byte med herr E. W. Hübinette.*

11,320. *Öland, Stenåsa sn, Norra Qvinneby.* Flintdolk med fyrsidigt skaft, halfva bladet saknas, ett likarmadt bågspänne

af brons, en fogelbild af brons, en liten ringsölja (MT) af brons, en sländtrissa af sten samt en pärla af röd glasfluss.

11,321. *Gotland, Grötlingbo sn* (enligt uppgift). Fragment af ett eneggadt järnsvärd, fyra tveeggade järnsvärd, fem järnknifvar, fem spjutspetsar af järn, ett munbett af järn, fragment af en sköldbuckla af järn, och fragment af ett handtag till sköld, likaledes af järn, ett obestämbart järnfragment, allt äldre järnåldern; fragment af en sköldbuckla och ett sköld-

10.

handtag, allt af järn, från Vendeltid; ensidig kam af ben med pånitade förstärkningsskifvor; en nyckel af järn, en bronsfibula, samt diverse bronsfragment såsom af fyra fibulor, 3 ringsöljor, kedjor m. m. samt diverse pärlor och ett lerkärl, allt detta enligt uppgift från Grötlingbo sn, troligen skilda ställen. — *Hablingbo sn.* Del af ett eneggadt och två tveeggade järnsvärd, en hel och två fragment af spjutspetsar af järn, fragment af järn, järngrepe till ett ämbar; fragment af lerkärl; två

(moderna?) ringar med ögla, af metall; allt detta enligt uppgift från Hablingbo sn. — *Alfva sn.* Ett spänne med tillbakaböjd nålhållare, ett remändbeslag (fig. 11), två ornerade nålhufvuden, allt af brons och enligt uppgift från Alfva sn. — *Rone sn.* En ledad sporre af brons. — *Norrlanda sn.* En harpunspets af ben, en nål af ben m. m. — *Linde sn.* Två järnyxor. — *Fardhems sn.* En järnyxa. — *Gotland.* Ett munbett och diverse järn- och bronsfragment samt en pärla; 3 trindyxor, en skafthålsyxa af grönsten.

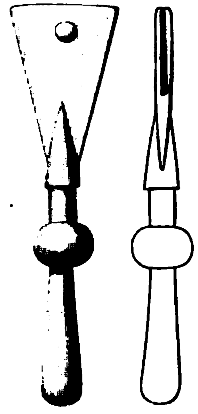

11.

11,322. Bronsmedalj: 125-årsdagen af Bostons utrymmande; liten bronsmedalj: »Army and Navy.» — *Gåfva af herr N. Hogner.*

11,323. Förgyld medalj öfver Tordenskiold, präglad för 17 maj 1901. — *Gåfva af herr H. Væringsaasen.*

11,324. Dosa med lock och botten af perlemor; på locket äro i gravyr återgifna framställningarna å en medalj öfver drottning Lovisa Ulrika (BEH 1). — *Genom byte med herr T. G. H. Appelgren.*

11,325. *Halland.* Af flinta: 4 yxor, 2 mejslar, 1 dolk, 2 spjutspetsar, 1 pilspets med hullingar, 1 annan pilspets(?), 2 sågar (den ena gjord af en spån); af grönsten: en simpel skafthålsyxa. — Från olika orter. *Småland, Vestbo hd, Bredaryds sn.* Liten väl slipad yxa med hålegg.

11,326. *Blekinge, Östra hd, Ramdala sn.* 1 Anastasii guldsolidus.

11,327. *Vestergötland, Vedens hd, Fristads sn, Arta Ödegården.* Bitar af ett lerkärl (äldre järnåldern), en stenplatta med ett djupt hål i midten. — Funnen vid gräfning invid en rest sten.

11,328. *Stockholm.* Ett Kristinas 1-öre S. M. 1646. — Funnen vid grundgräfning, Hornsgatan 29.

11,329. *Södermanland, Rönö hd, Runtuna sn, Åkra.* Skafthålsyxa af grönsten.

11,330. *Skåne, Ö. Göinge hd, Färlöfs sn, Åby.* Rakknif af brons, funnen i ett grustag kalladt Hultabacken.

11,331. *Uppland, Håbo hd, Biskops-Arnö.* Erik af Pommerns örtug, Erik XIV:s halföre 1566, Karl XI:s $\frac{1}{6}$ öre 1666, två dalpilar.

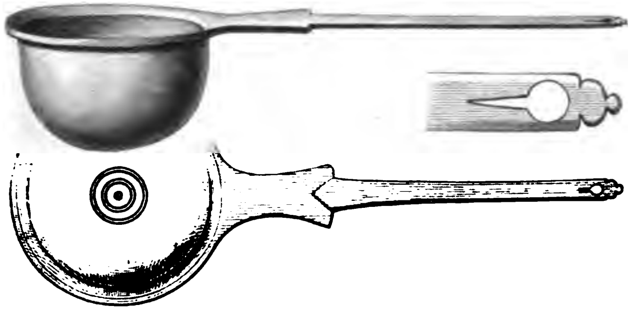

12 a.

11,332. *Öland, Långlöts sn, Åstad.* Trindyxa af grönsten, hälften af en skafthålsyxa, af dioritporfyr.

11,333. *Uppland, Vallentuna hd, Vallentuna sn, Olhamra.* Skafthålsyxa af sten. — Funnen omkring 1876 vid odling af ett kärr, på ungefär en alns djup.

11,334. *Lappland, Arjeplougs sn, Akkabuck.* Pilspets af qvarts, afbruten. — *Gåfva af docenten Carl Wiman.*

11,335. *Gotland.* Bronsskopa (fig. 12 a), 5 bronsbeslag till dryckeshorn, 3 bronsbeslag till bälte, 1 knif, bitar af handtag och låsbeslag till skrin m. m. af järn.

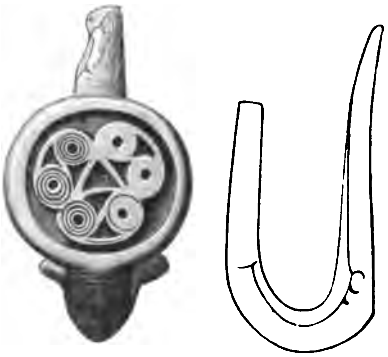

12 b.

11,336. *Gotland.* Ringsölja af brons.

11,337. *Gotland.* Rundt, orneradt spänne af brons.

11,338. *Östergötland, Gullbergs hd, Vretaklosters sn, Sjögestad-Källgården.* En flintspets och en bältehake af brons med inlagd bernsten (fig. 12 b). — Funnen i en hällkista, som plundrades på 1880-talet och därefter undersöktes (Inv. 7038).

11,339. *Uppland, Vätö kyrka.* Ringklocka (MT). — Fig. 13.

11,340. *Skåne, Torna hd, Borgeby sn, Borgeby nr 5.* Silfvermynt: 5 hela och 17 bitar samt flere fragment af tyska mynt; 6 hela och ½ angelsachsiska mynt, 1 helt och 2 halfva danska mynt; 6 silfverfragment; 7 fragment af

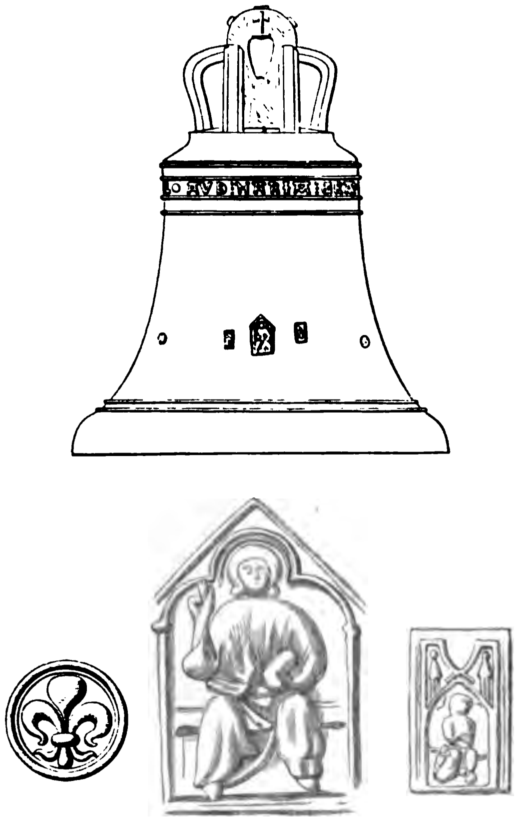

13.

en finare och ett af en gröfre silfverkedja, alla bildade af flätade eller snodda silfvertrådar, 1 sländtrissa(?) af bernsten, 1 glaspärla, 2 tunna vågskålar med fällbara vågarmar och balans, allt af brons, 7 vikter af järn, öfverklädda med brons, 3 vikter af bly(?), ett litet kors af bly(?) samt några obestämbara järnfragment. Silfret väger 82,3 gr.

11,341. *Vestergötland, Vätle hd, Lerums sn, Östra Ryd.* Svenska silfvermynt: Kristina 2-mark 1650, 2 exemplar, 2-mark utan år, 2 exemplar, 1-mark 1649, 1-öre 1634 och 1637; Karl X Gustaf: 2-mark 1659 och 1660, 2-mark utan år, 2 exemplar; Karl XI: 1-mark 1664, 4-öre 1668, 4-öre 1669, 7 exemplar, 4-öre 1670, 2 exemplar och 1671, 2 exemplar, 2-öre 1665, 2 exemplar, och 1666, 2 exemplar, samt utländskt silfvermynt: 1 nederländsk thaler af år 1654.

11,342. *Mindre Asien, Angora-trakten* (enligt uppgift). En hel bågfibula, 6 bågfibulor utan nål samt 2 fragment af bågfibulor. — *Utan fynduppgift* (inköpt i Konstantinopel). 3 bågfibulor och 4 remsöljor, alltsammans af brons. — Fig. 14—19.

11,343. *Stockholm.* Fingerring af koppar med insatt blåfärgad glasbit samt med inskriften »memento mori»; enligt uppgift funnen i Stadsgården å samma plats som fynden nr 11,095 och 11,098 m. fl.

11,344. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö.* 1 pärla af bernsten, 1 »ältsten», 1 Gustaf II Adolfs ½-öre af år 1615 samt 1 Karl XI:s 5-öre af år 1694. — — — *Lindby.* Två bitar af arabiska mynt, funna vid Lindby å Adelsö, där förut silfversaker och mynt blifvit anträffade. Se Inv. 6,666 och 7,344. — — *Björkö.* 1 spelbricka af ben, 1 sländtrissa af bränd lera, en rund och en polygon pärla af agat, en ringformig och polygon pärla af blått glas, en hvit, en grön och en svart glaspärla samt 2 röda pärlor af glasfluss samt en »marleka».

11,345. *Stockholm.* 1 Ludvig-Rudolfs af Braunschweig och Lüneburg $\frac{1}{12}$ thaler af år 1731, funnen vid grundgräfning, nr 17 Fjällgatan.

11,346. *Vestergötland, Marks hd, Öxnevalla sn, Karstorp Tolsgården.* 1 hålcelt af brons, funnen på ungefär 1,5 meters djup vid torfupptagning i den s. k. Klettemossen.

11,347. *Vestmanland, Sala.* Yxa af järn (medeltid?) funnen i Saga-ån strax nedom Sala hytta, Sala stads område. — *Öfvertjurbo hd, Sala landsförsaml., Åby.* 1 svärdfäste med en bit af klingan, allt af järn, fästets delar belagda med silfvertrådar,

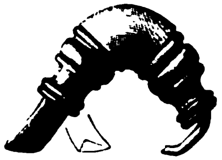

14.

15.

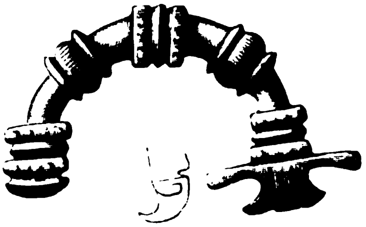

16.

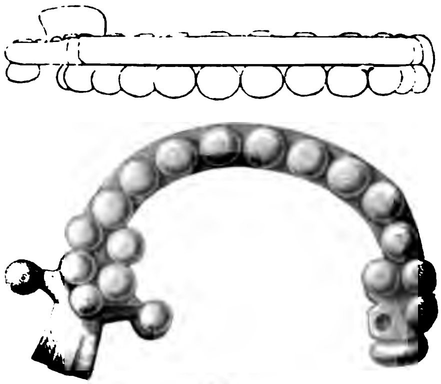

17.

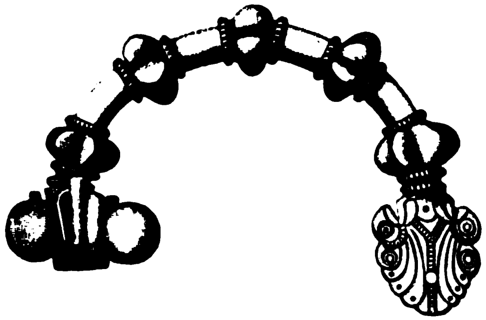

18.

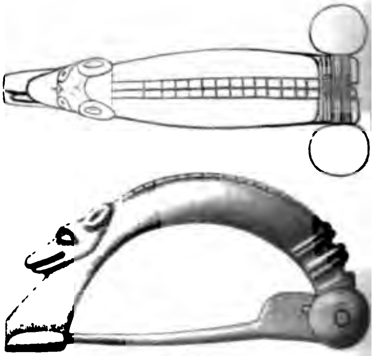

19.

betsel, sax (af moderna typen), 9 pilspetsar, allt af järn, funnet 1895 då en låg, vid kulle med mycket sten i borttogs. — *Af dessa 9 pilspetsar är en gåfva af landtbrukaren E. H. Bodin, en af e. o. landskontoristen J. Eklund och en af folkskoleläraren Aug. Eriksson.* — Fig. 20—22.

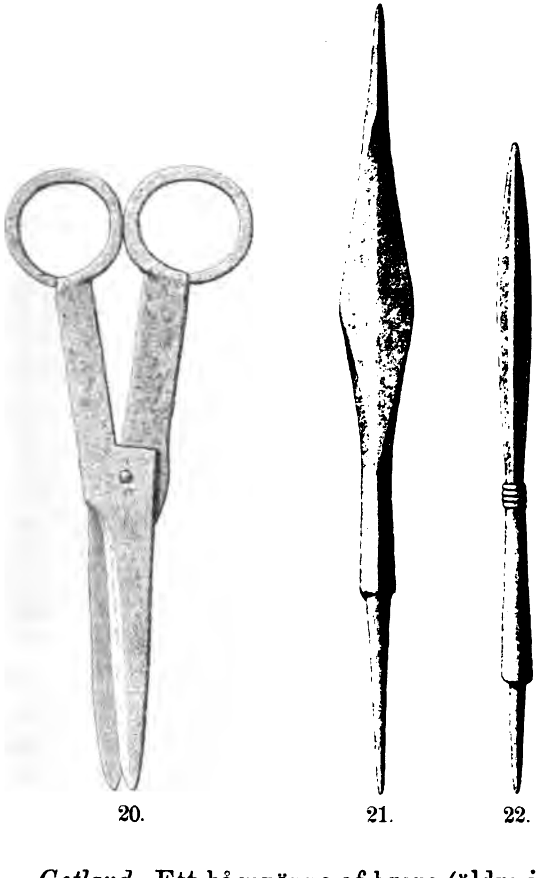

20. 21. 22.

11,348. *Gotland.* Ett bågspänne af brons (äldre järnåldern), ett rundt spänne med pressadt orneradt bronsbleck (inuti spännet trä).

11,349. *Östergötland, Lysings hd, Ödeshögs sn, Ödeshög Skattegård.* En järnknif med nedre delen af skaftet omlindadt med silfvertråd.

11,350. *Stockholm.* En skulpterad sten (Herkules hufvud?) för många år sedan funnen vid grundgräfning till huset nr 23 (förut 13) Skepparegatan.

11,351. *Gotland, Fårö sn, Gotska Sandön.* Flintskärfvor, krukskärfvor, diverse järnfragment, däribland nitnaglar, obestämbara bronsfragment samt ett tyskt silfvermynt. Insamladt på Gotska Sandön år 1900. — *Vestkinde sn, Brucebo* (förut Emilsro, strax söder om Skälsö). Af silfver: ett hängsmycke; af brons: 2 fibulor, 1 sölja, 1 knäppe, 4 beslag, däraf ett till en knifslida, 2 böjda tenar, 1 fingerring, 2 nålar, 1 ring, 1 nålhus; af järn: 2 knifvar, 1 kedja (bit); af glas: 3 pärlor; af ben: 1 kam; lerkärlsfragment samt brända och obrända ben, tänder m. m.

11,352. *Vestergötland, Vadsbo hd, Leksbergs sn, Ekudden* (Marieholm). Ett bronsfragment, en brodd och en spik af järn, lerkärlsfragment och kolbitar, funnet vid undersökning af ett graffält på Ekudden. — *Mariestad.* Stenyxa utan skafthål, nästan rektangulär i genomskärning, funnen vid gräfning å Stora torget i Mariestad. — *Gåfva af amanuensen A. Sjöberg.*

11,353. *Gotland, Källunge sn.* En liten stenyxa utan skafthål. — *Hejnums sn.* En liten stenyxa utan skafthål. — *Roma sn.* Ett hängsmycke af brons, delvis belagdt med nielleradt silfver. — *Öja sn.* En liten medeltids ringsölja af brons med påbörjad ingravering AVE MAR. — *Visby.* Signetring af brons med HANS PHAAR omkring ett bomärke; liten bild af förgyld koppar, hvilken suttit på ett krucifix, funnen i södra delen af Visby.

11,354. *Värmland, Elfdals hd, Norra Råda sn, Björkhult* (nära Skymnäs). Skafthålsyxa af sten, ovanlig form (hacka), funnen i en sandmo »ungefär 80 fot öfver Klarelfven». — *Gåfva af landtbruksinspektor J. Johnson.*

11,355. *Uppland, Vaksala hd, Danmarks sn, Nedre Säfja.* En benkam, 4 glaspärlor, en järnknif med träskaft och en järnknif med hornskaft och bronsbeslag till slidan, ett nålhus af brons med fragment af därtill hörande kedja, några järnbeslag,

två rester af ett ämbar, 29 st. kistspik af järn samt obrända ben, funnet i 3 grafvar å ett graffält med stensättningar på Nedre Säfjas ägor. — *Danmarks' sn.* Ett par obrända benbitar af större däggdjur från en graf å graffältet mellan Nedre och Öfre Säfjas gårdar. — *Öfre Säfjas gård.* En pärla af glas, bandformig bronsbit, fragment af benkam, järnbeslag, 2 nitnaglar, lerkärlsfragment, brända ben och kolbitar, allt från 2 grafvar å graffältet invid Öfre Säfjas gård. — Undersökningen utförd af Uppsalastudenter i maj 1901 under ledning af O. Almgren.

23.

24.

11,356. *Stockholm.* Delar af flere skelett, anträffade vid grundgräfning i huset nr 22 Svartmangatan (antagligen Dominikanerklostrets kyrkogård).

11,357. *Vestmanland, Sala.* Af brons: 2 dubbelskaliga och 4 enskaliga ovala spännbucklor, 3 likarmade bågspännen, 1 kedja, 4 delvis förstörda, runda plattor till hängsmycken, en ögla af smal tråd; af glas: 62 pärlor, de flesta enfärgade, några refflade; af järn: 1 knif; af tenn eller bly: 2 runda hängprydnader; en djurtand. Funnet i tre grafvar vid Gamla hyttan å Sala stads område. Stycken af två urholkade båtar, rester af träkärl, träskrin och träkista samt af andra träföremål;

delar af människo- och hundskelett samt några djurben (höns, får?) funna vid undersökning af de tre ofvan omtalade af arbetarne påträffade grafvarna vid Gamla hyttan å Sala stads område.

11,358. *Småland, Vestbo hd, Reftcleds sn, Vä Östergård.* Ett treflikigt bronsspänne.

11,359. *Skåne, Norra Åsbo hd, Gråmanstorps sn, Klippan.* Två lerkärl med brända ben (BrÅ). — Fig. 23 och 24.

11,360. *Vestergötland, Vartofta hd, Faleqvarna sn (Slöta), Falcqvarna.* Stor båtformig yxa af sten, ofullbordad, funnen under en björkstubbe. — *Gåfva af fru Ida Henrici.*

25.

11,361. *Öland, Åkerbo hd, Böda sn, Torp.* Rundt spänne af brons med röd och gul emalj (fig. 25).

11,362. *Östergötland.* Af flinta: 1 yxa, 1 spjutspets; af annan sten: 1 båtformig yxa, 13 hela och 4 delar af skafthålsyxor, 24 yxor utan skafthål, 1 fragment af yxa utan skafthål, 1 slipsten (StÅ), 2 ovala eldslagningsstenar (JÅ); af järn: 1 yxa (JÅ), 1 fragment af sporre. — *Gullbergs hd, Vretaklosters kyrka.* En nyckel (MT).

11,363. *Vestergötland.* Af flinta: 1 dolk, 1 smalmejsel, 1 smal hålmejsel, 14 flintspån och skärfvor; af annan sten: 1 skafthålsyxa; af brons: del af ett spänne (YJÅ).

11,364. *Gotland.* Del af ett hängsmycke af guld (JÅ). Det öfriga af smycket redan förut i samlingen.

11,365. *Gotland, Ganthems kyrka.* Altarskåp. Detta finnes i skizz återgifvet i Hildebrand, *Sveriges medeltid* del 3, fig. 130. Midtpartiet är här återgifvet (fig. 62).

11,366. *Gotland, Lummelunda sn, Burge.* Skafthålsyxa af sten.

11,367. *Skåne, Vemmenhögs hd, Skurups sn, nr 9 Säritslöf.* Tvänne flintyxor, den ena slipad, den andra oslipad, funna tillsammans.

11,368. *Södermanland, Hölebo hd, Hölc sn, Sund.* Skafthålsyxa af sten med felborrning.

11,369. *Öland.* Fragment af en flintmejsel och af en mejsel af annan stenart, inköpta af Riksantiqvarien H. Hildebrand under en resa på Öland.

11,370. *Stockholm.* Lejonmask af kakel, funnen på Helgeandsholmen vid schaktning för kajbyggnad.

11,371. *Vestergötland, Kinnefjerdings hd, Skeby sn, Skeby Backgården.* Hällkistegafvel med ovalt hål.

11,372. *Gotland, Fröjels sn, Pusarfve.* Half skafthålsyxa af sten; järnsporre (vikingatid).

11,373. *Gotland, Dalhems sn, Andersbåtels.* Trindyxa af grönsten; ringsölja och fingerring af brons; ringnål och annat föremål (nyare?) af järn; två pärlor af glasmosaik.

11,374. *Gotland, Boge sn, Mojner.* Djurhufvudformad spännbuckla (tillbucklad); treuddigt nålhufvud af brons (ostbaltisk typ).

11,375. *Gotland, Hejdeby sn, Hejdungs.* Hand af en bronsstatyett (fig. 26), liten bennål med genomborradt hufvud; funna i en åker.

26.

11,376. *Gotland, Burs kyrkogård.* Djurhufvudformad spännbuckla, vacker, sen typ, funnen bland mull från en graf.

11,377. *Gotland, Sjonhems sn, Hellinge.* Djurhufvudformad spännbuckla, liten, med prickornament; funnen i en åker.

11,378. *Gotland, Vallstena sn, Bjerge.* Djurhufvudformad spännbuckla, tidig typ, med bevarad järnnål; funnen i en åker.

11,379. *Gotland, Levide sn, Leifves.* Ringspänne af brons med facetterade ändknappar, funnet under gräfning.

11,380. *Gotland, Hafdhems sn, Sigters.* Rörformigt nålhus och kedjelänk af brons förenade med två järnringar, funnet i en åker.

11,381. *Gotland, Vänge sn, Kyrkjufves.* Litet ringspänne, mindre, sluten ring och synål, allt af brons.

11,382. *Gotland, Ardre sn, Botvalda.* Tredelad bronsring till rembeslag (vikingatid), funnen i en åker.

11,383. *Gotland, Ala sn, Bjerges.* Bronsnål (vikingatid), funnen i trädgården.

11,384. *Gotland, Viklau sn, Tune.* Itubruten bronsnål (vikingatid), funnen i trädgården.

11,385. *Gotland, Hogräns sn, Prostarfve* (i hemåkern, där fynd förut gjorts). Rembeslag af silfver med pressade ornament (fig. 27), en silfverten samt 3½ angelsaksiska mynt.

11,386. *Gotland, Halla sn, Hallegårda.* 10 större och mindre silfvertenar, 33 hela och 52 bitar af arabiska och tyska silfvermynt (vikt 399 gr), funnet efter plöjning i Sigstäde åker, där förut 2 armband af silfver hittats.

27.

28.

11,387. *Gotland, Björke sn, Björksarfve.* Två lerkärl, som M 390 och 395, funna med svart jord uti i en stensatt graf under en stenflis; (»grafven, som förut rubbats, var rund med gråsten ofvanpå») i en hage.

11,388. *Gotland, Halla sn, Högbro.* Lerkärl (fig. 28); silfverfibula (skadad), silfverring, remändbeslag (genombrutet, skadadt), hank och låsbeslag till skrin, två ringar, bitar af mynningsbeslag till dryckeshorn och af kittel(?), allt af brons; smälta glasklumpar (af kärl); brända ben; allt funnet i grusbacken vid Högbro, i hällkista ungefär 1 m lång, ½ m bred, å hvars botten fanns svart jord och aska. »Urnan stod ungefär

midt i grafven och innehöll blott aska, öfriga saker lågo rundt omkring.»

11,389. *Gotland, Gerums sn, Botes.* Djurhufvudformad spännbuckla, fiskhufvudformad hängprydnad, funna i en åker.

29.

11,390. *Östergötland.* Af flinta: 2 yxor med hålegg; af annan sten: 4 yxor utan skafthål, 13 yxor med skafthål (bland dem 7 af ovanliga former), 1 slipsten (StÅ), 1 oval eldslagningssten; af glas: 1 mosaikpärla (JÅ). — *Bobergs hd, Fornåsa sn, Boberg.*

2 ovala spännbucklor, nålhus af brons, yxa, sporre, stigbygel af järn; graffynd. *Nerike.* Af flinta: 1 tunn yxa, 1 yxa med hålegg, 1 tunn smalmejsel, 1 spjutspets; af grönsten eller dylikt: 5 yxor utan skafthål, 13 yxor med skafthål (hvaraf 7 af ovanliga former), 1 kilformigt föremål (modernt?). *Vestmanland, Nora.* Stor skafthålsyxa med hålet ej påbörjadt. *Vestergötland, Vadsbo hd, Undenäs sn.* Skafthålsyxa, slipstensfragment (StÅ). *Skåne.* Trekantig pilspets af flinta, hängprydnad af ben i form af en tand. *Utan fynduppgift.* Af flinta: 1 dolk och 1 spjut-

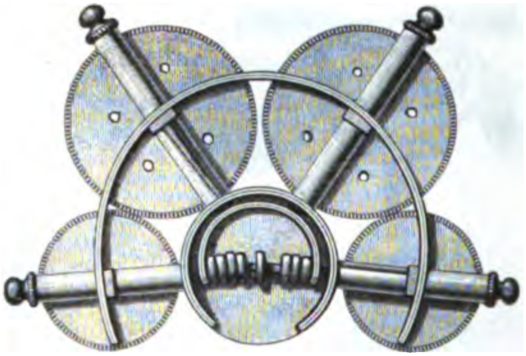

30.

31. 32. 33. 34. 35. 36.

spets, delvis slipade, 1 såg; af annan stenart: 3 yxor utan skafthål, 11 yxor med skafthål (hvaraf 9 af ovanliga former), 1 oval eldsten. — *Gåfva af kapten G. Grill.*

11,391. *Vestergötland, Vadsbo hd, Locketorps sn.* Stort lerkärl (från medeltiden?). — *Gåfva af amanuensen N. Sjöberg.*

11,392. *Skåne, Bara hd, Tottarps sn, Kabbarp.* Stort söndrigt bågspänne af brons, belagdt med förgylda pressade silfverbleck och stora glasflusser; 33 hela eller nästan hela samt flere bitar af bernstenspärlor (de flesta lika fig. 31), 38 glaspärlor

(hvaraf 2 söndriga), allt funnet i en sandgraf tillsammans med skelett. — *Gåfva af landtbrukaren N. Nilsson.* — Fig. 29—36.

11,393. *Stockholm.* Kakelfragment med blå ornering på hvit botten, funna under grundgräfning vid Regeringsgatan 50.

11,394. *Blekinge*, *Medelstads hd*, *Nettraby sn*, *Skillinge.* Omkring 1,590 medeltidsmynt (silfver) och flere bitar, sammanlagdt vägande 1,180 gram, jämte en bronsgryta (fig. 37), i hvilken mynten lågo.

11,395. *Östergötland.* Två stenyxor, ovanlig form, en skaftcelt af brons, en hålcelt af brons, en oval sten med ett borradt hål. *Vestergötland.* Redskap af flinta (knif eller såg), en båtformig yxa af sten, en hålcelt af brons, ett stort orneradt lås af järn (NT).

37.

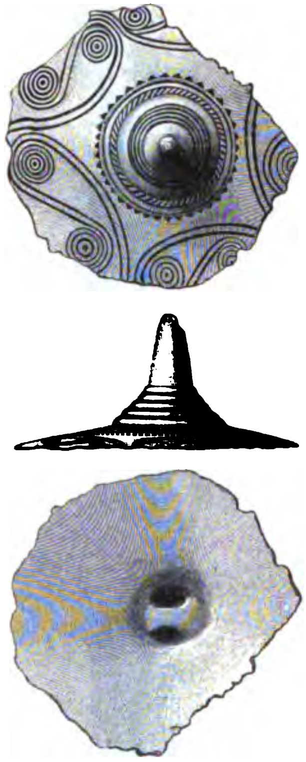

37.

Södermanland. Fem stenyxor utan skafthål, en mycket liten båtformig yxa af sten.

11,396. *Vestergötland*, *Vartofta hd*, *Skörstorps sn*, *Trulsgården.* Knif af brons (typ M. 189). — *Luttra sn*, *Munkagårda*, *Luttra.* Klinga af brons (dolk), funnen i en kulle med jord och sten. Tutulus af brons, ornerad (fig. 37). — *Redvägs hd*, *Kölaby sn*, *Stommen Kölaby.* Graffynd från äldre järnåldern:

en skära, en såg, en pincett, en pryl(?) och en fibula (la)Tène-tid), allt af järn (fig. 38—42) samt delar af två brynen, funnet

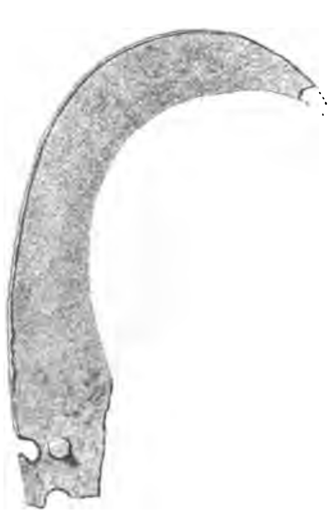

38.

39.

40.

41.

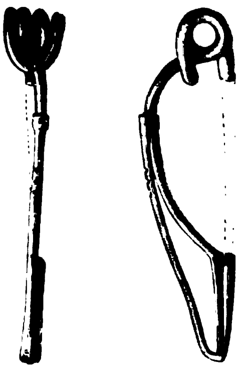

42.

i en grafhög. — *Redvägs hd*, *Åsarps sn*, *Stommen Bredared*. Korsarmad fibula, slutande i ett djurhufvud, af brons (fig. 43),

funnen i en mosse. — *Kållands hd*, *Hjerpås sn*, *Löfåsa Korpagården*. Nyckel af brons (tidig medeltid), funnen vid nyodling af en vall.

11,397. *Uppland*, *Sigtuna*, *Lilla Sjudargården*. Flintmejsel, en stenyxa af ovanlig form, skafthålet ännu ej påbörjadt. — *Väddö och Häfverö skplg*, *Väddö sn*, *Flottskär*. Två stenyxor

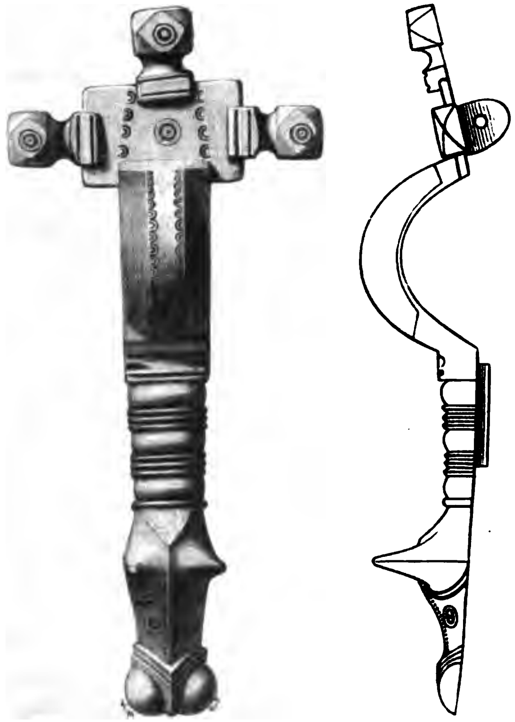

43.

utan skafthål. — *Söderbykarls sn*, *Galltorp*. En liten båtformig yxa af sten. — *Håbo hd*, *Håtuna(?) sn*. En stenyxa utan skafthål *Södermanland*, *Villåttinge hd*, *Hyltinge sn*, *Sparreholm*. Skafthålsyxa af sten, plano-konvex. — *Åkers hd*, *Åkers sn*, *Åkers styckebruk*. Två stenyxor utan skafthål samt en spjutspets af järn (MT).

11,398. *Vestergötland*, *Ås hd*, *Brämhults sn*, *Snökulla*. En flintdolk, tre sågar af flinta och ett mindre redskap af flinta,

funnet tillsammans på botten af en mosse 20 à 25 cm under nuvarande jordytan i kanten af mossen (fig. 44). Skafthålsyxa af sten, funnen på annat ställe vid Snökulla.

11,399. *Uppland, Sigtuna.* 9 stycken stenyxor utan skafthål och en slipsten(?), allt från trakten af Sigtuna. — *Enköping.* En hel och två halfva skafthålsyxor af sten från trakten af Enköping. — *Håbo hd, Tibble sn, Vesttibble.* En half skafthålsyxa af sten samt en genomborrad sten. — *Häggeby sn, Tulu».* Tre stenyxor utan skafthål och en half skafthålsy xa.

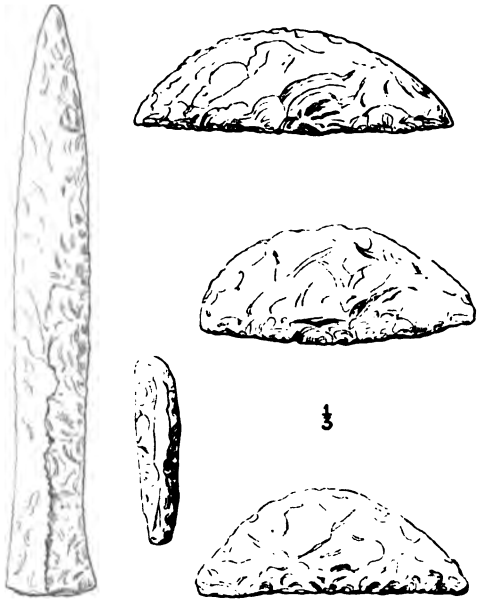

44.

11,400. *Stockholm.* Tre kakelstycken, funna på Helgeandsholmen.

11,401. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Resta.* Stenyxa utan skafthål.

11,402. *Vestergötland, Gudhems hd, Gudhems sn, Gudhem.* Armring af guld med skålformiga ändar vägande 85,5 gram.

11,403. *Gotland, Stånga kyrkogård.* En djurhufvudformad spännbuckla af brons.

11,404. *Gotland, Sundre kyrka.* Del af en altartafla.

11,405. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Hällby.* Flintdolk.

11,406. *Jämtland, Frösö sn, Berge.* En större järnknif och en oval eldslagningssten, funna jämte skelettdelar af en människa i ett stenröse vid torplägenheten Berge.

11,407. *Gotland, Linde sn, Odvalls.* Fingerring af guld, snedstrierad med omväxlande breda och smala åsar. På insidan en stämpel, otydlig, och följande bokstäfver ingraverade: L"C"S"M"O"D"1766. Vikt 3,13 gram. Funnen under upptagande af betor.

11,408. *Gotland, Fröjels sn, Kaupe.* En guldsolidus präglad för Anastasius, ej fullt lik någon af dem Sabatier beskrifver, funnen i en åker.

11,409. *Småland, Östra hd, Skirö sn, sjön Solgen.* Half stenyxa med skafthål, eggdelen ovanlig form, jfr. Montelius, *Die Chronologie der älteren Bronzezeit*, fig. 25.

11,410. *Skåne, trakten af Ystad.* Delar af ett svart orneradt lerkärl, funnet i Ystads-trakten (fig. 45).

45.

11,411. *Småland, Östbo hd, Hångers sn, sjön Vidöstern.* Klinga af brons till dolk, med två nitar, den ena qvarsittande, den andra saknas, funnen i sjön Vidösterns sydvestra del emot Hångerslandet, på ungefär 10 fots djup. — *Tånnö sn, Tånnö by.* Underskållan till oval spännbuckla, funnen i en »mindre grus-kulle». — *Kärda sn, Åminne bruk.* Slipsten från stenåldern, funnen vid uppgräfvandet af ett källsprång i en hage. En ofullbordad stenyxa utan skafthål, endast slipad på tre sidor, den fjerde och eggen oslipade, funnen i en hage ungefär 600 meter från den närmast här ofvan omtalade slipstenen. — *Gåfva af Baron Ad. Lilliecreutz.*

11,412. Oval prydnad, gjuten i brons: i midten krönt dubbel C, omgifvet af pukor, fanor, kanoner m. m. — *Byte med herr T. G. H. Appelgren.*

11,413. *Dalarne, Falun.* En klacksked af tenn med instämpladt vapen, ingraveradt bomärke, siffror m. m., funnen enligt uppgift vid gräfning å Stora Torget i Falun. *Uppland, Örbyhus hd, Elfkarleby sn, Skutskärs sågverk.* Föremål af brons (handtag?), funnet uti en trädgård. — *Byte med herr A. Walin.*

46.

11,414. *Bohuslän, Orust östra hd, Stola sn, Hällesberg.* Skaftcelt af koppar eller brons.

11,415. *Uppland, Väddö och Häfverö skpl., Väddö sn, Mälby.* Genomborrad oval sten, funnen i en åker. — *Ortalalund.* Axdelen af en järnnyckel, funnen i en åker vid ett graffält.

11,416. *Gotland, Visby.* Gjutform i sten, afsedd för framställning af figurer, sannolikt från den tid då gotiken rådde, funnen vid muddring i Visby hamn.

11,417. *Gotland, Björke kyrka.* Pilgrimsmärke af bly, skållan till ornerad bronsknapp(?), 22 Visby brakteater och 1 brakteat af fastlandstyp, alltsammans funnet under golfvet i Björke kyrka.

11,418. *Gotland, Lokrume sn, Lilla Hammars.* Flätad fingerring af guld, funnen i den s. k. Stugåkern. Ringen väger 6,69 gram.

11,419. *Gotland, Vestkinde sn, Stora Norrgårda.* Två bennålar (fig. 46) upptill försedda med en ögla från stenåldern eller öfvergången mellan sten- och bronsåldern. 4 större betar och två mindre, alla af vildsvin(?) och genomborrade, funna i en stenkista i en hög, som inneböll tre parallelt med hvarandra liggande stenkistor.

11,420. *Gotland, Hafdhems kyrkogård.* Två djurhufvudformade spännbucklor af brons, en armring och en armbygel af brons, nålhus med beslag af brons, ändbeslag af brons till knifslida, bernstenspärla, allt funnet i en graf.

11,421. *Gestrikland*, *Hedesunda sn*, *Kågbo*. En hålmejsel af rödaktig sten funnen vid uppodling af en myr år 1887.

11,422. *Gestrikland*, *Hedesunda sn*, *Östveda*. Ett tveeggadt svärd, en spjutspets, en yxa, en sköldbuckla, ett munbett till betsel, en hästskrapa, en järnhank, en knif samt flere beslag, allt af järn, funnet i en grafhög.

11,423. *Skåne*, *Ljunits hd*, *Snårestads sn*, *Charlottenlund*. En flintyxa, tillknackad.

11,424. Två medaljongbilder af Gustaf IV Adolf, den ena enligt uppgift modellerad af Grandel.

11,425. En Kristinas 1 Riksdaler af år 1642.

11,426. *Östergötland*, *Ydre hd*, *Asby sn*, *Skräflom*. Nedre delen af en bronsklinga funnen i en åker år 1900. — *Gåfva af kyrkoherden O. Wågman.*

11,427. Sigillstamp i stål, träskaft, krönta Sveavapnet tre kronor i oval sköld, omgifven af serafimerkedjan. Omskrift: *Kongl. krigs förvaltningen.* Sigillstamp i messing, träskaft: krönta Sveavapnet tre kronor i oval sköld. Omskrift: *königl. feld. proviant. magaziens siegel.* Lackaftryck af påfven Pius VI:s sigill. — *Gåfva af öfverstelöjtnanten A. V. Tauvon.*

11,428 *Öland*, *Högsrums sn*, *Rönnarum*. Fingerring af guld med infattad sten, äldre järnåldern (fig. 47).

47.

11,429. *Halland*, *Faurås hd*, *Svartrå sn*, *Lilla Svenstorp*. En flintdolk funnen på 4 fots djup, stående i leran, vid dikning å ägorna till hemmanet Lilla Svenstorp, i närheten af Högvadsån.

11,430. *Öland*, *Böda sn*, *Torp*. Slät fingerring af guld, funnen i en potatisåker. Väger 6,52 gr.

11,431. En Karl XIV Johans dukat, präglad år 1832.

11,432. En finsk medalj af oädel metall med omskrift: Bogskär 1880—1882 samt en Kristinas ½ Rdr af år 1645.

11,433. *Öland*, *Alböke sn*, *Ormöga nr 1*. Ett litet djurhufvud af brons (fig. 48), en järncelt (fig. 49), ett något be-

arbetadt ben, ett petrifikat samt brända sädeskorn; funnet vid odlingsarbete. Fyndplatsen företedde intet annat anmärkningsvärdt, än att jorden var bränd och uppblandad med brända sädeskorn.

48.

49. 50. 51.

11,434. *Turkiet, Cæsarea.* En skaftcelt af brons (fig. 50), funnen i trakten af Cæsarea. — *Macedonien, Janina.* 3 bågfibulor af silfver från närheten af Janina. — *Konstantinopel.* Ett beslag af förgyld brons med dels kupiga, dels plana granater från trakten af Konstantinopel, europeiska sidan. —

Utan fyndort. En grekisk bågfibula med hög nålhållare af brons (fig. 51), en romersk bågfibula, med niello-ornering, af brons, har varit förgyld, en remsölja af brons. Det hela inköpt i Konstantinopel.

11,435. *Turkiet, Cæsarea.* Fjorton yxor utan skafthål af sten (fig. 52), en yxa utan skafthål af koppar (fig. 53), 3 skaftcelter af brons, den ena ornerad (fig. 54). — *Angora.* En bågfibula af brons. — *Okänd fyndort.* En bronsfibula af romersk typ.

11,436. *Öland, Borgholm.* Lüneburgskt guldmynt prägladt för kejsar Sigismund, funnet utanför Borgholms slott.

52.

53.

54.

11,437. Två minnespenningar och en plaquette präglade öfver Nansen, alla af oädel metall. — *Gåfva af herr C. Burmester.*

11,438. *Uppland, Ulleråkers hd, Bondkyrka sn, Rickomberga.* Romersk denar, präglad för Domitianus, beskrifven Cohen 220. *Gåfva af friherre E. Cederström.*

11,439. *Vestergötland, Gudhems hd, Torbjörnstorps sn, Makeflaken.* Skafthålsyxa af sten.

11,440. *Vestergötland.* En tunnackad yxa, en mejsel, en såg, allt af flinta, och en kort skafthålsyxa af sten.

11,441. *Uppland, Långhundra hd, Kårsta sn, Backa.* Skafthålsyxa af sten.

11,442. *Halland.* Af flinta: 5 rätmejslar, 1 hålmejsel, 2 sågar, 2 dolkar och 3 spjutspetsar; af annan sten: 1 båtformig yxa och 3 skafthålsyxor, 1 sten med rännformig fördjupning för skaftet samt en knacksten. *Skåne.* Ämne till båtformig yxa, 1 skafthålsyxa, allt af sten. *Småland.* 2 skafthålsyxor af sten.

11,443. *Öland, Föra sn, Vestra Vässby.* En liten sluten ringsölja af brons, en öppen fingerring af brons af typ som M. 619, tre öppna ringar af brons, den största af dem ofullständig, ett beslag af brons, modernt, och en rund bronsskifva med ingraveradt monogram m. m.

11,444. Hertig Johan Georgs af Jülich-Cleve-Berg thaler för år 1623, en belgisk thaler, präglad för provinsen Geldern år 1622, en venetiansk thaler.

11,445. *Stockholm.* Kakelfragment, funna vid schaktning. Sked af messing. Fat af messing, funnet vid kajsättning. Knif af järn med graverade messingsbeslag å skaftet, ett Gustaf II Adolfs Nyköpingsöre af år 1628. Fragment af en »jydepotte» samt en yxa af järn. Kakel och kakelfragment, funna vid kajsättning. Stycke af en båt af trä samt ett skedblad af messing. Ett evangelistkakel, en mycket liten kittel af messing, en gaffel, en ljussax (fragmentarisk), funna vid kajsättning. Liten utvändigt oglaserad kruka, diverse kakelfragment. Liten delvis glaserad kruka med grepe, funnen vid kajsättning. Diverse kakel och lerkärlsfragment. — Allt funnet på Helgeandsholmen.

11,446. *Stockholm.* Glaserade och oglaserade kakelfragment, funna vid grundgräfning å nr 70 Drottninggatan.

11,447. *Öland, Norra Möklcby sn, Gunnarstorp.* Guldsolidus präglad för kejsar Leo.

11,448. *Öland, Bredsätra sn, Ormöga.* Genombrutet beslag af brons, fyrsidigt, en örring af förgyldt silfver eller blekt guld, funna under plöjning i en åker.

11,449. *Medelpad, Stöde sn, Nedansjö.* Gipsafgjutning af en flintyxa. Originalet tillhör Jämtlands läns fornminnesförening.

11,450. *Halland, Tönnersjö hd, Eldsberga sn, Stjernarp.* Yxa utan skafthål af sten, funnen vid dikning i en hage »en half aln under jordytan». *Småland.* Båtformig yxa af sten, funnen i Bolm-ån. Rund temligen flat sten med från två sidor påbörjadt hål, funnen i sjön Bolmen. — *Östbo hd, Hångers sn, Sjöbo.* Skaftcelt af brons, funnen i sjön Vidöstern under upptagning af myrmalm ungefär midt emot Sjöbo. *Skåne, Bjäre hd, Båstad.* Yxa af järn samt ett tvåkloadt redskap af järn, funna tillsammans i närheten af den s. k. Pershög vid Båstad, »3 alnar under jordytan». — *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

11,451. *Halland.* Af flinta: 2 yxor, 3 dolkar eller spjutspetsar, 1 skrapa, 1 såg, 1 spjutspets, 1 flintspån; af annan sten: 2 yxor utan skafthål, 1 skafthålsyxa, 1 båtformig yxa.

11,452. *Gotland, Stenkyrka sn, Garda.* Ringsölja af silfver, vägande 98,5 gram.

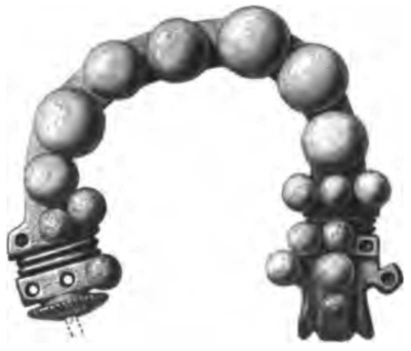

55.

11,453. *Mindre Asien.* Ett signet af silfver, en miniatyryxa af agat och en bågfibula af brons (fig. 55).

11,454. *Skåne, Jerrestads hd, Borrby sn, Tullstorp.* Hålcelt af brons med ögla (skadad), funnen under utdikning af en mosse.

11,455. *Uppland, Örbyhus hd, Tolfta sn, Vallskoga.* Skafthålsyxa af sten.

11,456. *Vestergötland, Frökinds hd, Börstigs sn.* Af flinta: 2 dolkar, 2 mejslar, 5 smärre verktyg, 1 spjutspets, 1 hålmejsel,

öfre delen af 1 mejsel, 1 skärfva; af annan sten: 1 yxa utan skafthål, 3 skafthålsyxor, 2 hålmejslar, 1 rätmejsel, 2 brynen, genomborrade, alla funna på olika gårdar inom Börstigs socken.

11,457. *Halland, Höks hd, Laholms landsförsamling, Södra Kattarp.* Af flinta: 7 hela och en half pilspets af hufvudtyp som M. 61; 1 pilspets af typ M. 62; 5 pilspetsar af hufvudtyp M. 65; 1 flintsåg och 2 skrapor som M. 69; 1 spetsig flintspån och 1 liten flintkärna; af annan sten: 2 sländtrissor. Vidare 4 blykulor, 2 silfvermynt (1 Kristinas 1-öre af år 1634 och 1 dansk skilling af år 1763), 3 kopparmynt (1 öre s. m. 1742 och ⅙ skilling 1799, ett obestämbart). Samtliga föremålen enligt uppgift funna å Södra Kattarp.

11,458. *Gotland, Ardre kyrka.* En runsten med bilder i relief å tvänne sidor, funnen jämte en bildsten och flere runstenar, försedda med bilder, under golfvet i Ardre kyrka. Jfr inv. 11,118.

11,459. *Gestrikland, Öster Fernebo sn, Åsby.* En skifferknif, funnen vid Nordanåkers gård i Åsby.

11,460. *Södermanland, Oppunda hd, Östra och Vestra Vingåkers snr.* 16 hela och 9 skadade stenyxor utan skafthål, 2 hålmejslar, en half skafthålsyxa af vanlig typ och en half skafthålsyxa af typ som fig. 35 i Montelius, *Die Chronologie der ältesten Bronzezeit* etc., allt af annan sten än flinta.

11,461. *Skåne, Oxie hd, Hyllie sn, Limhamn.* Af flinta: 39 groft tillslagna flintor, större och mindre, 7 »knuder», 21 skrapor eller bearbetade flintspåner, 49 i ett eller annat afseende bearbetade flintspåner, 390 större och mindre bearbetade flintor, 5 spånkärnor, 33 spåner, 21 yxor och ämnen till yxor, 20 »skivespaltere», 2 borrar, 2 spjutspetsar, 1 slipsten; af annan stenart: 2 yxor utan skafthål. Samtliga föremålen inköpta vid Limhamn. — *Sibbarp* (södra delen af Limhamns municipalsamhälle). Af flinta: 19 tillslagna flintor, 1 bearbetad spån. — *Järavallen* (invid Limhamn). Ett större antal föremål af flinta, lerkärlsfragment m. m., funnet i olika lagringar af Järavallen. Dessa fynd komma att beskrifvas af dr K. Kjellmark, som år 1901 gjort utgräfningarna vid Limhamn.

11,462. *Gotland*, *Hafdhems sn*, *Rosarfve*. Yxa af järn, funnen under odlingsarbete.

11,463. *Gotland*, *Lokrume sn*, *Lauks*. Öfre delen af ett svärdfäste af järn (vikingatidssvärd), triangulär knapp.

11,464. *Gotland*, *Slite skans*. En sten- och en järnkula, ett spänne (modernt) af brons, två engelska uniformsknappar, rosettformigt föremål af tenn eller bly, på ena sidan förgyldt, benskifva, på ena sidan flat, på den andra kullrig.

11,465. *Gotland*, *Sjonhems sn*, *Petsarfve*. En rund spännbuckla af brons. — — *Gervide*. En djurhufvudformad spännbuckla af brons.

11,466. *Gotland*, *Endre sn*, *Endregårda*. Bultlåsnyckel af brons.

11,467. *Gotland*, *Lokrume sn*, *Aner*. En djurhufvudformad spännbuckla samt ett kölformadt beslag med 8 hål, nu itubrutet, båda af brons, funna å annexhemmanets utmark vid Aner.

11,468. *Gotland*, *Bro sn*, *Ytlings*. Bultlås af brons.

11,469. *Gotland*, *Fröjels sn*, *Hallgårds*. Bronsfibula (spiral och nål saknas), af samma typ som M. 314.

11,470. *Gotland*, *Burs sn*, *Kärna*. Två romerska denarer, en koppar- och en bronsten, en ornerad bronsribba (modern).

11,471. *Gotland*, *Stenkumla sn*, *Gannarfve*. Rund ornerad spännbuckla af brons, funnen i en åker.

11,472. *Gotland*, *Halla sn*, *Högbro*. En sluten ring af trind ten, bågen och nederdelen till en fibula, allt af brons. — *Bäls kyrka*. 69 halfpärlor, funna å skallen till ett skelett i stensatt graf i närheten af Bäls kyrka.

11,473. *Gotland*, *Gothems sn*, *Vibby*. Plåt till bältesspänne, hörande till en soldats lifbälte, med ryska örnen och midt å denna Finlands vapen, af brons, funnen under plöjning.

11,474. *Gotland*. Sex halfpärlor af brons, botten till en djurhufvudformad spännbuckla (nålen saknas), pärla af blått glas, mosaikpärla af glas, knapp af bernsten (troligen modern), bronsribba med ett genomborradt hål, litet bronsbeslag (modernt), en Visby-brakteat, ett k. Magnus Erikssons mynt, ungefär som

H. Hildebrand *Medeltidsmynt*, fig. 630, ett obestämbart mynt, funna på skilda ställen förmodligen inom Roma eller angränsande socknar.

11,475. *Gotland, Bro sn, Suderbys.* Ringsölja af silfver; öppen ring af mot ändarne afsmalnande trind bronsten, ringen något spirallagd, doppsko af brons till svärdskida, två bronsribbor, den ena ornerad (MT), litet bronsbeslag, orneradt (MT), bit af en pressad plåt (messing), framställande lammet med korsfanan i en sköld omgifven af strålar, parerplåt af brons till hirschfängare, allt funnet i en åker.

11,476. *Gotland, Butle sn, Hessle.* Rund spännbuckla af brons, som varit förgyld, öfverytan delad i tre fält, funnen under odlingsarbete, där kämpagrafvar finnas.

11,477. *Gotland, Mästerby sn, Salmunds.* Sax af järn och brons, nedre delen af skänkeln i form af en fågel, funnen under plöjning i den s. k. Gatåker.

11,478. *Gotland, Boge sn, Sles.* Bultlåsnyckel af brons, nu endast öfre delen qvar, funnen vid Sles, där förut järnspjut anträffats.

11,479. *Gotland, Bro sn, Suderbys.* Del af ringsölja af silfver jämte den del af nålen, som omfattar ringsöljan, äfven af silfver, fyrsidig ten af silfver med afsmalnande ändar. Söljan med nål väger 13,52, tenen 64,6 gram. Funnet under rågsåning vid Suderbys, där förut dylika fynd anträffats. Jfr inv. 11,475.

11,480. *Gotland, Tofta sn, Kroks.* Armring af brons och delar af ett lerkärl (BrÅ).

11,481. *Vestergötland, Vartofta hd, Näs sn, Qvättack.* 12 pilspetsar, 1 sölja, några spikar m. m., allt af järn, några bitar af åtminstone 2 lerkärl, två små bitar af hartstätning, obrända och brända ben af människor och djur (vikingatid). — Allt från en gruskulle. — — — *Vestra Mobäcken.* 1 benkam, 1 sländtrissa af sten, 4 lerkärl samt små bitar af ett par andra, obrända (och brända) ben (ÄJÅ) — från minst 3 grafvar. — — — *Östra Mobäcken.* Knif af järn, bit af sländtrissa af ben, bitar af åtminstone 2 lerkärl, hartsbitar, obrända (och brända) ben af män-

niska, hund m. m. (ÄJÅ); från en grafhög. — — — *Stommen.* Flintskärfva, lerkärlsbit, obrända ben af flere människor; från en hällkista.

11,482. *Uppland, Norunda hd, Lena sn, Ekeby.* Af brons: 1 hoprulladt bleck; af järn: 2 knifvar, den ena med orneradt benskaft, 1 nyckel, 1 holk (doppsko?), 2 broddar, 4 beslag, omkring 70 nitar och spikar samt fragment; bitar af 3 benkammar, 5 smälta glaspärlor, 1 föremål af glas(?), obestämbart, 4 lerkärl, (hvaraf en skål på fot); brända ben af människor och djur; kol (YJÅ); från 4 grafhögar.

11,483. *Vestergötland, Redvägs hd, Kölaby sn, Stommen.* Af järn: 1 skära, 1 remsölja, 2 knifvar (den ena fragment), 5 broddar, 1 hasp, 2 märlor, 1 nål, 1 knapp, några spikar och en del smärre nitar, 1 obestämdt föremål samt många fragment, troligen beslag till skrin, 1 ringnål; af glas: 30 pärlor, 7 klumpar; af silfver: 1 pärla af silfvertråd, 1 ring af silfvertråd, 1 silfverbleck(?), 1 bit af silfvertråd; 1 brändt flintstycke; 2 bitar af ett obestämbart ämne (bernsten?); 1 metallstycke; bitar af åtminstone 9 lerkärl; en mängd kol och brända ben såväl af djur som människor (YJÅ). Från 10 grafhögar. — — — *Tummarp.* 3 järnfragment, 1 stycke smält silfver(?), bitar af 3 lerkärl, några kolstycken, brända ben af människor och fogel; från 3 grafhögar. — — — *Skattegården.* En lerkärlsbit, brända ben af djur och människor; från en grafhög.

11,484. *Östergötland, Lysings hd, Vestra Tollstads sn, Alvastra.* Af brons: två bleck och en fingerring; af järn: 1 fibula (la-tène-typ), 2 synålar, 3 skäror, 1 pryl, 1 tång, 1 halfmånformig knif, 2 tenar, 14 nitar och spikar samt omkring 25 olika fragment; hartstätning till 19 träaskar samt smärre hartsbitar; 1 helt träkärl samt bitar af åtminstone 20 andra; 5 delar af skifferbrynen, 2 knackade flintbitar; 10 människoskelett samt brända och obrända ben af människor och djur; kol; ofvanstående dels från 61 olika grafvar, dels lösa fynd i jorden, samtliga från äldre järnåldern. Vidare en låsdel af brons samt ett hänglås, ett bultlås, 2 märlor, 1 hasp, allt af

järn (lösa fynd från medeltiden), 2 järnföremål af modernt datum.

11,485. *Kalmar län*, *Vimmerby*. 1 kufiskt silfvermynt, 1 pincett af järn och brons, 1 nyckel af järn öfverklädd med brons; af brons: 1 ringnål (fig. 56), 1 sölja, 1 nyckel med ax (fig. 57), 1 rund plåt, 2 hängsmycken (fig. 58), 1 pärla, 3 vigter(?); fragment af minst 9 ovala spännbucklor, af minst 6 ringar, af minst 4 bågspännen, af minst 3 armringar och af minst 3 kedjor (fig. 59); 3 runda och ett genombrutet spänne, omkring

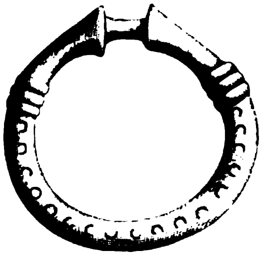

56.

57.

58.

59.

60.

41 beslag; af järn: 10 hängsmycken, runda plåtar, 1 fogelbild, 1 remsölja, 4 krokar, 10 broddar, 5 spikar, 1 nit, 1 ögla, 1 märla, 6 på två ställen vinkelböjda tenar (fig. 60); fragment: af 1 sax, af minst 7 knifvar och af minst 7 ringar, omkring 15 beslag. Omkring 350 pärlor dels smälta, dels hela, en del af karneol eller annan sten, några s. k. mosaikpärlor, 22 flintskärfvor, 1 qvartsbit, delar af minst 7 brynen af skiffer eller sandsten; fragment af minst 24 lerkärl; kol, brända och obrända ben af människor och sannolikt äfven af djur. — Från

140 högar utanför Vimmerby. — *Sevede hd, Södra Vi sn, Näfstad.* Rund remsölja eller beslag af järn, aflångt bryne af skiffer, liten bit flinta, fragment af järnsaker, kol, brända ben(?). — Från en grafhög.

11,486. *Östergötland, Gullbergs hd, Vreta Klosters sn, Sjögesta.* Fyra flintspetsar, en flintskärfva, en bältehake och en pryl, båda af brons, delar af fyra skelett. Af brons: fragment af 1 armring samt 2 obestämbara stycken, fragment af minst 1 fibula; af järn: 5 nitnaglar, 5 spikar, 1 järnnål (till spänne?), 1 liten järnring, 1 järnknif, 1 brodd, 1 ribba, 1 omböjd ten (märla?), 2 obestämbara bitar; af ben: fragment af minst 2 kammar och 1 hvisselpipa(?), 3 pärlor af glas; fragment af minst 4 lerkärl; kol, brända och obrända ben. — Allt funnet i en hällkista och 5 grafhögar belägna å det s. k. Högberget å Sjögesta gårds egor. — — — *Kungsbro.* Fragment: af ett eneggadt järnsvärd, af en sköldbuckla af järn och sköldhandtag af järn; 1 aflång glättsten (ÅJÅ); från en söndergräfd grafhög.

11,487. *Skåne, Bjäre hd, Barkåkra sn, Engeltofta.* En flintdolk funnen på botten af en stenkista, en bronstång, funnen högre upp i samma kista, 1 bronsdolk, 1 bronssvärd, funna i tvänne ekkistor, förmultnade, 1 knapp och 1 syl af brons, funna jämte brända ben, små obetydliga lerkärlsfragment. — Allt funnet i en grafhög, som var 20 m i diameter och 3,75 m hög. I jordfyllningen anträffades en förhistorisk handkvarn.

11,488. *Vestmanland, Simtuna hd, Altuna kyrka.* Smycken af oäkta stenar med infattning, undersidan i de flesta fall betäckt med blå emalj, försedd med mönster i svart. Smyckena äro: 3 ovala, 5 aflånga, af hvilka ett är itubrutet, 2 mindre, 2 lösa infattade stenar, 5 smärre beslag, hvart och ett med fem stenar, några af stenarne bortfallna, 7 beslag med hvartdera 2 stenar, 5 lösa infattade stenar. Vidare en i silfvertråd broderad serafimerkraschan, en tofs af silfversnören och en ask beklädd med pressadt läder. Allt troligen funnet i grafvar i Altuna kyrka. — *Deposition af Altuna församling.*

11,489. *Stockholm.* Tvåkload gaffel af järn med silfverskålla å skaftet. En »jydepotte» och 7 kakelfragment. En järnyxa. Knif af järn med halfcirkelformig egg samt ett arkitekturfragment af sten (bok och blad m. fl. ornament). En skådepenning(?) af messing. Ett större fragment af en vas i delftfajans(?) samt 3 järnknifvar, af hvilka den ena är mycket bred. — Allt funnet å Helgeandsholmen, det mesta vid kajsättning å norra sidan.

61.

11,490. *Stockholm.* Bottenstycket till handqvarn af sten, funnet vid grundgräfning till huset nr 58 Drottninggatan.

11,491. *Vestergötland, Vadsbo hd, Flistads sn, Flistad Backgården.* Sten med äldre runor.

11,492. *Öland, Sandby sn, Åby.* Ett lerkärl jämte fragment af en järnknif.

11,493. *Öland, Bredsätra sn, Gåtebo nr 1.* En sönderhuggen armring af flätade silfvertrådar, väger 54,55 gram.

11,494. *Öland, Södra Mökleby sn, Södra Mökleby by nr 4.* Ett gjuthufvud af brons (BrÅ?), en ornerad, ovanligt liten oval spännbuckla af brons (fig. 61), liten bronsring med omslagna ändar, ramen till en bronssölja (modern), ett kufiskt silfvermynt.

Akademiens och förvaltningsutskottets sammanträden år 1901.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 januari.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Utskottet beslöt meddela *Stafsinge* församling i Göteborgs stift, att intet hinder mötte ifrågasatt nedsmältande af kyrkans nuvarande enda, mycket

62.

stora, skadade ringklocka. Underrättelse skulle infordras, hvilken klockgjutare kommer att öfvertaga klockan, på det tillfälle må vinnas att afbilda den.

Akademiens sammanträde den 8 januari.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens arbetande ledamot professor *Oscar Josef Alin* aflidit den 31 december 1900.

Till korrespondent valdes lektor *Fabian Bæhrendts* i Kalmar.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Gråmanstorps* kyrka i Lunds stift, beslöt Akademien dels anmäla, att Akademien icke har något att erinra mot de ifrågasatta åtgärderna, dels anhålla om föreskrift, att vid arbetet iakttagas nödiga försigtighetsmått för tillgodoseende af de kultur- och konsthistoriska intressena.[1]

Akademiens fonder. Upptogs till behandling dr Karl Nordlunds vid föregående års decembersammanträde bordlagda ansökan om bidrag till tryckningskostnaderna för hans gradualafhandling *Den svenska reformationstidens allmänna statsrättsliga idéer.* Sedan förnyadt utlåtande af Historiska nämnden upplästs, i hvilket nämnden förklarar sig icke kunna tillstyrka, att penningar, som äro anslagna till eller kunna anslås till utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter, i stället användas till understöd af dr Nordlunds afhandling, beslöt Akademien, sedan afhandlingens värdefulla beskaffenhet af flere ledamöter vitsordats, att af de till Antiqvariska nämndens förfogande ställda medel tilldela dr Nordlund ett anslag af 400 kr. men ville Akademien på samma gång förklara, att ett dylikt användande för historiska ändamål af Antiqvariska nämnden tillkommande medel må ske endast för denna gång.

[1] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 19 januari.

Akademiens sammanträde den 5 februari.[1]

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens hedersledamot grefve *Albert Ehrensvärd* aflidit.

Anmäldes, att Akademien genom testamentarisk disposition af framlidne f. d. kanslirådet N. F. Sander mottagit 45 st. trästockar och klichéer med afbildningar af runinskrifter.

Statssamlingarna. På framställning af t. f. föreståndaren för Riksmuseets etnografiska afdelning hr Stolpe beslöt Akademien att i nämnda samling deponera de Statens Historiska Museum tillhöriga lapptrummorna.

Visby fornlemningar. Akademien godkände ett af Förvaltningsutskottet uppsatt förslag till köpekontrakt rörande f. d. apotekshuset i Visby.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af sakristian och vapenhuset i *Frötuna* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien anmäla, att Akademien ej har annat att vid förslaget erinra än att balustraden å skiljemuren i vapenhuset bör inarbetas med kyrkans öfriga stil samt att det föreslagna runstensornamentet å dörröfverstycket bör utgå.[2]

Forskningar. Med anledning af en från lektor F. Bæhrentz inkommen framställning angående erhållande af anslag till arkeologiska undersökningar på Öland samt arkivforskningar i Kalmar stifts kyrkor, beviljade Akademien ett anslag för innevarande år af 600 kr., att utgå med 400 kr. af årets statsanslag för arkeologiska undersökningar, 200 kr. af Akademiens enskilda medel.

Akademiens fonder. Historiska nämnden afgaf i här bilagd skrifvelse dels berättelse om sin verksamhet under år 1900, dels förslag till stat för år 1901 samt i sammanhang därmed

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 3 februari.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är icke för Akademien bekant.

förslag att docenten Nils Edén skulle anställas som biträde vid utgifvandet af Axel Oxenstiernas skrifter. Båda förslagen godkändes.

Medaljförslag. Följande godkändes:

1. *Åts.* NORRMALMS SKYTTEFÖRENING STOCKHOLM 1899 I fältet en skytt med gevär i högra handen samt stödjande den venstra på Stockholms stads vapen, bakom vapnet en fana och en lagerkrans. I afskärningen I FRED FÖR FRED.

Fråns. I fältet åt ena sidan en ekgren ornerad nedtill med ett band.

2. *Åts.* FALU STADS FABRIKS- OCH HANDTVERKSFÖRENING I fältet Falu stads vapen omgifvet af sinnebilder för konst och industri.

Fråns. FÖR UTMÄRKT SKICKLIGHET I fältet nedtill två sammanbundna lagerqvistar.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 mars.

Mark vid Skanör och Falsterbo. Riksantiqvarien meddelade, att han, sedan frågan om upplåtande af ett område af Skanörs och Falsterbo gemensamma utmark till Malmö—Trelleborgs järnvägsbolag för anläggning ej mindre af en järnväg än äfven af en badanstalt, blifvit af Akademien den 1 november 1898 behandlad samt Kongl. Maj:t den 25 november samma år i ärendet fattat beslut, hos Konungens befallningshafvande i Malmöhus län hemställt om fridlysning af den för badanstalten afsedda delen af nämnda område och hade på grund häraf sådan fridlysning af Konungens befallningshafvande utfärdats. Enär emellertid de ganska omfattande, af professor Söderberg ledda och af järnvägsbolaget bekostade gräfningarne visat det vara under nuvarande förhållanden omöjligt att genomföra en fullständigt, systematisk undersökning af det vidsträckta och ganska kuperade området, ansåge Riksantiqvarien, att de arkeologiska intressena kunde tillräckligt tillgodoses genom att i köpekontrakten för de olika villaområdena intoges ett stad-

gande om områdets undersökning i arkeologiskt afseende och förklarade sig Utskottet ej hafva något att härvid erinra.

Akademiens sammanträde den 5 mars.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens korrespondent f. d. häradshöfdingen *Anders Fredrik Ekewall* aflidit.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till godsegaren J. S. F. Stephens' ansökan om inlösen för statens räkning af 50 ex. af en tillämnad fjärde del af framlidne prof. Georg Stephens' arbete *Old northern runic monuments.* [1]

Akademien uppdrog åt Riksantiqvarien att representera Akademien vid den hundraårsfest, som Gesellschaft für nützliche Forschungen i Trier kommer att fira den 10 april.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Dalby* kyrka i erkestiftet beslöt Akademien dels anmäla, att kyrkan genom tidigare åtgärder grundligt förlorat sin karaktär, hvarför Akademien ej finner något att mot det framställda förslaget erinra, dels anhålla om föreskrift för församlingen om iakttagande af vid kyrkors restaurering öfliga villkor. [2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Hedesunda* kyrka i erkestiftet beslöt Akademien anmäla, att hon, enär kyrkan är uppförd år 1775 och närmast följande år, ej har något att ur antiqvarisk synpunkt i ärendet erinra. [3]

Med anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Norrsunda* kyrka i erkestiftet beslöt Akademien dels anmäla, att Akademien ej finner något att mot förslaget erinra, dels anhålla om föreskrift angående vid kyrkors restaurering vanliga villkor. [4]

---

[1] Kongl. Maj:t beviljade det begärda anslaget den 15 mars.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 15 mars.
[3] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 15 mars.
[4] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 30 mars.

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t hemställa om tillstånd för *Lilla Malma* församling i Strengnäs stift att försälja två ljuskronor, två kandelabrar samt en snidad och målad altartafla, samtliga dessa föremål af sent datum och utan värde för statens samlingar.[1]

Akademien afgaf, i anledning af remiss, utlåtande öfver det af domkapitlet i *Visby* begärda tillståndet att för omtäckning af taket i domkyrkans midtskepp upptaga ett amorteringslån å 6000 kr.[2]

Medaljförslag. Följande medaljförslag godkändes:

3. *Åts.* KONGL. KRONOBERGS REGEMENTES SKYTTEFÖRBUND Regementets sigillbild.

Fråns. I fältet nedtill ett gevär, en revolver samt en lagerqvist, öfre delen af fältet tom med plats för namn m. m.

4. *Åts.* KONGL. ANDRA SVEA ARTILLERIREGEMENTE Regementets sigillbild lagd på en grupp af två korsade fältkanoner och en granat samt omgifven af två lagerqvistar.

Frånsidan tom.

5. *Åts.* VILLÅTTINGE HUSHÅLLNINGSGILLE Häradets sigillbild lagd på en kartusch omgifven af två med ett band sammanhållna qvistar.

Fråns. Åt ena sidan en granqvist med kottar, andra sidan af fältet tom med plats för namn m. m.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Närvarande:

H. M. KONUNGEN

H. K. H. PRINS CARL

Akademiens preses hr Gilljam

Akademiens hedersledamöter hrr Björnstjerna, Zettervall, Wedberg, grefve Snoilsky och af Wirsén.

Akademiens arbetande ledamöter hrr Malmström, Odhner,

---

[1] Kongl. Maj:t gaf tillstånd den 15 mars.

[2] Kongl. Maj:ts beslut fattades den 15 mars.

Akademiens sekreterare hr Hans Hildebrand, hrr Montelius, Forssell, Emil Hildebrand, Wieselgren, Stolpe och Boëthius.

Akademiens korrespondenter godsegaren friherre O. Hermelin, civilingeniören A. Friberg, kammarherre M. Lagerberg, artisten O. Sörling och slottsarkitekten F. Lilljekvist;

Akademiens amanuenser dr Ekhoff, dr Salin, dr Blomberg, dr Almgren och licentiaten Janse;

Såsom inbjuden hr statsrådet Claeson.

Sedan Akademiens preses helsat H. M. Konungen välkommen, till svar hvarå H. M. Konungen behagade uttrycka sitt fortfarande lifliga intresse för Akademiens verksamhet, föredrog sekreteraren delar af årsberättelsen för år 1900 samt förevisade märkligare under året inkomna fynd och förvärf.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 29 mars.

Med anledning af en skrifvelse från domkapitlet i Vexiö med tillkännagifvande, att *Svenarums* församling beslutit vidtaga några mindre reparationer å sin kyrka, afseende hufvudsakligen väggarnas afputsning och omstrykning, nya bänkars anbringande samt takets boisering, beslöt Utskottet, enär kyrkan, grundlagd år 1783, blef fullbordad först år 1813, lemna det svar, att de ifrågasatta åtgärderna ej möta något hinder från Akademiens sida.

Akademiens sammanträde den 2 april.

Akademiska ärenden. Akademien valde till arbetande ledamot professor *Sven Otto Magnus Söderberg* i Lund.

Fasta fornlemningar. Riksantiqvarien anmälde, att han i sammanhang med resan till Trier ämnade besöka Hven för att uppgöra plan angående uppmätning, utgräfningar och andra åtgärder vid Uranienborg och Stjerneborg samt omnämnde, att H. M. Konungen utlofvat bekosta uppsättande i hvartdera området af en koppartafla med grundplan öfver lemningarne, dels att styrelsen för danska tegelslagerierna å Hven torde komma att tillhandahålla arbetskrafter vid arbetenas utförande.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till teckningsläraren L. Baltzers ansökan om ett anslag af 450 kr. af statsmedel för inspektion instundande sommar af hällristningarne i Bohuslän, hvilka genom den stigande granitindustrien kunna blifva utsatta för fara att förstöras, samt anhöll om föreskrift för sökanden att efter afslutad resa till Akademien afgifva berättelse om de gjorda iakttagelserna.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande *S:t Johannes'* församlings i Norrköping anhållan om tillstånd att sälja församlingens nuvarande kyrka med tillhörande plan, beslöt Akademien tillstyrka bifall, med de villkor beträffande möjligen i och utanför kyrkan befintliga grafvar, som Kongl. Maj:t kunde finna godt bestämma.[2]

Med anledning af remiss af *Vadsbro* församlings i Strengnäs stift anhållan om bidrag till kostnaderna, beräknade till 2,000 kr., för återställande af vägg- och hvalfmålningarna i församlingens kyrka, beslöt Akademien, med hänvisning till det bidrag för enahanda ändamål, som Kongl. Maj:t den 5 april 1889 beviljat Flens församling i samma stift, samt enär målningarna i konst- och kulturhistoriskt hänseende äro värda att för framtiden bevaras, framhålla önskvärdheten af att Vadsbro församling för detta ändamål erhölle något bidrag af allmänna medel.[3]

Med anledning af remiss af handlingar beträffande en tillämnad restaurering af *Trefaldighetskyrkan i Uppsala* anmälde Riksantiqvarien, att dr Ekhoff på hans anmodan besigtigat kyrkan och i ärendet afgifvit en promemoria[4], hvilken upplästes. Akademien beslöt afgifva utlåtande i öfverensstämmelse därmed samt att därvid med afseende på tornets betäckning framhålla, att, ehuru den nuvarande tornkupan ej är ursprunglig, enär den tillkommit efter 1702 års brand, det dock

[1] Anslaget beviljades den 19 april och föreskrefs, att berättelsen skulle vara till Akademien inlemnad före årets slut.

[2] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 3 mars.

[3] Kongl. Maj:t anvisade den 19 april 500 kr.

[4] Promemorian är i det följande aftryckt.

på de i promemorian anförda skälen vore lämpligare att den bibehölles.[1]

Medaljförslag. Följande medaljförslag godkändes:

6. *Åts.* AMIRALEN FRIH. F. W. VON OTTER Bröstbild.

Fråns. AF FLOTTANS MÄN Friherrliga von Otterskå vapnet, lagdt framför ett skeppsankare och en styrratt, samt nedtill omgifvet af tvänne med ett band förenade lagerqvistar, öfver vapnet en svensk amiralsflagga, å ömse sidor af flaggan 1850 1900.

7. *Åts.* Samma som på Kennelklubbens medalj af år 1889.

Fråns. I fältet: TILL GREFVE A. P. HAMILTON FRÅN KOMMITTERADE FÖR HUNDUTSTÄLLNINGEN I GÖTEBORG 1901

Föredrag. Hr Montelius lemnade meddelanden om Arthur J. Evans' undersökningar år 1900 vid Knossos på Kreta samt refererade hans arbete *The palace of Knossos.*

Hr Wieselgren anmälde professor L. Beauchets nyligen utkomna arbete *De la propriété familiale dans les anciens droits suédois.*

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 maj.

Statssamlingarna. Utskottet biföll ett af Riksantiqvarien framställdt förslag att i k. Lifrustkammaren deponera drägt m. m., som tillhört riksrådet amiral Claes Bjelkenstjerna, ett stycke af drottning Desiderias kröningsnäsduk, två broderade polska vapen från år 1590.

Fasta fornlemningar. Riksantiqvarien meddelade, att han tillsammans med fortifikationsbefälhafvaren i tredje fortifikationsområdet kapten C. Grill nyligen besökt Bohus fästningsruin för uppgörande af plan till instundande sommars konserveringsarbeten, för hvilka genom Riksdagens beslut 12,000 kr. voro i år tillgängliga, och hade han tillika gjort ett inspektionsbesök vid Ny Elfsborg.

Egaren af $\frac{1}{16}$ mantal Kumla by Arvidsgården å Visingsö hade inkommit med anhållan att få för odling borttaga de i

[1] Ärendet var vid 1901 års slut ej af Kongl. Maj:s afgjordt.

ängen N och NO om mangårdsbyggnaden å nämnda hemman belägna grafhögarna och hade han därvid erinrat om den tilllåtelse han förlidet år af Akademien erhållit att borttaga de i södra delen af sagda ängsmark belägna grafhögarna. Enär amanuensen Janse, som vid det föregående tillfället gjort undersökning å platsen, vitsordat, att de nu i fråga varande högarna voro till stort hinder för markens odling, beslöt Utskottet bifalla ansökan, dock med villkor att högarne ej finge borttagas förr än de blifvit för Akademiens räkning undersökta.

Akademiens sammanträde den 7 maj.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens nyvalde arbetande ledamot professor *Sven Söderberg* aflidit.

Till hedersledamot valdes professor *Gustaf Magnus Retzius.*

Akademiens revisorer anmälde, att vid granskning af Akademiens räkenskaper för år 1900 med tillhörande värdepapper ingen erinran varit att göra. På grund häraf beviljade Akademien för sin del räkenskapsföraren decharge.

Akademien beslöt anhålla, att Kongl. Maj:t ville utse Riksantiqvarien att vara Sveriges representant vid det möte, som La fédération archéologique et historique i Belgien kommer denna sommar att hålla i Tongern.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Anmäldes, att sedan senaste sammanträdet förslag till utlåtande angående remitterade handlingar rörande en ansökan från *Vara* köping att på Vara församlings inom köpingen belägna gamla kyrkogård åt sig uppföra en gudstjenstlokal blifvit på grund af ärendets brådskande natur genom cirkulation bland Akademiens hrr ledamöter godkändt.[2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Vansö* kyrka i Strengnäs stift öfverlemnade Akademien åt preses och sekreteraren att sedan dr Ekhoff besigtigat kyr-

---

[1] Kongl. Maj:t biföll förslaget den 31 maj.

[2] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 19 april.

kan och om denna afgifvit berättelse, på grund af densamma afgifva utlåtande i ärendet.[1]

Genom remiss hade Akademien mottagit handlingar och ritningar rörade den pågående restaureringen af *Husaby* kyrka i Skara stift, innehållande ej mindre församlingens anhållan om stadsfästelse af vissa föreslagna ändringar i den den 21 oktober 1898 gillade restaureringsplanen, nämligen borttagande af den nuvarande sakristian, ny sakristias anordnande i korapsiden samt altarbordets utflyttande i koret, än äfven k. Öfverintendents-embetets förslag till anbringande af åtskilliga vid verkställda grundgräfningar anträffade huggna stenar, tillhörande forna anordningar i kyrkan. Akademien beslöt anmäla, att ehuru det af församlingen för den nuvarande sakristians borttagande anförda skälet ingalunda kan anses befogadt, Akademien dock, enär sakristian i motsats till kyrkan i öfrigt är synnerligen illa uppförd samt af denna orsak onekligen skulle komma att verka vanprydande, ej för sin del har något att erinra mot de ifrågasatta åtgärderna, liksom att Akademien i fråga om det föreslagna anbringandet af de funna stenarne visserligen kunde hafva någon betänklighet med afseende på trepasset öfver den gamla sakristiedörren, men att, enär det trekopplade spetsbågsfönstret på södra sidan m. m. visar anordningar senare än kyrkans tillkomsttid, Akademien äfven beträffande dessa åtgärder ej finner någon erinran att göra.[2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande *Seglora* församlings i Göteborgs stift anhållan om tillstånd att rifva den gamla kyrkan, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har något att erinra mot den ifrågasatta åtgärden, dock under förutsättning att därvid de vanliga åtgärderna för de arkeologiska intressenas tillvaratagande vidtagas, samt med anhållan om föreskrift, att Akademien underrättas om tiden för den

[1] Denna skrifvelse expedierades den 11 maj. Kongl. Maj:ts beslut är för Akademien obekant.

[2] Kongl. Maj:ts beslut fattades den 24 maj.

tillämnade rifningen, på det Akademien må komma i tillfälle att låta granska det nedtagna materialet.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande ifrågasatt ändring af altarprydnaden i *Glimåkra* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien anmäla, att hon ej finner något att i ärendet erinra.[2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande vissa restaureringsåtgärder i *Linde* kyrka på Gotland beslöt Akademien anmäla, att hon visserligen icke kan annat än finna anbringandet i en jämförelsevis väl bevarad romansk kyrka af en orgel med gotisk hållning omotiveradt, men att Akademien, då de föreslagna åtgärderna icke äro af genomgripande betydelse, likväl instämmer i k. Öfverintendentsembetets utlåtande i ärendet.[3]

Medaljförslag. Följande medaljförslag godkändes. 8. *Åts.* OSCAR II SVERIGES OCH NORGES KONUNG H. M. Konungens bröstbild.

Fråns.: INDUSTRI- OCH SLÖJDUTSTÄLLNINGEN I LANDSKRONA En qvinna i antik drägt, sittande på ett kapitäl och med venstra handen hållande en lagerkrans, med den högra hällande olja i en lampa, som står å en trefot; vid kapitälet Landskrona vapen jämte en slända och andra sinnebilder för industrien, nedanför trefoten en uggla. I afskärningen 1901

9. *Åts.* INDUSTRI- OCH SLÖJDUTSTÄLLNINGEN I LANDSKRONA Landskrona stads vapen omgifvet af sinnebilder för industri och slöjd. I afskärningen LANDSKRONA 1901

Fråns. En öppen eklöfskrans med plats för namn m. m.

10. För Teknisternas idrottsklubb i Eskilstuna. *Åts.* Inom två förenade eklöfsqvistar T. I. K.

Fråns. En eklöfskrans med plats för namn m. m.

11. *Åts.* SKÅNES SKYTTEFÖRBUNDS SKYTTEMEDALJ Skånes vapen.

Fråns. FÖR ETT FRITT FOSTERLAND Två sammanbundna lagerqvistar.

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut fattades den 24 maj.

[2] Kongl. Maj:ts beslut fattades den 24 maj.

[3] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 10 maj.

12. *Åts.* HALLANDS HANDTVERKSDISTRIKT Hallands vapen. *Fråns.* BELÖNING FÖR UTFÖRDT GESÄLLPROF Inom en öppen eklöfskrans TILL med plats för namn.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 juni.

Fasta fornlemningar. Hr Erik Mallmén hade inkommit med anmälan, att tvänne runstenar, den ene å prestgården i Kalmar sn, den andre i Öfvergrans sn, Uppland, voro kullfallna och att han ämnade åter resa dem på nuvarande platser.

Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening hade anhållit om tillstånd att på egen bekostnad låta undersöka platsen, der Olofsborgs fäste varit beläget, äfvensom det af fabriksbyggnader icke upptagna området af ruinen efter gamla Elfsborg. Utskottet medgaf anhållan beträffande Olofsborgs fäste, under förutsättning, dels att ledaren af undersökningen ständigt är på platsen personligen närvarande samt att hans kompetens blifvit af Akademien godkänd, dels att de gjorda fynden samt berättelse om undersökningen insändas till Akademien. Med afseende å platsen för gamla Elfsborg, ansåg Utskottet att, då fästet är fullständigt rifvet, Akademien ej hade att taga någon befattning med den gjorda anhållan i denna del.

Akademiens sammanträde den 3 juni.

Akademiska ärenden. Akademiens utländske ledamot professor *Ludovic Beauchet* tog inträde med ett tal, som besvarades af sekreteraren.

Anmältes, att Akademiens arbetande ledamot hr *Artur Hazelius* aflidit.

Fasta fornlemningar. Landshöfdingen Ch. E. von Oelreich hade anhållit att, för underlättande af möjligheten att på enskild väg insamla medel till konservering af Kronobergs ruin, Akademien ville bekosta upprättandet af ett kostnadsförslag för konserveringsarbetet. Akademien gaf härtill bifall.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af *Synnerby* församlings i Skara stift anhållan om tillstånd

att rifva den gamla kyrkan, å hvars plats ny kyrka skulle uppföras, beslöt Akademien anmäla, att hon icke har något annat att erinra än att det Hårdska grafkoret ej må rubbas, förrän arfvingarnes utlåtande blifvit inhemtadt, samt anhålla om föreskrift angående de arkeologiska intressenas tillvaratagande under rifningen.[1]

Med anledning af remiss af dels *Vreta klosters* församlings anmälan om behofvet af ny taktäckning å de med kyrkan sammanbyggda konungagrafvarna samt anhållan om anvisande af det härför erforderliga beloppet 660 kr. eller vidtagande af de åtgärder, som framgå af nämnda behof, dels af handlingar rörande en genomgripande restaurering af samma kyrka, beslöt Akademien, sedan dr Ekhoff redogjort för den besiktning af kyrkan samt granskning af förslaget han på uppdrag af Riksantiqvarien företagit och uppläst sin i ärendet afgifna promemoria och Riksantiqvarien förklarat sig instämma i nämnda promemoria, dock med det tillägg, att de i densamma nämnda tvänne fönstren i tornets södra sidobyggnad, hvilka enligt restaureringsförslaget äro afsedda att ersätta det nuvarande enda, i senare tid utvidgade fönstret, må komma till utförande endast under förutsättning, att sedan putsen aflägsnats, spår af annan äldre anordning icke förefinnes, dels framhålla önskvärdheten af att församlingen måtte af allmänna medel erhålla bidrag till täckande af lämplig del af den blifvande restaureringskostnaden, men att dervid tillika, enär det ur såväl arkeologisk som historisk synpunkt måste betecknas som synnerligen vigtigt att söka förebygga det kyrkan blir af församlingen öfvergifven, med insändande af dr Ekhoffs promemoria framhålla önskvärdheten af att förenklingar och besparingar i restaureringsplanen kunde åstadkommas, hvilket lämpligen torde kunna ske i de i promemorian framhållna riktningarna, dels tillstyrka att de i promemorian gjorda framställningarna angående mindre ändringar i vissa detaljer, såsom de föreslagna åtgärderna vid norra sidan af triumfbågen, tornets sidobygg-

[1]) Kongl. Maj:ts beslut fattades den 7 mars 1902.

nader m. m. måtte bifallas, samt vidare ej mindre hemställa om de vanliga föreskrifterna rörande de arkeologiska intressenas tillvaratagande under arbetet, än äfven erinra, att den d'Albedyllska grafven ej må till värmeledningsrum användas förr än arfvingarne blifvit i ärendet hörda. Akademien beslöt vidare framhålla önskvärdheten af att det på prestgårdens mark strax utanför kyrkogården belägna klosterhuset måtte få ett bättre skydd samt hållas i större helgd än hittills, hvarför lämpligt syntes, att om församlingen komme i åtnjutande af bidrag af allmänna medel till restaureringskostnaden, dervid fästes det villkor, att församlingen afstår nyttjanderätten till huset, så att detta, liksom annan statens egendom, må stå under vederbörlig myndighets kontroll. Med afseende på konungagrafvarnes taktäckning beslöt Akademien hemställa, att detta ärende finge bero, då denna åtgärd ju lämpligen bör ingå i den större restaureringen.[1]

Vetenskapliga undersökningar. Akademien beslöt utdela följande anslag:

till kandidat O. W. Wennersten för undersökningar på Gotland . . . . kr. 300
för andra undersökningar på Gotland . . . . » 300
till licentiaten H. Frölén för utgräfning af lemningar efter rundkyrkor i Vestergötland . . . . » 200
till kandidat F. Johnsson för undersökningar i Vestergötland . . . . » 250
för undersökning af stenåldersfyndplatsen i Järavallen vid Limhamn . . . . » 300
till lektor E. Brate för undersökning af runinskrifter » 400

Medaljförslag. Följande förslag godkändes:

13. *Åts.* VESTERBOTTENS SKYTTEFÖRBUND Länets vapen på en kartusch framför två korslagda gevär. Nedtill FÖR FOSTERLANDET

Fråns. En ringad skottafla omgifven af en tvågrenad lagerqvist.

[1] Dr Ekhoffs promemoria är aftryckt i det följande.

14. *Åts.* TROLLHÄTTANS SKARPSKYTTEFÖRENING En knäböjande skytt i ett kuperadt och trädbevuxet landskap. I afskärningen FÖR HEM OCH HÄRD 1862

Fråns. Tomt fält inom en lagerkrans.

15. *Åts.* HÅBOLS SKYTTEGILLE En skottafla på en kartusch framför två korslagda gevär, det hela omgifvet af en tvågrenad lagerqvist.

Fråns. Densamma som till den af Akademien den 26 juni 1903 godkända till en medalj för Billingsfors skyttegille.

Inskrift. 1. Följande förslag godkändes med någon ändring:

(Dalarnes vapen)

DALA MÄN

UNDER

STEN OCH NILS STURE

SLOGO HÄR

FOSTERLANDETS FIENDER

ÅR

1470

STORA SKEDVI MÄN OCH KVINNOR

RESTE STENEN

UR HEMBYGDENS GRUND

TILL

MINNE OCH MANING

FÖR

KOMMANDE SLÄKTEN

ÅR

1901

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 juli.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Sedan anmälts, att mindre rester af målningar upptäckts i *Norra Åsums* kyrkas i Lunds stift korhvalf, hade Riksantiqvarien låtit besigtiga dem. Som de väl voro gamla, men egde föga intresse, medgafs deras öfverkalkande.

Akademiens sammanträde den 2 juli

Fasta fornlemningar. K. Öfverintendentsembetet hade inkommit med en skrifvelse angående konserveringen af Borgholms slottsruin, och beslöt Akademien att till embetet öfversända en af Riksantiqvarien efter besök på platsen uppsatt promemoria med uttalande af sin anslutning till densamma.[1]

Akademien beslöt tillsätta en uppsyningsman och vårdare af fornminnena på Björkö samt anslog 50 kr. som årlig aflöning åt denne.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande *Vinbergs* församlings i Göteborgs stift anhållan att få borttaga och med vissa vilkor sälja allt trävirke i församlingens ödekyrka samt att få rifva taken öfver torn och kyrka beslöt Akademien tillstyrka bifall till de föreslagna åtgärderna, under förutsättning dels att vissa i kyrkostämmoprotokollet af den 4 sistlidne februari uppräknade föremål väl tillvaratagas och anbringas i den nya kyrkan jämte den till den Lundska grafven hörande grafstenen, dels att med Akademien öfverenskommes angående lämplig förvaringsplats såväl för den gamla altarprydnaden som och för de båda målade dörrarna från kyrkan ledande till sakristian, dels slutligen, i händelse hela golfvet eller delar deraf borttagas, att skydd i samma mon beredes för möjligen under golfvet förekommande grafvar.[2]

I skrifvelse till Akademien hade pastorsembetet anhållit om tillstånd att borttaga de under senare tid kring pelarna i *Jäders* kyrka, Strengnäs stift, anbragta synnerligen missprydande omhöljena, hvilket medgafs.

Medaljförslag. Följande medaljförslag godkändes;

16. *Åts.* ROBERT ALMSTRÖM Porträttbild.

---

[1] Denna promemoria är i det följande aftryckt. Öfverintendentsembetet uppdrog åt hofintendenten G. Lindgren att jämte Riksantikvarien uppsätta ett fullständigt förslag rörande slottruinens konservering.

[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 12 juli.

Fråns. På nio rader MINNE AF FEMTIOÅRIG VERKSAMHET VID RÖRSTRAND TACKSAMHETSGÄRD AF RÖRSTRANDS AKTIEBOLAG D. 28 MAJ 1900.

Inskrift. Följande förslag godkändes:

2. Å minnesstoden öfver Magnus Stenbock i Helsingborg:

FOSTERLANDET
ÅT
MAGNUS STENBOCK
SNILLRIK FÄLTHERRE TAPPER KRIGARE
ÄDEL MENNISKA
STOR I SEGERN STÖRRE I OLYCKAN

samt

NARVA 1700
GENERAL GUVERNÖR I SKÅNE
1705—1711
HELSINGBORG 1710 GADEBUSCH 1712

Förvaltningsutskottets sammanträde den 13 augusti.

Fasta fornlemningar. Medgafs, att en vid Hagalund invid Stockholm befintlig runsten må flyttas till parken å egendomen Stora Frösunda i Solna sn, med erinran därom, att runstenen ingalunda därigenom öfvergår till privategendom.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Medgafs *Lysviks* församling i Karlstads stift att omgjuta en ringklocka.

Medgafs att kyrkogården kring *Södra Råda*, i Karlstads stift, af staten inköpta kyrka må fortfarande användas för begrafningar.

Akademiens sammanträde den 13 augusti.

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens arbetande ledamot presidenten *Hans Forssell* aflidit.

Fasta fornlemningar. Akademien anslog till utgräfning af Uranienborg och Stjerneborg på Hven 525 kr.

Med anledning af remiss af handlingar rörande reparation af erkebiskopshuset i Uppsala beslöt Akademien uttala önsk-

vårdheten att de under reparationsarbetena påträffade från medeltiden härstammande källrarna, som tillhört en äldre å platsen förekommande byggnad, måtte blifva bevarade.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remisser beslöt Akademien anmäla, att hon ej hade något att erinra mot föreslagna reparationsåtgärder å *Bettna* kyrka, Strengnäs stift, *Silte* kyrka, Visby stift, och *Lyrestads* kyrka, Skara stift.[2]

Med anledning af remiss af en anmälan att målningar anträffats i *Vestra Tommarps* kyrkas kor och apsis beslöt Akademien, då så mycket som möjligt af dessa målningar blifvit afbildadt dels i färger, dels i fotografi, att tillstyrka bifall till målningarnas utplånande.[3]

Med anledning af remiss beslöt Akademien hemställa om bifall till en föreslagen restaurering af von Strijkska grafven i *Riddarholmskyrkan.*[4]

Sedan kyrkoherden i *Linde* församling, Visby stift, anmält att målningar blifvit funna i kyrkans torn och sedan derefter, vid gjord besigtning, upptäckts att såväl målningar som ristningar (runinskrifter och bildframställningar) förekomma å kyrkans väggar, beslöt Akademien hos Kongl. Maj:t anhålla om föreskrift att ifrågavarande målningar och ristningar skola bevaras, dock församlingen medgifvet att öfverkalka en bland kyrkans målningar enstaka stående djefvulsfigur.[5]

Med anledning af remiss af handlingar rörande ändring af rökgången för värmeapparaten i *Husaby* kyrka, Skara stift, beslöt Akademien förklara, att hon ej hade något att deremot erinra.[6]

Med anledning af remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Endre* kyrka, Visby stift, beslöt Akademien

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 18 oktober.

[2] Kongl. Maj:ts beslut äro daterade den 30 augusti.

[3] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 30 augusti.

[4] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 30 augusti.

[5] Församlingens utlåtande öfver Akademiens skrifvelse har af Kongl. Maj:t infordrats.

[6] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 30 augusti.

afstyrka såväl byggmästare N. Petterssons som k. Öfverintendentsembetets förslag angående muröpppningarna mellan långhuset och tornet, att deremot tillstyrka att i hvar och en af de nuvarande bågöppningarna insättes en stödjemur, hvilande på en midtkolonn, med iaktagande deraf att de smärre bågöppningarnas konturer hållas i öfverensstämmelse med de dem omfattande ursprungliga bågarna, anhålla om föreskrift rörande grafransakan m. m. samt att Akademien i god tid underrättas innan golfvet uppbrytes samt om tidpunkten för väggarnas och hvalfvens behandling, äfvensom därom att, i händelse altarskåpet skulle komma att restaureras, detta arbete endast får utföras af person, hvars kompetens blifvit af Akademien godkänd.[1]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 september.

Fasta fornlemningar. Medgafs att en af professor Montelius undersökt grafhög på Engeltofta egor nära Engelholm, hvilken hög omslöt flere grafvar, må för jernvägens skuld borttagas med villkor att centralgrafven, en hällkista, uppsattes inom Engelholms hamns stationsområde.

Akademiens sammanträde den 3 september.

Akademiska ärenden. Akademien beslöt i Riksarkivet deponera i Akademiens arkiv befintliga pergamentsbref, med undantag af sådana, som af en eller annan anledning böra utställas i Statens Historiska Museum.

Anmältes Riksdagens beslut att dels öfverflytta på Akademiens ordinarie stat, att utgå med samma belopp som förut, de hittills på e. o. stat beviljade anslagen till arfvoden åt vetenskapligt bildade biträden o. s. v., till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar m. m. samt till utgifvande af planschverk m. m., dels på extra stat för år 1902 anvisa ett belopp af 3,000 kr. till företagande af forskninningar efter svenska minnen i främmande land, dels för kon-

[1] Kongl. Maj:t har den 13 september bifallit Akademiens framställning.

servering af Bohus' fästningsruin anvisa ett belopp af 32,000 kr., af hvilken summa för innevarande år förskottsvis utanordnats 12,000 kr.

Anmältes, att Kongl. Maj:t, då Riksantiqvarien var hindrad att såsom representant för Sverige deltaga i kongressen i Tongres, till representant i hans ställe utsett professor Montelius.

Anmältes, att Kongl. Maj:t icke godkänt Akademiens hemställan om amanuenstitelns utbytande mot en annan titel.

Beslöts att sända en lyckönskningsskrifvelse till Akademiens utländske ledamot Rudolf Virchow, som den 13 oktober fyller 80 år.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande föreslagna ändringar af fastställda ritningar för restaurering och delvis ombyggnad af *Ekby* kyrka, Skara stift, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har något att erinra vid de föreslagna åtgärderna. [1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande altarskrank och predikstol i *Dädesjö* nya kyrka, Vexiö stift, beslöt Akademien instämma i k. Öfverintendentsembetets förslag i ärendet. [2]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 28 september.

Fasta fornlemningar. Nerikes Fornminnesförening hade anhållit om tillstånd att en för närvarande S om infartsvägen till Väsby, Kräklinge sn, i tre delar liggande runsten må flyttas till Kräklinge närbelägna kyrka, så att den komme att stödja sig mot kyrkogårdsmurens yttre vestra sida, och hade lektor Brate, med vitsordande af platsens lämplighet, tillstyrkt bifall. Bifölls.

Med anledning af en ansökan af hr K. Wikström att för tillämnade byggnadsföretag få borttaga en större grafhög å Styrnäs egor, beslöts anmoda lektor Adlerz i Sundsvall att så fort ske kan undersöka högen.

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 20 september.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 27 september.

Sedan docenterna Almgren och Sernander konstaterat tillvaran af en boplats från stenåldern vid Åloppe i Nysätra sn, Uppland, vid pass 1,000 □meter åkerjord, beslöts träffa aftal med jordegaren, så att från hans sida intet göres vid detta område, som kan hindra en vetenskaplig undersökning nästkommande år.

Visby ruiner. Sedan anmäldt blifvit, att tvänne skrifvelser angående utgräfning af S:t Hans och S:t Pers kyrkoruiner i Visby samt ordnande af platsen omkring dem inkommit, den ena från Drätselkammaren i Visby med hemställan, huruvida ej genom Akademiens föranstaltande åtgärder skulle kunna vidtagas för frågans lösning, den andra från k. Domänstyrelsen med tillkännagifvande, att denna ej haft eller har befattning med förvaltningen af den del af platsen, som är kronojord, men att styrelsen, med stöd af de af landshöfdingeembetet i Gotlands län meddelade upplysningar, som sin åsigt uttalar, att hinder ej förefinnes för den ifrågasatta utgräfningen, beslöts att meddela Drätselkammaren dels k. Domänstyrelsens uttalande i frågan med tillhörande i ärendet infordrade handlingar, dels att — då det ur arkeologisk synpunkt är af stort intresse att få nämnda ruiner utgräfda — ej heller från Akademiens sida något hinder möter för vidtagande af de ifrågasatta åtgärderna, under förutsättning att Akademien blir satt i tillfälle att öfvervaka arbetets utförande.

Akademiens sammanträde den 2 oktober.

Akademiska ärenden. Hr Retzius tog inträde och helsades af Akademiens sekreterare.

Hr Hjärne tog inträde med uppläsande af delar af en afhandling *Några förhandlingar mellan Sverige och Ryssland under Gustaf II Adolfs regering* och helsades därefter af Akademiens sekreterare.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af *Vestra Tommarps* församlings i Lunds stift anhållan om fastställelse af ny ritning till innertaket öfver koret i församlingens kyrka, hvilken ritning föranledts deraf, att under som-

maren utförd undersökning visat, att korets ursprungliga betäckning icke bestått af ett hvalf, beslöts anmäla, att Akademien icke har något att i ärendet erinra.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande uppsättande af ny altarring och ny predikstol i *Leksbergs* kyrka, Skara stift, beslöt Akademien ansluta sig till k. Öfverintendentsembetets uttalande i ämnet.[2]

Med anledning af remiss af *Djursdala* församlings i Kalmar stift anhållan att få ofvanpå den nuvarande spåntäckningen å församlingens kyrkas yttertak anbringa en täckning af järnplåt, beslöt Akademien ansluta sig till k. Öfverintendentsembetets afstyrkande utlåtande.[3]

Med anledning af remiss af *Köpings* (Vesterås stift) kyrkoråds ansökan rörande grafransakning å Köpings stads och landsförsamlings kyrkogård beslöt Akademien ansluta sig till Konungens Befallningshafvandes utlåtande i ärendet.[4]

Medaljförslag. Följande förslag godkändes:

17. *Åts.:* VASA SPORTKLUBB En springande yngling.
Fråns.: En ekgren.

18. Ett af Ösmo skytteförening inlemnadt förslag till medalj underkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 november.

Fasta fornlemningar. Disponenten å Skultuna bruk A. Tamm hade anhållit om tillstånd att i parken vid disponentbostaden uppsätta en i närheten liggande runsten. Detta medgafs, med villkor att allmänheten eger fritt tillträde till den ifrågasatta platsen. Äfven beslöts framhålla önskvärdheten af att äfven en annan i närheten funnen sönderslagen runsten samtidigt uppsattes i parken.

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 11 oktober.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 11 oktober.
[3] Kongl. Maj:ts beslut är fattadt den 11 oktober.
[4] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 18 oktober.

Akademiens sammanträde den 5 november.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamöter valdes arkivarien dr *Theodor Westrin*, amanuensen dr *Emil Ekhoff* och professorn vid universitetet i Uppsala dr *O. A. Danielsson.*

Med anledning af räkenskapsförarens anmälan att han af k. Kammarrättens revisionsafdelning blifvit påmint om k. kungörelsen af den 25 januari 1901, hvilken föreskrifver att vid afgifvande första gången härefter af årsredogörelse för sådan donation eller stiftelse, hvars räkenskaper äro föremål för granskning i k. Kammarrätten och genom Riksdagens revisorer, vederbörande redogörare skall till Kammarrätten, tillika med redogörelsen insända två exemplar tryckta eller bestyrkta afskrifter af de hvarje donation eller stiftelse gällande urkunder, beslöt Akademien svara, att några afskrifter af donations- eller stiftelseurkunder icke blifvit inlemnade, emedan Akademien icke mottagit vare sig donation eller stiftelse, hvars räkenskaper äro föremål för granskning i Kammarrätten och genom Riksdagens revisorer. Då emellertid Akademien jämte de med verifikationer försedda räkenskaperna för de till Akademiens disposition ställda statsanslagen städse aflemnat afskrifter af räkenskaperna för de donationer Akademien erhållit, för att sätta Kammarrätten och Riksdagens revisorer i tillfälle att taga kännedom om det sätt, hvarpå dessa donationer användas, ville Akademien, oberoende af ofvan nämnda kungörelse, till Kammarrätten öfverlämna vidimerade afskrifter i två exemplar af dessa donations- och stiftelseurkunder för att bereda Kammarrätten och Riksdagens revisorer tillfälle att taga kännedom om dem.

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t tillstyrka bifall till docenten L. Kjellbergs och Styrelsens för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige ansökningar om anslag af statsmedel.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af handlingar rörande *Sånga* församlings i erkestiftet anhållan om föreskrifter, huru skulle förfaras med målningar, som an-

träffats å kyrkans murar och hvalf, jämte fråga, huruvida anslag af offentliga medel kunde beviljas för målningarnas restaurerande, beslöt Akademien, sedan vid gjord besigtning utrönts, att hvalfmålningarna i vapenhuset och målningarna i fönsternischen i östra gafvelmuren voro oskadade, så att någon restaurering icke behöfves och emedan några målningar i de öfriga hvalfven med undantag af det vestligaste, der de voro mycket skadade, ej blottats, framhålla, att hon anser målningarna i vapenhusets hvalf och i den östra fönsternischen ega sådant konst- och kulturhistoriskt värde, att de böra bevaras i det skick, hvari de nu befinna sig, samt att öfriga målningar kunde å nytt med försiktighet öfverkalkas, så att de ej taga någon skada, utan blifva bevarade åt kommande tiders forskning, hvarvid särskildt iakttages, att väggar och hvalf ej må på något vis skrapas eller sönderhuggas eller med ny rappning förses.[1]

Medaljförslag. Följande förslag godkändes:

19. *Åts.* ER. GUST. BOSTRÖM Bröstbild.

Fråns. PRÆSIDIUM · ET · DECUS MDCCCXCI—MCM Kanslihuset, derunder en lagerqvist. Under bilden DE · PATRIA · BENE · MERITO · OTIUM · DESIDERANTI · SODALES · ET · AMICI · GRATO · ANIMO · D · D · D ·

20. *Åts.* En sigtande skytt stående i en skjutbana i det fria.

Fråns. GÖTEBORGS SKYTTEFÖRENINGS BELÖNINGSMEDALJ Två korsade ekqvistar och gevär.

21. *Åts.* I fältet F. I. K. (Falu idrottsklubb).

Fråns. En öppen lagerkrans.

22. *Åts.* Inom en öppen lagerkrans en diskuskastare på en piedestal.

Fråns. IDROTTSFÖRENINGEN THOR Fältet slätt.

Föredrag. Hr Montelius redogjorde i korthet för förhandlingarna vid den historisk-arkeologiska kongressen i Tongres.

---

[1] Kongl. Maj:t anvisade den 2 maj 1902 200 kr. som bidrag till målningarnas restaurerande.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 22 november.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af fråga från pastorsembetet i *Vinberg*, Göteborgs stift, huru förfaras skulle med några äldre inventarier från den gamla kyrkan, beslöt utskottet svara, att predikstolen ej behöfde som ett fornminne bevaras, samt bemyndigade Riksantiqvarien att göra ett anbud för inköp af altarprydnaden och de två målade dörrarna.

Med anledning af väckt förslag att till enskild person öfverlåta för 15 år en 6 meter bred remsa af det staden *Sigtuna* tillhöriga område, å hvilket S:t Nikolai kyrka fordom legat, hade Riksantiqvarien anordnat gräfning på platsen, hvarvid spridda lemningar af grofva grundmurar blifvit aftäckta. Som dessa dock genom å platsen tidigare företagna afschaktningar blifvit till största delen undanröjda, så att någon upplysning om kyrkans grundplan nu ej af dem kan vinnas, beslöt utskottet svara, att från Akademiens sida intet hinder möter för platsens utarrenderande, med villkor att de nu blottade delarna af grundmurarna icke rubbas.

Akademiens sammanträde den 22 november.

Fasta fornlemningar. Beslöts hos Kongl. Maj:t hemställa om proposition till riksdagen om anordnande för år 1903 af ytterligare 10,000 kr. för konserverande af Bohus ruin.

Svenska minnen i utlandet. Beslöts hos Kongl. Maj:t hemställa om proposition till riksdagen om anvisande af ytterligare 3,000 kr. åt amanuensen F. Martin för att under år 1902 eftersöka sådana.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af en anhållan från *Valleberga* församling i Lunds stift om tillstånd att rifva den gamla kyrkan meddelade Riksantiqvarien, att de ursprungliga delarna af Valleberga kyrka voro synnerligen märkliga, hvarför deras rifvande måste betecknas som särdeles betänkligt, att han på platsen föreslagit att, sedan de i

senare tid tillkomna tillbyggnaderna blifvit aflägsnade, den ursprungliga kyrkan skulle bevaras som grafkapell samt att en dansk arkitekt, vid besök på platsen, framställt ett förslag att med förlängande af den ursprungliga kyrkan åt vester låta den gamla delen utgöra kor i den nya kyrkan. Akademien beslöt anhålla, att Kongl. Maj:t ville infordra församlingens uttalande om dessa två förslag.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 29 november.

Fasta fornlemningar. Medgafs att till Hargs gård i Skånela sn, Uppland, finge flyttas, för att der resas, en vid odling af ängsmark å gårdens egor funnen runsten, hvilken icke lämpligen kunde resas å fyndstället, med förklaring att enskild eganderätt till stenen icke förvärfvas genom flyttningen.

Anmältes, att egarne af Rånäs i Fasterna sn, Stockholms län, genom kapten C. Grill hemställt om tillstånd att på egen bekostnad, under nödig kontroll från Akademiens sida, vidtaga vissa konserveringsåtgärder å Mörby ruin i nyss nämnda socken, och beslöt utskottet uttala sin tacksamhet för det vackra erbjudandet.

Akademiens sammanträde den 3 december.

Akademiska ärenden. Valdes

till preses hr Gilljam,

» ledamöter i förvaltningsutskottet hrr Wedberg och grefve Snoilsky,

» suppleanter i detsamma hrr Wieselgren och af Wirsén,

» ledamöter af Historiska nämnden hrr Styffe, Malmström och Emil Hildebrand,

» ledamöter af den Antiqvariska nämnden hrr Odhner, Hans Hildebrand och Montelius,

» revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Gilljam och Boëthius,

» revisorssuppleant hr Odhner.

På hemställan af friherre Djurklou beslöt Akademien lemna sin jetton i silfver åt hemmansegaren Per Nilsson i Forsby, Sönnarslöfs sn, Skåne, som i antiqvariskt intresse bidragit åt framtiden rädda en ryggåsstuga från Hyllstofta, Vedby sn.

Fasta fornlemningar. Anmältes, att enskild person som gåfva lemnat 6,000 kr. att användas till utgräfvande och bevarande för framtiden af lemningarna efter det äldre slottet Stegeborg, beläget i närheten af den yngre borgen, som började uppföras af k. Johan III.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af ansökan från *Dalhems* församling, Visby stift, om proposition till riksdagen om anslag af 45,000 kr. till restaurerande af församlingens märkliga kyrka, beslöt Akademien tillstyrka bifall.

Med anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Helgesta* kyrka i Strengnäs stift beslöt Akademien anmäla, att hon ur arkeologisk synpunkt icke har något att invända mot den föreslagna åtgärden, samt hemställa om föreskrift att, i händelse grafvar under kyrkans golf behöfva rubbas, sådant ej får ske förrän därvid på vanligt sätt förfarits.[1]

Medaljförslag. Följande förslag godkändes:

23. *Åts.:* FRIDER. FERDIN. CARLSON Bröstbild; nederst N. 1811 o. 1887.

Fråns.: PATRIÆ RERUM SCRIPTOR ET ACTOR IDEM En lagerkrans och en eklöfskrans; i afskärningen SOCIO HISTORICO ILLUSTRI R. ACAD. SCIENT. SVEC. MDCCCCII.

Föredrag. Riksantiqvarien redogjorde för förhandlingarna vid Museum-Verbands möte i London, som hölls under första veckan i oktober.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut fattades den 20 december.

En egendomlig båtgraf vid Ulltuna.

Vid Ulltuna landtbruksinstitut, 1/8 mil söder om Uppsala, afbrytes den på Fyrisåns vestra sida framgående stora rullstensåsen för en sträcka. Före afbrottet grenar den sig i ett par lägre ryggar, som löpa fram från skogsbrynet söderut, den vestra rakt emot den träskartade vik, som från nedre Föret går norrut vester om Ulltuna gamla corps-de-logis, numera institutets lärarebostad. I södra ändan af denna åsrygg, c:a 100—150 m från träskets strand, var det som man åren 1854—55 anträffade de berömda båtgrafsfynd, hvilka offentliggjorts i 1:sta häftet af *Teckningar ur svenska statens historiska museum* (1873), och som gåfvo första antydningen om det märkliga grafskick, hvarpå sedan graffälten vid Vendels kyrka och vid Tuna i Alsike socken gifvit så lysande prof.

Nämnda södra ända af åsryggen är nu längesedan genom grustägt försvunnen, men något längre norrut på densamma finnes ännu ett graffält af några tiotal gräsbevuxna högar, upptagande åsens krön och östra sluttning mellan en stor logbyggnad och den i skogsbrynet belägna förvaltarbostadens vestra flygel.

I hopp att kunna påträffa någon ny båtgraf anställde jag våren 1900 en undersökning på detta graffält. Tre högar, liggande intill hvarandra i graffältets sydvestra del, genomgräfdes därvid. De två första voro vanliga brandgrafvar från vikingatiden med grofva lerkärl, kambitar, pärlor etc. Den tredje, till det yttre en vanlig rund hög af 8—10 m diameter, befanns däremot verkligen innehålla en *båtgraf*, ehuru af en högst ovanlig och gåtfull anordning, hvarom plan och genomskärning å planschen efter s. 160 torde gifva någon föreställning.

Vi betrakta först genomskärningen. Ofvanpå det orörda bottengruset kom först ett mörkt gruslager (I), förmodligen uppkommet genom den ursprungliga grästorfvens förmultning. Däröfver var upplagd en kulle af ljust grus (II), bildande högens kärna kring det likvisst ganska excentriskt placerade grafröset B. Denna gruskulle var närmast täckt af ett 20—40 cm mäktigt lager (III) af en mycket egendomlig jordart, som i vått tillstånd var svartgrå och fetklibbig, men som torkad lät söndersmula sig till ett ytterst fint, askgrått stoft. Ofvanpå detta i genomskärningen skarpt framträdande lager var myllblandadt grus (IV), närmast under grästorfven öfvergående i ren mylla. I högens kanter sammansmälte de olika lagren till myllblandadt grus. Högens högsta punkt utgjordes af en öfver jordytan synlig sten (A).

Det egendomligaste med den sålunda byggda högen var emellertid, att medan de undre lagren, I och II, icke gåfvo andra fynd än ett under grafröset anträffadt benfyldt lerkärl — hvarom mera sedan —, voro *lagren III och IV*, särskildt öfre delen af det förre och undre delen af det senare, *öfver hela högens vidd uppfyllda med en oerhörd mängd båtnaglar*, bland hvilka äfven hittades en del andra järnföremål, några obrända djurben m. m.

Detta fyndlager är, så noggrannt sig låtit göra, återgifvet på planen. Denna synnerligen tidsödande planläggning kan måhända tyckas ha varit till föga nytta, men hufvuduppgiften för hvarje arkeologisk undersökning synes mig vara att åt framtiden bevara en möjligast objektiv bild af det förefunna, och en sådan vinnes vida bättre genom afteckning än genom den bästa beskrifning. Icke minst nödvändigt är detta, då det gäller så svårtydda förhållanden som här. Endast en noggrann afteckning kan här ge en säker grundval för framtida förklaringsförsök och för jämförelser med kommande fynd af liknande art.

Nitnaglarne lågo tämligen jämnt fördelade öfver hela högen, dock voro de här och där, särskildt i östra kanten, samlade i

verkliga klungor, under det i midten några tomma fläckar förekommo. Äfven på höjden räknadt bildade de ett nära sammanhängande lager, dock förekom det då och då, att närbelägna naglar till nivån skilde sig med 15—20, ja ända till 25 och 30 cm. De intogo vidare de mest oregelbundna riktningar (på planen har skilnaden mellan naglarnes runda kullriga hufvuden och platta fyrsidiga nitskållor så vidt möjligt återgifvits); mångenstädes lågo lösa nitskållor eller andra fragment.

I all denna oreda är det så mycket mer förvånande att på ett ställe finna ett par parallela nitrader i alldeles sådant läge, som de skulle intagit i en båt. Den ena raden är bäst bibehållen i rutan G 5, där 6 nitar ligga på regelbundna afstånd, alla riktade åt samma håll, och den kan tämligen väl följas vidare ända bort till D 6. Den andra straxt norr härom framgående raden är tydligast i F 6.

Huru dessa förhållanden skola förklaras, är ej godt att säga; och bäst torde vara att spara förklaringsförsök, tills något liknande fynd ger tillfälle till jämförelser och nya iakttagelser. Ett par omständigheter förtjäna dock ytterligare i detta sammanhang framhållas: vid ingen enda nit äro trärester bevarade genom rosten, och å andra sidan visar ingen enda tydlig glödpatina. I allmänhet äro de emellertid väl bibehållna.

Huru man än vid begrafningen må ha förfarit med farkosten, så mycket är säkert, att den varit af ganska afsevärda dimensioner, så att den kanske snarast förtjenat namnet skepp. Detta framgår af nitarnes stora mängd och delvis betydande storlek.

En öfversikt öfver de tillvaratagna *nitarne* (några tiotal kunna väl vara förkomna vid undersökningen) ter sig som följer. Ett urval af nitarne är afbildadt i fig. 63.

Längd	Antal	
19,2 cm	1	(nr 1 å figuren, från G 2)
14,9 »	1	(nr 2 » » C 4—5)

Längd		Antal
13,9 cm	. . . . .	1
11,4 »	. . . . .	1
9—7,3 »	. . . . .	142
7,3—6,3 »	. . . . .	177
6,3—5,6 »	. . . . .	230

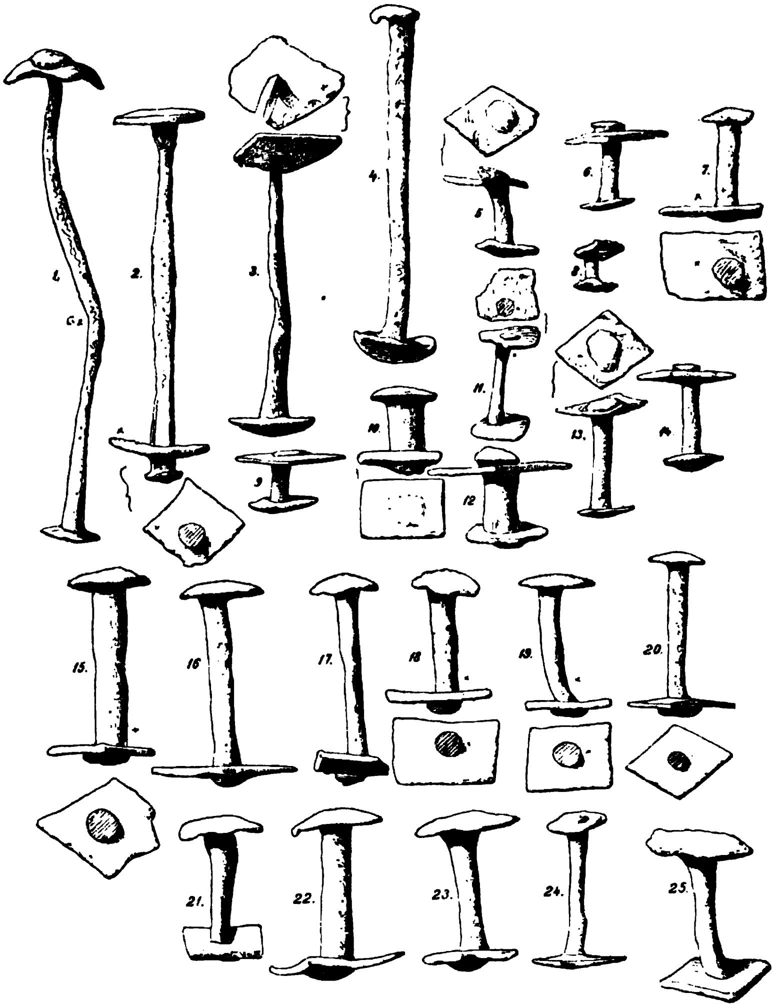

63.

Längd	Antal
5,6—4,6 cm	202
4,6—3,6 »	91
3,6—2,4 »	78
1,9 »	1

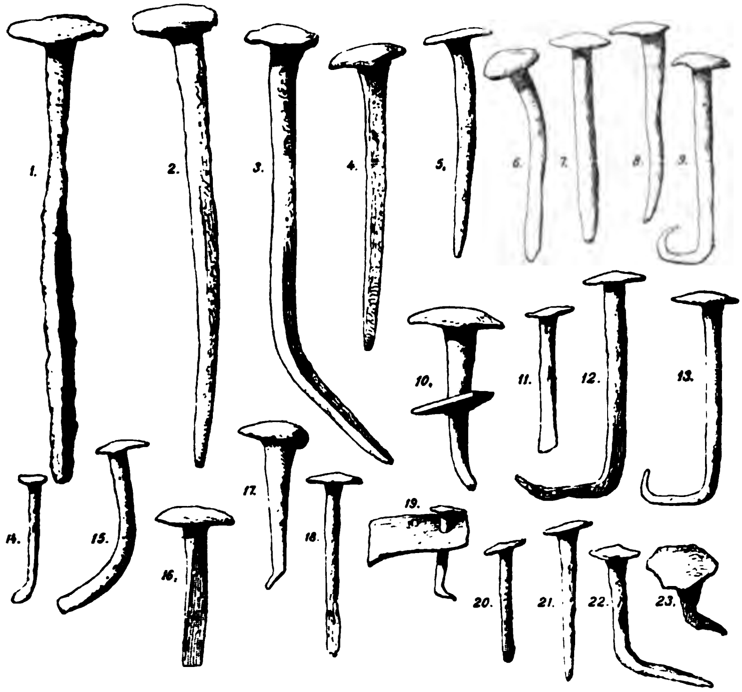

64.

Således summa 925 hela nitar. Härtill komma talrika fragment, dels med hufvudet, dels med nitskållan bevarad, öfver 100 af hvartdera slaget, således motsvarande minst samma antal hela nitar. 16 af fragmenten hafva ännu en längd af 13—6,5 cm.

Dessutom förekommo öfver 100 *spikar* (ett urval ses i fig. 64), hvilka också säkerligen sutit i fartyget. Många af dem hafva ändan starkt omböjd, de ha således ersatt nitar. Sär-

skildt märkes en större *sprint*(?), fig. 64: 1, som är fyrkantig i nedre delen; dess längd är 18,8 cm (funnen i H 8). Spikarnes antal och längd — en del fragment oräknade — äro i öfrigt

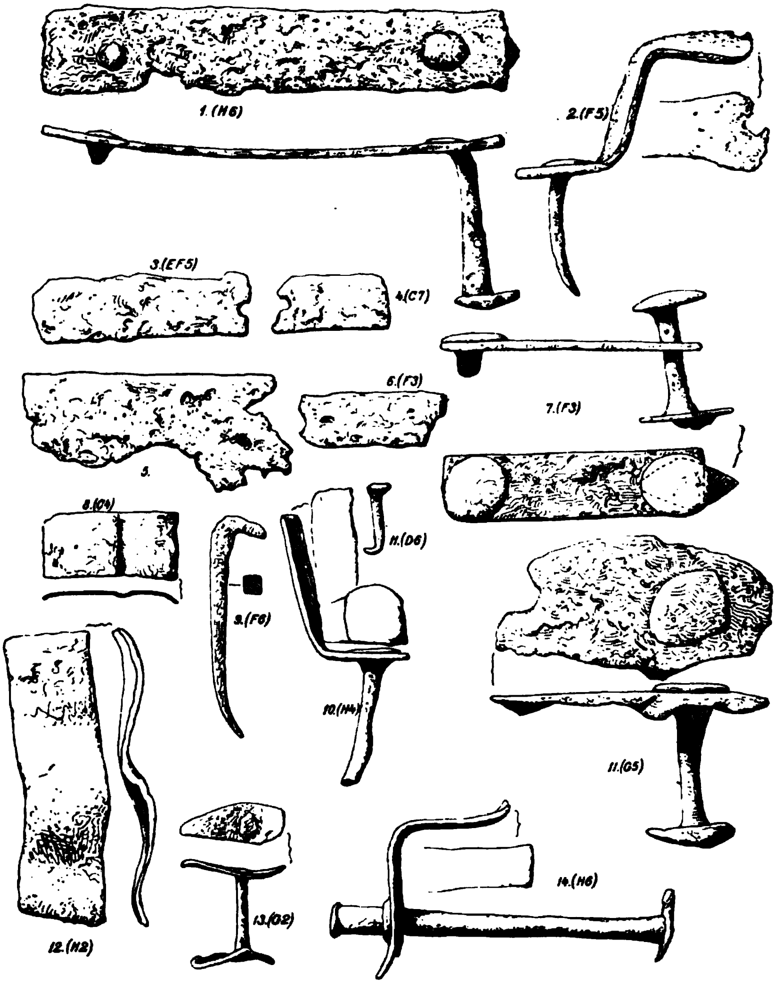

65.

följande: 18,8 cm 1, 17,5 cm 1, 13—9 cm 27, 9—7 cm 26, 7—6 cm 18, 6—4,5 cm 22, 4,5—3,5 cm 6, 3 cm 1. Summa: 102 st.

Till fartyget hafva tydligen också hört en del större *järnbeslag*, somliga med vidsittande nitar eller spikar, jfr fig. 65. Inblandade i nitlagret funnos emellertid äfven några andra järnföremål, som ej hört till fartyget. Mest intresse bland

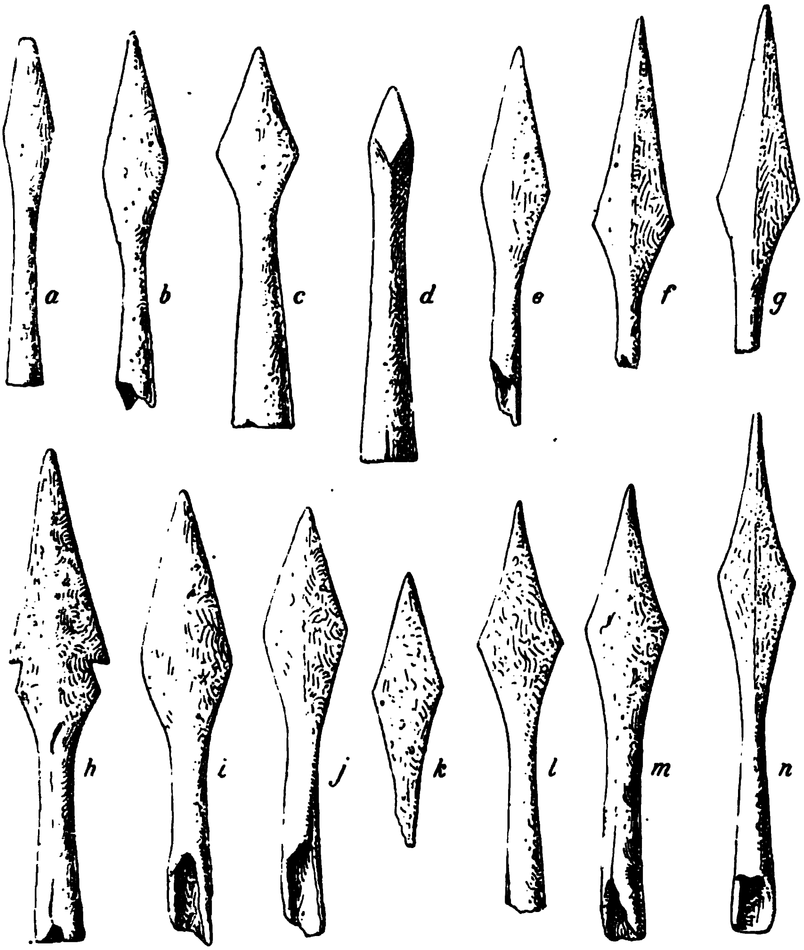

66.

dessa väcka *pilspetsarne*, fig. 66, till antalet 14 jämte några holkfragment af ännu ett par. Den talrikast företrädda formen, med rhomboidiskt blad och holk för skaftet, är förut bekant såväl från den förre Ulltuna-båtgrafven (o. a. st. pl. 6 e),

där dock de flesta pilspetsarne hade ett mera ovalt blad, som ock från två af de äldre Vendelgrafvarne (XI och XII). Däremot känner jag den alls icke från vikingatiden. Härigenom får man en fullgod datering för nu ifrågavarande graf. En intressant variant af formen, med ett slags hullingar, är fig. 66 h. Fig. 66 k synes ha haft tånge. Märklig och såvidt jag vet, för denna tid unik, är den tjocka massiva pilen fig. 66 d, som ej är olik en s. k. dalpil.

68.

70.

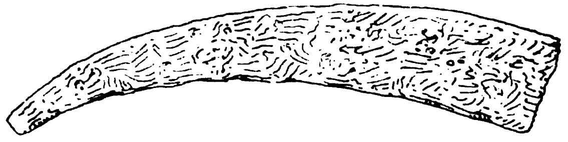

67. 69.

De flesta pilarne hittades i högens södra del, många i närheten af röset B. De som observerades *in situ* äro antydda på planen (i rutorna C 3, D 2—4, E 2 och F 1; pilen fig. 66 d vid p i C 4 stod med spetsen rakt nedåt). Endast en, den längsta, fig. 66 n, låg i nordöstra delen (H 4) vid en sten.

Af öfriga järnföremål i lagret äro de viktigaste afbildade i fig. 67—79. Några ord må förtydliga bilderna. Fig. 67 (H 4)

och 68 (C 4) äro tunna föremål med tånge; den ena ändan är på bägge ofullständig. Originalet till fig. 69 (C 6) har ingen egg och synes ej vara afbrutet. En bit af ett dylikt föremål låg i D 6. Fig. 70 är en *pryl* från H 3, med trärester på tången. *Broddarne* fig. 71 och 72 äro från H 4, *ringarne* fig. 73 och 74

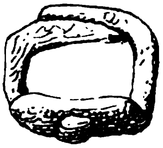

71.

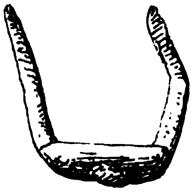

72.

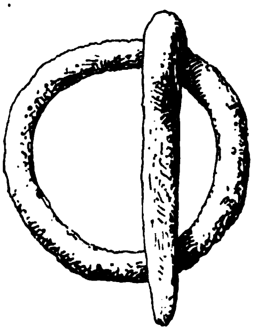

73.

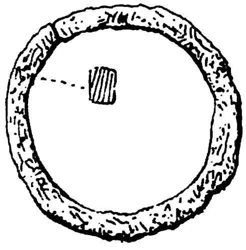

74.

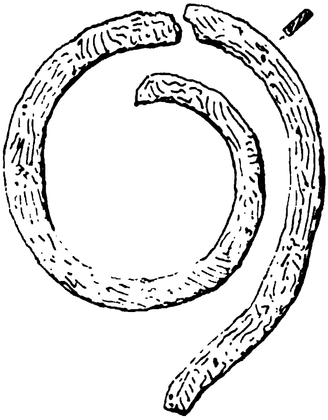

75.

från G 6 och E 4, den fragmentariska *spiralskifvan* fig. 75 från H 4.

Egendomliga äro en del fragment af smala flata *järntenar*, som varit upprullade i spiral, vinkelböjda, grenade o. s. v.; de hittades flerstädes, vanligen i små samlingar (så på 4 ställen i H 2, mera enstaka bitar i F 2, G 2 och I 3, se märket v å

planen. Två af fragmentsamlingarne från H 2 återges i fig. 76 och 77. Kanske ha de varit något slags fjädrar. — En del andra *järntenar*, på olika sätt böjda och krökta, hittades flerstädes; de bäst bevarade ses i fig. 78 (från C 3) och 79 (G 5).

Fynd af annat ämne än järn voro mycket sparsamma i lagret. Ojämförligt märkligast är ett litet *guldblecksfragment*

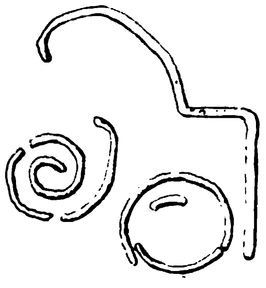

76.

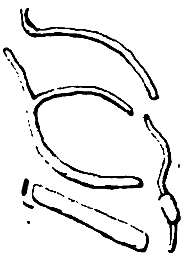

77.

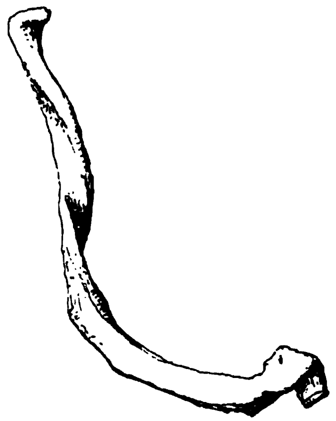

78.

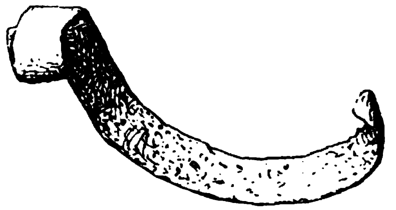

79.

med pressade figurer: fig. 80. Det träffades vid G i rutan H 4 på ett ganska egendomligt sätt. På ett tidigt stadium af undersökningen togs på detta ställe ett spadtag för att utröna tjockleken af det mörka feta jordlagret. På spetsen af den jordklimp, som därvid upptogs, satt det lilla guldblecket, hvil-

ket sålunda legat i nämda lagers undre del. När sedan den systematiska undersökningen framskred till detta ställe fanns emellertid icke ett spår af något mera dylikt att se. Denna nivå var ju också eljes alldeles fyndlös.

De upplösta och ofullständiga figurerna på det lilla guldblecket voro till en början ej goda att utreda. Men sedan artisten Sörling vid aftecknandet uppmärksammat ett par mansben nedtill i venstra hörnet och öfver dem mannens rock med rutadt mönster, var ett uppslag vunnet för tydningen, som slutligen ledde till det intressanta resultatet, att vi här ha att göra med ett exemplar af de s. k. *guldgubbarne.* Dessa, helt små guldbleck pressade till människofigurer, blefvo redan på 1700-talet observerade och afhandlade i litteraturen. Man känner dem hittills hufvudsakligen från Bornholm och Norge; se

80.

81.

82.

särskildt *Atlas for nordisk Oldkyndighed* (Köpenhamn 1857), tab. IV, fig. 49—68, och G. Gustafson, *Et fund af figurerede guldplader* i *Foreningens til norske fortidsmindesmærkers bevaring Aarsberetning for 1899.* I den senare uppsatsen behandlas särskildt den grupp af »guldgubbar», till hvilken det vid Ulltuna hittade exemplaret synes höra, nämligen med en mans- och en qvinnofigur vända emot hvarandra. Vi afbilda här i fig. 81 en af det nya norska fyndets guldplåtar och i fig. 82 en på Bornholm funnen (= Vedel, *Bornholms Oldtidsminder*, fig. 388), hvilka bäst synas gifva nyckeln till förståendet af äfven den högra figuren på Ultunablecket. Vi se äfven på detta öfverst ett ansikte, vändt mot mannens, och närmast därunder mannens mot kvinnan sträckta hand. Det trekantiga fältet nedtill torde vara den del af kjorteln, som synes framför manteln; därnedom tyckes en fot skymta fram, något som ej brukar vara fallet på andra qvinnobilder af detta slag.

Någon slafvisk kopia af de bornholmska och norska blecken är detta första svenska exemplar[1] således icke. Särskildt är att observera mannens dräkt, som slutar rätlinigt nedtill med kjorteln, under det på de norska exemplaren äfven är angifvet ett slags öfverplagg med långa nedhängande snibbar fram och bak.

I hvad mon denna olikhet anger en tidsskillnad eller kanske en lokal variation, få framtida fynd afgöra. Stor vikt får Ultunablecket såsom säkert tidsbestämdt genom de andra fynden i grafven, enkannerligen pilarne. Det är till den äldre Vendeltiden, Montelii sjunde period (c:a 600—800 e. Kr.), som vi tydligen ha att föra det, under det man om de tidigare fynden, som ej voro funna med andra saker, tvekat, från hvilken del af den yngre järnåldern de borde anses härstamma. Prof. Gustafson har hänfört det norska fyndet till vikingatiden på grund af likheten mellan de där förekommande qvinnofigurerna och vissa i svenska grafvar hittade (af annat material). Likheten är slående, men de svenska bilderna synas alla tillhöra en tämligen tidig del af vikingatiden,[2] och vi ha inga motsvarande bilder från den närmast föregående perioden. Sålunda är ju ej omöjligt, att de norska guldblecken kunna vara något äldre än nämnda bilder; eller ock finnes, såsom antydt, någon tidsskillnad mellan de norska exemplaren och det från Ulltuna.

I den innehållsrika rutan H 4 hittades också, mellan brodden fig. 71 och järnföremålet fig, 67 en bit (ena halfvan af en ituspjälkad fjärdedel) af en *lertrissa* (**u**), hvars diameter synes ha varit omkring 6 cm, hvilket väl är något för stort för en sländtrissa.

Några bitar af ett groft *lerkärl* (äfven af bottenkanten) lågo kringspridda tätt under torfven i högens topp (**aaa** i E 4—5), och bland dem funnos äfven några *brända benbitar*, hvaribland några troligen af ett människokranium och en troligen af

[1] En i Skåne funnen »guldgubbe» af annan typ är afbildad i Montelius' *Svenska fornsaker* fig. 469.

[2] Gustafsons figurer 10 och 11 äro funna tillsammans med dubbelskaliga ovala spännbucklor af tidigare typer, M. 563 och 554.

en människas nyckelben, allt af en tämligen spenslig individ. Skall detta anses som en särskild, sekundär begrafning, eller har man sparat några ben af den döde för att till sist lägga ned dem öfverst i högen?

Den egentliga grafven, under röset **B**, var af allra enklaste anordning, vittnade till och med om en förvånande brist på pietet. Det enligt vanligt yngre järnåldersbruk grofva *graf-kärlet* hade ej ens varit helt vid nedsättningen, utan man hade endast tagit nedre delen af en sönderslagen kruka (största nuvarande höjd 8 cm på 16,8 cms diameter), lagt benen däri och placerat den *upp- och nedvänd.*

De *brända benen* voro såväl af *människa* som af *hund*. Bland dem hittades också ett ändstycke af en *benkam*, som synes varit ganska stor (fig. 83), en *rostklump* och några få små *kolsmulor*.

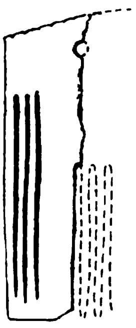

83.

Efter grafölet funnos också tydliga minnen. I högens östra kant var i bottenlagret en cirkelrund samling af kol och brända stenar, 1/2 m i diameter, 15 cm mäktig i midten;[1] det har tydligen varit en *eldstad* (**E**). Dylika cirkelrunda kolbäddar funnos äfven i de två andra vid detta tillfälle undersökta högarne, och jag har träffat motsvarande äfven i andra uppländska grafhögar från den yngre järnåldern.

Obrända benbitar af djur hittades här och där i nitlagret. De äro på planen utmärkta med **b**. Så hittades två underkäkskindtänder af *häst* i F 3 och E 4, således nära grafröset, två dylika af *nötkreatur* i G 2 (nära eldstaden) samt en öfverkäkstand af d:o i H 3 (andra tandfragment, troligen af nötkreatur, i D 2, D 6 och E 7). Ett höger armbågsben af nöt låg långt ute i kanten, i K 3. Af *får* hittades i H 4 ett underkäksfragment med tre tänder samt nedre ändan af ett venster

[1] Af de på planen invid eller öfver kolbädden utmärkta nitarne lågo de flesta ej obetydligt högre än densamma.

lårben, i F 6 ett litet ben från venstra vristen. Öfriga bitar torde ej kunna bestämmas.[1]

I högens vestra del anträffades *två halfrunda stensättningar*, C och D, hvilka, ehuru den ursprungliga marken här var högst, voro fullständigt dolda under grästorfven. Båda inneslöto *kolbäddar* med talrika lerkärlsbitar m. m., och ganska litet brända ben. De föreföllo mig under undersökningens lopp höra omedelbart ihop med den egentliga högen och vara grafölsplatser, men en närmare granskning af de inom dem gjorda fynden synes föra till den slutsatsen, att de äro *särskilda grafvar*, *yngre* än den hittills beskrifna. Vid deras anäggning i själfva kanten af den äldre högen hafva en del tilll denna hörande nitar blifvit spridda öfver de nya grafvarnes område. Att så tillgått, och att nitarne ej höra direkt ihop med de yngre grafvarne, bestyrkes däraf, att några nitar lågo i gruset såväl *under* som *öfver* kollagren.[2] Äfven ett par af de inom C (i rutan C 9) funna *obrända* benbitarne (bb) lågo tätt *under* kollagret, en annan, något svedd, låg däremot i detsamma ofvanpå en krukbit. Af de förra är den ena en öfverkäkstand af nötkreatur. Kanske hafva också dessa benbitar ursprungligen hört till den äldre grafven.

De *brända ben*, som hittades inom kollagret i C, utgöra en helt obetydlig samling. Bland dem kan man emellertid med bestämdhet igenkänna 3 kind- och 2 framtänder af *människa*, tydligen af helt ung individ; äfven öfriga benbitar äro mycket späda. Inga af de brända benen härröra med säkerhet af djur.

Endast den mindre delen af dessa ben (några tiotal små skärfvor) lågo inom det tämligen stora *lerkärl*, e, som stod midt i kollagret, någorlunda i sammanhang, ehuru mycket sönderfallet och ofullständigt. Det är af den vanliga grofva yngre

---

[1] Alldeles i norra kanten af gräfningen, i K 7, hittades skelettet af en liten fölunge, som dock föreföll vara i senare tid nedgräfd, hvarför den ej utsatts på planen.

[2] Några nitar, som torde kunna ursprungligen härröra från den nu beskrifna grafven, lågo äfven strödda uppåt sluttningen af den närmast i SV belägna grafven, som tillhörde vikingatiden.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY.

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

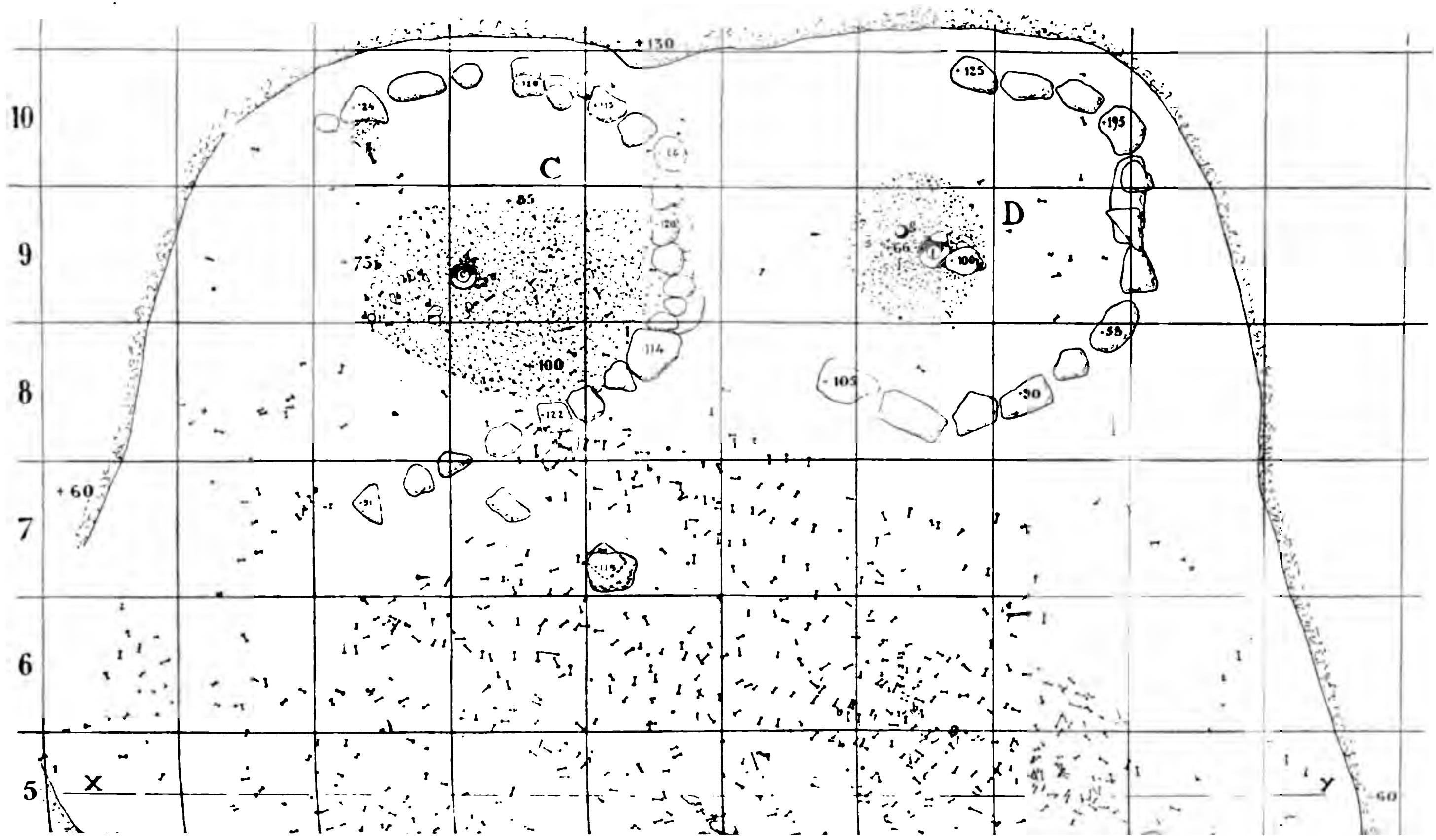

+130
10
9
8
7
6
5
C
D
X
Y
+60
·125
·195
·58
·90
·105
·100
·85
·75
114
·122
·24
·91

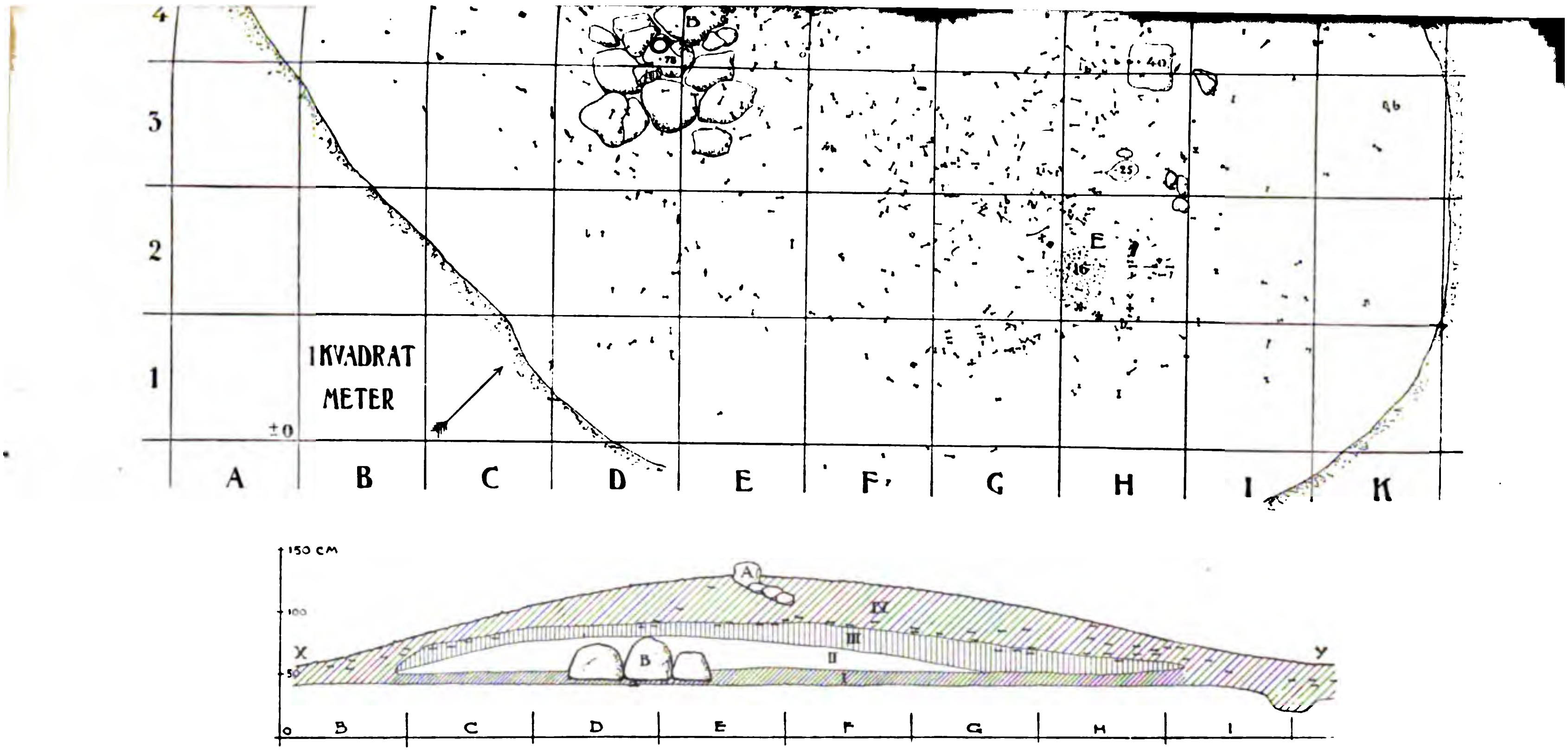

Plan och genomskärning af en grafhög vid Ulltuna.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY.

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

järnålderstypen, 22 cm i diameter; höjden kan ej bestämmas. Af samma typ voro de båda andra lerkärl, som lågo utspridda i bitar omkring det stora. Det ena af dem har kunnat till stora delar hopsättas af de vidt kringströdda bitar, som på planen äro betecknade med d. Det afsmalnar ovanligt starkt nedåt; dess största diameter har varit något öfver 17, dess höjd c:a 12 cm. Det tredje kärlet, hvars bitar lågo vid e, är nästan fullständigt. Det är helt litet, diameter 12, höjd 7,5 cm, och ganska väl brändt.

Dessutom hittades i detta kollager en 8 cm lång *järnknif* (i norra hörnet af rutan D 8) samt ett par andra *järnfragment*.

En mindre kolsamling fanns vid en af randstenarne i rutan C 10.

Kollagret inom stensättningen D, cirkelrundt med 1 meters diameter (och sålunda verkligen snarast lik en eldstad af ofvan omtalade slag) innehöll nedre delen af ett stort groft *lerkärl*,

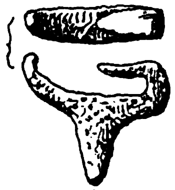

84.

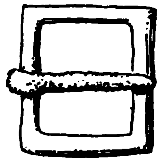

85.

f, (största diameter nu 22,8 cm) och ett mindre, bättre brändt *dylikt*, g, som låg med bottnen uppåt och är nästan fullständigt (diameter 9,7, höjd 6,5 cm). I denna kolbädd hittades något mera *brända ben* än i den förre, men endast en obetydlig del af dem inom kärlet f. Äfven här igenkännes bland benen en framtand af *människa*, men dessutom också två skadade tänder, som enligt docenten L. A. Jägerskiölds bestämning efter all sannolikhet äro af *hund* (bakersta kindtand i öfverkäken).

På kanten af kärlet f låg en *järnknif*, 8,2 cm lång, mellan de båda kärlen en *märla* och en *brodd* (fig. 84) af *järn* samt vid k (under stenen) några bitar af en *benkam* af vanlig *vi-*

kingatidsform, med smala men tjocka och hvälfda ryggribbor, ornering saknas.

Vid s, men *ofvanför* kollagret, endast c:a 10 cm under torfven, hittades *söljan* fig. 85, med fyrsidig, trind ram af *brons* och torn af *järn*. Formen är tyvärr svår att datera, så att jag ej ens vågar afgöra, om den följt med nitarne från den äldre grafven, om den hör till den sekundära grafven, eller om den möjligen först i ännu yngre tid blifvit tillfälligtvis tappad på stället.

Oscar Almgren.

Fig. 63—65 i 1/3, 66—79, 84, 85 i 2/3 och 80—83 i 1/1.

Om Trefaldighetskyrkan i Uppsala.

P. M.

Sedan Kongl. Maj:t till Akademien genom nådig remiss för underdånigt utlåtandes afgifvande öfverlemnat handlingar rörande nåd. stadfästelse af ritningar till restaurering af H. Trefaldighetskyrkan i Uppsala samt Riksantiqvarien på grund häraf lemnat mig uppdrag att granska kyrkan och därom afgifva berättelse, får jag, sedan jag nu verkstält nämnda granskning, vördsamt anföra följande.

H. Trefaldighetskyrkan i Uppsala är i flere afseenden, på hvilka jag emellertid ej torde här behöfva ingå, synnerligen märklig. Den sammas olika delar hafva tillkommit på skilda tider, och deras rätta tydning är underkastad ej ringa svårighet. Kyrkans bygghistoria erbjuder därför särdeles mycket af stort intresse.

Ehuru det visserligen måste anses såsom en oomtvistelig grundregel vid reparation och restaurerig af *hvarje* äldre byggverk, att ej blott byggnaden i dess helhet utan äfven dess olika

delar noggrannt bibehållas vid deras tids karaktär eller med andra ord få, såvidt möjligt, bibehålla deras nuvarande utseende och anordning, och byggnaden således ej iklädes en stilren förklädnad, som i större eller mindre grad tenderar att utplåna det historiska förloppet af de olika delarnas tillkomst, måste denna regel ännu starkare betonas och iakttagas vid en byggnad af den art, som här ofvan antydts.

K. Öfverintendentsembetet har ock erkänt detta, då Embetet vid granskning af det genom församlingens försorg uppgjorda ritningsförslaget »funnit önskvärdt, att den åldriga kyrkan komme att restaureras efter en plan, enligt hvilken dess nuvarande utseende mindre än enligt församlingens förslag blefve förändradt», samt med hänsyn härtill låtit utarbeta helt nya ritningar nämligen ett hufvudförslag och ett alternativ och har Embetet slutligen efter inhemtande af församlingens yttrande hemstält om nådig stadfästelse af ett förslag utgörande en kombination af de båda nyss nämnda.

Vid det sålunda kombinerade förslaget synas mig följande erinringar böra göras.

I. *Tornet* (med undantag af muren mellan detta och kyrkan, hvarom längre fram).

1. Förslaget upptager anbringande under tornet af en sockel af finhuggen granit. Någon huggen sockel har emellertid aldrig funnits, och en ny sådan skulle således i hög grad förrycka tornets karaktär. Den är ej heller påkallad af praktiska skäl, enär vid den nödvändiga grundförstärkningen af tornet grunden med full effektiv verkan kan anordnas på det urspungliga sättet.

2. I tornets nedre afdelning finnes i södra väggen en nu igensatt, genom en yttre och en inre nisch betecknad mindre ljusöppning af i hufvudsak samma form som en längre upp i tornet befintlig ännu öppen dylik. Förslaget bibehåller den samma igensatt, men dess upptagande synes önskvärdt ej blott emedan därigenom en gammal anordning blefve återstäld utan äfven från prydlighetens synpunkt samt enär en ljus- och luft-

öppning säkerligen skulle verka ganska välgörande i den källarliknande och fuktiga nedersta tornafdelningen. Öppningen bör naturligtvis förses med fönster och, om så finnes nödigt, med järnstängsel till skydd för inbrott.

3. Tornet är på norra sidan försedt med ett litet egendomligt utsprång, i hvilket en trappa leder upp till de öfre våningarna.

Förslaget afser att utbyta detta trapputsprång mot ett trapptorn. Ehuru denna åtgärd visserligen är motiverad genom orgelns afsedda inflyttande i tornet (hvarom mera här nedan), sammanhänger det nuvarande trapputsprånget så intimt med kyrkans forna anordning, att dess förintande måste betecknas såsom särdeles pietetslöst. Förhållandet är nämligen det, att tornet — utan tvifvel i fortifikatoriskt syfte — ett godt stycke ofvan marken stod i förbindelse med sidoskeppens vindar genom dörröppningar anbragta: den ena i nämnda trapputsprång, den andra i tornets södra vägg, och från hvilka dörröppningar man hade tillgång till dylika i sidoskeppens vestgaflar.

Denna egendomliga anordning skulle, hvad norra sidan beträffar, helt och hållet tillintetgöras genom trapputsprångets rifning och uppförande af ett trapptorn, hvilka åtgärder därför måste anses vara i högsta grad olämpliga.

4. Den nyss nämnda dörröppningen på tornets södra sida, kommunicerande med dörröppningen i södra sidoskeppets vestgafvel, är bibehållen på hufvudförslaget, men, förmodligen genom förbiseende, ej på alternativet. Den har i olikhet med den motsvarande dörröppningen på trapputsprånget varit försedd med podest, efter hvilkens bärbjälkar tvänne grofva fyrsidiga murhål ännu finnas.

På grund af hvad här ofvan under nr 3 anförts angående dessa anordningars betydelse är det en självklar sak, att såväl dörröppningen som podesthålen böra noggrant bibehållas.

5. De kraraktäristiska trappformiga ornamenten med insänkt, afputsad botten strax under takfrisen äro på alternativet ej fullt korrekt återgifna. Det är gifvet att de böra

bibehållas i deras nuvarande form och ej ändras i öfverensstämmelse med alternativet. En likartad erinran bör göras med afseende å de yttre blindnischerna å tornets vestra sida, i fjärde afdelningen nedifrån räknadt.

De båda mellersta (dubbelnischerna) hafva i förslaget tecknats med rundbågig betäckning, ehuru de i verkligheten hafva stickbågig sådan. Den nuvarande formen bör naturligtvis bibehållas.

6. Något under nämnda trappformiga ornament har tornet varit försedt med ett system af grofva genomgående murkanaler, afsedda för bärbjälkarna till den yttre skyttegång, som i fortifikatoriskt syfte här varit anbragt.

Å såväl hufvudförslaget som alternativet äro dessa muröppningar igensatta, men, då de utgöra ett af de mest karaktäristiska dragen i tornets forna anordning, bör naturligtvis särskild vigt läggas vid deras bibehållande. Deras yttre mynningar böra emellertid försigtigt lagas, hvarvid noggrant iakttages, att deras ursprungliga nivåförhållanden och anordning i öfrigt bibehållas.

7. Till nämnda yttre skyttegång har ursprungligen en smal utgång på tornets norra sida ledt ut. Denna är emellertid sedermera för intagande af klockorna upprifven, hvarefter den sålunda åstadkomna öppningen åter delvis igensatts och visar sig nu som en helt omotiverad, omkring 1 m hög glugg med stickbågig betäckning. Af den urspungliga muröppningen finnes nu endast mycket obetydligt i behåll, nämligen ett par små partier af den inre smygen samt en obetydlig del af dess bågbetäckning, hvarjämte å murens ytterlif synas två vertikala murfogar visande gränsen för den senare upprifningen, Gifvet är att ofvan nämnda spår af den ursprungliga utgången till skyttegången, huru obetydliga de än nu kunna förefalla, äro af särdeles stor vikt för tornets historia, och att det således bör noggrant tillses, att vid reparationen de samma ej utplånas, d. v. s. att på insidan af muren hela partiet lemnas fullkomligt orördt.

8. Det kombinerade förslaget upptager i stället för den nuvarande tornhufven en hög tornspira.

Af handlingarna framgår emellertid, att k. Öfverintendentsembetet »för sin del hälst skulle se, att den nu varande anordningen *med dess karaktäristiska tornhuf*[1] blefve i hufvudsak bibehållen och att förty — — — Embetets hufvudförslag — — komme till utförande», men »har Embetet dock från arkitektonisk synpunkt icke funnit orsak att gent emot församlingens uttryckta önskan motsätta sig uppförande efter historiskt gifven förebild af en tornspira».

Härvid torde böra erinras, att, om också anbringande af en tornspira i detta fall ej kan betecknas såsom principvidrigt, flere skäl dock synas kraftigt tala däremot. I främsta rummet är då att framhålla den regeln, att vid restaureringar af äldre byggverk endast sådana förändringar böra vidtagas, för hvilka verkliga, allmängiltiga motiv föreligga, samt endast under förutsättning att de sakkunnige öfverensstämma uti, att genom förändringen något bättre träder i stället för det som försvinner. Ingen af dessa förutsättningar synes här föreligga, ty församlingens af en kanske snart öfvergående känsla dikterade uttalande torde ej kunna betraktas såsom tillräkligt motiv. Vore detta händelsen, skulle ju i liknande fall de sakkunniga myndigheternas uttalanden ej vara af behofvet påkalladt.

Härtill kommer en från rent arkeologisk synpunkt mycket viktig omständighet. Tornet är ganska skröpligt och genomdraget af rätt allvarliga sättsprickor, hvilka oaktadt de inlagda ankarjärnen ännu, såsom af den i sprickorna anbragta bruksfyllningen *synes* framgå, fortfarande torde vidga sig. Arkitekten E. V. Langlet uppgifver i en promemoria år 1892, att tornet vid lodning visat sig hafva en lutning mot sydvestra hörnet, hvilken lutning mot söder utgjorde ej obetydligt öfver en fot och mot vester ungefär en fot, och framhåller han att på grund af tornets tillstånd onödigt tyngande påmurningar, t. ex. trappgaflar, å det samma böra undvikas. Gifvet är att

[1] Kursiveradt af undertecknad.

den föreslagna höga tornspiran skall åstadkomma en betydligt större belastning af tornets murar än den nuvarande hufven, hvartill kommer, att en hög tornspira genom det vindfång den erbjuder och den däraf uppkomna svajningen i ojämförligt mycket högre grad gör påkänning på murarna. Den ifrågasatta höga spiran torde således komma att nödvändiggöra en del murförstärkningar, hvilka åter i sin ordning komme att på ett störande sätt ingripa i det gamla murverket och utplåna spåren af forna anordningar, ett förhållande som däremot ej behöfver ifrågakomma, om den nuvarande takanordningen bibehålles.

Slutligen kan jag i detta sammanhang ej undertrycka den anmärkningen, att den höga spiran äfven i estetiskt afseende torde komma att verka mindre tilltalande, nämligen genom den så att säga konkurrens, som uppstår med den närbelägna domkyrkans höga spiror, en tanke som äfven torde hafva legat till grund för k. Öfverintendetsembetets önskan att se den nuvarande låga hufven fortfarande bibehållen. I synnerhet från vissa delar af slottsparken och Carolinabacken skulle den nya spiran komma att bilda en ingalunda vacker sammanställning med domkyrkospirorna. Trefaldighetskyrkans takås bildar härifrån sedd en fortsättning af domkyrkans och de från denna långa, raka linie uppstigande höga smala spirorna taga sig redan nu ej fördelaktigt ut, ett intryck som naturligtvis skulle förstärkas, om gruppen kompletterades med ännu en smal spira i andra änden af nämnda långa ryggåslinie.

Ur flere synpunkter synes det således vara följdriktigast att efter vederbörlig reparation bibehålla den nuvarande tornhufven. Att dess spånbetäckning möjligen kommer att med några få kronor förhöja brandförsäkringsafgiften, torde ej kunna anses som tillräckligt skäl att låta detta »karaktäristiska» motiv försvinna.

9. Slutligen må erinras, att i tornets inre alla qvarvarande hittills ej omnämnda spår af forna anordningar, såsom murindragningar, hålen för gamla bjälklag med deras underbjälkar samt framför allt de högst egendomliga nischartade,

som det synes ofullbordade väggfördjupningarna i fjärde afdelningen nedifrån, lemnas, så vidt möjligt, helt och hållet orörda af restaureringsåtgärderna.

II. *Muren* mellan tornet och kyrkan.

10. Förslaget upptager genombrytande af denna mur, orgelns inflyttande i tornet samt förflyttande af ett i muren befintligt rundfönster till kyrkans södra »korsarm».

Tornet är yngre än kyrkan, som således en gång varit tornlös och haft fri vestgafvel, prydd med det ofvannämnda rundfönstret samt ofvan detta en grupp af trenne grunda blindnischer. En i den mellersta af dessa befintlig dörröppning medgaf utgång från kyrkans vind till en å gafveln, vid basen af röstet anbragt yttre skyttegång, efter hvilkens bärbjälkar de grofva genomgående bjälkhålen ännu finnas qvar; en anordning som återfinnes på vestgafveln af åtminstone *en* annan ursprugligen tornlös Upplandskyrka, troligen på flere. Anledning finnes vidare att antaga, det nämnda gafvel i Trefaldighetskyrkan ej tillkommit på *en* gång, utan att dess olika delar tillhöra olika tider.

Det har ofvan framhållits, att kyrkans bygghistoria är svårtydd, och det kan med fullt fog tilläggas, att nämnda gafvelmur jämte dennas förhållande å ena sidan till tornet, å den andra till kyrkan innehåller nyckeln till en god del af kyrkans historia. Det är då ock lätt att inse hvilken oersättlig skada för denna ett så våldsamt störande af gafvelmuren som det föreslagna skulle vara. Utan tvifvel skulle härigenom den intressantaste af kyrkans olika delar förintas och kommande tider beröfvas all möjlighet att finna sig tillrätta i gången af kyrkans utveckling.

Orgelns inflyttande i tornet skulle dessutom medföra den här ofvan under nr 3 omnämnda rifningen af tornets trapputsprång samt förstörande af de därmed i samband stående anordningarna, eller med andra ord nämnda åtgärd skulle i ett slag borttaga största delen af tornets egendomligheter och i högstra grad — för att ej säga helt och hållet — förändra dess ursprungliga karaktär.

De praktiska behofvens kraf måste ju stundom tillåtas råda öfver andra hänsyn, men här synas, som af det anförda torde framgå, allt för viktiga skäl tala emot ett dylikt tillvägagående. Motivet för orgelns inflyttande i tornet torde vara önskan att slippa ifrån den långt framskjutande orgelläktaren, som här — liksom nästan öfverallt i våra äldre kyrkor — onekligen är vanprydande och stör intrycket af det inre. En förändrad anordning af orgeln synes dock kunna åvägabringas på annat sätt än genom det föreslagna våldsamma ingreppet i den gamla byggnadens konstruktion, t. ex. genom den nya orgelns uppställande på annan plats i kyrkan — norra sidoskeppets östra kvadrat, södra skeppets vestra kvadrat eller möjligen den ena af »korsarmarna» — där den anbringad på en några trappsteg hög plattform samt afstängd genom en lämpligen ornerad låg halfvägg af trä borde kunna utgöra en prydnad för kyrkan.

III. *Kyrkan.*

11. Förslaget upptager insättande i sidoskeppens och östra gafvelns spetsbågiga fönster af spröjsverk af gotisk hållning.

De murar, hvaruti nämnda fönster anbragts — och antagligen på 1600-talet samt delvis ännu senare erhållit sin nuvarande form — tillhöra emellertid kyrkans äldsta romanska skede och det synes därför ganska olämpligt att i vår tid gifva dessa fönster en anordning lånad från gotiken, med hvilken de aldrig haft något att skaffa. Bäst är otvifvelaktigt att i öfverensstämmelse med alternativförslaget låta dem bibehålla sin nuvarande anordning.

12. Alternativet upptager de i högkyrkans murar befintliga rundfönstren utan stafverk.

Enär vi ej känna om dessa fönster verkligen ursprungligen haft stafverk, samt i alla händelser ej hafva någon kännedom om dettas utseende, så är det utan tvifvel riktigast att, såsom alternativet föreslår, låta dem fortfarande vara utan dylik indelning.

13. Enligt förslaget skola alla gafvelrösten förses med trappformiga afsatser, således förvandlas till trappgaflar. Härvid må erinras, ej mindre att vi ej med säkerhet känna, om kyrkans rösten förut haft sådant utseende, än äfven att motivet är helt främmande för arkitekturen i Upplandskyrkorna i allmänhet samt slutligen, och icke minst, att, ehuru ej alla gafvelröstena härröra från samma tid, den föreslagna förändringen skulle gifva dem sken att vara samtida. Alla skäl tala således på det bestämdaste emot förslaget i denna del, under det intet motiv, annat än det föga vägande att åstadkomma en för kyrkan främmande större prydlighet, torde kunna anföras för den föreslagna förändringen af de gamla karaktäristiska gafvelröstena, hvilka hittills fått bibehålla sitt gamla utseende orubbadt.

14. I stället för det nuvarande gemensamma gafvelröstet öfver sakristian och södra »korsarmen» upptager förslaget tvänne sådana, under det alternativet bibehåller det nuvarande enkla gafvelfältet. De båda utbyggnaderna hafva aldrig haft skilda rösten, ty när södra »korsarmen», som är den yngre af de två, uppfördes, lades gemensamt tak öfver båda. Det måste därför anses följdriktigast att i öfverensstämmelse med alternativet bibehålla ett gemensamt röste öfver sakristia och »korsarm».

Enär emellertid, som af det å röstet befintliga korsformade insänkta fältet synes framgå, det samma ursprungligen varit högre, samt det i alla händelser nu verkar lågt och nedtryckt, torde det sammas höjande, som förslaget angifver, få anses befogadt. Att det ej bör förses med trappformiga afsatser, framgår af hvad som anförts under nr 13.

15. Östra gafvelfältet, som nu är slätt, är i förslaget försedt med insänkta ornamentala fält efter mönster af de öfriga röstena.

Af skäl, som vid flere af de ofvanstående punkterna blifvit anförda, kan ett dylikt förryckande af ett partis karaktär och det sammas intvingande i stilenlighet med andra, tilläfventyrs ej samtida delar af byggnaden ingalunda anses befogadt.

I sammanhang härmed må erinras, att å förslaget flere af gaflarnas insänkta ornamentsfält ej äro återgifna i noggrann öfverensstämmelse med det nuvarande utseendet. Naturligtvis bör restaureringen ej åstadkomma någon förändring af den ursprungliga formen.

16. Kyrkans egentliga omgifningsmurar, hennes äldsta delar, äro af rå och klufven gråsten. Senare tillbyggnader af tegel. Äfven i nedre delen af murarna till sakristian och båda »korsarmarna» träffas emellertid det förstnämnda materialet, beroende därpå att, när dessa tillbyggnader uppfördes, nedrefvos motsvarande delar af gråstensmuren och det vunna materialet användes i nybyggnaden.

Med fullt fog bibehåller förslaget konturen mellan gråsten och tegel i nämnda tillbyggnader orubbad. Östra gafveln har emellertid en ur bygghistorisk synpunkt ännu viktigare gränslinie mellan de båda nämnda materialen, som dock enligt förslaget synes vara afsedd att omändras. Dess bibehållande i orubbadt skick är naturligtvis i hög grad önskvärdt.

17. Alternativet föreslår, att den nu igensatta muröppningen å sakristians gafvelröste må utåt utmärkas med en blindnisch. Detta är natuligtvis fullt befogadt, emedan därigenom en erinran vinnes om en äldre anordning, samt nischen dessutom tjänar att lifva den tämliger stora och flacka gafveln. Erinras må emellertid, att nämnda muröppning är rundbågig och att nischen naturligtvis bör erhålla samma form — på ritningen är den tecknad spetsbågig.

18. Förslaget angifver socklar såväl under vapenhuset som under pelarna i kyrkans inre. Dylika hafva emellertid funnits hvarken på det ena eller andra stället, och af samma skäl, som här ofvan anförts i fråga om den föreslagna tornsockeln, måste anbringande af dylika på nu i fråga varande platser anses i hög grad obefogadt och olämpligt.

19. Vidare bör erinras, att alla karaktäristiska spår af gammalt byggnadssätt, såsom ställningsbomhål å murarnas

ytter- och innerlif m. m., böra för bevarande af byggnadens gamla prägel vid restaureringen noggrant bibehållas.

20. Slutligen torde böra ifrågasättas, om ej den gamla, korstecknade altarbordsskifvan, som nu har en föga värdig plats, i golfvet, delvis under altarringen, kunde åter komma till användning på det nya altaret.

Enär det kombinerade förslaget genom ett ej särdeles lyckligt sammanförande af båda förslagens minst befogade anordningar i vissa afseenden måste anses egnadt att förrycka och t. o. m. delvis tillintetgöra kyrkans gamla karaktär samt att påtrycka de från olika tider härstammande delarne en obefogadt likartad prägel, får jag såsom sammanfattning och fullständigande af hvad jag här ofvan haft äran anföra framhålla behofvet och nödvändigheten af att vid en pietetsfull restaurering af kyrkan iakttages,

att inga huggna socklar anbringas under tornet, pelarne i kyrkan eller vapenhuset (punkt 1, 18),

att trapputsprånget på tornets norra sida bibehålles och således ej ersättes med ett trapptorn (punkt 3),

att dörröppningarna högt öfver marken i sidoskeppens vestgaflar samt de med de samma kommunicerande dörröppningarna i tornet jämte podesthålen vid den ena af dem bibehållas (punkt 4),

att kanalerna för bjälkarna till skyttegången vid tornkrönet samt spåren af den forna utgången till skyttegången bevaras (punkt 6, 7),

att tornets nuvarande takform bibehålles och således ej utbytes mot en hög spira, hvilkens anbringande säkerligen skulle medföra beklagliga ingrepp i tornets gamla murverk (punkt 8),

att genombrytning af muren mellan tornet och kyrkan samt förflyttning af det där befintliga rundfönstret under inga förhållanden må ega rum (punkt 10),

att intet spröjs- eller stafverk må anbringas i fönstren, utan dessa bibehållas vid nuvarande anordning (punkt 11, 12),

att inga gaflar omändras till trappgaflar (punkt 13),

att sakristian och södra »korsarmen» få behålla gemensamt gafvelröste (punkt 14),

att östra gafvelröstet bibehålles slätt, d. v. s. utan anbringande af ornament (punkt 15),

att alla orneringar å gaflarna samt under taklisterna äfvensom blindnischerna å tornets vestsida noggrant bibehållas i nuvarande form samt att den tillärnade nischen i södra utbyggnadernas gafvelfält får behålla den gamla muröppningens form (punkt 15, 5, 17),

att alla gamla spår eller lemningar af forna anordningar och gammalt byggnadssätt, såsom bjälklagshål, murindragningar, de ofullbordade (?) nischliknande murfördjupningarna i tornets inre, konturlinierna mellan gråsten och tegel samt byggnadsställningshålen m. m. noggrant bibehållas (punkt 9, 16, 19), samt vidare

att den gamla, nu igensatta muröppningen i nedersta tornafdelningens södra vägg återupptages (punkt 2),

samt att den gamla altarskifvan användes på det nya altaret eller, om detta ej låter sig göra, erhåller en värdigare plats än den nu varande (punkt 20).

Stockholm den 28 mars 1901.

Emil Ekhoff.

Om Vreta klosters kyrka i Östergötland.

P. M.

Sedan jag med anledning af till Akademien genom nådig remiss öfverlemnade handlingar och ritningar beträffande i fråga satt restaurering af Vreta klosters kyrka i Linköpings stift på uppdrag af Riksantiqvarien på platsen granskat kyrkan och det uppgjorda restaureringsförslaget, får jag i ärendet vördsamt anföra följande.

Förslaget är i många afseenden egnadt att låta det genom arkitektur och historiska minnen märkliga och ärevördiga, men genom senare tiders åtgöranden i ej ringa grad förvanskade templet åter komma till sin rätt och framstå i ursprungligt skick. Bland dylika från synpunkten af en sund och pietetsfull restaurering fullt berättigade och lyckligt funna åtgärder torde särskildt böra framhållas putsens aflägsnande från inre och yttre murytor — med undantag af det Douglaska grafkoret, hvilket såsom väsentligen yngre än kyrkan bör genom bibehållande af den nuvarande spritputsen skilja sig därifrån — samt dessas fogstrykning, yttertakens anbringande i ursprungligt läge, återställande af norra sidan af triumfbågen, korfönstrens höjande till ursprungligt läge, aflägsnande af de grofva och vanprydande sträfpelarne på tornets vestra sida samt af det mellan dem inklämda synnerligen torftigt verkande förhuset m. m.

Vid dessa åtgärder torde endast en erinran vara att göra, nämligen i fråga om återställandet af norra sidan af triumfbågen. Dennas södra sida har ännu bevarad en egendomlig anordning med tvänne muröppningar ledande in till ett litet rum i själfva murverket. Ritningsförslaget upptager en dylik anordning å den norra till återställande afsedda sidan. Gifvet är emellertid att denna anordning bör utföras endast i det fall, att tydliga spår i murverket oförtydbart visa, att en dylik förut förefunnits härstädes. Att *endast* efter analogi med den södra sidan låta den norra få ett sådant utseende torde ej vara rådligt, då vi ju ej kunna veta om triumfbågens båda sidor ursprungligen varit lika anordnade. Det kan härvid erinras om förhållandena i Husaby kyrka i Vestergötland, der triumfbågen har ett dylikt — visserligen till annat ändamål användt — rum på ena sidan — den norra — under det den södra aldrig varit så anordnad.

Vid förslaget äro emellertid äfven en del andra erinringar att göra nämligen dels beträffande sådana detaljer, som måste betecknas som onödiga ingrepp i det gamla murverket eller

såsom vilseledande med afseende på kyrkans historiska utveckling och ursprungliga utseende, dels sådana som röra förslagets i dess helhet alltför stora utsträckning.

I först nämnda afseende är att anföra:

1. Angående tornets båda sidobyggnader.

Å förslaget hafva dessa erhållit gafvelrösten i söder och norr samt under dessa en rad af trenne rundbågiga gluggar. Huru den ursprungliga anordningen här varit, känner man ej, men antagligen har den ej varit sådan, som förslaget angifver. Åtgärden synes således obehöflig och vilseledande och torde vara tillkommen uteslutande från prydlighetens synpunkt. Den kan ej ens stödja sig på den utan tvifvel ytterst otillförlitliga afbildningen i *Svecia antiqua et hodierna*, enär det sidotorn, som Dahlberg visar, har gaflar i vester och öster. Det kan ju för öfrigt ej vara tal om, att ej detta sidotorn — såvida det ej helt och hållet är en fantasiskapelse af Dahlberg — endast funnits till under en kortare tid. I den ursprungliga anordningen kan det aldrig hafva ingått, såsom grundplanen ju oförtydbart visar. Enklast och mest befogadt torde därför vara att med uteslutande af gluggarne här bibehålla de nuvarande luttaken.

Hvad södra sidobyggnaden beträffar har den å förslaget erhållit tvänne rundhvälfda fönster i stället för det nuvarande enda. Då detta senare onekligen verkar i viss mån oproportionerligt stort och ej är ursprungligt, synes förslagets åtgärd vara motiverad, ehuru någon nödvändighet för förändringen visserligen ej föreligger.

Den norra sidobyggnadens norra mur har under tidernas lopp erhållit en visserligen ej alldeles obetydlig lutning utåt. Förslaget upptager utbyggnadens förseende med tegelhvalf samt, för att möjliggöra detta, hela murens jämte erforderliga delars af sidomurarna nedtagande och återuppförande efter mönster af den nuvarande. Denna åtgärd torde dock utan tvifvel få anses vara onödigt våldsam. Under förutsättning att rummet ej förses med hvalf utan fortfarande, såsom för när-

varande är fallet, får nöja sig med bjälkloft, har den föga höga muren intet eller helt obetydligt att bära och kan säkerligen genom grundens förstärkande och anbringande af erforderliga ankarjärn tillräckligt betryggas för framtiden. Den södra sidobyggnaden har visserligen tunnhvalf, men något tvingande skäl att bringa båda sidobyggnaderna till fullständig likhet med hvarandra kan ju ej sägas föreligga. Dylika afvikelser och oregelbundenheter utgöra ju tvärtom en mycket vanlig företeelse vid äldre byggverk och kunna ofta nog sägas utgöra en del af dessas behag. Faran att vådeld skulle från vinden kunna genom bjälkloftet söka sig väg ned till kyrkans inre kan naturligtvis lätt förebyggas genom en betryggande brandbotten ofvanpå loftet, hvarjämte till detta kunna användas järnbalkar, hvilka genom passande förankringar ytterligare kunna bidraga till murens bestånd.

2. Förslaget upptager omändring af kyrkans södra och vestra portaler, en omändring hvarigenom dessa skulle erhålla ett helt och hållet gotländskt tycke. Något motiv härför torde emellertid ej kunna sägas föreligga. Hvad den södra portalen beträffar synes den, såsom intagande en mera anspråkslös plats och delvis skymd af det Douglaska grafkoret, lämpligast kunna få bibehålla sin nuvarande enkla anordning. Detta vore äfven önskligast med afseende på den vestra portalen, men, då denna tjänstgör som kyrkans hufvudportal, torde en utvidgning vara af behofvet påkallad och en ändring således nödvändig, vid hvilken ändring emellertid, såsom nyss antyddes, användning af gotländska motiv ej kan anses befogad.

3. I tornets nedersta våning finnes en låg muröppning in till södra sidobyggnaden. Förslaget afser en dock ej särdeles betydande förhöjning af denna öppning — jämte upptagande af motsvarande muröppning in till norra sidobyggnaden. Enär hvarje af förhållandena ej nödvändigt påkalladt ingrepp i det gamla murverket bör undvikas, synas muröppningarna lämpligast böra bibehållas vid den nuvarande höjden. Skulle de

därigenom anses för låga som genomgångsöppningar, hvartill de väl dock blifva föga använda, kan ju bot härför vinnas genom att deras bottenplan sänkes ett eller två trappsteg.

4. Förslaget upptager öfver sakristians tak en från yttersidan af korets mur utkragad trappa ledande till en i kormuren högt upp belägen dörröppning in till korvinden. Såvida ej säkra spår af en sådan tidigare anordning kunna påvisas, är det naturligtvis i hög grad önskvärdt att dessa rätt betydande störingar af de gamla murarna undvikas. Då anordningen dessutom är ganska ovanlig men tillika öfverensstämmande med äldre tiders sätt att lösa en sådan uppgift, ligger den faran nära, att sedan de nyanordnade delarna erhållit ålderns patina, det hela blir vilseledande och kommer att framstå såsom del af en ursprunglig anordning, en omständighet, som vid en pietetsfull restaurering omsorgsfullt bör undvikas.

Såsom ett önskemål torde vidare böra framhållas upptagande af de nu igensatta, små, ursprungliga fönstren strax öster om triumfbågen. Dessa leda visserligen nu in till vindarna öfver de här belägna sidobyggnaderna, och fönstrens återupptagande torde därför möta svårigheter, men, om i fråga varande vindar genom takfönster eller på annat sätt kunna göras belysta, skulle ju alltid något ljus för den sparsamt belysta kyrkan genom fönstrens upptagande vinnas och erhölles dessutom den fördelen, att i fråga varande del af kyrkan återfinge ett par af sina ursprungliga fönster i ursprungligt skick.

Beträffande förslagets nyss antydda allt för stora utsträckning må erinras, att kostnadsberäkningen för detsammas genomförande slutar å ej mindre än 109,000 kronor, ett belopp, som för restaurerandet af en om ock rätt betydande landskyrka är ytterst ovanligt.

Härvid torde emellertid Akademien under vanliga förhållanden, d. v. s. under förutsättning att intet anslag af all-

männa medel för ändamålet ifrågasatts, ej haft anledning till erinran, men vid det förhållandet, att församlingen jämte framläggande af detta dyrbara kostnadsförslag förklarar sig vara i ekonomiskt afseende för sin del fullkomligt oförmögen att med ens någon del af den beräknade kostnaden bidraga till restaurationen och på grund häraf hemställer om anslag af allmänna medel till kostnadsförslagets hela belopp samt slutligen tydligen framhåller, att, om ej anslaget kan erhållas, församlingen kommer att se sig nödsakad öfvergifva sin gamla kyrka och bygga en ny, torde Akademien af omsorg för den i flera afseenden dyrbara kyrkans bevarande åt kommande släkten finna sig befogad framställa den frågan, huruvida ej en för kyrkans framtida bestånd fullt betryggande restaurering skulle låta sig verkställas för ett afsevärdt mindre belopp än det, som betingas af det nu föreliggande förslaget. En granskning af kostnadsförslagets och arbetsbeskrifningens olika punkter gifver ock vid handen att en förenkling af planen och därmed följande ej obetydlig sänkning af slutsumman utan tvifvel med lätthet kan åvägabringas. Förslaget upptager nämligen ej mindre användande af särdeles dyrbara material såsom bonad ek, koppar, skiffer m. m. än äfven ej få detaljer, hvilka ingalunda äro nödvändiga för kyrkans fortfarande bestånd eller för densammas försättande i värdigt skick, utan af hvilka åtminstone några måste betecknas som verklig lyx, föga öfverensstämmande med kyrkans forna egenskap af klosterkyrka.

Bland sådana i förslaget upptagna mer eller mindre dyrbara, till kyrkans bestånd ej bidragande detaljer, genom hvilkas uteslutande eller förenklande sänkning af restaureringskostnaden kan vinnas må särskildt framhållas:

den dyrbara, kopparklädda takryttaren med tillhörande ringklocka,

södra och vestra portalerna,

den föreslagna altarprydnaden,

de 12 nya korstolarna af ek, kopierade efter de i kyrkan befintliga gamla,

de målade glasfönstren m. m.

Dessutom kan utan tvifvel afsevärd besparing åstadkommas genom användning af enklare material — förslaget upptager kopparplåt i tvänne poster å kr. 1,600 och 10,640, således tillsammans 12,240 kronor — samt genom förenklingar i öfrigt såsom t. ex. omläggning af golfvet med användande af det gamla materialet i st. f. anskaffande för ändamålet af ny kalksten (i förslaget upptagen till 3,045 kr.), tornets norra sidobyggnads förstärkande på sätt, här ofvan blifvit föreslaget, i st. f. detsammans ombyggande och förseende med hvalf m. m.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag såväl ur synpunkten af en befogad och pietetsfull restaurering som ock för att förebygga den af församlingen i utsikt ställda faran, att, om ej kostnadsförslagets belopp kan af allmänna medel erhållas, kyrkan öfvergifves af församlingen och således öfvergår till att blifva en ödekyrka, såsom önskvärdt framhålla, att i föreliggande restaureringsplan uteslutningar och förenklingar i förut angifna afseenden må äga rum samt att därvid iakttages hvad här ofvan erinrats angående åtgärderna vid norra sidan af triumfbågen, tornets sidobyggnader, kyrkans södra och vestra portaler, muröppningarna mellan tornets nedersta våning och sidobyggnaderna, uppgången till korvinden samt om möjligt de två igensatta fönstren öster om triumfbågen.

Stockholm den 3 juni 1901.

Emil Ekhoff.

Akademiens och förvaltningsutskottets sammanträden år 1902.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 januari.

Fasta fornlemningar. Beslöts utbetala 114 kr. 50 öre för uppresande af kullfallna stenar vid Vårgårda i Vestergötland.

Akademiens sammanträde den 7 januari.

Akademiska ärenden. Hr Ekhoff tog inträde med uppläsande af en afhandling om förekomsten af stafkyrkor i Sverige.

Anmäldes, att fröken Elna Nordlund, som varit anställd i Akademiens tjänst sedan år 1886 aflidit och vitsordade sekreteraren hennes pligttrogna och intelligenta arbete.

Till e. o. amanuens antogs filosofie kandidaten Ture J:son Arne.

Anmäldes, att ansökningar om det Loubatska priset inlemnats af bibliotekarien Dahlgren (*De franska sjöfärderna till Söderhafvet i början af 18:de seklet. En studie i historisk geografi.* Stockholm 1900), docenten vid universitetet i Helsingfors Yrjö Hirn (*Skildringar ur Pueblofolkets konstlif*), hr C. V. Hartman (*Arkeologiska undersökningar på Costa Ricas ostkust* samt *Etnografiska undersökningar öfver Azteckerna i Salvador*) och hr C. Lumholtz (ett manuskript, som handlar om författarens resor och undersökningar i Mexiko). Som stipendieförfattningen talar endast om tryckta arbeten, var hr Lumholtz utesluten från täflingen.

Antiqvariska nämndens förslag till stat för året godkändes så lydande:

Hjertbergske amanuensen	kr.	4,000
Katalogisering af myntkabinettet	»	1,000
Beskrifning af äldre förvärf i museet . .	»	1,500
Konservering af föremål i museet	»	1,000

Afgjutningar af medeltidsföremål	kr.	500
Biblioteket	»	600
Antiqvarisk-topografiska arkivet	»	600
Undersökningar i Sverige	»	1,500
Andra resor	»	1,800
Fackkatalog med illustrationer	»	600
Vendelfynden, afbildningar	»	650
Andra afbildningar	»	750
Runverket	»	1,000
	kr.	15,500

Med anledning af remiss af italienska regeringens inbjudan till de Förenade rikena att sända ombud till en internationel historisk kongress, som kommer att ega rum i Rom den 12—21 april beslöt Akademien tillstyrka, att Sverige blefve vid kongressen officiellt representeradt, samt förklara sig beredd att draga försorg därom, att underrättelse om kongressen komme sådana institutioner och personer till del, som kunna däraf vara intresserade.[1]

Fasta fornlemningar. Med anledning af remiss af en ansökan af stationsinspektoren J. Ahlberg, egare till lägenheten Brobacka, som omsluter lemningarna af det gamla fästet Gälaqvist, att få till de å lägenheten befintliga boningshusen inleda vatten- och afloppsledning från stadens rörledningsnät beslöt Akademien att, i likhet med konungens befallningshafvande i Skaraborgs län, afstyrka bifall till denna ansökan.[2]

Medaljförslag. Följande förslag godkändes.

1. Karolinska institutets Nobeljeton. *Åts.* lika en k. Vetenskapsakademiens motsvarande jeton. *Fråns.* EXCOLUISSE · PER · ARTES INVENTAS · VITAM · IUVAT

[1] Kongressen kom aldrig till stånd.

[2] Om ärendets vidare behandling jfr det följande.

Akademiens sammanträde den 4 februari. [1]

Akademiska ärenden. Tillkännagafs, att Akademiens äldste arbetande ledamot hr Bowallius aflidit.

Med anledning af remiss af en skrifvelse från Förenta Staternas minister, i hvilken han uttalar en önskan att regeringarna i Sverige och Norge samt vetenskapliga institutioner m. m. måtte sända ombud till den amerikanistkongress, som kommer att hållas i oktober i NewYork, beslöt Akademien hemställa, att Sverige måtte blifva officiellt representeradt, samt förklarade sig beredd att om kongressen bringa underrättelse till intresserade institutioner. [2]

Fynd. Riksantiqvarien meddelade, att i Rigas hamn anträffats ett större fynd af svenska plåtmynt från åren 1652—1659, däribland ej mindre än 42 åttadalersplåtar af år 1659, att fyndet för närvarande befunne sig i kejs. ryska Arkeologiska kommissonens ego samt att utsigt förefunnes, att k. Myntkabinettet kunde som gåfva ur fyndet erhålla hvad för dess samlingar vore behöfligt. Akademien gaf amanuensen Martin uppdrag att begifva sig till St Petersburg för att därstädes underhandla härom.

Statssamlingarna. Från Heidelberg hade inkommit en hemställan, att universitetets paleontologiska samling, som nyligen blifvit en självständig institution, måtte från Statens Historiska Museum erhålla en samling typer från Sveriges stenålder. Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t begära tillstånd till nämnda samling öfverlemna 11 stenåldersföremål. [3]

Nordiska Museet hade anhållit att för anordnande af en utställning af väfda tapeter i den nya lokalen å Lejonslätten 15 maj—15 juni få från Statens Historiska Museum låna tre gobeliner. Ehuru med viss tvekan angående lämpligheten af en dylik utlåning från offentlig samling beslöt Akademien

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 31 januari.

[2] Kongl. Maj:t utsåg den 18 april hr Stolpe till Sveriges representant.

[3] Kongl. Maj:t lemnade härtill bifall den 21 februari.

ingå till Kongl. Maj:t med begäran om tillstånd att bevilja den gjorda anhållan.[1]

Undersökningar. Akademien tilldelade sin stipendiat under många år folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson ett anslag af 600 kr. för att sätta honom i tillfälle att idka arkeologiska studier i de nordiska museerna.

Sedan Akademien vid medgifvande för Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening att undersöka platsen, där Elfsborgs fäste varit beläget, fäst bland annat det villkor, att ledarens af undersökningarna kompetens skulle vara af Akademien godkänd, hade föreningens styrelse meddelat, att dess sekreterare kamrer V. Berg blifvit utsedd att eventuellt utföra undersökningen. Akademien beslöt medgifva, att uppdraget lemnades kamrer Berg, men fäste härvid det villkor, att ledaren af undersökningen skall dagligen vara sjelf närvarande, för att i detalj och ständigt öfvervaka densamma.

Akademien lemnade 250 kr. till e. o. amanuensen vid Nordiska Museet J. Roosval för studier af altarskåp inom Uppland, Södermanland och Vestmanland.

Historiska nämnden afgaf den i det följande aftryckta årsberättelsen och framlade förslag till stat för år 1902, hvilken af Akademien godkändes.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Med anledning af remiss af begärd stadfästelse af ritningar till vissa restaureringsåtgärder vid *Sollentuna* kyrka i erkestiftet meddelade Riksantiqvarien, att hr Ekhoff på hans uppdrag besigtigat de å kyrkans väggar och hvalf under hvitlimningen befintliga målningarna. Akademien beslöt instämma i k. Öfverintendentsembetets uttalande i ärendet och dessutom begära föreskrift att Akademien erhåller tillfälle att under reparationsarbetets fortgång till lämplig del aftäcka och afbilda prof å målningarna samt att målningarna i vapenhuset blottas och bibehållas.[2]

---

[1] Kongl. Maj:t gaf härtill bifall den 21 februari. En ny framställning från Nordiska Museet framkallade ett nytt Kongl. Maj:ts beslut af den 23 maj.

[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 21 februari.

Medaljer. Följande förslag godkändes.

2. *Åts.* SKARABORGS SKYTTEFÖRBUND Vestergötlands vapen lagdt på två korsade gevär samt ekqvistar.

Fråns. I fältet åt ena sidan en ekqvist omvirad med ett band samt inskriften SKJUT-MEDALJ.

3. *Åts.* Densamma som till nr 2.

Fråns. Lika nr 2, men med inskriften FÖRTJÄNST-MEDALJ.

4. *Åts.* SVENSKA ALLMÄNNA QVINNOFÖRENINGEN TILL DJURENS SKYDD. Öppen lagerkrans med plats inuti för namn m. m.

Fråns. På fem rader SALIGE ÄRO DE BARMHERTIGE TY DEM SKALL SKE BARMHERTIGHET MATH. 5 KAP. 7 V.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 28 februari.

Fasta fornlemningar. Från byamän i Kumla by i Kumla sn, Nerike, hade inkommit en ansökan att, ehuru å det område, hvilket blifvit afsatt som gemensam mark att användas till grustägt — nämligen södra änden af den grusås, hvarå byn är belägen — grafhögar funnes, dock få fritt förfoga öfver området. Utskottet medgaf, att platsen finge användas till grustag, sedan de därstädes befintliga fornminnena blifvit undersökta.

Akademiens sammanträde den 4 mars[1], *fortsatt den 11 mars.*

Akademiska ärenden. Med anledning af remiss af Riksantiqvariens framställning angående önskvärdheten och behofvet af ej mindre en systematisk granskning och utredning af Sveriges ortnamn samt andra därmed jämförliga namn, än äfven utgifvande i tryck af de därmed vunna resultaten samt förslag till plan för arbetets utförande, hade Riksantiqvarien i en promemoria efter utredning, så vida en sådan för närvarande låtit sig göra, af de erforderliga utgifterna samt med framhållande af ytterligare synpunkter och detaljer af planen hemställt, att Akademien ville hos Kongl. Maj:t göra framställning om ett anslag af 2,500 kr. till utgifvande under de i Riks-

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde samma dag.

antiqvariens skrifvelse samt i promemorian framställda förutsättningarna, af en vetenskaplig, för k. Kammarkollegium fullt användbar redogörelse för Bohusläns ortnamn. Akademien beslöt att med öfverlemnande af nämnda promemoria samt med lifligt vitsordande af det ifrågavarande verkets stora betydelse såväl ur vetenskaplig som fosterländsk synpunkt, uttala sin anslutning i hufvudsak till Riksantiqvariens framställning samt hemställa om bifall till det i promemorian framställda förslaget.

Akademien beslöt att till stadsfullmäktige i Vimmerby aflåta en skrifvelse med uttryck af Akademiens erkänsla för det intresse för våra fornminnen stadsfullmäktige visat genom beviljande af ett anslag åt folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson till undersökning af ett graffält i stadens närhet.

Anmäldes, att professor S. Wide aflemnat berättelse om den resa han såsom af Akademien utsedd Letterstedtsk stipendiat företagit till och i Grekland.

Till Beskowsk stipendiat utsågs docenten N. Edén.

Akademien beslöt tilldela det Loubatska priset för 1902 åt hr C. V. Hartman.

Undersökningar. Akademien beslöt tilldela nedan nämnda personer följande anslag:

lektor F. J. Bæhrendtz för undersökningar af fornlemningar 400 kr., för afskrifter ur kyrkoarkiv 200 kr.;

direktör F. Nordin för undersökning af forngrafvar på Gotland 250 kr.;

licentiat K. Kjellmark för undersökning af forngrafvar i Jämtland samt fortsättning af hans undersökning af stenåldersboplatser i Järavallen 300 kr.;

kandidat O. Rydbeck för idkande af studier i Statens Historiska Museum 200 kr.;

lektor E. Brate för fortsatt granskning af runinskrifter i Uppland 400 kr.;

docenten H. Pipping för runforskningar på Gotland 200 kr.

Angående sist nämnda anslag framhöll Riksantiqvarien, att, ehuru han väckt förslag om detsamma, han icke därmed velat

uttala, att uppdraget att afbilda och utgifva Gotlands runinskrifter, rörande hvilket arbete han redan vidtalat lektor Brate, borde anförtros åt docenten Pipping.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Kongl. Maj:t hade remitterat handlingar rörande ifrågasatta restaureringsåtgärder i *Vadsbro* kyrka i Strengnäs stift, af hvilka handlingar framginge bland annat, att församlingen hemställt om stadfästelse af de ursprungliga ritningsförslagen, att en församlingsmedlem afgifvit härifrån delvis afvikande mening under hemställan, att den nuvarande fönsteranordningen måtte bibehållas eller, om sådant skulle anses önskvärdt, fönsterna med bibehållande af det nuvarande utseendet något inflyttas i muren, samt att k. Öfverintendentsembetet anmärkt, att det ej funnit anledning till annan erinran än att den nuvarande fönsteranordningen, såväl ur estetisk synpunkt som med afseende på tillgodoseende af dagerförhållandena i kyrkan, gifvetvis borde bibehållas. Akademien ansåg att, enär den nuvarande fönsteranordningen vore särdeles karaktäristisk för det utseende kyrkan erhållit genom reparationer på 1600-talet, icke skäl föreläge att ändra densamma, utan att det tvärtom vore högeligen att önska, att fönstren efter nödig reparation bibehållas oförändrade så till form som läge i muren, och beslöt derför instämma med k. Öfverintendentsembetet.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande *Öster-Våla* församlings i erkestiftet anhållan om tillstånd att vid reparation af golf och bänkar i församlingens kyrka antingen borttaga i koret befintliga grafstenar eller helst öfver dem anbringa ett så beskaffadt golf, att det vid påfallande behof lätt kunde aflyftas, meddelade Riksantiqvarien, att han från församlingen infordrat och erhållit uppgift å grafstenarnes beskaffenhet samt att af uppgiften framgår, att de afsedda grafstenarne tillhörde 1400-, 1600- och 1700-talen. På hemställan af Riksantiqvarien

[1] Kongl. Maj:t föreskref den 21 mars, bland annat, att kyrkans nuvarande fönsteranordning bör bibehållas.

beslöt Akademien tillstyrka bifall till stenarnes öfvertäckande med löst golf, hvarvid emellertid noga borde tillses att golfvet komme att ligga stadigt, så att det ej kunde vålla nötning å stenarne.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande reparation af *Hardemo* kyrka i Strengnäs stift beslöt Akademien instämma med k. Öfverintendentsembetet.[1]

Medaljförslag. Följande förslag godkändes.

5. *Åts.* LEA AHLBORN FÖDD 1826, DÖD 1897 Bröstbild.

Fråns. Inom en lagerkrans i fem rader: SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS ÅRSMÖTE 1901

Inskrift. 1. Ett inlemnadt förslag till inskrift i Husaby kyrka i Skara stift blef efter en del ändringar godkändt i följande lydelse.

UNDER
KONUNG OSCAR II:S
REGERING
BLEF DENNA ÅLDRIGA KYRKA
ÅTERSTÄLD
TILL MURAR OCH TAK
SAMT FÖRSEDD
MED NYA BÄNKAR OCH ANNAN INREDNING
MED NYA KRONOR OCH ORGEL
DE GAMLA MÅLNINGARNA BRAGTES ÅTER TILL HEDER
VÄRMELEDNING INFÖRDES
TORNURET GJORDES NYTT
ALLT DETTA ÅREN 1900—1902
DÅ M. ÅRÉN VAR KYRKOHERDE

FÖRSAMLINGEN UTFÖRDE ARBETET
MED BIDRAG AF STATEN OCH ENSKILDA
SAMT AF KOLLEKT ÖFVER HELA RIKET

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 21 mars.

Akademiens högtidssammanträde den 20 mars.

Närvarande: H. K. H. Kronprinsen,
H. K. H. Prins Carl,
H. K. H. Prins Eugen,
Akademiens preses hr Gilljam,
Hedersledamöterna hrr Wedberg, von Ehrenheim, grefve Snoilsky, af Wirsén och Retzius,
Arbetande ledamöterna hrr Malmström, Hans Hildebrand, Montelius, Törnebladh, Emil Hildebrand, Wieselgren, Stolpe, Boëthius och Ekhoff,
Akademiens artist O. Sörling,
Amanuenserna Salin, Blomberg, Martin, Almgren, Janse och Arne;
Inbjudna: hr Statsrådet och Chefen för k. Ecklesiastikdepartementet N. Claësen, docenten Edén, hr C. V. Hartman och ingeniör Åke Sjögren.

Sedan Akademiens preses hälsat DD. KK. HH. välkomna föredrog sekreteraren delar af sin årsberättelse för 1901 samt förevisade märkligare under året inkomna fynd och förvärf.

H. K. H. Kronprinsen öfverlemnade det Beskowska stipendiet åt docenten Edén och det Loubatska priset åt hr C. V. Hartman.

Akademiens sammanträde den 8 april. [1]

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens utländske ledamot professor *Karl Konstantin Tigerstedt* aflidit den 5 mars.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Kongl. Maj:t hade remitterat handlingar och ritningar rörande en förestående restaurering af *Mariestads* kyrka, hvilken restaurering är afsedd att omfatta såväl åtgärder vid sjelfva byggnaden som ock åtskilliga ändringar å altarprydnaden, predikstolen, nummertaflorna

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 4 april.

m. m. På hemställan af Riksantiqvarien beslöt Akademien att å ena sidan anmäla, att ur arkeologisk synpunkt inga hinder möta för de föreslagna åtgärderna med sjelfva byggnaden, å den andra, beträffande de ifrågasatta ändringarna af de ofvan nämnda inredningsdelarne, med framhållande af deras särdeles karaktäristiska och framstående beskaffenhet starkt betona det olämpliga och obefogade i de föreslagna ingreppen, hvilka, enär de ej betingas af någon som helst tvingande nödvändighet, måste betecknas som ej öfverensstämmande med den pietetsfulla behandling de gamla minnena ega rätt att fordra, samt på grund häraf hemställa om föreskrift *att* å altarprydnaden inga förändringar eller nybildningar vidtagas, utan endast ett med största försigtighet utfördt återställande af de ursprungliga färgerna, *att* de tre oljefärgstaflorna i altarprydnaden endast rengöras och, om så behöfves, fernissas, *att* predikstolen, efter återställande af de ursprungliga färgerna, lemnas i orubbadt skick, d. v. s. med bibehållande af de tresidiga genombrutna ornamenten ofvan räckena, hvarvid emellertid de nuvarande, i senare tid tillsatta stöden under predikstolen kunna utbytas mot andra mera lämpliga, samt, om så befinnes oundgängligt, trapporna kunna göras beqvämare, detta senare dock under bestämd förutsättning att trappräckena därvid ej i någon mån ändras, *att* de särdeles prydliga nummertaflorna lemnas oförändrade samt *att* ofvan nämnda renovering af altarprydnaden och predikstolen får verkställas endast af person, hvars kompetens blifvit af Akademien godkänd. Vidare skulle framhållas, att dopfunten ej bör erhålla den plats midt framför altaret, som enligt anteckning å en remisshandlingen tillhörande fotografi synes vara afsedd för densamma, samt hemställas om föreskrift angående öfliga försigtighetsåtgärder under arbetet. [1]

Med anledning af remiss af handlingar och ritningar rörande förestående restaurering af *Torpa* kyrka i Strengnäs stift, beslöt Akademien anmäla, att ur arkeologisk synpunkt intet hinder möter för de föreslagna åtgärderna, samt anhålla, *att*

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 1 augusti.

den ifrågasatta renoveringen af korets målningar samt af altarskåpet ej får utföras af annan person än den, hvilkens kompetens blifvit af Akademien godkänd, *att* vid kalkafärgningen af väggar och hvalf så förfares, att de under den nuvarande hvitlimningen befintliga målningarna ej taga skada, samt *att* vid arbetet öfliga försigtighetsmått iakttagas.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande murmålningarna i *Sånga* kyrka i erkestiftet meddelade Riksantiqvarien, att hr Ekhoff besigtigat målningarna samt därvid träffat öfverenskommelse med kyrkoherden och byggnadskomiterade att, innan vidare åtgärder vidtoges, kostnadsförslag för målningarnas renoverande skulle infordras. Sedan upplyst blifvit, att målningarnas återställande kunde utföras för ett belopp af 800 kr., samt enär församlingen beslutit att redan nu ersätta de för målningarna skadliga ugnarne med värmeledning, beslöt Akademien hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes bestämma, att samtliga målningar skola aftäckas och restaureras, samt medgifva församlingen för detta ändamål ett anslag af 200 kr.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

6. *Åts.* AF · KONGL · HUSHÅLLNINGS · SÄLLSKAPET Blekinge vapenbild, ett träd, på hvars stam äro trädda tre kronor, omgifven af sinnebilder för landtbruket.

Fråns. Å ena sidan en eklöfsgren och en palmgren omvirade med ett band. Å andra sidan inskriften:

PRIS · VID
LANDTBRUKS-
MÖTET
OCH · INDUSTRI-
UTSTÄLLNINGEN I
(plats för ortnamn och årtal).

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 2 maj.
[2] Kongl. Maj:t beviljade det begärda anslaget den 2 maj.

Akademiens sammanträde den 6 maj.[1]

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens arbetande ledamot professor *Martin Weibull* aflidit.

Med anledning af ett k. cirkulär beslöt Akademien hemställa om ökad aflöning för riksantiqvarien, amanuenserna och de ordinarie vaktmästarne.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af handlingar och ritningar rörande en tillämnad restaurering af *Norra Björke* kyrka i Skara stift, beslöt Akademien att anmäla, att ur arkeologisk synpunkt intet hinder möter för de föreslagna åtgärderna, samt anhålla om föreskrift rörande iakttagande af öfliga försigtighetsmått beträffande de kulturhistoriska intressenas tillvaratagande.[2]

Anslag. Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t tillstyrka anslag af 300 kr. åt teckningsläraren L. Baltzer för att sätta honom i tillfälle att instundande sommar under resor i Bohuslän söka tillse att hällristningarna ej genom sprängning eller på annat sätt förstöras samt för att, om tiden det medgifver samtidigt fortsätta undersökning och möjligen aftecknande af sådana fornlemningar[3], äfvensom att Kongl. Maj:t ville inlösa 100 ex. af samme mans arbete *Hällristningar från Bohuslän* ser. 2 h. 3.[4]

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anhålla om ett anslag af 1,000 kr. åt docenten L. Kjellberg för att sätta honom i tillfälle att fortsätta sina undersökningar vid Larissa i Mindre Asien.[5]

Akademien lemnade e. o. amanuensen vid Nordiska Museet J. Roosval ett anslag af 250 kr. för att i Cassel, Bruxelles och Rouen studera verk af målaren Jan van Coninxlo, hvilken utfört dörrmålningar å flera altarskåp i Mälarlandskapens kyrkor.

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 2 maj.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 23 maj.
[3] Kongl. Maj:t beviljade anslaget den 23 maj.
[4] Kongl. Maj:t beviljade anslaget den 31 december.
[5] Kongl. Maj:t beviljade anslaget den 14 maj.

Medaljer. Följande förslag godkändes.

7. *Åts.* I fältet en på en gräsmark gående häst, däröfver Vestmanlands vapen under hertiglig krona.

Fråns. BELÖNING AF WESTMANLANDS LÄNS HÄSTAFVELSFÖRENING Nederst två eklöfsgrenar.

8. Kalmar skyttegille. *Åts.* Stadens vapen under murkrona lagdt på tvänne korsade gevär.

Fråns. En eklöfskrans med plats för namn m. m.

Akademiens sammanträde den 3 juni. [1]

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot valdes professorn i historia och statskunskap vid Göteborgs högskola *L. V. A. Stavenow.*

På grund af kongl. remiss beslöt Akademien framhålla vigten af att Sverige blefve representeradt vid den 13:de orientalistkongressen.

Fasta fornlemningar. Riksantiqvarien anmälde att konserveringsarbeten skulle denna sommar företagas å Kronobergs ruin (hvartill penningemedel på enskild väg samlats) och vidare att utgräfning af den äldre ruinen vid Stegeborg skulle påbörjas för därtill lämnad donation.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af kongl. remiss af handlingar och ritningar beträffande tillämnad restaurering af *Stigtomta* och *Nykyrka* församlingars gemensamma kyrka i Strengnäs stift, beslöt Akademien framhålla, att inga giltiga skäl kunna anses föreligga för den föreslagna ändringen af gaflarne med portalerna samt af fönsterindelningen samt anhålla att öfliga försigtighetsmått beträffande de kulturhistoriska intressenas tillvaratagande iakttagas. [2]

Anslag. Akademien lemnade Riksantiqvarien ett anslag af 500 kr. för att besöka utställningen af kyrklig konst i Düsseldorf samt deltaga i den konsthistoriska kongressen i Innsbruck.

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 30 maj.

[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 12 september.

Akademien lemnade kand. R. Norrby ett anslag af 100 kr. till företagande af arkeologiska undersökningar å den s. k. Kungshögaåsen vid Mjölby.

Akademien lemnade friherre R. Cederström ett anslag af 100 kr. till arkeologiska undersökningar i Uppland.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

9. Svenska Akademiens Nobelmedalj. *Åts.* ALFR. NOBEL NAT. MDCCCXXXIII OB. MDCCCXCVI Nobels bröstbild.

Fråns. INVENTAS VITAM IUVAT EXCOLUISSE PER ARTES En framför ett lagerträd sittande yngling, framför honom en qvinna spelande på en lyra; vid mannens fötter en *capsa* med skriftrullar; vid horisonten en strålande sol. I afskärningen: en platta för pristagarens namn; vid sidan ACAD. SUEC.

10. K. Karolinska mediko-kirurgiska institutets Nobelmedalj.

Åts. = nr 9.

Fråns. INVENTAS VITAM IUVAT EXCOLUISSE PER ARTES En vid en klippa sittande lagerkrönt qvinlig figur, stödjande med vänstra armen en ung qvinna samt hemtande med högra handen en dryck ur en ur klippan framspringande källa; vid den sittande qvinnans fötter en bok och en lagerqvist jämte läkekonstens sinnebilder (en skål, en orm). I afskärningen: namnplatta; å ömse sidor: REG. UNIVERSITAS MED.-CHIR. CAROL.

11. K. Vetenskapsakademiens Nobelmedalj.

Åts. = nr 9.

Fråns. INVENTAS VITAM IUVAT EXCOLUISSE PER ARTES En lagerkrönt qvinna med en skrift i ena handen, lyftande med den andra slöjan från en qvinna med ett ymnighetshorn. På sidan om bildframställningen NATURA SCIENTIA I afskärningen: en på en lagerqvist lagd namnplatta; å ömse sidor: REG. ACAD. | SCIENT. SUEC.

12. *Åts.* GOTLANDS SKYTTEFÖRBUND Gotlands vapen under hertiglig krona.

Fråns. I fältet åt ena sidan en ekqvist med plats lemnad för namn m. m.

13. *Åts.* CARL · WILH · BURMESTER Bröstbild.

Fråns. TILL

FRÄNDER · OCH

VÄNNER

MINNE AF

FEMTIOÅRINGEN

D · 28 · SEPT · 1902

I fältet snedt nedåt en knippa blommor.

14. *Åts.* KONGL. FÖRSTA · SVEA · ARTILLERI · REGEMENTETS · IDROTTSFÖRENING En af k. krona krönt glob med tre kronor, lagd på två korsade värjor samt omgifven af en öppen lagerkrans.

Fråns. I fältet nedtill en lagerqvist med plats ofvan för namn m. m.

15. *Åts.* En smed, halffigur, vid ett städ med hammare i venstra handen, i den högra en lagerkrans.

Fråns. Ini en öppen eklöfskrans

INDUSTRI

UTSTÄLLNINGEN

I SKÖFDE

1901

Fornminnesföreningarna. Styrelsen för Norra Smålands Fornminnesförening hade underrättat, att den stiftats den 25 november 1901, samt anhållit om rätt att utan i hvart särskildt fall begärdt och erhållet tillstånd till förvaring i föreningens samlingar genom deposition mottaga sådana föremål, som finnas nämnda i k. förordningen af den 29 november 1867 § 10, för hvilka deposita vid hvart års slut redogörelse skulle lemnas. Akademien beslöt att, i hvad på Akademien beror, lemna det begärda medgifvandet, med villkor att förteckning öfver mottagna deposita ingifves till Akademien hvart år i mars månad, på det Akademien må sättas i tillfälle att afgöra, huruvida

några af de mottagna föremålen äro af den beskaffenhet, att de böra förvaras i Statens Historiska Museum.

Akademiens sammanträde den 5 augusti.[1]

Akademiska ärenden. Meddelades att genom testamente af grosshandlaren J. H. Scharp och hans maka fru C. U. A. Scharp, f. Westman, till Akademien donerats ett kapital af 100,000 kr., hvilket skall förvaltas under namn af J. H. Scharps donationsmedel och hvaraf räntan skall användas till den historiska vetenskapens främjande på sätt Akademien för bäst finner, med villkor att Akademien till fru A. M. S. C. Beckmann, f. af Sandeberg, årligen så länge hon lefver utbetalar 3,000 kr. samt af återstoden af räntan till e. o. amanuensen i Riksarkivet A. Hammarskjöld utbetalas 1,000 kr. årligen så länge han lefver, derest räntan dertill förslår.

Anmäldes, att Riksdagen på extra stat för år 1903 beviljat 3,000 kr. till företagande af forskningar efter svenska minnen i utlandet, 10,000 kr. till konserveringsarbeten å Bohus fäste samt 5,000 kr. till kulturhistoriska museet i Lund.

På grund af remiss af en till Kongl. Maj:t inkommen inbjudan att låta Sverige blifva representeradt vid det möte, som federationen af Belgiens arkeologiska och historiska sällskap innevarande år håller i Brügge beslöt Akademien hemställa, att inbjudningen denna gång icke måtte föranleda någon åtgärd, alldenstund den kommit så sent, att sommarens arbetsplaner redan blifvit uppgjorda.

Akademien beslöt tilldela nämndemannen Axel Ludvigsson i Åloppe sin jeton i silfver som erkänsla för det nit och den omtanke han ådagalagt vid vården af stenåldersboplatsen på Åloppe egor.

Fasta fornlemningar. Med anledning af remiss af en ansökan om tillstånd att upprätta en dansk astronomisk-geodetisk station på ön Hven så nära Tyko Brahes *Stjerneborg* som möjligt

[1] Utskottet sammanträdde samma dag.

beslöt Akademien hemställa om förbud att upprätta en sådan station på nu blottade lemningar af Stjerneborg eller så nära denna, att en eventuellt fortsatt utgräfning af Stjerneborgs yttre delar deraf skulle hindras eller försvåras.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af *Kyrkås* församlings (Skara stift) anhållan att få flytta vissa under kyrkans golf befintliga likkistor till nya grafvar på kyrkogården, sedan hufvudmännen af de ätter, som ega grafvarne inne i kyrkan, därtill lemnat sitt bifall, beslöt Akademien tillstyrka bifall.[2]

Akademien beslöt för sin del medgifva, att några i *Köpings* stads kyrka blottade målningar, sedan de blifvit kopierade, finge täckas med ny målning.

Sedan kyrkoherden K. A. Hagström anhållit, att *Salems* församling (Strengnäs stift) måtte få utbyta det nuvarande spåntaket å kyrkan mot plåttak, beslöt Akademien, sedan det blifvit utrönt, att spåntaket på ena sidan omlades år 1867, för sin del bifalla den gjorda anhållan.[3]

Med anledning af remiss af handlingar rörande rifning af *Holms* träkyrka (Hernösands stift) beslöt Akademien, då den nuvarande kyrkan är uppförd så sent som på 1790-talet, tillstyrka bifall till den gjorda ansökan.[4]

Med anledning af remiss af handlingar rörande *Munktorps* församlings (Vesterås stift) ansökan att få företaga grafransakning å församlingens kyrkogård beslöt Akademien tillstyrka bifall med hemställan om föreskrift därom, att, därest gräfningar företagas i sammanhang med reglerandet af kyrkogården och därvid grafminnen från medeltiden träffas, dessa anmälas för Akademien och bevaras.[5]

---

[1] Jfr s. 125.

[2] Ärendet hade behandlats *per capsulam*. Kongl. Maj:ts beslut är af den 25 juli.

[3] På grund af upplysning lemnad af k. Öfverintendentsembetet om spår af mönster i spånbeklädnaden afslog Kongl. Maj:t den 22 augusti församlingens begäran. Jfr sid. 207.

[4] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 22 augusti.

[5] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 22 augusti.

Anslag. Akademien tilldelade v. pastor A. R. E. Garfvé ett anslag af 100 kr. som bidrag för utgifvande af en antiqvarisk-topografisk beskrifning öfver Fellingsbro sn, att utgå under år 1903.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

16. *Åts.* SKÅNES · SKYTTEFÖRBUNDS · SKYTTEMEDALJ Skånes vapen.

Fråns. Inom en öppen lagerkrans

FÖR · ETT
FRITT
FOSTER-
LAND

17. *Åts.* ÅNGE SKYTTEGILLE STIFTADT 1891 · Medelpads vapen lagdt på två korsade gevär och en femringad målskjutningstafla.

Fråns. Åt ena sidan en eklöfsgren med plats för inskrift.

18. *Åts.* VESTERBOTTENS · SKYTTEFÖRBUND Vesterbottens, Ångermanlands och Lapplands vapen i en krönt sköld.

Fråns. FÖR · FOSTERLANDET · En kartusch med flikarne lindade kring en eklöfskrans.

19. *Åts.* NORRMALMS · SKYTTEFÖRENING · STOCKHOLM · 1899 En man hållande i ena handen ett gevär och med den andra hvilande på en sköld med Stockholms stads vapen, bakom hvilken synes en fana och vid sidan en lagerqvist. I afskärningen I FRED FÖR FRED

Fråns. Åt ena sidan en ekqvist med plats lemnad för inskrift.

20. *Åts.* STOCKHOLMS · IDROTTSSÄLLSKAP Naken man i knäböjande ställning sigtande med en pilbåge. I afskärningen 1900

Fråns. Åt ena sidan en ekqvist med plats lemnad för inskrift.

Inskrifter. Följande förslag godkändes.

2. På Locknevi kyrka: GUD TILL ÄRA BYGD 1900—1902

3. På Bettna kyrka: UNDER KONUNG OSCAR II:S REGERING BLEF DENNA KYRKA ÅR 1902 RESTAURERAD SÅVÄL TILL DET YTTRE SOM INRE OCH FÖRSEDD MED NYTT YTTERTAK, GOLF OCH BÄNKINREDNING

SAMT MED NY ORGEL. DE GAMLA MÅLNINGARNE ÅTERSTÄLDES, VÄRMLEDNING ANLADES OCH TORN UPPFÖRDES. INGENIÖR G. F. ENDERLEIN PÅ ÅKERÖ BEKOSTADE ENSAM SJELFVA TORNET, DET ÖFRIGA ARBETET UTFÖRDE FÖRSAMLINGEN MED BIDRAG AF FÖRRE EGAREN TILL ÅKERÖ FRIHERRE STEN LEIJONHUFVUD.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 september.

Fasta fornlemningar. En af godsegaren C. F. Lundström gjord anhållan att få flytta tvänne å Elfsunda egor (Uppland) befintliga runstenar till parken vid Antuna herrgård blef, sedan det blifvit upplyst, att sökanden afstått från flyttningen af den ena stenen, emedan denna, som var sönderslagen, ännu befann sig å den ursprungliga platsen, på så sätt bifallen, att om sökanden ville hopsätta den söndriga stenen, skulle den andra få flyttas in i Antuna park under förutsättning, att den allmänhet, som önskade se stenen, egde fritt tillträde till parken.

Anmäldes, att på framställning af hr Ekhoff elementarläroverkets i Visby skjutpaviljong, som var under uppförande alltför nära intill stadsmuren, flyttats till ett för murens skydd och utseende lämpligare ställe utanför samt N om Österport.

För att möjliggöra under år 1903 undersökning af en stenåldersboplats belägen på omkring ett tunnland jord kalladt Dajaker under Hemmor i Närs sn, Gotland, beslöts att till egaren utbetala 35 kr. på det att sagda jordstycke skulle ligga obrukadt intill nästa höst.

Medgafs hemmansegaren Pettersson Haltarfve att borttaga stenen i den, från landsvägen sedt, bakre delen af ett stort, förut betydligt skadadt röse å Haltarfve egor, tätt V om landsvägen, ett godt stycke S om Haltarfvegårdarne, med villkor att rösets mot landsvägen vettande sida jämte kantstenarne rundtom röset lemnas orörda.

Medgafs P. E. Ahlström att borttaga vissa grafhögar å grafältet vid Tomase i Lokrume sn, sedan de blifvit undersökta.

Medgafs att å graffältet vid Kettilstads kyrkoby (Östergötland), beläget å en hög grusbacke strax S om kyrkan, finge borttagas de tio högar, som under sommaren blifvit undersökta, med uttryckligt villkor att öfriga å samma ås befintliga högar ej på minsta vis skadas eller rubbas.

Akademiens sammanträde den 2 september.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af handlingar rörande en ansökan om vidtagande af en del restaureringsåtgärder å *Gärdslöfs* kyrka (Lunds stift) beslöt Akademien anföra, att hon för sin del icke hade något att erinra mot de föreslagna åtgärderna under förutsättning att inga grafvar rubbas vid omläggande af golfvet.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Långaröds* kyrka (Lunds stift) beslöt Akademien, då de föreslagna åtgärderna icke utplåna några af kyrkans ålderdomliga drag, tillstyrka bifall till det af k. Öfverintendentsembetet upprättade förslaget.[2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Grönby* kyrka (Lunds stift) ansåg sig Akademien, då den nuvarande kyrkan till väsentliga delar ombyggdes och utvidgades på 1850-talet, kunna tillstyrka bifall till de föreslagna åtgärderna.[2]

Anslag. Akademien lemnade e. o. amanuensen O. Janse ett anslag af 250 kr. för att sätta honom i tillfälle att besöka utställningen i Düsseldorf.

Medaljer. Följande förslag godkändes.

21. *Åts.* LULEÅ SKYTTEFÖRENING Rektangulär skott-tafla på två korslagda gevär. I öfre vinkeln mellan gevärspiporna: STIFTAD 1893

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 17 oktober.
[2] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 19 september.

Fråns. Öppen eklöfskrans. Upptill i fältet TILL 22. *Åts*. * FABRIKS OCH HANDTVERKSFÖRENINGEN * Kristian IV:s krönta namnchiffer hållet af två lejon, derunder CHRISTIANSTAD

Fråns. Öppen eklöfskrans.

Akademiens sammanträde den 26 september.[1]

Anslag. Akademien beslöt att hos Kongl. Maj:t begära proposition till nästkommande riksdag om anslag af 9,500 kr. till fortsättning och afslutning af konserveringsarbetet å Visby stadsmur och 2,000 kr. till afteckande och konserverande af lemningar af Riseberga kloster.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 oktober.

Fasta fornlemningar. Riksantiqvarien redogjorde för de förhandlingar han fört i syfte att för framtiden rädda den gamla klosterbyggnaden i Ystad samt meddelade, att enskild person förklarat sig villig att anslå medel till en ifrågasatt restaurering af densamma och skulle Riksantiqvarien fortsätta underhandlingarna.

Akademiens sammanträde den 7 oktober.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens äldste utländske ledamot professor *Konrad von Maurer* aflidit.

Till arbetande ledamot valdes professor *A. G. Noreen.*

Akademien lämnade docenten R. Sernander i Uppsala ett anslag af 50 kr. som bidrag till kostnaderna för en resa till Gotland för dels forskningar bland annat rörande Litorinahafvets strandlinier, dels afvägning af en grotta vid Skälsö.

Med anledning af remiss af handlingar rörande Nationalmusei nämnds förnyade anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder, som kunna finnas erforderliga

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde föregående dag.

för att den af Akademien f. n. disponerade nedre våningen i Nationalmuseibyggnaden må ju förr desto heller få disponeras af konstafdelningen, beslöt Akademien hemställa, att Kongl. Maj:t ville anbefalla k. Öfverintendentsembetet att utse en arkitekt, som, mot ersättning af allmänna medel, eger att tillhandagå Akademien med utredning i frågan.[1]

Statssamlingarna. Enär ett af hemmansegarne T. Rydström och E. Rydström hembjudet fynd från den s. k. Kyrkåkern vid Tomase i Lokrume sn bevisligen kommit i dagen genom afsigtlig gräfning i forngrafvar, ehuru nämnda personer blifvit varnade för att röra dessa, beslöt Akademien, att ingen lösen skulle gifvas för fyndet.

Fasta fornlemningar. Genom remiss hade Kongl. Maj:t för förnyadt utlåtandes afgifvande öfverlemnat en framställning af stationsinspektoren J. Ahlberg, i hvilken han dels vidhållit sin förut gjorda hemställan om tillstånd att draga in vatten- och afloppsledningar till de å lägenheten *Brobacka* vid Skara belägna boningshusen, dels anhållit att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder att lägenheten måtte för Statens räkning inlösas. Akademien beslöt att för Kongl. Maj:t framhålla, dels att, sedan Akademien den 7 sistlidne januari uttalade sin tillslutning till Konungens Befallningshafvandes i Skaraborgs län afstyrkande af bifall till den gjorda anhållan angående vattenlednings införande, ej något nytt blifvit anfördt, som kunnat gifva Akademien anledning att frångå sin förut uttalade mening, dels beträffande lägenhetens inlösande för Statens räkning att en dylik åtgärd ej torde kunna komma under ompröfning, förr än utredning skett angående eganderätten till platsen.[2]

Major Claes Grill hade med anmälan, att Hans Maj:t Konungen lofvat bekosta arbetet med konserveringen af lemningarna af *Ragnhildsholmens* fäste, anhållit om bemyndigande

[1] Detta beviljades af Kongl. Maj:t den 14 november och utsåg k. Öfverintendentsembetet arkitekten L. Peterson.

[2] Angående ärendets vidare behandling se Akademiens protokoll för den 2 december 1902.

att öfvervaka och leda nämnda arbete. Akademien, som ej fann något att erinra emot restaureringens utförande på det i major Grills skrifvelse antydda omsorgsfulla och i de gamla murresterna så litet som möjligt ingripande sättet, meddelade det begärda bemyndigandet.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af handlingar rörande dekorering och andra arbeten i det inre af *Köpings* stads- och landsförsamlings kyrka beslöt Akademien instämma i k. Öfverintendentsembetets utlåtande.[1]

Simris kyrka i Lunds stift. Församlingen hade hos Kongl. Maj:t anhållit om tillstånd att, enär det gamla kyrktornet, som vore afsedt att efter kyrkans ombyggnad bibehållas, lär visa åtskilliga bristfälligheter, rifva detsamma. Med anledning af remiss af detta ärende beslöt Akademien att med erinran om tornets värde i arkitektoniskt afseende anhålla, att Kongl. Maj:t måtte genom k. Öfverintendentsembetet låta göra utredning beträffande tornets stabilitet.[2]

Simrishamns kyrka i Lunds stift. Med anledning af remiss af handlingar rörande Simrishamns församlings anhållan om stadfästelse af ritningar till uppförande i stället för den nu varande af gråsten byggda östra gafvelmuren å kyrkan af ny gafvelmur af tegel beslöt Akademien, enär af handlingarne framginge, att den nu varande tunga gafvelmuren af gråsten framkallat sättning af kringliggande delar, hvilken sättning, om den finge fortgå, kunde blifva ödesdiger för kyrkans bestånd, att instämma i k. Öfverintendentsembetets tillstyrkan om stadfästelse af ritningarne.[3]

Norra Solberga kyrkas klockstapel i Linköpings stift. Med anledning af remiss af Norra Smålands Fornminnesförenings anhållan om tillstånd att till lämplig plats i Jönköpings stadspark flytta Norra Solberga kyrkas gamla klockstapel beslöt

---

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 24 oktober 1902.

[2] Angående ärendets vidare behandling se Akademiens protokoll för den 4 november 1902.

[3] Kongl. Maj:ts stadfästelse af ritningarne är daterad den 24 oktober 1902.

Akademien att, på det stapeln måtte blifva för framtiden bevarad, tillstyrka bifall till den gjorda anhållan.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes.

23. *Åts.* SJÖFÖRSÄKRINGS-AKTIEBOLAGET OCEAN I GÖTEBORG Bolagets märke bestående af en strand med en ledfyr och ett inseglingsmärke.

Fråns. FÖR PLIGTKÄNSLA OCH RÅDIGHET En på en eklöfsgren lagd antik inskriftstafla med plats för namn m. m.

24. *Åts.* Lika med föregående medaljs åtsida.

Fråns. FÖR GAGNANDE VERKSAMHET Bildframställningen lika med den å föregående medaljs frånsida.

25. *Åts.* OFFICERARNES · VID · K · VESTMANLANDS · REGEMENTE · SKYTTEFÖRBUND * Vestmanlands vapenbild.

Fråns. Nedtill två korsade gevär; ofvan dem plats för namn m. m.

Föredrag. T. f. sekreteraren framlade och redogjorde för innehållet i framlidne intendenten Gustaf Upmarks arbete: »Die Architektur der Renaissance in Schweden 1530—1760.»

Akademiens sammanträde den 4 november.[2]

Akademiska ärenden. Sedan hr Montelius anmält, att hans tid vore i synnerligt hög grad upptagen med afslutandet af andra afdelningen af hans arbete »La civilisation primitive en Italie», beviljade Akademien hans anhållan om befrielse under år 1903 från den honom åliggande föreläsningsskyldigheten med rätt för honom att dock uppbära anslaget härför såsom ett Akademiens ytterligare bidrag till nämnda arbete.

Ett anslag af 200 kr. beviljades lektor Isak Fehr som bidrag till omkostnaden för utgifvande af Strengnäs stads tänkebok för 1590-talet.

Hr Retzius öfverlemnade till Akademien det af honom och professor Carl Fürst nyligen utgifna arbetet *Antropologia Suecica.* Beiträge zur Anthropologie der Schweden. Stock-

[1] Meddelandet om Kongl. Maj:ts bifall är dateradt den 31 oktober 1902.
[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 31 oktober.

holm 1902. Hr Wieselgren framlade för Akademien de 16 första arken af *Fornsvensk bibliografi* af R. Geete.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. *Enköpings kyrka.* Med anledning af kungl. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af Enköpings kyrka beslöt Akademien anmäla, att Akademien ej har något att erinra vid förslaget.

Simris kyrka i Lunds stift. Med anledning af Akademiens vid sammanträdet den 7 nästlidne oktober beslutade hemställan hade Kongl. Maj:t uppdragit åt k. Öfverintendentsembetet att inkomma med yttrande angående möjligheten af iståndsättande och bevarande för framtiden af kyrkans torn och hade på grund häraf Embetet förordnat arkitekt E. Lallerstedt att å tid, som kunde med Akademien öfverenskommas, afresa till Simris kyrka för de närmare undersökningar, som kunde vara erforderliga. Akademien uppdrog åt hr Ekhoff att tillsammans med arkitekt Lallerstedt företaga granskning af förhållandena på platsen.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

26. *Åts.* Professor Lovéns bröstbild; omskrift: SUENO LUDOV. LOVÉN MUSEI ZOOL. REGNI PRÆFECTUS; nederst: N. 1809 O. 1895.

Fråns. I fältet: en landskapsbild från Spetsbergen vid midnattsbelysning med en fångstskuta.

Omskrift: SCRUTANTI PATUERE ARCTOS PELAGIQUE PROFUNDA

I afskärningen: SOCIO MERIT. REG. ACAD. SCIENT. SUEC. MCMIII

27. *Åts.* P. H. Lings bröstbild; omskrift. P. H. LING SVENSKA GYMNASTIKENS SKAPARE.

Fråns. I fältet: en ekqvist samt inskriften: SVENSKA GYMNASTIK- OCH IDROTTSFÖRBUNDET STIFTADT 1891 Omskrift: förbundets motto: HELSA KRAFT OCH MOD ÅT FOSTERLANDET

28. *Åts.* I fältet inom en öppen lagerkrans: en kartuschformad sköld med bokstäfverna *IK* omskrift: IDROTTSKLUBBEN STOCKHOLM. Under klubbens namn: 1888.

Fråns. Blank, afsedd för namn m. m.

29. *Åts.* Lika med n:r 24 här ofvan.

Fråns. Bilderna i fältet lika med n:r 24 här ofvan. Omskrift: MINNE AF TRETTIOÅRIG VERKSAMHET 1872—1902.

30. *Åts.* S:T ANDREAS · LOGEN · DE · TRE · FÖRENADE · KRONOR I fältet logens emblem omgifvet af tvänne med ett band förenade acasieqvistar.

Fråns. Öfverst den flammande sexuddiga stjärnan med i midten ett *G*, under stjärnan plats för elfva rader med de sedan 1772 fungerande styrande mästarnes namn m. m.

Omskrift: MINNE · AF · HUNDRATJUGOFEMÅRIG · VERKSAMHET 17 · DEC. 1902.

31. *Åts.* Vermlands vapen under hertiglig krona samt omgifvet af tvänne lagerqvistar.

Omskrift: VERMLANDS SKYTTEFÖRBUND.

Fråns. FÖRTJENST-MEDALJ 1902. Åt ena sidan en ek- och en lagerqvist sammanbundna.

Akademiens sammanträde den 17 november.

Akademiska ärenden. Enär Akademiens andre amanuens hr Stolpe i till Kongl. Maj:t ställd till Akademien inlemnad skrifvelse med förmälan, att han af K. Vetenskaps Akademien blifvit utsedd till intendent vid Naturhistoriska Riksmuseets etnografiska afdelning, hos Kongl. Maj:t anhållit om afsked från sin amanuensbefattning, beslöt Akademien, sedan hr Ekhoff på förfrågan förklarat sig ej önska komma i åtanka vid förslags afgifvande, att till erhållande af den sålunda ledigblifna befattningen föreslå t. f. Hjertbergska amanuensen fil. dr B. Salin.[1]

Sedan sekreteraren erinrat, att enligt den af amanuensen Martin uppgjorda planen för efterforskning efter svenska minnen i främmande land ännu ett års resor återstå, beslöt Akademien, att hos Kongl. Maj:t anhålla om proposition till nästa års Riksdag om anslag för berörda ändamål af 3,000 kr.[2]

---

[1] Kongl. Maj:t utnämnde dr Salin till ifrågavarande befattning.

[2] Anslaget beviljades af Riksdagen.

Akademiens sammanträde den 2 december.[1]

Akademiska ärenden. Till utländska arbetande ledamöter i den historiska klassen invaldes professorn i historia vid Universitetet i Heidelberg *Dietrich Schäfer* samt professorn i historia vid Universitetet i Helsingfors *Magnus Gottfrid Schybergson*.

Till utländsk arbetande ledamot i den arkeologiska klassen invaldes Museumsdirektören i Buda-Pest professor *Josef Hampel.*

Vidare företogos följande val.

Till preses hr Gilljam,

till ledamöter af förvaltningsutskottet hrr Wedberg och grefve Snoilsky,

till suppleanter i detta hrr Wieselgren och af Wirsén,

till ledamöter af Historiska nämnden hrr Styffe, Malmström och Emil Hildebrand,

till ledamöter af Antiqvariska nämnden, sedan hr Odhner meddelat, att han ej önskade blifva återvald, hrr H. Hildebrand, Montelius och Retzius,

till revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Gilljam och Boëthius,

till revisorssuppleant hr Retzius.

Fasta fornlemningar. Med anledning af Akademiens skrifvelse den 7 sistlidne oktober angående vissa framställningar från egaren af lägenheten Brobacka inom Skara stads område hade Kongl. Maj:t, som ej funnit skäl bifalla den gjorda anhållan om vidtagande af åtgärder för lägenhetens inlösen för Statens räkning, till Akademiens pröfning och afgörande öfverlämnat sökandens framställning, i hvad den anginge frågan om tillstånd till vatten- och afloppsledningars införande igenom de gamla vallarne. I öfverensstämmelse med sina förut afgifna utlåtanden i ärendet afslog Akademien den gjorda framställningen.

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 28 november.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. *H. Trefaldighetskyrkan* i Uppsala.[1] Genom remiss hade Kongl. Maj:t lemnat Akademien tillfälle att inkomma med yttrande i anledning af hvad k. Öfverintendentsembetet anfört rörande Akademiens föregående utlåtande den 2 sistlidne april beträffande förslag till restaurering af H. Trefaldighetskyrkan och framgick af nämnda remisshandlingar, att k. Öfverintendentsembetet medgifvit det från historisk och arkeologisk synpunkt berättigade i samtliga de i Akademiens nyss nämnda första utlåtande med därtill fogade promemoria af hr Ekhoff[2] gjorda erinringarne samt hemstält, att den genom ärendets behandling i Akademien samt i Embetet framgångna nya restaureringsplanen måtte af Kongl. Maj:t godkännas. Enär genom denna nya plan all anledning till erinringar för Akademien bortfallit beslöt Akademien tillstyrka bifall till den samma.[3]

Salems kyrka i Strengnäs stift. Med anledning af kongl. remiss af Salems församlings förnyade anhållan om tillstånd att utbyta kyrkans spåntak emot tak af plåt beslöt Akademien att i öfverensstämmelse med k. Öfverintendentsembetet hemställa att den gjorda anhållan ej måtte vinna bifall.[4]

Ytter-Enhörna kyrka i Strengnäs stift. Med anledning af kongl. remiss af handlingar rörande restaurering af Ytter-Enhörna kyrka beslöt Akademien instämma i k. Öfverintendentsembetets yttrande i ärendet.[5]

Nacka kyrka i Strengnäs stift. Sedan sekreteraren meddelat, att Akademien antagligen före nästa sammanträde skulle erhålla kongl. remiss af Nacka församlings anhållan om tillstånd att försälja församlingens gamla nu oanvändbara kyrka, samt att denna ej egde något arkeologiskt eller kulturhistoriskt intresse och slutligen att de gamla inventarierna öfver-

---

[1] Föregående behandling af ärendet se Akademiens sammanträde den 2 april 1901.

[2] Promemorian se sid 162 här ofvan.

[3] Kongl. Maj:ts stadfästelse af planen är daterad den 19 december 1902.

[4] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 19 december 1902.

[5] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 19 december 1902.

flyttats till den nya kyrkan, beslöt Akademien att tillstyrka berörda hemställan.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

32. *Åts.* P. J. von Ehrenheims bröstbild. Omskrift: PEHR JAKOB VON EHRENHEIM.

Frånś. I fältet: samma bildframställning som å k. Landtbruksakademiens prismedalj.

Omskrift: KONGL. LANDTBRUKS-AKADEMIEN

I afskärningen: TILL SIN DIREKTÖR

1878—1901

33. *Åts.* I fältet: en man hållande i ena handen ett gevär och med den andra hvilande på en sköld med Stockholms stads vapen, bakom hvilken synes en fana och vid sidan en lagerqvist.

I afskärningen: I FRED FÖR FRED Omskrift: NORRMALMS · SKYTTEFÖRENING · STOCKHOLM · 1899

Fråns. I fältet: en eklöfskrans. Omskrift: FÖRTJENST-MEDALJ

34. *Åts.* Regementets vapen, omskrift: KONGL. SVEA LIFGARDES IDROTTSKLUBB

Fråns. I fältet: en lagerkrans med plats inuti för namn m. m.

35. *Åts.* Regementets vapen, omskrift: KONGL. SVEA LIFGARDES OFFICERARES SKYTTEFÖRENING.

Fråns. I fältet: en lagerkrans med plats inuti för namn m. m.

36. *Åts.* I fältet, som begränsas af en pärlrand: Karlskrona stads vapen. Omskrift: KARLSKRONA FABRIKS OCH HANDTVERKSFÖRENING

Fråns. En eklöfskrans. Inuti kransen ÅT med plats för namn m. m. Omskrift: FÖR SKICKLIGHET OCH VÄLFÖRHÅLLANDE

Akademiens extra sammanträde den 15 december.

Akademiska ärenden. Akademien beslöt hos Kongl. Majt tillstyrka tjenstledighet för andre amanuensen doktor B. Salin, som blifvit kallad att tillsvidare upprätthålla befattningen

[1] Kongl. Maj:ts beslut är dateradt den 20 mars 1903.

som intendent vid Nordiska Museets afdelning å Lejonslätten, samt att i sammanhang därmed hemställa om förordnande tills vidare för docenten O. Almgren såsom andre amanuens.[1]

Akademiens e. o. amanuens F. R. Martin hade anhållit att, på grund af ökade göromål för honom på annat håll, hans förordnande som e. o. amanuens måtte upphöra och beslöt Akademien i öfverensstämmelse med nämnda anhållan.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

37. *Åts.* Friherre Leijonhufvuds bröstbild, omskrift: GENERALLÖJTNANTEN FRIHERRE BRODER ABRAHAM LEIJONHUFVUD.

Fråns. Slägtens hjertvapen under friherrlig krona samt omslutet af en lagerkrans och serafimerkedjan. Bakom detta tvänne korslagda svärd.

Omskrift, öfverst: GUD MIN BORG, under vapnet: ÄTTENS HYLLNING PÅ ÅTTIOÅRSDAGEN DEN 31 MARS 1903.

[1] Kongl. Maj:t fattade beslut i öfverensstämmelse med Akademiens hemställan.

Besökande i Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet åren 1901 och 1902.

1901.		1902.	
Januari	2,368	Januari	3,085
Februari	2,671	Februari	3,189
Mars	4,682	Mars	5,075
April	5,047	April	4,976
Maj	4,098	Maj	4,345
Juni	5,495	Juni	4,449
Juli	3,351	Juli	5,774
Augusti	4,747	Augusti	6,059
September	5,716	September	5,329
Oktober	4,801	Oktober	5,069
November	4,463	November	6,216
December	2,588	December	2,225
Summa för året	50,027	Summa för året	55,791

K. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIQVITETSAKADEMIEN

OCH

DE UNDER HENNES INSEENDE STÄLLDA

STATSSAMLINGARNA

RIKSANTIQVARIENS ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1900.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1901

AKADEMIEN.

Akademiens ledamöter. Under året hafva aflidit:

inom hedersledamöternas klass erkebiskopen dr ANTON NIKLAS SUNDBERG,

inom de arbetande ledamöternas klass bibliotekarien dr ELOF TEGNÉR.

Till ledamöter hafva invalts:

i hedersledamöternas klass envoyén friherre CARL BILDT och Svenska Akademiens ständige sekreterare dr CARL DAVID AF WIRSÉN,

i de arbetande ledamöternas klass professorn dr SIMON BOËTHIUS,

inom korrespondenternas klass föreståndaren för de arkeologiska, historiska och numismatiska afdelningarna i Göteborgs museum kammarherren CARL LAGERBERG och arkeologen JULIUS NAUE i München.

Akademiens styrelse och verksamhet. Akademiens preses har varit generalmajoren m. m. OSCAR MAGNUS BJÖRNSTJERNA.

Ledamöter af Förvaltningsutskottet hafva varit, utom preses, sekreteraren och förste amanuensen, hvilka äro sjelfskrifna, hrr WEDBERG och grefve SNOILSKY. Suppleanter hafva varit hrr GILLJAM och WIESELGREN.

Som medlemmar af den historiska nämnden hafva fungerat hrr STYFFE, MALMSTRÖM och FORSSELL, som medlemmar af den antiqvariska nämnden hrr ODHNER, HANS HILDEBRAND och MONTELIUS.

Till revisorer af 1900 års räkenskaper äro utsedda hrr ZETTERVALL och GILLJAM, med hr ODHNER som suppleant.

Vid sammankomsten i december, då val skulle företagas af preses, utskott och nämnder för år 1901 förklarade hr BJÖRNSTJERNA, att han på grund af helsoskäl, icke kunde antaga ett återval. Akademien uttalade till honom sin djupa tacksamhet för den långa följd af år, under hvilka han med aldrig svigtande intresse och på ett sätt, som är höjdt öfver alla loford, ledt Akademiens angelägenheter.

Akademien har under året haft 15 sammanträden, Förvaltningsutskottet 16.

Embets- och tjenstemän hafva varit:

Riksantiqvarie, garde de médailles och Akademiens sekreterare: hr HANS HILDEBRAND utnämnd år 1879.

Förste amanuens, räkenskapsförare och föreläsare: hr OSCAR MONTELIUS, professor, utnämnd år 1880.

Andre amanuens: hr HJALMAR STOLPE, tjenstledig; tillförordnad Hjertbergska amanuensen dr EMIL EKHOFF.

Hjertbergsk amanuens: dr EMIL EKHOFF, utnämnd år 1893, tjenstledig; tillförordnad e. o. amanuensen dr BERNHARD SALIN.

E. o. amanuenser: dr ANTON BLOMBERG, förordnad år 1876,
dr BERNHARD SALIN, förordnad år 1889 (se ofvan),
kandidat FREDRIK MARTIN, förordnad år 1890,
docenten dr OSCAR ALMGREN, förordnad år 1894,
kandidat OTTO JANSE, förordnad år 1896 (utan arfvode).

Akademiens biträden vid arbetet för det antiqvarisk-topografiska arkivet: fröken ELNA NORDLUND, sedan år 1886, fröken GURLI DEVIN, sedan år 1895.

Akademiens biträden vid katalogiserandet af k. Myntkabinettet: fru Rosa Norström, sedan år 1899, hvarjämte resepostexpeditören Appelgren frivilligt deltagit i detta arbete.

Akademiens tecknare är sedan år 1890 Olof Sörling.

Sedan hr Hjalmar Stolpe erhållit förordnande att från och med ingången af år 1900 tills vidare uppehålla föreståndarebefattningen vid Naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning, hafva hrr Ekhoff och Salin erhållit ofvan angifna förordnanden.

Utom de två ordinarie vaktmästarne har, i följd af göromålens ständiga tillväxt, en e. o. vaktmästare en tid varit anställd med daglig tjenstgöring. Tillgångarna hafva dessvärre icke medgifvit att anställa en e. o. vaktmästare för hela året. När samlingarna äro för allmänheten tillgängliga, finnes en särskild personal för öfvervakande af de besökande. Under början af året hafva, såsom under föregående år, tvänne fruntimmer varit dagligen sysselsatta med rengöring och lagning af föremål tillhörande Statens Historiska Museum, uppsättning af plancher för Antiqvarisk-topografiska arkivet m. m. Sedan den ena af dem aflidit och den andra på grund af ögonsjukdom måst taga afsked, har deras verksamhet uppehållits af fröken E. Sörling.

Kansligöromål. Diariet öfver till Akademien och Riksantiqvarien ankomna skrifvelser upptager 655 nr, af hvilka vid årets slut 28 icke voro slutbehandlade; antalet af kongl. remisser har uppgått till 41. Många ärenden hafva dessutom inkommit i privatbref eller genom muntlig anmälan.

Akademiens konceptbok och kopiebok innehålla 334 skrifvelser utgångna från Akademien eller från Riksantiqvarien.

Akademiens kontrabok med k. Postverket upptager 1,825 afgångna bref och andra försändelser. För dessa

har till k. Postverket utbetalats en summa af 830 kr. 29 öre, hvilket belopp af k. Statskontoret blifvit ersatt.

Arbetsrummen hafva i enlighet med nådig föreskrift varit tillgängliga hvar söckendag kl. 11—3 samt derutöfver hvar söndag kl. 1—3. När utländska forskare med kort tid till sitt förfogande infunnit sig, har tiden ytterligare utsträckts, såvida någon tjensteman varit i tillfälle att under öfvertiden befinna sig å lokalen. Äfven eljes har öfverarbete förekommit.

De ordinarie tjenstemännen hafva, enligt reglementet, en daglig tjenstgöring af 4, de e. o. af 3 timmar.

Inom arbetsrummen har behofvet af ökadt utrymme gjort sig i högsta grad kännbart. Antalet af dem, som infinna sig för att göra studier af statssamlingarna, ökas för hvart år, och det är mången gång ytterst bekymmersamt att åt hvar och en af dem skaffa sitt- och skrifplats.

Utgifna skrifter. Af *Handlingarna* hafva tryckts del 13 nr 1 och 2.

Af *Månadsbladet* har årgången 1896 fullbordats och en del af årgången 1900 blifvit tryckt.

Af det stora arbetet öfver Sveriges runskrifter har första häftet utkommit, innehållande vid pass hälften af Ölands runskrifter, afbildade och beskrifna af hr Söderberg.

För att det under arbete varande stora arbetet öfver de vigtiga graffynden från Vendel i Uppland hafva af Akademiens enskilda medel utbetalts 430 kr. 50 öre.

Föreläsningar. De af Bergerska fonden bekostade föreläsningarna hafva hållits af hr Montelius. Föreläsningarna hafva rört vikingatiden.

Bytesförbindelser. Akademien, som vid utgången af år 1879, då jag blef Akademiens sekreterare, stod i litte-

rär bytesförbindelse med 27 in- och utländska institutioner, stod vid utgången af år 1900 i skriftutbyte med 631 sällskap och institutioner, af hvilka 31 under året tillkommit.

Medaljer. Akademien har under året godkänt 24 medaljförslag.

Ett förslag har af Akademien icke blifvit upptaget till pröfning, alldenstund detta afsåg nuvarande politiska förhållanden inom en främmande stat.

Akademiens fonder. 1. *Akademiens enskilda fond.* Det räntebärande kapitalet är 12,500 kr. Räntemedlen hafva användts för akademiska ändamål.

2. *Götiska förbundets fond.* Det räntebärande kapitalet är 2,500 kr. Räntemedlen äro reserverade till nästa år.

3. *Beskowska fonden.* Det räntebärande kapitalet är 10,000 kr., hvars räntemedel skola hvart eller hvartannat år utdelas, utan ansökan, som pris åt yngre, obemedlad och förtjent forskare inom de vetenskaper, med hvilka Akademien har att sysselsätta sig. Räntorna för två år hafva med 850 kr. lemnats till e. o. amanuensen O. Janse.

4. *Bergerska fonden.* Räntebärande kapitalet är 290,000 kr. Afkastningen har under året användts på följande sätt: Axel Oxenstiernas skrifter 2,209 kr. 28 öre, runverket 1,890 kr. 25 öre, arkeologiska undersökningar 147 kr. 74 öre, forskningsresor i utlandet 1,850 kr., hr Montelius' tyska arbete om förhistorisk kronologi 1,200 kr., teckningar och träsnitt 483 kr. 50 öre, hr Montelius' föreläsningar 1,000 kr.

5. *Hjertbergska fonden.* Räntebärande kapitalet är 194,000 + 58,000 kr. (den senare siffran är taxeringsvärdet för en till fonden hörande fastighet); afkastningen har under året användts på följande sätt: Hjertbergska ama-

nuensen 4,000 kr., katalogisering af myntkabinettet 900 kr., lagning och rengöring af museiföremål 499 kr., förstärkande af statsanslaget för samlingarnas ökande 2,000 kr., antiqvarisk-topografiska arkivet 1,102 kr. 37 öre.

6. *Antellska fonden.* Räntebärande kapitalet 100,000 kr. Af räntan har utbetalts för följande ändamål: arkeologiska undersökningar 1,050 kr., diverse arbeten inom statssamlingarna 300 kr., fornlemningars vård 429 kr. 80 öre, bronsanalyser 90 kr.

17. *Loubatska fonden.* Räntebärande kapitalet 20,000 kr. Akademien blir år 1902 i tillfälle att utdela det under fem år samlade räntebeloppet som pris för ett under de fem åren på svenska, norska eller danska utgifvet arbete öfver Amerikas arkeologi, etnografi eller numismatik.

8. *Letterstedtska fonden*, som förvaltas af k. Vetenskaps-Akademien. Akademien eger att år 1905 utdela det af denna fond utgående resestipendiet.

DE UNDER AKADEMIENS INSEENDE STÄLLDA STATSSAMLINGARNA.

1 och 2. **Statens Historiska Museum** och **k. Myntkabinettet.** Det ordinarie statsanslaget, 6,000 kr, har under året förstärkts med 2,000 kr. af Akademiens enskilda medel. Vid årets början fanns en brist af 398 kr. 69 öre, hvilken vid årets slut nedgått till 393 kr. 70 öre.

Tillväxten under året har varit:

Statens Historiska Museum:

Från stenåldern	föremål	999	
» bronsåldern	»	83	
» jernåldern	»	1,716	
» medeltiden	»	501	
» nyare tid	»	1,218	
Komparativa samlingen	»	319	4,836.

K. Myntkabinettet:

Mynt	»	3,151	
Myntplåtar	»	45	
Medaljer	»	26	
Poletter	»	42	3,264.
	Summa föremål		8,100.

Den siffra, som ofvan uppgifvits för tillväxten af den moderna afdelningen inom Statens Historiska Museum, är endast approximativ. I de fynd, som de senare åren an-

träffats inom byggnadsplatser i Stockholm, förekomma i stort antal skärfvor af lerkärl, fajanser och glas. Som enhet borde man upptaga hvart kärl o. d. som är i fyndet representeradt genom skärfvor, men det är icke alltid lätt att fördela skärfvorna på olika kärl o. d. och för öfrigt händer det ej sällan, att bitar af samma kärl förekomma i två eller tre fynd.

3. **Antiqvarisk-topografiska arkivets** båda serier, den ena innehållande anteckningar om fornlemningar, den andra afbildningar, hafva under årets lopp blifvit mycket förökade. Det ganska dryga arbetet med den andra seriens katalogiserande har likaledes fortgått.

4. **Biblioteket.** Denna statens samling har under året ökats med följande antal band och skrifter:

genom gåfvor	74
» köp	161
» byten	1,033
	1,268.

DE FASTA FORNLEMNINGARNA.

Fornlemningarnas uppsökande, beskrifvande och bevarande. Riksantiqvariens inspektioner och forskningar hafva gällt Uppland, Södermanland, Vestergötland, Småland, Öland och Skåne.

Nedan nämnda personer hafva företagit undersökningar inom följande landskap:

Professor Montelius: Skåne.

Dr Ekhoff: Uppland, Södermanland, Östergötland, Vestergötland, Gotland.

Dr Salin: Uppland.

Dr Almgren: Uppland, Östergötland, Vestergötland.

Kandidat Janse: Uppland, Södermanland, Östergötland, Småland.

Artisten Sörling: Östergötland.

Ingeniör Friberg: Småland.

Arkitekten Berlin: Vestergötland.

Lektor Brate: Södermanland, Vestmanland (runskrifter).

Docenten von Friesen: Uppland (runskrifter).

Folkhögskoleföreståndaren Hansson: Gotland.

Kandidat Rydbeck: Skåne.

Kandidat Wennersten: Gotland.

Studeranden Hedell: Gotland.

Under året hafva fortgått de mycket omfattande konserveringsarbetena å Bohus slottsruin, Visby stadsmur och Alvastra klosterkyrka. Lemningarna af biskopshuset vid Husaby i Vestergötland samt Risinge ödekyrka i Östergötland hafva konserverats, de förra på Akademiens be-

kostnad, den senare af enskilda personer med bidrag af statsmedel.

För frigörande af Drottens kyrkoruin i Visby har ett hus blifvit inköpt med medel dels från statsanslaget för vården af Visby ruiner, dels från staden. Den synnerligen märkliga medeltidsbyggnad i Visby, som är känd under namnet Apotekshuset, har af Akademien blifvit inköpt till ett pris af 20,000 kr. för att skyddas för förstöring. Tre runstenar hafva blifvit resta. Skyddsstaket öfver hällkistan vid Kivik har blifvit förnyadt, och kring en grupp af hällristningar i närheten af Simrishamn, som behöfde skyddas, har ett jernstängsel blifvit uppfördt.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Akademien har under året handlagt ärenden rörande följande kyrkor: Ardre, Badelunda, Bäckaby, Ekby (Skara stift), Elfsby, Forserum, Frösunda, Frösö, Sankt Gertrud i Stockholm, Hedared, Herråkra, Hjertum, Husaby, Hvetlanda, Härna, Hölö, Stora Kopparberg, Kuddby, Lid, Lidingö, Locknevi, Lysvik, Motala, Nyed, Risinge, Roma, Simris, Skultuna, Spannarp, Storby, Svedala, Svinngarn, Sånga (Uppland), Tiarp, Vestra Tomarp, Torp, Tuna, Tygelsjö, Visby domkyrka, Vreta kloster, Väne-Åsaka.

Svenska minnen i utlandet. Ett systematiskt uppsökande af dessa har börjats, och är detta arbete anförtrodt åt amanuensen F. Martin.

K. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIQVITETSAKADEMIEN

OCH

DE UNDER HENNES INSEENDE STÄLLDA

STATSSAMLINGARNA

RIKSANTIQVARIENS ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1901.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1902

AKADEMIEN.

Akademiens ledamöter. Under året hafva blifvit invalda i hedersledamöternas klass f. d. professor MAGNUS GUSTAF RETZIUS, i de arbetande ledamöternas klass professorn SVEN SÖDERBERG, arkivarien JOHAN THEODOR WESTRIN, Akademiens amanuens doktor PER EMIL CORNELIUS EKHOFF och professorn vid Uppsala universitet OLOF AUGUST DANIELSSON, till korrespondent lektorn vid Högre elementarläroverket i Kalmar doktor FABIAN JULIUS BÆHRENDTZ.

Korrespondenternas antal är icke begränsadt. Herr Bæhrendtz' inval var ett erkännande åt hans aktningsvärda verksamhet såsom dels — under flere år — Akademiens stipendiat för utförande af arkeologiska undersökningar inom Kalmar län, såväl inom fastlandsdelen som på Öland, dels föreståndare för Kalmar fornminnesförenings museum.

De öfriga invalen hafva framkallats af de förluster Akademien under det förgångna året lidit. Om vi följa tiden för frånfällena kommer först grefve ALBERT EHRENSVÄRD, ättling af ädla fäder. Hans farfarsfar byggde Sveaborg, hvarest hans minnesvård ännu finnes, hans farfaders intresse för konst är så allmänt bekant, att derom ingenting behöfver här yttras. Grefve Albert Ehrensvärd var en värdig ättling. Länge använd i statens tjenst fick han under de senaste åren njuta ett välförtjent *otium cum dignitate.* Under detta visade han, liksom under

den tidigare verksamhetstiden det mest lifliga intresse för vetenskap och konst.

Det närmast följande dödsbudet gällde den nyss invalde Sven Söderberg. Hans bana genom lifvet hade varit en helt annan än grefve Ehrensvärds. Under små omständigheter växte han upp. Sina studier egnade han i främsta rummet åt språkforskningen, men vid sidan af denna började fornforskningen tidigt och i hög grad tilldraga sig hans uppmärksamhet. Han blef amanuens vid det Historiska Museet i Lund. På begäran af dess prefekt professor Odhner fick han år 1875 följa mig under en forskningsresa i Skåne. Vi arbetade derefter många gånger tillsammans inom detta landskap. Från Akademiens sida har han före invalet rönt flere bevis på erkännande, han har erhållit såväl det Beskowska priset som det Letterstedtska resestipendiet. Kort före sin död hade han utgifvit den förra hälften af ett värderikt arbete om Ölands runstenar, det första häftet af det stora runverk, som Akademien beslutit publicera.

Med afseende på det nästa dödsfallet har sorgen varit gemensam för Akademien och hela det öfriga svenska folket. Artur Hazelius invaldes år 1893, men tog aldrig inträde. Hans tid var alltför strängt upptagen af det, som hade blifvit hans lifsgerning. För många år sedan omtalade han för mig, att han ämnade utgifva en tidskrift, som skulle sysselsätta sig med det svenska folket och dess fornminnen. Han bad mig inträda som medarbetare och efter en månad lemna en uppsats om Skånes dopfuntar. Manuskriptet blef mig dock aldrig affordradt, ty under tiden hade han uppgjort planen för det etnografiska museum, som sedermera blef det Nordiska museet. Hazelius hade ganska tidigt intresserat sig för museiväsende. På en tid då Akademien hade endast en ordinarie amanuens med ringa lön, och en extra amanuens med ett ytterst ringa arfvode, sökte Hazelius amanuens-

plats, men som den då varande Riksantiqvarien hade den åsigten, att inga skulle fästas vid institutionen, derest man ej kunde bereda dem skälig inkomst, afböjdes ansökningen. Redan då hade allmogesaker börjat insamlas till Statens Historiska Museum, men då utrymmet var för knappt, endast i inskränkt mått. När Hazelius grundat det etnografiska museet, uppgafs tanken att bilda en sådan afdelning inom Statens Historiska Museum. Jag har velat påminna om dessa omständigheter, hvilka hittills icke varit allmänt kända. Om det storverk, som Hazelius utfört, det Nordiska Museet och Skansen, behöfver jag ej orda något. De äro för väl kända af allt Sveriges folk.

Så afled presidenten Hans Forssell. Redan tidigt hade han egnat sig åt historisk forskning och uppträdde ung som författare. Hans vigtiga bidrag till Sveriges inre historia, hans monografier öfver framstående personer, hans öfriga bidrag till den historiska forskningen skola för all framtid bevara hans minne. Ehuru han med förkärlek egnade sig åt den inre historien, stod han qvar på den gamla historiska ståndpunkten, från hvilken arkeologien icke gerna erkändes som en sjelfständig vetenskap. Man kunde tycka, att denna vetenskap, som i sina uppgifter har så mycken frändskap med den s. k. inre historien, skulle för honom varit af alldeles särskildt intresse.

Af Akademiens korrespondenter har under året aflidit f. häradshöfdingen Anders Fredrik Ekewall, hvilken inlagt stora förtjenster om uppsökande och bevarande af Vesterbottens fornlemningar.

Akademiens styrelse och verksamhet. Akademiens preses under året har varit universitetskansleren Gustaf Fredrik Gilljam.

Som ledamöter i Förvaltningsutskottet, jämte de tre sjelfskrifne, hafva tjenstgjort hrr WEDBERG och grefve SNOILSKY med hrr WIESELGREN och AF WIRSÉN som suppleanter.

Såsom ledamöter af den historiska nämnden hafva fungerat hrr STYFFE, MALMSTRÖM och FORSSELL, som medlemmar af den antiqvariska nämnden hrr ODHNER, HANS HILDEBRAND och MONTELIUS.

Revisorer af Akademiens räkenskaper hafva varit hrr GILLJAM och BOËTHIUS med herr ODHNER som suppleant.

Akademien har under året haft 12 sammanträden, Förvaltningsutskottet 13.

Embets- och tjenstemän hafva varit:

Riksantiqvarie, garde des medailles och Akademiens sekreterare: hr HANS HILDEBRAND, utnämnd år 1879.

Förste amanuens, räkenskapsförare och föreläsare: hr MONTELIUS, utnämnd år 1880.

Andre amanuens: hr STOLPE, utnämnd år 1880; under året tjenstledig.

Hjertbergsk amanuens: dr EMIL EKHOFF, utnämnd år 1893; t. f. andre amanuens.

E. o. amanuenser: dr ANTON BLOMBERG, förordnad år 1876.
dr BERNHARD SALIN, förordnad år 1889; t. f. Hjertbergsk amanuens,
dr FREDRIÉ MARTIN, förordnad år 1890,
docenten dr OSCAR ALMGREN, förordnad år 1894,
kand. OTTO JANSE, förordnad år 1896.

Det antiqvarisk-numismatiska biblioteket har skötts af filosofie kandidaten fröken SIGRID LEIJONHUFVUD, förordnad år 1901.

I det antiqvarisk-topografiska arkivet har tjenstgjort fröken ELNA NORDLUND, förordnad år 1886.

Som biträde vid katalogiseringen af Kongl. Myntkabinettet har fru ROSA NORSTRÖM fortfarande tjenstgjort.

Akademiens tecknare är sedan år 1890 OLOF SÖRLING.

De ständigt växande göromålen hafva gjort det nödvändigt att anställa en e. o. vaktmästare.

Fröken ELSA SÖRLING har varit sysselsatt med konserverande af föremål, uppfästande af teckningar o. s. v.

Kansligöromål. Diariet öfver till Akademien och Riksantiqvarien inkomna skrifvelser upptager 619 nr, konceptboken 271 skrifvelser, kontraboken med postverket 2,927 försändelser.

Arbetsrummen hafva i enlighet med nådig föreskrift varit tillgängliga hvar söckendag kl. 11—3 samt derutöfver hvar söndag, då statssamlingarna varit tillgängliga, kl. 1—3.

De ordinarie tjenstemännen hafva, enligt reglementet, tjenstgjort dagligen 4 timmar, de extra ordinarie 3 timmar. Öfverarbete har ofta förekommit.

Utgifna skrifter. Af Månadsbladet hafva under året tryckts: af årgången 1897 arken 1—8, af årgången 1898 arken 1—4, af årgången 1900 arken 6—11. Vidare hafva utgifvits den sjunde upplagan af den svenska vägvisaren för besökande i Statens Historiska Museum samt tillägg till den franska och tyska upplagan. Af Axel Oxenstjernas skrifter hafva utgifvits serien I del 3 samt serien II del 10.

För afbildningar afsedda att belysa de af Akademien utgifna skrifterna, hafva under året utbetalats 4,199 kr. 17 öre.

Föreläsningar. De af Bergerska fonden bekostade föreläsningarna hafva under året upprätthållits af professor Montelius, som föreläst om vikingatiden.

Bytesförbindelser. Akademien, som vid utgången af år 1879, då jag utnämndes till Akademiens sekreterare, stod i litterär bytesförbindelse med 27 in- och utländska institutioner, stod vid utgången af år 1901 i skriftutbyte med 661 sällskap och institutioner.

Inskrifter och medaljer. Under året har Akademien behandlat 25 inskrifts och 2 medaljförslag.

Akademiens fonder. 1. *Akademiens enskilda fond.* Fondens räntebärande kapital är 12,800 kronor. Räntorna hafva under året användts för akademiska ändamål.

2. *Götiska förbundets fond.* Fondens räntebärande kapital är 2,500 kronor. Årets räntor hafva besparats för kommande utgifter.

3. *Beskowska fonden.* Fondens räntebärande kapital är 10,000 kronor. Två års räntemedel komma att år 1902 utdelas som pris åt yngre obemedlad och förtjent forskare inom de vetenskaper, med hvilka Akademien har att sysselsätta sig.

4. *Bergerska fonden.* Fondens räntebärande kapital är 290,000 kronor. Under året har för utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter utbetalats 5,840 kr. 11 öre samt ytterligare för runverket 1,011 kronor, för arkeologiska undersökningar äfvensom fornlemningars vård och afbildande 822 kr. 60 öre, för utländska resor 1,600 kr., understöd för K. Nordlunds arbete Den svenska reformationstidens allmänna statsrättsliga idéer 400 kr., till professor Montelii föreläsningar 1,000 kr.

5. *Hjertbergska fonden.* Fondens räntebärande kapital är 194,000 + 58,000 kr. Af årets afkastning hafva, enligt testators föreskrift, 2,200 kr. utgått till lifräntor åt tre personer. Vidare hafva utbetalats Hjertbergska amanuensens lön 4,000 kr. jämte 400 kr. såsom dyrtidstillägg, till en e. o. amanuens 600 kr., för katalogisering

af Kongl. Myntkabinettet 600 kr., för beskrifning af föremål i museet 300 kr., för lagning och rengöring af museiföremål m. m. 382 kr., till förstärkning af anslaget till inköp för Statens Historiska Museum och Kongl. Myntkabinettet 1,800 kr., för antiqvariskt-topografiska arkivet 622 kr. 80 öre, för tjenstgöring i antiqvarisk-numismatiska biblionteket 600 kr.

6. *Antellska fonden.* Fondens räntebärande kapital är 100,000 kr. Af räntorna hafva utbetalats för uppsökande och undersökande af fornlemningar 1,379 kr. 40 öre, för forskningar i kyrkoarkiv 200 kr., för antiqvarisk-topografiska arkivet 355 kr. 24 öre, för konservering af museiföremål 70 kr.

7. *Loubatska fonden.* Det räntebärande kapitalet är 20,000 kr. Akademien blir år 1902 i tillfälle att utdela det under fem år samlade räntebeloppet som pris för ett under de fem åren på svenska, norska eller danska utgifvet arbete öfver Amerikas arkeologi, etnografi eller numismatik.

8. *Letterstedtska fonden*, som förvaltas af Kongl. Vetenskaps-Akademien. Kongl. Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-Akademien kommer år 1905 i tillfälle att utdela det Letterstedtska resestipendiet.

DE UNDER AKADEMIENS INSEENDE STÄLLDA STATSSAMLINGARNA.

1 och 2. **Statens Historiska Museum** och **Kongl. Myntkabinettet.** Det ordinarie anslaget är 6,000 kr. Vid årets början fanns en brist på 393 kr. 70 öre, hvilken brist vid årets slut hade vuxit till 518 kr. 79 öre, ehuru Akademien af egna medel anvisat till förstärkande af inköpsanslaget 1,800 kr.

Tillväxten under året har varit:

Statens Historiska Museum:

För stenåldern	1,072
» bronsåldern	36
» jernåldern	1,204
» medeltiden	37
» nyare tid	711
Diverse	53
För komparativa samlingen	68
Summa	3,181 föremål.

Kongl. Myntkabinettet:

Mynt	4,613
Medaljer	36
Summa	4,649.

3. **Antiqvarisk-topografiska arkivet.** Den serie, som innehåller anteckningar om fornlemningar och fynd, har

under året ökats. Detsamma gäller serien, som innehåller afbildningar af byggnadsverk. Katalogiseringsarbetet med denna serie har under året fortgått.

4. **Antiqvarisk-numismatiska biblioteket.** Denna statens samling har under året ökats med följande antal band och skrifter:

genom gåfvor	92
» köp	127
» byte	800
	1,019.

DE FASTA FORNLEMNINGARNA.

Fornlemningars uppsökande, beskrifvande, undersökande och bevarande. Riksantiqvariens inspektioner och forskningar hafva gällt Uppland, Östergötland, Småland, Öland, Gotland, Skåne och Halland.

Nedan nämnda personer hafva företagit undersökningar inom följande landskap:

professor Montelius i Småland;

doktor Stolpe i Dalarne;

doktor Ekhoff i Dalarne, Uppland, Södermanland, Östergötland, Småland och Vestergötland;

doktor Salin i Nerike och Östergötland;

docenten Almgren i Uppland, Vestmanland och Vestergötland;

amanuensen Arne i Öster- och Vestergötland;

artisten Sörling i Uppland, Södermanland och Östergötland;

lektor Bæhrendtz, i Kalmar län;

arkitekten Berlin på Gotland;

lektor Brate i Uppland;

licentiaten Frölén i Vestergötland;

artisten Haglund i Södermanland;

licentiaten Kjellmark i Skåne;

amanuensen Rydbeck i Skåne,

docenten Sernander i Uppland.

Under året hafva fortgått arbeten för konserverande af Alvastra klosterruin, Visby stadsmur, Bohus slottsruin och Hedareds träkapell i Vestergötland. Kostnadsförslag

för konserverande af Kronobergs ruin har upprättats. Uranienborgs slott och Stjerneborgs observatorium hafva blifvit utgräfda.

Amanuensen Fr. Martin har med af Riksdagen beviljade anslag uppsökt svenska minnen i utlandet.

Runstenar hafva blifvit uppgräfda och resta å Husby-Lyhundra kyrkogård i Uppland och vid Berga i Trosa landsförsamling, Södermanland.

En tillsyningsman öfver fornlemningarna på Björkö har blifvit tillsatt.

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE

och

ANTIKVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TRETTIANDRA, TRETTITREDJE OCH TRETTIFJÄRDE ÅRGÅNGARNA.

[illegible]

1903—1905.

[illegible]

STOCKHOLM [illegible]

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIKVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TRETTIANDRA, TRETTITREDJE OCH TRETTIFJÄRDE
ÅRGÅNGARNA.

MED 383 FIGURER.

1903—1905.

STOCKHOLM
PÅ AKADEMIENS FÖRLAG

BULLETIN EXCHANGE.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
319768
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1907

INNEHÅLL.

Sid.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet:

Samlingarnas tillväxt år 1902 (fig. 1—105) . . . . 1.

» » » 1903 (fig. 106—171) . . . . 66.

» » » 1904 (fig. 172—252) . . . . 126.

» » » 1905 (fig. 253—342) . . . . 189.

Från Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden 1903 . . . . 255.

Akademiens skrifvelse till Kungl. Maj:t samt Riksantikvariens p. m. angående restaureringsfrågan . . . . 296.

Från Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden 1904 . . . . 314.

» » » » » 1905 . . . . 350.

Akademiens skrifvelse till Kungl. Maj:t angående friläggande af Sankt Hans och Sankt Pers kyrkoruiner i Visby . . . . 386.

Arbetsplan för undersökning af svenska ortnamn . . . . 395.

En båtformig hällkista nära Visby (fig. 343) . . . . 417.

Svenska grafstenar: 22. Grafsten, Vårdnäs kyrka i Östergötland (fig. 344) 420.

Till de likarmade fibulornas typologi (fig. 345—361) . . . . 423.

Arkeologiska anteckningar till Beovulf (fig. 362—366) . . . . 436.

Ett grafffält från den yngre järnåldern vid Östveda i Hedesunda socken, Gestrikland (fig. 367—383) . . . . 452.

Hufvudsakliga innehållet i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Månadsblad: årg. 1872—1905 (del. 1—10) . . . . 475.

I dessa årgångar förekomma uppsatser eller skrifvelser af:

Ekhoff, Emil (sid. 386)
Frödin, Otto (sid. 452)
Hildebrand, Hans (sid. 296)
Löffler, L. Fr. (sid. 420)
Stjerna, Knut (sid. 423 och 436)
Wennersten, O. V. (sid. 417)

Teckningarna utförda af

Olof Sörling.

Redaktör **Emil Ekhoff.**

Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: EMIL EKHOFF.

373—408. 1903—1905. Januari—December.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Tillväxten under år 1902.

11,495. F. A. Nordemans samling:

Blekinge. En skafthålsyxa af grönsten, med plan-konvexa sidor.

Bohuslän. Af flinta: 3 fyrsidiga yxor med tunn bane, en yxa med hålegg, 2 spjutspetsar, en pilspets, 2 sågar, en knif; af andra stenarter: 4 yxor utan skafthål (hvaraf 3 med rund, en med fyrsidigt oval genomskärning), 10 skafthålsyxor (4 med plana, 4 med plan-kovexa sidor, 2 mycket tunna); af lera: en trissa (större än sländtrissa):

Dalarne. Två grönstensyxor utan skafthål, den ena trind, den andra tresidig.

Gotland. En spjutspets af flinta.

Halland. Af flinta: en fyrsidig yxa med tjock bane, en spjutspets; af andra stenarter: en rundad fyrsidig yxa utan skafthål, en rätmejsel.

Nerike. Af flinta: 3 yxor med spetsoval genomskärning, 14 fyrsidiga med tunn bane, 11 fyrsidiga med tjock bane, 5 med hålegg, 2 smalmejslar med rätegg, en smalmejsel med hålegg, ett fragment af en mejsel, 9 spjutspetsar eller dolkblad, 6 dolkar (hvaraf 3 med fyrsidigt, 3 med tvåsidigt skaft), 7 pilspetsar, en såg, ett tunt flintstycke, knackadt på båda sidor, 10 knifvar och spånor, en flintkärna, ett litet oregelbundet tillslaget flintstycke;

af andra stenarter: 11 yxor utan skafthål, med rund genomskärning, 12 med oval genomskärning, 5 med spår af smalsidor, 20 fyrsidiga, 3 med hålegg, en med ränna rundtom (*Sv. F.* 36), en

helt liten mejsel, en båtformig skafthålsyxa, 2 halfva sådana, en half (*Sv. F.* 98), 3 andra skafthålsyxor af finare former, 26 simpla skafthålsyxor, plan-konvexa, 8 med plana sidor, en öfver skafthålet afbruten smal yxa eller hacka (?) med ofullbordad egg, en sten med stenåldersgenomborrning, en afbruten skifferknif, — 4 ovala eldstenar (ä. jå.); — från ovissa tider: en större flat sten med hål i hörnet, en grof sten med naturligt hål (?) (ej genomgående), en större glättad sten (yxämne?), 2 större simpla brynen (?), 3 små brynen med hål (två af skiffer), 2 sländtrissor, en knapp;

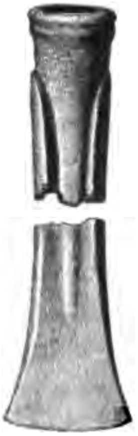

1. 1/2.

af brons: en yxa (*Sv. F.* 117), en holkyxa, ovanligt smal, tidig form, itubruten (fig. 1), ett bronsbeslag (oviss tid).

Skåne. Af flinta: en yxa från äldre stenåldern, en fyrsidig yxa (tidig form), 7 jämnbreda med tunn bane, 5 med tjock bane, 5 med hålegg, en mejsel med rät egg, en med hålegg, 2 dolkar och skaftet till en dylik, 2 spjutspetsar, en såg samt hälften af en ofullbordad sådan, 13 spånor, 2 skrapor, 3 oregelbundet formade föremål;

af andra stenarter: 4 yxor utan skafthål (hvaraf 2 med rund, en med rundadt fyrsidig, en med tresidig genomskärning), 3 skafthålsyxor (hvaraf en med plana, 2 med plan-konvexa sidor), — en sländtrissa, en liten (marmor-)kula med hål:

af brons: en ornerad buckla (nyare tid).

Småland. Af flinta: en fyrsidig yxa med tjock bane, 2 med hålegg, en spjutspets, ett oregelbundet formadt föremål;

af andra stenarter: en yxa utan skafthål, trind, 2 skafthålsyxor med plan-konvexa sidor, en med plana;

af brons: en snodd armring, skadad (y. jå.)

Södermanland. Af flinta: en fyrsidig yxa med tunn bane, en liten tunn yxa, 2 dolkar, en skärfva;

af andra stenarter: 6 yxor utan skafthål (däraf en med rund, en med oval genomskärning, 2 fyrsidiga, en eggdel af dylik samt en med hålegg), 6 yxor med skafthål, simpla

(hvaraf 2 med båda sidorna plana, 2 plan-konvexa, 2 mellanformer), — en oval eldsten, — en sländtrissa;

af brons: ett rör, treklufvet i den vidare ändan (oviss tid).

Västergötland. Af flinta: 3 fyrsidiga yxor med tunn bane, 8 med tjock bane, 2 smala hålmejslar, en dolk, 2 spjutspetsar, 7 pilspetsar, 5 sågar, en liten skrapa, en knif;

af andra stenarter: 5 yxor utan skafthål (hvaraf 2 med rund, 2 med oval genomskärning), 2 rätmejslar, 5 simpla skafthålsyxor (hvaraf 2 med plan-konvexa, 3 med plana sidor), en med hålet nära midten, afsmalnande bakåt, — en liten sten med gjutformar för knappar m. m. — bitar af 2 lerkärl, grofva, — en liten yxa af järn.

Västmanland. 2 skafthålsyxor af sällsynta typer, (ung. *Sv. F.* 38 och 39).

Värmland. 3 spjutspetsar af flinta, — fyra röda glaspärlor, af hvilka en half.

Ångermanland. En pilspets af skiffer.

Öland. Af flinta: en fyrsidig yxa med tunn bane; af grönsten: 3 yxor utan skafthål, rundadt fyrsidiga.

Östergötland. Af flinta: 5 yxor med spetsoval genomskärning, 3 d:o men med något afslipade kanter, 33 fyrsidiga med tunn bane, 25 fyrsidiga med tjock bane, 8 d:o d:o små tunna, 23 med hålegg, 6 mejslar med rätegg, 4 med hålegg, ett yxfragment (egghörn), 49 spjutspetsar, dolkblad o. d., 13 dolkar med fyrsidigt skaft, 11 med skaft af oval genomskärning, 17 pilspetsar, 16 sågar, en skrapa, 49 knifvar och spånor, en liten kärna för spånafslagning, en modern bössflinta; — af andra stenarter: 26 yxor utan skafthål, med rund genomskärning, 19 med oval genomskärning, 9 med spår af smalsidor, 52 fyrsidiga med hvälfda bredsidor, en plan-konvex, 9 med hålegg, en rätmejsel, trind, 2 smala hålmejslar, en tunn yxa med rännformig fördjupning rundtom, — 5 båtformiga skafthålsyxor (hvaraf en ofullbordad), 5 halfvor af dylika, en (*Sv. F.* 38), 4 andra af ovanliga former samt ett fragment, 74 simpla skafthålsyxor, plan-konvexa (däraf 12 halfva och 2 med ofullbordadt

skafthål), 9 d:o med båda sidorna plana, ett ämne till skafthålsyxa (?), 2 slipstenar af stenålderskaraktär, — 8 ovala eldstenar, — föremål af oviss ålder: en sexsidig facetterad sten, en större fyrsidig brynsten (?), en aflång sten (brynsten?), en regelbunden stenskifva, 4 nästan klotformiga stenar, hvaraf en med ränna rundtom, en svart glättsten (?) en sten med tre trånga hål, ett skiffer-(?) föremål, ett slaggstycke, — af ben: en harpunspets med många hullingar, från stenåldern (fig. 2);

2. 1/2.

af brons: en svärdsklinga, en spjutspets (fig. 3), 3 holkyxor, — ändan af en la Tène-halsring (fig. 4), fragment af en annan halsring (trol. jå.), 1 rundt spänne (fig. 5), 2 fragment af ovala spännbucklor, 2 nålar (y. jå.), 5 diverse fragment (knifbeslag m. m.) ur ett fynd (y. jå.), — fragment af en medeltidsnyckel, — 5 söljor, 2 smärre ringar, en liten skramla, en förgylld och ornerad knapp (?), två runda kupiga plåtar (allt detta medeltid eller nyare tid);

af järn: 2 holkyxor, 2 spjutspetsar, en pilspets och en med denna funnen hopböjd ten, 2 nålar (jå.), — en medeltidsdolk, 3 yxor (medeltid?), en sked, ett ringformigt föremål;

ett graffynd (y. jå.) af ett lerkärl, 19 pärlor af glas, karneol etc., samt diverse fragment af silfver, brons, järn och ben;

2 andra lerkärl, — 3 pärlor.

Utan fynduppgift: Af flinta: 2 afbrutna dolkspetsar, en pil (?), en spån;

af andra stenarter: 2 yxor utan skafthål, en med hål, simpel, 2 halfva skafthålsyxor af ovanliga former, — 2 sländtrissor;

af lera: ett kärl med öra, oorneradt, 9 sländtrissor (hvaraf 8 glaserade);

af brons: ett bågspänne (*Sv. F.* 445), en rund spännbuckla (utan botten).

Danmark. Af flinta: 4 fyrsidiga yxor med tunn bane, 2 med tjock bane, en dolk.

11,496. *Södermanland, Selebo hd, Ytterenhörna sn, Tuna.* Half skafthålsyxa af sten.

11,497. *Södermanland.* Stenyxa med ränna för skaftning (amerikansk typ).

11,498. Miniatyrporträtt af konung Adolf Fredrik.

3. 1/2.

4. 2/3.

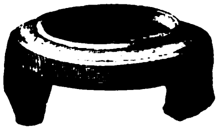

5. 1/1.

11,499. *Södermanland, Oppunda hd, Österåkers sn, Säfby.* Af flinta: fragment af yxa med tunn bane, en spjutspets, en spån;

af andra stenarter: 4 små trindyxor, 9 andra yxor utan skafthål, en med hålegg, 3 skafthålsyxor, hvaraf en half, 3 ovala eldslagningsstenar;

af järn: en dolk, en stor pincettformad tång, ett annat redskap, f. tillsammans (medeltid?).

Nerike. Två grönstensyxor utan skafthål.

11,500. *Kalmar län, N. Tjust hd, Gärdserums sn, Björkkullen.* Slipad flintmejsel, tunn, bredeggad.

11,501. *Halland.* Af flinta: en rätmejsel, en hålmejsel, en skedformig skrapa, 3 halfmånformade sågar, 7 dolkar; — af annan sten: 2 yxor utan skafthål, 2 båtformiga yxor, 2 skafthålsyxor af vanlig form.

Skåne. En rätmejsel och en spjutspets af flinta, en båtformig stenyxa.

6. ²/₃.

Västergötland. En vacker flintyxa (döstid), en spjutspets af flinta, en skafthålsyxa af sten.

Småland. En vacker hålmejsel och en spjutspets, båda af flinta.

Bohuslän. En vacker spjutspets af flinta, udden afbruten.

11,502. En liten ringklocka af brons (romersk?), enligt uppgift funnen på *Gotland* (fig. 6).

11,503. *Uppland, Hagunda hd.* Grönstensyxa utan skafthål, med oval genomskärning, väl slipad; »funnen 1873 i Järlåsa sn, (i ån) nedanför Lingonbacka — — — strax ofvanför Öfverbo såg»;

Utan fynduppgift. En båtformig stenyxa, 3 simpla skafthålsyxor.

11,504. *Halland, Faurås hd, Vinbergs kyrka.* Skulpterad altarprydnad af trä med målad tafla (1600-talet), 2 kordörrar med målade prästporträtt.

11,505. Tre guldmynt, ett silfvermynt, 3 kopparmynt och 40 silfvermedaljer. — *Leveransen från k. Myntet för år 1901.*

11,506. *Skåne, Vemmenhögs hd, Lilla Beddinge sn, Lilla Beddinge n:r 6 och 7.* Fyra hela, 4 itubrutna samt 3 bitar af troligen 2 bronshalsringar med växlande spiralvridning (*Sv. F.* 227), 20 hela och en itubruten bronshalsring med enkel spiralvridning och med utplattade och upprullade ändar, (några af fragmenten affilade för analys), funnet tillsammans en fot djupt vid plöjning (fig. 7).

11,507. *Småland, Norrvidinge hd, Tolgs sn, Ödestofta.* a) 109½ svenska och 6 utländska silfvermynt, 2,918 svenska och 16 utländska samt 8 utplånade kopparmynt, en afgjutning i tenn af en frånsida till 1-öre K. M., en Karl XIV Johans

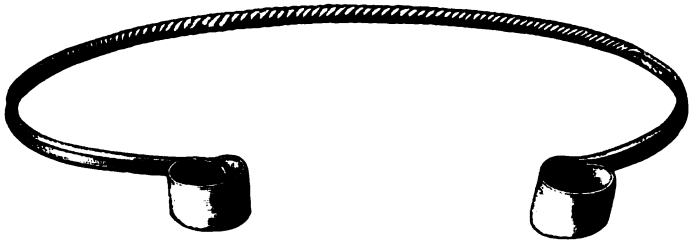

7. ½.

8. 1/10.

¼ skilling omgjord till pollett, 5 jettoner af koppar eller mässing, 2 mässingsringar, en sölja af tenn, en d:o af mässing, ett hängsmycke med slipadt rödt glas, 6 mässingsknappar, en skjortknapp af tenn, en länkknapp af mässing, en d:o af tenn,

en liten häkta med kedjestump af tenn (eller silfver?), en fin kedja af mässing, en hårnål, 2 hela och 2 halfva runda skållor af silfver eller tenn, 3 bandformiga bleck af d:o;

b) 410 svenska och 15 utländska silfvermynt, 2,345 svenska och $6^{1}/_{2}$ utländska kopparmynt, omkr. 100 otydliga och skadade

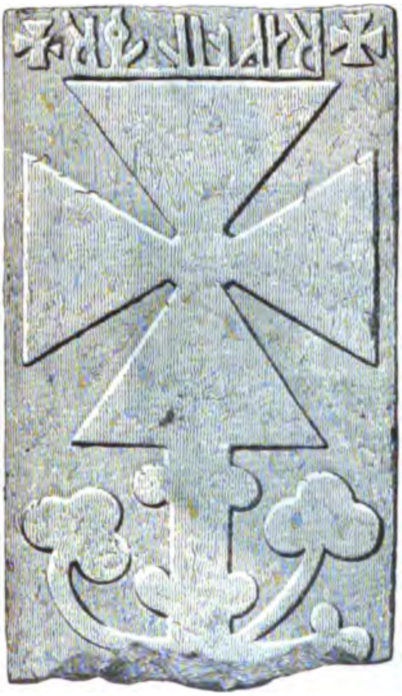

9. $^{1}/_{10}$.

10. $^{1}/_{10}$.

mynt, en pollett af koppar, 3 fingerringar af silfver eller tenn, en örring af mässing, 3 söljor af d:o, 9 knappar af d:o, en pressad skålla af d:o, ett litet hjärta af d:o, 2 fragment pressadt bleck af förgylldt silfver (?), 3 runda skållor af silfver (?) samt 3 bitar af d:o, en kedjestump af silfver (?), en bleckbit af silfver (?), 2 d:o af tenn (el. bly), 2 hyskor och en hake af mässing, 2 knappnålar, ett par glasögon, en benkam,

3 järnbitar. Af mynten i a och b är det äldsta präglådt för Magnus Eriksson (1319—1364), det yngsta för K. Oscar II. Allt funnet i de s. k. *Barnabrunnarna.*

11,508. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Näs kyrka.* Dopfunt (fig. 8) och 5 grafstensfragment (fig. 9—12) från medeltiden (jfr inv. 6,044).

11,509. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Slöta sn*, *Påfvagården Smeby.* Fem fyrsidiga slipade flintyxor, starkt afsmalnande mot banen, f. tillsammans vid dikesgräfning. — En fyrsidig tjock flintyxa med något utsvängd egg, föga slipad, f. på annat ställe å samma gårds ägor.

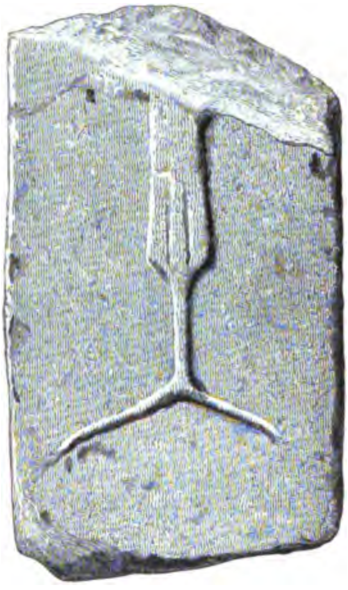

11. 1/10.

11,510. *Stockholm*, *Hornsgatan 25.* Hänglås af järn, f. vid sänkning af Hornsgatan på gamla fattighusets tomt.

11,511. *Stockholm*, *Helgeandsholmen.* a) En liten »jydepotte», en liten degel, en liten kopparskål, en mässingssölja, en järngaffel med hornskaft; f. vid kajsättning å norra sidan af Helgeandsholmen.

b) 10 kakelfragment, 4 lerkärls d:o, 5 fajans d:o, 2 större och en liten glasflaska, 2 mässingsskedar, 2 yxor, en trefot, ett strykjärn, 7 diverse verktyg (knif, sax m. m.), 2 lås, en nyckel, allt af järn; f. som föregående (a).

11,512. *Skåne*, *Villands hd*, *V. Ljungby sn*, *Trolle-Ljungby.* Ett buckleformigt remtygsbeslag af förgylld brons; från Vendel-tid (fig. 13).

11,513. *Uppland*, *Långhundra hd*, *Lagge sn*, *Norrby.* En hålcelt af brons (*Sv. F.* 146), af säljaren köpt från en arbetare vid Norrby.

12. $^1/_{10}$.

11,514. *Östergötland, Vifolka hd, V. Hargs sn, Helgeslätt.* En spjutspets af järn med silfverinlagd holk (fig. 14). — *Gåfva af fru A. von Eckermann, f. v. Rosen.*

11,515. *Norrbotten, Öfverkalix sn, Notträsk.* En hålmejsel af skiffer, dubbelsidig, men skadad i ena ändan. — *Gåfva af jägmästaren H. Samzelius.*

11,516. *Gotland, Hörsne sn, Dibjersrum.* Brända lerbitar, brända benbitar, kreaturständer, f. i »graf». — *Bäls sn, Gute.* Två bitar af bronshalsring (äldsta järnåldern), 3 sammanhängande järnringar, några små brända lerklumpar, obrända och brända ben samt kol, från grafvar i ett grustag. — *Ösarfverum.* Obrända benbitar, kolbitar; från 2 grafvar. — *Viklau sn, Vikarfve.* S. k. Alsen-Gemme af svart och blått glas med tre inristade människofigurer (fig. 15), enligt uppgift f. »på jorden vid Vikarfve». — *Sjonhems* eller *Vänge sn.* En lejonmask af (drifvet) bronsbleck med massiv ring i munnen (1600-talet), som senast suttit på en stug-dörr i Sjonhems eller Vänge sn.

11,517. *Öland*, *Hulterstads sn*, *Triberga*. Ett bältebeslag af brons med ledgång (fig. 16) (äldre järnåldern), knif af järn med metalltrådslindning för skaftet, 9 kistspikar till två kistor samt trärester af den ena, omkr. 40 nitnaglar, ett bryne, 2 gula glaspärlor, en sönderbränd gnidsten af glas, 2 människoskallar, brända ben och kol, obrända djurben, särskildt af fågel, bitar af ett större äggskal (?); från 10 grafvar. — *Hulterstads sn och by*. Liten bit af massiv bronsten, stort lerkärl och bitar af ett annat, brända ben och kol; från 4 grafvar. — *Kastlösa sn*, *St. Dalby*. 2 knifvar, en ring och 2 nitnaglar af järn, 4 brynen, en stenkula, en rundad sten, en halfklotformig benbricka, en mängd djurben, trä-, kol- och jordprof; från 2 hustomtningar.

11,518. *Jämtland*, *Offerdals sn*, *Berg*. Två spjutspetsar af skiffer, f. tillsammans nära jordytan. — *Ås sn*, *Rösta*. Öfverskållan till en oval spännbuckla (*Sv. F.* 556), 6 pilspetsar af järn, f. i tre olika fynd.

13. 1/1.

11,519. *Östergötland*. Af flinta: en yxa, oslipad (döstid), en spån använd som knif; af annan sten: 2 yxor utan skafthål och utan smalsidor, 4 d:o utan skafthål men med smalsidor, 3 hålmejslar, en skafthålsyxa, en slipsten (stå.), en oval eldslagningssten (ä. jå.).

11,520. *Västergötland*. En båtformig yxa af sten, ovanligt vackert exemplar.

11,521. *Gotland*, *Näs sn*, *Smitts*. En ofullbordad bildsten med bild af seglande skepp m. m.

14. 1/2.

11,522. *Kalmar län*, *N. Möre hd*, *Dörby sn*, *Perstorp*. En skaftkantsyxa af brons, af typ som *Sv. F.* fig. 116 och med ungefär samma ornering, en spjutspets af brons, nu i två delar, udden saknas, af typ som *Sv. F.* fig. 174, men annorlunda ornerad, en halsring (?) af brons, bildad af en platt, bågböjd ribba, hvilken på innersidan är tjockare än mot den yttre, afsmalnande mot ändarna, där den blir fyrsidig. Ytterst en ögla. Itubruten, ändan saknas.

Föremålen funna år 1868 (?) vid brytning af ett lågt rör på krönet af backen midt på gärdet utmed häradsvägen.

11,523. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Slöta sn*, *Påfvagården Smeby*. En urholkad sten till sädeskrossning.

11,524. En Karl XI:tes Riga-dukat af år 1668 (förut ej kändt år).

11,525. *Dalsland*, *Valbo hd*. Af flinta: eggdelen af en slipad yxa (döstid), 2 halfmånformiga sågar, en spjutspets (udden afbruten), ett spjutspetsliknande redskap med upptill afrundad egg, ett d:o med spetsig egg, en ovanligt smal och tunn mejsel, 2 små arbetade spånor. Funna inom 3 olika socknar i Valbo hd.

11,526. En skåpklocka, signerad Kristofer Pålhammar 1685.

11,527. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Diverse fragment af glas, kakel och fat m. m. Torson af en statyett af metall m. m. Glaserad låg lerskål med ett öra, liten glasflaska, en urnyckel af metall. — Allt funnet vid kajsättning å norra sidan af Helgeandsholmen.

11,528. *Gotland*. Ett lerkärl orneradt med »Wellen-ornamente», ett handtag af lera till ett lerkärl, en ringsölja af brons, ett flatt, genomborradt

bryne, ett järnföremål (obestämbart fragment); allt »enligt uppgift» funnet i »en graf i Hablingbo socken».

Uppland. Skadad enskalig oval spännbuckla af brons, typ som *Månadsbladet* 1877, fig. 29, del af en bronskedja, båda »enl. uppgift» funna »vid genomgräfning af Uppsala högar».

Stockholm. En kryddkvarn eller dylikt af horn, funnen å Helgeandsholmen. — *Gåfva af fabrikör Th. Winborg*.

11,529. *Blekinge, Listers hd, Mjellby sn, Siritorp*. Groft tillslagen yxa utan smalsidor, funnen på en stenåldersboplats. — *Gåfva af grefve F. Reventlow*.

11,530. *Halland, Tönnersjö hd, Bredareds sn, Fridhem*. En grön glaspärla, enligt uppgift funnen i en dös. — *Gåfva af kanslirådet I. A. Lyttkens*.

15. 1/1.

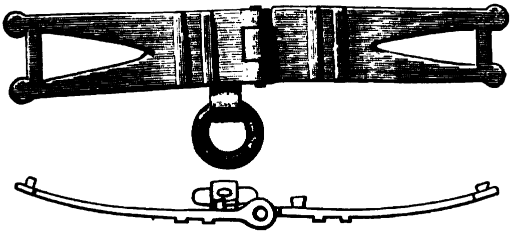

16. 2/3.

11,531. *Gotland, Visby*. En sluten, ryggad fingerring af guld, framtill minst tre gånger så bred som baktill. Utmed framsidans kanter en punkterad linje. Vikt 3,40 gr. Funnen vid grundgräfning vid det s. k. Donnerska huset i Visby (medelt.).

11,532. *Värmland, Nordmarks hd, Blomskogs kyrka*. Ett nästan helt sidostycke till en kyrkoportal, bestående af en rikt snidad planka af furu samt ett smalt stycke af den andra portalplankan i längdriktningen jämte ett stycke likaledes i längdriktningen af den väggplanka, som varit anbragt närmast portalen. Uttagna ur en af väggarna i Blomskogs församlings nuvarande kyrka af trä.

11,533. *Västerbotten, Burträsk sn, Hvälfsjöliden*. En ornerad spjutspets af rödaktig skiffer (fig. 17). — *Gåfva af herr Seth Kempe*.

11,534. Delar af ett hvitt, stickadt täcke från 1700-talet. — *Gåfva af fröken S. Barvander.*

11,535. En medalj i silfver (?) präglad för Idrottsföreningen Stjärnan, 3 medaljer i brons slagna för Östermalms Idrottsklubb, Idrottsföreningen Thor och för F. I. K. De båda första af nu nämnda fyra medaljer försedda med band.

11,536. *Småland, S. Vedbo hd, Solberga sn, Luttersjö.* En slipsten från stenåldern.

17. 1/2.

11,537. *Island.* Ett järnsvärd, vikingatid, (*Sv. F.* 507) med silfverinläggning motsvarande bronsinläggningen å originalet till figuren, enligt uppgift funnet »i den berömte islandske Hövding Hrafnkel Freigodes gravhöi på Island». — *Gåfva af herr justitsraad N. Petersen.*

11,538. *Dalarne.* En trind stenyxa utan skafthål, funnen år 1901 på en udde i sjön Barken invid A. Erikssons gård, som ligger bredvid Söderbärkes kyrkoby. Jämte yxan fann man kol. — *Gåfva af herr A. Eriksson.*

11,539. *Halland, Faurås hd, Ullareds sn, Ullared n:r 1.* En skafthålsyxa af sten, vanlig typ.

11,540. *Gotland, Västergarns sn, Mafrids.* En spjutspets af flinta, färgen hvit, yxa af järn, typ som *Sv. F.* 263.

11,541. *Gotland, Fardhems sn, Häxarfve.* En stenkula, ett i tre bitar slaget bryne samt ett större, möjligen bearbetadt stenfragment och 3 andra ej bearbetade stenar.

11,542. *Gotland, Närs sn, Alfvena.* En flintdolk med fyrsidigt skaft.

11,543. *Gotland, Näs sn, Sixarfve.* En järnnyckel med orneradt bronshandtag (fig. 18).

11,544. *Gotland, Stenkyrka sn, Moos.* En rund spännbuckla af brons (fig. 19), ett ringspänne af brons, en öppen

ring af trind brons- eller kopparten, en kreaturstand och en förstening; funna »bland svart, troligen bränd jord».

11,545. *Gotland*, *Stenkyrka sn*, *Moos*. En järnnyckel med ett hufvud af brons, funnen i en åker.

11,546. *Gotland*, *Vallstena sn*, *Bjerges*. En rund spännbuckla af brons, dosformad, funnen i en grusgrop.

11,547. *Gotland*, *Lokrume sn*, *Aner*. En mosaikpärla af glas, en gulröd lerpärla samt en sten, bearbetad, okänd användning; funnet i en åker.

11,548. *Gotland*, *Vallstena sn*, *Hägvalls*. Bottnen med nål till en djurhufvudformad spännbuckla af brons.

11,549. *Gotland*, *Sanda sn*, *Hakuse*. En djurhufvudformad spännbuckla af brons, nållös, funnen under plöjning.

11,550. *Gotland*, *Gothems sn*, *Hintzer*. Halfpärlor af brons, funna under odling. Pärlorna lågo enligt uppgift vid anträffandet i en ask, som föll sönder, rundtom asken lågo gråstenar, hvilka dock ej syntes vara ordnade till stensättning.

11,551. *Gotland*, *Västkinde sn*, *Mickelgårds*. En flintdolk och en mindre stenmejsel.

11,552. *Gotland*, *Ala sn*, *Botvatte*. En romersk denar präglad för Antoninus Pius, funnen i »stenvast».

18. ²/₃.

11,553. *Gotland*, *Lojsta sn*, *Asa*. Ena spännedelen af ett kedjesmycke af typ som *Sv. F.* 623. Spännedelen synnerligen rikt ornerad, funnen i en åker.

11,554. *Gotland*, *Västerhejde sn*, *Nygårds*. En rund spännbuckla af brons, ornerad med tre djurhufvuden.

11,555. *Gotland, Stenkyrka sn, Niome.* Ett brons- eller kopparstycke af den form, som det fått genom smältning, utan spår af bearbetning, funnet i en åker.

11,556. *Gotland, Mästerby sn, Båtels.* En dolk af flinta, hvit till färgen, samt ett ringspänne af brons (nålen saknas).

11,557. *Gotland, Boge sn, Sles.* Ett ringspänne af brons (nålen saknas) samt tregrenig bultlåsnyckel af brons.

11,558. *Gotland, Ganthems sn, Tomase.* En parerplåt till värja.

11,559. *Gotland, Eksta sn, Dynisser.* En armbygel af brons, funnen under en stubbe.

11,560. *Gotland, Vamblingbo sn, Bonsarfve.* En armbygel af brons, ornerad, funnen i en åker.

19. 1/1.

11,561. *Gotland, Dalhems sn, Halfoser.* Två yxor af järn (olika tid), 3 spjutspetsar af järn (olika tid), stycke af klingan af tveeggadt järnsvärd, järnstycke, smält och obearbetadt, flera smärre brons- och järnfragment, träbitar, delar af flera lerkärl, ett af dem från medeltiden, sländtrissa af ben, bryne, klumpar af bränd lera, flera af dessa hafva konkava ytor, som om de varit inpassade mellan runda, afbarkade trästycken af ej synnerligen stora dimensioner; allt funnet i en åker, där fynd förut gjorts.

11,562. *Gotland, Ganthems sn, Båtels.* En spjutspets af järn samt fragment af sköldbuckla, sköldhandtag samt en i tre bitar bruten knif, allt af järn; funnet jämte skelett i stensatt graf i grustag.

11,563. *Ångermanland, Nordingrå sn, Öfverveda.* En oval platt sten med hål i (sänke?). — *Skogs sn, By.* En skafthålsyxa af röd sandsten, ovanlig form, i det att det tyckes, som om man afsett att efterbilda en yxa af typ som Montelius *Die Chronol. der älteren Bronzezeit*, fig. 23—25; funnen å hemmanet

n:r 2. — *Arnäs sn, Elfsöden n:r 1.* Skafthålsyxa af sten, vanlig typ, något böjd. Två runda stenar, den ena naturbildning, den andra tillknackad. — — *Busjö.* En skafthålsyxa af sten med insprängda ljusa kristaller, af form som Montelius *Die Chron. der älteren Bronzes.* fig. 35. Ett bryne, föga bearbetadt. Funnet vid Busjö utjord, å den del, som numera tillhör Brösta och Skortsjö byar.

11,564. *Västergötland, Vilske hd, Trevattna sn, Hendenedstorp.* Ett tveeggadt järnsvärd, folkvandringstid, jfr 11,790 och 11,964.

11,565. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehölt sn, Hunnamåla.* En flintskärfva, 2 halfva stenyxor utan skafthål, en skadad skafthålsyxa af sten och en rund sten.

11,566. *Indien.* En samling af 3 guld-, 79 silfver- och 135 kopparmynt från centralprovinserna i brittiska Indien.

11,567. *Öland, Böda sn, Torp.* En skafthålsyxa af sten med insprängda ljusa partier, af ovanlig form (*Sv. F.* 38), funnen i en åker å Kärrslunda under Torp.

11,568. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Ett lerkärl med öra, en degel af lera, en liten glasflaska samt några piphufvuden. En glaserad lergök, kritpipor, kruthorn, gafflar, knifvar m. m.

11,569. *Stockholm.* Kakelbit, funnen vid grundgräfning å Nybroplan (framför kungl. stallet).

11,570. *Västmanland, Snefringe hd, Bergs sn, Qvalsta.* Af brons: 3 ovala spännbucklor, 2 likarmade och ett rundt spänne, ett ringspänne (?), ett hängsmycke, ett nålhus, en remsölja, 6 beslag (?), stycke af en af två tenar snodd armring, ett orneradt bronsbeslag, en liten sluten ring, flera obestämbara fragment; af järn: del af en sköldbuckla, 5 spjutspetsar, 14 pilspetsar, 3 större och 6 mindre eneggade knifvar, delar af minst 5 betsel, 3 stigbyglar, en skrapa, en såg (?), 2 ringspännen, 2 saxar (en af ullsaxtyp och en 2-skänklad) 2 bjällror och fragment af en d:o, en pincett, en nyckel, minst 4 remsöljor, 2 broddar, en hank, minst 15 beslag af olika art, 2 rörlikt hop-

böjda järnbleck, 2 större krokar och en mindre d:o, 2 ringar, 2 länkar, 2 spikar; af glas: 15½ räfflade pärlor, 6 mosaikpärlor (3 af dem delvis smälta) samt 4 fragment af dylika, 4 andra pärlor och flera fragment af minst 3 dylika samt en del obestämbara fragment; af sten: 3 polygona, hvita pärlor samt delar af 3 brynen. Ofvanstående funnet enligt uppgift på 1 till 1½ fots djup under jordytan inom en ring af en mindre stensättning, hvilket dock ej förefaller vara sannolikt, då fornsakerna gifva vid handen, att, om grafvar anträffats, de varit flera, minst 2 kvinnografvar och ännu fler mansgrafvar, hvarjämte en del smälta pärlor antyda, det äfven brända grafvar anträffats.

11,571. *Västergötland*, *Gudhems hd*, *Östra Tunhems sn*, *Bångsgården*. En knif af brons med genombrutet skaft (brå.) (fig. 20), funnen liggande på jordytan på en åker.

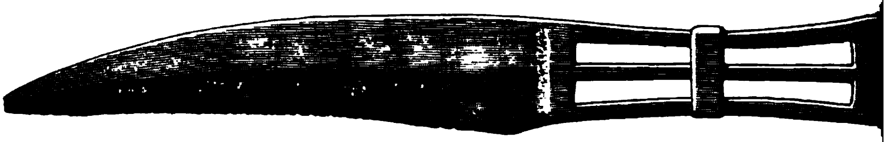

20. 1/1.

11,572. Ett svenskt silfvermynt, utländska mynt: ett af guld, 6 af silfver, 6 af koppar eller annan metall. En utländsk medalj af brons.

11,573. *Västergötland*, *Vadsbo hd*, *Elgarås sn*, *Björkulla*. En stenyxa utan skafthål (Hästefjordstyp).

Nerike, *Kumla hd* och *sn*. En spjutspets eller dolk af flinta. — *Grimstens hd*. *Viby sn*, *Kårkulla*. En stenyxa utan skafthål och utan smalsidor. — *Sandstubbetorp*. Stenyxa utan skafthål, med smalsidor. — *Västra Backa*. En skafthålsyxa af sten. — *Folketorp*. En järnyxa (modern). — *Askers hd* och *sn*, *Bunksäter*. En hålmejsel af sten.

Södermanland, *Oppunda hd*, *Västra Vingåkers sn*, *Lunda*. Del af en flintdolk, funnen vid Jeriko under Lunda. — *Västra Vingåkers sn*, *Högsjö*. Stenyxa utan skafthål, med smalsidor.

11,574. Norsk medalj i aluminium, präglad med anledning af firandet af 17 maj innevarande år. — *Gåfva af herr H. Væringsaasen.*

11,575. *Helsingland.* Två blyfattade glasfönster med namn (Jonas(s?) Wüberg på det ena och Cat(ri?)na Drake på det andra) och blomsteromfattning, från 1700-talet. Dessa fönster lära vara komna från Delsbo kyrka.

Två blyfattade fönster, det ena med 2 ovala målningar, den ena föreställande ett barn, som stöder handen på ett timglas och bredvid sig har en dödskalle och benknotor; under bilden står »Hodie mihi cras tibi 1622»; den andra framställande ett skepp med underskrift »Peder Olsen 1632», det andra fönstret äfvenledes med en oval målning föreställande en kvinna i 1600-talets dräkt samt i ena handen bärande en kanna; med underskrift: »Huster Sigrin 1621». Äfven dessa båda fönster inköpta i Helsingland.

11,576. *Östergötland, Gullbergs hd, Vreta klosters sn, Kungsbro.* Sju stycken hästskor af järn, ovanlig form. Af allmogen i trakten kallade »pollackar». — *Gåfva af professor Mårten Sondén.*

11,577. En i trä svarfvad dosa med en i locket infattad elfenbensrelief framställande konung Karl XII:s bröstbild i profil, högra sidan; omskrift kring bilden CAROLUS XII DG REX. SVECIÆ. Dosan enligt uppgift svarfvad af Magnus Stenbock.

11,578. *Halland, Höks hd, Veinge sn.* Två väl slagna flintdolkar.

11,579. *Västergötland, Gudhems hd, Bjurums sn, Stora Bjurum.* Ett bronsföremål, okänd användning. — *Gudhems sn, Ingatorp.* En nyckel af brons till bultlås.

11,580. *Stockholm, Helgeandsholmen.* En tennsked, ett skospänne af silfver med infattade slipade bergkristaller, en genombruten parerplåt af metall till värja, bit af ett skospänne, alldeles likt det ofvan omtalade, liten tacka af blekt guld, liten smal, slät guldring; på insidan ingraveradt B. A. D. samt slutligen en degel.

11,581. *Stockholm, Bondegatan.* En hästsko af järn, funnen vid grundgräfning.

11,582. *Öland, Möckleby hd, Stendsa sn, S. Qvinneby.* Ett bronsspänne (fig. 21), spiral och nål saknas, funnet vid grustägt.

11,583. *Södermanland, Österrekarne hd, Ärla sn, Blacksta.* En hålmejsel och en rätmejsel, båda med utpräglade smalsidor, af sten. — *Vabro.* Eggdelen af en båtformig yxa af sten.

11,584. *Östergötland, Vadstena.* En fyrapenning präglad för Gustaf I 1560, funnen vid gräfning i G. A. Anderssons trädgård.

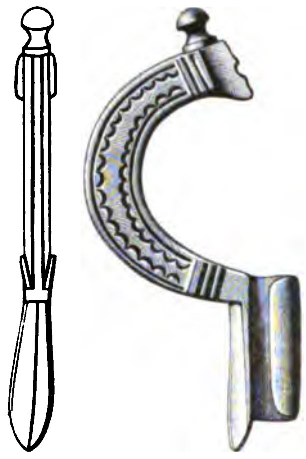

21. 1/1.

22. 1/1.

11,585. *Gotland, Butle sn, Butlegård.* Ett djurhufvudformadt spänne af brons (fig. 22).

11,586. *Östergötland, Östkinds hd, Östra Stenby sn.* En skaftkantyxa af brons, låga skaftkanter.

11,587. *Öland, Sandby sn, Alby n:r 1.* Tredelad bronsring (vik.-tid?), tennlock till krus.

11,588. *Öland, Runstens sn, Lopperstad.* En metallring med bokstäfver (modern).

11,589. *Västergötland, Gudhems hd, Gudhems sn, Jäppagården, Jättened.* Tre hela och 3 delar af bronsbarrer (jfr inv. 10,263).

11,590. *Öland*, *Egby sn*, *Egby*. En liten flintdolk, spetsen afslagen. — *Sandby*. En liten flintdolk, hel.

11,591. *Dalarne*, *Norrbärke sn*, *Björbo*. En båtformig stenyxa med förnyadt skafthål, funnen vid torfgräfning djupt under jordytan på stranden af en aftappad tjärn.

11,592. *Helsingland*, *Norrbo sn*. En liten skafthålsyxa af fläckig stenart, med utsvängda eggar, (*Sv. F*. 39); funnen vid uppodling af en skogsmark.

11,593. *Öland*, *Egby sn*, *Egby*. En båtformig stenyxa, starkt vittrad.

11,594. *Öland*, *Köpings sn*, *Solberga*. Ett bågspänne af brons (fig. 23). (ä. jå:s slut).

11,595. *Öland*, *Långlöts sn* (?). En tresidig pilspets af flinta. — *Sandby sn*. En skiffermejsel. — *Gårdby sn*. Smält glasklump.

Kalmar län, *N. Möre hd*, *Kläckeberga sn*. En rund genomborrad sten (dioritporfyr). — *S. Möre hd* (?), *Våxtorps sn* (?), *Ekenäs*. En liten oval eldslagningssten.

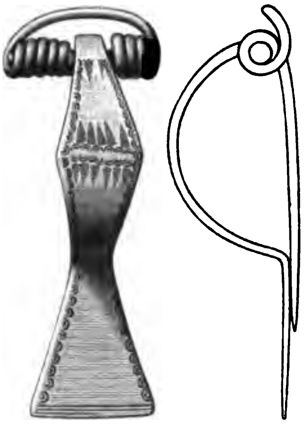

23. 1/1.

11,596. *Uppland*, *Torstuna hd*, *Torstuna sn*, *Tibble*. Öfre delen af ett järnsvärd (vik.-tid).

11,597. *Dalsland*, *Nordals hd*, *Jerns sn*, *Bråna*. En liten båtformig stenyxa.

11,598. *Skåne*, *Villands hd*, *Fjelkinge sn*. En skafthålsyxa af sten, större, simpel, enligt uppgift funnen på samma ställe som en hålcelt, tutulus m. m., men högre upp, vid en stor sten.

Blekinge, *Medelstads hd*, *Listerby sn*. En stor flintdolk, funnen vid grustägt.

Utan fynduppgift. Två skafthålsyxor af grönsten, den ena = Müller fig. 106, den andra med spetsig bane; köpta i Stockholm.

Gotland. En rund ornerad bronsskifva (y. jå.).

11,599. En 2-dalers myntplåt 1710, kontramarkerad till 3-daler 1718.

11,600. *Västergötland, Marks hd, Öxnevalla sn, Vik Västergården.* En vacker flintdolk (*Sv. F.* 55—56), funnen å omkr. 1 meters djup i en mergelgraf (gammal sjöbotten).

11,601. *Dalarne, Folkare hd, By sn, Rosseby Karl.* Fyra grönstensyxor utan skafthål, eggdelen af 2 dylika samt en sten liknande en dylik yxa och 2 flintkärnor.

11,602. *Södermanland, Oppunda hd, Floda sn, Ramsta.* En fyrsidig grönstensyxa utan skafthål, funnen vid grustägt.

11,603. *Öland, Persnäs sn, Stenninge.* En stenyxa med skafthål, simpel form, funnen i en åker.

11,604. *Lappland, Korpilombolo sn.* En stor hålmejsel af skiffer, funnen mellan Limingojoki och Teurajärvi. — *Gåfva af jägmästar H. Samzelius.*

11,605. En spelbricka af trä med Katarina Jagellonicas bild och vapen. — *Byte med herr C. W. Burmester.*

11,606. *Östergötland, Vifolka hd, Viby sn, Uljeberg.* En oval spännbuckla (*Sv. F.* 551) och 2 glaspärlor; funna i grafhögar.

11,607. *Dalsland.* Fyra sågar och 4 skärfvor af flinta, en fyrsidig grönstensyxa utan hål och en d:o med skafthål, öfverskållan af en oval spännbuckla (*Sv. F.* 551), en pilspets af järn, 5 sländtrissor af tälgsten, en mindre flintboll med naturligt hål, ett föremål af skiffer.

11,608. *Stockholm, Kammakaregatan 60.* Öfverstycket till en handkvarn, funnen i en brunn å gården.

11,609. *Stockholm.* En mängd smärre fragment af kakel och fajanser, funna vid grundgräfning till byggnad framför kungl. stallet.

11,610. *Stockholm, Järnvägsgatan 16.* En samling kakel- och porslinsfragment samt några lerpipor, 11 kakelbitar. Allt funnet vid grundgräfning å tomten.

11,611. *Stockholm, Högbergsgatan 30.* En mängd fragment af kakel, lerkärl och fajanser, funna vid grundgräfning.

11,612. *Södermanland, Jönåkers hd, Stigtomta sn.* En stor fyrsidig flintyxa med tunn bane.

11,613. *Uppland, Bälinge hd, Skuttunge sn.* Eggdelen af en skafthålsyxa af grönsten.

11,614. *Gotland, Lokrume sn.* Två flintdolkar, en mejsel och en skafthålsyxa af grönsten, en fibula af brons, en bronsring med ögla och ett bältebeslag af järn från la-Tène tid (jfr 11,714), en räfflad romersk porslinspärla, 7 hela och 3 bitar af glaspärlor, en smält bronsklump; allt funnet på olika ställen i socknen. — *Hejdeby sn, Sorbys.* En större mosaikpärla.

11,615. *Gotland, Linde sn.* En trindyxa af grönsten, en skrinhank (fig. 24), en liten ring och ett förgylldt rundt spänne, allt af brons; dessa fyra föremål funna på olika ställen i socknen. — *Fardhems sn, Rodarfve.* Ett fragmentariskt ringspänne af tenn (vikingatid). — *Gotland.* En la-Tène-fibula af brons, nål och tvärstång till en bronsfibula från ä. jå.:s slut, stommen till en stor dosformig spännbuckla.

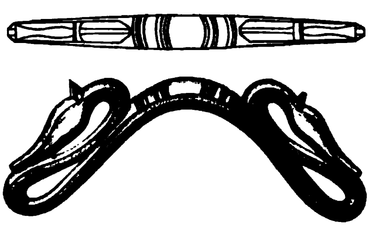

24. 2/3.

11,616. *Östergötland, Kinda hd, Hägerstads sn, Ånestad.* En liten flintdolk.

11,617. *Västerbotten, Pajala sn, Junosuando.* En stenyxa utan skafthål (lappsk eller finsk typ). — *Gåfva af jägmästar H. Samzelius.*

11,618. *Blekinge, Medelstads hd, Listerby sn, Yxnarum.* En armring af guld, bildad af två snodda tenar, ändarne sammanfogade i en enkel knut, väger 29,57 gr., armring af en trind, slät silfverten, ändarne sammanfogade i en enkel knut, på ringen hänga trenne mindre ringar, armring af silfver, typ *Sv. F.* 601 fastän mer invecklad flätning, öppen armring af silfver, bildad af två släta tjockare samt två fina snodda silfvertenar, vridna om hvarandra ungefär så som *Sv. F.*

608 visar, ändarne släta, fyrsidig slät silfverten afsmalnande mot ändarne, spirallagd i något mer än två hvarf, delar af ett silfverspänne, utfördt i filigran, af ungefär samma typ som *Sv. F.* 583, med ännu vidhängande ring med en dubbelkedja, hvilken i sin ordning bär en ring med 3 vidhängande kedjor, länkar som å kedjorna å *Sv. F.* 583; 113 hela och 42 halfva eller mindre fragment af arabiska mynt, silfrets sammanlagda vikt 621,11 gr.; allt hittadt i en lerurna i Yxnarums bys sandgraf. Lerkärlet sönderföll vid upptagandet och har ej blifvit insändt.

11,619. *Gotland*, *Stenkyrka sn*, *Garde*. Trehundratjugosex hela och 9 bitar af angelsaksiska, tyska och danska m. fl. mynt samt tre små afhuggna silfvertenar, funna under gräfning å Hammarströms lägenhet vid Garde. Hittaren trodde sig hafva iakttagit spår af en trälåda, i hvilken mynten varit förvarade.

11,620. *Gotland*, *Ekeby socken*, *Qvie*. Ett slutet ringspänne af brons, sen typ, samt ett tyskt silfvermynt från 1000- eller 1100-talet, funna under plöjning.

11,621. *Gotland*, *Fårö*, *Mölner*. Ett stort ringspänne af brons med fyrsidiga, upptill plana knappar, nålen afbruten, ett spänne af brons med instämplade bladornament (modernt); funna i en åker.

11,622. *Gotland*, *Gothems sn*, *Suders*. En rund dosformig spännbuckla, ornerad med fördjupade punkter, af brons, sen typ. Nålen saknas. Funnen i Bratåker under Suders.

11,623. *Öland*, *Hulterstads sn*, *Lindertorp*. En treryggad ring af guld, väger 7,6 gr., funnen under harfning.

11,624. *Uppland*, *Danderyds skl.*, *Lidingön*, *Långängen*. En liten dolk af flinta, funnen under harfning på en åker.

11,625. *Västergötland*, *Viste hd*, *Tengene sn*. Ett redskap af flinta.

11,626. *Skåne*, *N. Åsbo hd*, *Gråmanstorps sn*, *Bjersgård*. En spjutspets af brons, af typ som fig. 105 i Montelius' *Tidsbestämning inom bronsåldern*. — *Gåfva af friherre J. Gyllenstierna.*

11,627. *Östergötland, Aska hd, Motala sn, Säter.* En fingerring af silfver, förgylld, i midten ett hjärta omgifvet af rosor, på sidorna änglar, från 1500-talet.

11,628. *Halland, Fauräs hd, Okome sn, Räfvige n:r 5.* En båtformig skafthålsyxa af sten, funnen 1½ m. djupt under jordytan i en grustägt.

11,629. *Ångermanland, Nora sn, Hornön.* En sluten guldring af samma typ som de nu i bruk varande vigselringarna, två pärlor, bildade af i spiral lagd, strierad guldtråd, en trind hamrad guldten hopböjd på två ställen, 7 brunröda, enfärgade pärlor af glasfluss; allt funnet under plöjning å en åker.

11,630. En medaljong i gjutjärn, omfattad af en slät björkram; bilden framställer Carl XIV:s bröstbild i profil, högra sidan. Gjuten å Alfvafors masugn, som tillhörde Gellivaraverken, då Carl XIV Johan ägde dem. — *Gåfva af provinsialläkaren N. Dallby.*

11,631. *Västergötland, Redvägs hd, Vists sn.* En spjutspets eller dolk af flinta, udden afbruten. — *Barne hd, Åsaka sn.* En dolk af flinta, fyrsidigt skaft, bladet genom skärpning så godt som utnött, så att endast en spets återstår. Liten rätmejsel af flinta, oslipad. — Allt från stenåldern. — *Kinds hd. Gällstads sn, Gårdö.* En spjutspets af brons med ännu kvarsittande gjutkärna af lera, af typ som fig. 77 i Montelius' *Tidsbestämning.* En holkyxa af brons med ögla och ornerad, af samma typ som *Sv. F.* 71; båda enligt uppgift funna tillsammans. — *Kinds hd. Mjöbäcks sn.* En holkyxa af brons (5:e perioden). — *Kållands hd, Örslösa sn.* En bronsklinga med skaftten, till en dolk. — *Barne hd, Sandbäcks sn, Kyrkås.* En skaftkantyxa af brons, ituhuggen.

Skåne, Vemmenhögs hd, Skurups sn. En smal mejsel af flinta, oslipad. — *Tullstorps sn.* En mindre spjutspets af flinta. — *Skurups sn.* En liten såg eller del af såg af flinta. — *Slimminge sn.* En holkyxa af brons, upptill afhuggen, så att endast nedre delen af öglan finnes kvar. — *Torna hd, Blentarps sn.* En oval eldslagningssten med rännformig för-

djupning rundt om stenen. — *Färs hd, Söfde sn.* Tämligen flat, nästan oval sten med ett hål i midten.

Halland, Laholms landsförsamling. En holkyxa med ögla.

Härjeådalen, Svegs sn. Fem skafthålsyxor af sten.

11,632. *Utan fynduppgift.* En djurhufvudformad spännbuckla af brons, tämligen sen typ med upplöst djurornamentik, nål af brons med klotformigt hufvud försedt med ögla, två skedar af mässing, skedbladen runda, en Karl XI:s enmark af år 1663, ett Oscar I:s profmynt af år 1844 (4 sk. bko), slät rand. — *Byte med herr T. G. Appelgren.*

11,633. *Öland.* Ett spänne af mässing, i rococostil, en ring att knäppa ihop, af mässing.

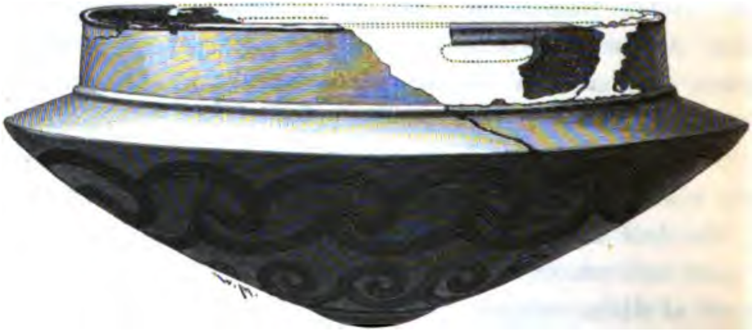

25. 1/2.

11,634. *Södermanland, Oppunda hd, Floda sn.* Sex stenyxor utan skafthål och en skafthålsyxa af sten. — *Västra Vingåkers sn.* Sju stenyxor utan skafthål och eggdelen af en skafthålsyxa af sten. — *Villåttinge hd, Lilla Mellösa sn.* Stenyxa utan skafthål. — *Lilla Malma sn, Mostorp.* Stenyxa utan skafthål. — *Österrekarne hd, Ärla sn, Kroberga.* Bakre delen af en stenyxa utan skafthål. — — *Stenkvista sn, Dufftorp.* Stenyxa utan skafthål. — *Barfva sn, Säby.* Rätmejsel af sten. — *Oppunda hd, Julita sn, Ör.* Stenyxa utan skafthål. — *Strängnäs landsförsamling, Gorsingelund.* Eggdelen af en stenyxa utan skafthål.

Nerike, Grimstens hd, Viby sn, Bråntorp. Stenyxa utan skafthål — *Falla.* Rätmejsel af sten.

11,635. *Uppland, Torstuna hd, Hernevi prästgård.* Af brons: delar af ett »hängkärl» (fig. 25), en »kupa» (fig 26), delar af ett glasögonformadt spänne (fig. 27), 7 hela eller nästan hela nålar med skifformiga hufvuden (fig. 28—32) samt frag-

26. 1/2.

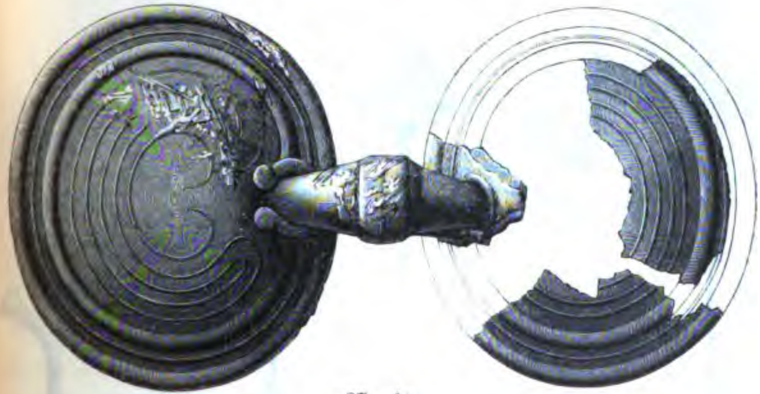

27. 1/2.

ment af en dylik skifva, 2 nålar med i spiral lagda skifvor (fig. 33), 2 fragment af nålar (fig. 34), 2 genombrutna hjulformiga prydnader (fig. 35, 36), den större med tre vidhängande ringar, den mindre med en d:o, 12 knappar, en af dem

28. 2/3.

29. 2/3.

30. 2/3.

31 2/3.

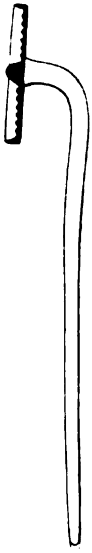

32. 1/2.

33. 2/3.

34. 2/3.

ännu kvarsittande i läder, en annan med ögla på undersidan (fig. 37—41), delar af minst tvenne stora spirallagda, vackert ornerade armringar (fig. 42), en dubbel spirallagd ring af tråd (fig. 43), en holkyxa (fig. 44) samt 2 obetydliga fragment af 2 dylika, en spjutspets utan nithål å holken (fig. 45), spetsen af

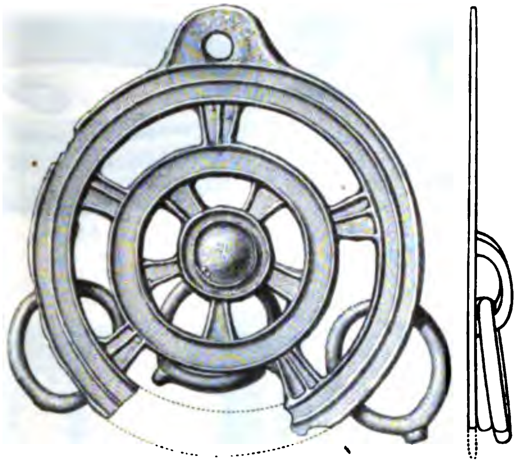

35. 2/3.

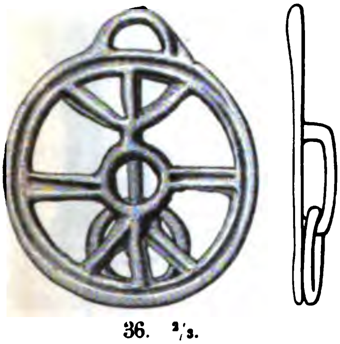

36. 2/3.

37. 2/3.

en svärdsklinga, 2 bitar af en knifklinga (?), eneggad (fig. 46), fragment af sågklingor (?) (fig. 47); fragment troligen af flera kärl, ett eller två af dem af synnerligen tunnt bleck, ett stycke af en tjock, trind, böjd ten, 2 gjuthufvuden (fig. 48, 49), flera små obestämbara fragment.

Åtskilliga bitar af läder.

Alla föremålen lågo enligt uppgift i hängkärlet, som var omlindadt med läder och anträffades vid täckdikning.

11,636. *Västergötland*, *Falköpings landsförsamling*, *Viken*. Delvis bearbetad flintboll. Oslipad flintmejsel, spjutspets af

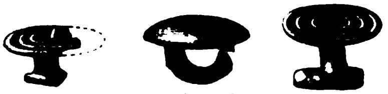

38—40. 2/3.

41. 2/3.

42. 2/3.

43. 2/3.

44. 1/2.

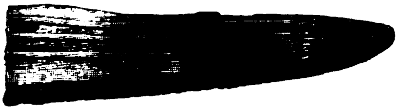

46. 2/3.

47. 1/2.

45. 1/2.

flinta, tillslagen af flinta, som varit slipad; båda enligt uppgift funna vid Agnestad, Falköpings landsförs. *Utan fynduppgift*. En liten flintboll med af naturen danade hål.

11,637. *Gotland*. En liten bronsbild framställande en häst med sadel; ofvan hvartdera benet en krets med en punkt (fig. 50). Enligt uppgift från Gotland.

11,638. *Stockholm.* Ytterfoder af mässing till en oval klocka, 1600-talet, en järnknif eneggad med träskaft, en d:o med mässingsskaft, klingan afbruten, ett eldstål, en större sax af järn, delar af en ljussax, en ljuspipa att fästas i en vägg, 1/2 järnkula med ögla, 2 föremål af järn af okänd användning, ett föremål af trä, beklädt med järn, ett beslag af brons, en fingerborg af mässing; allt funnet vid grundgräfning för Dramatiska teatern.

En sporre och ett spänne af brons, 2 saxar af järn, 2 fällknifvar af järn, knif och gaffel af järn (med benskaft), eneggad värjklinga (?) (fästedelen), klotrundt hänglås af järn, järnring

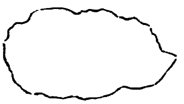

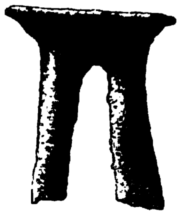

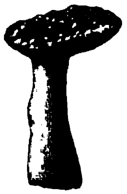

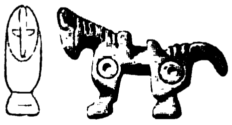

50. 1/1.

48. 2/3. 49. 2/3.

med krampa, 2 små burkar af stengods, fragment af ett kakel, linneglättare eller färgrifvare af glas, en träsked med på skaftet inskurna bokstäfverna NNS, liten rund flintboll; allt funnet vid grundgräfning för Dramatiska teatern.

Öfre delen af en järnskifva, framställande Perseus och Andromeda. Ett Kristinas 1 öre af år 1652 (koppar), doppsko till knifslida eller dylikt, af mässing, knif af järn, med skaft af en björntand, 2 märlor af järn, stort dörrlås af järn, bult af järn, vågarm af järn, ornament af järn, träsked, fragment af ett föremål af trä, med tvenne mot hvarandra vinkelställda hål, delvis glaserad lerburk, orneradt lock af lera, något skadadt, större delen af ett lerfat, sanddosa af järnbleck, en träbit, svart, arbetad; allt funnet vid grundgräfning å Dramatiska teaterns tomt.

Ett Kristinas 1/4 öre af år 1633, en genombruten parerplåt af metall, stycken af en kritpipa; allt enligt uppgift funnet ungefär 5 m. djupt på babordsidan i en båt utgräfd å Dramatiska teaterns tomt vid Nybroplan.

Nyckelskylt med isittande nyckel af järn, ljuspipa? af metall; funna i fyllningen ofvan båten.

Järnknif med hornskaft, funnen i ofvannämnda båt.

Litet glaseradt lerkärl, funnet vid grundgräfning för Dramatiska teatern, Nybroplan.

11,639. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Ett Nyköpingsöre af år 1629, ett 1/4 öre med två ofullständiga stämplar på hvardera sidan, liten solvisare af mässing, ett Nyköpingsöre af år 1629, sporre af brons med vidhängande knäppen och sölja, ett Gustaf II Adolfs kopparöre af år 1630, ett Gustaf II Adolfs 1/2 öre af koppar för år 1631, ett Kristinas kopparöre af år 1638, ett Kristinas 1 öre i silfver, årtalet oläsligt, ett Gustaf II Adolfs 1 öre af koppar (Säter), årtalet oläsligt, ett d:o Nyköpingsöre 1628 (?), 11 Kristinas kvartsören, nämligen 4 för 1634, 3 för 1635, ett för 1638 och 3 utan tydliga årtal.

11,640. *Stockholm*. En nederländsk dukat präglad i provinsen Utrecht 1726, funnen vid grundgräfning för den blifvande Gustaf-Vasa-kyrkan.

11,641. *Småland*, *Mo hd*, *Bottnaryds sn*, *Fläckebo*. En stenyxa utan skafthål, med väl markerade smalsidor. — *Röshult*. En stenyxa utan skafthål, med väl markerade smalsidor, men helt och hållet saknande egg. — *Asarbo*. En trindyxa af sten, såld med uppgift att vara funnen vid »Asarbo i Bottnaryds socken». — *Monstorp*. Eggdelen af en stenyxa utan skafthål, med väl markerade smalsidor, såld med uppgift att vara funnen vid »Monstorp i Bottnaryds socken.»

Södermanland, *Öknebo hd*, *Öfverjärna sn*, *Linga*. En mosaikpärla, 2 gröna, 4 gula, 21 mer eller mindre röda samt en cylindrisk pärla, alla af glasfluss och funna under odling i en mindre grafhög vid Klöfängstorp under Linga.

11,642. *Östergötland, Lösings hd, Dagsbergs kyrka.* Ett litet lerkärl, öfre delen ornerad, funnet i ett sandtag strax invid (nordost) om Dagsbergs kyrka.

11,643. *Småland, Västra hd, Hultsjö sn.* En oval spännbuckla, en underskålla och två öfverskållor till d:o, ett litet rundt spänne, en ringsölja af brons (nålen saknas).

11,644. *Uppland, Sollentuna hd, Eds sn, Antuna.* En bred, slät fingerring af förgylld koppar eller någon komposition. På insidan följande bokstäfver inristade: EAS * GID.

11,645. *Västergötland, Kinnefjerdings hd, Husaby kyrka.* Rester af ett träaltare samt 48 stycken grafstenar, dels hela, dels fragment.

11,646. Gustaf I:s 1-mark för 1540 och 1543.

11,647. *Västergötland, Skånings hd, Marums kyrka.* Två grafstensfragment, plana, med upphöjd ornering, å den ena lifsens träd (starkt stiliseradt), å den andra ett kors. Stenarna äro mycket nötta.

11,648. *Västergötland, Kinds hd, Kalfs sn.* En stenyxa utan skafthål, med rännformig fördjupning för skaftet å 3 sidor, enligt uppgift funnen i Kalfs sn.

11,649. *Öland, Långlöts sn.* En bred och tunn flintyxa, förmodligen den uppslipade öfverdelen af yxa från döstiden, enligt uppgift funnen i Långlöts sn. — *Torslunda sn.* En flintdolk med groft tillslaget skaft, enligt uppgift från Torslunda sn. — *Gårdby sn.* En sköldbuckla af järn samt del af en ensidig kam af ben med dubbla förstärkningsskifvor, enligt uppgift äro båda föremålen från Gårdby sn. — *Stenåsa sn.* En ringsölja med upprullade ändar, ett nålformigt remändbeslag, 2 små prototyper till fiskhufvudliknande hängsmycken, 2 beslag med 3 i rad sittande nitar, ett beslag med 2 nitar, ett beslag med 3 nitar, 2 ringar, 2 rännformiga beslag (till knifslida?), 2 delar af en bronsnyckel, en liten halfpärla, 2 stycken af en skifva, som hört till ett svärdfäste (Vendeltid), 2 bitar af olika kedjor, afbruten nål till ringspänne, stycke af en vriden brons-

ten, öfre delen af en nål med ett halfklotformigt hufvud; allt af brons och enligt uppgift funnet inom Stenåsa sn.

Småland, Uppvidinge hd, Algutsboda sn. En flintyxa med oslipade smalsidor, enligt uppgift från Algutsboda sn.

Skåne. Öfre delen af ett tunt välslaget flintredskap, två ovanligt höga tutuli (?) af brons, knif- eller nyckelskaft af brons (y. jå.).

11,650. *Småland.* En silfverhake med fyra vidhängande kedjor, på haken en platta med Stenbockska vapnet och däröfver CK : S; enligt uppgift funnen i jorden.

11,651. *Halland.* Af flinta: yxor eller rätmejslar 36, hålmejslar 12, smalmejslar 3, dolkar 12, spjutspetsar 19, pilspetsar 5, sågar 5, flintspån 18, borr 1, flintkärnor 2, mer eller mindre bearbetade flintstycken 6, en flintliknande sten med ett i senare tid borradt hål. Af annan sten än flinta: yxor utan skafthål 8, skafthålsyxor 18, hammare med rännformig fördjupning för skaftet 2, slipstenar 2, ett sänke eller väfstolstyngd. Af brons: en spjutspets, skadad. Af järn: knif, betsel, hästsko. Af glas: en pärla. Af sten: 2 ovala eldslagningsstenar och 6 sländtrissor.

Skåne. Fem groft tillslagna flintstycken.

11,652. Bronsmedalj. Åtsidan: omskrift Carl. Wilh. Burmester, i fältet hans bröstbild i profil, högra sidan, vid kanten A. Lindberg. Frånsidan: Till . fränder . och . vänner minne . af femtioåringen. Inom en med band virad blomsterkrans: den 28 september 1902. — Bronsmedalj. Åtsidan: omskrift: Die deutsche Gesellschaft zu Stockholm . Seid einig einig einig , i fältet ett monogram inom en öppen eklöfskrans. Frånsidan: omskrift: Zur Erinnerung an die 40 jährige Stiftungsfeier 1862—1902, i fältet den krönta tyska örnen. Medaljen försedd med ögla och ring. — *Gåfva af herr C. W. Burmester.*

11,653. *Halland, Faurås hd, Vinbergs sn, Torestad.* Nio oslipade bredmejslar och 3 oslipade smalmejslar, alla af flinta och alla funna tillsammans två fot djupt i lös sand vid dikning.

11,654. *Uppland*, *Enköping*. En skaftkantsyxa af brons, typ *Sv. F.* 117, funnen å lägenheten Åkersberg utanför Enköping.

11,655. *Skåne*, *Jerrestads hd*, *Virrestad*. En holkyxa af brons med skadad ögla.

11,656. *Gotland*, *Vänge sn*, *Rovalds*. En guldsolidus, präglad för Anastasius, funnen i en åker jämte de i följande nummer (11,657) upptagna.

11,657. *Gotland*, *Vänge sn*, *Rovalds*. Tre guldsolidi, en präglad för Zeno, en för Anastasius och en för Justinianus; alla tre, jämte den i föregående nummer (11,656) upptagna, funna tillsammans i en åker. Enligt hittarens uppgift har på fyndplatsen förr funnits s. k. »kämpagrafvar», hvilka under odlingsarbete blifvit borttagna. Ännu flera mynt lära anträffats på samma gång som de här anförda (jfr inv. 11,723 och 12,101—02).

11,658. *Gotland*, *Sanda sn*, *Sandegårda*. Ett ringspänne af silfver, af typ som *Sv. F.* 588, nålen afbruten, två delar af en armring, bildad af sex sammanflätade trinda silfvertenar, ett otydbart tyskt silfvermynt från 1000-talet; allt funnet i en åker under rensning af morötter. Jfr inv. 9,315.

11,659. *Gotland*, *Garda sn*. En dosformig spännbuckla af brons, förgylld, af typ ungefär som fig. 48 i *Månadsbladet* 1879, funnen i en åker mellan Mårtens och Robbenarfve i Garda sn.

11,660. *Gotland*, *Stenkyrka sn*, *Garde*. En armbygel af silfver, af typ som *Sv. F.* 598, 38 tyska och angelsaksiska samt ett danskt silfvermynt, ramstycket af brons till en remsölja; allt funnet å en åker, som i följd af där förut anträffade fynd kallas »silfverbiten» (jfr 3,544 och 11,661).

11,661. *Gotland*, *Stenkyrka sn*, *Garde*. Åtta delar af snodda eller flätade arm- eller halsringar af silfver, af hvilka två äro ändstycken med hakar, en rund prydnadsskifva af silfver, ett fragment af ett rundt spänne med filigran, ett fragment med instämplade ornament, förmodligen del af armring, 3 bitar af

smala, trinda tenar, två af dem hänga i hvarandra, två bitar silfverbleck, det ena hoprulladt, omkring 350 tyska, angelsaksiska och danska silfvermynt; allt funnet å en åker i samband med det i närmast föregående nr förtecknade (jfr inv. 3,544 och 11,660).

11,662. *Skåne*, *Vemmenhögs hd*, *Östra Vemmenhögs sn*, *Dybecks säteri*. En svärdsklinga af brons, med tånge (per. III), funnen under plöjning å hemmanet nr 1 1/4 mantal Dybecks säteri.

11,663. *Blekinge*, *Bräkne hd*, *Asarums sn*, *Granefors bruk*. En större, slipad flintyxa (döstid), funnen nära Granefors bruk.

11,664. *Öland*, *Köpings sn*, *Hässleby*. En smal, trind guldten, lagd i tät spiral 5 1/2 hvarf, vägande 3,34 gr. och funnen i åkerjorden till ett hemman 3/16 mantal Hässleby.

11,665. *Tyskland*. En i två delar bruten la-Tène-fibula af brons, typ som Almgren, *Nord-Europäische Fibelformen* fig. 23, en provinsial-romersk bronsfibula af typ som Hildebrand, *Spännets historia*, *Ant. Tidskr.* IV, fig. 123, fast skifvan fyrsidig (ej rund), ett rundt spänne af silfver med granater (en stor del af dessa äro bortfallna); alla tre spännena köpta i Tyskland.

11,666. *England*. Provinsial-romerskt bågspänne af förgylld brons, af typ som Hildebrand, *Spännets historia*, *Ant. Tidskr.* IV, fig. 126; nålen, som varit att träda in i nålhylsan och att fästa medelst en tapp, saknas jämte tappen och den på denna sittande knappen. Enligt uppgift funnen i Themsen; är inköpt i London.

11,667. *Skåne*. En mejsel af flinta, delvis slipad, funnen på Hallandsås, förmodligen å Skånesidan vid Bjärröd.

11,668. *Kalmar län*, *N. Tjust hd*, *Tyrserums sn*, *Gris*. En båtformig stenyxa med skafthål, vackert exemplar, flintdolk, mycket uppskärpt, så att endast en del af skaftet och något af klingan återstår; båda föremålen funna vid sjön Gris.

11,669. Konung Adolf Fredriks sigill, graveradt i en oval karneol.

11,670. $^1/_{48}$ Reichsthaler af år 1661, präglad i Stettin, kontramarkerad. — *Byte med herr C. W. Burmester.* ǂ

11,671. *Västmanland, Sala.* Skafthålsyxa af sten, funnen vid gräfning å de s. k. järnvägstomterna.

Uppland, Simtuna hd, Simtuna sn, Stångby. En oval eldslagningssten.

11,672. En Johan III:s örtug af år 1591.

11,673. *Västergötland, Åse hd, Näs sn, Vänersnäs.* Två knappar på fot, af brons, öfverskifvan något konisk, nålen till en bronsåldersfibula med spiraler, nålen af typ som *Sv. F.* 120; allt funnet tillsammans å Vänersnäs ägor, i ett stenröse. — *Gåfva af doktor L. Grundberg.*

11,674. *Dalarne.* En pilspets af järn, lansettlikt blad och platt tånge, funnen vid gräfning å en öster om och i sjön Van utskjutande udde benämnd Finnäset.

11,675. Medalj, slagen med anledning af konung Sigismunds och drottning Annas kröning i Uppsala domkyrka den 19 februari 1594, ett exemplar med ögla. B. E. H. nr 5. — *Byte med doktor Fr. Martin.*

11,676. *Södermanland, Rönö hd, Svärta sn, Sjösa.* En stenyxa utan skafthål. — *Oppunda hd, Vadsbro sn, Hedenlunda.* Två skafthålsyxor af sten.

11,677. *Uppland.* En flintyxa (döstyp), enligt uppgift funnen (vid Svartinge) i Sollentuna sn och hd; hittaren död, hvarför säker uppgift på fyndorten ej kunde erhållas, men han hade mycket länge bott i socknen.

11,678. *Västergötland.* En pilspets af flinta, typ som *Sv. F.* 59, men den ena nedre fliken afbruten, en halfmånformig såg af flinta, en smal mejsel af flinta, en rätmejsel af flinta, 2 rätmejslar af sten.

11,679. *Öland, Egby sn, Egby.* Skafthålsyxa af sten, svagt ryggad.

11,680. *Öland, Torslunda sn, Kåtorp.* Delar af en oval, enskalig spännbuckla af brons (fig. 51). — *Täfvelsrum.* Två järnredskap. — *N. Möckleby sn, Bläsinge.* En stenyxa utan skafthål.

11,681. Riddartecknet för Nordstjärneorden, den äldre formen, af guld eller förgylldt silfver och emalj. — *Gåfva af öfverstlöjtnant A. V. Tauvon.*

11,682. *Gotland, Roma sn, Timans.* Ett arabiskt silfvermynt, funnet i Kvarnåker under Timans.

51. 1/1.

11,683. *Gotland, Barlingbo sn, Norrbys.* En järnyxa (medeltid?).

11,684. *Gotland, Vallstena sn, Bjärs.* En spjutspets af järn, stor, ofullständig (vik.-tid?), funnen i Lillåker.

11,685. *Gotland, Anga sn, Boticker.* En holkyxa af brons (per. IV?), metallpropp med tupp, funnen under dikningsarbete i Storåker vid kanten af en jordkulle, hvarå förut funnits ett stenröse (under jordkullen hittades ett skelett).

11,686. *Gotland, Atlingbo sn, Nygårds.* En spjutspets af brons, liten (y. brå.), funnen under harfning i åker.

11,687. *Gotland, Halla sn, Broa.* Ett armband af brons med stämpelornering och med små djurhufvuden vid ändarne (fig. 52).

11,688. *Gotland, Burs sn, Galtungs.* Ett Karl XI:s 1-öre 1684, ett Karl XIV Johans 1/2-skilling 1828, 5 metallföremål, moderna; funnet i åker.

11,689. *Gotland, Hejde sn, Löives.* Ett tyskt silfvermynt, en djurhufvudformad spännbuckla utan botten, ett nyckelskaft af järn och brons (vik.-tid).

11,690. *Gotland, Stenkyrka sn, Lickershamn.* En djurhufvudformad spännbuckla, närmast lik *Sv. F.* 534, eldskadad, funnen i åkern Branden.

11,691. *Gotland, Tingstäde sn, Vestris.* Ett Hamburgsmynt af silfver 1553, en bronsnål (vik.-tid), böjd bronsten.

11,692. *Gotland, Mästerby sn, Barbos.* En spjutspets (eller dolk) af flinta med kort, knöligt skaft.

11,693. *Gotland, Sanda sn, Stenhuse.* En djurhufvudformad spännbuckla lik *Sv. F.* 535, utan botten, funnen under plöjning i Klinteåker.

11,694. *Gotland, Bäls sn, Gute.* Ett litet koppformigt lerkärl, söndrigt, en liten bronsring med ögla, en liten järnring, två hela bärnstenspärlor och bitar af troligen 2 d:o, en röd och en blå glaspärla, en bronsspiralpärla och 2 bitar af en eller två dylika; funnet jämte skelettrester i ett grustag.

11,695. *Gotland.* En bearbetad flintskärfva, järnyxa (medeltid), spjutspets af järn (oviss ålder); alla funna vid upprensning af Sproge-å för sänkning af Mästermyr, på olika ställen. — *Etelhems sn.* En djurhufvudformad spännbuckla med punktornering, utan botten, funnen i Etelhems sn, åt Tänglingshållet. — *Lokrume sn, Tomase.* En fragmentarisk la-Tène-fibula af brons, en större massiv bronsring, en sländtrissa af sten. — *Lokrume kyrka.* En synål af brons, stor, funnen i åker vid kyrkan. — *Lokrume sn, Haltarfve.* En järnyxa (medeltid) och en plogbill af järn; funna på olika ställen i åker, plogbillen »i förstördt grafröse.»

52. 1/1.

11,696. *Gotland, Martebo kyrka.* En ofullständig bildsten med inskrifter i äldre runor, upptagen ur golfvet i Martebo kyrka på föranstaltande af H. Pipping och S. Ambrosiani.

11,697. *Gotland, Linde kyrka.* Trettioen brakteater med W, ett silfvermynt från Rostock, ett silfvermynt för Johan Adolf af Slesvig, en Karl XIV Johans 1/4-skilling 1828; funna under golfvet i kyrkan vid dess reparation.

11,698. *Öland*, *Gärdslösa sn*, *Sörby*. En stor mängd starkt förrostade järnföremål, bl. a. öfver 70 bitar af tveeggade svärd, en U-formad doppsko till svärdsslida, omkr. 20 bitar af spjutspetsar, 6 skafthålsyxor, 2 hålcelter, åtskilliga bitar af flera olika benkammar, en liten sländtrissa af ben, skenben, halskota och öfverkäksstycke af häst, underkäksstycke och tänder af nötkreatur — allt funnet tillsammmans i en mosse (jfr lektor Bæhrendtz' berättelse för 1901, inv. 11,517).

11.699. *Skåne*, *Luggude hd*, *Allerums sn*, *Kulla-Gunnarstorp*. En stor oslipad flintyxa med utsvängd egg (*Sv. F.* 23). — (*Gärds hd*) *Hörröds sn* (?). En liten slipad flintyxa, tämligen tunn. — (*Bara hd*, *Lomma sn*) *Alnarp*. En brun flintsåg. —

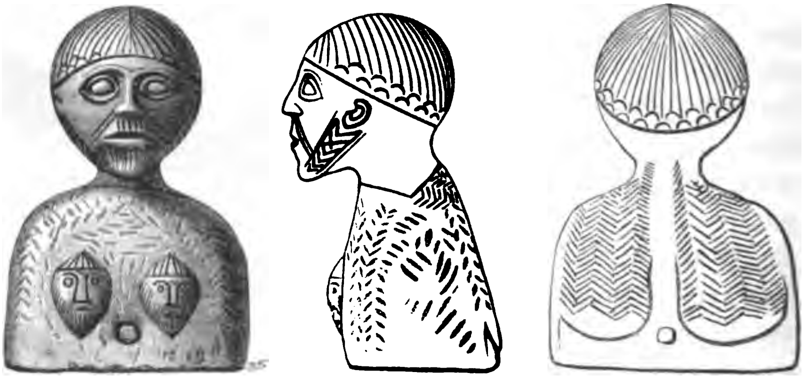

53. 2/3.

(*Harjagers hd*) *Höj sn* (?). En smal, grå flintsåg. — — *Kjeflinge*. Liten dolk. — Fynduppgifterna enligt gamla påskrifter.

Kalmar län, *S. Möre hd*, *Hagby sn*. 2 eldslagningsstenar.

Utan fynduppgift. Af flinta: 2 yxor med tjock bane och svagt hålig egg, 2 ofullständiga spjutspetsar, breda, tunna, en mindre dolk, ett längre spån. Af grönsten: en fyrsidig yxa utan hål, en skafthålsyxa, skadad vid banen, 2 öfre skaftändar till nycklar eller dylikt af brons och järn (y. jä.).

11,700. *Öland*, *Alböke sn*, *Haglunda*. En människofigur (bröstbild) af brons, med två ansiktsmasker på bröstet (fig. 53), troligen från ä. jä., funnen vid plöjning.

11,701. *Västergötland*, *Redvägs hd*, *Norra Åsarps prästgård*. En hopböjd guldfingerring med lång, tunn platta på framsidan (modern syring?), funnen i trädgården.

11,702. *Uppland*, *Färentuna hd*, *Adelsö sn*, *Björkö*. En liten ring med vidhängande öfre del af en nyckel (?); allt af brons, funnet i »svarta jorden» på Björkö år 1902.

11,703. *Stockholm*, *Dramatiska teaterns tomt vid Nybrohamnen*. Af järn: en parerkorg till svärd, en sax, 2 yxor, en borr, 2 nycklar, dörrvred (?), dörrhake, en och half hästsko, en hästskrapa, lås, lock, lod och ögla samt 13 andra föremål. Af glas: en liten rund skifva, foten till en tumlare, en flaska, 3 fragment. Af brons: ett ringformigt beslag. Af lergods: 3 listkakel, 2 burkar, ett skålformigt kakel, bottnen till en glaserad lerskål, ett fajansfragment samt diverse fragment af kakel, glaseradt lergods och stenkärl. Af trä: 3 block, en kula med inslagna metallstift, en del af en skål, 2 skedar samt 10 andra föremål. En liten burk af ben, en blyskålla samt blyskoningen till en ökstocksköl, 2 Karl XI:s 1-öre S. M. 1686 och 1675; en del funnet i bottnen på det i nr 11,638 omtalade fartyget.

54. a. 1/2.

54. b. 1/2.

11,704. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Hörn-, relief- och andra kakel samt åtskilliga kakelbitar, lergryta och bit af lertallrik.

11,705. *Blekinge*, *Bräkne hd*, *Asarums sn*, *Sternö*. En yxa af grönsten, utan hål, nästan trind. — *Öljehults sn*. En oval eldslagningssten.

11,706. *Västergötland*, *Skaraborgs län*. En båtformig stenyxa, en mindre dylik, en dylik afslagen i skafthålet och med påbörjadt nytt hål, en rund sten med ränna, 2 spjutspetsar af järn (fig. 54 a och b), ett korsformigt bronsspänne. *Östergötland*. Af flinta: en oslipad yxa med spetsoval genomskärning, en liten fyrsidig slipad yxa med tjock bane, en dolk med tjock tånge. Af grönsten: en skafthålsyxa närmast lik Müller, *Stenalderen*, 98—99, 4 simpla skafthålsyxor, en större trindyxa. Af kalksten (?): en sländtrissa och en pärla. *Södermanland*, *Oppunda hd*, *Stora Malms sn*. Två yxor utan skafthål och en skafthålsyxa af grönsten. — *Lerbo sn*. En liten holkyxa af brons och en bronsnyckel (vik.-tid).

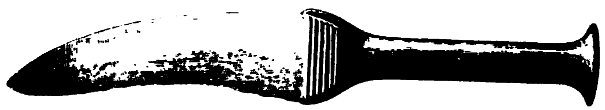

55. 1/3.

11,707. *Västergötland*, *Valle hd*, *Bolums sn*, *Backen*. En ovanligt stor, eneggad bronsknif (fig. 55), funnen våren 1902 efter afröjning af ett stenröse beläget på en höjd.

11,708. *Halland*, *Fjäre hd*, *Onsala sn*, *Mönster*. Ett medeltidsmynt af silfver, troligen engelskt (Vilhelm I eller II?).

11,709. *Uppland*, i närheten af *Gamla Uppsala*. En fingerring af brons med tjock, tvärrefflad och något förgylld (?) framsida, och baktill öppen (vik.-tid eller tidig medeltid).

11,710. *Södermanland*, *Sotholms hd*, *Tyresö sn*, *Tyresö*, *Rundmar*. En skafthålsyxa af grönsten, simpel form, hammare af d:o med skafthränna.

11,711. *Gotland*, *Grötlingbo sn*, *Uddvide*. Ett långt tveeggadt svärd, ett kort eneggadt svärd, en spjutspets, ett betsel, en knif och ett rombiskt beslag (af sköldhandtag?); allt af järn, funnet vid stenbrytning i en beteshage, nära platsen för

H. Laurins undersökningar 1899 (inv. 10,939). »Stensättning eller rester af ben förefunnos ej.»

11,712. *Gotland*, *Gothems sn*, *Suderbys*. En spjutspets af järn, funnen i en åker.

56. 1/2.

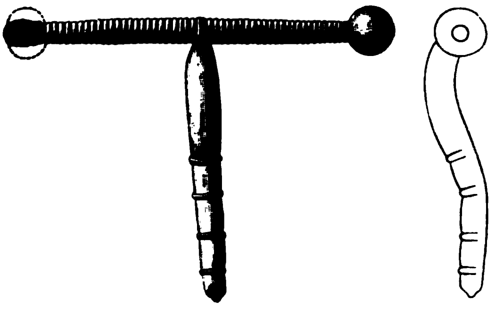

57. 2/3.

58. 2/3.

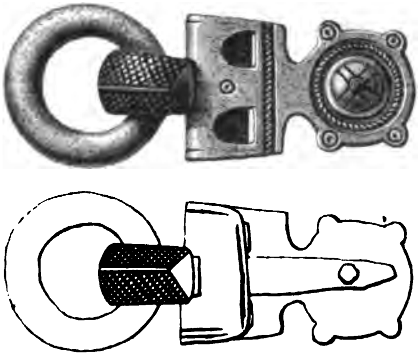

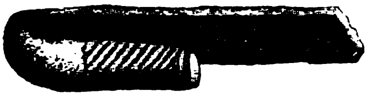

59. 1/1.

60. 2/3.

11,713. *Gotland*, *Martebo sn*, *Myra*. En trindyxa af grönsten, funnen vid plöjning i Tynnåker å en hög kulle.

11,714. *Gotland*, *Lokrume sn*, *Tomase*. Af brons: 6 fibulor *Sv. F.* 310, af dessa en något afvikande (fig. 56), en d:o ung. *Sv. F.* 312, en ofullständig la-Tène-fibula med lång tvärstång (fig. 57), 2 smärre ringar med hvardera två rembeslag (fig. 58), 2 små runda rembeslag med hörnutsprång, en skadad rund

beslagskifva med midtknopp, ett tunt rektangulärt rembeslag (en bit lös), ett massivt remändbeslag, en större halfpärla med hål, 6 halfpärlor med flikar, 10 eldskadade fragment. Af järn: öfre delen af en fibula närmast som *Sv. F.* 312, en bältehake med djurhufvud (fig. 59), 6 något olika bälteringar med rembeslag, en afbildad (fig. 60), 2 beslag till dylika, 5 lösa ringar, en helt liten ring, en beslagskifva med midtnit och hörnutsprång, ett skadadt beslag med hörnnitar, en spjutspets (fig. 61), en sköldbucklenit med stort platt hufvud (fig. 62), samt några smärre fragment. Af sten: ett petrifikat, 2 små flintbitar, en bit blyglans (?). Allt funnet i grafrösen från la-Tène-tiden i s. k. Kyrkåker (jfr inv. 11,614).

11,715. *Gotland, Tofta sn, Norrgårda.* En armbygel, 2 örringar, en hopböjd spiralring, 4 tenar och 4 fragment af prydnader, allt af silfver, samt 15 + 14 arabiska, 2 byzantinska, 60 angelsaksiska (58 Etelred, 2 Knut), 2 irländska, 3 barbariska och 11 + 1 tyska mynt; funnet vid dikesgräfning i åker omkr. 30 cm. djupt. Fyndets vikt 380,28 gram.

61. 1/2.

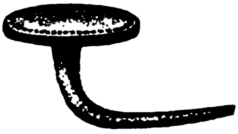
62. 2/3.

11,716. *Gotland, Bro sn, Tuer.* Ett ringspänne af brons med upprullade ändar, funnet vid plöjning i åker.

11,717. *Gotland, Levede sn, Tungelbos.* Ett romerskt silfvermynt (Faustina d. y.?), ett bronsspänne som *Sv. F.* 439, ett bronsföremål med människoansikte och med 3 öglor för beslag (y. jå.?); funnet i en åker.

11,718. *Gotland, Tofta sn, Dyple.* Två »fiskhufvudformade» prydnader som *Sv. F.* 613, hoplödda och omgjorda till spänne; funna vid plöjning i åker; på samma ställe skall för omkr. 4 år sedan anträffats en människoskalle.

11,719. *Gotland, Follingbo sn, Lilla Vede.* En trind, hopböjd bronsten (af förhistoriskt tycke), funnen vid plöjning i åker.

11,720. *Gotland, Silte sn, Stenbro.* Fem silfvertenar och 2 bitar af silfverprydnader samt 15 hela och 25 bitar af arabiska och 4 tyska silfvermynt, äfvensom en liten bit af ett stengodskärl med spår af glasyr. Allt funnet i åker.

11,721. *Gotland, Sjonhems sn, Sjonhemsbacke.* Tre romerska denarer (Vespasianus, Trajanus, M. Aurelius).

11,722. *Gotland, Väte sn, Timans.* Ett Severin Norbys Gotlandsmynt (4-penning).

11,723. *Gotland, Vänge sn, Rovalds.* Två byzantinska guldsolidi (Theodosius II och Anastasius), funna på kanten af ett dike i en åker, på samma ställe som inv. n:r 11,656—57 och 12101—02.

11,724. *Gotland, Alfva sn, Kruse.* En guldfingerring med grof reliefframställning af Maria med barnet.

11,725. En aposteltbaler, förgylld, af 1592, med Sveriges namn och vapen.

11,726. *Nerike, Kumla hd, Kumla sn, Kumla.* Femtio någorlunda hela och öfver 20 fragment af halfklotformiga spelbrickor af ben, bitar af benkam, en glaspärla och en smält glasklump; omkr. 15 nitnaglar, fragment af knif, 5 broddar, ett litet rundt nithufvud, ett rektangulärt beslag, allt af järn; ett bryne, 3 lerkärl, en liten bit af glaseradt kärl, brända ben af människor och djur samt kol; funnet i 3 af 4 undersökta högar, juni 1902. — *Yxhult.* Obrända människoben af åtminstone 3 individer, funna i hällkista med hål i gafveln. *Undersökningen verkställd af prof. O. Montelius.*

11,727. *Västergötland, Skånings hd, Bjärklunda sn, Skrelunda.* Sex dolkar och en skärfva af flinta, bitar af ett lerkärl, en obränd benpipa; funnet i juni 1902 i stor, tredelad hällkista med hål i två mellanväggar. Liten tunn mejsel, gjord af en spjutspets? och en pilspets med urnupen bas, båda af flinta.

11,728. *Skåne, N. Åsbo hd, Gråmanstorp sn, Gråmanstorp nr 4.* En knif som *Sv. F.* 189, en pincett och en syl af brons samt brända ben från centralgraf, en bronsknopp närmast

som *Sv. F.* 195, en syl af brons, ett lerkärl och brända ben från sekundärgraf i hög. — *Norbjär.* En knif som *Sv. F.* 189, en pilspets och en syl af brons, en flintskärfva, bitar af lerkärl (hvaraf 2 från äldre järnåldern) samt brända ben och kol från urnegrafvar och brandgropar i gruskullen Norbjär. En mängd slaggstycken och brända lerstycken samt tre bitar af ett lerkärl, troligen från ä. jå.; funna i en järnsmältugn i samma gruskulle.

11,729. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Åloppe.* Ett stort antal lerkärlsskärfvor från stenåldern, hvaraf många ornerade, en lerpärla, 3 fragment af grönstensyxor utan skafthål, 3 stenar med slipspår, 3 stenkulor, 2 flintskärfvor, åtskilliga skärfvor af kvarts, hälleflinta etc. samt benbitar af djur; insamlade på stenåldersboplatsen vid Åloppe. — *Räfnäs.* Ett antal liknande lerkärlsskärfvor, öfre ändan af en trindyxa af grönsten, 7 stenskärfvor, hvaraf 4 med slipspår, samt en del benbitar.

11,730. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Åloppe.* En stor samling fynd från stenåldersboplatsen anträffade vid undersökningar juni 1902. Se *Fornvännen* 1906, sid. 1 ff.

11,731. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Harnäs.* Ett tämligen stort antal mestadels helt små lerkärlsskärfvor från stenåldern, hvaraf några med ornering, 2 stenkulor, en genomborrad sten, 2 stenar med spår af slipning (?), en kvartsbit, några benbitar, bland annat af säl.

11,732. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Svartbäcken.* Två lerkärlsskärfvor från stenåldern, en lerpärla, ett stenfragment. — *Resta.* En bearbetad flintbit. — I trakten af *Åloppe.* Sex slip- och brynstenar, ett mellanstycke af en trindyxa, en yxliknande sten, en halfstor lertrissa. — *Hagunda hd, Hagby sn,* torpet *Rosersberg* under *Hillinge.* En mindre kula af bränd lera.

11,733. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Lydinge.* Tre flintbitar, en ända af trindyxa af grönsten, 2 slipstenar, ett skifferbryne med hål, bränd sten med litet hål. — *Lagunda hd,*

Nysätra sn, i trakten af *Räfnäs*. En liten stenyxa utan hål. — *Ulleråkers hd*, *Jumkils sn*, vid upprensning af *Jumkilsån* vid en gammal kvarn mellan *Dalkarlsbo* och *Ullbolstad*. En järnyxa som *Sv. F.* 263, en järnhacka.

11,734. *Gotland*, *Visby*. Pilspetsar, en spjutspets, spikar, hakar, kulor, fragment m. m., allt af järn, kammar af ben, kulor af sten m. m.; funnet vid gräfning vid och omkring Visbymuren.

11,735. *Gotland*, *Visby*. Af brons: en nål och en nyckel; af järn: ett bultlås, en nyckel, en sax m. m.; af ben: en nål, 4 kammar; en Malmö-hvid, ett litet Visbymynt. Allt funnet vid gatuarbeten i Visby.

11,736. *Västergötland*, *Vartorfta hd*, *Falköpings landsförsaml. Agnestads rundkyrka*. En flintyxa med tjock bane, tunn fyrsidig stenyxa, 2 medeltidsbrakteater, en bronsskålla, 15 spikar, en bearbetad svinbete, en hörntand af hund eller dylikt, skelettdelar af 2 barn. *Funnet vid utgräfning af rundkyrkan af fil. lic. H. Frölén.*

11,737. *Uppland*, *Hagunda hd*, *Skogstibble sn*, *Holmbro*. Af järn: hopböjdt, sönderbrustet svärd från vikingatiden, 29 hela nitnaglar och fragment af öfver 100 dyl., 15 spikar, 10 beslag, en nål, en ten; af brons: 3 hela beslag och fragment af åtskilliga, smälta klumpar, fragment af en nål; bitar af en benkam, 3 täml. fullständiga lerkärl samt bitar af åtminstone 3 dylika, 2 kolade bitar af en träskål och ett par kolade bitar af bearbetade träföremål, ett stycke af en slipsten, brända ben af människa och djur samt obrända djurben och kol; allt funnet vid undersökning af en större grafhög. Stycke af en gul glaspärla, flintstycke, kolsmulor; funna vid obrända skelettrester inom en rektangulär stensättning nära nyssnämnda hög.

11,738. *Uppland*, *Sollentuna hd*, *Eds sn*, *Runsa*. En tärning af horn, 2 broddar, en rombisk platta och en omböjd ten af järn, 2 flintskärfvor, 2 glaserade stengodsskärfvor, några oglaserade grofva lerkärlsskärfvor, bitar af åtminstone 2 större

lertrissor, ett par små smältklumpar, ett bearbetadt ben samt en stor mängd obrända och några brända benbitar af nötkreatur, häst, får, svin m. m., äfvensom kol- och slaggbitar; funna vid undersökning af en fornborg vid Runsa.

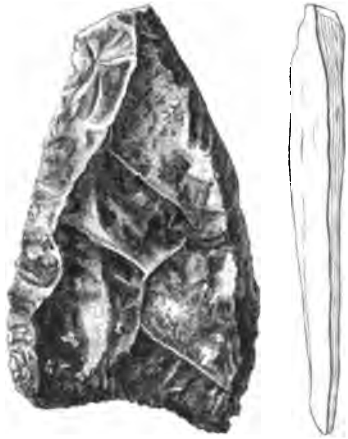

63. 2/3.

11,739. *Västmanland, Öfver Tjurbo hd, Sala landsförsaml., Sala hytta.* Ena sidan af en kista (eller båt), en träpall, rester af ett mindre laggkärl, en järnknif med träskaft, 2 järnpilspetsar och fragment af åtm. 4 pilskaft af trä, 2 bitar af en benkam, diverse prof af träklabbar, pinnar och barkflagor, delar af ett obrändt människoskelett, några obrända ben af får; funnet juni 1902 i en graf vid reglering af Sagån. (Jfr inv. 10,357).

11,740. *Gotland, Västkinde sn, Norrgårda.* En skrapa (fig. 63) och 3 skärfvor af flinta, en nål och 3 prylar af ben, 4

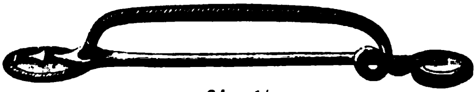

64. 1/1.

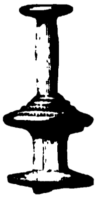

65. 1/1.

66. 1/1.

67. 2/3.

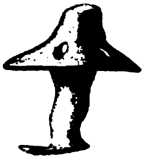

68. 1/1.

genomborrade och 4 ogenomborrade hörntänder af hund och säl, 2 svinbetar samt en stor mängd obrända ben af människor, häst, får och hund; funnet i en hällkista i samma hög som inv. 11,419. En fibula (fig. 64), en dubbelknapp (fig. 65), och en liten tutulusliknande knapp af brons (fig. 66), från brå., per.

III; funna med obrända människoben i rubbad primärgraf; en rakknif (fig. 67), och en dubbelknapp af brons (fig. 68), ett större orneradt lerkärl, per. IV (fig. 69) och brända ben af människa och hund, från sekundärgraf (liten kista) i annan hög

69. 1/5.

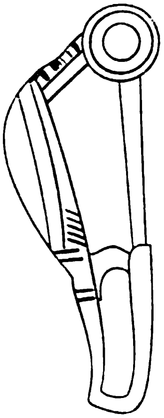

70. 1/1.

på samma graffält. — Två la-Tène-fibulor af brons, den ena här afbildad (fig. 70), och bit af en dylik, omkr. 30 halfpärlor af brons med flikar, delar af ett bronsbeslag, 2 bälteknäppen af järn, bitar af ett lerkärl, 2 fossil, brända ben och

kol från två grafvar. Half pärla af brons som *Sv. F.* 362, 10 guldfolierade glaspärlor samt obrända ben af människor och djur från 3 andra grafvar. En smält bronsklump, smulor af ett lerkärl, brända ben och kol från 3 grafvar.

11,741. *Gotland, Lokrume sn, Tomase.* Tre lerkärl *Sv. F.* 390, en liten bit af ännu ett lerkärl, bitar af 2 järnknifvar, en liten flintbit, obrända och brända ben samt kol från 6 af 8 undersökta smärre rösen.

11,742. *Gotland, Endre sn, Endregårda.* Ett smält bronsföremål af flätade tenar, 2 pärlor, bitar af en benkam, delar af 4 lerkärl, brända ben (och oförbrända) från 4 brandgropar. Ett rundt spänne *Sv. F.* 437, ett spänne snarlikt *Sv. F.* 439, en hög ringsölja, 3 armringar af brons, 2 nycklar, knif och 2 tenar af järn, en Cypræa-snäcka (skadad), 76 pärlor, delar af 2 människoskelett samt obrända djurben, från 2 andra grafvar. Allt funnet i en grusbacke.

11,743. A) *Gotland, Linde sn, Kälder.* Fynd från ett graffält. *Graf 1* (hällkista [1], 1,60 m. lång, i hög af 14 m:s diam., förut plundrad): 2 bronsblecksfragment, 3 små flintbitar, liten lerkärlsbit, några smärre obrända benbitar, de flesta troligen af djur, en liten bränd benbit, ett par kolsmulor. — *Graf 2* (lågt röse, 4—5 m. i diam.): 2 mansskelett jämsides, med hufvudena åt N. Det östra, större, hade *i munnen* guldmyntet (fig. 71) [2], kring midjan bronssöljan (fig. 72) samt en mängd bronsbeslag, nämligen 3 som fig. 73, ett som fig. 74, 9 som fig. 75 med silfverskållor på nitarne, 2 I-formiga och ett ändbeslag (fig. 76), ofvanför hufvudet bronsbeslaget (fig. 77) med ring, vid vänstra axeln spjutspetsarne (fig. 78 och 79), samt mellan underbenen en hästtand. Mellan båda skeletten fanns vid hufvudena ett krossadt, orneradt lerkärl, af hufvudformen *Sv. F.* 391, men troligen utan öra, samt vid låren järnfibulan (fig. 80). Det västra skelettet hade

[1] Alla de undersökta hällkistorna hade längdriktning ungefär i N—S.

[2] Se Almgren, *Ett guldmynt från en gotländsk graf* i *Studier tillägnade Oscar Montelius af lärjungar.* (Stockholm 1903), s. 89.

på högra axeln en järnknif, på vänstra höften en dylik, på midjan bronssöljan (fig. 81), samt ett beslag likt fig. 77, men utan ring, och på vänstra underbenet sköldbucklan (fig. 82). I röset hittades ett stycke af ett kanonben af häst. — *Graf 3* (liten hällkista, 0,70 × 0,55 m., i slät mark): brända ben, däribland 7 björnklor; af brons: beslag med torn till större sölja,

71 a. 1/1.

71 b. 1/1

72. 1/1.

73. 1/1.

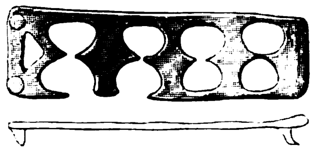
74. 1/1.

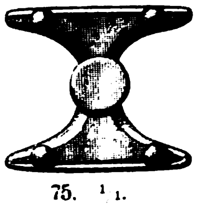
75. 1/1.

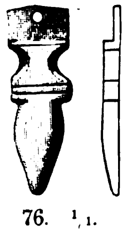
76. 1/1.

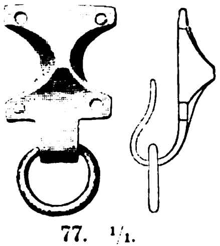
77. 1/1.

helt liten, fyrsidig sölja med beslag i samma stycke, 2 hyskor och en hake till knäppen som Rygh fig. 268, ehuru enklare, en märla, en liten sluten ring och ett par fragment; bitar af nitad benkam, bitar af ett lerkärl, snarlikt *Sv. F.* 391, med *pipöra.* — *Graf 4* (liten hällkiska, 1,20 × 0,70 m., i slät mark, förut undersökt): mynningsbit af lerkärl. — *Graf 5* (liten, skadad hällkista, omkr. 0,80 × 0,65 m., i slät mark): några få brända

benbitar; bronsfibulan (fig. 83), en fibula som Almgren, *Nord-europ. Fibelformen* fig. 169, ring med utsprång (fig. 84); 5 glaspärlor, de flesta skadade, fyra bitar af ett orneradt lerkärl, ett par kambitar (?). — *Graf 6* (liten rubbad hällkista): intet

80. 2/3.

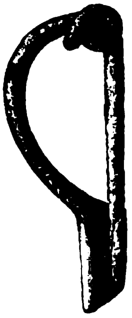

81. 1/1.

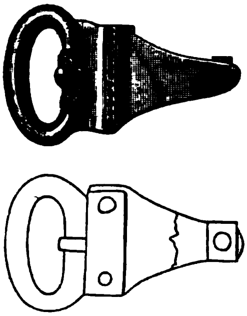

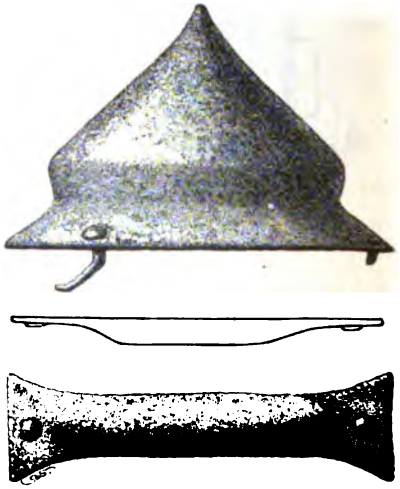

78. 1/2. 79. 1/2. 82. 1/3.

fynd. — *Graf 7* (hällkista, 2,25 × 0,85 m., i hög af 7—8 m:s diam., förut delvis utgräfd): obrända människoben, fyrsidig pilspets af ben, bitar af ett lerkärl, snarlikt *Sv. F.* 391. — *Graf 8* (hällkista, 1,80 × 0,90 m., med takhällar, i hög af 7 m:s diam., plundrad): obrända människoben, bronsmärla med ring, järnten (kniftånge?), liten benkam af ett stycke. — *Graf 9* (liten

hällkista, omkr. 0,90 × 0,40 m., i slät mark): brända ben; af brons: en sölja med tjock halfrund ram, en dylik mindre, med långsmalt dubbelt beslag, en liten sluten ring, 2 små nitar, en liten skarpvinklig bygel och ett par fragment; lerkärl snarlikt *Sv. F.* 391, men med *pipöra*, orneringen nästan identisk med kärlets i graf 2, bitar af nitad benkam, några små brända lerklumpar, kolbitar. — *Graf 10* (liten förstörd hällkista, omkr. 1 × 0,80 m., i hög): brända ben, några lerkärlsbitar, en kambit, en flintbit, kolbitar. — *Graf 11* (brandlager inom ett af kullerstenar bildadt rum, 1 m. i N—S, 0,80 m. bredt, under litet röse): brända ben, fotdelen af en bronsfibula, hyskan till

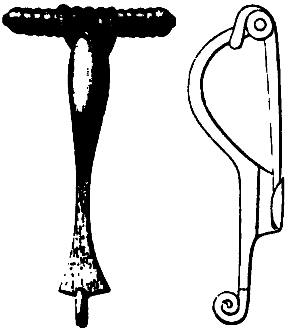

83. 1/1.

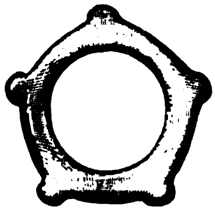

84. 1/1.

ett bronsknäppe af samma slag som i graf 3, hälften af en sländtrissa af ben, smält glaspärla, bitar af ett lerkärl som de öfriga från graffältet, kolbitar. — *Graf 12* (liten skadad hällkista): brända ben, hvaribland en björnklo, några smärre lerkärlsbitar, en kambit, en flintskärfva, några brända lerbitar, ett obrändt djurben. — *Undersökningen utförd af dr O. Almgren och fil. lic. O. V. Wennersten i juli 1902.*

B) *samma socken, Dukarfve:* 3 huggna sandstensstycken, som jämte en mängd dylika utgjort fotkant kring ett röse af 11—12 m:s diam., en mängd ben af nötkreatur, några hundben samt ett par kolsmulor; funna vid undersökning af röset. — Människoskelett, synål och liten hvälfd skålla, båda af brons, oorneradt lerkärl; funna i hällkista (1,80 × 0,70 m.) under slät

mark, nära nyssnämnda röse. — Obrända och brända människoben från ett litet röse nära föregående. — *Undersökta vid samma tillfälle som de under A beskrifna grafvarna.*

11,744. *Gotland, Tingstäde sn, Nystu Trägårds-Häkte.* Fynd från ett graffält af små låga rösen, somliga med ytterring.[1] Af 14 undersökta rösen, med brända ben eller åtminstone brandspår, innehöllo endast följande några fornsaker. *Graf 1:* ett litet stycke harts (?). *Graf 5:* försmält, ganska tjock bronsbuckla, möjligen af en fibula som *Ant. tidskr.* IV, fig. 163. *Graf 8:* stor fibula af brons med tvärstång af järn, omlindad med bronstråd och försedd med stora ändknoppar af brons, något eldskadad, rekonstruerad i fig. 85, bitar af en dylik fibula, bronsfibula lik Almgren, *Nordeurop. Fibelformen* fig. 7, 2 järntenar, den ena med bronsknopp i ändan, ett 60-tal halfpärlor af brons med inböjda flikar, ett bälteknäppe, mycket eldskadadt, bestående dels af en hake af järn med stor bronsknopp och med bronsbeslag försedt med nithufvuden, dels af en rund profilerad bronsring med ögla af en flera gånger böjd järnten, en mängd smälta bronsklumpar, ett fossil, *Astylospongia (præmorsa?)*, en björnklo (bland de brända benen). — *Undersökningen utförd sommaren 1901 af fil. lic. O. V. Wennersten.*

11,745. *Östergötland, Kinds hd, Kettilstads sn.* Fynd från ett graffält af högar på grusåsen strax N. om kyrkan; 9 undersökta högar (af 4—10 m:s diam.) innehöllo alla kollager med brända ben, hvaribland äfven mycket djurben (häst, hund, m. m.), samt följande fornsaker. *Hög 1:* bronstråd, skadad järnsölja, ten och spik af järn, minst 3 smälta glaspärlor, bitar af 2 lerkärl, flintskärfva (afslipad yxa). Under en flat sten i högens botten fanns en graf från äldre järnåldern: ett sönderfallet lerkärl, på hvars kant låg järnskäran (fig. 86), och som innehöll brända ben och en järnpryl. — *Hög 2:* ett lerkärl, litet järnfragment, stycke af en obränd nötkreaturskäk, obrända svin-

[1] Se planen hos Almgren, *Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden.* (Stockholm 1904), s. 28, fig. 21.

tänder. — *Hög 3:* järnten, vinkelböjd två gånger, cylindriskt petrifikat(?). — *Hög 4:* ett lerkärl. — *Hög 5:* bitar af ett lerkärl. — *Hög 6:* bitar af ett lerkärl. — *Hög 7:* bitar af troligen tre lerkärl, däraf ett helt litet, hästbrodd och ett par småfragment af järn, skifferbryne. — *Hög 8:* delar af två ler-

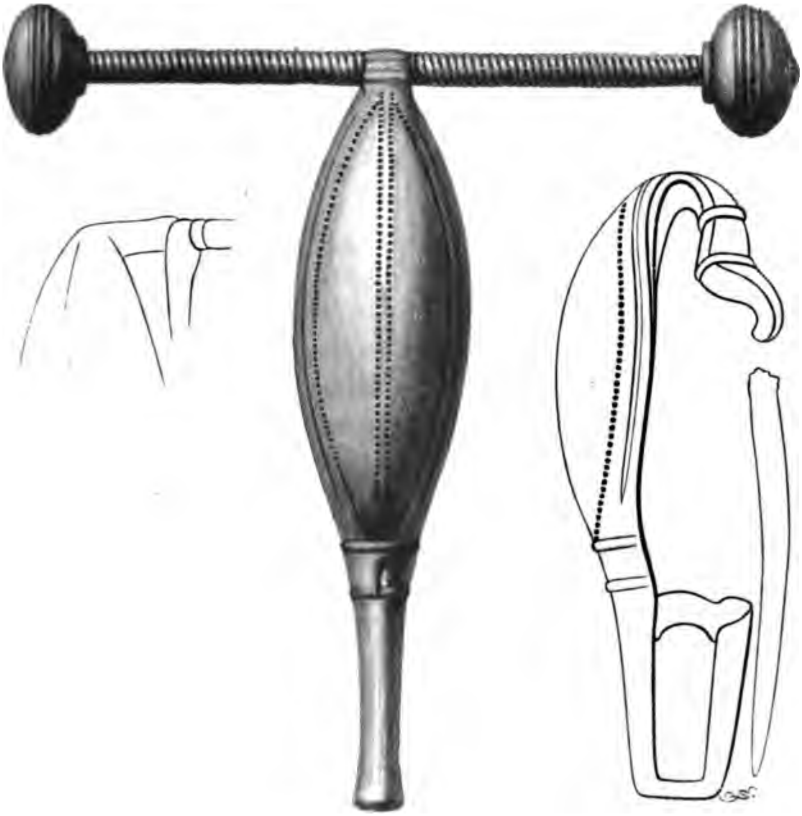

85. 1/1.

kärl, pilspets af järn med ovalt blad och tånge, halfklotformig spelbricka af ben med hål på undersidan. — *Hög 9:* delar af en oval spännbuckla, närmast lik *Sv. F.* 551, en liten ring, tre vinkelböjda tenar, en spik m. m. af järn, en karneolpärla som *Sv. F.* 576, två små facetterade pärlor af bergkristall, en ringformig pärla af glasmosaik samt 13 mer och mindre försmälta glaspärlor, bitar af ett helt litet lerkäl. — *Undersök-*

ningen verkställd i aug. 1902 af dr O. Almgren och folkhögskolläraren H. Tornell.[1]

11,746. *Östergötland, Lysings hd, V. Tollstads sn, Alvastra.* Fynd från samma grafiält som inv. 11,180 och 11,484, anträffade vid undersökning af 22 brandgrafvar och 18 skelettgrafvar sommaren 1902. I brandgrafvarna hittades följande fornsaker: 2 likadana la-Tène-fibulor af brons (fig. 87), en bronsnål (fig. 88), 2 remändbeslag (fig. 89, 90), en krumknif (fig. 91), 3 järnnålar hvaraf 2 synålsliknande, 7 mer eller mindre fullständiga lerkärl (däribland fig. 92, 93), samt 4 hartstätningar till träkärl. I skelettgrafvarna hittades: 3 eneggade järnsvärd (däribland fig. 94, 95), 2 sköldbucklor af järn med tillhörande handtag, det

86. 1/3.

87. 1/1.

ena af brons, det andra af järn (fig. 96, 97), 3 raka knifvar, en krumknif, 3 söljor, ett rembeslag, en nål eller pryl, allt af järn, samt 3 hartstätningar till träkärl. Utanför grafvarna hittades dessutom banedelen af en trindyxa af sten, en knif,

[1] Jfr *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening* 1903, s. 13.

en spik och ett annat föremål af järn. — *Undersökningarna utförda af amanuensen T. J. Arne.*[1]

11,747. *Samma fyndort:* 2 spjutspetsar af järn, funna i en graf, som förstörts före undersökningarna.

88. 1/1.

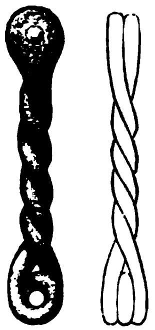
89. 2/3.

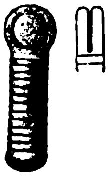
90. 2/3.

91. 1/2.

11,748. *Östergötland, Vifolka hd, Veta sn, Lindsborg under Sundby:* från 14 brandgrafvar (mest i form af brandgropar), en spjutspets (fig. 98) och 2 fragment af järn, en liten brons-

92. 1/4.

93. 1/3.

nål med ring i öglan, bitar af fem lerkärl, en hartstätning till träkärl samt brända ben och kol, delar af 5 obrända människoskelett, hvaribland ett *trepaneradt* kranium, 2 järnföremål från

[1] Jfr *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening* 1903, s. 2 ff., och *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift, XII*, s. 268 ff.

2 rösen, som ej innehöllo ben. — *Undersökningar af amanuensen T. J. Arne 1902.*[1]

11,749. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Karby:* massiv bronsarmring med ornering af rombiska figurer, ena ändan afbruten, funnen jämte ett skelett vid grustäkt i norra kanten af en stor grafhög. Vid systematisk undersökning af högen anträffades vidare: strax norr om högens midtpunkt, under en sättning af 5 stenar ett brandlager med kol och brända ben; — längre mot söder ett vidlyftigt kollager, hvari låg hälften af en oval spännbuckla som *Sv. F.* 577; — i nordöstra delen af högen ett groft lerkärl, i hvars botten på gränsen mot väggarna förekom ett slags tätning af torfliknande ämne med trekantig genomskärning; — närmare högens midt ett annat lerkärl (fig. 99), omgifvet af ett ymnigt kollager med brända ben och innehållande brända ben samt ett 10-tal hoprostade pilspetsar som *Sv. F.* 501, en knif, ett handtag el. dyl. af snodd järntråd samt ett långt och smalt stenbryne; i brandlagret kring detta lerkärl hittades ett likarmadt bronsspänne, likt *Ant. Tidskr.* IV, fig. 239, en starkt förbränd bronsbrakteat, troligen lik *Sv. F.* 596, ett rundt genombrutet hängsmycke af brons, likaledes eldskadadt, åtskilliga försmälta bitar af en armring af flätade bronstrådar, en sax och en brodd af järn, 8 mer eller mindre fullständiga glaspärlor och ett 20-tal smältklumpar af dylika, ett brändt fågelben och en obränd benbit; — i högens östra del, tätt under

94. 1/4.

95. 1/4.

[1] Jfr *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening*, 1903, s. 11, och *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift*, XII, s. 281.

ytan fanns en rätt stor stenläggning, hvarunder stod ännu ett groft lerkärl, innehållande brända ben; — söder om detta kärl

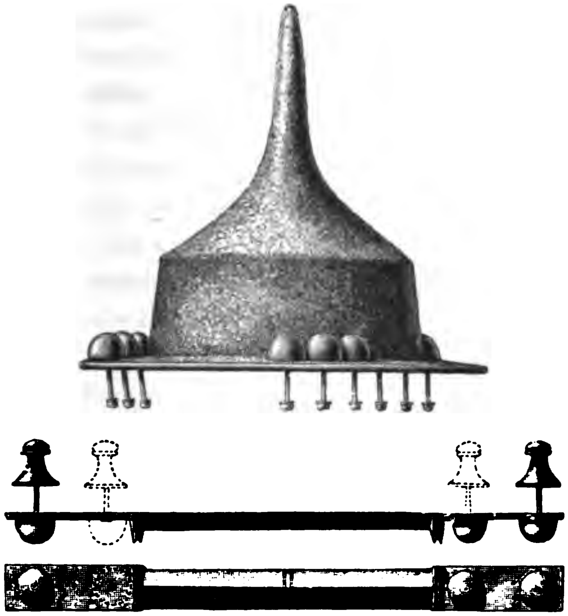

96. 1/3.

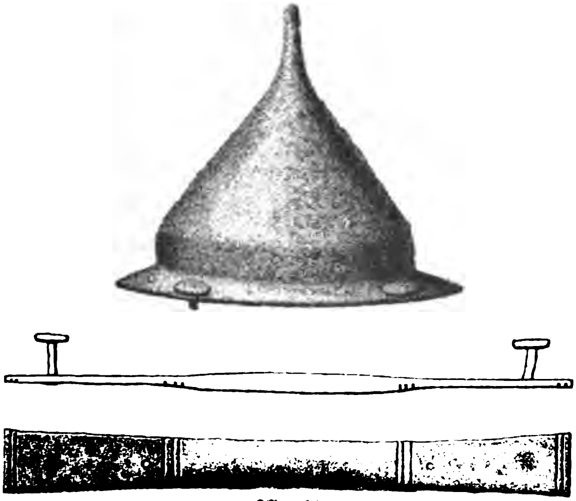

97. 1/3.

hittades ytterligare ett dylikt i många bitar, inneslutande en samling brända ben, och i dess närhet hittades en pilspets af

järn, snarlik *Sv. F.* 501, ehuru med fyrkantig, i ändan klufven tånge; — föröfrigt hittades ett fragment af benkam samt följande järnföremål: 5 spikar, en nit, ett beslag, 22 hela och 3 fragmentariska små bandformiga järnföremål med omböjda ändar och några fragment. — *Undersökningen verkställdes sommaren 1902 af amanuensen T. J. Arne och docenten O. von Friesen.* — Ett samtidigt inköpt järnbetsel med stora ringar skulle också vara funnet i en grafhög.

11,750. *Småland, Östra hd, Myresjö kyrka.* Två ekplankor med konturtecknade slingornament, hvilka plankor suttit i taket å skeppets östra sida. *Gåfva af Myresjö församling.*

98. 2/3.

99. 1/5.

11,751. *Småland, Vestra hd, Bringetofta kyrka.* En ekplanka med konturtecknade blad- och djurornament, hvilken suttit å skeppets norra sida vid takfoten. *Gåfva af Bringetofta församling.*

11,752. *Småland, Östra hd, Näfvelsjö kyrka.* Tre fragment af en utskuren bjälke. *Gåfva af Näfvelsjö församling.*

11,753. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Mjölkbo.* En flisa af en större grönstensyxa utan skafthål, funnen å en stenåldersboplats. *Gåfva af herr A. Östermark.*

11,754. *Kalmar län, Sevede hd, Vimmerby landsförsamling, enl. uppgift vid »Storkampen».* En djurhufvudformad spännbuckla (fig. 100).

11,755. *Dalsland, Vedbo hd, Rölanda sn.* Af flinta: en liten skifyxa från ä. stå., en mindre yxa med tjock bane, en smalmejsel, 2 mindre grönstensyxor utan skafthål, en mycket stor skafthålsyxa. — *Valbo hd, Rännelanda sn.* En liten flint-

skärfva, en skafthålsyxa med lös tapp, hvilken enligt uppgift vid hittandet satt i skafthålet.

11,756. *Småland, Vestbo hd, Vestbo-Ås sn, Draftinge Börja gård.* Baneändan af en båtformig stenyxa. — *Draftinge by.* Del af öfverskållan till en oval spännbuckla som *Sv. F.* 551, funnen ofvanpå en hög. — *Draftinge Backegård* En spjutspets af järn, funnen i en åker. *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

11,757. *Gotland, Vestkinde sn, Björkome.* Fynd från ett i hagmarken Kalmarskogen beläget graffält, bestående af en större hög och en mängd mindre grafvar, de senare angifna genom några kullerstenar och en liten förhöjning i marken. *Graf 1:* i en grop af 1/2 m:s längd i N—S. och 1/4 m:s bredd funnos brända ben, en spjutspets, 2 knifvar, 2 sköldbucklenitar och ett fragment af järn, bitar af bronsbleck, 2 små lerkärlsbitar, den ena fint ornerad. — *Graf 2:* utbredt öfver ett område af 1/2 kv.-meter hittades brända ben och kol samt följande fornsaker: af brons: ett bågspänne som *Sv. F.* 445, 2 spännen

100. 1/1.

som *Sv. F.* 438, en nål med hufvud, en hög sölja med järntorn och rester af rembeslag, en örslef jämte del af ett annat redskap hängande i en ögla, en pincett, en nyckel snarlik *Sv. F.* 498, en genombruten skifva, en dosformig hängprydnad, beslag till knifskaft, länkar af en kedja, ett par bitar af en brakteat (?) samt andra fragment; af järn: en nitnagel och bitar af en knif; en liten sländtrissa af ben, 11 hela och 2 skadade cylindriska pärlor af enkrinitstammar, ett 70-tal pärlor af glas, alla eldskadade, och 3 större klumpar af hopsmälta sådana, 5 runda pärlor af sten samt en liten ornerad kambit. — *Graf 3:* i midten ett sotlager (2/3 m. i N—S., 1/2 m. i Ö—V.), som innehöll

ett fåtal starkt brända ben, samt af brons: ett bågspänne som *Sv. F.* 445, 2 spännen som *Sv. F.* 438, det ena dock med fri underbåge, 2 nålar, delar af minst 2 nycklar, 2 pärlor af spirallagd tråd, en liten skålla, en del bitar tunt bleck (af kittel?); af järn: öfversta delen af en nyckel samt fragment af en knif; sländtrissa af ben (skadad), bitar af ornerad benkam, 186 hela glaspärlor, hvaraf ett fåtal långsträckta, ett 20-tal fragment af glaspärlor, en pärla af spiralvriden blå glastråd, förtjockad i ena ändan, en cylindrisk pärla af enkrinitstam. — *Graf 4:* ett litet sotlager af $^1/_3$ kv.-m:s vidd innehöll brända ben samt af brons: ett bågspänne som *Sv. F.* 445, 2 spännen som *Sv. F.* 438, en hög bronssölja med genombrutet beslag, ett armband, en nål, omkr. 15 fiskhufvudformade prydnader, bitar af troligen flera brakteater, skaft till nyckel(?) samt en del trådar; af järn: fragment af knif och nyckel; smärre bitar af ett orneradt lerkärl, 80 hela och 22 halfva glaspärlor, 24 $^1/_2$ pärlor af enkrinitstammar samt ett klotrundt fossil. — *Graf 5:* 6 i ytan synliga kullerstenar bildade ett slags kista, hvari på 30 cm:s djup fanns ett lager af sot och hårdt brända ben, hvari hittades: af brons: ett skadadt stort bågspänne som *Sv. F.* 445, ett spänne som *Sv. F.* 439, 2 nålar, en mängd bitar af en fin kedja, ett litet hängsmycke, en örslef och bitar af en nyckel; af järn: fragment af 2 nycklar, en knif, en krok, en vinkelböjd ten och 2 nitar; 2 bitar af benkam, 52 hela glaspärlor (delvis smälta) och bitar af omkr. 45 dylika, 17 pärlor af enkrinitstammar samt smälta bitar af ett glaskärl. — *Graf 6:* i midten ett sotlager af $^1/_2$ kv.-m:s vidd, upptagande bottnen af ett slags kittel, bildad af kalkstensflisor, som dels voro ställda på kant, något lutande, dels lågo horisontellt öfver hvarandra; i lagret fanns starkt brända ben samt följande fornsaker: af brons: ett försmält bågspänne som *Sv. F.* 445, ett spänne som *Sv. F.* 438, ett litet rundt spänne med ett kedjefäste hängande vid nålen (fig. 101), många bitar af kedjor, en hög sölja med remhållare, delar af en stor genombruten skifva med 3 djurhufvuden (fig. 102), en liten hängprydnad, 8 fiskhufvudformade prydnader, en nål, ett genom-

brutet remändbeslag (ä. jå.!), delar af ett armband och en spiralvriden armring, en nyckel och ett litet beslag i form af en böjd ten med nitar i ändarne; af järn: en knif, en nyckel och en pincett; en kambit, 86 någorlunda hela glaspärlor och omkr. 60 smältklumpar och fragment af dylika, 24 pärlor af enkrinitstammar och ett fossil. — *Graf 7:* inom en fylld stenring af 3 m:s diam. fanns på ²/₃ m:s djup nära sydöstra kanten en liten hårdt packad kaka (¹/₃ m. vid) af sot med inblandad röd aska (torfaska?), hvaribland brända ben samt: af brons: ett bågspänne som *Sv. F.* 445, ett spänne som *Sv. F.* 438, en nyckel,

101. ¹/₁.

102. ³/₄.

en örslef, ett skaft, ett smält bleck och en smältklump; af järn: en hopböjd knif och en nitnagel; 3 pärlor och 2 smältklumpar af glas, 5 pärlor af enkrinitstammar. — *Graf 8:* under och omkring en i jordytan synlig, ¹/₂ m. djup, större sten hittades brända ben i mängd och några obrända benbitar, större än vanligt, en del kolbitar, obetydligt sot, samt af fornsaker endast ett litet fragment af järn och brons. — *Graf 9:* innehöll endast ett brändt ben samt en järnnit (till sköld?). — *Graf 10:* på ringa djup lågo några få brända ben utbredda på ett område af

knappt 30 cm:s vidd; utanför dessa hittades vidt kringspridda i den rödaktiga, myllblandade sanden följande fornsaker: af brons: ett bågspänne som *Sv. F.* 445 (mindre än de i öfriga grafvar funna), ett spänne som *Sv. F.* 438, fragment af ett genombrutet rundt spänne(?), ett skaft till örslef el. dyl.; af järn: ett liknande skaft och en nål(?); 27 glaspärlor, delvis smälta, samt en liten lerkärlsbit. — *Graf 11:* innehöll dels en obränd människoskalle, dels, på samma nivå som denna, ett sotlager af 1,40

103. 1/1.

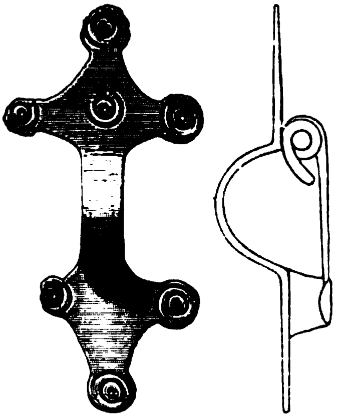

104. 1/1.

m:s längd i N—S. och 1 m:s bredd, med kolbitar och brända ben. Af fornsaker fanns endast en ornerad kambit och en liten järnbit (troligen af en skifva till ett svärdfästehjalt). — *Graf 12:* på 30 cm:s djup träffades brända ben utan sot, utbredda på ett område af $^2/_3$ kv.-m:s vidd; därunder lågo, i en hoprostad klump, ett hopböjdt tveeggadt svärd, ett kort eneggadt svärd, en spjutspets och ett sköldhandtag; vid södra ändan af denna klump låg sköldbucklan med undersidan nedåt; dessutom hittades några sköldnitar, delar af ett betsel(?) samt ett fossil. — *Graf 13:* låg kulle af 5 m:s diam.; något söder om midten låg 15—20

cm. under ytan en kalkhäll af 1,50 m:s längd i N—S, 0,93—1 m. bred, täckande en hällkista af 1,20 m:s längd och 0,65 m:s bredd. Denna var tom till 34 cm:s djup, bottnen betäckt med gråhvit sand, hvari hittades: vid norra ändan en aflång pärla af enkrinitstam, vid östra sidan ungefär midt i grafven en bränd benskärfva och en bronssmula. — *Graf 14:* en fylld stenkrets, i hvars midt anträffades en hällkista, 1,06 m. lång i N—S, 0,68 m. bred, 0,56 m. djup, förut rubbad; här hittades obrända människoben: en halskota, ett ledhufvud (underarm), bit af kranium m. m.

105. 1/1.

11,758. *Skåne*, *N. Åsbo hd*, *Gråmanstorp sn*, *Holm* under *Bjersgård*. Två dubbelknappar, 2 sylar och 2 sågar af brons samt 2 lerkärl och en del näfver; funnet med brända ben inom en stenkista i åker. En dubbelknapp af brons, funnen bland rester af 2 lerkärl och brända ben, 6 fot från föregående fynd.

11,759. *Öland*, *Sandby sn*, *Ekelunda nr 1.* Arabiskt silfvermynt, funnet vid plöjning å en träda.

11,760. *Västmanland*, *Åkerbo hd*, *Köpings sn*, *Jämmertuna.* Två ovala spännbucklor som *Sv. F.* 551; af järn: 8 lancettformiga pilspetsar som *Sv. F.* 501, 2 fyrkantiga dylika, en knif, bit af ett skifferbryne, bitar af ett ovanligt tjockt lerkärl; allt funnet vid odling inom »stenringar».

11,761. *Öland*, *Köpings sn*, *Gröndal.* Stort bågspänne med granater (fig. 103). — *Repplinge sn*, *Tomteby.* Likarmad bronsfibula (från slutet af ä. jå.) (fig. 104) — utan närmare fynduppgift: U-formig bronsdoppsko till svärdsslida (fig. 105).

11,762. *Ångermanland*, *Gideå sn*, *Getingstabodum.* Tunn stenmejsel. — *Junsele sn*, *Mo.* Skadad spjut- eller pilspets

af skiffer. — *Lidens sn, Häxmo.* Vacker pilspets af kvarts(?) — *Forsås.* Trind sten (bearbetad?). — *Nora sn, Hol.* Hängprydnad af skiffer (y. jå.).

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Tillväxten under år 1903.

11,763. *Uppland, Trögds hd, Löts sn, Fånö.* Ett arabiskt silfvermynt; af brons: eldskadade delar af ett orneradt fat, en nål med plattad, ornerad spets, 2 bitar af tunt, orneradt bleck; två stycken af ett tveeggadt järnsvärd med bred tånge, två bitar af ett skifferbryne, en halfklotformig spelbricka af ben; — graffynd. — *Gåfva af brukspatron Hugo Tamm.*

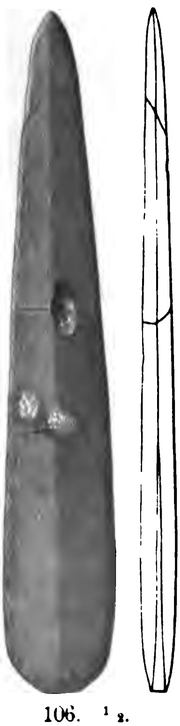

106. 1/2.

11,764. *Helsingland, Ytterhogdals sn.* Af skiffer: en spjutspets (fig. 106) i tre bitar, en mindre och ett midtstycke af en dylik, 3 pilspetsar samt en liten brynsten; funna åren 1885—86 på en udde i sjön Öjungen eller Öjingen på Ängersjö kapells område tillsammans med flera ämnestenar, delvis något arbetade, af samma stenart. — *Gåfva af herr J. Säfström.*

11,765. *Västergötland, Vadsbo hd, Bäcks sn, Borgeruds Nordgärde.* En liten fyrsidig grönstensyxa utan skafthål, med runliknande inristningar. — *Gåfva af redaktör O. Norén.*

11,766. *Halland, Fjäre hd, Vallda sn, Lunna mosse.* En flintsåg med ena ändan afrundad, funnen vid plöjning i öfre torflagret. — *Gåfva af docenten R. Sernander.*

11,767. *Öland, Köpings sn, Skedemosse.* En ryggad flintspån, tjock. — *Gåfva af godsägaren K. Hildebrand.*

11,768. En Kalakaua I:s af Hawaii halfdollar 1883. — *Gåfva af bankdirektör F. Grönberg.*

11,769. *Öland*, *Hulterstads sn*, *Hulterstad.* Ett eneggadt svärd (*Sv. F.* 281), en spjutspets med hullingar, en knif och ett obestämbart föremål af järn, en stor grön glaspärla, ett helt och delar af 3 lerkärl, en hartstätning till träkärl, prof af brandlager med brända ben (resterna af obrända lik ej tillvaratagna); — funnet i 5 af 8 år 1902 undersökta grafvar. — *Stendsa sn*, *Norra Kvinneby.* En järnknif, delar af 6 lerkärl, 4 hartstätningar till träkärl, prof af brandlager med brända ben (obrända skelettrester ej tillvaratagna); — från 8 af 16 år 1902 undersökta grafvar.

11,770. *Ångermanland*, *Nora sn*, *Allsta.* Tre nitnaglar af järn, en plattad, rund och glatt sten (naturlig rullsten eller bearbetad gnidsten?); funnet jämte kol vid undersökning 1900 af en förut rubbad grafhög (hvari ett svärd anträffats).

11,771. *Skåne*, nära *Limhamn.* En järnsölja, funnen jämte ett kranium. — *N. Åsbo hd*, *Tåsjö sn*, *Västersjön.* Tre tillslagna flintskärfvor. — *Ystad.* En mycket tjock lerkärlsskärfva, en liten flintknöl, en skörbränd sten, några benbitar af djur. — *Nära Limhamn.* Ett större tillslaget flintstycke. — *Sibbarp* S. om *Limhamn.* En metkrok af ben. — Vid stranden af *Börringesjön.* Två flintskärfvor. — Invid *Landskrona.* En flintspån och en liten benskärfva. — Vid *Båstad.* Tre tillslagna flintstycken. — Vid *Limhamn.* En grof, delvis slipad grönstensyxa utan skafthål, funnen i fyllningen till grafhögen Beleshög.

Jämtland, *Ås sn*, *Rösta.* Bitar af ett bryne (?) samt några små brända lerbitar, funna vid förstörda vikingatidsgrafvar.

11,772. *Östergötland*, *Lysings hd*, *Ödeshögs sn*, *Ödeshög Skattegård.* En järnknif i 2 bitar, underkäken af människa, 2 kolbitar.

11,773. *Halland*, *Tönnersjö hd*, *Snöstorps sn*, *Skedala.* En järnbygel med vidhängande länkar.

Bohuslän, *Bullarens hd*, *Nafverstads sn.* Fyra tillslagna flintstycken, 5 flintspån, 2 grönstensyxor, trinda, ett yxlik-

nande föremål af glimmerskiffer (?), 2 slipstenar af kvartsit. — *Utan fynduppgift.* En flintyxa med tunn bane, fyrsidig, en d:o med tjock bane, en d:o d:o med hålegg, en spjutspets af flinta. — *Gåfva af landtbruksinspektör Aug. Lyttkens.*

11,774. *Frankrike.* Ett större tillslaget flintstycke. — *Gåfva af professor O. Montelius.*

11,775. *Västergötland, Kullings hd, Bergstena kyrka.* En ringklocka från medeltiden.

11,776. *Småland, Östra hd, Skede sn, Hällaryd.* En flintdolk med fyrsidigt skaft; bladets främre del fattas.

11,777. *Kalmar län, N. Möre hd, Åby sn, Svartingstorp.* Fyra trindyxor af grönsten.

11,778. En Kristinas 1-mark 1648.

11,779. *Skåne, Luggude hd, Brunnby sn, Kullens fyr.* En bronskedja med en öppen ring i ena ändan (nyare tid).

11,780. *Östergötland, Finspånga läns hd, Skedevi sn.* En trindyxa af grönsten och en fyrsidig grönstensyxa. — *Östkinds hd, Kvarsebo sn.* Två trindyxor.

11,781. *Småland, Västra hd, Bringetofta kyrka.* En ringklocka från 1473.

11,782. *Gotland.* Fyra tyska medeltidsmynt (köpta i Visby).

11,783. *Gotland, Hemse sn.* En flintdolk. — *Vänge sn.* En bronsspjutspets (*Sv. F.* 101). — *Grötlingbo sn.* En vågbalans af brons (vik.-tid), en kort, bredbladig spjutspets af järn. — *Martebo myr.* Ett stort bronsfat, en järnyxa (*Sv. F.* 484). — *Fardhems sn.* En spjutspets med utsprång på holken (fig. 107) (från vikingatiden). — *Fröjels sn, Gustafs.* Öfre delen af medeltidssvärd med rund fästeknapp. — *Gotland.* Af brons: ett beslag af la-Tène-karaktär (fig. 108), en sölja med genombrutet rembeslag, ett genombrutet ändbeslag, 5 1/2 beslag, ett gångjärnsliknande beslag med ring, en lös ring, en knopp, 2 ribbformade beslag (allt från ä. jå:s slut), en nål till fibula af egendomlig form, en sölja (fig. 109), ett fäste för kedjor och 17 bitar af fina kedjor, 4 små fiskhufvudformiga

hängprydnader, en nyckel, en örslef, järnföremål, en rund ornerad skifva (allt y. jå.), en sölja (medelt. eller nyare tid); af sten: en smalmejsel (el. bryne); af glas: en röd pärla; af horn: en kam (ä. jå.), ett bläckhorn.

11,784. *Halland.* En flintdolk, vacker, med utsvängd skaftända och omknackadt blad.

11,785. *Stockholm.* En thaler för Leopold archidux Austriæ 1624, 2 Gustaf II Adolfs 4-marker (den ena 1615), en thaler 1622, ett Sigismunds öre 1597, 1-öre K. M. 1725, två 1-ören 1670 och 1705, 1/4-öre 1637, 1-öre K. M. 1719; funnet å *Maria kyrkogård* vid Hornsgatans sänkning.

11,786. Andrée-expeditionens boj nr 4, jämte däri innesluten skrifvelse; funnen i Finnmarken i augusti 1900; jfr *Ymer* 1900, s. 323 (jfr inv. 10,895, 10,897 och 11,197).

11,787. 20-krona, 25-öre, 10-öre, 5-öre, 2-öre, 1-öre samt 35 medaljer i silfver. — *Leveransen från k. Myntet för år 1902.*

11,788. En sigillstamp af mässing med inskrift: STOCKHOLM - IVNIVS - 1710 och med ringformigt handtag.

11,789. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Hästefjorden.* En oslipad flintyxa med spetsoval genomskärning. — *Gåfva af löjtnant A. Sahlin.*

11,790. *Västergötland, Laske hd, Larfs sn, Finnestorp.* Af guld: en treryggad fingerring; af brons: ett större stycke (3 länkar och 3 ringar) samt 3 mindre fragment af betselkedjor (*Sv. F.* 298), 3 beslag med silfverbeläggning (ett af dem rikt orneradt och förgylldt), ett korsformigt beslag, fragment af 3 beslag, en massiv ring med märla, en mindre ring, en U-formig svärdsdoppsko; af silfver: en skålla till ändan af en svärdslida; af järn: delar af åtminstone 2 tve-

107. 1/3.

eggade svärd (2 spetsar), en lång och en kort spjutspets utan hullingar, 3 spjutspetsar med hullingar (de två mycket ofullständiga), 2 holkar till spjutspetsar, 2 större ringar, den ena med ett längre beslag, 4 långa beslag; hälften af en stor, blå glaspärla, 2 äggformiga stenar (naturliga rullstenar?), en mängd bitar af ett större lerkärl, en rost-

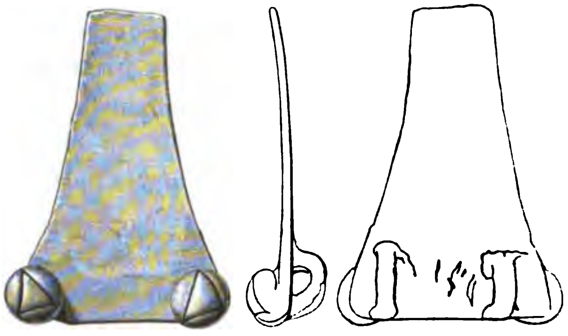

108. 1/1.

klump samt några klumpar af svart sand, infiltrerad med järnockra. — Allt funnet tillsammans omkr. 2 fot djupt vid gräfning i ett grustag vid Finnestorp. Närmare om fyndomständigheterna se inv. 11,964, jfr ock inv. 11,564 och 12,275.

109. 1/1.

Detta märkliga fynd kommer att behandlas i särskild uppsats, sedan ytterligare undersökningar verkställts.

11,791. *Skåne*, *Järrestads hd*, *Ö. Vemmerlöfs sn och by*. En flintyxa med tunn bane och oregelbundna smalsidor.

11,792. *Värmland*, *Jösse hd*, *Gunnarskogs sn*, *Treskog*. En ryggad stenyxa med skafthål.

11,793. *Bohuslän*, *Bullarens hd*, *Mo sn*. En grönstensyxa med spetsoval genomskärning, föga slipad. — *Qville hd*, *Qville sn*. En oslipad fyrsidig flintyxa med tjock bane, en liten holkyxa af brons utan ögla. — *Bottna sn*. En holkyxa af brons

(*Sv. F.* 151—152). — *Tunge hd, Håby sn.* En spjutspets af flinta. — *Svarteborgs sn.* En hålmejsel af grönsten. — *Stora Aspångs folkskola.* En liten täljstensgryta. — *Lane hd, Skredviks sn.* En konisk knapp af bärnsten med »subcutan» borrning (fig. 110). Jfr inv. 8,319.

11,794. *Gotland.* En spjutspets af brons, rundt bronsspänne (*Sv. F.* 437), men utan egentliga sidokanter, ett bultlås af brons med romanska ornament.

11,795. *Kalmar län, Sevede hd, Frödinge sn.* En oval eldslagningssten.

11,796. *Uppland, Norunda hd, Össmossen* på gränsen mellan *Tensta* och *Viksta snr.* En fasad tallstör med insnitt, funnen i lager, som härrör från början af den subatlantiska perioden, troligen motsvarande ä. jå.

110. [1] 1.

11,797. *Uppland, Hagunda hd, Skogs-Tibble sn, Holmbro.* Bit af en benkam, bitar af ett groft lerkärl, brända ben samt en mängd brända lerbitar (ej af kärl); funna ej långt från fyndplatsen för inv. 11,737.

11,798. *Dalarne, Hedemora sn, Grådö by, Grådönäs gård.* Ett stycke af en skafthålsyxa af sten, stor klubba af granit med skafträнna. — *Grytnäs sn, Grönvallen.* En grönstensyxa af oval genomskärning, en pilspets af järn med holk och lancettformigt blad.

11,799. *Södermanland, Jönåkers hd, Stigtomta kyrka.* En skafthålsyxa, afslagen i hålet och med nytt hål påbörjadt nedanför, en trind sten (möjligen en afslagen trindyxa med glättad brottyta).

11,800. *Bohuslän, Tunge hd, Foss sn, Skällaröd.* Af flinta: 2 oslipade yxor från ä. stå., 8 yxliknande stycken, en stor mängd skärfvor; allt från en verkstadsplats.

Bohuslän. Tre yxor från ä. stå., 24 yxor och mejslar från y. stå., 18 dolkar och spjutspetsar eller delar af dylika, 4 pilspetsar,

6 sågar, diverse skärfvor, en bössflinta, ett flintstycke med naturligt hål; af annan sten: 41 yxor utan skafthål (däraf 5 af Hästefjordstyp), 63 skafthålsyxor eller delar af sådana (däribland en som *Sv. F.* 40 och 2 som Montelius' *Sveriges Forntid*, text, fig. 57), 2 slipstenar från stå., 13 arbetade stenar, 4 brynen, ett litet bryne med hål, ett fragment af en täljstenskruka med öra, 2 ovala eldslagningsstenar, 44 sländtrissor, 6 gjutformar; en bronsplatta, en järnkula, en emaljskifva, en glaspärla, en slef (?) af ben.

Dalsland. Af flinta: en yxa från ä. stå., 3 yxor eller mejslar från y. stå., en spjutspets. Af annan sten: en yxa utan skafthål, 9 skafthålsyxor, 3 brynen, 3 arbetade stenar, 5 sländtrissor, en gjutform.

Västergötland. En flintmejsel, en skafthålsyxa af sten med hålet ej borradt.

Halland. En spjutspets, en pilspets och ett spån af flinta.

Norge. En skafthålsyxa af sten.

Nordamerika. Tre pilspetsar af flinta.

11,801. *Halland, Årstads hd, Vessige sn, Lya nr 1.* Fem flintskrapor, skedformiga.

11,802. En brakteat från 1200-talets förra hälft (svensk?).

11,803. *Skåne, Luggude hd, Brunnby sn, Krapperup.* En stenyxa, afslagen i skafthålet och med nytt hål nedanför. — *Gåfva af ryttmästaren A. Stedt.*

11,804. *Östergötland, Göstrings hd, Skrukeby sn, Kungshögaåsen vid Mjölby:* 1) brända ben och kol från brandgropar i kanterna af grustag på båda sidor af landsvägen Mjölby—Skrukeby. — I några ofvan jord synliga grafvar längre söderut på åsen träffades jämte brända ben och kol följande fornsaker. *Graf 2* (låg, rund upphöjning af 12 m:s diam., af jord och sten): 5 nitnaglar af järn. *Graf 3* (dylik låg kulle, 8—10 m.): två nitnaglar, en spik samt fragment af järn, bitar af ett lerkärl, fragmentariskt bryne. *Graf 5*[1] (trekantig stensättning, 7 × 7 × 4 m., fylld in-

[1] Nr 4 var en domarering af 9 stenar (7 m:s diam.), som genomgräfdes helt och hållet utan att något påträffades utom kol på en liten fläck inom ringen samt en större brandfläck med delvis skörbrända stenar tätt utanför en af stenarna.

uti med sten och jord): pilspets, knif och två vinkelböjda tenar af järn, bit af ett bryne. *Graf 6* (trekantig stensättning med 7 m:s sidor, fylld med sand): pincett med ring, tre knifvar, en vinkelböjd ten och en nitnagel, allt af järn, bitar af ett lerkärl. *Graf 7* (fyrkantig upphöjning, 6 × 4 m., med sten endast i midten omkring brandlagret): 5 spikar och en spännenål (?) af järn, 40 glaspärlor och smälta klumpar af dylika, bitar af ett lerkärl. *Graf 8* (låg, spetsoval, båtformig kulle med högre kantstenar här och där, 19 m. lång, 6 m. bred; i nordöstra hälften ett större brandlager med kruka): fragmentariskt hängsmycke, två facetterade och en spiralformig pärla af brons, knif, borr (?), brodd, omkr. 12 spikar, 2 böjda tenar och en liten ring af järn, 19 glaspärlor och smälta klumpar af dylika, bitar af ett lerkärl. *Graf 9* (litet, nästan fyrkantigt röse af glesa stenar, 4 × 2 m., med en rest sten nära ena hörnet): två glaspärlor. *Graf 10* (stor treuddig stensättning med inbuktade sidor af 10—12 m:s längd): ett lerkärl. *Graf 11* (tresidig upphöjning af jord och sten med 4—5 m:s sidor; en rest sten midtför ena sidan liksom vid nr 5 och 6): ett bryne. — *Undersökningarna utförda juni—juli 1902 af fil. lic. Robert Norrby.*

11,805. *Stockholm, Helgeandsholmen.* En kakelbit, 2 silfvermynt (Johan III:s 2-öre, Karl IX:s Göteborgsöre) och 7 kopparmynt (Gustaf Adolfs 1-öre, 3 Kristinas och ett Karl X:s $^1/_4$-ören, Karl XI:s $^1/_6$-öre, Fredrik I:s 2-öre).

11,806. *Stockholm, Maria kyrkogård.* Två silfvermynt (österrikisk thaler 1600-talet, Sigismunds halföre), 10 kopparmynt (svenska, flera utplånade), en Gustaf II Adolfs 4-mark. — Funna vid Hornsgatans sänkning.

11,807. *Gotland, Lokrume sn, skolträdgården.* Ett till sölja ändradt medeltidsmynt (tornen borta).

11,808. Två st. endollars i guld med Jeffersons och Mac Kinley's bilder, präglade i anledning af utställningen i St Louis 1903. — *Gåfva af med. dr R. Hogner i Boston.*

11,809. Ett Kristinas $^1/_4$-öre 1637, Karl X:s 1-öre 1655.

11,810. *Egypten.* Tjugo hela och 20 fragmentariska flintredskap från egyptiska öknen. — *Gåfva af herr H. W. Seton-Karr.*

11,811. *Indien.* Fjorton groft slagna (paleolitiska) stenredskap från latoritiska aflagringar vid Poondi, 29 eng. mil väster om Madras. — *Gåfva af herr H. W. Seton-Karr.*

11,812. *Mindre Asien.* Två bronsfibulor af olika typer (ä. jå.) funna vid utgräfningarna å borghöjden i det æoliska Larissa. Den ena här afbildad (fig. 111). — *Gåfva af docenten Lennart Kjellberg.*

11,813. *Helsingland, Ytterhogdals sn, Ängersjö kapellag, sjön Öjingen eller Öjungen.* En sten med rännformig fördjupning rundtom samt med en af hittaren glattslipad brottyta, funnen för omkring 50 år sedan (jfr inv. 11,764). — *Gåfva af herr P. Persson.*

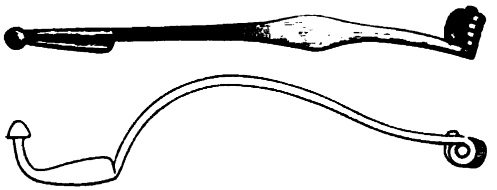

111. 2/3.

11,814. En femmark och en 2-mark, präglade till minne af konung Albert af Sachsen. — *Gåfva af Kungl. Utrikesdepartementet.*

11,815. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehults sn, Båtasjön.* En hålmejsel af flinta, funnen vid omgräfning af bottnen i en mindre å, som utrinner från Båtasjön.

11,816. *Blekinge, Bräkne hd, Hoby sn, Säfsjön.* En skafthålsyxa af grönsten, med inknipen trind banedel.

11,817. *Uppland, Simtuna hd, Simtuna sn, Albäck.* Oval spännbuckla (*Sv. F.* 551), funnen vid jordschaktning nära ån vid Albäck.

11,818. *Västergötland, Vartofta hd, Falköpings sn, Agnestad.* En större hålmejsel af flinta. — *Viken.* Dylik med nyknackad egg, en liten tunn flintmejsel. — *Vilske hd, Klefva sn.* En skafthålsyxa af grönsten med påbörjadt hål, något båtformig.

11,819. *Uppland, Färentuna hd, Ekerö.* Tre smälta glaspärlor, funna i ett lerkärl i ett sandtag.

11,820. *Södermanland, Oppunda hd, Österåkers kyrka.* En större ljusstake med två stora armar, 2 st. lampetter, den ena med en fiolspelande, den andra med en harpspelande ängel å midtstycket, båda med bård af smärre pressade bitar, 4 st. bårdbitar till en liknande lampett, 3 st. (troligen) öfverstycken till de nämnda lampetterna, en lampett med framställning af Minerva (?), en mindre lampett (eller möjligen öfverstycke till sådan); allt af pressadt mässingsbleck.

11,821. Dubbelplakett i silfver med herr och fru Pontus Fürstenbergs bilder.

11,822. Svenska Segelsällskapets jubileumsregattas medalj i silfver.

11,823. Skåp, som enligt tradition tillhört Bellman och af honom pantsatts hos Sergel, samt därvid, för att få högre värde, försetts med målningar af Per Krafft d. ä.; hade sedan genom Sergels sondotter Edla Maria tillfallit hennes man, generalmajoren Ernst von Vegesack.

11,824. *Västmanland, Norrbo hd, Romfartuna sn, Bränsta.* En skafthålsyxa af sten med långsgående ränna å båda sidor och knopp på banen, helt liten.

11,825. *Stockholm, Maria kyrkogård.* En Gustaf Vasas halförtug 1522, ett Gustaf II Adolfs 1-öre 1622, ett Kristinas kopparöre 1638, en guldörring med påträdd facetterad karneolpärla, 2 kulformiga mässingsknappar, den större ornerad. En guldfingerring med blå emalj, med årsstämpeln B 4 samt ingraveradt C. P.

11,826. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Ett metallkors, ett Johan III:s halföre, ett Kristinas $^1/_4$-öre 1641, 2 Karl XI:s $^1/_6$-ören, ett Ulrikas eller Fredrik's 1-öre K. M.

11,827. *Stockholm, Dramatiska teaterns tomt.* En järnyxa och en stor oglaserad lerkruka.

11,828. *Stockholm, Nybrogatan 35.* Buddafigur af porslin, 3 kakelbitar, verktyg af brons med benskaft.

11,829. *Stockholm, Sibyllegatan 33—35.* Ett krus af grått stengods med stämpel (djurfigur och H. R.), en sparbössa af lera, oglaserad.

11,830. En Gustaf I:s riksdaler 1534.

11,831. Medalj i brons öfver Carl von Linné, präglad af Société des conférences horticoles i Liège.

11,832. *Skåne, N. Åsbo hd, Riseberga sn, Bonarp nr 9.* En flintsåg, en bronsdolkklinga (per. I), ett fragmentariskt knifblad af brons, ett lerkärl (brå), nästan helt, en bränd benbit; — funnet vid upptagande af ett stenröse. »Urnan stod på ett djup af 3/4 meter, de andra sakerna funnos kringspridda något ytligare.» En del brända ben funnos i röset.

11,833. *Jämtland, Lockne sn.* En ovanligt lång spjutspets af järn, funnen i ett stenröse.

Helsingland. En lång hålmejsel och en skafthålsyxa af grönsten, utan närmare fynduppgifter; — *Harmångers sn.* En spjutspets af järn. — *Arbrå sn.* Tre järnbillar, funna jämte 99 andra dylika. — *Enångers kyrka* (enl. uppg.). Lock till ett rökelsekar.

Dalarne, Folkärna sn. En grönstensyxa utan skafthål, med oval genomskärning, en båtformig stenyxa.

Halland, Himle hd, Tvååkers sn. Skaft till en flintdolk, omgjordt till mejsel.

Gotland. En skafthålsyxa af grönsten.

Utan fynduppgift. En fyrsidig flintyxa med tunn bane, en dylik tunn men med tjock bane, en liten flintdolk, eggdelen af en tunn skifferyxa, en stor grönstensyxa med skaftränna, en båtformig stenyxa, 2 skafthålsyxor med svagt utsvängd egg (den ena saknar banedelen), en skafthålsyxa med ej påbörjadt och 2 med ofullbordadt hål, 2 simpla skafthålsyxor, den ena stor, den andra starkt uppslipad, en gjutform af sten (nyare); af järn: 2 yxor från vikingatiden, en yxa från nyare tid med många stämplar, spjutspets med hullingar, en dalpil, en armborstspännare, ett större lås; af mässing: en trefotad panna med osammanhängande inskrift och årtalet 1659,

en ljusstake med tre pipor, en sked, ena skänkeln af en sax (1500-talet).

11,834. 1/4-dollar i guld 1865. — *Gåfva af med. dr R. Hogner.*

11,835. Bronsmedalj för Vasa landtbruksmöte 1884. — *Gåfva af lektor O. Alcenius.*

11,836. Gipsafgjutning af kopparyxan *Sv. Fornminnesfören. tidskr.* VIII, s. 222, fig. 14, samt af en skafthålsyxa af sten, lik Müller, *Stenaldern*, fig. 100, 102; originalen tillhöra Malmö museum. — *Gåfva från styrelsen för Malmö museum.*

11,837. *Småland, Mo hd, Åsenhöga sn.* Två stenyxor med skafthål, simpla. — *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

11,838. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehults sn, Belganet.* En järnyxa, snarlik *Sv. F.* 263, funnen vid sjön Tjelken.

112. 1/2.

11,839. *Blekinge, Medelstads hd, Backaryds sn, Ulfsmåla.* En ljusstake af järn med tre pipor.

11,840. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehults sn, Askaremåla.* En ljusstake af mässing med två pipor.

11,841. *Småland, Uppvidinge hd, Elghults sn.* En ovanligt vacker båtformig stenyxa (fig. 112), funnen sommaren 1902, 5 fot djupt i ett grustag kalladt Applaslätt, utskiftadt från Fagraskog Östragårds ägor.

11,842. *Västergötland, Vartofta hd, Slöta sn, Jutagården Smeby.* Af flinta: en stor fyrsidig yxa med tunn bane, oslipad vid eggen, 2 tunna fyrsidiga yxor, oslipade, en liten smal hålmejsel, 2 dolkar, en spjutspets (?), ett spån; af granit: en half, starkt urgröpt slip- eller kvarnsten; — allt funnet vid dikesgräfning i en mosse vid nordvästra sidan af det s. k. Åleberget. Sakerna hittades på olika ställen på själfva den steniga bottnen till den eljest af dyjord bestående mossen, 1 m. djupt eller något mera; tätt tillsammans lågo dock de två oslipade flintyxorna jämte »slipstenen» samt en mindre, multnad ekstör, något bränd; bredvid den stora flintyxan låg också en liten, nästan förmultnad ekstör, bränd i ena ändan. — *Påfvagården Smeby.* En grönstensyxa utan skafthål, med otydliga smalsidor, funnen i en åker under ett torp.

11,843. *Ryssland, Riga.* Fyra st. 1-dalers plåtmynt (1 ex. 1654, 1 ex. 1655, 2 ex. 1657) funna jämte en mängd andra 1-dalers och 8-dalers plåtmynt (de yngsta af 1659) i Riga hamn.

11,844. *Skåne, Landskrona.* Ett 2-dalers plåtmynt af 1651, funnet jämte 4 st. 1-dalers d:o (1 af 1657, de öfriga med oläsligt årtal) i Landskrona hamn.

11,845. *Skåne, Oxie hd, Bunkeflo sn, Bunkeflo* strandmark. Etthundratrettioett st. nordtyska silfvermynt från slutet af 1400-talet (Stralsund, Rostock, Güstrow etc.), funna vid plöjning å förut ej odlad mark, omkr. 200 meter från hafvet.

11,846. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn.* En flintsåg, en bred flintspån, nästan sågtandad, en simpel skafthålsyxa.

11,847. *Södermanland, Åkers hd, Åkers sn, Åkers bruk.* Två grönstensyxor utan skafthål, den ena med otydliga smalsidor, den andra med tydliga men smala dylika, tunn, väl slipad.

11,848. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Ett kakel i blått och hvitt med årtalet 1760 samt några andra kakelbitar.

11,849. *Småland, Östra hd, Myresjö kyrka.* En ekplanka med nästan utplånade ornament (jfr inv. 11,750).

11,850. *Dalsland, Valbo hd, Högsäters sn, Brasäter.* Två flintsågar. — *Jolsäter.* En flintsåg och en tämligen bred, något

slipad spjutspets (?) af flinta. — *Bärby*. En simpel skafthålsyxa, rätt väl slipad. — *Landa*. Öfre delen af en mycket stor stenyxa utan skafthål med otydliga smalsidor, en skafthålsyxa utan påbörjadt hål. — *Råggärds sn*, *Hugeryr*. Två flintskärfvor (den ena tjock) och en borrhålstapp. — *Mabråten*. Eggdelen af en liten snedt öfver skafthålet afslagen stenyxa. — *Lerdals sn*, *Höghult*. En simpel skafthålsyxa med skadad egg, eljest väl slipad, 2 eggdelar af skafthålsyxor.

11,851. *Stockholm*, *Dramatiska teaterns tomt*. En mindre kopparkittel, 33 st. Kristinas 1-ören i koppar, en lång bronskedja, 4 mässingsskedar, 1 järnnyckel, ett litet järnredskap, spadformigt.

113. 1/4.

11,852. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Ett större antal kakelfragment.

11,853. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. En Gustaf I:s 1-mark 1544.

11,854. *Värmland*, *Näs hd*, *By sn*, *Öken(e)*. En skafthålsyxa af sten, mycket groft arbetad.

Öland, *Resmo sn*, *Resmo nr 2*. Ett järnsvärd (*Sv. F.* 500).

11,855. *Kalmar län*, *N. Möre hd*, *Ryssby sn*, *Refsudden*. Två stenyxor utan skafthål, illa gjorda. — *Stensholm*. En dylik helt liten.

11,856. *Öland*, *Gärdslösa sn*, *Nedre Bägby*. Två lerkärl å. jå., det ena (*Sv. F.* 395) det andra här afbildadt (fig. 113), samt obrända människoben; från två grafvar anträffade i april 1903.

11,857. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Diverse kakelfragment.

11,858. *Västerbotten*, *Pajala sn*, *Kengisfors*. Tolf yxor och mejslar af skiffer, hvaraf en med starkt hålig egg; funna på olika ställen å egendomen (fig. 114). — *Gåfva af brukspatron C. O. L. Sohlberg*.

11,859. *Gotland*, *Västkinde sn*, *Björkome*. En granatbelagd och förgylld toppskifva till ett stort bågspänne på utvecklings-

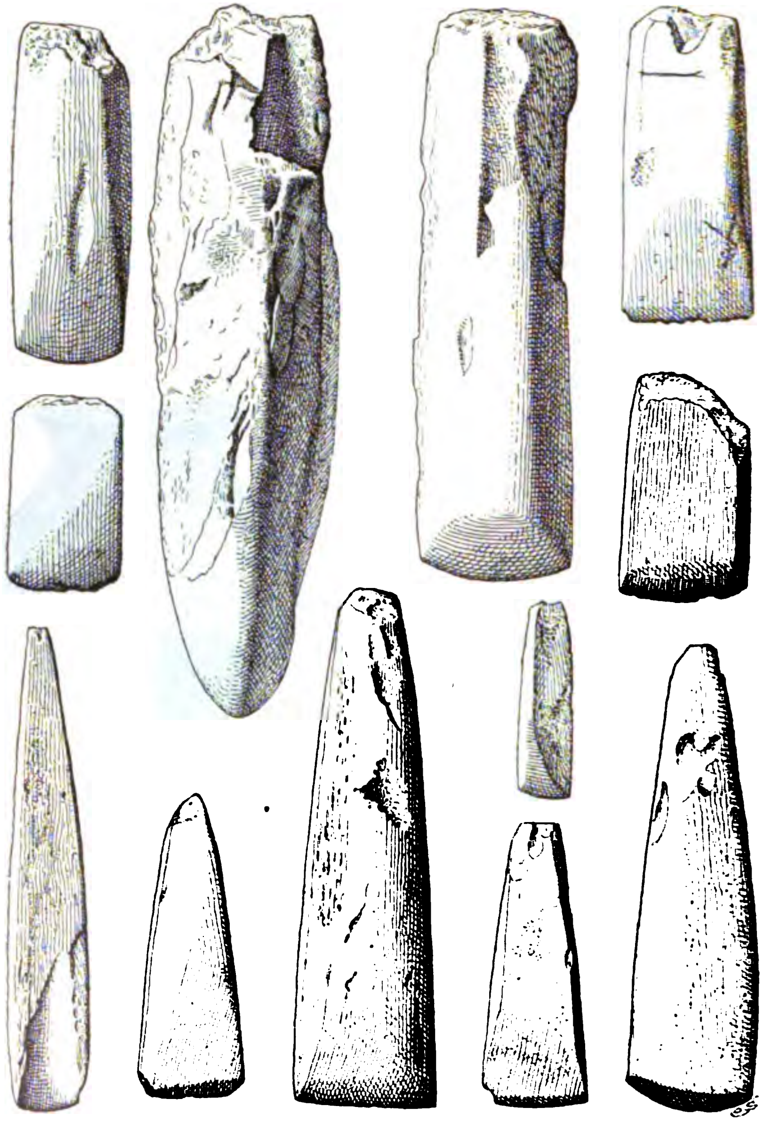

114. 1/3.

stadiet Montelius' *Från järnåldern*, pl. 7: 4, djurhufvudformad spännbuckla, sen variant af *Sv. F.* 537, en hög sölja af brons (vikingatidsform) med lång bronskedja, hvari hänger en brons-

nyckel, 2 lösa liknande kedjor och en snarlik nyckel, 2 bronsbeslag med trappstegsformade utskärningar, det ena dubbelt, en järnknif; f. omkr. 1 dm. djupt bland gråsten.

11,860. *Gotland, Stenkumla sn, Homa.* En grönstensyxa utan skafthål, af oval genomskärning.

11,861. *Gotland, Lojsta sn, Skota.* Ett litet ringspänne af brons med upprullade ändar.

11,862. *Gotland, Sanda sn, Smiss.* En större genomborrad kula af bergkristall, funnen omkr. 3 fot djupt i en åker.

11,863. *Gotland, Västkinde sn, Björkome.* En flintdolk med fyrsidigt skaft och smalt blad, en tunn grönstensyxa utan skafthål, en nyckel af järn med bronsskaft (vik.-tid).

11,864. *Gotland, Tofta sn, Ansarfve.* En spjutspets af järn med hullingar och mycket långt skaft (jfr *Nydam Mosefund*, 24—27), en spjutspets af järn utan hullingar (jfr vissa former i *Kragehul Mosefund*), ett lerkärl, något bukigt, med ett groft ornamentsband nedom mynningen; funnet i en stensättning af flata stenar, omkring 1 × 0,5 m., och innehållande några benbitar jämte aska.

11,865. *Gotland, Björke sn, Norrgårda.* Ett arabiskt silfvermynt, en Fredrik II:s 1-skilling 1563, en Kristian IV:s 1-skilling 1621. — *Valls sn, Hardings.* Ett bultlås af järn.

11,866. *Gotland, Näs sn, Sigleifs.* Skaftet af en bronsnyckel till bultlås samt en liten eldskadad bronsbit.

11,867. *Gotland, Lojsta sn, Qvie.* En stenyxa med skafthål, mycket vittrad, funnen omkr. 2 fot djupt i en åker.

11,868. *Gotland, Boge sn, Pilgårds.* En rund spännbuckla med silfversnodd på kanten (*Sv. F.* 538), en ornerad bronsögla (vik.-tid?).

11,869. *Gotland, Vallstena sn, Slumra.* En tunn grönstensyxa utan skafthål, fyrsidig med spetsig bane (fig. 115).

11,870. *Gotland, Gothems sn, Svalings.* Ett långt och smalt remändbeslag af brons, orneradt med zigzaglinjer (medeltid), en fingerring af brons med klack (1500-talet?)

11,871. *Gotland, Väte sn, Haltarfve.* Ett ringspänne af brons med upprullade ändar.

11,872. *Gotland, Vall sn, Hardings.* Delar af ett litet lerkärl som *Sv. F.* 395, järnknif och bit af en järnskära(?); funnet jämte »människoben och en skalle» under ett stenröse.

11,873. *Gotland, Eskelhems sn, Lingsarfve.* En stor järnyxa från medeltiden.

11,874. *Gotland, Eskelhems sn, Öfvide.* Dylik järnyxa, något mindre.

11,875. *Västmanland, Norbergs hd, Karbennings sn, Högfors bruk.* En skafthålsyxa af dioritporfyr, flat, något svängd (möjligen ursprungligen lik Montelius, *Chronologie d. ält. Bronzezeit*, fig. 35).

115. 1/2.

11,876. *Halland, Himle hd, Skällinge sn.* En slipad, fyrsidig flintyxa med tjock bane. — *Höks hd, Veinge sn.* En oslipad dylik. — *Himle hd, Hvalinge sn.* En slipad, bred hålmejsel samt en skedformig skrapa af flinta.

11,877. *Halland, Tönnersjö hd, Eldsberga sn.* En oslipad, fyrsidig flintyxa med tunn bane, ganska stor, 2 fyrsidiga grönstensyxor utan skafthål och en flintsåg.

11,878. *Västergötland.* En oval eldslagningssten, något skadad. — *Vadsbo hd, Odensåkers sn, Skalkarika.* En stor slipad, fyrsidig flintyxa med tunn bane, vid hvilken den är något skadad. — En oval eldslagningssten.

11,879. *Öland, Köpinge sn, Ramsätra nr 2.* En Theodosius II:s guldsolidus.

11,880. *Södermanland, Oppunda hd, V. Vingåkers sn, Läppe.* En trindyxa af grönsten, illa formad. — *Österåkers hd, Österåkers sn, Torp.* En fyrsidig grönstensyxa. *Nerike, Grimstens hd, Viby sn, Folketorp.* En större skafthålsyxa af grönsten. —

Askers hd, Lännäs sn, Ristorp. En mindre dylik. — *Västergötland, Vadsbo hd, Fredsbergs sn, Haga.* En fyrsidig hålmejsel af grönsten. — *Björkängs sn, Gastorp.* En skafthålsyxa af grönsten. — *Älgarås sn, Bålerud.* En järnyxa med starkt utsvängd egg (oviss tid).

116. 1/1.

11,881. *Stockholm, Helgeandsholmen.* En blomma af silfver, en del smärre kakelfragment, ett hjulnaf, en järnyxa med träskaft, ett Karl XII:s 1/6-öre 1718, en liten guldbrosch med filigran (årsstämpel C 3), en silfverkråsnål med inskrift: PAX QUÆRITUR JUSTITIA.

11,882. *Skåne, Limhamn.* Fynd från stenåldersboplatsen i Järavallen, anträffade vid doktor K. Kjellmarks undersökningar 1902 (jfr inv. 11,461 B). Se K. Kjellmarks afhandling öfver fyndet i *Ant. Tidskr.*, del 17.

11,883. *Södermanland.* En skafthålsyxa af dioritporfyr, lik *Sv. F.* 40.

11,884. *Gotland.* En spjutspets af flinta; af brons: en fibula som *Sv. F.* 328, ett stort ringspänne utan torn, en armring, snedrefflad, 25 fiskhufvudformade hängprydnader af tunt bleck, täml. stora, med 10 därtill hörande lösa bottnar, två öglor till förgyllda bronsbrak-

teater (jfr 11,887); af silfver: en pärla af spiralrullad, snedrefflad tråd samt bitar af en dylik; af glas: 7 pärlor; af ben: fragment af en dubbelkam.

11,885. *Bohuslän, Orusts västra hd, Tegneby sn.* En båtformig stenyxa, skadad, ovanligt bred. — *Morlanda sn, Gunnersbo på Skaftö.* Ett bronsföremål (trol. y. jå.). — *Inlands*

117 *a.* 1/3.

117 *b.* 1/1.

södra hd, Ytterby sn, Kastellgården. Ett föremål af bränd lera. — *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn.* En spjutspets af järn med hullingar (ä. jå.) — *Västergötland, Åse hd, Karaby sn.* Liten flintsåg.

11,886. *Gotland, Björke sn, Varplösa.* En svärdsdoppsko af brons (vik.-tid).

11,887. *Gotland, Othems sn* (enl. uppg.) Ett stort förgylldt och granatinlagdt bågspänne (fig. 116) med lös toppskifva, en

djurhufvudformad spännbuckla, som *Sv. F.* 533, en sexdubbel bronskedja med ornerade fästestycken (fig. 117 *a* och 117 *b*), en hög bronssölja med genombrutet beslag, 7 förgyllda bronsbrakteater lika *Sv. F.* 587, en förgylld bronsbrakteat, mindre, med ovanlig ornering (fig. 118), en rund, genombruten bronsskifva af samma slag som *Sv. F.* 580, men ornerad med tre fågelfigurer (fig. 119), en bronsnål med rundt, genombrutet hufvud (fig. 120), hvari en fyrfotad djurfigur, en bronsnyckel som *Sv. F.* 498, en fragmen-

118. 1/1.

119. 1/1

tarisk järnknif med två bronsholkar till skaftet, den ena lös; — allt detta tydligen utgörande ett slutet graffynd (jfr inv. 11,884 och 11,888). — Vidare af brons: en liten remsölja, något eldskadad (slutet af ä. jä.), en djurhufvudformad spännbuckla, sen, utan botten, en botten till en något mindre dylik, ett ringspänne med upprullade ändar; — äfven dessa föremål utan närmare fynduppgifter.

11,888. *Gotland.* En förgylld bronsbrakteat lik den fig. 118 afbildade i föregående förvärf och tydligen tillhörande samma fynd, tre eldskadade stycken af ett svärdfäste af brons (y. jä.), ett genombrutet, dubbelviket bronsbeslag från äldre

järnåldern (fig. 121), ett ringspänne af brons med knoppar, en bronsnål med facetteradt hufvud, från vikingatiden (fig. 122); en spiralring af brons (br. å.?), ett halft nålhus af brons, rör-

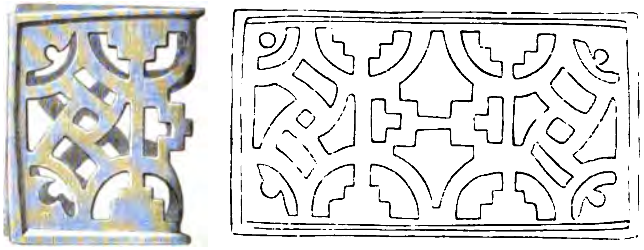

121. 1/1.

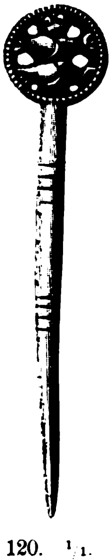

120. 1/1.

122. 1/1.

123. 1/1.

formigt, med ögla, ett föremål (handtag) af brons och järn (y. jå.), 3 aflånga tärningar af ben, en af dem här afbildad (fig. 123), en liten nål (oformlig) af ben, 3 större pärlor af sten, en d:o söndrig af bärnsten, 13 pärlor af glas och glasfluss; allt utan närmare fynduppgifter.

11,889. *Gotland, Visby.* En guldfingerring från den äldre medeltiden med framställning af legenden om Alexander den stores himmelsfärd, funnen nära Visby »i en remna i lerberget mellan Manhem och fattighuset». En uppsats af riksantikvarien H. Hildebrand om denna märkliga ring finnes i *Fornvännen* 1906, hft. 1.

11,890. *Skåne, Ö. Göinge hd, Färlöfs sn, Färlöfs station.* En slät guldfingerring med snedtgående inläggningar af mörk emalj.

11,891. *Västergötland, Börstigs sn.* En liten fyrsidig flintyxa och en fyrsidig grönstensyxa. — *Vartofta hd, Brandstorps sn.* En fyrsidig flintyxa, 3 grönstensyxor utan hål (hvaraf 2 fyrsidiga, en tunn), en grönstensyxa med skafthål, simpel, samt

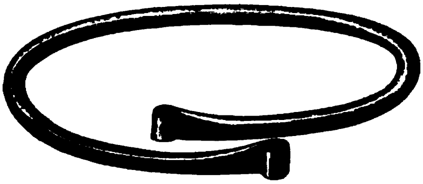

124. 1/2.

125. 2/3.

ett litet skifferbryne med hål. — *Vilske hd, Marka sn.* En flintsåg. — *Valle hd, N. Lundby sn.* En dalpil af järn.

11,892. *Östergötland, Hanekinds hd, Landeryds sn, Ekholmen.* En tunn flintskrapa, en halsring af brons med upprullade ändar (fig. 124), 3 öppna, massiva, men täml. smala armringar af brons (fig. 125), en mängd fragment af spiral(finger-) ringar af brons, inom ett fragment sitter ett stycke bärnsten fast medelst jord och ärg; allt funnet tätt tillsammans, omkr. 36—38 cm. djupt under jordytan, i ett gruslager å en höjd.

11,893. *Värmland, Färnebo hd, Kroppa kyrka.* Etthundratrettio st. silfvermynt, hvaraf 113 svenska, 1542—1602, 14 polska (Sigismund) samt 3 tyska; funna vid gräfning i en skogsmark för nyodling strax nordväst om Kroppa kyrka. Mynten lågo samlade i en hög och hade synbarligen varit omlindade med ett tygstycke, hvaraf dock endast obetydliga rester återstodo.

11,894. *Småland, Uppvidinge hd, Älghults sn, Fröscle Lillegård.* En grönstensyxa med skafthål.

11,895. *Västergötland, Vilske hd, Floby* (eller Sörby) *sn, Sörby Nygrannagården.* En lång, båtformig stenyxa (jfr *Sv. F.* 97), funnen under ett rifvet hus.

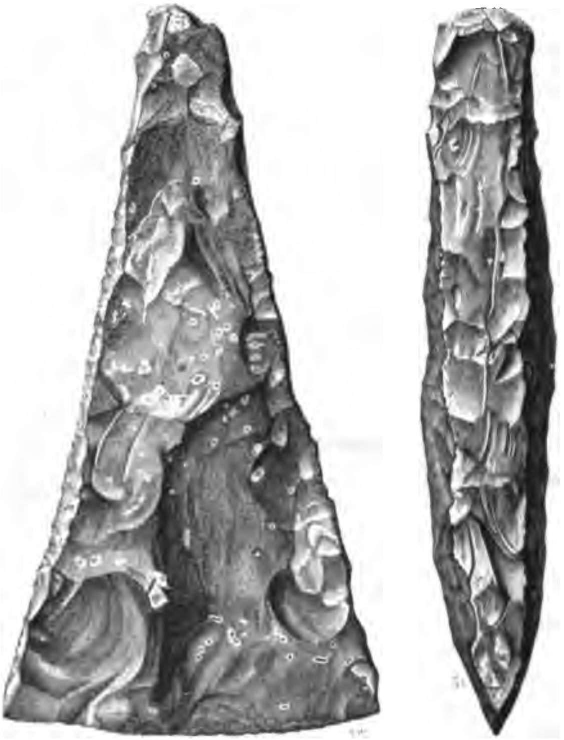

126. 2/3.

11,896. *Västergötland, Vartofta hd, Falköpings sn, Viken.* En liten flintskärfva, en eggdel af en grönstensyxa med trind genomskärning (ovanlig), en mycket liten skafthålsyxa af grönsten. — I trakten af *Ålleberg.* En skadad flintsåg, vackert tandad, och en grönstensyxa med skafthål. — *Nerike, Grimstens hd, Viby sn, Vretstorp.* En skafthålsyxa af grönsten, mycket vittrad.

11,897. *Södermanland, Daga hd, Gåsinge sn, Åbosäter.* En oslipad flintyxa med utsvängd egg, starkt afsmalnande mot banen; fyrsidig (fig. 126).

11,898. *Nerike, Örebro hd, Tysslinge sn, Holmstorp.* Två mycket stora, slipade flintyxor (*Sv. F.* 20) samt en tillknackad men ej slipad större grönstensyxa utan skafthål; funna tillsammans för omkring 20 år sedan vid djupplöjning af en förut odlad myr.

11,899. *Småland, Sunnerbo hd, Markaryd sn, Ripe.* Ett lavatorium af koppar i form af ett lejon, funnet å en mossodling (fig. 127).

11,900. S:t Annabild af hvalrosstand inom en baldakin, med korsfästelsen på baksidan.

11,901. *Södermanland, Nyköping.* Ett rundt, genombrutet bronsspänne (fig. 128) af en typ närstående de finska (vik.-tid), enligt uppgift funnet i Nyköping.

11,902. *Gotland, Stånga sn.* En holkyxa af brons, skadad, en guldbrakteat, snarlik *Sv. F.* 587, en liten nästan hattformig, förgylld bronsprydnad, ett föremål af brons (fig. 129; beslag till sköldhandtag?), båda från y. jå., en större synål och en klump af brons, ett skadadt bultlås af järn, en pärla af glasmosaik, ovanlig form. — *Grötlingbo sn.* En tunn bronskittel med trekantiga öron, mycket söndrig, bakre delen af ett större bågspänne (*Sv. F.* 445), mycket eldskadad, 2 eldskadade bitar af ett tungformigt remändbeslag af brons (y. jå.), en liten bronsring med märla (ä. jå.?), en bred spjutspets, en knif och ett betsel af järn, 2 stora järnnycklar som *Sv. F.* 497, den ena med bronsknopp, bitar af en benkam (y. jå.); allt detta troligen från Grötlingbo socken.

11,903. *Öland, Alböke sn, Grillsby.* Ett klubbhufvud af brons från medeltiden.

11,904. *Kalmar län, Aspelands hd, Virserums sn, Västerarp.* Eggdelen af en större skafthålsyxa af grönsten med ryggad öfversida och starkt urgröpt undersida, en simpel skafthålsyxa af grönsten.

11,905. *Västergötland, Redvägs* (och *Frökinds*) *hd, Åsarps sn.* En tunn, fyrsidig flintyxa och en smal hålmejsel af flinta. — *Valle hd, N. Lundby sn.* En skadad, fyrsidig grönstensyxa

utan hål. — *Falköping*. Två bronsgöten, funna vid grundgräfning.

11,906. *Västergötland*, *Redvägs* (och *Frökinds*) *hd*, *Åsarps sn*, *Åsarp Tranegården*. En skafthålsyxa af grönsten, lik *Sv. F.* 40. — En flintyxa af typ *Sv. F.* 20, funnen vid »Svartarp, Fal-

127. 1/4.

128. 2/3.

129. 1/1.

köping» (troligen = Svarttorp i Åsleds och Mularps snr, Vartofta hd). — *Vartofta hd*, *Falköpings sn*, *Agnestad*. En mindre flintyxa med tjock bane.

11,907. *Västergötland*, i trakten af *Ålleberg*. En flintdolk med tånge och mycket uppskärpt blad. — *Kullings hd*, *Sköfde sn*, »*Vårgårda hed*». Bronsföremål (jå?).

11,908. *Södermanland, Daga hd, Gryts sn, Årby.* En stor och ovanligt tjock grönstensyxa utan hål, af oval genomskärning.

11,909. *Södermanland, Villåttinge hd, L. Malma sn, Eneboga.* En grönstensyxa med skafthål, simpel, funnen vid gräfning af ett större dike.

11,910. *Södermanland, Jönåkers hd, Halla sn, Ellestanäs.* En grönstensyxa utan hål, med oval genomskärning. — *Björkviks sn, Danbyholm.* En dylik, fyrsidig. — *Löta.* En d:o d:o, svart, samt en simpel skafthålsyxa. — *Villåttinge hd, Dunkers sn, Ekeby.* Eggdelen af en större, fyrsidig grönstensyxa utan hål.

11,911. *Helsingland, Ytter-Hogdals sn, Buan vid Hvån.* En tämligen stor skafthålsyxa af grönsten, simpel form, 2 järnsporrar från medeltiden, något olika hvarandra. *Deposition af grosshandlare Konr. Hammarström.*

11,912. *Egypten, Koptos.* Fjorton flintredskap och 5 stenyxor. — *Nagada.* Tio flintredskap. — *Kahun.* Åtta flintredskap och en bronsnål. — *Gurob.* En bronsknif och ett annat bronsredskap. — *Öfre Egypten.* En yxa, en harpunspets (?) och en pincett af brons. — *Delta.* En bronsyxa med holk. *Gåfva af herr Flinders Petrie.*

11,913. *Frankrike, Saône-et-Loire, Solutré.* Fem flintskärfvor samt några tänder och andra ben af häst från den paleolitiska boplatsen vid Solutré.

11,914. *Småland, Västbo hd, Anderstorps sn, Löfås.* Tre bitar af glaserade lerkärl, en uppfilad fingerring, en ring med skrufgängor, en knapp, en knappnål och en hoprullad tråd (snara?); allt af mässing, 2 stämskifvor till ett munspel, en »oxasko» af järn, en knapp af sten. Allt funnet i Glörge offerkälla på Löfås ägor.

11,915. *Uppland, Ulleråkers hd, Bondkyrka sn, Håga, »Björns på Håga hög».* Ett bronssvärd som Müller, *Broncealderen*, fig. 175, med guldbeläggning på fästets kanter, en massiv guldknopp, troligen till svärdfästets knapp, 29 häft-

stiftsliknande guldnitar till svärdfästet, en liknande guldnit, ett guldbelagdt bronsspänne närmast lik Müller 378, 2 dubbelknappar af brons, den ena närmast som Müller 77, den andra som 207, 2 guldbelagda bronsknappar som Müller 209, 2 d:o som Müller 208, 4 långa spiraler af flat, ryggad guldtråd samt talrika fragment af dylika, 3 mycket små och hårdt rullade spiraler af samma slags guldtråd, en rakknif af brons som Müller 185, en rakknif af brons som ibid. 186, men mindre, mycket söndrig, 2 smala bronspincetter, 2 små bronshängen, det mindre med rester af ögla, 2 små dubbeleggade bronsfragment, en mycket liten lerkärlsbit, 3 eller 4 små hartsbitar med träaftryck, brända ben af människa, rester af en ekkista och af näfver, hvarmed den varit beklädd; allt detta från den egentliga grafven i den så kallade Björns på Håga hög. — Prof af andra ekstockar, en stor mängd obrända ben af nötkreatur, får, svin, hund m. fl. djur, kol- och jordprof, en pilspets af järn från y. jå., en bit af skaftet till en kritpipa; allt detta funnet i de yttre och öfre delarna af samma hög. — Kol- och stenprof samt 4 st. 1/4-skillingar 1817 och en järnspik; funnet i den stora hustomtningen vid Håga. — Nitnaglar af järn samt brända ben och kol; funnet i 5 små grafhögar vid Håga.

Undersökningarna vid Håga utfördes oktober—november 1902 och april—maj 1903 på initiativ af H. K. K. Prins Gustaf Adolf samt under ledning af doktor O. Almgren. Omkostnaderna bestredos af D. K. H. Kronprinsen och Prins Gustaf Adolf, Kungl. Vitterhets Akademien samt enskilda personer i Uppsala.

Undersökningen är utförligt beskrifven af Oscar Almgren i arbetet *»Kung Björns hög» och andra fornlämningar vid Håga.* Stockholm 1905.

11,916. *Gotland, Vestkinde sn, Knuts.* Fynd från ett graffält. *Graf 1* (vid rest kalkhäll i N—S): brända ben, ett tre gånger hopböjdt, tveeggadt svärd, två spjutspetsar, den ena med hullingar, en trattformig sköldbuckla, delar af ett sköldhandtag samt en knif; allt af järn. *Graf 2* (röse af 10 m:s diam., i

hvars midt liten hällkista i N—S, 92 x 48·cm.): inga fynd. *Graf 3* (röse, 7 m., med dubbel ytterring af 14 m:s diam.; däri hällkista, 2,1 m. lång i N—S): obrända människoben. *Graf 4* (röse, 6 m., hvari hällkista, 3,20 m. i NNV—SSO, 0,75 m. bred): obrända ben af fullvuxen människa, delar af ett barnkranium, obrända djurben, troligen af får, kalf och svin, krumknif och

130. 1/1.

131. 1/1.

nyckel af järn, hartstätning till träkärl. *Graf 5* (röse, 9 m.): inga fynd. *Graf 6* (röse, 9 m.): obrända ben af människa, häst och svin; mynningsbeslag, kedja (fig. 130) och ändbeslag (fig. 131) till dryckeshorn, ett tunt, sammanböjdt beslag med trärester, fragment af tunna plåtbeslag samt två små ringar; allt af brons, knif och åtskilliga fragment af järn, lerkärlsbitar, kambit. *Graf 7* (röse, 10 m., hvari liten hällkista i NNO—SSV, 82 x 48 cm.): en lerkärlsbit. *Graf 8* (stenläggning af 4 m:s diam.): obrända ben, bit af en dryckeshornskedja af brons.

Graf 9 (stenläggning af 3,80 m:s diam.): några brända benbitar, ett människoskelett (låg med hufvudet åt N.), 3 bronsfibulor, liknande Almgren, *Nordeuropäische Fibelformen* fig. 170, 8 långa spiralpärlor af brons, 9 små runda glaspärlor (två blåa, fyra gröna, tre röda), bronsfingerring snarlik *Sv. F.* 355, järnknif. *Graf 10* (stenläggning, 3 m.): människoskelett (med hufvudet åt N.), en halfpärla af brons som *Sv. F.* 362, litet lerkärl, bitar af hartstätning. *Graf 11—13* (dylika små stenläggningar eller kullar): inga fynd. *Graf 14* (låg kulle, 4,2—4,8 m:s diam., af kalkhällar och sand, inneslutande en vacker hällkista, 1 m. i N—S, 60 cm. bred): några få brända människoben, obrända ben af hund och af ett mindre djur, några lerkärlsbitar. *Graf 15* (kulle af 5 m:s diam., hvari hällkista i N—S, 66×50 cm.): en bränd benbit, några ornerade lerkärlsbitar. *Graf 16* (kulle af 4 m:s diam., med kista i N—S, 96 × 50 cm.): ett par brända benbitar, obrända hundben. *Graf 17* (kulle, 5 m., hvari funnos 3 begrafningar): a) i midten hällkista, 1,50 m. i N—S, 0,80 m. bred, hvari aska, några få brända benbitar, obrända ben af ett litet djur samt tre lerkärlsbitar; b) 1/2 m. NO. om föregående stod en liten kista, som saknade södra väggen och innehöll en mängd brända ben, en stor böjd järnknif och några lerkärlsbitar; c) tätt V. om den stora kistan i jämnhöjd med dess täckhällar låg ett människoskelett med hufvudet åt N. och vid detsamma 13 röda och gula lerpärlor, en bronsbrakteat med ögla, delar af en annan tunn bronsplåt, en järnknif och en bennål samt en lerkärlsbit af samma kärl som de i kistan funna. Dessutom hittades spridda delar af ännu ett människoskelett samt en fårkäk. *Graf 18* (kulle af 4 m:s diam., hvari kista i N—S, 80×65 cm.): brända ben, kol och en lerkärlsbit. *Graf 19* (kulle, 4,5 m., med kista i N—S, 74×54 cm.): brända människoben, obrända djurben, delar af ett eneggadt järnsvärd, tre bronsfragment, bitar af ett groft lerkärl. *Graf 20* (kulle, 5 m.): delar af ett människoskelett. *Graf 21* (ringformig stensättning, 3,5 m. i diam.): några obrända människoben. *Graf 22* (kulle, 4,5 m., innehållande en kista, 2,40 m. lång i N—S, 0,90 m. bred):

obrända människoben, några kolbitar. *Graf 23* (kulle, 4 m., hvari kista i N—S, 1,89×0,74 cm.): brända ben, kol, obrända djurben, särskildt af hund. *Graf 24* (stenläggning, 3 m.): inga fynd. *Graf 25* (kulle, 4,5 m., innehållande en ofullständig hällkista, 1,96 m. lång, i NNV—SSO): brända och obrända ben af både människor och djur, ett bronsspänne som *Sv. F.* 438, ett bronsfragment, en kniftånge och ett fragment af järn, två bärnstenspärlor.

Samma socken, Buters: obrända benbitar af djur från en under stenåldern (?) bebodd grotta.

Undersökningarna utförda sommaren 1902 af rektor Fredrik Nordin.

11,917. *Nerike, Sköllersta hd, Norrbyås sn, Segerstorp* (Segolstorp). En större flintyxa som *Sv. F.* 20, funnen under en sten. — *Örebro hd, Almby sn, Sundby.* En flintdolk med tunt skaft, funnen å Hjälmarens botten efter sänkningen. — *Uggleboda.* En grönstensyxa utan hål, med oval genomskärning. — *Västergötland, Kåkinds hd, Sventorps sn, Enekullen.* En grönstensyxa utan hål, oregelbundet fyrsidig. — *Stommen.* En grönstensyxa med skafthål, hvilken i lång tid hängt i en brunn för att hålla vattnet friskt.

11,918. Medalj i aluminium öfver John Ericsson, präglad för svenskarnes i Newyork fest d. 1 aug. 1903 till firande af 100-årsdagen af hans födelse, ett Förenta Staternas 50-centstycke 1835, en cent från Canada 1881, ett kopparmynt (?) »Army & Navy» 1893, ett turkiskt silfvermynt. *Gåfva af med. dr Rich. Hogner.*

11,919. *Gotland, Visby.* Två större brons-synålar, funna vid gräfning å rådhustorget, nära 3 meter djupt.

11,920. *Gotland, Lokrume skolträdgård.* Ett litet Rigamynt 1563.

11,921. *Gotland, Lau sn, Snosarfve.* Två låga, runda bronsspännen, det ena med 3 djurhufvuden, det andra med ⊙-ornament, 35 1/2 pärlor af glasfluss, röda och gula, en stor eneggad knif (dolk) och en pilspets med holk, båda af järn, fyra bitar

af ett orneradt lerkärl; allt enligt uppgift funnet i en och samma graf å »Nårdarånge» (pärlorna högre upp än det öfriga); en rund och 2 djurhufvudformiga spännbucklor af mycket sena typer samt en mosaikpärla och 7 röda pärlor af glasfluss; funna tillsammans med ett skelett ej långt från föregående fynd; ett ringspänne af brons med facetterade ändknoppar (tornen borta), funnet för 16 år sedan i samma äga, ofvanpå jorden.

11,922. Eggdelen af en skafthålsyxa af grönsten, af säljaren köpt i Sundbyberg.

11,923. *Uppland, Danderyds skeppslag, Täby sn, Margretelund.* En fyrsidig flintyxa med tjock bane, väl slipad, funnen i en sandbacke.

11,924. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Ett kanneleradt, hvitt och 2 grönglaserade kakel, 6 kakelbitar med reliefornering, 2 bitar af glaserade lerfat samt några fragment af ett lerfat, glaseradt invändigt och med bild af en soldat, bottnen till en större mortel af sten, en silfversked (årsstämpel 02), en kritpipa med krönt vase, en värjklinga, upptill afbruten, med etsade ornament och SEBASTIAN ERNANDES, funnen i väggen till en underjordisk gång.

11,925. *Stockholm.* En sked af silfver (?), från renässanstiden, funnen vid upprensning af en källare i huset nr 2 *Stora Gråmunkegränden.*

11,926. *Stockholm.* En sparbössa af lera, en söndrig och defekt stenmortel med stöt, fragment af ett kärl af brunt lergods med hvit figurornering i empirestil; funnet å *Birkagatan.*

11,927. *Stockholm.* En stenskulptur, senrenässans, funnen i källaren till nr 6 *Gråmunkegränden* (möjl. ditkommen från Dahlbergska huset).

11,928. *Stockholm.* En solvisare af sandsten och en handkvarn af sten, funna vid grundgräfning vid *Brännkyrkagatan* 135.

11,929. *Stockholm.* En Ludvig XVI:s jetton af mässing med tysk inskrift, funnen vid gräfning å *Odengatan.*

11,930. *Gotland, Hemse sn, Asarfve.* Tjugotvå armringar af hufvudtyp *Sv. F.* 611, en af dem här afbildad (fig. 132), däraf två ofullständiga, 6 mindre bitar af dylika ringar, 10 simpla spiralringar, 3 armringar med instämplad ornering (fig. 133—135), 14 släta, enkla armringar, en snodd armring, ofullständig, en liten bred ring, 9 fragment af ringar och tenar, 13 gjutna tackor, 5 hamrade tackor samt en bit af tjock dylik, ett arabiskt mynt (en bit af ett annat dylikt är upprullad kring en af de först nämnda ringarna); — allt af silfver med en sammanlagd vikt af 7,060 kg., funnet »vid borttagande af en stenvast af omkr. 40 famnars längd och 2 fots höjd; sakerna lågo på ett ställe, endast en fot under stenvasten». Enligt annan uppgift (se inv. 11,962) var fyndplatsen i södra delen af vasten, som gått »i krets»; vasten belägen i en äng.

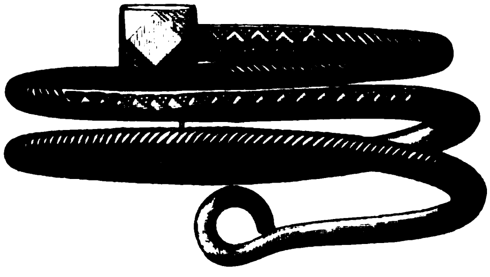

132 $\frac{2}{3}$.

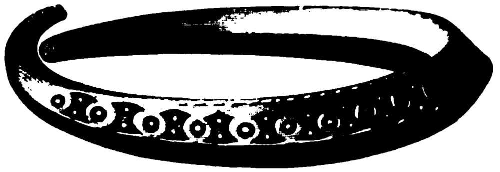

133. 1/1.

134. 1/1.

135. 1/1.

11,931. *Blekinge*, *Bräkne hd*, *Hoby sn*, *Hoby*. Ett lerkärl snarlikt *Sv. F.* 259 (men utan öron), innehållande brända ben samt en bronsknif af ovanlig form; funnet vid borttagande af en obetydlig sandkulle (fig. 136 och 137).

136. 1/5.

11,932. *Halland*, *Årstads hd*, *Årstads sn*, *Heberg nr 4*. Fem sågar (hvaraf 2 tandade) och en skärfva, alla af brun flinta; funna tillsammans en half aln djupt vid dikning. — *Vessige sn*, *Väby*. Två gråa flintsågar med något konkav egg, funna tillsammans vid dikning. — *Sjönevad*. Två mindre, gråa flintsågar med rak egg, funna tillsammans vid plöjning. — *Faurås hd*, *Morups sn*, *Kumleryd*. Två större, gråa flintsågar, funna tillsammans under en sten en half aln djupt. — *Gunnarps sn*, *Kärnebygd*. Tre tillhuggna flintstycken, liknande ämnen till mindre yxor (spetsoval genomskärning på en, tresidig på två); funna tillsammans på

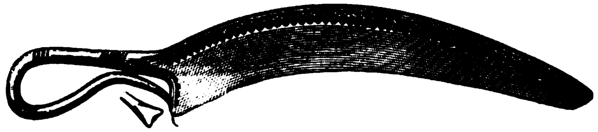

137. 2/3.

5 kvarters djup i mossjord. Vidare af flinta: 2 små oslipade yxor, troligen från ä. stå., en mycket tunn, slipad yxa, en stor fyrsidig yxa med tjock bane och oslipade smalsidor, hälften af en stor vacker dolk (spjutspets) med tånge, en tandad såg, en skafthålsyxa af dioritporfyr, snarlik *Sv. F.* 40 men plan, 3 simpla skafthålsyxor af grönsten; alla dessa föremål funna på olika, närmare angifna fyndorter.

11,933. *Gotland*, *Hafdhems sn*. En djurhufvudformad spännbuckla, variant af typen *Sv. F.* 537 med lös nål. — *Grötlingbo sn*. Ett bågspänne som *Sv. F.* 438, 2 djurhufvudformade spänn-

bucklor som *Sv. F.* 533, 2 dylika som *Sv. F.* 534, ett mycket litet bågspänne af hufvudformen *Sv. F.* 445, en rund spännbuckla som *Mbl.* 1879, s. 51, fig. 17, 2 bronsnålar som *Sv. F.* 545, en bronsnål utan hufvud, en remsölja med dubbelt rembeslag (vik.-tid), ramen till en snarlik remsölja, 2 dubbla rembeslag, ornerade, en öppen massiv, trind armring, en sluten flat, på ena sidan ornerad ring, troligen ram till en medeltida sölja; allt detta af *brons;* 22 pärlor af glasfluss; dessa saker enligt uppgift från Grötlingbo sn (en del säkerligen från graffältet vid Sallmunds; jfr inv. 11,982).

11,934. *Skåne, Skytts hd, Västra Alstads sn, Tegelberga* (L. Alstads by). En mindre, oval guldring (fig. 138), profilerad (ä. jå.), funnen vid plöjning.

138. 1/1.

11,935. En holländsk dukat från Utrecht af år 1729.

11,936. Fyra st. 17-mai-medaljer i aluminium, en medalj öfver Bjørnson (»Østerdalens 70-aars Medalje») i förgylld brons. *Gåfva af herr H. Væringsaasen.*

11,937. *Gotland, Tingstäde sn, Gartarfve.* Af brons: en rund spännbuckla, variant af typen *Sv. F.* 538, en dylik närmast lik *Mbl.* 1879, fig. 48, ett litet rundt spänne, oorneradt, 3 djurhufvudformiga spännbucklor, alla med tre långsgående band, men eljest olika, en remsölja med beslag, ornerade med små cirklar, ett beslag med samma ornering, en bygel att draga en rem igenom, en spiralarmring med utplattadt, orneradt midtparti, en nyckel lik *Sv. F.* 498, upptill afbruten; af järn: en sköldbuckla, skadad, ett tveeggadt svärd med tånge (itu), en spjutspets af ovanlig form (Vendeltid), en stor eneggad knif, en spiralring delvis spiralvriden; några bitar af ett lerkärl (ä. jå.), 2 större brynen af sandsten; allt funnet vid borttagande af ett stenrös, som mätt 3 f. i höjd och 4 f. i bredd; ännu tre lerkärl funnos, men enligt uppgift inga människoben.

11,938. *Gotland, Eskelhems sn, Tjuls.* Af brons: ett massivt remändbeslag (la-Tène), ett profileradt dylikt (som *Sv. F.*

302), en massiv bältering med rest af ögla, en remsölja med beslag (ä. jä.) (fig. 139), ett ringspänne med upprullade ändar, en sluten (finger)ring, en böjd ten; af järn: en massiv ring, en remsölja, 2 knifvar; af glas: en liten blå pärla; funnet på olika ställen, järnsakerna för omkring 8 år sedan i en hällkista med skelett och med ett lerkärl vid dettas hufvud.

11,939. *Gotland*, *Halla sn*, *Broa*. a) Ett litet silfverpläteradt hängsmycke af brons, en järnnyckel som *Sv. F.* 497 med vidhängande annat järnföremål, en sländtrissa af sten, 3 pärlor af glas; b) af brons: ett ringspänne med djurhufvudformade ändar, en remsölja, ett remändbeslag (allt vik.-tid), ett smalt kullrigt bronsbeslag, en trind sluten ring, en upprullad

139. 1/1.

bleckremsa; af järn: en ovanligt liten yxa (vik.-tid), skadad, åtskilliga bitar af ett starkt förrostadt betsel, som haft stora ringar och beslag, en flat mindre ring, bitar af en knif(?); ett stycke smält glas, bit af ett bryne med hål, några brända benbitar och ett par obrända människotänder; allt funnet i en hage; de under b) upptagna föremålen uppgifvas hafva hittats på samma ställe, men på olika djup, tillsammans med två lårben af människa och flera smärre ben; på jordytan skall ha funnits »en ring af kullerstenar, något öfver 1 m. i diameter».

11,940. *Gotland*, *Butle sn*, *Stora Velinge*. Ett litet ringspänne af brons med ändknoppar, orneradt med trepunkterade trianglar, tornen felas, funnet i åker.

11,941. *Östergötland*, *Kinda hd*, *Tjärstads sn*, *Täfvelstad*. Fynd från ett graffält på grusåsen Högabacken S. om Rimforsa. *Graf 1* (skadad hög af 7 m:s diam.): brända ben af människa, häst och hund, obränd höftled af häst, kol, tresidigt brons-

beslag (fig. 140), stor järnsölja (fig. 141), två järnbeslag, 3 häst-broddar, 2 skobroddar (med breda, tilltryckta flikar), en ögle-formig märla, en liten krampa, en liten nitnagel, en krökt spik, bitar af benkam, bitar af tre grofva lerkärl. Under högen funnos två brandgropar från äldre järnåldern, hvilka jämte

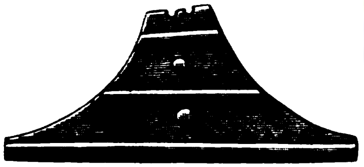

140. $^{2}/_{3}$.

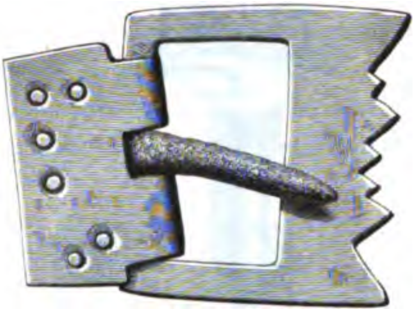

141. $^{2}/_{3}$.

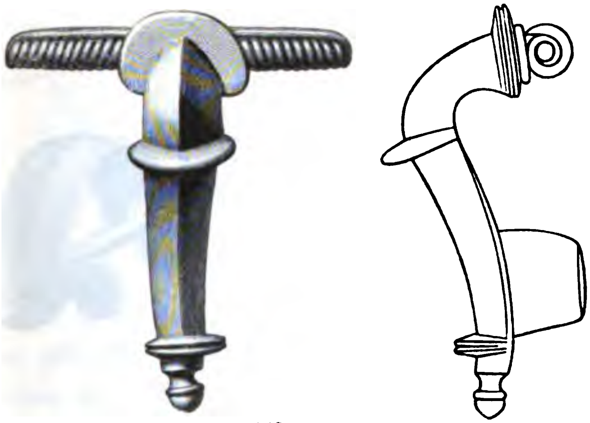

142. $^{1}/_{1}$.

brända ben innehöllo: a) bronsfibula (fig. 142), järnnyckel sittande i en nyckelskylt (fig. 143), öfre ändan af ett remändbeslag (?) af järn, ett litet rektangulärt järnbeslag, bitar af en hartstätning till träkärl samt bitar af ett större oorneradt lerkärl; b) bronsfibula (fig. 144), bitar af en annan snarlik fibula, en konisk bronsskålla (nithufvud?), en liten järnskära och en grof lerkärlsbit. — *Graf 2* (skadad hög af 3 m:s diam.): brända ben af människa och hund, kol; af järn: litet munbett till bet-

sel (?), en ten med vinkelböjda ändar (jfr *Mbl.* 1901—02, fig. 60), 28 på olika sätt, 2—4 gånger vinkelböjda tenar samt bitar af flera dylika, två raka tenar, skifferbryne, ett stycke smält glas, en förkolad rundad kaka, bitar af ett mindre lerkärl. —

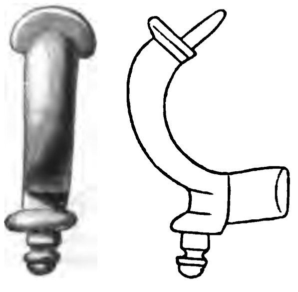

144. 1/1.

145. 2/3.

143. 2/3.

Graf 3 (hög af 7 m:s diam.): brända ben och kol, järnklump, några lerkärlsbitar. — *Graf 4* (hög af 3 m:s diam.): brända ben och kol, nål eller pryl af järn, ett par små lerkärlsbitar och några brända lerklumpar. — *Graf 5* (hög af 3 m:s diam.): några brända benbitar och kol. — *Graf 6* (tätt under grästorfven vid grustagets kant): brända ben och kol, bågspänne af järn (fig. 145).

— *Graf 7* (brandgrop under liten hög af sand): brända ben och kol, bältering med beslag (fig. 146) och remändbeslag (fig. 147), båda af järn, samt 3 små lerkärlsbitar. — *Undersökningarna utförda sommaren 1903 af lektor O. Klockhoff och doktor O. Almgren.* Jfr *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening, 1903*, s. 15.

11,942. *Uppland, Sollentuna hd, Spånga sn, Hägerstalund.* En fyrsidig stenyxa utan skafthål, lång, funnen i åker.

11,943. *Lappland, Lule Lappmark.* Fem yxor eller mejslar af sten, hvaraf två med hålegg, den ena här afbildad (fig. 148),

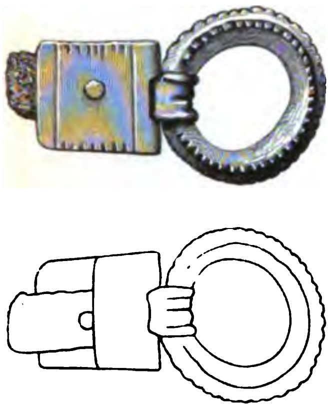

146. $^1/_1$.

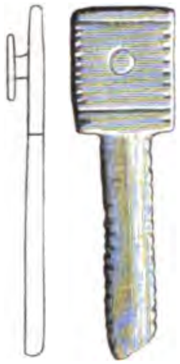

147. $^1/_1$.

148. $^2/_3$.

en skadad spjutspets af skiffer, 2 runda stenar, den ena med ränna, en pilspets af järn och en järnyxa, ej äldre än medeltiden; funna på olika ställen. *Gåfva af jägmästare H. Samzelius.*

11,944. *Gästrikland, Hedesunda sn, Östveda.* Af järn: tveeggadt svärd, spjutspets som *Sv. F.* 503, delar af sköldbuckla, en större och en mindre knif, en smal hammare, svärdsknapp, åtskilliga fragment af pilspetsar, en liten mejsel, 64 nitnaglar och spikar, två större ringar med hvar sitt nitförsedda beslag, en något mindre ring med märla, en aflång större ring, 2 dubbelvikna tunna beslag samt en mängd andra beslag och fragment af beslag m. m. Af brons: en liten nit, 2 små frag-

ment af försmält bronsbleck samt några andra fragment. Bit af en fällknif af järn med benskaft, några bitar af benkam, delar af ett groft lerkärl samt brända ben och några kolbitar. Funnet tillsammans på ett område af högst en kvadratmeter, vid gräfning i ett potatisland å plats, som före laga skiftet varit bebyggd. Urnan hade innehållit »något som liknade förmultnade ben» (vid flera saker äro brända benbitar fastrostade). (Jfr inv. n:r 12,016 och 12,221.) Se vidare uppsats längre fram af Otto Frödin.

11,945. *Öland, Gärdslösa sn, Störlinge.* Af silfver: ett halft arabiskt och 176 + 42 tyska, angelsaksiska och danska mynt samt 2 myntplantsar och 6 bitar af dylika, 8 + 1 tyska och ett danskt mynt, 2 fragment af smycken med filigranornering, en bit af graveradt bleck, 3 andra bleckfragment, 4 ändstycken till ringar, hvaraf två med hakar, två med öglor, en helt liten ring, 10 fragment af snodda ringar (hvaraf tre af dubbel tråd), 3 andra tenfragment, en liten klump; vikt 290,16 gram.

11,946. *Stockholm, Akademigränd.* Bitar af kakel och tallrikar, funna vid grundgräfning.

11,947 a. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Fragment af två fajansfat, en porslinspipa samt en parerplåt till värja.

11,947 b. *Stockholm, Helgeandsholmen.* En ljusstake och ett kronformigt beslag af mässing.

11,948. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Stort bågspänne af brons, med förgylld knopp på midtskifvan (fig. 149), 12 djurhufvudformade spännbucklor af brons (hvaraf en på stadiet *Sv. F.* 534, 536, men ornamenten utplånade, en af mellanform mellan *Sv. F.* 536 och 537, nio närmast som *Sv. F.* 537 samt en som *Sv. F.* 535), 3 angelsaksiska och ett byzantinskt silfvermynt (af de angelsaksiska äro två Etelred och ett Wilhelm I eller II, det byzantinska är Nikeforos Fokas, 963—969), alla försedda med ögla, en bit af ett tyskt (?) silfvermynt, 3 hängsmycken af i silfver infattade bergkristaller, två af dem här afbildade (fig. 150 och 151), 2 hängsmycken som *Sv. F.* 612,

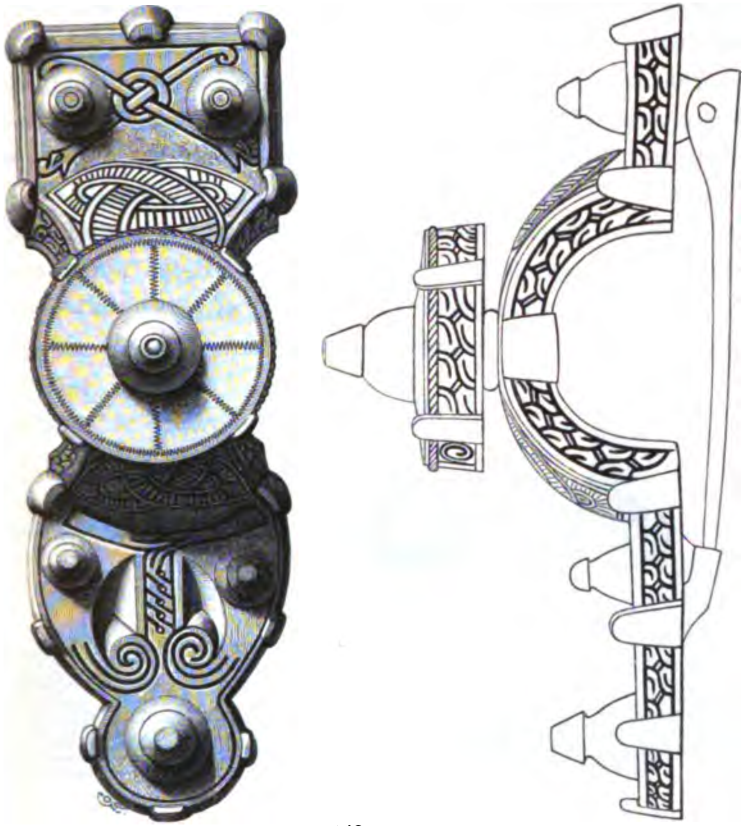

149. 1/1.

150. 1/1.

151. 1/1.

det ena med guldinläggningar, 2 hängprydnader af silfverpläterad brons som *Mbl.* 1893, fig. 3, 3 snarlika, men nedtill

nästan hammarformiga hängprydnader (två afbildade i fig. 152, 153), en egendomlig ring af silfver (uppnött pärla), ett helt litet silfverblecksfragment, 2 flätade och 2 snodda armringar af brons, en hög bronssölja med genombrutet beslag, hvarvid hänga två bronskedjor, 6 bronsnålar (hvaraf fyra ungefär som *Sv. F.* 545, en snarlik *Sv. F.* 546), fragment af järnknif, omgifvet med en silfverholk, hvarpå niello-ornering (fig. 154 a och b), 2 knifslidedoppskor af brons, 2 massiva bronsskaft till nycklar eller dylikt af järn, ett rörformigt nålhus (?) af järn, ofullständigt, med bronsring, som genom en läderrem är fäst vid en annan

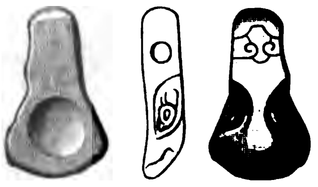

152. 1/1.

153. 1/1.

154 a. 1/1.

154 b. 1/1.

ring med rembeslag snarlikt dem å *Sv. F.* 516, ett dylikt löst bronsbeslag, en ögla, en liten ring och ett hoprulladt bleck af brons, 4 större järnspikar, en vinkelböjd järnten, 7 stora bärnstenspärlor, 37 större och mindre pärlor af kalksten eller dylikt, 9 mosaikpärlor, 8 guldfolierade glaspärlor, 2 söndriga, mycket stora, grönaktiga glaspärlor, 11 andra pärlor af glas eller glasfluss samt diverse fragment af pärlor, 2 långsträckta benkammar, oornerade, den ena söndrig, rester af trä och tyg, ett petrifikat (itu), ett fingerben af människa med ärgspår; — allt funnet jämte flera människoskelett å Stånga kyrkogård å ett område af omkr. 3 meters diameter, omkr. 3 m. norr om kyrkans nordvästra hörn, på omkr. 1 meters djup.

11,949. *Skåne*, *Ö. Göinge hd*, *Norra Strö sn.* En fyrsidig flintyxa med tunn bane. — *Gärds hd*, *Huaröd sn.* En liten flintdolk.

11,950. *Västergötland*, *Vilske hd*, *Floby sn*, *Sörby.* En flintdolk med tvåsidigt skaft. — *Gudhems hd* (trol.) En skrapa (?), gjord af en flisa af en slipad flintyxa, funnen »vid Banegården mellan Falköping och Stenstorp». — *Vartofta hd*, *Falköpings sn*, *Agnestad.* En fyrsidig hålmejsel af fin grönsten, bred. — *Redvägs* (*och Frökinds*) *hd*, *Åsarps sn.* Två fyrsidiga grönstensyxor utan hål och en liten skafthålsyxa.

11,951. *Småland*, *N. Vedbo hd*, *Askeryds sn*, *Västorp.* En större skafthålsyxa af grönsten, med banen slutande i en skarp

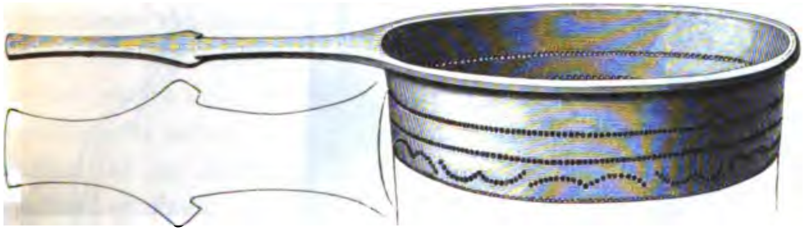

155. ¹/₃.

kant, funnen i en mosse. — *Holma.* En liten fyrsidig grönstensmejsel, funnen i en mosse. — En liten fyrsidig flintmejsel och en liten skafthålsyxa af grönsten, troligen från samma trakt.

11,952. *Södermanland*, *Svartlösa hd*, *Brännkyrka sn*, *Liljeholmen.* En bronsring med ögla upptill och ett Z-formigt bihang nedtill (ordenstecken?), funnen vid gräfning för vattenledningsverket.

11,953. *Dalsland*, *Sundals hd*, *Grimstads sn*, *Hamrane ägor.* En grönstensyxa med skafthål samt eggdelen af en dylik.

11,954. *Västergötland*, *Kullings hd*, *Eggvena kyrka.* En romersk bronssil (fig. 155), ofullständig, funnen vid åsänkning.

11,955. *Dalarne*, *Stora Skedvi sn.* En spjutspets af brons snarlik *Sv. F.* 101, funnen mellan kyrkan och älfven.

11,956. *Södermanland, Jönåkers hd, Nikolai sn, Tåå gård* (enl. uppgift). Eggdelen af en skafthålsyxa, med skafträнna gjord nedom det afslagna hålet, funnen vid grundgräfning.

11,957. *Uppland, Torstuna hd, Torstuna sn, Tibble.* En liten spiralring af guld, vägande 5,885 gr., funnen i åker vid vårsådden.

11,958. *Jämtland, Refsunds sn, Stafre bys skogsmark.* En spjutspets af ben (fig. 156), funnen jämte en stor mängd djurben i en större källa. *Gåfva af herr S. Grönlund.*

156. 1/3.

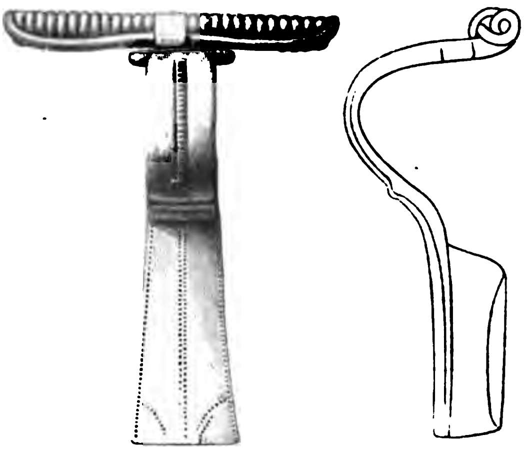

157. 1/1.

11,959. *Södermanland, Hölebo hd, Hölö sn.* Brända ben och kolbitar af tall, ek och björk, brända stenbitar; funna vid undersökning af två stenkummel å ett berg vid Saltängstugan, S. om Vinterhälla. *Undersökningen verkställd af H. K. H. Prins Gustaf Adolf.*

11,960. *Östergötland, Lysings hd, V. Tollstads sn, Alvastra.* Fynd från samma graffält som inv. 11,180, 11,484 och 11,746. I en skelettgraf (nr 127) hittades en bronsfibula (fig. 157) och en krumknif af järn. I en annan, förstörd skelettgraf fanns en pilspets af järn med öfre delen af träskaftet och dess lindning

bevarad (fig. 158), ett vinkelböjdt järnbeslag samt bitar af en nitad, ornerad benkam. Från öfriga grafvar endast obrända och brända ben, kolbitar, ett par bitar af hartstätning, en lerkärlsbit, en flintskärfva. — *Undersökningarna utförda sommaren 1903 af amanuensen T. J. Arne.*

11,961. *Södermanland, Svartlösa hd, Botkyrka kyrka.* Två baksidor till bänkar med gotiska fyllningar, 2 sitsbräden till bänkar med bomärken, en planka till underlag för bänkarna. — *Gåfva af Botkyrka församling.*

158. ²⁄₃.

11,962. *Gotland, Hemse sn, Asarfve.* En spiralring af två hopsnodda tenar, 5 spiralringar af fyrkantiga tenar; alla af silfver, vikt 330,5 gr.; funna tillsammans vid upptagande af en trädstubbe å samma odling som inv. 11,930, men »i den kretsgående stenvastens västra del»; 2 arabiska silfvermynt, funna för åtskilliga år sedan i norra delen af samma odling. — Hälften af en skafthålsyxa af ovanlig typ; närmare fyndort ej känd. *Byte med folkhögskoleföreståndare Th. A. Sätervall.*

11,963. *Västergötland, Marks hd, Sätila sn, Sätila by.* Ena halfvan af en gjutform af täljsten till en holkmejsel af brons (fig. 159). *Byte med folkhögskoleföreståndare S. Welin.*

11,964. *Västergötland, Laske hd, Larfs sn, Finnestorp.* Af silfver: bitar af 6 ornerade beslag, somliga förgyllda, 2 oornerade bleckbitar. Af brons: en liten sölja, hvars rembeslag är belagdt med förgylldt silfverbleck, en större bronssölja, skadad, ett rembeslag med silfverbleck, två små nithufvud af d:o med d:o, en profilerad sluten ring och ett länkstycke, båda till en betselkedja som *Sv. F.* 298, 2 bitar af massiva ringar, en bit af en vriden betsellänk (af munbettet), ett beslag med djurhufvud i ändan, en liten ring samt en del småfragment. Af järn: tre stycken af tveeggade svärd, en liten spjutspets, en sporre, en half större

ring, en ofullständig knif, en rostklump med holken af en spjutspets, en liten nit. Tre bitar af ljusblått glas (af bägare eller dylikt), en liten skärfva af en slipad flintyxa.

Allt funnet på samma ställe som inv. 11,790 vid grustäkt i en svämmbildning i vinkeln mellan Lidan och ett från S. kommande litet vattendrag Hendenedsbäcken. Föremålen lågo strödda på sanden, strax under det nära fotstjocka myll- och torflagret; de nu insända träffades nordligare än inv. 11,790, närmast intill landsvägsbanken. Jfr äfven inv. 12,275.

159. ½.

11,965. *Öland*, *Högby sn*, *Alfvedsjö*. En bronsyxa (holkyxa) som *Sv. F.* 148, men mindre.

11,966. *Gotland*. Rundt bronsspänne (hufvudtyp *Sv. F.* 437) samt en fiskhufvudformad hängprydnad; utan närmare fynduppgifter.

11,967. *Västmanland*, *Västerås* (enl. uppgift). Två skafthålsyxor af grönsten, funna vid anläggning af elektricitetsverket.

Södermanland, *Jönåkers hd*, *Nikolai sn*, *Bagartorp* (enl. uppgift). En stenyxa med litet hål vid banen som *Sv. F.* 32, en skafthålsyxa af grönsten och en skadad dylik.

11,968. *Västergötland*, *Vadsbo hd*, *Undenäs sn*, *Forsvik*. En stenyxa med skafthål.

11,969. *Medelpad*, *Sköns sn*, *Kubikenborg*. En fällknif med bredt blad och mässingsskaft, från 1600- eller 1700-talet, funnen 1872 vid grundläggningsarbeten. *Gåfva af herr W. Törnström.*

11,970. *Gotland*. Af brons: en holkyxa som *Sv. F.* 146, troligen funnen på Gotland, ett rundt spänne, förgylldt (fig. 160), en sporre, medeltida (jfr Zschille und Forrer, *Der Sporn*, taf. VIII); en större synål; de tre senare enligt uppgift från Hemsetrakten.

11,971. *Småland*, *Östbo hd*, *Vernamo sn*, *Hinsekind*. Fynd från ett graffält å »Sandgärdet». *Hög 1* (9,5 m. i diam.): brända ben och kol. Af järn: två sporrar med långa skänklar, två söljor, en knif med holkformigt beslag till skaftet och ett beslag troligen till skaftändan, ett större halfmånformigt beslag,

9 rektangulära beslag, däraf några ofullständiga, ett eldstål (?, jfr *Mbl.* 1901—02, fig. 60) samt ett par fragment; två små brända flintbitar. — *Hög 2* (5 m:s diam.; förut genomgräfd): inga fynd. — *Hög 3* (7 m:s diam.): människoskelett (med hufvudet åt V.), bitar af en järnknif. — *Hög 4* (6 m:s diam., förut rubbad): delar af ett människoskelett.

Vernamo sn, Sörhorja. Fynd från ett graffält på »Kummelbacken». *Hög* (mycket skadad; diam. nu 10 m.): ytterst små fragment af ben och kol, en stor järnknif. — *Treudd* (med 9

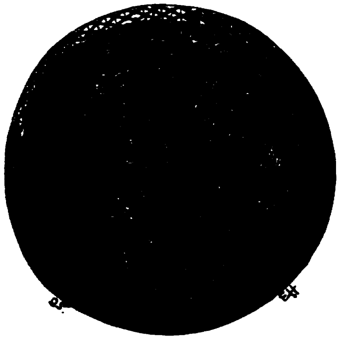

160. 1/1.

161. 2/3.

m:s sidor och en rest sten invid): brända ben och kol, ett eldstål af järn (fig. 161), ett slaggstycke.

Undersökningarna utförda sommaren 1903 af konduktör F. I. E. Eneström.

11,972. *Halland, Tönnersjö hd, Enslöfs sn.* En järnyxa med skaftholk (medeltid), funnen vid dikning, en half m. djupt.

Småland, Västbo hd, Kulltorps sn. En slipsten af kvarts, lik *Sv. F.* 5. — *Refteleds sn, Ölmestad Månsagård.* En lång hålmejsel (?) af grönsten, funnen i en naturlig spricka mellan två klippblock; en fyrsidig grönstensyxa, funnen vid dikning, 1 aln djupt. — *Väcklinge.* En pilspets af järn som *Sv. F.* 501, funnen i ett stenröse. — *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

11,973. *Västergötland, Skånings hd, Öttums sn, Måns Larsgården.* En flintsåg med antydan till skaftning. *Gåfva af folkhögskoleföreståndare S. Welin.*

11,974. *Skåne, Jerrestads hd, Ö. Nöbbelöfs sn, Lunkabergs ägor i Gislöfs by.* En bronsdolk med tånge, en bronspincett (per. III) samt lerkärlsbitar (däribland en profilerad mynningsbit troligen från ä. jå.) och brända ben; funnet inom en liten hällkista å Lunkabacken. En rundad sten, funnen i en större häll-

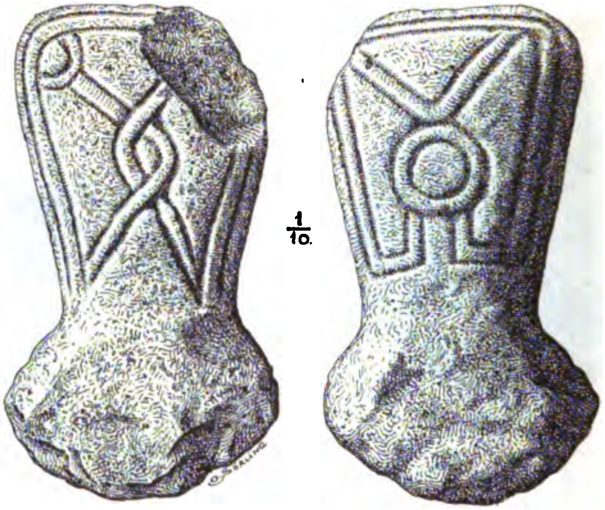

162.

kista nära föregående. — *Simrishamnstrakten.* En skifyxa af flinta, en grönstensyxa med påbörjadt skafthål, en naturformad sten med slipad egg, en bronsknif som *Sv. F.* 114, ofullständig, en spetsig bronsknif med tånge. Det senare *gåfva genom rektor Ahlgren.*

11,975. *Södermanland, Österrekarne hd, Barfva sn, Lindholm.* En tillformad och ornerad grafsten af kalksten (jå.) (fig. 162), brända benbitar, en obränd djurkota samt en del slaggstycken; funnet vid foten af den fornlämningsrika Barfvaåsen, vid det stora graffältets ena ända. *Gåfva af kammarherre A. Celsing.*

11.976. *Västergötland, Marks hd, Öxabäcks kyrka.* Ett stycke af en gammal kyrkklocka, funnet i den s. k. Klockmossen nära kyrkan.

11,977. *Uppland, Väddö skeppslag, Väddö sn, Gåsvik.* En stenyxa (?) af hälleflinta (?), fyrsidig, sned.

11,978. *Södermanland, Sotholms hd, Ösmo sn, Björsta.* En stor skafthålsyxa af grönsten, funnen vid plöjning.

11,979. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Sju kakelbitar, 7 större och några smärre fragment af fajans- och lerfat, 6 små burkar, en söndrig lergryta, en liten glaserad lerflaska, ett piphufvud.

163. 1/1.

11.980. *Stockholm, Nya dramatiska teaterns tomt.* En liten i blått och hvitt glaserad lerburk.

11,981. En Oscar I:s riksdaler specie 1857 utan randskrift.

11,982. *Gotland, Grötlingbo sn, Sallmunds.* Sex runda och 6 djurhufvudformade spännbucklor, en af dessa senare här afbildad (fig. 163), 8 ringspännen, hvaraf ett ofullständigt, 3 nålar som *Sv. F.* 545, 2 remsöljor, ett rembeslag, ett fyrkantigt beslag likt *Sv. F.* 424, men oorneradt, 5 armringar och ett armband, en tredelad ring (för fäste af tre rembeslag), 3 smärre ringar, 2 d:o hopfästade, två bitar af en holkformig ring, några små bitar af en kedja samt några andra småfragment, allt af brons; en järnten med ögla i ena ändan, 5 pärlor af bärnsten, en räfflad af glaserad lera, 7 af glasmosaik och 5 andra af glasfluss; funnet i åtskilliga skelettgrafvar i en hage.

11,983. *Gotland, Hemse sn, Hulte.* En rund och 2 djurhufvudformiga spännbucklor (sena typer), 2 nålar snarlika *Sv. F.* 545, en räfflad armring, ett armband, en fingerring, allt af brons; en knif och ett cylindriskt nålhus samt ett par småfragment af järn, 2 pärlor af bärnsten och 18 af glasfluss o. dyl. samt

ett litet lerkärl; funnet vid ett skelett, som låg med hufvudet åt söder i en »å alla sidor, men ej i bottnen stensatt graf».

11,984. *Gotland*, *Atlingbo sn*, *Lilla Atlings*. Ett ringspänne af brons med facetterade ändknoppar, funnet i en åker.

11,985. *Gotland*, *Ganthems sn*, *Gardese*. Ett eneggadt svärd och ett betsel af järn, funnet vid plöjning i åker.

11,986. *Gotland*, *Vallstena sn*, *Medebys*. En liten trind stenyxa och litet ringspänne af brons, funna vid plöjning i åker.

11,987. *Gotland*, *Halla sn*, *Broa*. Af brons: ett helt litet ringspänne (fig. 164), 2 fiskhufvudformade prydnader, en arm-

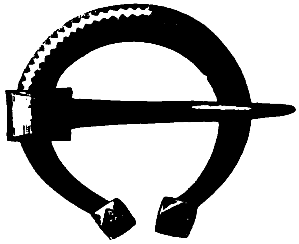

164. 1/1.

165. 1/1.

ring, en tredelad ring med rester af rembeslag (fig. 165), en nyckel som *Sv. F.* 497, 2 genombrutna ornerade fragment, ett litet platt fragment med ornering, ett rembeslag, diverse fragment af en kedja af små breda länkar, 2 öfverändar af nycklar som *Sv. F.* 498, två bitar af en spiralrefflad armring, samt en del andra fragment, en del eldskadade; af järn: en kort spjutspets och holken af en dylik, nedre delen af en nyckel som *Sv. F.* 497 samt 9 obestämbara föremål och fragment; minst 32 glaspärlor, de flesta försmälta, en söndrig benpärla (?), en sländtrissa af sten, konisk, och en dylik af ben, eldskadad, ett petrifikat, en smält glasklump, 3 fyrkantiga benskifvor med fyra hål i, några brända benbitar samt ett par små läderbitar; allt funnet på samma ställe som inv. 11,939.

11,988. *Gotland.* Af brons: 2 ringspännen, en nål som *Sv. F.* 545, fotändan af ett bågspänne från ä. jås slut, 2 remsöljor, 2 remändbeslag, en liten rund hängprydnad, 1 ring med märla, ett låsbeslag, ett fragment af en nyckel (allt ä. jå.) samt åtskilliga andra eldskadade fragment; en refflad pärla af »porslin», en liten glaspärla, några smälta glasklumpar, bitar af trol. 5 lerkärl, däraf ett genom bålets eld delvis deformeradt af typen *Sv. F.* 391; funnet vid plöjning af en åker nära Högbro vid Roma (troligen på Broa i Halla sn ägor).

11,989. *Gotland, Atlingbo sn, Myrände.* En hängprydnad af brons som *Sv. F.* 612, filad af hittaren; funnen i en äng.

11,990. *Gotland, Björke sn, Smedegårda.* En oval eldslagningssten af kvartsit, funnen vid plöjning i åker.

11,991. *Gotland, Lye sn, Mannegårda.* En hopböjd silfverarmring, lik *Sv. F.* 610, men med enklare knut, funnen vid dikesgräfning i åker.

11,992. *Gotland, Hejde sn, Ventinge.* En bronsnyckel till bultlås, funnen i ett stenröse i åker.

11,993. *Gotland, Mästerby sn, Sallmunds.* Ett rundt bronsspänne af hufvudtyp *Sv. F.* 437, funnet vid plöjning (i samma åker som inv. 7,282).

11,994. *Gotland, Väte sn, Haltarfve.* En rund spännbuckla af brons som *Mbl.* 1879, s. 172, fig. 60—61, funnen vid plöjning i åker.

11,995. *Gotland, Stenkumla sn, Gannarfve.* Ett ytterst uppfrätt ringspänne af brons med välbevarad torn, ett cylindriskt nålhus af brons, anfrätt; af järn: 2 knifvar och stycke af skaftet (med trärester) till en tredje, en stor spik, en liten ring samt ett obestämbart föremål; 13 pärlor af glas och glasfluss, en af bärnsten samt 3 af kalksten; allt funnet i en åker.

11,996. *Gotland, Stenkumla sn, Gannarfve.* Ett ringspänne med runda knoppar, anfrätt, en rund och 2 djurhufvudformade spännbucklor, 2 armringar, en nål som *Sv. F.* 545, allt af brons; en bronsnål med liten järnring i ögla upptill, 12 pärlor af glas och glasfluss samt 2 af bärnsten, bitar af en lång benkam, en

liten yxa och en plogbill af järn; allt enligt uppgift funnet vid plöjning i samma åker som föregående, under en större, strax under jordytan liggande kalkstenshäll, jämte förmultnade ben.

11,997. *Gotland, Tofta sn, Ansarfve.* En stenyxa med skafthål, som sitter något närmare till eggen än till banen, väl slipad, funnen under plöjning i »Stumle åker».

11,998. *Gotland, Ejsta sn, Uddgårds.* En järnyxa från medeltiden, funnen vid plöjning i nyodlad hagmark.

11,999. *Hälsingland, Gnarps sn, Röde.* En järnyxa som *Sv. F.* 484, en spjutspets af järn samt en del obrända hästben; funnet 2 fot djupt under gräfning.

12,000. *Gotland, Västerhejde sn, Nygårds.* En präktig rund spännbuckla som *Sv. F.* 542, med liten granat infattad i toppknoppen; bottnen bevarad men lös; funnen i en åker under skörden.

12,001. *Gotland, Follingbo sn, Norrbys.* Ett remändbeslag af brons, platt, från ä. jå., funnet i närheten af ett där befintligt grafffält.

12,002. *Gotland, Västerhejde sn, Suderbys.* Ett ringspänne af brons, närmast likt *Sv. F.* 588, funnet i åker.

12,003. *Västergötland, Redvägs hd, Brunns sn, Brunnsberg.* En holkyxa af brons som *Sv. F.* 152, funnen vid odling.

12,004. *Gotland, Stånga kyrkogård.* En rund spännbuckla, variant af typen *Mbl.* 1879, fig. 60—61, en pärla af silfver, 2 af bärnsten, 20 af glas eller glasfluss samt 4 af kalksten (?); funna med ett skelett 2 alnar djupt (jfr inv. 11,948).

12,005. *Gotland,* enligt uppgift *Björke sn.* En hopböjd, ihålig bronsten med öglor i ändarne (hank), (var förut insänd med inv. 11,706).

12,006. *Bohuslän, Inlands Fräkne hd, Forshälla sn, Lindjern.* Elfva flintspån och en flintkärna. — *Lilla Djurhult.* En skafthålsyxa af sten. — *Inlands Torpe hd, Hjertums sn, Brattorp.* En liten stenmejsel, eggdelen af en trindyxa af sten, aflångt sänke (?) af täljsten med två små runda hål i hvar ända

och ett från ena sidan påbörjadt d:o på midten. — *Esperöd.* Ett fragment af sten med ett litet borradt hål. — »*Daskebacken.*» Två fragment af en dolk af brun flinta, sländtrissa. — *Hasteröd.* En liten spjutspets af grå flinta, flintkärna. — *Utby.* En sländtrissa. — *Billegården.* En flintsåg. — *Bränna.* En skafthålsyxa af sten. — *Hjertum sn.* En dolk af gul flinta. — *Västerlanda sn, Backered.* En mörkgrå flintyxa, en liten smal hålmejsel af sten. — *Svenseröd.* En skafthålsyxa af sten. — *Åsen.* En skafthålsyxa af sten. — *Inlands Nordre hd, Ucklums sn, Svenshögen.* Två hammare af sten med skafthränna, en stenyxa utan skafthål med plana smalsidor. — *Inlands Södre hd, Ytterby sn, Guddeby.* En tunnackad yxa af mörk flinta. — *Inland.* Två flintsågar. — *Orust.* Fem trindyxor och 4 skafthålsyxor af sten. — *Qville hd, Qville sn, Fjällbacka.* En sländtrissa af sten. — *Utan närmare fynduppgift.* En skafthålsyxa af sten utan påbörjadt hål, öfre delen af en i skafthålet afslagen yxa, en dito, en stenkula, en stenmejsel, fyrsidigt skaft till flintdolk, brun, ett tresidigt fragment af grå flinta. —

Västergötland, Säfvedals hd, Örgryte sn, Bö. En rätmejsel af mörk flinta, en spjutspets af grå flinta. — (?). En skafthålsyxa af sten. — *Kullings hd, Sköfde sn, Vårgårda.* En grå flintdolk, två flintsågar. — *Herrljunga sn.* En mörkgrå flintdolk. — *Bjerke hd, Mellby sn.* En brun flintmejsel. — *Flundre hd, Fuxerna sn, Lilla Edet.* En skafthålsyxa.

Dalsland. En gulbrun flintsåg. — (Frändefors sn?) »Tveten vid sjösänkning»: en svart stenmejsel.

Halland, Fjäre hd, Gällinge sn, Herred. Ett svart flintspån. — *Viske hd, Veddige sn, Kantabur.* En spjutspets af brun flinta, yttersta udden afbruten.

Skåne, Albo hd, Hvitaby sn, Greflunda. En hålmejsel af grå flinta. — *Andrarums sn, Jerrstorp.* En flintyxa, svagt håleggad. — *Brösarps sn, Björstorp.* En hålmejsel. — *S:t Olofs sn.* Öfre delen af en tunnackad, gul flintyxa.

Utan fynduppgift. En stenyxa utan skafthål, rund stenkula.

12,007. *Gotland, Stånga sn, Herrvide.* Ett ringspänne af silfver med lång torn, ringen ofullständig, vikt 105,4 gr.; funnen bland betblasten i en betåker, uppodlad för omkr. 20 år sedan.

12,008. *Bohuslän, Stångenäs hd, Lyse sn, Bua.* En liten flintdolk med ovanligt smalt skaft (fig. 166; miniatyrpjäs?), funnen i jordytan i odlad sandjord i närheten af stranden »omkr. 3 meter ofvan vattenytan».

166. $^2/_3$.

167. $^1/_1$.

12,009. *Skåne, Ingelstads hd, Ullstorps sn.* En holkyxa af brons som *Sv. F.* 146.

12,010. *Jämtland, Ås sn, Sem.* Ett rundt bronsspänne med ovanlig ornering, något eldskadadt (fig. 167), underskållan till en oval spännbuckla samt en väl bevarad järnsax; funnet tillsammans i ett stenröse (som åtminstone öfverst bestod af hopvräkt åkersten). — Vid *Storsjön* nedom *Sem.* En sköldbuckla af järn (vik.-tid), funnen i ett grustag, 5 m. öfver vattenytan, i en kolbädd. — Vid *Storsjön* nedom *Rösta by.* En järnyxa som *Sv. F.* 484, skadad vid banen, funnen i ett grustag, i när-

heten af järnpilspetsarne inv. 11,518 (på platsen hittills funna 6 skelett omkr. 2 fot under ytan). — *Hof.* Ett bronsgöt, funnet i ett (åtminstone delvis) ur åkern uppkastadt röse.

12,011. *Gotland*, *Närs kyrka.* Ett rökelsekar af brons med två järnsprintar. — *Deposition från Närs församling.*

12,012. *Gotland*, *Lokrume kyrka.* Etthundratrettiotvå brakteater, 7 större medeltidsmynt, ett Visbymynt 1536; af brons: en half söljeram, 2 knappar, 3 pressade skållor, en bit af en tacka (möjl. dåligt silfver), 12 gröfre och finare knappnålar, ett bleckfragment och en liten smältklump; af järn: en mindre nyckel med konstrikt ax och 2 helt små ringar, en liten knapp; af glas: 6 pärlor af olika slag samt 65 smärre bitar af målade fönster; allt funnet under golfvet i kyrkan.

168. 1/2.

12,013. *Uppland*, *Våla hd*, *Harbo sn*, *Eklunda.* En skifferknif med skaft (fig. 168), funnen omkr. 500 meter SV. från gården i en sandbacke, omkr. 1 aln djupt, där ett matjordslager af 3 kvarters genomskärning gick ända ned till knifven, under det gruset för öfrigt går upp i dagen. Ben eller dylikt förmärktes ej.

12,014. *Jämtland*, *Hammerdals sn*, *Hafdströmmen* i närheten af *Lordås* gästgifvaregård. En ovanligt stor skifferspjutspets med hullingar, något skadad vid spetsen, längd nu 31,4 cm.; uppetad af en pojke med en käpp vid stranden.

12,015. *Gotland.* En ovanligt tjock skafthålsyxa af sten, köpt i När sn af en kringvandrande uppköpare. *Gåfva af professor O. Montelius.*

12,016. *Gästrikland*, *Hedesunda sn*, *Östveda.* Af brons: 2 ringnålar, ett större rundt spänne, 2 hängprydnader, 2 armbyglar, åtskilliga bitar af ett kedjesmycke; af järn: ett tve-

eggadt svärd, hopböjdt, fästet löst, 2 spjutspetsar, den ena böjd, ett kort och smalt eneggadt svärd, 10 pilspetsar, ett betselfragment med två beslag, en krok med nit, ett eldstål (?) och ett halft eldstål; 3 skifferbrynen, 2 karneolpärlor; allt funnet »liggande tätt tillsammans» i ett potatisland, omkr. 40 meter från fyndplatsen för inv. 11,944. »Ben el. kol iakttogs ej.» — 3 bronsfragment, 2 pilspetsar och en hoprostad samling af minst 4 defekta dylika, samt ett löst fragment af d:o, en hästbrodd, ett fragment af betselbeslag samt diverse andra fragment; en defekt karneolpärla, en flintbit, bit af ett bryne, några bitar af benkam, åtskilliga lerkärlsbitar samt brända (och obrända) ben och kol; funnet vid efterundersökning å platsen för nyssnämnda fynd. — Tveeggadt svärd, hopböjdt, en mängd bitar af ett dylikt, en spjutspets som *Sv. F.* 503, två järnbeslag, delar af järnlås med regel (?) till träskrin (?) samt en del andra järnfragment (af sköldbuckla, en större knif?), en järnbrodd, några bronsfragment (af ett spänne?); allt funnet tätt tillsammans, utan ben eller kol, omkr. 15 m. NO. från föregående, 75 m. SV. från fyndet 11,944. — Bit af öfverskållan till en oval spännbuckla, två bitar af en armbygel, en rund skifformig, ornerad hängprydnad samt en sluten trind ring, allt af brons; 7 hela eller defekta pärlor af karneol, 6 d:o d:o af bergkristall, en half grön glaspärla, 24 hela nitar och 6 spikar, samt 40 fragment af dylika jämte en del andra järnfragment, två små bitar af ornerad benkam, några grofva lerkärlsbitar samt brända ben och kol; allt funnet tillsammans 8 m. SSV. om föregående.

12,017. *Gotland, Västergarns sn, Stora Mafrids.* En större guldbrakteat från medeltiden med filigranornering, vägande 31,46 gr., funnen vid potatisupptagning i åker.

12,018. *Gotland, Roma sn, Lilla Veller* (Vellarfve). Tjugosex hela och 29 delar af arabiska mynt, tills. vägande 117,33 gr.; funnet vid plöjning i åker, strax under jordytan bland en samling stenar.

12,019. *Gotland, Stenkyrka sn, Liknatte.* Fyrtiofem hela och 80 bitar af arabiska mynt, ett skadadt tyskt mynt, $1^1/_2$

myntplants samt en bit af en silfverprydnad, tills. vägande 233,34 gram; funnet i en igenlagd sandgrop i gränsen mellan landsvägen och en åker.

12,020. *Gotland, Tofta sn, Lixarfve.* En holkyxa af brons, större, upptill ofullständig (möjl. misslyckad i gjutningen), funnen i åker vid potatisupptagning.

12,021. *Gotland, Vänge sn, Kyrkljufves.* En stor rund spännbuckla som *Sv. F.* 542, mycket söndrig, funnen i en nyligen uppodlad åker.

12,022. *Gotland, Barlingbo sn, Norrbys* (s. k. Ahlgrensåkern). En stor järnnyckel (vik.-tid), skaftet delvis af brons.

12,023. *Gotland, Dalhems sn, Busarfve.* Ett ringspänne med facetterade knoppar, en sölja med rembeslag, en ring med två rembeslag, allt af brons; läderrester, som suttit i beslagen, samt 2 järnknifvar; funnet i en grusgrop jämte människoben.

12,024. *Gotland, Klinte sn, Sicklings* (s. k. Hemhagen). En oval remsölja af brons med rembeslag, ett helt lerkärl som *Sv. F.* 391; funnet vid grustäkt. Föremålen lågo »jämte smärre bitar af människoben» i en rektangelformig kista af fyra kalkhällar med lock, hvilket senare befann sig 15 cm. under jordytan. Intet märke för grafven ofvan jord.

12,025. *Kalmar län, N. Möre hd, Ryssby sn, Söregärde nr 6.* Etthundratjugofyra hela och 22 delar af arabiska mynt, en myntplants, en större hopböjd, en trind, 3 ornerade och 3 oornerade tenar, tornen till ett stort ringspänne, två bitar af snodd armring och två små hopknutna trådar; allt af silfver; funnet vid plöjning å åker i en f. d. mosse; föremålen lågo tämligen spridda.

12,026. *Småland, Västbo hd, Refteleds sn, Vå Östergård.* En pärla af glasmosaik, något försmält, funnen å en åker i närheten af flera mindre grafhögar.

12,027. *Öland, Gårdby sn, Ullevi.* En denar, präglad för Faustina d. y., funnen i åker.

12,028. *Kalmar län,* nära *Kalmar slott.* Ett guldmynt, präglad för Sigismund Bathori 1591.

12,029. *Bohuslän*, *Tunge hd*, *Foss sn*, *Skälleröd*. En större samling flintskärfvor.

12,030. *Södermanland*, *Sotholms hd*, *Sorunda sn*, *Fullbro*. En bronsskära, funnen vid byggande af en ladugård, i jordfyllningen mellan två stenblock, tillsammans med två smärre lerkärl och aska.

12,031. *Södermanland*, *Oppunda hd*, *Julita sn*, *Äs*. En skafthålsyxa af sten, funnen å en nyodling, omkr. 3 dm. djupt.

12,032. *Uppland*, *Bälinge hd*, *Bälinge sn*, *Kipplingeberg*. En flintdolk.

12,033. *Södermanland*, *Oppunda och Villåttinge hdr*. En spjutspets och en smalmejsel af flinta, sju grönstensyxor utan hål samt en brynsten; funnet å närmare angifna ställen. — *Jönåkers hd*, *Tunabergs sn*, *Näfvekvarn*. Två järnyxor (ä. jå.)

12,034. *Gotland*. Tretton större och mindre järnringar samt bitar af ännu ett par, 8 längre och kortare järntenar samt 2 länkformigt hopfästa dylika; funnet tillsammans på södra Gotland (köpta hos F. Lysholm i Hemse).

12,035. *Dalsland*, *Sundals hd*, *Frändefors sn*, *Stenshult*. En half flintsåg, en grönstensyxa utan skafthål, banedelen af en båtformig stenyxa. —

Bohuslän. En flintsåg, en trindyxa af grönsten och en simpel skafthålsyxa af d:o med hålet alldeles vid banen.

12,036. *Södermanland*, *Sotholms hd*, *Västerhaninge sn*, *Prestäng i Hållsätra by*. En holkyxa af brons som *Sv. F.* 151, något skadad, funnen 4 fot djupt. — N om *Västerhaninge kyrka*. Ett tveeggadt järnsvärd med tånge (ä. jå.?), mycket förrostadt, funnet under täckdikesgräfning.

12,037. *Stockholm*, *Helgeandsholmen*. Åtta gröna, släta kakel, 3 smärre kakelfragment, 3 fragment af lerkärl och 2 af stengodskärl, en bössflinta, en samling i båda ändar spetsiga järnpiggar, som legat i ett horn (?), hvaraf rester finnas, ett 2-öre 1667 samt ett knifliknande verktyg i träskaft.

12,038. *Stockholm*, »i hörnet af Horns- och Brännkyrkogatorna» (sic = Hornskroken?). En större trissa af bränd lera,

funnen 2 fot djupt »i den naturliga leran», däröfver 5 fots fyllning.

12,039. *Stockholm*, *Drottninggatan* 77. En kanonkula af järn.

12,040. En sigillstamp af koppar från medeltiden (S. HENRICI. DJ. BOTEN); på baksidan ögla. *Gåfva af kapten H. Holm.*

12,041. *Gotland*, *Bro sn*, *Eriks*. En slipsten (tvåsidig) från stenåldern samt en mindre nyckel (?) af järn. *Gåfva af hemmansägaren A. Vestergren.*

12,042. *Dalsland.* En större flintyxa med hålegg; närmare fynduppgift saknas. *Gåfva af läroverksadjunkt A. P. Skoglar.*

12,043. En Karl IX:s halfriksdaler 1600 (köpt från en bankir i Bayonne). *Gåfva af gymnastikdirektör G. Åkermark i Biarritz.*

12,044. *Östergötland*, *Finspångaläns hd*, *Regna sn* (»eller socknen Ö. därom», Skedevi?), »*Butbro*». En mindre spjutspets af järn (fig. 169), funnen vid dikesgräfning (köpt från en uppköpare). — *Memmings hd*, *Borg och Löts sn*, *Herrebro.* En oval eldslagningssten (?) af kvartsit (?), simplare och tunnare än de vanliga. *Gåfva af H. K. H. Prins Gustaf Adolf* (genom föreningen Urd).

169. 1/1.

12,045. *Västergötland*, *Barne hd*, *Ryda sn*, *Klo.* En grönstensyxa med skafthränna lik *Sv. F.* 37, funnen på jordytan i en klöfvervall. — (Möjl. Long sn) *Håkantorps station.* Banedelen af en simpel skafthålsyxa, funnen å ett gärde. — *Skattegården Åsen.* Bronsknopp till en halsring från la-Tène-tiden (fig. 170), funnen i en urna. — *Halfås.* Järnslagg, lerbitar och kolbitar från en smältgrop i ett grustag. Brända ben från en brandgrop. — *Halfås* och *Viken.* Några obrända djurben och kolbitar från eldstäder i olika grustag. *Gåfva af fil. kand. J. Sandström* (genom föreningen Urd).

12,046. Två st. $2^1/_2$-dollars i guld 1888 och 1901. *Gåfva af med. dr Rich. Hogner.*

12,047. *Västergötland, Kåkinds hd, Forsby kyrka.* Gipsafgjutning af en invigningsinskrift (fig. 171). *Gåfva af byggmästare P. J. Pettersson i Sköfde.*

12,048. *Småland, Västbo hd, Ås sn, Karaby.* En slipsten af kvartsit (st. å.), funnen i åker. *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

12,049. *Småland, Östbo hd, Kärda sn, Nästa.* Fynd från ett graffält, s. k. »Pestkullarne». *Hög 1* (9,5 m:s diam.): endast kolbitar under torfven. *Hög 2* (8,6 m.): inga fynd. *Hög 3* (5,5 m.): brända ben och kol, bitar af minst 7—8 pilspetsar af

170. 1/1.

171.

järn som *Sv. F.* 501, en liten flintbit, tre brända lerbitar. *Hög 4* (6,7 m.): brända ben och kol, ett mycket litet, ytterst tunt och hopknyckladt guldblecksfragment, ett par stycken tunt bronsbleck, möjligen af en vågskål, bit af en bronsring, på hvilken var trädd den ena af 2 röda pärlor af glasfluss. *Undersökningarna utförda af konduktör F. I. E. Eneström sommaren 1903.*

12,050. *Bohuslän, Tanums hd, Tanums sn.* En mängd flintaffall från 16 olika verkstadsplatser samt från följande af desamma nedannämnda andra fornsaker: *Brattås torp.* Grönstensyxa med slipad egg, skaft till flintdolk, knacksten (?) och kolsmulor. — *N. Litsleby.* Banedelen af en stor grönstensyxa, flintkärna, liten ornerad krukskärfva och kolsmulor. — *Ulmekärr.* Skifformig flintskrapa och kolsmulor. — *Multorp.* Skafthålsyxa af grönsten, tillslaget flintstycke (funnet vid »Korsmyr»); inom en hyddebotten: pilspets gjord af en flintspån, obetydlig

kruksmula och kol. — Från 7 stenkummel på olika ställen: några flintskärfvor, smärre brända benbitar och vittrade rester af (2) lerkärl. — Från några grafvar å ett graffält vid vägen mellan *Grebbestad* och *Kärra.* Smärre bitar af tre lerkärl (å. jå.), flintaffall. — Från två grafhögar invid en stenålders-hällkista Ö. om *Kärra.* Bitar af 2 lerkärl (ä. jå.), obetydliga bitar af benkam, åtskilliga flintskärfvor, hvaribland 3 pilspetsar (en af en spån, två trekantiga). — *Arendal.* Vacker flintspån, udden af en flintdolk; från ett ljungbeväxt röse: bitar af ett lerkärl (ä. jå.); från en hög å ett annat graffält: en järnnit, brända ben. — *Trättelanda.* En grå flintdolk med skadadt blad. — *Korndalen* (?). Ett flintspån. — *Sotorp.* En liten flintdolk med fyrsidigt skaft. — *Ryk.* En liten trindyxa. — *S. Litsleby.* En liten afbruten flintmejsel, trol. gjord af ett dolkfragment. — *L. Gerum.* Bit af en täljstensgryta. — *Rörvik.* En skafthålsyxa, väl slipad. — *Greby.* En väftyngd (?) af täljsten. — *Håkeby.* Ett flintspån, 2 sländtrissor af täljsten. — *Tufvene.* En sländtrissa af täljsten, ornerad i kanten.

12,051. *Bohuslän, Tanums hd, Tanums sn, Gissleröd.* Fyra pilspetsar med holk, en sax samt några fragment af järn; ett lerkärl med öra, delar af ett stort lerkärl med aftryck af ett par sädeskorn (hafre, korn), bitar af minst 4 andra lerkärl, bitar af 2 benkammar (allt ä. jå.), smält glasbit (?), åtskilliga flintskärfvor, obrända tänder af människa, brända ben och kol; allt funnet vid undersökning af 9 grafvar å ett graffält. Brända ben samt talrika kolbitar (däribland ett förkoladt halft nötskal), funnet i en graf å ett annat graffält vid samma by. *Undersökningarna utförda hösten 1903 af fil. kand. O. Frödin.*

12,052. *Bohuslän, Stångenäs hd, Brastads sn, Ödsmål.* En stenklubba med skafthränna, funnen på en landsväg. — *Medbo.* En flintskärfva med skrapkant, funnen på ett berg.

12,053. *Kalmar län, S. Möre hd, trol. Voxtorps sn, Nantorp.* Banedelen af en båtformig stenyxa. — *N. Möre hd, Ryssby sn.* En flintyxa som *Sv. F.* 20. —

Öland. En holkyxa af brons, ornerad. — *Gärdslösa sn, Sätra.* Dylik enklare. — *Högsrums sn.* En bronsfibula i fågelform (*Sv. F.* 446). — *Torslunda sn, Björnhofda.* En flintdolk. — *Långlöts sn.* En ornerad sländtrissa af sten.

12,054. *Bukowina.* Tjugofyra svenska falskmynt från 1600-talet jämte 9 bitar affall från mynttillverkningen, funna i slottet Suczawa jämte en mängd dylika (jfr inv. 10,113).

12,055. *Nerike, Örebro hd, Mosjö kyrka.* Tre plankor.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Tillväxten år 1904.

12,056. *Södermanland, Oppunda hd, Bettna kyrka.* Två ringklockor från medeltiden, vägande resp. 238 och 180 kg.

12,057. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Två djurhufvudformade spännbucklor, den ena som *Sv. F.* 537, den andra med ovanlig ornamentik (runstensdjur), en flätad bronsarmring, två bronsnålar, en järnknif med bronsdoppsko till slidan, 13 glaspärlor, en benkam med fodral; allt funnet vid ett skelett, som låg omkring 1 m. djupt.

12,058. *Västerbotten, Skellefteå sn, Falmark-Forsen.* Hålmejsel af svart skiffer, funnen 2 fot djupt vid nyodling på afröjd skogsmark nära Bure å, en mil från Bure hamn.

12,059. *Västergötland, Ö. Hisings hd, Lundby sn, Sannegården.* Skafthålsyxa af sten, synnerligen väl slipad, något utsvängd vid ändarne, funnen i grus, som hämtats från Göteborgs stads grustäkt å nämnda gårds ägor.

12,060. *Södermanland, Österrekarne hd, Näshulta sn, Fagernäs* (beläget å Barrön i Näshultasjön under Hedensö). Stor halsring af guld som *Sv. F.* 473, men oledad; två spiralringar af guld äro påträdda för att fasthålla ändarne; vikt 634,3 gram (fig. 172); funnen 1897 ej långt från gården vid plöjning å gammal odaljord i närheten af en större sten.

12,061. *Dalsland, Nordals hd, Dalskogs sn, Grönhult.* Skafthålsyxa af sten. — *Gunne(r)sbyn.* Skafthålsyxa af sten. —

Källhult. Dylik. — *Tegen.* Två dylika med endast påbörjadt skafthål. — *Gunnarsnäs sn, Sandviken.* Skafthålsyxa af sten, afslagen och försedd med nytt skafthål. — *Örs sn, Örsberg.* Afslagen skafthålsyxa med nytt hål. — *Valbo hd, Färgelanda sn, Gatersbyn.* Flintdolk. — *Hillingsäter.* Smalmejsel af flinta, skafthålsyxa af sten. — *Jerbo sn, Låkön.* Eggdelen af en skafthålsyxa. — *Skällsäter.* Fyra flintsågar f. tills., en liten män-

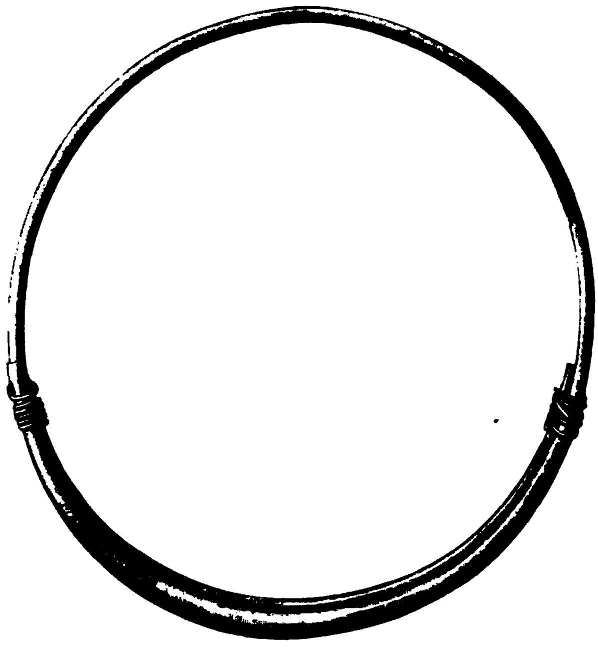

172. 1/1.

niskobild af sten enl. uppg. f. med sågarna. — *St. Torp.* Skafthålsyxa. — *Töftesäter.* En ituslagen slipsten och 4 stenmejslar enl. uppg. f. tills. — *Lerdals sn, Flatebyn.* Skafthålsyxa. — *Lerqvilla.* Ituslagen slipsten och eggdelen af en skafthålsyxa enl. uppg. f. tills.; del af en annan slipsten. — *Stommen.* Skafthålsyxa. — *Åsen.* Skafthålsyxa i två delar. — *Rennelanda sn, Backen.* Del af en skafthålsyxa. — *Gillesbyn.* Del af en skafthålsyxa. — *Guntorp.* Eggdelen af en skafthålsyxa. — *Håltane.* Skafthålsyxa och eggdelen af en dylik. — *Härslätt.* Två skaft-

hålsyxor, en aflång sten, 2 runda stenar och en rund. platt, genomborrad sten, alla enl. uppg. f. tills., en rätmejsel och en smalmejsel af flinta. — *Härö.* Fyrsidig flintyxa, skafthålsyxa. — *Rud.* Skafthålsyxa samt eggdelen af en dylik. — *Össby.* Skafthålsyxa. — *Råggärds sn, Fagerhult.* Eggdelen af en skafthålsyxa. — *Gäxbo.* Del af en stenyxa utan skafthål (?). — *Hallebo.* Spetsen af en flintdolk, 3 delar af olika spjutspetsar af flinta, en afslagen skafthålsyxa med nytt hål, eggdelen af en skafthålsyxa. — *Råggärds stom.* Två skafthålsyxor. — *Stenserud* (Stenerуr?) Eggdelen af en dylik. — *Högsäters sn, Ragnerud.* Skafthålsyxa. — *Skallsjö.* Eggdelen af en dylik. — *Stocklanda.* Tre delar af olika skafthålsyxor. — *Torps sn, Boda.* Konisk sten, möjligen öfre ändan af en trind yxa. — *Tegnebyn.* Skafthålsyxa. — *Torps prästgård.* Eggdelen af en dylik. — *Ödeborgs sn, Lundebyn.* Skafthålsyxa. — *Vedbo hd, Dalskogs sn, Halången.* Banen af en skafthålsyxa. — *Eds sn, Ed.* Eggdelen af en dylik. — *Gesäters sn, Ammeliden.* Bronsdoppsko till svärdsslida, genombruten (medeltid?). — *Liden.* Eggdelen af en skafthålsyxa. — *Rölanda sn, Gillanda.* Flintdolk. — *Jersalen.* Stenmejsel.

Västergötland, Väne hd, Naglums sn, Grunnebo hed. Eggdelen af en skafthålsyxa. — *Vassända sn.* Dolk, spetsen af en dolk samt spjutspets af flinta. — *Rannerud* (?Rammered). Banen af en skafthålsyxa. — *Åse hd, Karaby sn, Stommen.* Eggdelen af en skafthålsyxa.

12,062. *Halland, Årstads hd, Eftra sn, Eftra nr 2.* Fjorton flintskrapor, funna våren 1903 liggande tills. i en hög, omkr. $^3/_4$ m. djupt i jorden, under den öfverskjutande kanten af ett stort stenblock.

12,063. *Gotland,* utan närmare fynduppgift. Skafthålsyxa af sten med knopp på banen och djupt fårade bredsidor.

12,064. *Skåne, Färs hd, Vanstads sn.* En oslipad flintyxa med spetsoval genomskärning, ovanligt tunn, en fyrsidig slipad flintyxa med tunn bane.

12,065. Silfvermynt prägladt i Stralsund 1558 (?). — *Gåfva af herr C. Arvastsson.*

12,066. Bronsmedalj till minne af Karl XIV Johans återkomst till hufvudstaden den 15 juni 1839, stor bronsmedalj präglad för Gäfle—Dala järnväg. — *Gåfva af kamrer B. E. Hyckert.*

12,067. *Västerbotten, Skellefteå sn, Skråmträsk.* Skiffermejsel med ena sidan plan och den andra facetterad. — *Gåfva af komminister A. Ericson.*

12,068. *Södermanland, Sotholms hd, Sorunda sn, Nyboholm* (under S. Stutby, nu Skogstorp). Kanot, 4,37 m. lång, f. i en mosse, 1—1 1/2 m. djupt, i stark lutning med aktern högst. — *Gåfva af herr G. Kjellberg.*

12,069. En Gustaf III:s dukat 1785, 2 silfvermedaljer ur Durands serie, öfver Gustaf II Adolf och Johan Banér.

12,070. Två-krona, 1-krona, 10-öre, 5-öre, 1-öre samt 33 medaljer i silfver. — *Leveransen från k. Myntet för år 1903.*

12,071. *Skåne, Skytts hd, Hvellinge sn, Hvellinge nr 17.* Delar af människoskelett, en flintskärfva, en rostklump, en svinbete, obetydliga vittrade rester af ett lerkärl samt kolprof; f. inom en i en åker anträffad grafkista, bildad af rullstenar (trol. ä. jå.).

12,072. En samling af 2,076 sigillaftryck, hvaraf 247 pappersstämplar, hufvudsakligen af svenska konungars, staters, och kårers, städers, samfunds etc. sigill; bildad af hofpredikanten C. Stolpe i Norra Ving.

12,073. *Stockholm.* Skulpteradt byggnadsfragment af sandsten, f. vid gräfning af en trumma i hörnet af *Maria Bangata* och *Ringvägen.*

12,074. *Östergötland, Lysings hd, Röks sn* (troligen). Liten holkyxa af brons, mellanform mellan *Sv. F.* 146 och 152.

12,075. Elfva tyska mynt. *Bayern:* 20-mark 1895, 10-mark 1875; *Preussen:* två stycken thaler 1866 (med och utan lagerkrans), 2-mark 1892; *Hessen:* 10-mark 1879, 5-mark 1876, 2-mark 1877; *Mecklenburg-Schwerin:* 2-mark 1876; *Anhalt:*

2-mark 1876; *Reuss j. L.*: 2-mark 1884. — *Gåfva af docenten O. Almgren.*

12,076. *Galizien, Boryszkowce* (vid Dnjestr). Bågen af en bronsfibula »mit umgeschlagenem Fuss», silfver-örring (slavisk), erhållna i Lemberg af dr A. Czolowski 1896. — *Gåfva af docenten O. Almgren.*

12,077. *Krim, Kertsch.* Liten röd lerskål, 4 små glasflaskor, delar af en liten bronsfibula med uppböjd fotända, bit af en bronsfingerring med emalj (?), delar af tre större ringar af bronstråd, en bronspärla, ett bärnstensstycke och ett kvartsliknande stycke, båda infattade i bronstråd, en knapp af ofärgadt glas (eller bergkristall?), en större smält glasklump, en liten nästan ringformig glasbit, en liten järnring, ett svarfvadt benföremål, en snäcka; allt f. i en graf, undersökt i gifvarens närvaro. — *Gåfva af doktor F. R. Martin.*

12,078. *Västergötland, Väne hd, Naglums* (Gustaf Adolfs) *sn.* Sparbössa af mässing med inneliggande 6 silfvermynt och 126 kopparmynt från åren 1622—1645; f. vid muddring i Göta älf strax ofvanför Åkerströms sluss (som ligger just på gränsen till Hjärtums sn i Bohuslän). På samma ställe ha kopparmynt ofta hittats. — *Gåfva af Trollhätte kanalbolag.*

12,079. *Medelpad, Indals sn, Stige.* Af silfver: ett stort rundt spänne med filigranornering, ett ringspänne, 5 armringar, 2 större stycken af snodda halsringar, en fingerring, en stor mängd smärre bitar af smycken, tenar och tackor, ett Olof Skötkonungs mynt, en stor mängd arabiska, angelsaksiska och tyska mynt, falskmynt efter angelsaksiska typer, obestämbara myntbitar (antagligen tyska), runda och fyrkantiga myntplantsar, tillsammans vägande 3,090,$_{33}$ gram; f. tillsammans vid plöjning i hård lerjord omkr. 100 m. från Indalsälfven, söder om allmänna landsvägen, på krönet af en afsats i terrängen.

12,080. *Öland, Gärdslösa sn, Runsberga.* Af silfver: en snodd halsring (ändarne lösa), 2 örhängen, ett kors, ett litet ringspänne, 5 bitar af snodda ringar, 2 bitar af tackor, angel-

saksiska, tyska och danska mynt, 18 myntplantsar eller bitar däraf, 2 skrinbeslag af brons, ett söndrigt bultlås af järn samt en del tygrester; allt f. tills. vid upplöjning af en äng strax söder om byn. Silfvrets vikt 431,45 gram.

12,081. *Dalsland*, *Valbo hd*, *Högsäters sn*, *Önne*. Stenyxa med påbörjadt skafthål. — *Bärby*. Skafthålsyxa. — *Grönlanda*. Skafthålsyxa samt 3 eggdelar af dylika. — *Landa*. Fyrsidig yxa af finkornig grönsten utan skafthål, spjutspets af flinta, något slipad. — *Hedene*. Spjutspets af flinta med kort klumpig tånge, flintdolk med fyrsidigt skaft, udden fattas. — *Högsäter*. Liten spetsoval sten af kvartsit, slipad (eldslagningssten?). — *Björstad*. Flintskärfva. — *Torps sn*, *Nättjebacka*. Liten vacker spjutspets (eller stor pilspets) af flinta med korta hullingar, fyrsidig, tämligen smal flintmejsel, upptill skadad. — *Rennelanda sn*, *Steg*. Två flintsågar, f. i åker ungefär på samma ställe, men med några dagars mellanrum. — *Ödeborgs sn*, *Håfvesten*. Skafthålsyxa. — *Torsberg*. Trindyxa af grönsten, liten fyrsidig flintmejsel. — *Lerdals sn*, *Elofverud*. Rundad sten med hål (väftyngd eller dyl.?). — *Vedbo hd*, *Gesäters sn*, *Kålsäter*. Flintsåg, tångeändan af en större spjutspets af flinta.

12,082. *Skåne*, *Helsingborgstrakten*. Vacker pilspets af flinta, af ryggad spån, med naggade kanter, ett borgarkrigsmynt, en Adolf Fredriks pommersk 1/48-riksdaler 1763.

12,083. *Bohuslän*, *Indals Nordre hd*, *Jörlanda sn*, *Saxeröd*. Täljstensurna något ofullständig (fig. 173) samt elfva eldskadade delar af ett bronsbälte, däribland de i fig. 174, 175 afbildade (jfr *Aarbøger*, 1900, sid. 131 f.), tvenne bitar af bronskedja (fig. 176), två bitar af trind, ornerad bronsten. Bronssakerna lågo jämte »aska och ben» i urnan, som stod med bottnen omkr. en fot djupt i leraktig jord, utan omsättning af stenar. — Fem fragment af bronsbältet och ett tvågrenadt ändstycke af ett bronshänge, 3 järnfragment (möjl. nyare), en del brända benbitar och ett par flintbitar, f. vid eftersökning å fyndplatsen, i juli 1904, af dr O. Almgren.

12,084. *Kalmar län, N. Tjusts hd, Västra Eds sn, Olofsrum.* Större grönstensyxa utan skafthål.

173. 1/5.

175. 2/3.

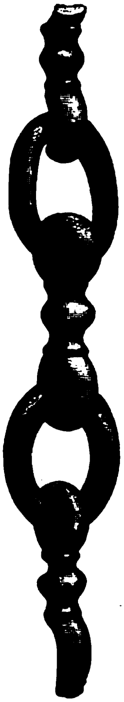

176. 2/3.

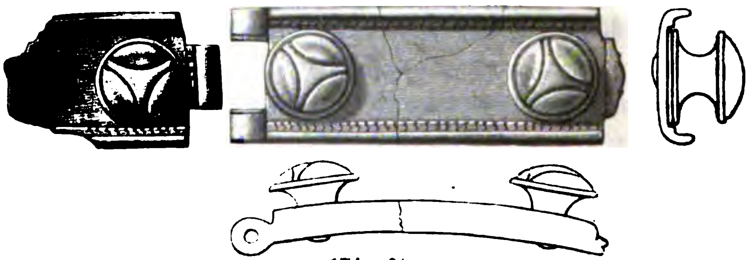

174. 2/3.

12,085. *Ångermanland, Nordingrå sn, Öfverveda.* Krumknif af skiffer (fig. 177), f. 1903 vid nyodling å sandjord, omkr. 1,000 fot från sjö i s. k. Öfveränget, där många stenverktyg förut äro funna. Se inv. 7,520, 7,975, jfr ock 12,114 och 12,248.

12,086. *Västmanland, Åkerbo hd, Medåkers sn, Sör Garlinge nr 3.* Mångkantig slipsten af kvartsit (stå.), i två delar, skafthålsyxa af sten i två delar; f. i åker omkr 150 m. från hvarandra, slipstenen vid plöjning, båda bitarna tills., yxan vid harfning, bitarna »omkring 80 m.» från hvarandra.

177. 1/2.

179. 1/3.

178. 1/2.

180. 1/3.

12,087. *Gotland, Halla sn, Broa, »Strandbergsåkern».* Sköldbuckla och -handtag (*Sv. F.* 290), en spjutspets med hullingar och en spjutspets utan d:o samt två knifvar, allt af järn; f. våren 1903 tills. omkr. en fot djupt; 2 ringspännen af brons, enl. uppg. f. tills. med föreg.; dubbelt rembeslag af brons

med ögla vid ändan (vik.-tid), f. med skelett »i stensatt graf» hösten 1903; ett långsmalt bronsbeslag med genomborrad ribba på undersidan för fastsyning, en skadad bronsnål(?), åtskilliga buktiga bronsblecksfragment samt ett par länkar af bronskedja, 14 glaspärlor och omkr. 30 smältklumpar af dylika, ett petrifikat; allt f. tills. omkr. en fot djupt, omkr. 4 m. från rembeslaget, sommaren 1903.

12,088. *Skåne, Vemmenhögs hd, Ö. Vemmenhögs sn, Dybeck.* Romersk glasbägare med inslipade ovaler, hel (fig. 178); rikt orneradt lerkärl med genomborradt öra (fig. 179), 2 lerkärl med öra, det ena afbildadt i fig. 180, det andra snarlikt, men oorneradt och större (innehåller brända ben), 2 lerkärl från bronsåldern, innehållande brända ben; funna: de två sistnämnda å Dybecks egendom, de öfriga i en naturlig backe vid »Tofthögarne» å samma egendom.

12,089. *Uppland, Olands hd, Ekeby kyrka.* Ett stort triumfbågskrucifix, en Mariabild, en stor helgonbild (apostel?), alla af trä.

12,090. *Gotland, Visby, Maria kyrkan.* Två stenar från dörromfattningen i kapellets portal.

12,091. Bronsmedalj öfver professor C. G. Estlander.

12,092. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Järnyxa och liten porträttmedaljong i lera.

12,093. *Småland, Västbo hd, Refteleds sn, Klockaregården.* Stenyxa utan skafthål, f. omkr. en fot djupt. — *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

12,094. Sjutton ryska kopparmynt 1727—1802 (ett utan årtal). — *Gåfva af konduktör F. I. E. Eneström.*

12,095. Två brädspelsbrickor med medaljliknande framställningar; på ena sidan ha båda samma scen med Karl XII som fredsbringare (DAT HOSTIBUS PACEM). — *Gåfva af hr C. W. Burmester.*

12,096. *Medelpad, Sundsvalls nya begrafningsplats.* Primitiv lampa af sten, f. af gifvaren 1880 vid dränering af begrafningsplatsen, som ligger vid Selångersåns tidigare utlopp i

Sundsvallsfjärden, 3,7 m. djupt i alluvialbildning. — *Gåfva af f. d. generaldirektör L. Berg.*

12,097. *Öland, Köpings sn, Vagnborga.* Mansskelett (skallen med trepanationshål), spjutspets, sköldbuckla och knif af järn samt en bit af hartstätning till ett träkärl; f. i en hällkista i röse.

12,098. *Västergötland, Ås hd, Hällstads sn, Väby.* Guldring af trind ten med något förtjockade ändar, ojämt hopböjd

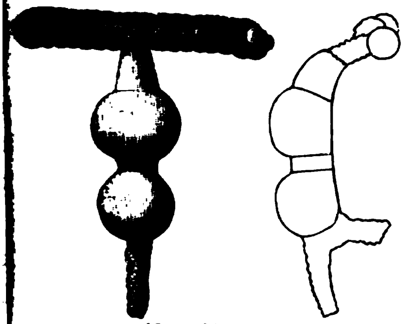

181. $^2/_3$.

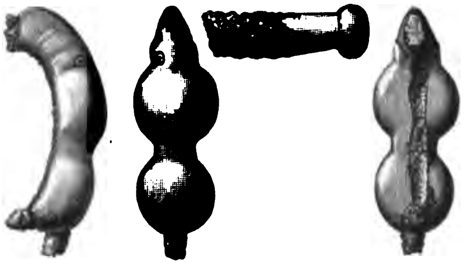

182. $^2/_3$.

i nära två hvarf, vikt 203,5 gr., f. vid plöjning i samma åker och på samma ställe som inv. 7,694.

12,099. *Uppland, Erlinghundra hd, Knifsta sn, Forsby.* Bearbetadt benföremål (möjl. från jå.), f. på en skogsodling ett godt stycke från gården.

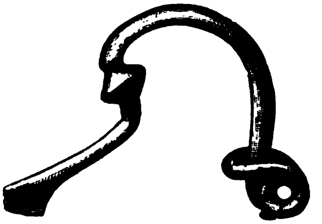

183. $^1/_1$.

12,100. *Gotland, Rone sn.* Å en Frixarfve gård tillhörig skogsmark, som bildar enklav mellan Stånga och Hemse snr. Fyra skadade sen-la-Tène-fibulor (fig. 181—183, 2 af dem lika fig. 183), hälften af ett rundt järnbeslag; f. med brända ben och svart jord inom en liten stenkrets.

12,101. *Gotland, Vänge sn, Rovalds.* Byzantinskt guldmynt (Zeno), f. tills. med inv. 11,656—57, 11,723 och nedanstående.

12,102. *Gotland, Vänge sn, Rovalds.* Byzantinskt guldmynt (Anastasius) genomborradt, f. tills. med föreg.

12,103. *Gotland, Linde, sn, Dukarfve.* Ett Kristian III:s af Danmark silfvermynt 1554.

12,104. *Gotland, Vallstena och Gothems snr.* Ringspänne af brons med upprullade ändar, omeradt bronsfragment, skadadt rembeslag af brons med tremulerstick, (medeltid.); funnet vid plöjning. — *Utan närmare fynduppgift.* Tre söljeramar af brons (nyare).

12,105. *Gotland, Mästerby sn, Pilungs.* Bottnen till en djurhufvudformad, mindre spännbuckla, f. i åker.

12,106. *Gotland, Tofta sn, Ansarfve.* Liten fyrsidig stenmejsel, f. vid plöjning i en åker, kallad Branden.

12,107. *Gotland, Västergarns sn, St. Mafrids.* Tredelad bronsring för fäste af tre rembeslag, f. i åker.

12,108. *Gotland, Västergarns sn, Annexen.* Liten jeton af mässing (MINERVA—PLUS ULTRA), f. i ett grustag.

12,109. *Gotland, Vallstena sn, Medebys.* Liten stenmejsel, f. i åker, där förr fynd anträffats, i närheten af »stenkumlet Grönhagekullen».

12,110. *Gotland, Burs sn, Galtungs.* Gammal galvanisk stapel bildad af 12 fyrkantiga kopparplattor, af hvilka åtminstone 8 äro gjorda af mynt (6 st. 2-öre SM från 1700-talet samt en Gustaf IV Adolfs och en Karl XIII:s 1-skilling), och 26 fyrkantiga tunna zinkplattor, f. »omkring 6 tum under jordytan».

12,111. *Gotland, Västerhejde sn, Stenstugu.* Fiskhufvudformad hängprydnad (*Sv. F.* 613), f. i åker. — *Utan fynduppgift.* Ett Kristinas Reval-öre, 1648.

12,112. *Gotland, Gothems sn, Vaters.* Litet ringspänne af brons, med fyrkantiga knoppar, tornen felas, f. i åker.

12,113. *Gotland, Grötlingbo sn, Barshaldersbacke.* Af brons: delar af ett bågspänne (*Sv. F.* 445), liten sölja med beslag, två beslag som *Sv. F.* 424, men oornerade, ett litet rundt, massivt beslag, ett långt buktigt beslag, slutande i ett

stort djurhufvud, 14 till 16 rektangulära beslag af olika längd, ett fastrostadt vid betselring, bitar af nyckel (*Sv. F.* 498), 2 med ringar förenade skaft (till örslef, pincett el. dyl.) samt flere försmälta fragment; af järn: delar af två betsel med stora ringar, bitar af flere beslag, hvaraf ett belagdt med pressadt bronsbleck (med djurhufvuden); af glas: skärfva af en grönaktig bägare, 4 smältklumpar af pärlor; f. vid grustäkt jämte människoben i en graf, täckt af en sandstensflisa och med sidor satta med gråstenar.

12,114. *Ångermanland*, *Skogs sn*, *Dala(?)*. Större stenyxa med påbörjadt skafthål; har användts som klocklod i nämnda by och är troligen funnen där. — *Nordingrå sn*, *Öfverveda*. Liten pilspets af skiffer, f. vid dikning i s. k. Öfveränget, där talrika stenredskap förut äro funna, omkr. 1/2 fot djupt (jfr inv. 12,085 och 12,248).

12,115. *Ångermanland*, *Bjärtrå sn*, *Bålsjö*. Tunt skifferbryne med hål upptill. — *Gåfva af herr J. Sjöström.*

12,116. *Västergötland*, *Gudhems hd*, *Högstena sn*, *Bossgården*. Stenyxa, snarlik *Sv. F.* 40, skafthålet påbörjadt. — *Björkö*. Skifferhänge som *Sv. F.* 4, men trindt. — *Falköpings sn*, *Dotorp*, *Likagården*. Bennål, groft arbetad, med hål i öfre plattade ändan. — *I trakten af Mösseberg*. Liten fyrsidig flintmejsel, bredeggad. — *Vilske hd(?)*, »vid västra ändan af Mösseberg». Flintdolk, mörkbrun. — *Vartofta hd*, »vid Ålleberg». Flintspån.

12,117. *Öland*, *Mörbylånga sn*, *Bengtstorp*. Öfre delen af ett tveeggadt järnsvärd med tånge, doppsko af brons till svärdsslidan med rund massiv ändknopp och fortsättande uppåt i långa kantskenor, tvärgående bronsbeslag till svärdsslidan, ett litet i korsform genombrutet bronsbeslag, en liten bronsring, sköldbuckla af järn med utdragen spets och med 3 par höga försilfrade bronsnitar, 5 bitar af bronskantskoning till skölden, spjutspets af järn med hullingar och dylik utan hullingar; f. med obrända ben i hällkista under flat mark vid grustäkt. Härtill kommer: ett slidbeslag af brons, några bitar af svärdet,

bit af sköldhandtag af järn, rund järnsölja, lerkärlsbitar och delar af skelettet. Insamlade vid efterundersökning af amanuensen T. Arne, maj 1904.

12,118. *Gotland, Ganthems sn, Ekebys.* Stort glasögonformigt bronsspänne, mycket likt det äfvenledes gotländska i *Sv. Fornm. Tidskr.* VI, sid. 73, fig. 4 (äfven i fråga om baksidan), f. strax under jordytan vid dikesgräfning nära kyrkan.

12,119. Afprägling i koppar af åtsidan till en Karl XII:s 2-mark.

12,120, Medalj i silfver öfver representationsförändringen, slagen 1865 af frih. A. W. Stjernstedt.

12,121. Två kopparmynt präglade i Ravensburg (Würtemberg) 1621. — *Gåfva af herr M. Lagerberg.*

12,122. *Västergötland, Vartofta hd, Daretorp sn.* Fingerring af guld, jämnbred, ryggad, med inskriften + ANDREAS + SACERDOTIS två gånger upprepad, f. vid gräfning på eller vid kyrkogården.

12,123. *Södermanland, Oppunda hd, Julita sn, »Hagstugan»* (vid Gimmersta). Fyrsidig grönstensyxa utan skafthål, något skadad. — *Östra Vingåkers sn, »Molke»* (?). Grönstensyxa af oval genomskärning.

Nerike, Grimstens hd, Viby sn, Skörs. Banedelen af en större grönstensyxa utan skafthål. — *Falla.* Eggdelen af en fyrsidig grönstensyxa utan skafthål.

Västergötland, Vadsbo hd, Finnerödja sn, Bråten. Banedelen af en skafthålsyxa af grönsten.

12,124. *Kalmar län, N. Tjusts hd, Lofta sn, Harg.* Flintdolk, mörkbrun, med spår af slipning.

12,125. *Öland, Köpings sn, Nedre Vagnborga.* Krumknif af brons, med skafttånge, f. i åker.

12,126. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Hörnkakel, glasflaska, fragment af degel och af fajanstallrik; f. vid kajsättning på norra sidan.

12,127. *Stockholm, Katarina Högbergsgata 21.* Botten af glasflaska, smärre bitar af fajans och lergods, några spikar,

obrända djurben och kolbitar; f. vid grundgräfning (se beskrifning i Ant. top.), grön glasflaska; f. för länge sedan i en af en händelse påträffad källare å samma egendom, jämte en mängd andra dylika, innehållande vin.

12,128. *Öland, Mörbylånga sn, Bengtstorp.* Tre bältebeslag af brons och en liten spjutspets af järn; f. i en hällkista under flat mark i »Bårby grustag», ej långt från fyndet inv. 12,117.

12,129. *Bohuslän, Inlands Nordre hd, Solberga sn, Hvitsten.* Söndrig täljstensgryta med rest af järnhank, f. i jorden omkr. 8–12 tum djupt.

12,130. *Småland, N. Möre hd, Ryssby sn, Söregärde nr 6.* Bit af en snodd silfverring, en fyrkantig silfverten, bit af en silfverten med stämpelornering, en silfverten, del af en armbygel, 20+9 arabiska mynt; tills. vägande 134 gram; allt f. på samma ställe som inv. 12,025.

12,131. *Nerike, Sundbo hd, Hammar sn, Lunna.* Två grönstensyxor utan skafthål och en dylik med skafthål.

12,132. *Södermanland, Villåttinge hd, Lilla Mellösa sn, Öfre Baggetorp.* Två grönstensyxor utan skafthål, illa formade. — *Nedre Baggetorp.* Grönstensyxa utan skafthål, eggdelen af en större dylik.

Uppland, Håbo hd, Tibble sn, Ålsta. Banedelen af en skafthålsyxa.

12,133. *Uppland, Örbyhus hd, Elfkarleby sn* (enl. uppg.). Liten vacker flintdolk, trindyxa af grönsten.

12,134. *Västergötland, Viste hd, Levene sn, Levene herrgård.* Holländskt guldmynt 1644. — *Kållands hd, Slädene sn, Skår Dalbogården.* Järnyxa (ä. jå.), f. 1895 vid nedtagandet af en ek. — *Skånings hd, Saleby sn.* Större spjutspets af järn (ä. jå), f. omkr. 1890 vid grushämtning.

12,135. *Stockholm, Svartmangatan 4.* Omkr. 12 kakelbitar samt en söndrig agatskål; f. vid grundgräfning.

12,136. *Gotland, Näs sn, Sigsarfve och Hafdhems sn, Burge,* å stenåldersboplatsen »Gullrum». Talrika lerkärlsbitar

och flintbitar, 2 bitar af harpunspetsar, 2 pryluddar, en stor lerpärla, en varpliknande sten, samt ben af människa, hund, räf, säl, svin, torsk och gädda. *Funnet vid undersökningar 1900 af kand. L. Hedell.*

12,137. *Öland, Borgholm* (enl. uppg.). Stor järnyxa från medeltiden. — *Gåfva af fil. stud. E. Moberg.*

12,138. *Skåne, Harjagers hd, Löddeköpinge sn, Löddesborg,* från en stenåldersboplats (I) på högsta strandvallen öster om Vikhögs fiskläge (5—6 m. ö. h.). 288 tillslagna flintstycken (inga slipade), hvaribland 9 tämligen säkra skifyxor, en någorlunda säker yxa (*Sv. F.* 11), 6 ämnen till fyrsidiga yxor, 6 kärnor, 15 långsträckta eller skifformiga skrapor med utbuktad egg, en vacker spånskrapa med inbuktad egg och med tånge, en mindre med dylik egg, åtskilliga borrar, hvaribland åtminstone 6 säkra, 3 små groft formade halfmånformiga redskap, en tresidig pilspets(?), groft formad, 2 flintkulor, för öfrigt hvarjehanda ämnen, skifvor, spån och affall; slutligen ett stycke, som synes vara skaftet af en fyrsidig dolk, något om arbetad i brottet; (jfr inv. 12,317).

12,139. *Öland, Gårdby sn.* Två delar af ett eneggadt järnsvärd (*Sv. F.* 281), bit af en järnknif(?), ett söndrigt lerkärl (*Sv. F.* 395), rikare orneradt, bitar af hartstätning; allt f. vid grustäkt, i en raserad hällkista omkr. 250 m. söder om Gårdby kyrka (hösten 1903); blå cylindrisk glaspärla, f. vid plöjning öster om Gårdby by; liten ringsölja af brons, medeltida, f. i samma sn.

12,140. *Gotland, Stenkyrka sn.* Fyrsidig flintyxa, skadad, en grönstensyxa utan hål och en dylik med hål; alla f. i en och samma åker på en gård »nästintill prästgården»; 2 fragment af en större la-Tène-fibula, hälften af en sax, ett beslag med vidhängande länk; allt af järn och f. på samma gårds ägor. — *Halls sn.* Dolk eller spjutspets af flinta, litet ringspänne (vik.-tid) samt en medeltida remsölja af brons; f. »vid stranden vid Halls fyr».

12,141. *Värmland, Fryksdals hd, Lysviks sn, Västra Berga.* Liten spjutspets af brons, f. omkr. 1880 vid odlingsarbete i stenig mark, f. d. skogstrakt.

12,142. *Öland, Mörbylånga sn.* Bengtstorps allmänna grustag samt Nykvarn. Fingerring af guld; af järn: 2 eneggade och ett tveeggadt svärd, doppsko till det sistnämnda med bronsstift, några slidbeslag, två trattformiga sköldbucklor, den ena med bronsnitar, 2 sköldhandtag, talrika kantbeslag till sköld, 2 spjutspetsar med och 2 utan hullingar, 2 knifvar, 4 söljor; ett remändbeslag af brons, bitar af minst 2 lerkärl, hartstätning till ett träkärl, en dubbel glaspärla, delar af 10 obrända människoskelett, brända människoben, obrända djurben (hästkranium, får, hundar). *Funnet af amanuensen T. Arne vid undersökning af 8 hällkistor under flat mark* (jfr inv. 12,117).

12,143. *Uppland, Vaksala hd, Danmarks sn, Nedre Säfja.* Tre människoskelett (samt 2 ej upptagna), 18 kistspikar, bitar af en knif(?), flintbit, lerkärlsbit, ett par kolbitar, näfverrester och spår af trä, hästkota, 2 hönsben; från 5 grafvar med obrändt lik; — brända ben, bronssölja med beslag och ett annat beslag, järnsölja, järnbit, 50 hela nitnaglar, 16 krökta och 9 raka spikar samt en mängd fragment af naglar och spikar, bitar af en dubbelsidig benkam, delar af ett större lerkärl med »Wellenornament»; från 2 brandgrafvar. — *Undersökningen utförd i maj 1904 af studenter under ledning af dr O. Almgren.*

12,144. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Lotorpet under Rysjö.* Trindyxa af grönsten, ett par brynstenar, en mängd lerkärlsskärfvor från stenåldern, hvaraf en del ornerade, samt några få benbitar och kvartsskärfvor; f. i en åker på norra sidan af Rysjöns västra ända (en del af krukskärfvorna samt benen inom en grop med kolhaltig jord). *Undersökt af dr O. Almgren i maj 1904, yxan m. m. insamladt af skogvaktaren Ryström.*

12,145. *Uppland, Sjuhundra hd, Rimbo kyrka.* Nedre delen af en helgonbild från tidig medeltid, sittande Mariabild med Kristusbarnet, stående kvinnobild (Maria Magdalena?), Andreas

på korset, mindre Kristusbild, hufvud till en Kristusbild, fragment af en S:t Göransbild, 2 ljusstafvar med en ängel å öfverstyckena, 2 ljusstafvar med skålformiga öfverstycken, öfverstycke till altarskåp med den utskurna inskriptionen: *hoc ops erat perfectū anno domini m°cd°lxxx° dño iohāni c'ato in ribo hæredhe*, 4 barockgaflar, som troligen suttit på några herrskapsbänkar el. dyl., kollektbössa, trasig begrafningsfana på fanstång till minne af Clas Christersson Horn († 1651). — *Deposition af Rimbo församling.*

12,146. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Kanonkula af järn.

12,147. *Västmanland, Norbergs blg och sn.* Större järnyxa (medeltid?), söndrig, f. vid plöjning.

12,148. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Djurhufvudformad spännbuckla (*Sv. F.* 537) med tygrester inuti samt en järnknif; f. vid ett skelett, 1 m. djupt.

12,149. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehults sn, Öljehult.* Stor fyrsidig grönstensyxa med mycket trubbig, aldrig slipad egg. — *Hunnamåla.* Sex flintskärfvor (hvaraf en med rest af slipyta, tre med brandsprickor) samt 2 bitar af slipstenar af kvartsit; f. i en åker, där förr halfva stenyxor (inv. 11,565) anträffats och hvarest finnas kolfyllda gropar 60—70 cm. djupa; en större gneisflisa, till formen något liknande en järnyxa (trol. naturbildning), köpt i Öljehult, men »förut trol. från Saxemara» (Ronneby sn, Medelstads hd?).

12,150. *Uppland, Hagunda hd, Dalby sn.* Skafthålsyxa af svart, hvitprickig sten, fint slipad, men delvis vittrad. — *Västeråkers sn, Torresta.* Banedelen af en liten skafthålsyxa af grönsten.

12,151. *Gotland, Grötlingbo sn, Mårtens.* En flätad armring af silfver med facetterade ändknoppar, uppträdda på denna 5 fingerringar af hufvudtyp *Sv. F.* 619, men ornerade, fyra äro af silfver, den fjärde af blekt guld, 7 armbyglar af silfver, hvaraf 4 närmast som *Sv. F.* 599, en som 598 och 2 som 597; alla f. tills., byglarna inhakade i den flätade ringen, omkr. 20 cm. djupt vid borttagandet af en stengärdesgård, som be-

gränsat en gammal åker mot en nu uppodlad skogsmark ungefär midt emellan gården och kyrkan; en synnerligen präktig rund spännbuckla af formen *Sv. F.* 542, belagd med guld och silfver (nålen lös), f. vid samma tillfälle omkring 2 m. från silfverfyndet.

12,152. *Östergötland, Hammarkinds hd, Ringarums sn, Fifalla.* Trindyxa af grönsten, något skadad.

12,153. *Gotland, Butle sn.* Rundt hattformigt bronsbeslag med emaljinläggning.

12,154. *Östergötland, Vadstena.* Sigillstamp af mässing, rund, med kort handtag, inskrift i majuskler: S' + PADHAR + MANGILSON +.

12,155. *Gotland, Grötlingbo sn, Slees.* Benkam, nitad, med handtag midt på ryggen, samt några mindre benbitar; f. vid plöjning i barnmorskeboställeẗs trädgård, mellan tvenne under jorden befintliga resta sandstenshällar.

12,156. *Gotland, Grötlingbo sn.* Två eneggade svärd, 4 spjutspetsar, hvaraf en med hullingar, en knif, allt af järn; en genombruten bronsskifva med IHS-monogram. — *Östergarns sn, Katthammarsvik.* Fem grönstensyxor utan hål, en fyrsidig, de öfriga mer eller mindre trinda (en skadad).

12,157. En Karl XII:s Stettin-riksdaler 1709, ett Karl XIV Johans profmynt 1844.

12,158. Ett borgarkrigsmynt, 1 skilling dansk 1609. — *Gåfva af grefve C. D. Reventlow.*

12,159. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö sn, Björkö.* Två graffynd (med obrändt lik) anträffade 1902—03 vid dikning i det s. k. västra gärdet S. och SO. om »svarta jorden», nedanför borgen a) af järn: en mycket uppslipad knif, ett tvågrenadt föremål, en ring fortsättande i en kort ten, en klump af några helt små ringar; en liten bronsring, en kaurisnäcka, en blå och en gul pärla, en kistspik, (elfva funnos); b) en bärnstenspärla, en grön glaspärla, tre järnbitar.

12,160. *Uppland, Björkö.* Genombruten hängprydnad af brons med två fåglar (fig. 184), f. i »svarta jorden».

12,161. *Uppland, Sigtuna.* Bronsvikt (*Sv. F.* 645), stämpeln med 4 ögon; väger 32,33 gr., f. i skolträdgården.

12,162. *Gotland, Stånga sn, Kvie.* Eneggadt svärd, 2 spjutspetsar utan hullingar, ett sköldhandtag, 2 sporrar (fig. 185), (första årh. e. Kr.) samt ett egendomligt föremål (nyare?), allt af järn; 2 små bitar af ett lerkärl; allt f. i Röråker under ett stort stenrör (som troligen är odlingsröse öfver flere mindre högar), vid skelett i hällkista.

184. 1/1.

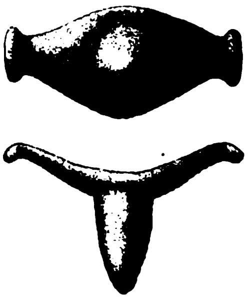

185. 2/3.

12,163. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Fagerskog.* Spjutspets af flinta med kort tånge, hvarå slipspår, f. vid plöjning hösten 1903.

12,164. *Gotland, Sjonhem sn, Gervide.* Guldsolidus, präglad för Anastasius, genomborrad, f. i en åker.

12,165. *Uppland, Simtuna hd, Altuna sn, Mälby.* Barbarisk efterbildning af angelsaksiskt mynt (Knut den stores typ), genomborradt, f. vid plöjning. — *Gåfva af hr O. Ahlinder.*

12,166. *Uppland, Simtuna hd, Altuna sn, Mälby.* Pilspets af flinta lik *Sv. F.* 63, men med tvär bas, f. å en odling (jfr inv. 12,178). — *Hvilstena.* Större spjutspets af järn, f. i närheten af ett graffält tills. med en annan dylik, som säljaren ej ville afyttra.

12,167. *Småland, Östra hd, Myresjö kyrka.* Kalk af förgylldt silfver, från medeltiden (skålen nyare) (jfr. inv. 12,358).

12,168. *Uppland, Seminghundra hd, Vidbo sn, Åsby.* Flintyxa, fyrsidig, tunn och bred. — *Markim sn.* Stenyxa med skafthål, mycket vittrad. — *Vallentuna hd och sn, Fågelsång.* Större fyrsidig grönstensyxa utan hål. — *Sjuhundra hd, Fasterna sn.* Eggdelen af en skafthålsyxa af dioritporfyr, närmast som *Sv. F.* 38, liten.

12,169. *Uppland, Sollentuna hd, Spånga sn, Bromsten.* Ett mycket skadadt, tunt bronskärl, f. på omkr. 1/2 m:s djup; jordprof och träbitar från fyndplatsen.

12,170. *Gotland, Sundre sn.* Skilda ställen. En stenyxa med skafthål, en sköldbuckla af järn (fig. 186), 2 spjutspetsar utan hullingar och en yxa (ä. jå.) af järn, ett medeltida klubbhufvud af brons.

186. 1/2.

12,171. *Västergötland, Falköpingstrakten.* En tunn, fyrsidig flintyxa, f. vid Mösseberg, en trindyxa af grönsten, f. vid Ålleberg. — *Gudhems hd, Högstena sn.* Liten fyrsidig, väl slipad yxa af svart sten.

— »*Svenstorp*» (möjl. i Fröjereds sn, Vartofta hd). Mindre stenyxa med skafthål.

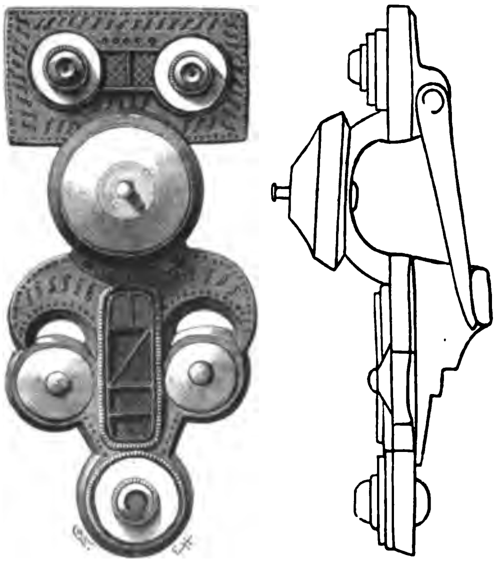

187. 1/1.

12,172. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Löfnäs.* Större skafthålsyxa af grönsten, f. 1902 vid nyodling.

Bohuslän, Lane hd, N. Ryrs sn, Rud. Flintskrapa, gjord af ett stycke af en spjutspets, liten flintspån; f. vid harfning.

12,173. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Förgylldt bågspänne af brons med granater och benskifvor (fig. 187), 4 djurhufvudformiga spännbucklor (hvaraf en med runstensornamentik, de öfriga med punktornering), 2 bronsnålar, 2 bronsarmband, det ena platt,

det andra spiralrefFladt, 2 ornerade rembeslag af brons (jfr *Sv. F.* 516), en bronsring med vidhängande järnögla, 2 rörformiga nålhus af järn (skadade), bitar af en järnknif, åtskilliga andra järnfragment, hvaraf flere med fastrostade tygbitar, en liten läderbit, en hängprydnad af bergkristall med silfverinfattning, en dylik bergkristall utan infattning, 4 stora pärlor af bärnsten, 48 andra pärlor, hvaraf några skadade, delar af en benkam med fodral; allt f. jämte två skelett.

12,174. *Västergötland*, *Ulricehamnstrakten.* Sigillring af guld med Vasavapnet, f. i en åker strax norr om staden.

12,175. *Halland*, *Fjäre hd*, *Elfsåkers sn*, *Alafors* (troligen). Elfva holländska, 9 tyska och ett norskt thalermynt (1571—1639, det norska är det yngsta); f. jämte 6 andra (hvaraf ett holländskt 1620 samt enl. uppg. ett med »Johan Georg») några cm. djupt å banvallen vid Backa i Värö sn sommaren 1904, sannolikt ditkomna med grus från ofvannämnda ställe.

12,176. *Uppland*, *Ulleråkers hd*, *Bondkyrka sn*, *Håga.* Liten oval spännbuckla (*Sv. F.* 434—5), f. i början af sommaren 1904 ofvanpå den 1902—03 undersökta »Björns hög».

12,177. *Uppland*, *Simtuna hd*, *Altuna sn*, *Fröslunda.* Skifferbryne, f. vid plöjning.

188. 1/1.

12,178. *Uppland*, *Simtuna hd*, *Altuna sn*, *Mälby.* Smal flintmejsel, ovanligt liten skafthålsyxa af sten; f. på samma odlade myrmark som pilspetsen inv. 12,166.

12,179. *Uppland*, *Simtuna hd och sn*, *Tibble*, *gården Löten.* Bronssölja med orneradt rembeslag (fig. 188), f. vid midjan af ett skelett i träkista, som jämte flere dylika grafvar påträffats vid dikes- och grundgräfningar.

12,180. *Lappland*, *Åsele sn*, *hemmanet Skolan.* En krumknif och en spjutspets utan hullingar (eller dolk) af skiffer

samt en stenklubba med skafträнna; f. 1903 en half m. under jordytan och »under en gammal eldstad» å Ångermanälfvens norra strand.

12,181. Svärdstecken af silfver, som tillhört generalen frih. G. O. Lagerbring.

12,182. *Uppland, Lyhundra hd, Lohärads sn, Kristineholm.* Liten holkyxa af brons. *Olands hd, Morkarla sn.* Stenyxa med nytt hål nedanför ett afbrutet. — *Tegelsmora sn.* Liten skafthålsyxa. — *Örbyhus hd, Vendels sn, Umberga.* Liten fyrsidig yxa af svart sten. — *Norunda hd, Tensta sn.* Större skafthålsyxa. — *Hagunda hd, Skogs-Tibble sn.* Eggdelen af en större skafthålsyxa. — *Torstuna hd och sn.* Skadad, men väl slipad båtformig stenyxa med skaftholk, eggdelen af en enklare båtformig stenyxa, vittrad.

Västmanland, Ytter-Tjurbo hd, Tortuna sn, Lundby. Trindyxa samt eggdelen af en skafthålsyxa, båda af grönsten.

12,183. *Uppland(?).* Sassanidmynt, af säljaren förvärfvadt från en skogvaktare i norra Uppland.

12,184. *Uppland, Enköping.* Flätorneradt midtstycke af en dopfunt, hvilket legat i gifvarinnans trädgård i staden; funtens skål och fot sägas ligga i en brunn. *Gåfva af enkefru S. Lagerström.*

12,185. *Södermanland, Villåttinge hd, Hyltinge sn, Långdunker.* Några bitar af två lerkärl, tre små bitar smält blått glas (pärlor) samt brända ben och kol; f. i en af gräfsvin förstörd grafhög på vestra sidan af Lillsjön.

12,186. *Södermanland, Österrekarne hd, Näshulta sn, Nygård* (afsöndradt från Pukfält). En större slipsten af gråsten samt eggdelen af en skafthålsyxa; f. i närheten af hvarandra (3 till 4 fots afstånd) 1 ½ fot djupt »i rödaktig backjord med 7 till 8 tums matjord ofvanpå».

12,187. *Dalsland, Vedbo hd, Tisselskogs sn, Korpedalen* (under Ramdalen). Tre egendomliga, smärre människofigurer af sten, f. 1899 vid borttagande af en stubbe, jämte 5 till 7 andra stenbilder.

12,188. *Öland. Utan närmare fynduppgifter.* En tunn flintyxa, en flintspån, en fyrsidig stenyxa, en mindre, trind sten, yxliknande, en större skafthålsyxa. — *Kalmar län, Handbörds hd, Fliseryds sn.* En flintdolk, en båtformig stenyxa med skadad bane, en simpel skafthålsyxa, tämligen stor.

12,189. *Öland, N. Möckleby sn, Bostorp.* Dolk af gulaktig flinta, afslagen framtill, udden af en annan flintdolk, hörnbit af en flintyxa och 5 flintskärfvor, ett litet bågspänne af brons med nålslida (utan tvärstång). — *Bläsinge.* Grå flintdolk med afslagen spets, bågspänne af brons »mit umgeschlagenem Fuss».

12,190. *Blekinge, Bräkne hd, Åryds sn, Hallahult.* Negativ gipsafgjutning af runraden å en af stenarne i en stenkrets (jfr C. Wibling i *Aarbøger f. nord. Oldkynd* 1897, s. 46 ff.).

12,191. *Öland, Repplinge sn, Äpplerum.* Stort glasögonformigt bronsspänne, f. på samma ställe som de tre liknande spännena inv. 10,872.

12,192. *Skåne, Oxie hd, Hyllie sn, Elinelund* (2 km. S. om Limhamn). Kort svärdsklinga af brons med nithål (fig. 189), f. jämte bitar af obrända ben inom och under en nästan kistliknande samling af kullerstenar, som påträffats vid grustäkt i Järavallen.

12,193. *Skåne, Villands hd, »Valje-viken på Trolle-Ljungby»* (jfr Valje gård i Sölvesborgs landsförsamling, hörande under Årup i Ifvetofta sn, hvilken gård lyder under Trolle-Ljungby). Människobild af brons (fig. 190, jfr *Mbl.* 1895, sid. 104 och 1900, sid. 155).

189. 1/2.

12,194. *Gotland.* Djurhufvudformadt bronsbeslag med holk från tidigaste medeltid (jfr inv. 8,312).

12,195. *Gotland* (södra delen af ön). Delar af en bronsfibula (*Sv. F.* 314), en oval remsölja af brons med rest af genombrutet beslag, två fragment med genombrutna bronsbeslag, det ena med ledgång, ett bronsbeslag (*Sv. F.* 333), 10 dylika utan ring, 2 andra bronsbeslag, en mängd smälta bronsfragment, 2 små bronsringar, 9 pärlor af brons, 4 af sten, 8 af blått glas samt några smältklumpar, en benkam, några bitar af ett lerkärl; allt detta trol. ett slutet fynd; spänne (*Sv. F.* 439), bitar af en prydnadsskifva (*Sv. F.* 580), bitar af ett kedjesmycke med en tillhörande fästeplatta, ett remändbeslag, skaftet af en nyckel, holk till ett knifskaft, en liten ring, 3 massiva nitar och en mindre nit samt några fragment, allt af brons, 7 pärlor af glasfluss (hvaraf en med bronsbeslag), samt flere smältklumpar af dylika; allt detta trol. ett slutet fynd; ett genombrutet ändbeslag med två djurhufvuden (per. VII), två starkt nötta beslag (vik.-tid.), mindre ringspänne med facetterade knoppar, ett mycket nött armband, nedre delen af en nyckel till bultlås, allt af brons; två sländtrissor af ben och en af marmor, en kambit (strödda fynd); remsölja med beslag samt två rembeslag, det ena med ring, allt af brons, liten yxa och ett egendomligt föremål af järn; trol. ett slutet fynd.

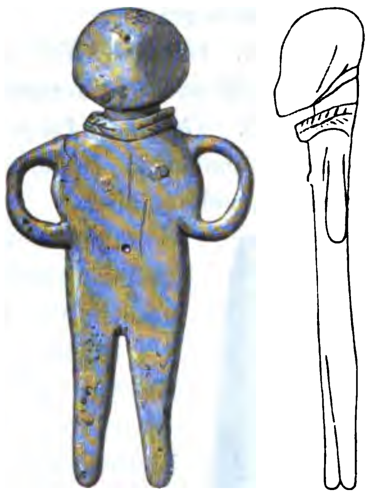

190. 2/3.

12,196. *Västmanland, Yttertjurbo hd, Björksta sn, Berga.* Liten hålcelt af brons med ögla.

12,197. *Stockholm, Nya dramatiska teaterns tomt.* Spjällsnöre(?) af snodd metalltråd, f. vid grundgräfning.

12,198. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Strykjärn, f. vid gräfning för kajsättning på södra sidan.

12,199. *Uppland, Åsunda hd, Tillinge sn, Uddala.* Stenyxa med skafthål, liten, illa formad.

12,200. *Skåne, Luggude hd, Ekeby sn, Gedsholm.* Långt mejselformadt verktyg af grönsten, ovanlig form.

12,201. *Uppland, Sigtuna.* Ett Gustaf I:s 2-öre 1537.

12,202. *Öland, Stenåsa sn, Fröslunda.* Guldsolidus präglad för Honorius, f. vid plöjning, jfr inv. 12,262.

12,203. *Gotland, Näs sn, Skåls.* Botten till en stor rund spännbuckla, med ornering som *Sv. F.* 543, f. under harfning i s. k. Krokshageåker.

12,204. *Gotland, Näs sn, Lingsarfve.* Djurhufvudformad spännbuckla med punktornering, utan botten, f. i åker.

12,205. *Gotland, Lärbro sn, Tängelgårda.* Djurhufvudformad spännbuckla, enklare form af *Sv. F.* 537, trasig, blankskurad, f. vid plöjning.

191. 1/3.

12,206. *Gotland, Öja sn, Rannarfve.* Djurhufvudformad spännbuckla med punktornering, utan botten, f. i ett dike.

12,207. *Gotland, Väte sn, Hassle.* Ett Kristian III:s Visby-mynt (halfskilling) 1554.

12,208. *Gotland, Stenkumla sn, Kube.* Helt litet ringspänne af brons, utan torn, f. i trädgård.

12,209. *Gotland, Vall sn, Prästgården.* Mycket stor stenyxa med skafthål, väl slipad, f. vid gräfning af ett afloppsdike i en åker.

12,210. *Gotland, Tofta sn, Krokstäde.* Skadad, mycket stor, bågformig stenyxa, f. i Hemåker.

12,211. *Gotland, Tofta sn, Krokstäde.* Större grönstensyxa utan skafthål, af spetsoval genomskärning, sned, väl slipad (fig. 191), f. vid röjning å en »boplats».

12,212. *Gotland, Stenkyrka sn, »Ekeskogs»* (skall trol. vara Ekebys). Grönstensyxa utan skafthål, med antydda smalsidor, f. vid plöjning.

12,213. *Gotland, Mästerby sn, Sallmunds.* 240 svenska kopparmynt 1715—1805, f. vid plöjning i en nyodlad åker; de lära »ha varit uppställda å kant, sida mot sida i tre rader».

12,214. *Dalsland, Nordals hd, Gunnarsnäs sn, Södra Bäckebol.* Vacker flintyxa (*Sv. F.* 20), f. 1876, jämte en dylik, inväxt i roten på en al. — *Lindstorp.* Grönstensyxa utan hål, med smalsidor, simpel skafthålsyxa med afslagen egg, slipsten af kvartsit (jfr *Sv. F.* 5), sländtrissa af sten. — *Skogsbol.* En smal spjutspets af flinta med tånge, två smärre flintdolkar med knöligt skaft, två trindyxor af grönsten, den ena skadad, en liten skafthålsyxa, illa formad. — *Holms sn, Berg.* Järnyxa med skaftholk (medeltida?), f. tämligen djupt å en mad. — *Hökeberg.* Liten flintyxa (*Sv. F.* 20), spjutspets af flinta med tånge, något slipad, liten flintdolk med fyrsidigt skaft, fyrsidig grönstensyxa, väl slipad, skafthålsyxa af simpel form. — *Sunnanå.* Af flinta: vacker pilspets med urnupen bas, liten dolk med fyrsidigt skaft, krum såg, dåligt formad, skifferhänge, mejselformigt, med ögleformigt hål upptill. — *Mellerudstrakten* (trol. Holms sn?). Eggdelen af båtformig stenyxa med holk, eggdelen af liten trindyxa, tunn flintskrapa, afslagen. — *Jerns sn, Lottsbyn.* Skafthålsyxa af grönsten, tämligen stor. — *Skålleruds sn, Bränna.* Stor skafthålsyxa, väl slipad. — *Tössbo hd, Tösse sn.* Sköldbuckla, yxa, spjutspets, betsel, knif och eldstål; allt af järn, från vikingatiden, f. vid Bergslagsbanans byggande.

12,215. *Dalsland, Valbo hd, Jerbo sn, Plogstarud.* Tväryxa af grönsten med skafthål, ämne till smal skafthålsyxa (hålet ej påbörjadt). — *Högsäters sn, Skallsjö.* Flintyxa med tjock bane, lång och smal skafthålsyxa; enl. uppg. f. »liggande på hvarandra i en torfmosse»; två smärre skafthålsyxor. — *Edstena.* Skafthålsyxa med sönderstött egg. — *Grönlanda.*

Fyrsidig grönstensyxa utan hål, banedelen af en liten skafthålsyxa med märke efter påbörjadt skafthål bredvid det fullbordade. — *Ullstack.* Pilspets af flinta, oregelbundet formad af en spån. — *Rennelanda sn, Rud.* Liten tjocknackad flintyxa med snedslipad egg, eggdelen af en skafthålsyxa.

12,216. *Gotland, Follingbo sn* (Norbys enl. uppg.). Ett Knut den stores mynt. — *Sydöstra Gotland.* Bronsspänne (*Sv. F.* 438), hängprydnad (*Sv. F.* 612, beläggningarna borta).

12,217. *Skotland.* Bronsyxa med höga skaftkanter, gipsafgjutning af egendomligt facetterad stenklubba med skafthål (se Catalogue of the National Museum of Antiquities of Scotland, 1892, sid. 46). — *Gåfva af herr J. Curle.*

12,218. Österrikisk thaler 1484 (ärkehertig Sigismund), järnstamp till Adolf Fredriks plåtmynt 1752 (jfr inv. 12,366).

12,219. Preussisk 5-mark 1903, Oldenburgsk 5-mark 1900. — *Gåfva af docenten O. Almgren.*

12,220. *Medelpad, Attmars sn, Sörfors.* Förgylldt bågspänne af brons, nästan alldeles likt *Sv. F.* 440, f. för många år sedan i en helt liten hög bland kol och ben jämte en tveeggad svärdsklinga utan fäste; se Adlers i *Mbl* 1900, s. 30. — *Gåfva af frih. E. K:son Leijonhufvud.*

12,221. *Gestrikland, Hedesunda sn, Östveda.* A) Yxa, smalt eneggadt svärd, knif, eldstål, några beslag och fragment af järn, delar af ett lerkärl, ett bryne, en hålmejsel af sten, några eldsprängda flintbitar samt brända ben och kolbitar; f. tills. vid planeringsarbete; B) ytterst liten, oval spännbuckla, några små bronsfragment, en röd glaspärla (itu), en smält glaspärla samt några järnfragment; f. tills. ett stycke från föregående fynd (jfr inv. 11,944 och 12,016).

12,222. *Gotland, Vänge sn, Nickarfve.* Af brons: en större remsölja med beslag (fig. 192), en cirkelrund doppsko till svärdsslida med två lösa plåtar (fig. 193), samt diverse beslag till dryckeshorn, nämligen två rikt profilerade ändbeslag, ett handtag och talrika bitar af mynnings- och sidobeslag samt af de från de senare utgående kedjorna med mellanstycken af läder

(fig. 194); af järn: bitar af ett tveeggadt svärd, två spjutspetsar, den ena med, den andra utan hullingar, delar af två sköldbucklor (*Sv. F.* 292, men mera flattryckta), ett lerkärl (*Sv. F.* 395, men med rikare ornering), ett dylikt mycket stort, oorneradt, ett litet simpelt lerkärl (fig. 195), en liten bit hartstätning; allt f. vid stenbrytning å ett gärde »där ett större

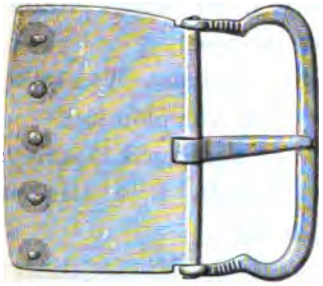

192. 2/3.

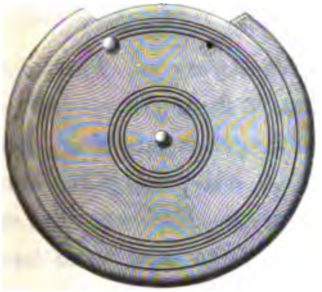

193. 1/2.

194. 1/1.

195. 1/3.

196. 1/3.

antal ringformiga stenrösen finnas». Järnsakerna lågo »i en stensatt graf, 8 fot lång, 3 fot bred, jämte två skelett». Lerkärlen och bronsföremålen funnos i ett par andra stenrösen. Delar af de två skeletten ha sedan tillvaratagits genom fil. lic. O. V. Wennersten; det ena kraniet är försedt med ett stort *trepanationshål.*

12,223. *Gotland, Hogräns sn, Gervalds.* Af brons: två bitar af en bronsskopa (*Sv. F.* 376—77), profileradt hornände-

beslag, ett länkstycke till en hornkedja (dessa saker eldskadade) samt ett beslag med två nitar; af järn: eneggadt svärd, två spjutspetsar (den ena med hullingar, helt kort), en konisk sköldbuckla, ändstycke af ett sköldhandtag (*Sv. F.* 289—90), del af en nyckel samt skadad sölja; allt enl. uppg. f. tills. vid plöjning i s. k. Ekåker efter borttagande af 4 tydligen förut rubbade kalkstenshällar, jämte ett i N.—S. liggande skelett. — Spjutspets af järn samt ett fragment af knif el. dyl.; f. i ett grustag; järnnyckel, trekloig (ä. jä.), f. på annat ställe i Ekåker, också bland lämningar af ett stenröse.

12,224. *Gotland, Vallstena sn, Grens* (Grinds). Två smärre tunna stenmejslar, en järnyxa (fig. 196); f. vid plöjning.

12,225. *Gotland.* Ett Filip IV:s af Spanien kopparmynt 1664 (= Heiss pl. 38, nr 44), snedt prägladt, f. å allmänna vägen mellan Visby Söderport och Länna.

12,226. *Västergötland, Falköpingstrakten.* Mindre flintyxa med tunn bane, liten flintdolk eller spjutspets med knöligt skaft, skafthålsyxa, degenereradt båtformig, bronsyxa (*Sv. F.* 117).

12,227. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Tjärtakan.* Lancettformig spjutspets af mörk flinta, 3 flintspån. — *Kärserud.* Grönstensyxa utan hål, med oval genomskärning, liten skafthålsyxa, afslagen dylik med nytt hål påbörjadt, banedelen af en dylik. — *Valbo hd, Ödeborgs sn, Rådane.* Tre medelstora skafthålsyxor. — *Löfåsen.* Flintyxa med tunn bane, skadad, stenklubba med skafthänna, helt liten skafthålsyxa; allt f. på 1890-talet.

12,228. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Kopperud.* Skafthålsyxa. — *Svenningstakan.* Dylik, något mindre; båda f. i åker.

12,229. *Östergötland, Lysings hd, Ödeshögs sn, Åby, Fyrbondegården.* Tre smärre skifyxor (en afb. fig. 197), en tjock aflång skrapa, 26 spånor eller bitar af dylika (däraf några sammanpassande, 5 ha tillhuggen rygg, 3 ha bearbetad kant) samt 3 skärfvor (däraf två med slipspår); allt af flinta; f.

spridda på en areal af omkr. 100 kv.-famnar å sidländt åker, odlad för omkr. 50 år sedan, tätt söder om åsen Häggestabacken. Åtminstone en af de slipade skärfvorna dock f. på annat ställe, enl. hittarens uppgift till amanuensen T. Arne. Jfr Arnes uppsats i *Ymer* 1905, s. 119.

12,230. *Öland*, *Källa sn*, *Nyby nr 5*. Stor skafthålsyxa af grönsten, ovanligt flat, f. i åker.

197. 1/2.

198. 1/2.

12,231. *Skåne*. Liten, väl slipad skafthålsyxa af ovanlig form, med utdragen bane och djupa orneringsfåror (fig. 198), köpt hos antikvitetshandlanden D. W. Groonheim i Köpenhamn, som uppgaf sig ha köpt den af en kringvandrande handlande, som förvärfvat den mellan Lund och Trelleborg.

12,232. *Värmland*, *Nordmarks hd*, *Blomskogs prästgård*. En gammal båt, f. i en skogstjärn.

12,233. *Stockholm*, *Helgeandsholmens norra sida*. Föremål af bränd lera af oviss användning.

12,234. *Södermanland*, »Sandö herrgård vid Dalarö», säkerligen = Sandemar i Österhaninge sn, Sotholms hd. Större spjutspets af skiffer med hullingar, udden afslagen.

12,235. *Dalsland*, *Tössbo hd*, *Åmåls stads område*, *Nedre Kilane*. Eggdelen af stor tunnackad flintyxa, liten fyrsidig flintmejsel, illa slipad. — *Åmåls sn*, *Knöttkärr*. Mindre flint-

yxa med spetsoval genomskärning, slipad blott vid eggen, ändstycke af en flintsåg. — *Jakobsbyn*. Medelstor skafthålsyxa, något vittrad. — *Fagerhult*. Skafthålsyxa, illa formad och starkt vittrad, ena sidan alldeles slät (snarare genom afspjälkning än slipning). — *Mo sn, Östra Byn*. Mindre skafthålsyxa, illa formad. — *Fröskogs sn, Östersbyn*. Mindre skafthålsyxa, trubbig egg. — *Tösse sn, Berget under Slommerud*. Mindre skafthålsyxa. — *Ödberga*. Större dylik med påbörjadt hål, vittrad. — *Tydje sn, Rolfskärr*. Flintdolk, starkt omknackad. — *Forsnäs*. Skafthålsyxa med snedt afslagen bane. — *Ånimskogs sn, Hemmingsbol*. Mindre skafthålsyxa. — *Håkerud*. Större trindyxa, vittrad, skafthålsyxa, hvars eggdel är snedt afspjälkad, nedre delen af starkt vittrad skafthålsyxa, afslagen öfver hålet. — *Hult*. Två föremål tillhörande fyndet inv. 7378 (se *Mbl.* 1892 s. 90), nämligen häktan till den där fig. 62 afbildade knäppehyskan af brons (ett nithufvud borta) samt en bronsring med tvärrefflad och emaljerad utsida. — *Valbo hd, Färgelanda sn, Vrine*. Tunn skifskrapa af flinta, med skorpa på öfversidan, stenklubba med skafthränna, skadad. — *Baggetorp*. Eggdel af skafthålsyxa. — *Högsäters sn, Krakctorp*. Flintsåg. — *Rennelanda sn, Bäckenäs*. Tunt, bredt skifferbryne med hål. — *Nordals hd, Gunnarsnäs sn, Sandlycke*. Midtstycke af en flintdolk, omarbetadt på egendomligt sätt.

12,236. *Västergötland, Redvägs hd, Timmele sn, Hukekulla*. Två Magnus Erikssons mynt lika Hildebrand 613—619, en facetterad bergkristallpärla, en aflång pärla af horn(?); hörande till samma fynd som inv. 10,798 och 10,836.

12,237. *Stockholm, Karlbergsvägen*. Bronsyxa med höga skaftkanter (*Sv. F.* 142), f. vid nedläggning af rörledning.

12,238. *Västergötland, Redvägs hd, Böne sn, Åfärd*. Itubruten guldfingerring med infattad ofärgad glasbit (1500-talet?).

12,239. *Uppland, Simtuna hd, Simtuna sn, Forsby*. Liten fyrsidig flintmejsel. — *Vånga*. Pilspets af flinta, bred, groft slagen. — *Karlsborg*. Trindyxa af grönsten. — *Gölja*. Liten fyrsidig hålmejsel af svart sten. — *Altuna sn, Refvelsta*. Stor

grönstensyxa(?) utan hål, mycket vittrad, ojämnt formad. — *Nyborg*. Mindre skafthålsyxa, skadad vid banen. — *Torstuna hd*, *Torstuna sn*, *Orsta*. Eggdel af mindre skafthålsyxa. — *Valsbrunna*. Bitar af ett groft lerkärl, f. i ett sandtag. — *Åsunda hd*, *Sparrsätra sn*, *Brunnby*. Eggdel af fyrsidig grönstensyxa. — *Lagunda hd*, *Biskopskulla sn*, *Villsberga*. Eggdel af mindre skafthålsyxa, spjutspets af järn, smal. — *Bälinge hd*, *Skuttunge sn*, *Häggeby*. Eggdelen af större skafthålsyxa. — *Örbyhus hd*, *Vendels sn*, *Tomsarbo*. Liten fyrsidig mejsel af svart sten.

Västmanland, *Yttertjurbo hd*, *Sevalla sn*, *Attersta*. Eggdel af båtformig stenyxa med skaftholk.

12,240. Adligt sigill af stål, fäst vid en hjärtformig kapsel; i vapnet en man med en blomma; initialer P Z (ej svenskt).

12,241. *Bohuslän*, *Tanums hd*, *Tanums sn*, *Björnås*. Medelstor skafthålsyxa, något skadad, f. vid dikning i myr. — *Fossum*. Eggdel af liten skafthålsyxa, vittrad, f. i ån. — *Fröstorp*. Stor, tjock skafthålsyxa, f. i bäcken Ö. om gården. — *Hude moar*. Stor, vacker flintdolk med fyrsidigt skaft, f. i en myr på fjället N. om Hud, flintsåg, f. på annat ställe i samma myr. — *Kalleby*. Trekantig pilspets af flinta (*Sv. F.* 65). — *Knäm*. Grönstensyxa utan hål med oval genomskärning, eggdel af skafthålsyxa af dioritporfyr (*Sv. F.* 40), platt bryne af kvartsit. — *Lycke*. Tjocknackad flintyxa, mindre, f. uppe i fjället. — *Orredal*. Smal, vittrad skafthålsyxa. — *Prästgården*. Skadad flintdolk med fyrsidigt skaft, skadad stenyxa med helt litet hål, båda f. vid odling uppe i fjällen vesterut — *Ryland*. Två små trindyxor (den enas egg sönderstött efter hittandet), f. i ett sandtag, S. om vägen Hede—Ulfvesked, eggdel af större trindyxa, f. i en åker bredvid samma sandtag. — *Norra Svandal*. Smal spjutspets af flinta, något slipad, f. i sank mark strax NV. om gården, en flintspån och en bit af d:o, större skafthålsyxa, ringformig bärnstenspärla, f. i ett grustag. — *Tore Svandal*. Stenyxa med hål, f. i fjället, vid ett torp här-

emellan och Såtorp, två sländtrissor af täljsten och en dylik af bränd lera (?). — *Såtorp* (östligaste gården). Mindre skafthålsyxa, skadad, banedel af en större dylik, borrhålstapp af dylik, sländtrissa af täljsten. — *Sögård.* Trindyxa med hålegg (?) skadad, mindre skafthålsyxa, skadad. — *Stora Ulfvesked.* Stor grönstensyxa utan hål, oval genomskärning, skifskrapa af flinta. — *Utby Nergården.* Stycke af flintdolk eller spjutspets, ändstycke af flintsåg, flintspån, 3 sländtrissor af täljsten, lerpärla. — *Utängen.* Skafthålsyxa, starkt uppslipad, f. uppåt fjället. — Möjligen *Tanums sn.* Pilspets af hvit flinta med hullingar (köpt från ett sterbhus i Hafstensund, utan fynduppgift). — *Tanums hd, Lurs sn, Apelsäter.* Stor stenyxa med påbörjadt skafthål. — *Berga.* Liten flintdolk, f. vid stranden af Martjärn. — *Hessland.* Lång pilspets af skiffer med hullingar, udden afslagen, f. jämte två dylika, två stenyxor m. m. i grustag vid järnvägens anläggning. — *Tormåseröd.* Oslipad flintyxa, påminnande om Hästefjordstypen. — *Inlands Nordre hd, Jörlanda sn, Bråland.* Spjutspets af grå flinta (*Sv. F.* 47), f. uppåt liden SO. om byn, i närheten af en gånggrift, skifferhänge (*Sv. F.* 4), skadadt nedtill, f. i ett sandtag i ett fjällpass V. därom.

12,242. *Västergötland, Redvägs hd, Blidsbergs sn, Dalakvarn.* Trindyxa af grönsten. — *Danstorp.* Eggdel af liten skafthålsyxa. — *Böne sn, Åfärd.* Fyrsidig grönstensyxa, mindre, f. nära sjön Lönnern. — *Hössna sn, Dufvered.* Liten skafthålsyxa. — *Hössna öfre by.* Bladformig spjutspets af grå flinta. — *Fifflereds sn, torpet Källeberg* (under Källeryd). Liten flintdolk med tvåsidigt skaft; liten skafthålsyxa, f. i skogsmark. — *Nabben.* Flintspån. — *Humla sn, Sköllen.* Liten smal flintmejsel med hålegg, fyrsidig grönstensyxa. — *Timmele sn, Boängen.* Mindre hålmejsel af flinta. — *Knape.* Sländtrissa af sten. — *Ek Öfregården.* Stor grönstensyxa med smalsidor, vittrad skafthålsyxa. — *Utan närmare fynduppgift.* Eggdelen af tunn flintyxa. — *Brunn sn, Kälkaredssjön.* Flintskifva. — *Vartofta hd, Habo sn.* Smalmejsel af flinta.

Småland, utan närmare fynduppgift. Liten skafthålsyxa med (i senare tid) infilade fåror.

12,243. Åtta adliga sigillstampar.

12,244. Ett-öre klipping 1624(?).

12,245. *Västergötland, Redvägs hd, Timmele sn, Lena Heljesgården.* Oslipad, tjock flintyxa med hålegg, f. i en mossodling omkr. 2—2½ km. NV. om kyrkan, jämte en liknande men slipad yxa, som afyttrats åt annat håll.

12,246. *Västergötland, Väne hd, Trollhätte sn, Håjum.* Litet simpelt lerkärl innehållande några brända benbitar, f. vid ett grustag i förstörd hög.

12,247. Sigillstamp af stål med friherrliga ätten Focks vapen, svarfvadt träskaft.

12,248. *Ångermanland, Nordingrå sn, Öfverveda.* Två krumma skifferknifvar, ett fragment af dylik(?) samt ett fragment af skifferpilspets; f. å hemmanet nr 3 i s. k. Öfveränget år 1904 efter djupplöjning, alla på en gång och nästan på samma ställe; egendomligt skifferverktyg med mejselegg på ett kort utsprång, som utgår från handtagets midt vinkelrätt mot detta, något skadadt, f. å ett torp under hemmanet nr 1, alldeles nära intill nyssnämnda fyndplats; bred skifferyxa med hålegg, och långsträckt slipsten af sandsten; f. på hemmanet nr 2 i omedelbar närhet af Öfveränget (jfr inv. 12,085 och 12,114).

12,249. *Gotland, Vestkinde sn, Vies.* Fyrsidig tväryxa af grönsten med tunn bane, liten nästan trind stenyxa, simpel skafthålsyxa, medelstor. — *Björke sn, Norrgårda.* Fyra och ett halft arabiska mynt, enl. uppg. från samma fyndplats som tidigare dylika fynd därstädes (se Ant. Topogr.). — *Utan närmare fynduppgift.* Ringspänne af brons med upprullade ändar (sakerna köpta från antikvitetshandlanden A. Florin).

12,250. *Kalmar län, Aspelands hd, Gårdveda sn och herregård.* Dubbelskalig, oval spännbuckla som *Sv. F.* 551 (dock något enklare), f. för ett par år sedan vid planering till en ladugårdsbyggnad.

12,251. *Bohuslän, Tanums hd, Lurs sn.* Oslipad grönstensyxa af »Hästefjordstyp», banedelen af en stenyxa med ofullbordadt skafthål, afslagen längs en skiktyta i stenen.

12,252. *Värmland* (Sunne sn?). Holkyxa af brons (*Sv. F.* 145), skadad upptill.

12,253. *Uppland, Sjuhundra hd, Skederids sn, Finsta.* Arabiskt silfvermynt (äldre typ), f. vid ärtsåning i en åker nära den nya sågen och nära ett graffält.

12,254. *Västmanland, Yttertjurbo hd, Björksta sn, Vida.* Flintdolk med fyrsidigt skaft, skafthålsyxa af grönsten samt 2 fragment af dylika. — *Valla.* Bronslänk (trol. vik.-tid.). — *Tortuna sn, Fors.* Skafthålsyxa.

Uppland, Torstuna hd och sn, Kålsta. Skafthålsyxa med egendomligt formad bane. — *Simtuna hd och sn, Kaby.* Starkt vittrad eggdel af båtformig stenyxa. — *Åsunda hd, Bred sn, Boda.* Banedel af skafthålsyxa. — *Tillinge sn, Mälby.* Mycket liten stenmejsel, sländtrissa af sten. — *Tibble.* Banedel af skafthålsyxa. — *Lagunda hd, Långtora sn och gård.* Fyrsidig grönstensyxa med tunn bane. — *Nysättra sn, Hammarby.* Skafthålsyxa. — *Håbo hd, Öfvergrans sn, Nyckelby.* Skadad stenyxa utan hål, med antydda smalsidor, eggdel af liten skafthålsyxa.

12,255. *Skåne, Helsingborg, Tågaborgshöjden.* Bronsyxa som *Sv. F.* 116, men oornerad, bronsyxa (*Sv. F.* 117), 2 spjutspetsar af brons (*Sv. F.* 101); f. år 1895 vid anläggande af en cykelbana tills. med inv. 11,226 och 11,319: 6, 7 samt enl. uppg. med *»delar af en mindre vagn och en bronsskifva af ett spadblads storlek»*, hvilka saker af hittarna förskingrats och oaktadt ifriga efterforskningar ej kunnat tillrättaskaffas.

12,256. *Skåne, Harjagers hd, V. Karaby sn, Ålstorp.* Skafthålsyxa af sten lik Müller, *Ordning, Stenalderen,* 99—100.

12,257. *Södermanland, Öknebo hd, Turinge sn, Nykvarn.* Större fyrsidig flintyxa med hålegg, f. i en åker.

12,258. *Södermanland, Svartlösa hd, Brännkyrka sn, Herrängen.* Banedelen af en skafthålsyxa af sten.

12,259. *Småland*, *Visingsö*. Miniatyrsvärd af brons (fig. 199), f. i en hög. — *Ljungby* (Sunnerbo hd). Pilspets af järn (*Sv. F.* 501), järnknif med glödpatina. — *Småland?* Skifferbryne med hål; enl. påskrift »hittadt under gräfning efter ben nära klosterkyrkan på 3 alnars djup». — Liten holkyxa af brons, f. 1842 i en åker vid »Kafholm». — *Utan fynduppgifter*. Bronsknif (*Sv. F.* 189), 2 pilspetsar af järn (*Sv. F.* 501) och en järnknif, alla med glödpatina, en »dalpil». Föremålen härröra ur afl. domprosten Wetters i Vexiö samling.

199. 1/1.

12,260. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Falköpings sn*, *Viken*. Skafthålsyxa med hålet ej påbörjadt. — *Vilske hd*, *Gökhems sn*, *Stommen*. Skafthålsyxa, illa formad. — *Skånings hd*, *Vånga sn*. Skafthålsyxa, tämligen stor.

12,261. *Uppland*, *Seminghundra hd*, *Skepptuna sn*, *Bärby*. Slät, bred och massiv guldfingerring, vägande 35,35 gr., f. i en grusgrop.

12,262. *Öland*, *Stenåsa sn*, *Fröslunda*. Guldsolidus präglad för kejsar Leo, f. vid plöjning; jfr 12,202.

12,263. *Blekinge*, *Östra hd*, *Torhamns sn*, *Gislevik*. Stor oslipad flintyxa (*Sv. F.* 19).

12,264. *Blekinge*, *Medelstads hd*, *Edestads sn*, *Binga*. Skafthålsyxa af sten, tämligen lik *Sv. F.* 40.

12,265. Två romerska silfvermynt (det ena republikanskt, Gens Bæbia, det andra från Augustus, C. och L. Cæsares, Coh. 87), ett arabiskt silfvermynt, 4 portugisiska silfvermynt 1798—1830, ett påfligt silfvermynt 1749.

12,266. *Bohuslän*, *Orusts västra hd*, *Tegneby sn*, *Lyrön*. Flat, rund bärnstenspärla. — *Gåfva af handlanden B. P. Jonsson i Lysekil.*

12,267. *Västergötland*, *Redvägs hd*, *Timmele sn*, *Nilsagården*. Fyrsidig grönstensyxa utan hål. — *Gåfva af landtbrukaren E. Svensson.*

12,268. *Dalsland, Valbo hd, Torps sn, Hedenstorp.* Mycket stor grönstensyxa med påbörjadt skafthål. — *Tollebo.* Stycke af stenhacka lik Montelius, *Sveriges forntid* fig. 57, flintstycke (liknande en skifyxa), f. å Tollebosjöns södra strand. — *Högsäters sn, Solberg.* Oslipad flintyxa med hålegg. — *Norra Brasäter.* Skadad lancettformig spjutspets af flinta. — *Norra Edstena.* Skadad flintsåg med konkav egg. — *Rösäter.* Skadad stenklubba med skafthränna, f. i en mosse. — *Nolby.* Stycke af skafthålsyxa, skifferbryne. — *Färgelanda sn, Kasene under Vrine.* Flintsåg med rak egg. — *Gåfva af hr Th. L. Langer.*

12,269. *Dalsland, Valbo hd, Ryrs sn, Värhult.* Några grofva lerkärlsbitar samt en bränd benbit(?); f. i en utgräfd hällkista; en del oformliga brända lerbitar samt slaggbitar; f. i en skadad »grafhög». — *Kikerud.* Två stycken af en flintboll. — *Torps sn, Ellenö-sjöns stränder.* En del flintaffall, däribland flere bitar med slagbuckla och bitar af spånor, en tväreggad pilspets(?), ett par bitar med eldsprickor. — *Tössbo hd, Tydje sn och by.* Några små bitar af en täljstensgryta, f. jämte en sönderfallen kruka i en till källare utgräfd grafhög. — *Ånimskogs sn, Hult.* Kanonben med spår af bearbetning, f. i en grafkista i ett röse bredvid det, hvari inv. 7,378 fanns.

12,270. *Östergötland, Dals hd, Herrestads kyrka.* Antependium af röd fasonerad sammet med broderad bård, från slutet af medeltiden. — *Gåfva af Herrestads församling.*

12,271. *Uppland, Sigtuna.* Större rund, skulpterad sten af okänd bestämmelse (medeltid). — *Gåfva af rådman U. Hallerström.*

12,272. *Uppland, Sigtuna.* Tre bitar af en runsten af röd sandsten.

12,273. *Östergötland, Lysings hd, V. Tollstads sn, Alvastra.* Fynd från 25 skelettgrafvar och 9 brandgrafvar å samma graffält, hvarifrån fynden inv.-n:r 11,180, 11,484, 11,746 och 11,960 härröra. Följande grafvar innehöllo fornsaker. *Skelettgrafvar: 157* (med 3 skelett): bronsfibula (fig. 200) och järnnyckel (fig. 201); *159:* hartstätning till träkärl; *161:* bronsfibula (fig. 202),

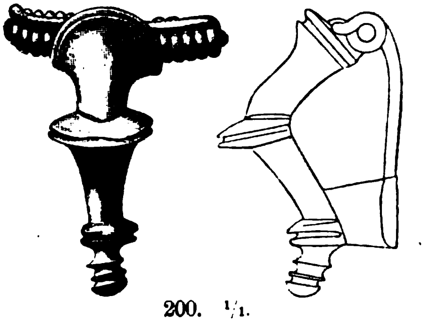

200. 1/1.

201. 1/3.

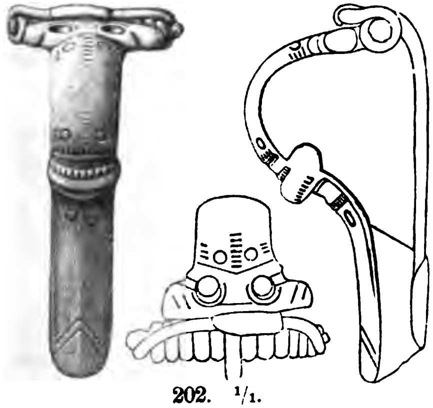

202. 1/1.

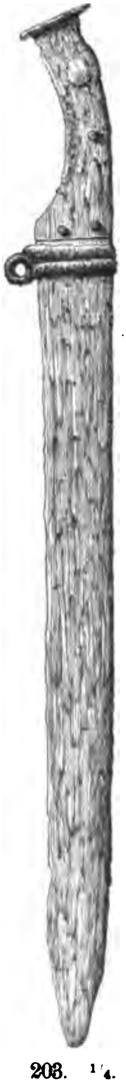

203. 1/4.

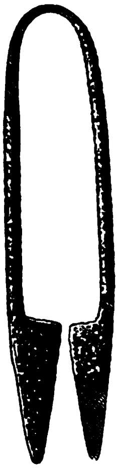

204. 1/3.

205. 2/3.

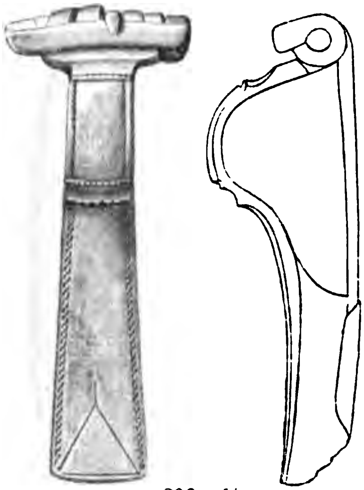

206. 1/1.

hartstätning, järnfragment (bl. a. af en pryl); *164:* eneggadt svärd (fig. 203), sax (fig. 204), knif, ett rännformigt beslag (till svärdsslida?) samt fragment, allt af järn; en fin afbruten bennål (fig. 205) samt en hartstätning: *165:* några bitar af hartstätning; *166:* krumknif och nål af järn; *169:* bronsfibula (fig. 206), fragment af en krumknif och af en järnring med utskott, hartstätning, lerkärlsbit[1]; *172:* knifblad af järn; *176:* krumknif af järn med rester af träskaft, bitar af en synål af järn; *186:* lerkärlsbitar; *189:* några bitar hartstätning; *192:* järnskära, bitar af järnnål. — *Brandgrafvar*: *160:* hartstätning; *167:* lång synål af järn; *181:* litet bryne med hål vid ändan. — Dessutom hittades på olika ställen tre lerkärl utan ben samt en järnskära. — *Undersökningarna utförda sommaren och hösten 1904 af aman. T. Arne.* Se hans uppsats i *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening* 1904, s. 7 ff.

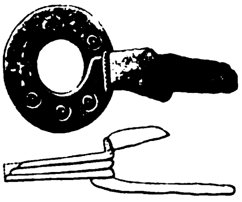

207. 2/3.

12,274. *Öland, Glömminge sn, Ryd.* A. Fynd från ett graffält 1 km. NO. om byn. *Graf 1* (stenröse med jordblandning i kanterna; diam. 8,20 cm.): brända ben, stycke af ett eneggadt svärd, bit af ett svärdsslidebeslag (fig. 207), liten strutformig sköldbuckla, hopböjd spjutspets, bit af bryne, obrända djurben. *Graf 2* (rektangulär stensättning, 7,5 × 5 m.): brända ben, skyddade af flisor. *Graf 3* (rundt stenröse, 10 m:s diam.): brända ben i brandgrop. *Graf 4* (rund stensättning af flata, liggande hällar, 7 m:s diam.): en bränd benbit,

[1] I grusfyllningen öfver denna graf hittades en liten lerkärlsbit med snörornament i sex rader, säkerligen härrörande från stenåldern.

kol. *Graf 5* (lågt rektangulärt röse, 7,5×5 m.): brända ben i brandgrop. *Graf 6* (stort rektangulärt röse med stora kantblock, 14,5×8 m., orienteradt liksom de öfriga af denna form i Ö—V; under ett midtblock stod): en kittel af brons och järn (fig. 208), innehållande brända ben och en järnfibula (fig. 209); dessutom hittades i röset obrända djurben och kol. *Graf 7* (rektangulärt röse, 11×8 m., med stora kantstenar och midtsten): tre gånger hopböjdt, eneggadt järnsvärd, likt *Mbl.* 1898—99, s. 114, fig. 82, spjutspets af järn.

B. Från en hällkista å ett graffält 1/2 km. SV. om byn: obrändt människoskelett (låg på ett kollager, ländkotorna voro *svedda!*), tveeggadt svärd likt *Sv. F.* 280, två spjutspetsar, den ena med *en* hulling (fig. 210), sköldbuckla med bronskant, lik *Sv. F.* 290, och sköldhandtag samt ett remändbeslag (fig. 211); allt af järn. *Undersökningarna utförda af amanuensen T. Arne sommaren 1904.*

12,275. *Västergötland, Laske hd, Larfs sn, Finnestorp.* Hälften af en rikt ornerad svärdsknapp af silfver, 2 bitar af ett annat svärdfästebeslag(?) af silfver, fragment af ett delvis förgylldt silfverbleck med stämpelornering; af brons: fot af fibula, 2 små svärdsknappar, ring med rembeslag, beslag med ögla i samma stycke, fragment af ett beslag med ögla, stycke af en större ring; af järn: delar af ett tveeggadt svärd med egendomligt formad bronsknapp, 3 uddar af tveeggade svärd, 2 doppskor till svärdsslidor, holk af spjutspets, 4 söljor, 2 ringar med beslag, 2 knappar eller nitar, 2 dubbla beslag, 30 diverse fragment och rostklumpar, 2 slaggklumpar, en liten glasskärfva, 2 små flintskärfvor, en liten svafvel(?)bit, bitar af det under inv. 11,790 beskrifna lerkärlet, en mycket stor mängd (bortåt 400?) mer eller mindre sönderfallna hästtänder, en liten obränd benskärfva, ett lårben af människa; *allt f. i juni 1904 vid undersökningar* å fyndplatsen för inv. 11,790 och 11,964, *utförda af fil. kand:na O. Frödin och G. Hallström.*

12,276. *Skåne, Bjäre hd, Barkåkra sn, Västra Kvarn.* Två bronsdolkar, båda med kort tånge och två nitar (fig. 212, 213);

208. 1/5.

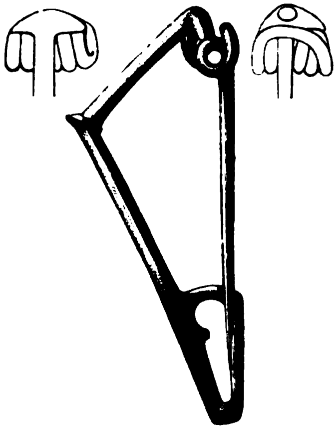

209. 2/3.

210. 1/3.

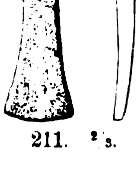

211. 2/3.

212. 1/3.

213. 1/3.

f. jämte brända ben och kolsmulor i en tudelad hällkista i kanten af ett grustag; bitar af ett lerkärl med öra (ä. jå.), f. i jorden ofvanpå hällkistan; en del flintaffall f. på annat ställe i grustagskanten. — *Den ena bronsdolken gåfva af fröken A. Baumbach, öfriga fynd anträffade vid undersökning, utförd af apotekaren V. Baumbach i Engelholm.*

12,277. *Uppland, Frösåkers hd, Börstils sn, Husbacka.* Brända benbitar, obrända djurben (nöt, får?, fågel), brända lerklumpar. *F. vid undersökning af ett jordblandadt röse, utförd af fil. kand. O. Frödin.*

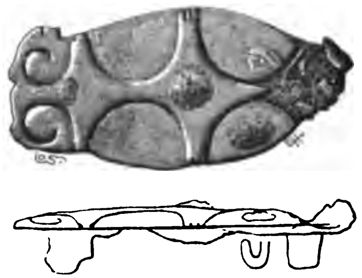

214. $^1/_1$.

12,278. *Uppland, Seminghundra hd, Frösunda sn, Åttestad.* Bronsspänne af egendomlig form (fig. 214), 2 glaspärlor, en nitnagel och en spik af järn, samt bitar af ett mindre, oorneradt lerkärl; f. i en förstörd grafhög.

12,279 *Öland, Torslunda sn, Kåtorp.* Guldsolidus, Theodosius II, dock något barbarisk prägel, f. »i en stenbröttel».

12,280. *Öland, N. Möckleby sn, Dörby.* Guldfingerring, sluten, något ornerad, f. i åker (trol. ä. jå.).

12,281. *Gotland, Garda kyrkogård.* Tre djurhufvudformade spännbucklor med prickornament, 2 bottnar till dylika bucklor, en snodd öppen armring, ett skadadt armband, en liten förgylld ring, en nål, en silfverbelagd hängprydnad (*Sv. F.* 612), allt detta af brons, spetsen af en järnknif med bronsdoppsko till slidan, 26½ pärlor af glasfluss, bärnsten m. m.; allt f. vid 2 af 7 skelett, som anträffades 2 m. norr om kyrkan, vid gräfning för åskledare. Vid samma tillfälle anträffades ytterligare en spännbuckla, 4 hängprydnader och 2 bärnstenspärlor, hvilka af hittarne sålts till enskild person.

12,282. *Gotland, Akebäcks sn, Suderbys.* Holkyxa af brons (*Sv. F.* 151), vittrad, f. i åker, i närheten af en vägartad stenläggning.

12,283. *Gotland, Valls sn, Levide.* Järnföremål, liknande hjaltet å ett vikingatidssvärd, hvilket det trol. dock ej är, f. i åker, där ett stenröse lär ha funnits.

12,284. *Gotland, Eskelhems sn, Tjuls.* Rundt spänne (*Sv. F.* 437), skadadt, bottnen af djurhufvudformad spännbuckla, litet ringspänne, öppen oornerad armring, två spiralringar, en större sluten ring; allt af brons, f. i Bryåker.

12,285. *Gotland, Väte sn, Tuna.* Liten stump af en guldten samt några guldspånor, tills. vägande 7 gr., en söndrig fingerring af silfver(?), bitar af en halsring och en eller två armringar(?) af brons, en liten bronsnål samt några andra bronsfragment; allt f. vid gräfning i en trädgård.

12,286. *Gotland, Sanda sn, Sandegårda.* Litet ringspänne af brons, snedrefflad, funnet i grunden till en nu rifven, äldre byggnad.

12,287. *Gotland, Hogräns sn, Tomsarfve.* Djurhufvudformad spännbuckla af brons (*Sv. F.* 533), f. i Kummelåker, där förut fornsaker anträffats.

12,288. *Gotland, Vestkinde sn, Nors.* Dubbelknapp af brons med högt spröt (*Sv. F.* 197, ehuru utan knopp på sprötet), f. vid grundgräfning.

12,289. *Gotland, Bro sn, Suderbys.* Nedre delen af en silfverbelagd och förgylld hängprydnad (*Sv. F.* 612), skadad djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, liten ringsölja (medeltida) utan torn, beslag till sölja med spår af förgyllning (medeltida?), allt detta af brons, samt en mosaikpärla; f. vid olika tillfällen under plöjning i »Backåker».

12,290. *Gotland, Halla sn, Högbro* (Broa). Af brons, mer eller mindre försmält: delar af ett bågspänne som *Sv. F.* 445, men mindre, spänne (*Sv. F.* 438) med vidhängande kedjestycke, två lösa bitar af samma kedja, nål med facetteradt hufvud, litet såll-liknande hängsmycke, öglan borta, bitar af en genombruten skifva som *Sv. F.* 580, men med större djurhufvuden, en mängd bitar af ett tunt kärl med tjockare mynningskant; ett par bitar visa lagning; hylsa till ett knifskaft, nit

till en kam med två runda skållor, en gröfre nit, en skena, en böjd ten, 7 pärlor af korall och 99 af glasfluss samt bitar och smältklumpar af omkr. 8 dylika, några grönaktiga, smälta glasklumpar (äro möjligen af annat föremål än pärlor); allt f. i ett trädgårdsland, där en stensättning förr lär funnits.

12,291. *Gotland, Halla sn, Högbro* (Broa). Af brons: rundt spänne som *Sv. F.* 437, men med blott tre djurhufvuden (är till skillnad från alla följande föremål ej eldskadadt), rundt spänne, som haft inläggningar, delar af trol. två ringformiga föremål med djurhufvuden kring kanten (en bit afbildad i fig. 215), holk med djurornamentik, skadad (fig. 216), delar af ett svärdfäste med ringknapp, närmare 30 olika slags rembeslag, mer eller mindre fragmentariska, flere med djurornamentik (däribland fig. 217—219 samt ett par, som höra till sköldhandtaget fig. 220, dessutom två bronsklädda järnfragment, fig. 221, 222; åtminstone det större tillhör ett sköldhandtag), bitar af tunt bleck med djurornamentik, 5 större hattformiga beslag, 7 stora halfklotformiga och 4 mindre nithufvuden, en bred söljetorn samt en del obestämbara fragment; — af järn: stycken af en mängd föremål; tillhöra minst följande: 3 tveeggade svärd, 2 breda och 4 smala eneggade svärd, 8 spjutspetsar, 4 sköldbucklor, flere sköldhandtag (jfr fig. 220, 221), bitar af sköldkantbeslag, bitar af en *hjälm*, hvaribland ögonskyddet fullständigt bevaradt (fig. 223), 4 betsel, en knif, en sax, 2 söljor, flere olika beslag, samt diverse fragment och sammanrostade klumpar; bitar af en grön glasbägare, mestadels försmälta, 3 bitar af 2 sandstensbrynen, 7 bitar af spelbrickor af ben, några brända benbitar (af häst?); allt f. vid odling för anläggande af en trädgård, omkr. en fot djupt och å en areal af omkr. 1/2 kappland.

12,292. *Gotland, Lokrume sn, Aner.* Järnsvärd (vik.-tid.) med bevarade hjalt, men knappen felas, f. i gruset vid kanten af en större utdikningskanal.

12,293. *Gotland, Halla sn, Broa.* Bitar af en djurhufvudformad spännbuckla snarlik *Sv. F.* 537, litet ringspänne, stycke

215. 1/1.

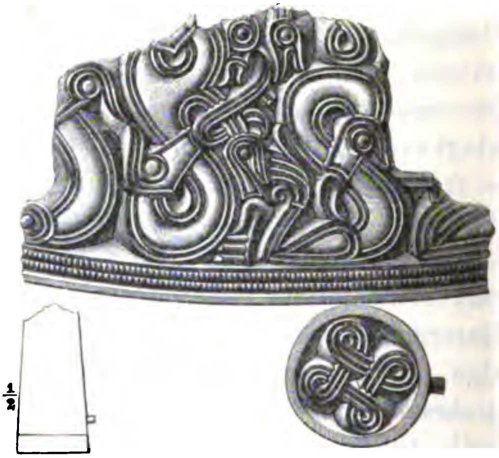

216. 1/1.

217. 1/1.

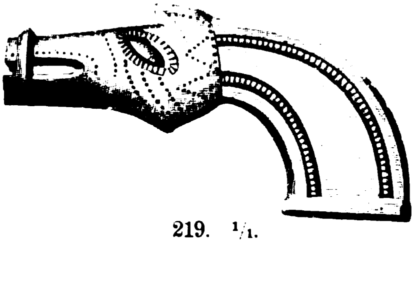

219. 1/1.

218. 1/1.

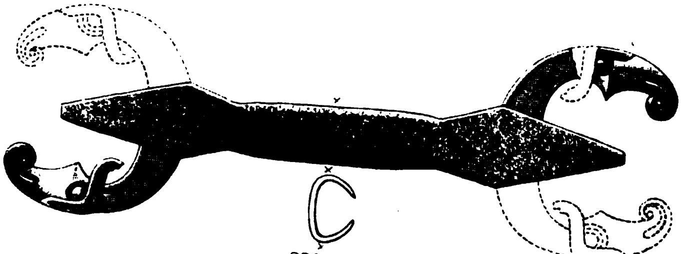

220. 1/4.

221. 1/1.

222. 1/1.

223. 1/2.

af tornen till ett större dylikt, en ring med rembeslag, bitar af ett dylikt rembeslag, en dubbelvikt platt bronsten, liten silfverbelagd hängprydnad, bitar af en kedja med S-formiga länkar, allt detta af brons; 2 pärlor och en smältklump af glasfluss; allt f. vid trädgårdsarbete.

12,294. En Kristinas medalj i silfver (*Hildebrand 73*), en Linné-medalj i brons, präglad af Société royale Linnéenne de Bruxelles.

12,295. *Småland*, *Allbo hd*, *Skatelöfs sn*, *Löfhult Lillegård*. Sju stycken 1-dalers plåtmynt, präglade 1655, 1656, 1657 (2 ex.), 1658, 1659 och 1660.

12,296. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Dimbo sn*, *Dverstorp*, *Tomten*. Guldarmring som *Sv. F.* 240, men oornerad; vikt 23,5 gr., f. i juni 1904 i en torfmosse vid upptagande af bränntorf, omkr. 0,6 m. djupt och omkr. 9 m. från fasta landet.

12,297. *Småland*, *Sunnerbo hd*, *Berga sn*, *Torg*. Större holkyxa af brons, snarlik *Sv. F.* 152, f. i åker.

12,298. *Västergötland*, *Redvägs hd*, *Blidsbergs sn*, *Källestorp*. Fyrsidig slipad flintyxa (*Sv. F.* 20), afslagen och afslipad upptill, f. vid odling af en åker i skogen.

12,299. *Västergötland*, *Redvägs hd*, *Humla gamla kyrka*. Relikgömma af en hopvikt blyplatta, inneslutande en benbit, 7 medeltidsmynt (de flesta brakteater), 2 bitar af en ten af tenn eller bly, en lång brynsten; allt f. vid kyrkans rifning i slutet af 1880-talet, i den murade foten till altarhällen jämte talrika andra mynt, som skingrats.

12,300. *Västmanland*, *Snefringe hd*, *Bergs sn*, *Kvalsta*. Oval spännbuckla (*Sv. F.* 556), samt några smärre bitar af en dylik, rundt spänne snarlikt *Sv. F.* 579, treflikigt spänne; af järn: tveeggadt svärd med ovanligt formad fästeknapp, spjutspets, 9 pilspetsar (*Sv. F.* 501, men en af ovanligare form, jfr *Rygh* 543), en större och 5 mindre knifvar (en utgör möjligen i stället del af en sax), en sax, en remsölja med beslag, 2 broddar, 2 eller 3 betsel, 3 hela och 4 skadade ringar af olika storlek, en hopklämd ring, ett rörformigt föremål (nålhus?);

allt f. vid gräfningsarbeten på samma ställe som inv. 11,570.

12,301. *Stockholm*, *hörnet af Vasa- och Kungsgatorna.* Delar af två fajansfat, f. vid grundgräfning.

12,302. *Dalsland*, *Vedbo hd*, *Ödskölds sn*, *Alekasen.* Borrhålstapp till stenyxa. — *Hängesten.* Stenyxa med skafthål. — *Vången.* Mindre dylik, illa formad. — *Valbo hd*, *Rännelanda sn*, *Timmeliden.* Två skadade skafthålsyxor, två sländtrissor. — *Råggärds sn*, *Åsebo.* Skafthålsyxa med skarpvinkliga sidor.

12,303. *Dalsland*, *Sundals hd*, *Brålanda sn*, *Valberg.* Skafthålsyxa af sten.

12,304. *Skåne*, *Ingelstads hd*, *Östra Herrestads sn och by nr 12.* Delar af två skålformiga, i kardiumteknik ornerade stenålderslerkärl; f. för 5 år sedan vid fällning af ett stort träd strax intill gården.

12,305. *Västmanland*, *Yttertjurbo hd*, *Tortuna sn*, *Råby.* Liten bred hålmejsel af flinta, större sländtrissa.

Uppland, *Torstuna hd och sn*, *Kålsta.* Eggdel af båtformig stenyxa med något utsvängd egg. — *Vallby.* Genomborrad sten. — *Simtuna hd och sn*, *Koby.* Flintdolk med tvåsidigt skaft. — *Mällersta.* Liten skafthålsyxa. — *Strömsnäs.* Större dylik, starkt vittrad. — *Åsunda hd*, *Breds sn*, *Ängesta.* Banedel af skafthålsyxa. — *Vårfrukyrka sn*, *Tärby.* Liten skafthålsyxa. — *Lagunda hd*, *Nysätra sn*, *Ryda.* Skifferbit, trol. bearbetad (kniffragment?). — *Vaksala hd och sn*, *Skölsta.* Eggdel af miniatyryxa med skafthål.

12,306. *Östergötland*, *Skeningetrakten.* Fingerring af brons med imiterad minuskelskrift.

12,307. *Gotland*, utan närmare fynduppgift. Mindre holkyxa af brons, rundt spänne (*Sv. F.* 437) med små granater i djurens ögon och i midten (fig. 224), skadad hängprydnad af brons. — *Västergarns sn*, *Ammor.* Stenyxa med hålegg, två ringspännen af brons, det ena slutet, stor järnnyckel med bronsknopp vid öglans bas, järnbetsel med egendomligt formade ringar.

12,308. *Skåne, Helsingborg.* Skadad järnyxa.

12,309. *Skåne, Torna hd, Sandby sn, Flyinge.* Af flinta: tunn smalmejsel, tjockare dylik, två smärre dolkar; den första säkert, de öfriga trol. f. vid Flyinge. Trol. från *Skåne:* Oval eldslagningssten.

224. $^1/_1$.

12,310. *Södermanland, Åkers hd, Strängnäs' landsförsamling, Sundby* (på Tosterön). Två smala slutna bronsringar, f. jämte två liknande sommaren 1902 i en trädesåker, ofvanför Gammalsundkarlsstugan, enl. uppg. på samma ställe, där två bronsåldershalsringar funnits (alla dessa öfriga ringar i Strängnäs museum).

12,311. *Öland, Köpings sn, Hörninge.* Mindre bronskittel, f. för åtskilliga år sedan i ett stenröse.

12,312. *Öland, Köpings sn, Hörninge.* Liten guldspiral, vikt 6,8 gr., halt 99 %.

12,313. *Öland, Högsrums sn, Vedby.* Liten ring af guldtråd med hopknutna ändar; Gustaf II Adolfs $^1/_2$-öre 1615, f. i åker.

12,314. *Småland,* hufvudsakligen dels från Västbo och Östbo hdr, Jönköpings län, dels från Kronobergs län. Af flinta: en oslipad yxa med spetsoval genomskärning, en oslipad och 11 slipade yxor med fyrsidig genomskärning och tunnackade samt en eggdel af en dylik; tjocknackade yxor: 2 oslipade och 5 slipade tjocka samt ett fragment, 10 slipade tunna (hvaraf 3 fragmentariska, 3 helt små); med hålegg: 14 större och mindre; med utsvängd egg, en oslipad, en slipad; 5 smalmejslar; 21 dolkar samt 10 fragment af d:o, en spjutspets med taggar som Müller, *Stenalderen*, fig. 154, skadad, 6 mindre spjutspetsar, en d:o gjord af en stor spån, 5 pilspetsar (däraf en tväreggad, 2 treeggade, en hjärtformig, en med kort tånge), 13 sågar, hvaraf

några skadade, en skrapa, 2 kärnor, 11 spånor, 4 andra mindre flintstycken; af andra stenarter: yxor utan skafthål: 12 trinda, en med halfrund genomskärning, 8 med oval sådan eller med antydda smalsidor samt 2 fragment af dylika, 11 med tydliga smalsidor, 2 med hålegg; yxor med skafthål: 4 båtformiga, (hvaraf en med hålet ej påbörjadt), 5 eggdelar af dylika, en eggdel af dubbeleggad yxa (*Sv. F.* 39) af dioritporfyr, en besläktad med *Sv. F.* 98, ehuru ytterst degenererad, en (*Sv. F.* 38); samt af simpla former: 4 med hålet ej påbörjadt, 29 med fullbordadt hål, hela, 6 eggdelar, 7 banedelar; 3 borrhålstappar, en stenklubba med skafthränna, 4 slipstenar (hvaraf åtminstone 3 från stenåldern), ett fragment af slipsten, 5 skifferbrynen med hål, en rund, genomborrad sten, en half dylik, en påbörjad dylik; 23 ovala eldslagningsstenar; af brons: 3 yxor (*Sv. F.* 117), 4 mindre holkyxor, ett litet svärdfragment, en halsring som Montelius, *Tidsbestämning*, fig. 134, ändstycke af en halsring från äldsta järnåldern, en armring från bronsåldern, skadad, en snodd armring (y. jå.) och bitar af en dylik, en ringnål, 2 spännen (*Sv. F.* 439), det ena försmält, en liten oval spännbuckla (fig. 225), 2 fragmentariska, enskaliga, ovala spännbucklor af äldre typer (den ena fig. 226), en dylik af yngsta typ (fig. 227, variant af *Sv. F.* 577), 21 eller 22 dubbelskaliga, ovala spännbucklor, alla mer eller mindre skadade, ett skadadt rundt spänne (*Sv. F.* 579) (detta utan fynduppgift), ett treflikigt spänne, ett remändbeslagformadt spänne med växtornering (fig. 228), 2 likarmade spännen (*Ant. Tidskr.* IV, fig. 241), en liten nyckel med genombrutet skaft, ett skaft till snarlik nyckel, 3 runda plattryckta svärdsknappar från medeltiden (de två utan fynduppgift), ett förgylldt, fyrdeladt beslag samt ett fragment af liknande arbete (oviss tid), en nål samt 2 fragment; af järn: stycke af svärd med fäste (vik.-tid.), stycke af en tveeggad svärdsklinga, rund flat svärdsknapp (medeltid.), 4 dolkar (medeltid. eller senare), en bit af en parerstång, 5 spjutspetsar, en sköldbuckla (söndrig), en holkyxa, 3 vanliga yxor (medeltida), ett plogjärn, 2 liar, en skära, 3 knifvar, 2 fragment af saxar,

3 betsel, en stigbygel, en bit af sporre (utan fyndort), 2 bultlås, en nyckel, en lång ten, 2 föremål af ovisst bruk, bit af en armborstspännare. — *Utan fynduppgift, trol. Småland.* Tre dolkar,

225. 1/1.

226. 2/3.

227. 2/3.

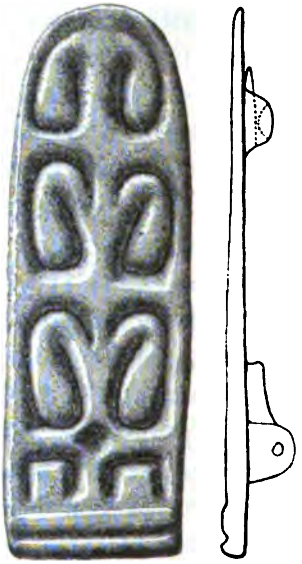

228. 1/1.

8 fragment af dolkar eller spjutspetsar, 14 skärfvor, allt af flinta; 2 skadade trindyxor, en skadad eggdel af fyrsidig yxa, en skafthålsyxa, en eggdel af dylik, allt af grönsten; 2 bärnstenspärlor, 2 spolformiga föremål af bränd lera, ett ämne till sländtrissa af sten (ännu ej genomborrad).

Bohuslän. Af flinta: en oslipad, fyrsidig yxa och 2 mindre dylika, ett fragment af slipad, tjock yxa, ett fragment af smalmejsel, ett fyrsidigt dolkskaft, en pilspets af spån, med tånge, en lång spån.

Halland. Två mindre, fyrsidiga flintyxor, en liten spjutspets, en pilspets af spån, med tånge, en kärna, 2 spånor.

Skåne. En liten slipad flintyxa med utsvängd egg, en skadad båtformig yxa, mindre.

Blekinge. En stor, bred hålmejsel af flinta, en lång grönstensyxa med halfrund genomskärning, en oval eldsten.

Kalmar län. En tunn, välslipad flintyxa, en bred hålmejsel af flinta.

Östergötland, Hammarkinds hd, Börrums sn. En vacker skafthålsyxa af dioritporfyr, snarlik *Sv. F.* 38.

Jämtland. En dolk af skiffer, med fasonerad men skadad skaftända, »f. på bottnen af en flod».

Danmark, Själland. Fragment af en spjutspets af flinta, mandelformigt redskap af flinta (påskrift »Zeland»). Samlingen bildad af kyrkoherden L. F. Palmgren. En del föremål af nyare datum lämnades till Nordiska museet.

12,315. *Stockholm, Mästersamuelsgatan 72.* Två större skulpterade stenar med framställningar af rustningar och vapen samt en sten med en lejonmask, hvilka suttit inmurade i nämnda, nu rifna hus och enl. tradition skola förskrifva sig från palatset Makalös. — *Gåfva af Kungl. Järnvägsstyrelsen.*

12,316. *Skåne, Oxie hd, Hyllie sn, Limhamn.* Fynd från stenåldersboplatsen i Järavallen vid soldattorpet (jfr inv. 11,461 och 11,882): a) från 1903 års gräfningar: af flinta: 2 knackstenar, 117 knutor, 7 kärnor, 204 spånor, 54 tväreggade pilspetsar, 7 borrar, 36 skrapor, 20 skifyxor, 12 rundtom slagna yxor, 45 för obekant ändamål bearbetade stycken samt 4,650 affallsstycken; 28 lerkärlsskärfvor, däribland ett par delar af ovala, låga skålar (Müller, *Stenalderen*, fig. 42), en kantskärfva af ett stort kärl, en botten af ett alldeles spetsbottnadt kärl

(Müller, fig. 41), samt en tunn kantskärfva med ornament; b) från 1904 års gräfningar: af flinta: 5 knackstenar, 119 knutor, 3 kärnor, 76 spånor, 2 ryggade spånor, 45 spånliknande affall, 11 tväreggade pilspetsar, 2 knifvar med ryggtillhuggning, 1 såg, 19 skrapor af spånor eller skärfvor, 16 borrar, 20 skifyxor, 6 rundtom slagna yxor, 35 för obekant ändamål bearbetade stycken samt 3,278 affallsstycken; af andra stenarter: 2 slipade diabasyxor, ett bearbetadt sandstensstycke; lerkärlsbitar: 9 tjocka med ornament, 50 d:o utan ornament, 3 tunna utan ornament; en bit färgämne(?), kol från 3 ställen och benbitar från 8 ställen.

12,317. *Skåne, Harjagers hd, Löddeköpinge sn, Löddesborg.* A. Från boplatsen I, belägen vid Lommaviken öster om Vikhögs fiskläge (jfr. inv. 12,138): 11 knackstenar, 96 knutor, 3 kärnor, 2 spånor, en ryggad spån, 12 spånliknande affall, 2 tväreggade pilspetsar, 4 andra pilspetsar (delvis något osäkra), 37 skrapor (af spånor och skärfvor), en knif med ryggtillhuggning, en såg, 24 borrar (några osäkra), 2 andra spetsredskap (spjutspetsar?), 3 skifyxor, 3 rundtom slagna yxor, en slipad flintyxa, 6 större förarbeten (af osäker natur), 78 för obekant ändamål bearbetade stycken och 2,347 affallsstycken, allt af flinta; en bit af en slipsten af sandsten, 3 bitar af färgämne?; *allt f. 1904 vid undersökning af 7 kv.-m., utförd af dr K. Kjellmark;* en mängd liknande fynd, funna inom ett område af 13 kv.-m. på samma boplats, undersökt af grefve F. F. Reventlow. B. Från boplatsen II, belägen vid Saltviken, något öfver 5 m. öfver hafvet: 311 groft tillslagna flintstycken, däribland 5 skifyxor samt några skrapor, borrar och knifvar; vidare omkr. 200 smärre affallsbitar samt 2 skärfvor af slipade yxor och en halfmånformig såg; det mesta plockadt på ytan, en del funnet vid utgräfning af 2 kv.-m. *Inlämnadt af grefve F. F. Reventlow.*

12,318. *Bohuslän, Tanums hd och sn, Prästgårdens ägor.* Från en stenåldersgraf: talrika lerkärlsbitar, däribland åtskilliga ornerade, 3 små flintskrapor, en mängd flintskärfvor, en del brända lerbitar med växt- och träaftryck, kolbitar, ett par

brända benskärfvor samt några obrända djurben (nyare?); — flintaffall från en boplats i närheten, — eggdel af stenyxa med skafthål, f. i åker. — *Vesterby.* vid ett sandtag. En mängd lerkärlsbitar af stenålderskaraktär, hvaribland många med *snörornamentik,* 3 d:o af äldre järnålderskaraktär, ett 60-tal flintskärfvor, en kvartsskärfva, några små brända benbitar samt rätt mycket kolbitar; f. i en »hyddebotten». En mängd lerkärlsbitar dels af stenålders- dels af ä. jås-karaktär, hvaraf åtskilliga ornerade, 2—3 skrapor, 2 »knutor», en tväreggad pilspets och några andra mera bearbetade flintstycken samt en mängd flintaffall, brända lerbitar, ett par små hartsbitar, en del brända benbitar samt kolbitar; f. vid samma sandtag dels i två »kolgropar», dels här och där i ytlagret, äfven under ett röse, som dolde en ä. jå.-graf med fullständigt upplöst skelett under tre i rad liggande hällar. I grafven fanns: en sönderfallen bronspincett, en sax,

229. 1/3.

en knif, några hoprostade pilspetsar, en skena af järn, förrostad, 3 sönderfallna lerkärl (hvaraf ett rikt orneradt, med svartglänsande yta, kunnat hopsättas, fig. 229). Slutligen bitar af ett lerkärl innehållande brända ben; f. i samma grusbacke. — *Slänge.* En trindyxa, 2 flata yxor samt ett annat slipadt stycke af grönsten, en skifyxa, 12 skrapor, 2 tväreggade pilspetsar af flinta samt en mängd flintaffall, en lerkärlsbit af stenåldersgods; f. på en boplats omkr. 45 m. ö. h.; — flintaffall o. d. från 14 andra boplatser på olika ställen. — *Håkeby.* Bitar af 2 lerkärl, det ena med ornament, brända ben och kolbitar; f. i 3 stenkummel. — *Solbräcke.* Fem små rödbrända lerbitar; f. i ett stenkummel. — *Gisleröd.* Bitar af en korsformig

fibula, 3 nitar och en liten ring af brons, en synål samt 4 fragment af järn, några bitar af 4 benkammar, bitar af 5 tämligen fullständiga lerkärl samt enstaka bitar af andra, en del flintbitar, däribland en pilspets af spån, brända ben och kol; f. vid undersökning af 5 grafhögar (jfr inv. 12,051). — *Nedre Säm.* En pilspets, 15 spikar, 3 nitar, omkr. 12 fragment af järn, 15 smälta glaspärlor, en större och en mindre lertrissa. några flintbitar samt brända ben och kol; f. vid undersökning af 7 grafhögar; udden af en flintdolk, f. på graffältet. — *Greby.* Delar af ett lerkärl jämte brända ben; f. i en skadad hög vid kanten af det stora graffältet. — *Utby.* Bitar af ett lerkärl. — *Utängen.* Förbrändt bronsfragment och ett par lerkärlssmulor; f. i förstörd hög. — *Lurs sn, Lursängen.* Lerkärlsbitar och brända lerbitar; f. i ett stenkummel. *Allt f. vid undersökningar 1904 af O. Almgren, C. Frödin och G. Hallström.*

12,319. *Västergötland, Redvägs hd, Dalums sn, Vinsarp.* Liten järnknif, bitar af en större dylik (?), bit af ett bryne, några lerkärlsbitar, brända benbitar, obrända djurben, kolbitar och en mängd kvartsskärfvor; f. vid undersökning af en kummelbotten. — *Böne sn, Åfärd.* Lerkärlsbitar, ett par järnfragment, brända ben och kolbitar från förstörda grafrösen. — *Blidsbergs sn, Liden.* Skaftet till en bronsnyckel, f. i förstördt grafröse. — *Vist sn, »Slottet».* Ett medeltidsmynt.

12,320. *Skåne, Kullen* (Brunnby sn, Luggude hd). Fynd från stenåldersboplatser. A) från boplatser nedom *Kullens fyr* (11,5 m. ö. h.), fynd 1902—03 från 20 kv. m.: 3,530 flintaffall, 350 grönstensaffall, 5 knackstenar (4 af flinta, en af grönsten), 105 knutor, 55 spånor, 40 för obekant ändamål bearbetade flintor, 25 tväreggade pilspetsar, 3 knifvar med ryggtillhuggning, 20 skrapor af spånor och skärfvor, 30 slagna yxor (hvaraf hälften skifyxor), 10 spetsiga redskap, allt detta af flinta; 33 tillslagna förarbeten till slipade grönstensyxor, 10 slipade oformliga grönstensyxor (utan skafthål), en flat slipsten, 2 tunna oornerade lerkärlsbitar. B) fynd 1904 från 42 kv. m. af samma

boplats: 38,995 flintaffall, 5,518 grönstensaffall; af flinta: 2 knackstenar, 466 knutor, 10 kärnor, 7 handtagskärnor, 5 bitar af dylika, 60 spånor, 64 bitar af dylika, 10 ryggade spånor, 73 spånliknande affall, 318 för obekant ändamål bearbetade stycken, 162 tväreggade pilspetsar, en rombisk pilspets, 25 andra pilspetsar (med tånge, lancettformade etc.), 87 skrapor af spånor eller skärfvor, 13 knifvar med ryggtillhuggning, 78 borrar, 6 spetsredskap (spjutspetsar?), 3 klubbor, 19 skifyxor, 49 rundtom slagna yxor, 24 förarbeten till slagna yxor, 3 andra förarbeten, 3 bitar af slipade flintyxor, 20 delar af slagna flintredskap; af gråsten (finkornig granit o. s. v.): 17 knackstenar, ett tillhugget stycke; af grönsten: en spån, 3 bitar af dylika, 25 slipade yxor (utan skafthål), 68 väl tillslagna yxor, 62 klumpigare förarbeten till yxor, 3 skifyxliknande stycken; af sandsten: 14 slipstensbitar; lerkärlsskärfvor: 140 tunna oornerade, 12 ornerade kantbitar, en bottendel af flatbottnadt kärl; små bitar af färgämnen (?) från 5 ställen, ben från 3 ställen, kol från 3 ställen. C) från *Stutahallen*, en af de högsta höjderna vid Kullens fyr, på 6 kv. m. undersökta 1904: 249 affallsstycken, en kärna, 10 spånor, 12 bitar af dylika, 6 spånliknande affall, 7 för obekant ändamål bearbetade stycken, en tväreggad pilspets, en lancettformig pilspets med tånge, 6 skrapor af spånor eller skärfvor, 2 knifvar, 2 borrar, 8 bitar af slipade yxor (spånor eller skärfvor), en bit af annat redskap, allt af flinta. D) från boplatsen å platån »*Gastalåen*» vid Ransvik på Kullens södra sida, 12,7 m. öfver hafvet, undersökt 1903, 4,5 kv. m:s yta: af flinta: 5,700 affall, 2 knackstenar, 130 knutor, 2 handtagskärnor, 72 spånor, 50 för obekant ändamål bearbetade stycken, 50 tväreggade pilspetsar, en knif med ryggtillhuggning, 15 skrapor af spånor och skärfvor, 8 skifyxor, 9 rundtom slagna yxor, 12 spetsiga redskap, (8 borrar?, 4 spjutspetsar?); af grönsten: 50 affall, 2 knackstenar, 3 slipade yxor och ett tillslaget förarbete till dylik; 12 lerkärlsbitar såväl tjocka som tunna (hvaraf ett orneradt), kolbitar. E) från en boplats vid *Ransvik* omkr. 300 m. V. om föregående, vid mindre

profgräfningar 1903: 700 affall, 2 delar af knackstenar, 10 knutor, 20 spånor, 20 för obekant ändamål bearbetade stycken, 5 tväreggade pilspetsar, 2 knifvar med ryggtillhuggning, en spånskrapa, 3 rundtom slagna yxor; allt af flinta. F) *Hallands Väderö* (Torekovs sn, Bjäre hd) från en boplats omkr. 9 m. ö. h. på öns nordöstra sida, 18 kv. m. undersökta 1903: af flinta: 1,173 affall, en rund knacksten, 42 knutor, 67 spånor, 37 för obekant ändamål bearbetade stycken, en tväreggad pilspets, 13 skrapor af spånor eller skärfvor, 3 borrar, en del af en slipad yxa med tunn bane, en skärfva af en slipad yxa; af grönsten: ett förarbete till yxa, 3 affall; af granit: en större flat slipsten; af sandsten: 2 slipstensbitar; 2 lerkärlsbitar, enstaka benrester. G) Sofiero (Helsingborgs landsförsamling, Luggude hd) från trakten närmast kring en ättehög strax N. om parken: 33 affall, 5 skrapor, en liten kärna, en bearbetad skärfva; allt af flinta. H) från en åker norr om parken: 33 affall, 10 knutor eller dyl., 2 skrapor, 2 rundtom slagna yxor, 3 borrar, 2 andra bearbetade stycken; allt af flinta. I) *Tinkarp* (samma sn och hd): 30 affall, en skrapa, 5 bearbetade skärfvor, en kärna af flinta. — *Undersökningarna utförda af dr Knut Kjellmark.*

12,321. *Öland, Högsrums sn, Karums Alfvar.* Fynd från det stora graffältet på åsen mellan kyrkan och Karum. Af 19 undersökta rösen och högar innehöllo 13 brända ben; i följande af dem funnos äfven fornsakar. *Graf 5* (lågt röse af 5 m:s diam.): halfva spiralen till en la-Tène-fibula, hartstätning till träkärl. *Graf 10* (triangulärt röse med svagt konvexa sidor af 5,5—6 m:s längd): hartsbitar. *Graf 12* (stort röse, 10,40 m.): spiralring af brons, en lerkärlsbit. *Graf 13* (lågt röse, 6,20 m.): bitar af ett orneradt lerkärl, kambit. *Graf 16* (hög, 6,20 m.): en itubruten fingerring af brons, fragment af en benkam, några lerkärlsbitar, en brynsten. *Graf 17* (röse, 12 m.): lerkärlsbitar.

Samma sn, vid »Odins flisor». Af 14 låga grafrösen undersöktes följande sex. *Graf 1* (5,70 m:s diam.): brända ben, järnknif. *Graf 2* (4,80 m., med fotkedja): skelett med hufvudet åt

VNV., inga fornsaker. *Graf 3* (4,10 m.): dels en samling brända ben och kol med en mycket liten järnknif och en spik, dels därbredvid ett skelett med hufvudet åt NV., utan fornsaker. *Graf 4* (3,60 m.): barnskelett. *Graf 5* (9,80 m. med en stor midtsten; invid denna fanns): kol och några brända ben. *Graf 6* (5,90 m.): kol, brända ben, bronsfragment, en järnsölja, två bitar af en järnknif samt en fjärdedel af ett arabiskt silfvermynt.

Repplinge sn, Tomteby. I 2 undersökta rösen hittades endast några djurben. — *Åketorp.* Af 6 undersökta rösen innehöllo *nr 1—3* intet, *nr 4:* obrända ben af människa, häst (?) och hund samt en del brända människoben; *nr 5:* några bitar af obrända djurben, en spik och en urholkad kvarnsten; *nr 6:* ett barnskelett.

Köpings sn, Kalleguta ås. Vid undersökning af 5 smärre rösen, som behöfde borttagas för järnvägsanläggning, hittades i *nr 1* (af 5,80 m:s diam.): brända ben, en spiralfingerring af brons snarlik guldringen *Sv. F.* 355 och ett lerkärl; i *nr 3* (6,50 m.): brända ben, ett profileradt remändebeslag som *Sv. F.* 302 samt bitar af en bronssölja med profilerad torn; i de öfriga intet.

Långlöts sn, Ismantorps borg. Vid undersökning af en af hustomtningarna inom borgen hittades endast en liten samling brända ben. *Undersökningarna utförda af amanuensen T. J. Arne sommaren 1904.*

12,322. *Västergötland, Skånings hd, Skara landsförsamling, Järnsyssla.* Fynd från ett graffält af brandgrafvar under flat mark i grusås, hvaraf 30 med bikärl, 20 med hartstätning till träkärl, en med benen liggande i en liten hällkista samt 5 utan skydd för benen; därjämte 11 brandfläckar utan ben. Af grafurnorna äro endast 10 någorlunda bevarade, däribland fig. 230—236. Tre smärre bikärl förekommo: fig. 237—239. Öfriga fynd voro: i *graf 17* (med hartstätning): skära, pryl (fig. 240) och synål af järn; i *graf 24* (med hartstätning): skära, pryl, synål och en annan nål, allt af järn; i *graf 26* (med urna): en järnfibula af la-Tène-typ; i *graf 34* (med hartstätning): skära

230. 1/5.

231. 1/5.

232. 1/4.

233. 1/4.

234. 1/3.

235. 1/3.

236. 1/3.

237. 1/3.

238. 1/3.

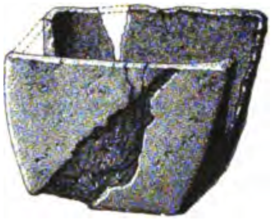
239. 1/3.

241. 1/3.

240. 2/3.

242. 1/3.

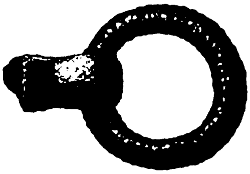
243. 2/3.

244. 1/1.

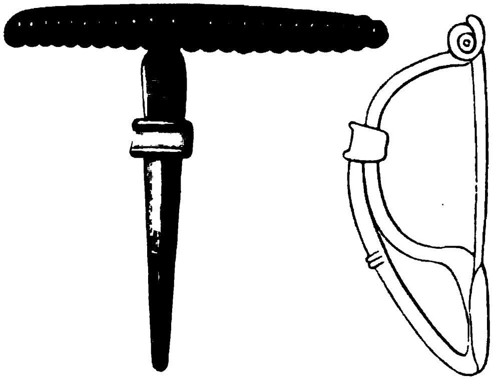

245. 1/1.

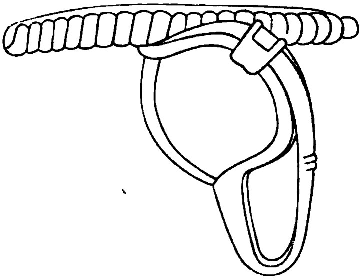

246. 1/1.

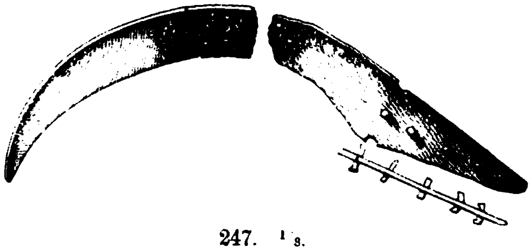

247. 1/3.

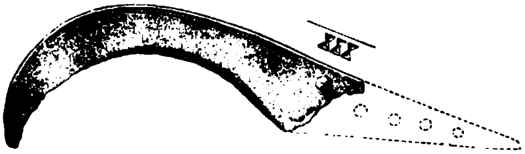

248. 1/3.

(fig. 241) och krumknif (fig. 242); i *graf 36* (med urna): bältebeslag (fig. 243 och 244) samt en synål, allt af järn; i *graf 38* (stenkista): synål af järn; i *graf 61* (med urna): bronsfibula (fig. 245) (förböjd såsom fig. 246 visar); i *graf 69* (med hartstätning): skära (fig. 247). Före undersökningen hade hittats skäran fig. 248. *Undersökningen utförd af amanuensen T. Arne sommaren 1904.* Se hans utförliga redogörelse i *Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift*, bd XII, s. 233 ff.

249. 1/1

12,323. *Småland, Östbo, Vernamo sn.* Fynd från 6 högar å ett graffält i »Enehagen» strax N. om kyrkan. *Hög. 1* (7,40 m:s diam.): brända ben och kol, ett litet stycke bronsbleck, tre fragmentariska pilspetsar som *Sv. F.* 501, stycke af ett fyrgrenadt handtag (till alnmått eller nyckel?), ett dubbelt beslag samt en del fragment af bleck och tenar; allt detta af järn. *Hög 2* (11 m.): brända ben af människa, häst, hund (?) m. m., en mängd stora kolbitar; af järn: bitar af en pilspets som de i graf 1 funna, två dubbelvikta beslag af kvadratisk form, ett dubbelvikt beslag i pincettform med isittande ring, flere fragmentariska dylika beslag, en aflång sluten ring med fyra vidhängande smärre ringar, en ring strierad på undersidan, 4 spikar, en kort nit samt en mängd fragment af spikar och beslag; af ben: ett litet snidadt människohufvud (fig. 249), en nästan kubisk tärning med ögon, delar af omkring 20 halfklotformiga spelbrickor, bitar af en grof, nitad kam; skifferbryne med hål vid ändan, två flintbitar, brända lerbitar (ej af kärl), stycken af järnslagg. — *Hög 3* (9,80 m.): a) i östra delen nära ytan (utan ben): delar af två ovala spännbucklor som *Sv. F.* 551, liten enskalig dylik (sen, degenererad typ), litet rundt bronsspänne, fyra pärlor af karneol och två af glas, en nyckel (fig. 250), ett rörformigt nålhus och ett par fragment af järn, några brända lerbitar och stycken af järnslagg; — b) i bottenlagret: brända ben och kol; af järn: en söndrig knif, en met-

250. 1/3.

krok (fig. 251), ett skadadt dubbelt beslag, hälften af en pilspets och en mängd fragment, mest af tenar och trådar; en rund, kolad träskifva (fig. 252) (spelbricka?), några slaggbitar. — *Hög 4* (skadad, diam. nu 7 m.): brända ben och kol, en fjärdedel af ett arabiskt silfvermynt, bitar af en oval spännbuckla som *Sv. F.* 551, 3 pärlor af karneol, 3 af bergkristall (jämte fragment) och 14 af glas, en spik och några fragment af järn, en slaggbit. — *Hög 5* (7,50 m.): brända ben och kol, delar af två ovala spännbucklor som *Sv. F.* 551, ett rektangulärt bronsspänne med djurornamentik, snarlikt *Ant. Tidskr.* 18: 1, fig. 101, en 15 cm. lång järnten med ögla vid ändan, några järnfragment. — *Hög 6* (9 m.): brända ben (äfven af häst) och kolbitar, söndrig ringnål af brons lik *Sv. F.* 550; af järn: delar af ett tveeggadt svärd, en stor sölja utan torn, fyrgrenadt handtag (jfr graf 1), knif, munbett till betsel, ett par dubbla beslag, 5 eller 6 söndriga pilspetsar som *Sv. F.* 501 samt en del fragment; ett långt skifferbryne. — *Undersökningarna utförda af konduktör F. I. E. Eneström 1904.*

251. ²/₃.

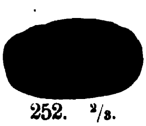

252. ²/₃.

12,324. *Skåne, Vemmenhögs hd, Gustafs sn, Börringe*; från en stenåldersboplats på udden Bastanäbbet vid Börringesjön. Af flinta: 1,844 affallsstycken, 3 knackstenar, 47 knutor, 5 kärnor, 100 spånor, 76 för obekant ändamål bearbetade stycken, 16 tväreggade pilspetsar, 6 rombiska, 2 eneggade och 2 hjärtformiga pilspetsar, 41 skrapor af spånor och skärfvor, en knif, 12 borrar, en rundtom slagen yxa, 2 något osäkra delar af dylika yxor, 10 delar af andra redskap; 2 små tunna lerkärlsbitar utan ornament, en vacker benpryl, en del af ett annat benredskap, samt en stor mängd ben af människa, häst, vildsvin, bäfver etc. *Allt f. vid en af dr Knut Kjellmark utförd undersökning* af 8,5 kv. m. Fornsakerna lågo i ett gyttjelager af 2—4 dms tjocklek.

12,325. *Öland, Gärdslösa sn, Sörby mosse* (jfr inv. 11,698). A) af järn: en yxa med skafthål, en hacka med d:o, en holkyxa, en öfverdel af tveeggadt svärd med ovalt mynningsbleck af brons, 25 bitar af tveeggade svärd, hvaraf 3 eller 4 spetsar, stor klump af hoprostade betselringar m. m., 5 ringar med vidfästa beslag, hälften af ett munbett, 4 fragment af ringar, 5 andra fragment, ett kupigt fragment, täckande ett hvälfdt träunderlag; 2 träfragment; 5 delar af hästkäkar (inköpt 1903). B) af järn: 2 yxor, 2 hästskor, 8 bitar af spjutspetsar samt 8 andra bitar trol. af dylika, stor klump af sammanrostade bitar af svärd, omkr. 40 bitar mestadels af svärdsklingor, litet stycke af en ring, rostigt stycke hvari sitta två bronsringar med spår af förgyllning; 5 hästtänder (inköpt 1904). C) bronsnyckel med dubbelt ax, f. på annat ställe i Sörby mosse.

12,326. *Öland, Glömminge sn, Ryd.* Eggdel af större skafthålsyxa med nytt hål nedanför det gamla. — *Gärdslösa sn, Sätra*(?). Fyrsidig stenyxa med mycket smal bane. — *Högsrums sn* Bronsfibula af hufvudtyp *Sv. F.* 314, men mindre, spiralen borta. — *Utan närmare fynduppgift.* Eggdelen af stenyxa som liknat *Sv. F.* 98, eggdel af en simpel stenyxa.

12,327. *Öland, Egby sn* (?). Trindyxa af grönsten. — *Utan närmare fynduppgift.* Tjocknackad flintyxa med hålegg, liten tunn tjocknackad flintyxa, bredt flintspån.

Statens Historiska Museum och K. Myntkabinettet.

Tillväxten år 1905.

12,328. *Gotland, Björke sn, Norrgårda.* Af silfver: en hopvikt, ornerad spiralring lik *Sv. F.* 611, 3 större på liknande sätt hopvikta tenar, 3 uträtade, smala armbyglar, hvaraf två ornerade (en af dem innehåller 33 % guld), 2 mindre tenar och 2 små klumpar, 62 fragment af sassanidiska och arabiska mynt (däraf minst 8 af förra slaget), 8 pärlor af glasfluss och

sten; f. tills. vid plöjning i den odlade delen af den s. k. Myren, helt nära den plats, där liknande fynd förut gjorts. Sakerna tycktes ha legat i en träask, 6—7 tum djupt.

12,329. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Ångarp* (*Agnetorp*) *sn*, *Tiarp*. Guldfingerring, platt, med tväråsar (tidig medeltid), f. i en trädgård.

12,330. *Västerbotten*, *Burträsks sn*, *Bursiljum*. Groft formad mejsel (eller kil) af grönsten, f. i en älfsbacke vid Bure älf (vid Gammel-Rotforsen), där den sköt fram ur lösa sanden, omkr. en fot från öfversta kanten.

12,331. *Stockholm*, *Södermannagatan 39*. Undre del af handkvarn.

12,332. *Gotland*, *Visby*. En fingerring (medeltid) och en hårnål (nyare) af metall, en sporre af järn och brons (medeltid), 2 nycklar af järn, en dubbelkam; f. vid gräfningar i gatorna.

12,333. *Uppland*, *Torstuna hd*, *Härnevi sn*, *Danskebo*. Skafthålsyxa af grönsten. — *Torstuna sn*, *Almossen å Skensta ägor*. Slipad spjutspets af flinta. — *Nydala*. Eggdel af fyrsidig stenyxa. — *Kålsta*. Stentrissa (ältsten?). — *Vittinge sn*, *Boksta*. Trindyxa af grönsten. — *»Sticksbo»*. Trindyxa. — *Österunda sn*, *Sonkarby*. Eggdel af liten skafthålsyxa. — *Simtuna hd*, *Västerlöfsta sn*, *Sörby*. Större fyrsidig grönstensyxa. — *Trögds hd*, *Boglösa sn och by*. Skafthålsyxa. — *Lillkyrka sn*. Naturlig flintboll, långsträckt. — *Lagunda hd*, *Biskopskulla sn*, *Värsta*. Genomborrad sten.

Västmanland, *Yttertjurbo hd*, *Björksta sn*, *Vida*. Stenklubba med skafthänna.

12,334. *Uppland*, *Simtuna hd och sn*, *Albäck*, *»Vassbacken»*. Två skadade, ovala spännbucklor som *Sv. F.* 577, f. tills. vid schaktning för en nyanlagd landsväg, 1/2 m. djupt, några m. från fyndstället för inv. 11,817.

12,335. *Gotland*, *Dalhems kyrkogård*. Rund spännbuckla, djurhufvudformad dylik (båda med prickornament), ändstycke af ett större ringspänne (eldskadadt), 2 nålar, ett armband, en flätad armring, ett beslag med ring (jfr *Sv. F.* 516), ett rör-

formigt nålhus med inneliggande nål och med tillhörande kort kedja (fig. 253), allt af brons; dylikt nålhus och kedja af järn (öfversta ringen dock af brons), järnknif med delar af hornskaft, kam; allt f. vid gräfning för nedläggning af åskledare, 10 m. N. om kyrkan, 1,2 m. under nuvarande jordytan, vid ett skelett, som låg i träkista i riktning Ö—V.

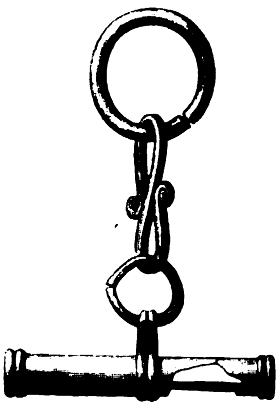

253. $^2/_3$.

12,336. *Uppland*, *Hagunda hd*, *Hagby sn*, *Filke*. Spiralarmring af brons (brå), f. i en hage nära gränsen till Ekbolanda ägor; låg vid en jordfast sten, så ytligt att en del af den syntes i gräset.

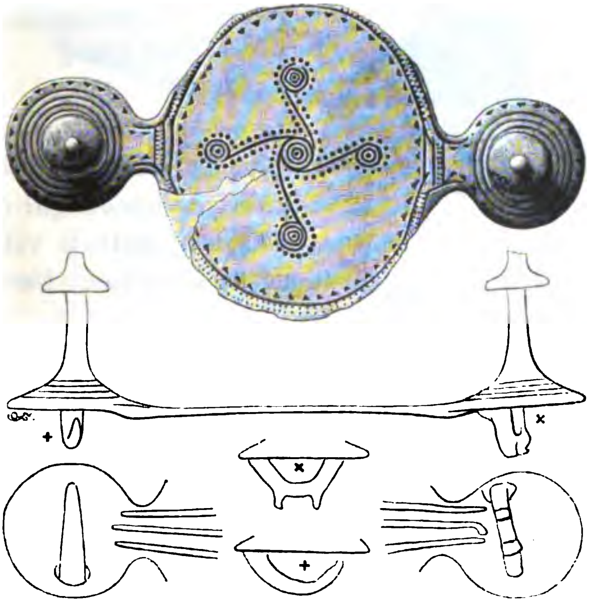

254. $^2/_3$.

12,337. *Uppland*, *Åsunda hd*, *Breds sn*, *Boda*. Bronsspänne af unik form, från bronsålderns IV period (fig. 254), uppslipad skafthålsyxa. — *Trögds hd*, *Boglösa sn*, *Rickeby*. Flintsåg, liten

fyrsidig stenyxa, oval eldsten. — *Villberga sn och by.* Två banedelar af skafthålsyxor. — *Torstuna hd och sn, Nibble.* Större eggdel af skafthålsyxor. — *Tibble.* Två små eggdelar af skafthålsyxor. — *Vittinge sn, Boksta.* Skafthålsyxa med nästan spetsig bane. — *Ramsjö.* Trindyxa, större ämne(?) till stenyxa.

12,338. *Bohuslän, Bullarens hd, Mo sn, Backa.* Trindyxa af grönsten.

12,339. *Uppland, Enköpings järnvägsstation.* En skära, en knif och en synål af järn, ett mycket stort, simpelt lerkärl och bitar af 2 andra samt brända ben; f. i underjordiska stenrösen vid väganläggning omkr. 350 m. V. om stationen, 1904.

12,340. *Dalarne, Hedemora landsförsamling, Grådönäs.* En sporre, 4 grofva spikar och 2 andra föremål af järn; f. å krönet af rullstensåsen, där byn Grådö antagligen fordom legat, bland svaga lämningar af forna bostäder. *Undersökningen utförd af dr Emil Ekhoff.*

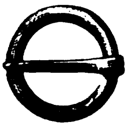

255. 1/1.

256. 1/1.

12,341. *Nerike, Edsbergs hd och sn, Riseberga klosterruin.* Liten guldsölja (fig. 255), 2 bitar af ett medeltidssigill (fig. 256), målad glasbit; f. vid utgräfningen af ruinen, de två förstnämnda i grafvar. *Undersökningen utförd af dr Emil Ekhoff.*

12,342. *Uppland, Sollentuna hd, Bromma sn, Ålsten.* Omkr. 7 nitnaglar af järn, 2 lerkärl (det mindre stod i det större), brända ben och kol; f. vid undersökning af två rösen på ett graffält NNO. om gården, *utförd af dr Emil Ekhoff.*

12,343. *Gotland, Visby.* Träslef, f. mer än 1 m. under golfvet i källaren i det gamla s. k. apotekshuset, vid grundgräfning för en kakelugnsstock.

12,344. Fyra silfvermynt, 3 kopparmynt och 41 silfvermedaljer. — *Leveransen från k. Myntet för år 1904.*

12,345. Oscar I:s kröningspenning i guld (*BEH 11*). *Gåfva af dr S. A. Ljunggren.*

12,346. *Västmanland, Fellingsbro kyrka.* Afgnidningar i stanniol af en mansbild och åtta mynt å en kyrkklocka. — *Gåfva af komminister A. Garfvé.*

12,347. 141 st. gipsafgjutningar af sigill å äldre handlingar, hufvudsakligen befintliga i Uppsala landsarkiv och i Uppsala domkyrkas arkiv.

12,348. *Gotland, Visby.* Ungersk gyllen präglad för Matthias I (1458—1490), f. i strandfyllnaden utanför ringmuren.

12,349. *Gotland, Fardhems sn. Öfverburge.* En Anastasii guldsolidus, f. i en åker, där ett par dylika mynt förut hittats.

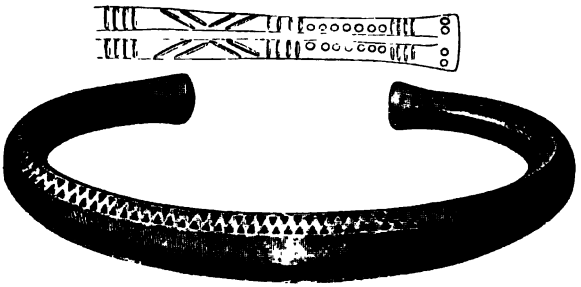

257. 1/1.

12,350. *Gotland, Tingstäde sn, Furubjärs.* Bronsarmring (fig. 257) och ett orneradt dubbelt bronsbeslag; f. i ett grustag.

12,351. *Gotland, Roma sn, »Löfsta».* Grönstensyxa utan hål, oval genomskärning, spetsig bane, f. å en dikesren.

12,352. *Gotland, Vallstena sn, Medebys.* Fem mindre grönstensyxor utan hål, f. vid plöjning i en åker.

12,353. *Gotland, Klinte sn, Tyrvalds.* Större flintyxa som *Sv. F.* 20, djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, bronsarmring, järnknif; allt f. i ett grustag.

12,354. *Gotland, Fleringe sn.* Två arabiska silfvermynt, f. i en grusgrop nära kyrkan.

12,355. *Uppland, Öfvertjurbo hd, Sala landsförsamling, Väsby kungsgård.* Massiv ring af kalksten, f. i jorden.

12,356. Brakteatprägling i silfver af åtsidan af en Karl XIV Johans medalj, förgylld platta med K. Oscar II:s bild och årtalen 1872—1897.

12,357. En Georg III:s 1/4-guinea 1762, en Karl XIV Johans 1/8-rdr 1831.

12,358. *Småland, Östra hd, Myresjö sn.* Patén af förgylldt silfver, hvarå lammet med korsfanan (jfr inv. 12,167).

12,359. *Uppland, Uppsala.* Fingerring af silfver med KHS å klacken (15- eller 1600-talet), f. vid grundgräfning för Södermanlands-Nerikes nationshus.

12,360. *Gotland, Visby stads område, Skrubbstomt.* Liten fyrsidig stenyxa, egendomlig järnmejsel samt mynningen af ett lerkärl (medeltida); f. jämte järnbitar och en mängd ben 2 alnar djupt vid gräfning för elektrisk ledningsstolpe omkr. 100 steg utanför Österport. — *Visby.* Fem medeltida pilspetsar af järn, f. vid Stenklifvet, där åtskilliga dylika jämte Visbymynt påträffats; spetsen af ett tveeggadt järnsvärd, f. i gatan utanför Stadshotellet. — *Källunge myr.* Lång spjutspets af järn. — *Stenkumla sn(?).* Litet ringspänne af brons, spjutspets, knif och sax af järn, bronsring med romanska ornament. — *Södra Gotland* (möjl. Grötlingbo). Spänne som *Sv. F.* 439, 3 djurhufvudformade spännbucklor, litet ringspänne med djurhufvuden, en armbygel, en snodd armring, en liten ring, en cylindrisk pärla; allt af brons, 7 smälta pärlor af glas, en pärla af kalksten (dessa föremål inköpta från handlanden F. Lysholm). — *Grötlingbo sn, Rovalds.* Benskärfva, trol. obränd, f. vid undersökning af »Angantyrs rör» 1826 (jfr inv 484; ur prosten M. Gustafsons kvarlåtenskap).

12,361. *Uppland, Åsunda hd, Breds sn, Boda.* Stycke af stenåldersslipsten af kvartsit som *Sv. F.* 5, f. i ett stenröse. — *Trögds hd, Boglösa sn, Rickeby.* Skafthålsyxa af sten.

12,362. *Västergötland,* trakten af *Ålleberg* (enl. uppg.). Medeltida lerkärl, dubbelsidig benkam.

12,363. Sigillstamp af mässing med träskaft, inskrift: »Pietas catenata veritas sempiterna».

12,364. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Tre djurhufvudformade spännbucklor med prickornering, 6 1/2 pärlor af glasfluss, benskaft till knif, 2 kistspikar; f. vid ett skelett 1 1/4 m. djupt.

12,365. Arméens flottas minnesförenings medalj i brons, i etui »till Hans Hildebrand». — *Gåfva af riksantikvarien H. Hildebrand.*

12,366. Plåtmyntstamp med årtalet 1752 (jfr inv. 12,218). — *Gåfva af hr T. G. H. Appelgren.*

12,367. *Skåne, Råbelöfsjön* (Villands hd): Ett större lerkärl (fig. 258); af flinta (mestadels svart): 65 större och mindre affallsstycken, 25 knackstenar, 5 knutor, 2 kärnor, 17 spånor, 1 knif med ryggtillhuggning, 1 skrapa, 8 (mer eller mindre säkra) slagna yxor (däraf en rundtom slagen, de öfriga skifyxor, hvaraf dock somliga mycket tjocka), 4 bearbetade spetsiga föremål och 3 andra bearbetade stycken, 2 slipade fyrsidiga yxor, tunnnackade (den ena ofullständig), 1 spjutspets, 1 pilspets (af spån) med tånge; af grönsten: 2 yxor utan hål, den ena trind den andra bred med spetsoval genomskärning, en del djurben samt en hästtand; alla föremålen af sten och ben f. 1888 och 1895 i vattnet vid stranden utanför Näset i Fjelkestads sn, på mosseller dybotten; lerkärlet f. vid sjöns sänkning, i kanalen vid dess södra ända (jfr inv. 8,328). — *Gåfva af grefvarne C. D. och F. F. Reventlow.*

258. 1/8.

12,368. *Skåne, Harjagers hd, Löddeköpinge sn, Löddesborg.* Från boplatsen III vid Saltviken midtför Vikhögs fiskläge, 3 m. öfver hafvet: 193 groft arbetade flintstycken, däribland 2 skifyxor, en pilspets (?) af spån med tånge (illa gjord) samt en mängd större ämnen, dessutom några snäckor och kolsmulor; *f. af grefve F. F. Reventlow dels vid en profgräfning af omkr. 1½ kv. m., dels plockadt på ytan.*

12,369. *Skåne, Falsterbo.* En mängd delar af tunnor, somliga försedda med bomärkeliknande, inskurna tecken, samt stycken af pålar o. d.; f. sommaren 1903 vid utgräfvande af de båda sidoschakten vid bangården. — *Gåfva af trafikchefen R. C. von Essen.*

12,370. *Skåne, Engelholmstrakten.* Sönderbruten bronsdolk med fäste, snarlikt det å *Sv. F.* 109. — *Luggude hd, Qvistofta sn, Gantofta.* Bronsdolk med tånge, slipad efter hittandet, f. å plats, där en ättehög tydligen legat.

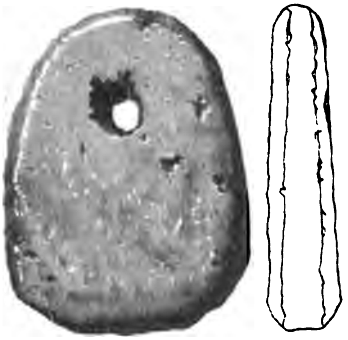

259. 1/4.

12,371. *Värmland, Nordmarks hd, Blomskogs sn, Ekenäs.* Tjugutvå väftyngder af täljsten (fig. 259), f. tills. omkr. en fot djupt under en förhöjning i marken, bestående af en mängd små flata stenar, som tycktes vara starkt brända; jorden mellan dem svart.

12,372. Elfva dels offentliga, dels adliga sigillstampar.

12,373. *Gotland, Roma sn, Roma klosters ägor,* helt nära Högbro. Bronsring med märla, f. i en brandgraf; yxa (medeltida?) och svängelring af järn.

12,374. *Gotland, Halla sn, Broa* (Högbro). Spjutspets af brons, liten djurhufvudformad spännbuckla.

12,375. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Sörby Löten.* Mindre, fyrsidig flintyxa med tunn bane, f. hösten 1904 vid potatisplockning i närheten af en i Sagån utlöpande bäck.

12,376. *Blekinge, Bräkne hd, Hoby sn, Kullåkra.* Ämne till båtformig stenyxa.

12,377. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Usansbo.* Skadad skafthålsyxa af sten. — *Västerlöfsta sn, Littersbo.* Genomborrad sten af glimmerskiffer. — *Horsbäck* (egentl. i Torstuna hd). Stenyxa med otydliga smalsidor. — *Simtuna sn, Östra Vad.* Liten fyrsidig flintyxa. — *Svinn.* Eggdel af skafthålsyxa. — *Altuna sn, Flosta.* Bronsspiral (af nål eller dyl.). —

Åsunda hd, Tillinge sn, Tibble. Liten svart stenyxa, fyrsidig. — *St. Järstena.* Liten holkyxa af brons.

12,378. En Gustaf I:s mark 1544, en oval mässingsplåt med bild af ett skepp, som gjort hafveri, och omskrift: »under bergning af kongl. privilig: norra dykeri compagn:».

12,379. *Västmanland, Norbergs bergslag, Västanfors sn, Åvestbo.* Tre grönstensyxor, illa formade, f. jämte tre andra vid odlingsarbete hösten 1903, ej långt från sjöstrand, bland en del »små murar, i hvars inre fanns en lös askartad massa»; alla yxorna lågo dock utanför dessa »murar» samt kringspridda.

12,380. *Gotland, Hamra sn.* Svart stenyxa med spetsoval genomskärning, 2 runda spännbucklor.

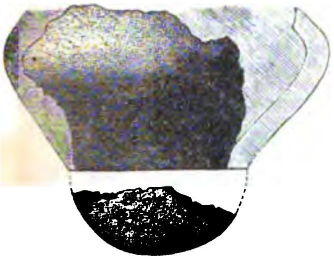

260. 1/2.

261. 2/3.

12,381. *Östergötland, Skärkinds hd och sn, Halleby.* Ett större lerkärl, som innehöll ett bikärl samt brända ben; f. i ett grustag. — *Gåfva af brukspatron N. Fosser.* Rester af 2 större och ett litet lerkärl, det senare med små hål i bottnen (fig. 260), samt brända ben. F. i kanterna af samma grustag af amanuensen T. Arne. Se inv. 12,490.

12,382. *Östergötland, Göstrings hd, Rinna sn, Östra Torpa.* Smal spjutspets af järn (ä. jå). — *Hammarskog(?).* Skafthålsyxa af dioritporfyr, lik *Sv. F.* 40.

12,383. *Gotland.* Benkam från äldre järnåldern (fig. 261), medeltida järndolk med tresidig klinga, mycket skadad (inköpt från en handlande i Hemse).

12,384. Ring af guld med drottning Kristinas porträtt i emalj, dubbelporträtt i emalj på guld af drottning Kristina.

12,385. *Turkiet.* Tjugusex polska silfvermynt (Sigismund), f. strax utanför Konstantinopel bland ett tusental dylika.

12,386. *Turkiet, Mindre Asien.* En blankpolerad stenyxa af nefrit (?), en liten stenyxa, 2 skafthålsyxor af sten; alla dessa f. 3 timmars väg öster om Kaisarie (Cæsarea), en flat bronsyxa från Angoratrakten, en ofullbordad skafthålsyxa af brons,

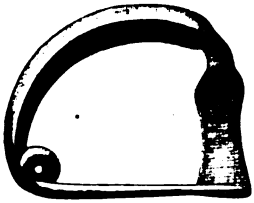

262. 2/3.

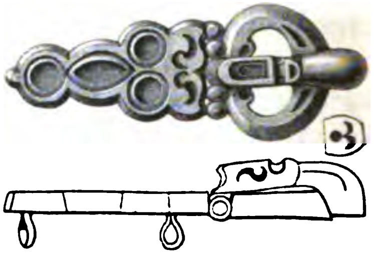

264. 1/1.

263. 1/4.

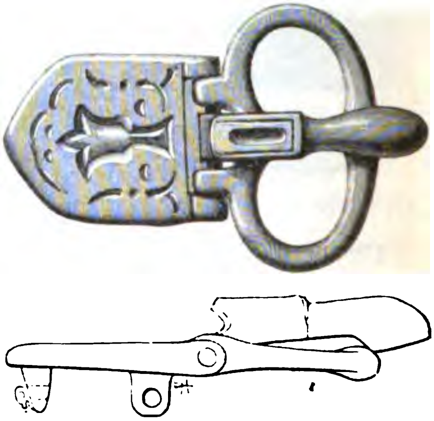

265. 1/1.

en slät bågfibula med hög nålhållare (fig. 262). — *Macedonien.* En bronsyxa med skafthål (fig. 263); från trakten af Saloniki, en ytterst liten stenyxa (af nefrit?). — *Albanien.* Två bågfibulor af brons med ringformiga ansvällningar (jfr *Mbl.* 1901—02, *fig. 15, 16, 18*), 2 korsformiga bronsfibulor. — *Utan närmare fynduppgifter.* En sölja af guld (fig. 264), 2 bronssöljor (den ena, fig. 265), 2 bronsbeslag till söljor, 2 bågformiga och en

korsformig fibula, ett litet fågelhufvud af brons, ett beslag af brons och järn.

12,387. *Halland* (hufvudsakligen Faurås och Årstads hdr). Af flinta: en större, tunnackad yxa, slipad, en oslipad, lik de tunnackade men oregelbunden; tjocknackade yxor: 3 tunna, 8 tjocka slipade (hvaraf 2 med något utsvängd egg), 3 föga eller ej slipade, 2 med hålegg, slipade; en smal oslipad mejsel, trekantig, 11 dolkar, 6 spjutspetsar, en hjärtformig pilspets (*Sv. F.* 61), en trekantig dylik (*Sv. F.* 65), en tjock, trekantig dylik, en såg, ett tillslaget spetsigt redskap, 4 kärnor, 4 spånor; af grönsten: 2 trindyxor, 2 fyrsidiga yxor, en stor hålmejsel, 8 mindre skafthålsyxor, en större eggdel af dylik, ett större ämne till dylik, en rund, genomborrad sten; 3 sländtrissor af täljsten, en mosaikpärla, en oval eldslagningssten.

12,388. *Halland, Tönnersjö hd, Eldsberga sn.* Stor flintyxa som *Sv. F.* 20.

12,389. *Halland, Årstads hd, Abilds sn, Hjuleberg.* Bronsyxa som *Sv. F.* 117, f. å en nyplöjning vid ett torp under godset.

12,390. *Gotland, Halla sn, Broa.* Rund spännbuckla närmast som *Sv. F.* 538, två djurhufvudformade spännbucklor med flätornament, en nål och ett par fragment af brons; en nål, en hopböjd ten samt bitar af en knif af järn; 31 pärlor af glas och glasmosaik, en af bärnsten och en af brons; bitar af en benkam; allt f. omkr. en meter djupt jämte ett skelett (hvaraf en tand insändes).

12,391. *Gotland, Hafdhems sn, Hejdslunds.* Lång spiralarmring af brons med ena ändan S-formigt böjd, den andra afbruten, samt 4 sammanhörande bitar af samma eller en dylik armring; f. i maj 1904 vid plöjning i Byängsmyren, omkr. 8 tum djupt.

12,392. *Skåne, Ö. Göinge hd, Ousby sn, Måsaröd.* Liten skafthålsyxa af grönsten, nästan rombisk, f. 1892 vid nyodling.

12,393. *Blekinge, Medelstads hd, Backaryds sn, Stora Räfsmåla.* Tjocknackad flintyxa, f. vid åkerbrytning. — *Bräkne*

hd, *Öljehults sn och by*. Medelstor skafthålsyxa af grönsten, f. vid bortplockning af sten på gräsvall, ej långt från Båtasjön. — *Hunnamåla*. Aderton flintskärfvor, hvaraf en slipad, flera skörbrända; f. i åker, hvarifrån förut fynd insändts; förböjd järnsporre, f. i en åker ej långt från den nyssnämnda.

12,394. *Blekinge*, *Medelstads hd*, *Backaryds sn*, *Långsjöryd*. Skadad stenyxa med skafthål, f. i åker.

12,395. *Halland*, *Årstads hd*, *Vessige sn*, *Sjönevad*, *Backen*. Vacker flintdolk med tvåsidigt skaft.

12,396. *Gotland*, *Visby*, *Norderstrand*. Sigillstamp af brons, medeltida, med bomärke och »S: albrecht · rennenberch».

12,397. *Stockholm*. Karl XII:s sigillstamp af stål med årtalet 1713, enl. uppgift f. vid muddring i Riddarholmskanalen, liggande i en mässingsdosa också med årtal.

12,398. *Stockholm*. Öfverdelen af en handkvarn, f. vid grundgräfning vid Regeringsgatan nära Jutas backe.

12,399. Bordduk af hvit linnedamast från slutet af 1500-talet med framställningar af den förlorade sonens historia.

12,400. *Halland*, *Faurås hd*, *Morups sn*, *Gåsakulla*. Oslipad, tjocknackad flintyxa och flintspjutspets; f. vid upptagning af grästorf i en utmark, på ett spadtags djup (i samma utmark lära andra fornfynd vara gjorda, bl. a. inv. 6,434), oslipad tjocknackad yxa af grof flinta, f. vid plöjning i ett åkerfall nära samma utmark; en mindre skafthålsyxa.

12,401. *Västergötland*, *Skånings hd*, *Vånga sn*, *Vånga Stubbagården*. Två tämligen fullständiga lerkärl och bitar af 3 andra; f. i ett grustag i åsen Leksberget. — *Bäcken*. Delar af ett förbrändt lerkärl, f. i trädgården; brända lerbitar med aftryck och brända benbitar, f. i en brandgrop i samma trädgård. — *Dels gåfva af fru Kristina Karlsson, dels tillvarataget af fil. kand. J. Sandström*. Jfr inv. 12,645.

12,402. *Östergötland*, *Hammarkinds hd*, *Skönberga sn*, *Braberg*. Åtta pilspetsar och 4 knifvar af järn (vik.-tid); f. vid grustäkt å plats, där grafhögar förr legat. — *Gåfva af agronom E. Flach.*

12,403. *Västergötland*, *Kållands hd*, *Hjärpås* (Höra) *sn*, *Källeråsen*. Ändstycke af en halsring af brons med stor knopp från la-Tène-tiden (fig. 266) samt bitar af den urna, hvari den funnits i ett grustag. — *Gåfva af godsägare N. Nilsson*. Jfr inv. 12,419.

12,404. *Uppland*, *Våla hd*, *Harbo sn*, *Berg*. Midtstycke af en skafthålsyxa af sten, f. vid rifning af ett gammalt hus, där den låg instucken under en taksparre vid takfoten.

12,405. *Västergötland*, *Kinds hd*, *Tvärreds sn*, *Hjertsbo*. Två fyrsidiga grönstensyxor, »f. i en kulle». — *Marbäcks sn*, *Skottek*. Järnsporre (nyare tid), kanonkula af järn.

266. ²/₃.

12,406. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Åsleds sn*, *Fårdala*. Fingerring af förgylldt silfver med ornering i genombrutet arbete (omkr. 1500).

12,407. *Öland*, *Högby sn*, *Torp*. Fingerring af blekt guld (å. jå.), utsidan med en bred och flera smalare åsar. Vikt 5,8 gram; halt 0,826.

12,408. *Skåne*, *Vemmenhögs hd*, *Kellstorps sn*, *Stora Jordberga nr 7*. Större holkyxa af brons med nästan kvadratisk genomskärning, oornerad, f. vid harfning i en mindre, odlad torfhåla strax N. om stora landsvägen.

12,409. *Västergötland*, *Kinds hd*, *Säms sn*, *Götåkra*. Oslipad flintyxa med spetoval genomskärning.

12,410. *Östergötland*, *Hammarkinds hd*, *Skönberga sn*, *Ljunga*. Båtformig skafthålsyxa af grönsten med vittrad yta, en större och två små flintmejslar med hålegg, en vittrad stenyxa med dylik, en större slipsten af kvartsit, en flintspån; alla f. tills.

i ett sandtag. Jfr *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening 1905*, s. 10 f.

12,411. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Kumla.* Del af en spjutspets (?) af skiffer. — *Altuna sn*, torp under *Flosta.* Stenyxa utan skafthål, illa formad. — *Västerlöfsta sn, Säfne.* Liten fyrsidig, tunn flintyxa, trindyxa af grönsten. — *Littersbo.* Två trindyxor. — *Horsbäck* (egl. i Torstuna hd). Genomborrad stenklubba (eller omformad skafthålsyxa), liten fyrsidig sten med hål för upphängning. — *Torstuna hd, Torstuna sn, Tibble.* Liten smal flintmejsel. — *Vittinge sn, Ramsjö.* Liten stenyxa utan hål. — *Säby.* Stentrissa. — *Uppland?* oviss fyndort. Bit af stenyxa med två skafthål.

12,412. *Uppland, Åsunda hd, Sparrsätra sn, Hesselby.* Bronsnål med hufvud i form af en större spiralskifva, f. på en tufva i Hesselby mosse.

12,413. *Gotland, Stenkumla sn, Bertels* (trol.). Aderton hela och 5 bitar af tyska och danska silfvermynt, däribland 2 1/2 runmynt; f. i en grusgrop.

12,414. *Gotland, Lokrume sn, Gannarfve.* Rund spännbuckla af brons, sen typ, illa faren, f. i Såishageåkern.

12,415. *Gotland, Alfva sn.* 67 1/2 arabiska silfvermynt, f. tillsammans.

12,416. *Småland, Allbo hd, Örs sn, Tubbatorp Östregård.* Särdeles vacker båtformig stenyxa samt en sönderslagen flintspån; f. i nov. 1901 vid grustäkt i en liten kulle under ett lågt stenröse.

12,417. *Halland, Höks hd, Hasslöfs sn.* Fyrsidig flintyxa, tämligen smal och tunn, slipad på bredsidorna. — *Hishults sn.* Fyrsidig grönstensyxa, större. — *Renneslöfs sn.* Bit af skafthålsyxa med påbörjadt nytt hål. — *Skummeslöfs sn.* Spjutspets af flinta. — *Våxtorps sn, Stackarp.* Spjutspets af flinta. — *Yllevad.* Oslipad flintyxa, fyrsidig och tunnackad. — *Ysby sn, Hof.* Flintyxa med något utsvängd egg. — *Okända orter i sydhalländska skogsbygden.* Flintdolk med knöligt skaft, fragment af dylik.

12,418. *Västergötland, Skånings hd, Vinköl sn.* Vittrad stenyxa med ofullbordadt skafthål.

12,419. *Västergötland, Kållands hd, Hjärpås sn, Källeråsen.* Bitar af ett groft lerkärl, f. i samma grustag som inv. 12,403.

12,420. *Gotland, Stenkumla sn.* Liten svart, fyrsidig stenmejsel med hålegg.

12,421. *Södermanland, Oppunda hd, Bettna sn, Bogsten.* Stenyxa med oval genomskärning, f. vid röjning i en hage.

12,422. *Ångermanland, Vibyggerå sn, Dynäs.* Spjutspets eller tveeggad knif af skiffer (fig. 267), f. 1902 vid brytning af en stenbacke, omkr. 4 tum djupt i sandjord.

267. 1/2.

12,423. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Två kakelbitar, ett bläckhorn (?) af glaserad lera, ett porslinsfragment, 2 piphufvuden, en nyckel och en lekare af järn, del af ett mässingsspänne; f. vid gräfning för planteringarna framför riksdagshuset.

12,424. *Värmland, Gillbergs hd, Gillberga sn, Fyksnäs.* Fingerring af guld med heliga tre konungars namn i minuskler, f. vid stranden af Byälfven.

12,425. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Norra Sivikan.* Af flinta: 3 skifskrapor, en spånskrapa med sned skrapkant, midtstycke af liten dolk, en stor mängd större och mindre affallsstycken af olika färger, däribland talrika bitar af spånor, en bit af skifferbryne (?), ett par kvartsbitar, några kolbitar; allt f. i flere närgränsande åkerstycken. — *Södra Sivikan.* En skifskrapa af mörkgrå flinta, en stor mängd delvis ganska stora affallsstycken af grof, ljusgrå flinta, en knacksten (?); f. i åkern Råsa.

12,426. *Jämtland, Ås sn, Rösta.* Fynd från ett graffält å Röstahammarn vid Storsjön. *Mansgraf 1* (hög af 4 m:s diam. och 0,75 m:s höjd): väl bibehållet skelett, som låg (med hufvudet

åt NV.) inklämdt mellan de båda halfvorna af en klufven furustock, 5 vikter af järn och brons, en yxa, 2 pilspetsar, en knif och en remsölja af järn, ett platt, aflångt järnstycke, som låg tillsammans med tre flintbitar och troligen varit elddon, ett skifferbryne med hål, en benkam. — *Mansgraf 2* (hög af 6 m:s diam., 1 m:s höjd): skelett (med hufvudet åt NNV): en

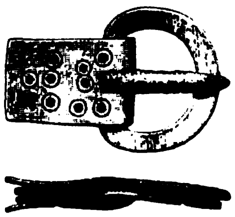

Fig. 268. 2/3.

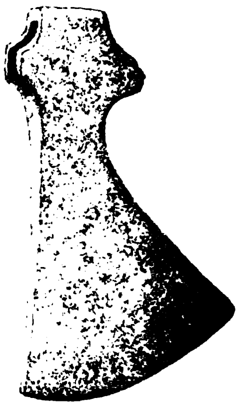

Fig. 269. 1/3.

Fig. 270. 2/3.

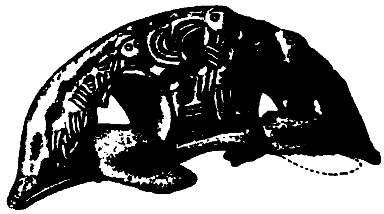

Fig. 271. 1/2.

bronssölja med beslag (fig. 268), en yxa (fig. 269), 5 pilspetsar, en knif, ett knifliknande föremål, en nit, ett eldstål (?), två isbroddar lika fig. 274, allt af järn; en benkam, ett egendomligt benredskap (fig. 270), 4 flintbitar, ett skifferbryne. — *Mansgraf 3* (snarlik hög): skelett (med hufvudet i NV), 4 bitar af silfvermynt (1 Olof Skötkonungs, 2 Etelreds, 1 Knut den stores), 2 fragment af silfversmycken, ett selbågsbeslag af brons (fig. 271); en bronsvåg med snören af ullgarn, omgifven af

fyrskäftadt tyg, en bit pälsverk och ytterst näfver; tillsammans härmed hittades också en liten hornplatta (af en dosa?); 6 vikter af järn och brons, 1 vikt af bly(?), en vacker spjutspets med silfverinlagd holk, 7 pilspetsar, del af en yxa (?), två knifvar, den ena med delvis bevaradt masurskaft, en syl(?) med träskaft, 3 bjällror (fig. 272), ett betsel (fig. 273), 3 halfrunda remsöljor, en mängd rembeslag med silfverbeläggning, två isbroddar (fig. 274, lågo under fötterna), ett eldstål (?, fig. 275), en dragkrok (jfr fig. 293), en del spikar, nitar och beslag, hvilka möjligen hört till en släde. Några meter Ö. om denna graf hittades under en sänka i marken ett hästskelett med hufvudet åt V.; vid kraniet låg järnföremålet fig. 276. — *Mansgraf 4* (hög af 7 m:s diam. och 0,75 m:s höjd): skelett af man (med hufvudet åt N.), häst och hund, tveeggadt svärd med silfverbelagdt fäste och bevarad hörnkafle (fig. 277) samt bronsdoppsko (fig. 278), 7 pilspetsar som fig. 279 och en med mejselformad egg (fig. 280), en yxa, en sköldbuckla af järn, remsölja och åtskilliga

Fig. 272. ²/₃.

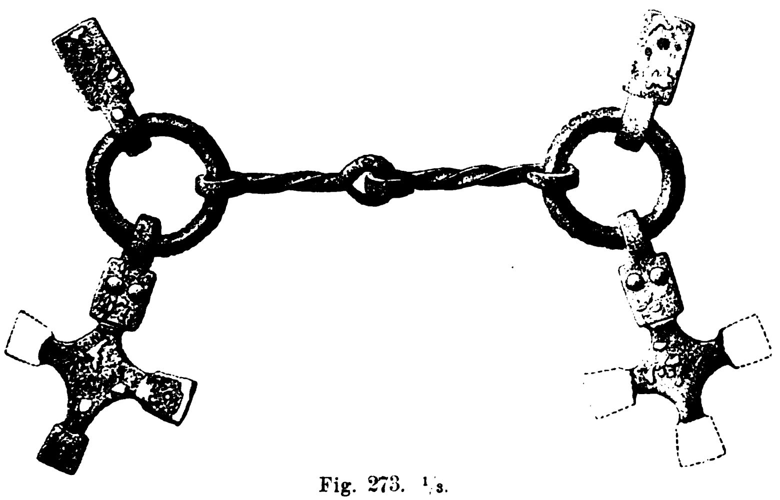

Fig. 273. ¹/₃.

Fig. 274. ²/₃.

Fig. 275. ¹/₂.

Fig. 276. ¹/₂.

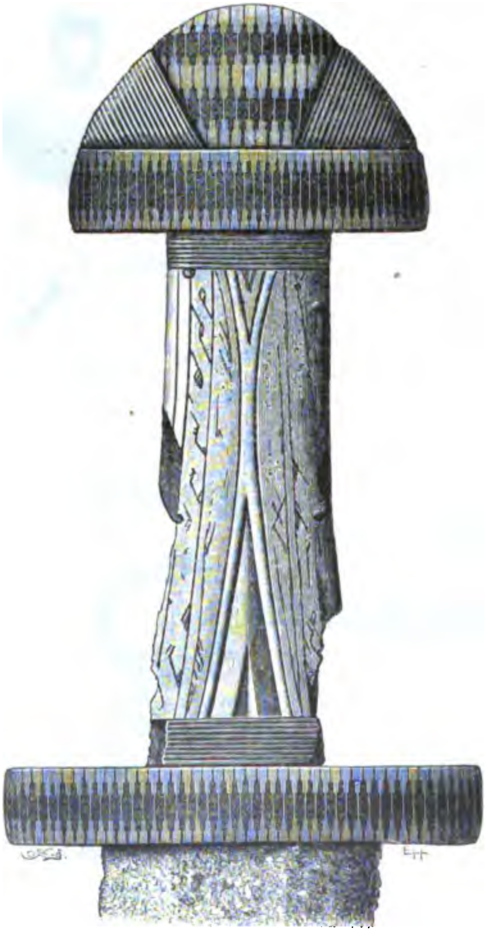

Fig. 277. ²/₃.

Fig. 278. ¹/₁.

rembeslag af brons (fig. 281—286), några läderremstycken med delvis påsittande rembeslag, rester af två rundadt rektangulära läderplattor med skinnskodd kant och bronsbeslag af olika former (fig. 287, 288) ett groft tygstycke med dragsko, och

Fig. 279. 1/2.

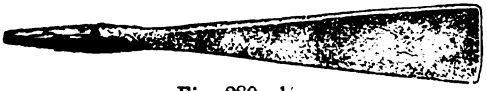

Fig. 280. 1/2.

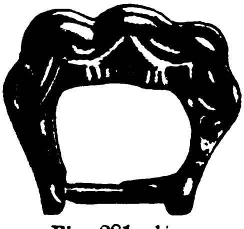

Fig. 281. 1/1.

Fig. 282. 1/1.

Fig. 283. 1/1.

Fig. 284. 1/1.

Fig. 285. 1/1.

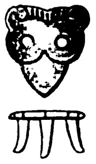

Fig. 286. 1/1.

därunder liggande två björnklor, ett par små bitar af hasselnötskal samt delar af en rund träskifva (askbotten); bit af ett arabiskt silfvermynt, bronsvåg med klöfverbladliknande ornament i skålarna, liggande jämte en vikt af järn och brons, samt en liten vaxklump i en liten rund träskål, allt omslutet af rester af en läderpung; en benkam, ett egendomligt horn-

Fig. 287. 1/1.

Fig. 288. 1/1.

Fig. 289. 2/3.

Fig. 290. 1/4.

Fig. 291. 1/2.

föremål (fig. 289), en hank (fig. 290), två märlor och 23 små spikar af järn (allt hörande till ett träämbar), en pikformig doppsko (fig. 291), ett skifferbryne, en knif, rester af ett eld-

stål och 3 små flintbitar, ett betsel (fig. 292, provisoriskt hopfogadt, bl. a. af en hästbrodd, låg i hästens mun); en dragkrok (fig. 293), en däremot svarande märla (fig. 294), ett järnband (fig. 295), tre järnbeslag, 37 spikar, 4 nitar m. m., allt detta troligen till en släde. En djurhufvudformad knopp till en oval spännbuckla som *Sv. F.* 556 var väl tillfälligtvis medkommen i grafven. — *Kvinnograf I* (under en liten sänka i marken syntes i en grustagskant en bågböjd rand af multnadt trävirke,

292. 1/1.

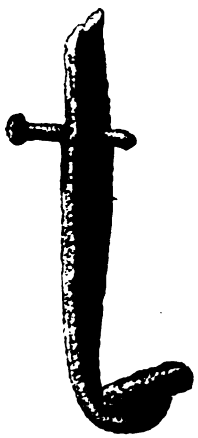

293. 1/1.

294. 1/1.

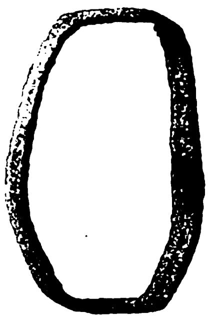

295. 1/1.

tydligen tvärsnitt af en *kanot*,[1] hvari låg): ett skelett (med hufvudet åt NV), 2 pärlor af karneol, 2 af guldfolieradt glas och 10 af glasfluss samt en järnknif. — *Kvinnograf II* (hög af 5,5 m:s diam. och drygt 1 m:s höjd, förut rubbad): skelettdelar af kvinna och hund, 8 pärlor af glasfluss o. dyl. — *Barngraf:* under en sänka i marken hittades rester af två barnskelett. — *Undersökningarna utförda 1904 af doktor K. Kjellmark och utförligt beskrifna af honom i Ymer 1905* (skelettresterna beskrifna sammastädes af professor C. M. Fürst).

[1] Jfr de i detta häfte beskrifna grafvarna från Sala.

12,427. *Västergötland, Västerberget vid Göteborg.* Tio flintskärfvor, f. jämte talrika dylika samt en stenmejsel å en sluttning högt öfver hafvet.

12,428. *Östergötland, Hammarkinds hd, Skönberga sn, Ljunga.* Fynd från ett större graffält på en skogbevuxen grusås. *Hög 1*

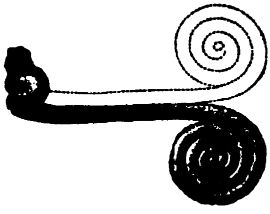

296. 1/2.

297. 1/5.

298. 2/3.

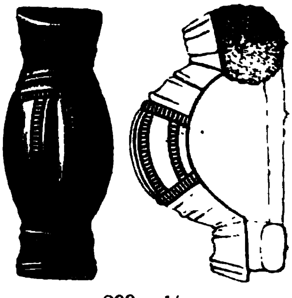

299. 1/1.

(diam. 6,60, höjd 0,60 m.) innehöll på bottnen flera olika samlingar af brända ben, hvaraf en med bitar af ett lerkärl, en med en järnknif (nära intill låg en bältehake af järn, fig. 296) samt en med bitar af hartstätning till träkärl; slutligen fanns under högens botten ett större lerkärl, (fig. 297), som innehöll brända ben och en bronsnål (fig. 298). — *Graf (?) 2* (ett slags

kista af 5 stora stenblock) innehöll intet. — *Hög 3* (diam. 8 m., höjd 0,50 m.): bland rester af ekträ lågo två obrända bitar af ett människokranium, 2 bronsspännen (som fig. 299) och ett dylikt något afvikande i orneringen, en remsölja af järn (fig. 300) och en knif (fig. 301). — *Hög 4* (diam. 6,70, höjd 0,45 m.): stor mängd brända ben, 43 nitar, 6 spikar, 3 märlor och ett eldstål af järn. — *Hög 5* (diam. 6 m., höjd 0,40 m.): brända ben, dubbelskalig, oval spännbuckla som *Sv. F.* 551, likarmadt bronsspänne som *Sv. F.* 566, 3 smälta bronsstycken, två järnnålar till spännen, två knifvar och en märla af järn, ett fragmentariskt lerkärl.

300. 1/1.

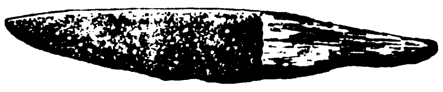

301. 1/2.

302. 1/3.

— *Hög 6* (diam. 6,50, höjd 0,60 m.): brända ben och kol, litet välbehållet lerkärl (fig. 302), bottnen af ett större lerkärl, ett par fragmentariska pilspetsar, några märlor, ett par nitar och en mängd fragment af järn. — *Hög 7* (diam. 4, höjd 0,55 m.): stor mängd brända ben, 12 järnnitar. — *Hög 8* (diam. 7 m., toppens höjd öfver omgifvande mark 0,30 m.): brända ben, en hästtand, några bronsfragment. — *Hög 9* (diam. 6,60, höjd 0,30 m.): inga fynd. — *Hög 10* (diam. 5, höjd 0,30 m.): brända ben, bitar af ett aflångt, hvälfdt bronsbleck, ett litet järnfragment, bitar af ett skålformigt lerkärl af glimmerblandadt gods. — *Hög 11* (diam. 5,20, höjd 0,20 m.) innehöll endast några kolspår. — *Hög 12* (diam. 7,50, minsta höjd 0,30 m.):

brända ben, troligen äfven af häst, ett lerkärl (fig. 303), en brodd, 4 nitar, 2 spikar och 5 fragment af järn, en skifferbrynsten. Endast benen af människokraniet lågo i lerkärlet, de öfriga utanför. — *Undersökningarna utförda af amanuensen T. J. Arne våren 1905 och utförligt beskrifna af honom i Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening 1905.*

12,429. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Åloppe.* Tre fragment af trindyxor af grönsten, 2 bitar af brynen och en af slipsten, en bit af en benmejsel, 2 fragment af harpunspetsar, 4 prylspetsar, en gröfre benspets, ett orneradt benfragment, ett litet älghufvud af bränd lera, en half miniatyryxa af d:o, ett fragment af en stor ornerad lerpärla, 9 hela och 3 halfva mindre lerpärlor, bitar af 2 lerkulor, stycke af en rund lerskifva, en half stenpärla, en säl-tand med ränna för fastbindning, en stor mängd lerkärlsbitar, bland hvilka talrika ornerade, skärfvor af flinta (3 af Kristianstadsflinta, en af vanlig), kvarts och andra stenarter, samt en mängd ben: af människa (tand, öfverarmben), vikaresäl, svin, älg, bäfver (tänder), fiskar m. m. samt kolbitar; allt funnet vid undersökningar maj—juni 1905 å samma boplats som inv. 11,729—30. Se vidare *Fornvännen* 1906.

303. 1/4.

12,430. *Uppland, Lagunda hd, Nysätra sn, Åloppe.* Udden af en spjut-(?)spets af skiffer, bearbetad skifferskärfva, liten tunn stenmejsel, tunn stenyxa, 6 bitar af stenyxor utan hål, slipsten af sandsten; allt funnet på och invid samma boplats som föregående nr; skadad pilspets af skiffer, helt liten stenyxa med oval genomskärning, eggdelen af en större dylik, 4 bitar af skafthålsyxor, kvartsstycke; funnet på andra ställen å Åloppe ägor. — *Nysätra sn, Groddammen.* Trettiotvå lerkärlsbitar, 3 kvartsstycken, 7 små benbitar; funna å en boplats i en åker. — *Svedjelandet.* Fint slipad hålmejsel. — *Harnäs.* Eggdel af

stenyxa, 7 flintskärfvor. — *Torstuna hd, Österunda sn, Mjölkbo.* Baneända af trindyxa, funnen å en boplats S. om torpet Solvik. — *Ryssjö.* Grönstensyxa med oval genomskärning, rundad sten, pärla af svart glasfluss.

12,431. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Mjölkbo.* Tre större fragment af grönstensyxor med trind eller oval genomskärning, egghörn af en dylik, eggdel af en liten mejsel (?), svagt hålig, nedre delen af stor skifferspjutspets med hullingar, en flintspån med rest af slipyta, knacksten (?) trol. af sandsten, en hel och 10 bitar af slipstenar af sandsten, 2 lerpärlor och en half större dylik, en bit af lerkula, en stor mängd lerkärlsbitar, hvaraf många ornerade, skärfvor af kvarts och grönsten, en mängd ben af vikaresäl, svin och älg, underkäk och 3 ryggkotor af människa, stor björntand, bäfvertänder, några fiskben etc. samt kolbitar; allt funnet vid undersökning af omkr. 35 kv.-m. å en boplats i Mjölkbo hage vid Ryssjöns norra strand (jfr inv. 11,753). Se *Fornvännen* 1906.

304. 1/1.

12,432. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Lotorpet under Ryssjö.* En lerpärla, ett antal krukskärfvor och kvartsbitar samt några få ben- och kolbitar; funna vid undersökning å en boplats i åker vid norra stranden af Ryssjöns västra ända (jfr inv. 12,144). Se *Fornvännen* 1906.

12,433. En Gustaf II Adolfs-medalj, BEH 229, infattad som hängsmycke med vidhängande stjärna.

12,434. En Gustaf II Adolfs-medalj i tenn, BEH 230, försedd med ögla.

12,435. *Småland, Östra hd, Skirö sn, Tolja.* Spiralring af blekt guld, funnen i ett trädgårdsland 1904.

12,436. *Skåne, Luggude hd, Qvistofta sn, Gantofta.* Liten holkyxa af brons med 3 fina orneringslinjer under kanten (fig. 304).

12,437. *Västmanland, Öfvertjurbo hd, Möklinta sn, Forn(e)by.* Tre trindyxor af grönsten. — *Valsätra.* Tre trindyxor.

Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Orrbo. Skadad fyrsidig yxa med hålegg. — *Endkers sn, Lund.* Trindyxa. — *Simtuna sn, Albäck, »Vassbacken».* Två krukskärfvor och ett par brända benbitar, funna på samma ställe som inv. 12,334 och 11,817. — *Torstuna hd och sn, Tibble.* Eggdel af skafthålsyxa.

12,438. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Boda.* Stenyxa af ovanligare form med ofullbordadt skafthål. — *Orrbo.* Banedel af vacker båtformig yxa.

12,439. *Halland, Höks hd, Veinge sn, Vessinge nr 5.* Tre stycken Karl XI:s 2-marker, 1669, 1671, 1675, funna jämte 6 dylika och en Karl X:s 2-mark vid foten af ett träd (som fälldes) bland rester af en träask.

305. 1/5.

12,440. Liten fyrbladig pergamentshandskrift från medeltiden.

12,441. *Västergötland, Vedens hd, Vänga kyrka.* Diverse timmer från den gamla träkyrkan.

12,442. *Västergötland, Vedens hd, Vänga kyrka.* Två bilder, delar af bokpärmar (hvaraf en med runinskrift: »Bredarud», fig. 305), öfre delen af en ljusstaf; allt af trä, funnet under golfvet vid kyrkans rifning.

12,443. *Västmanland, Vagnsbro hd, Väster Färnebo sn, Stäfre.* Liten trindyxa af grönsten. — *Öfvertjurbo hd, Kila sn, Gullvalla.* Mycket stor trindyxa. — *Grällsta.* Medelstor dylik. — *Myrby.* Dylik, mera bred. — *Sätra brunn.* Fyrsidig grönstensyxa. — *Ringvalla.* Tjock skafthålsyxa. — *Möklinta sn, Rensmur.* Vittrad grönstensyxa med oval genomskärning.

Uppland, Simtuna hd, Väster-Löfsta sn, Göksbo. Eggdel af trindyxa, banedel af skafthålsyxa. — *Altuna sn, Vigelsbo.* Två trindyxor.

12,444. *Västmanland, Öfvertjurbo hd, Kila sn, Kifsta.* Skifferspjutspets utan hullingar.

12,445. *Uppland, Trögds hd, Litslena sn, Vellinge.* Liten spjutspets af brons.

12,446. *Gotland* (södra delen). Sju dörrlås, 7 hästskor, en yxa och ett annat föremål af järn.

12,447. *Södermanland, Villåttinge hd, Flens municipalsamhälle.* Två + 1 arabiska, 235 + 20 angelsaksiska, tyska, danska etc. silfvermynt, 11 hela och 7 bitar af myntplantsar, bitar af ett rundt spänne med filigranornering, stycke af ett rundt, pressadt hängsmycke, en hopknuten mindre ring, 3 bitar af tenar, en bit af en snodd och en af en tråd; allt af silfver, funnet omkr. 2 fot djupt vid gräfning å tomten nr 22 Blommenhof i femte kvarteret.

12,448. *Östergötland, Göstrings hd, Väderstads sn, Åsby Mader.* Banedel af skafthålsyxa, funnen i ett grustag.

12,449. *Bohuslän, Lane hd, Skredsviks sn, Kallsås.* Tre groft tillslagna flintyxor, ett slipadt flintstycke (f. d. dolkskaft?).

12,450. *Ångermanland, Sidensjö sn, Näsby.* Pilspets af kvarts, funnen vid plöjning några hundra m. från Drömmesjöns västra strand.

12,451. *Uppland, Torstuna hd och sn, Torslunda.* Liten holkyxa af brons, ornerad, funnen i åker. — *Valsbrunna.* Järnskära, delar af ett stort lerkärl (hvari skäran legat) samt en del brända ben och ett par kolbitar; funnet i ett grustag (jfr inv. 12,239).

12,452. *Halland, Falkenberg.* En thaler präglad för August af Sachsen 1554, en thaler präglad för Karl V i Lüttich 1556, en halfthaler från Leuchtenberg 1547; funna jämte 7 andra thalermynt vid hamnen å östra sidan af Ätran (jfr inv. 12,598).

12,453. *Nerike, Askers hd och sn, »Herra»* (Höre eller Hälla?). Slipad tunnackad flintyxa (*Sv. F.* 20). — *Lännäs sn, Ruddammen.* Båtformig stenyxa, skadad. — *Grimstens hd, Viby sn, Höga.* Eggdel af tjock skafthålsyxa.

Södermanland, Oppunda hd, Julita sn, Stockholmstorp. Tämligen stor skafthålsyxa, 2 eggdelar af stenyxor utan hål, den ena med hålegg. — *Ängstugan.* Liten fyrsidig stenyxa. — *Floda sn, Knutstorp.* Liten tunn stenyxa, liten spjutspets af järn. — *Slotterhult.* Liten stenyxa utan hål, afslipad af hittaren, eggdel af en större dylik. — *Österrekarne hd, Näshulta sn, »Åängen».* Järnyxa (medeltida?). — *Kjula sn, Ribbingelund.* Stor stenyxa utan hål, med antydning till smalsidor.

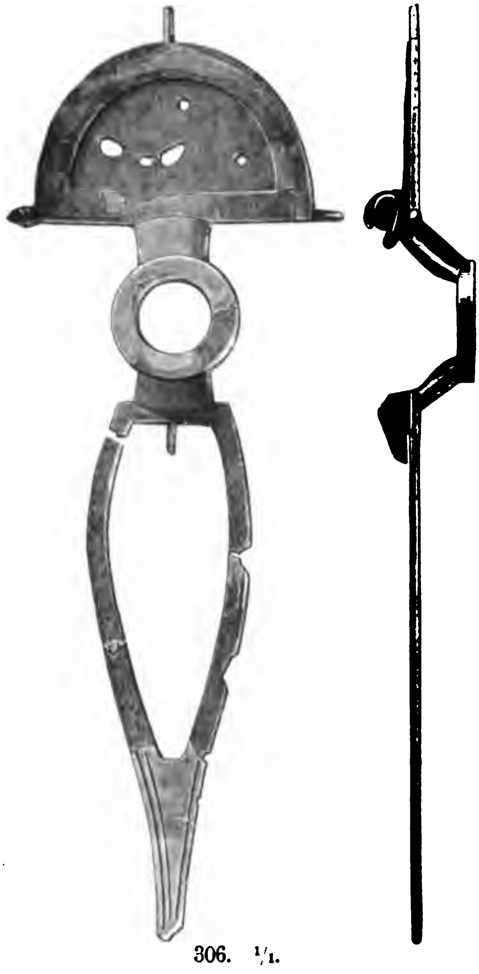

306. 1/1.

12,454. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Norra Sivikan.* En del flintskärfvor, funna 1/4 mil från fyndstället för inv. 12,425.

12,455. *Nerike* (?). Söndrigt bredt bågspänne af brons med rester af silfverbeläggning (fig. 306). *Erhållet genom byte med Örebro Museum.*

12,456. *Nerike, Örebro hd, Mosjö kyrka.* En del timmer af gamla träkyrkan, 2 ljuskronor af järn (medeltida), 2 fattigbössor.

12,457. *Kalmar län, N. Tjusts hd, Lofta sn, Hässelstad.* Nio guldsolidi: nämligen en Honorius, en Valentinianus III, 3 Theodosius II, en Marcianus, 2 Leo och en barbarisk efterbild-

ning (fig. 307), funna i ett grustag nära (S. om) stora landsvägen mellan Gamleby och Söderköping, omkr. en fot djupt; sju genomborrade lågo staplade ofvanpå hvarandra, de 2 andra tätt intill.

12,458. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, funnen vid ett skelett.

12,459. *Gotland, Stånga sn, Tjängvide.* Rund spännbuckla snarlik *Sv. F.* 538, vacker, funnen i en åker vid harfning, 25—30 m. från en kämpagraf.

12,460. *Bohuslän, Inlands Nordre hd, Norums s:n, Högenorum* (Hallerna). Stor mängd flintaffall, en liten tunn flintskrapa, eggdelen af en skafthålsyxa samt en del oornerade små lerkärlsbitar; funna å en boplats.

12,461. *Halland, Himle hd, Grimetons sn, Grimeton nr 16.* Trettiotvå danska och tyska silfvermynt 1560—1608, funna vid nyodling intill gården.

307. 1/1.

12,462. *Bohuslän, Inlands Nordre hd, Ucklum sn, Smederöd.* Flintyxa med tjock bane och svagt insvängda smalsidor. — *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn* (trol.). Skafthålsyxa, illa formad.

12,463. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn.* Tretton stenyxor af Hästefjordstyp, 5 trindyxor och 6 fragment af dylika, 13 något bearbetade grönstensstycken samt 7 flintbitar, funna på Vänerns strand midtför Vänersborg, å en boplats.

12,464. *Östergötland, Lysings hd, Ödeshögs sn, Svemb.* Vittrad skafthålsyxa af sten.

12,465. *Västergötland, Vadsbo hd, Fägre sn, Fetebacken under Boda.* Fyrsidig stenyxa utan hål. — *Krusatorp under Nolgården Remmestorp.* Liten trindyxa, eggen skadad.

12,466. Väl slipad stenyxa med bred ränna vid nacken (amerikansk?).

12,467. *Södermanland, Svartlösa hd, Brännkyrka sn. Gröndal utanför Hornstull.* Klubbliknande stenredskap, brändt på

ena sidan, funnet nedanför en klippa under en stubbe, omgifvet af ett brandlager.

12,468. *Stockholm.* Afsågadt stycke af ett hjorthorn, funnet vid rifning af ett hus vid Fjällgatan.

12,469. *Norrbotten, Nederkalix sn, Korpikå.* En större pilspets af kvarts (fig. 308), funnen omkr. 1 km. från byn, 5—6 tum djupt.

308. 1/1.

309. 1/3.

12,470. Slutet ringspänne af brons.

12,471. *Västergötland, Kållands hd, Slädene sn och gård.* En mängd lerkärlsbitar från stenåldern, tillhörande 4 olika kärl med snodd- och punktornament (ett afb. i fig. 309); funna i ett grustag jämte flintverktyg, bland annat en mejsel.

12,472. *Västergötland, Vänersborgstrakten.* Åtta hela och 7 fragmentariska stenyxor af Hästefjordstyp, 12 andra bearbe-

tade grönstensstycken, 2 stenkulor, en del flintaffall, funnet å Vänerns stränder (jfr inv. 12,463 och 12,517).

— *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, N. Sivikan.* Sju tillslagna flintor. — *Grönvik.* Bearbetadt grönstensstycke (yxa?).

12,473. *Halland, Faurås hd, Svartrå sn, Kyrkobacka.* Flintdolk, gjord af ett krumt flintstycke, funnen vid Högvadsån.

12,474. *Västmanland, Norrbo hd, Romfartuna sn, Gunsta.* Fyrsidig, slipad flintyxa, tunnackad. — *Fläckebo sn, Asplund.* Fyrsidig hålmejsel af svart sten. — *Öfvertjurbo hd, Sala sn, Laggarbo.* Skadad fyrsidig flintyxa, slipad, tunnackad. — *Kila sn, Gullvalla.* Liten fyrsidig flintyxa, slipad. — *Yttertjurbo hd, Björksta sn, Ramsta.* Ituslagen större flintdolk med tvåsidigt skaft.

Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Härsta. Två stenyxor utan hål, den ena trind, den andra med nästan spetsoval genomskärning. — *Västerlöfsta sn,* Visbo. Trindyxa. — Simtuna sn *Vad.* Liten fyrsidig flintyxa, med svagt hålig egg. — *Torstuna hd, Hvittinge sn, Gillberga.* Eggdel af trindyxa. — *Holm.* Ögleformigt stycke af bronsbeslag (vik.-tid). — *Härnevi sn, Rötbrunna.* Treflikigt bronsbeslag med öglor på undersidan (möjl. kedjefäste för ett rökelsekar). — *Lagunda hd, Giresta sn och by.* Eggdel af en båtformig stenyxa med holk, vittrad. — *Norunda hd, Viksta sn, Dalboda.* Liten fyrsidig mejsel af svart sten.

12,475. *Västmanland, Snefringe hd, Bergs sn, Kvalsta.* Tre eneggade smala svärd, en spjutspets, 4 pilspetsar (*Sv. F.* 501), en halfklotformig sköldbuckla och kantbitar af ännu en, 2 stigbyglar, ett betsel, en tvåskänklad sax, en såg, en knif, ett ringspänne, 2 söljor, 3 ringar med rembeslag (två äfven med hängen), ett löst hänge, 2 krokar, en större oval ring, 2 spikar samt 2 andra föremål och några fragment, allt af järn, ett skifferbryne med hål, en aflång karneolpärla; allt funnet på samma ställe och vid samma tidpunkt som inv. 11,570.

12,476. *Uppland, Simtuna hd och sn, Mellersta.* Fynd vid järnvägsschaktning i förut öfverplöjda grafhögar. A) Två ovala spännbucklor som *Sv. F.* 577, ett litet rundt spänne med tre djurhufvuden, bit af ett mindre bågspänne af brons (smalt,

likarmadt?), en järnring med hänge (nyckel?), knif, bitar af ett lerkärl samt bitar af ett tveeggadt svärd; allt enl. uppg. funnet »i en klunga», i kollager; delar af ett groft lerkärl, funnet ett stycke därifrån; [en bronssölja, funnen bland bortkörd jord. — B) En ringnål af brons (ringen borta), en liten bronsbuckla, delar af ett tveeggadt svärd, en lång spjutspets och en sköldbuckla af järn, samt bitar af ett lerkärl; allt funnet jämte brända ben några meter från fyndplatsen för A i skärningen (*undersökt af dr O. Almgren*); en annan ringnål af brons, funnen 3 meter därifrån.

12,477. *Värmland, Gillbergs hd, Långseruds sn.* Större stenyxa med skafthål.

12,478. *Gotland, Linde sn, Amlings.* Medeltida guldfingerring med ornerad klack.

12,479. *Gotland, Fardhems sn, Gardarfve.* Djurhufvudformad spännbuckla som *Sv. F.* 537, väl bevarad.

12,480. *Gotland, Silte kyrka.* 169 brakteater, de allra flesta med W, 12 tvåsidiga medeltidsmynt, 5 silfvermynt och 2 kopparmynt från nyare tider, 2 knappar, 2 små bronsbeslag, 12 hela och 2 halfva pärlor af olika ämnen; allt funnet under kyrkans golf.

12,481. Två ordenstecken af metall, det ena med F inom en lagerkrans, det andra med H inom en krans.

12,482. *Uppland, Simtuna hd och sn, Koby.* Ett tyskt silfvermynt prägladt i Magdeburg.

Västmanland, Gamla Norbergs bergslag, Västanfors sn, Aspbenning. Liten skafthålsyxa af sten.

Östergötland, Skärkinds hd och sn, Halleby. Spjutspets af flinta, funnen vid järnvägsstationen, i dyjord.

12,483. *Västmanland, Norrbo hd, Romfartuna sn, Igelsta.* Skafthålsyxa, något svängd. — *Siende hd, Badelunda sn, Ingeberga.* Liten skafthålsyxa. — *Långby.* Större pilspets af järn med holk. — *Tillberga sn, Hällby.* Mycket vittrad båtformig stenyxa. — *Öfvertjurbo hd, Kumla sn, Österby.* Båtformig stenyxa, ovanligt kort och flat. — *Kila sn, Lågbo.* Fyrsidig sten-

yxa, skadad. — *Yttertjurbo hd, Tortuna sn, Ängesta.* Flintyxa med spetsoval genomskärning.

Uppland, Simtuna hd, Altuna sn, Åstorpet under Flosta. Eggdel af medelstor skafthålsyxa. — *Simtuna sn, Isby.* Fyrsidig flintyxa med hålegg, itu. — *Fröshults sn, Ekeborg.* Liten bronsbuckla. — *Torstuna hd, Hvittinge sn, Boksta.* Banedel af skafthålsyxa. — *Ösby.* Eggdel af dylik. — *Österunda sn, Ledsberga.* Ornerad mynningsbit af lerkärl (ä. jä.?), funnen i en hage, där många grafkullar finnas.

12,484. *Uppland, utanför Uppsala nära Grindstugan.* Ett Kristinas kopparöre 1651.

12,485. *Norrbotten, Öfverkalix sn.* Olika närmare angifna ställen. Tretton yxor eller mejslar af sten, hvaraf 3 med hålegg, ett skifferbryne och en liten bearbetad sten. — *Hietaniemi sn, Kukkasjärvi.* Stor stenyxa. *Gåfva af jägmästare H. Samzelius.*

12,486. *Södermanland, Rönö hd, Svärta sn.* Liten flintdolk, fyrsidig stenyxa utan hål, 2 skafthålsyxor. *Gåfva af dr J. Samzelii sterbhus.*

12,487. *Gotland, Halla sn, Broa.* Af brons: bågspänne som *Sv. F.* 438, nål som *Mbl.* 1878, fig. 42, skadad hög ringsölja med människohufvud, större ringsölja (nyare?), eldskadadt skrinhandtag (ä. jä.), 3 skaft (ofullständiga), en krökt ten samt några bleckfragment; af järn: liten yxa, 2 knifvar, nyckel som *Sv. F.* 498 och bitar af en dylik, 6 smärre bitar af ett lerkärl, orneradt med fyrdelade cirklar; en pärla af sten och 30 af glasfluss, hvaraf ett par halfva och några försmälta; funna vid täckdikesgräfning; 3 järnslaggbitar, funna i en grop med dylika, som påträffats vid gräfning nära järnvägen.

12,488. Ett Karl XI:s 1-öre SM 1676.

12,489. Adligt sigill i form af berlock med ögla. I skölden: en flygande fågel.

12,490. *Östergötland, Skärkinds hd och sn, Halleby.* A) Krumknif med ring i skaftet (fig. 310), nyckel och låsskylt (fig. 311) samt ett annat beslag (låsfjäder?); allt af järn, funnet

för några år sedan i samma grustag som fynden inv. 12,381. — *Gåfva af godsägare N. Fosser.* — B) *Fynd vid dr O. Almgrens undersökning af ett 30-tal grafvar å samma graffält*, hvilka mestadels bestodo af brandgropar med eller utan lerkärl eller hartstätning till träkärl som hölje för de brända benen,

310. 2/3.

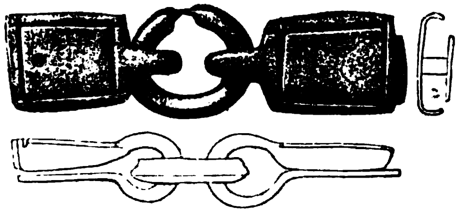

312. 2/3.

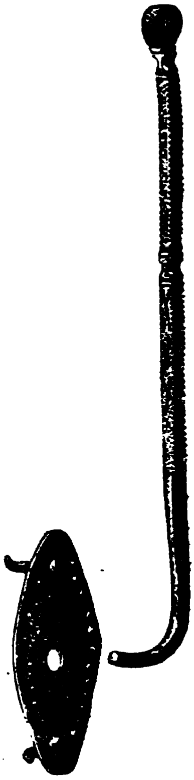

311. 2/3.

samt voro täckta med en cirkelrund stenläggning eller ett röse. Några grafvar utmärktes af en rest sten. Inalles träffades 9 mer eller mindre fullständiga lerkärl och 6 hartstätningar. Följande grafvar innehöllo andra fornsaker. *Graf 1* (röse af 8 m:s diam. och 0,60 m:s höjd, i hvars midt fanns en brandgrop med hartstätning): en bronsring med två rembeslag af järn (fig. 312), en järnring med enkelt rembeslag, ett järnbeslag

(fig. 313), som torde ha haft ring, två snodda remändbeslag af järn (snarlika fig. 317), en skära, en söndrig, halfmånformig krumknif, en ten och en nit eller dubbelknapp af järn samt en halfklotformig sländtrissa af ben. — *Graf 23* (rund flat stenläggning af 3,5 m:s diam., täckande en brandgrop med urna, fig. 314): ring med rembeslag (fig. 315), bitar af ett dylikt beslag, ett skadadt snodt remändbeslag (likt fig. 317) samt en nit; allt af järn. — *Graf 24* (dylik stenläggning, 4,5 m. i diam., med brandgrop och urna): ring med långt rembeslag (fig. 316), ett snarlikt rembeslag, två snodda remändbeslag (fig. 317) samt en lång synål; allt af järn. —

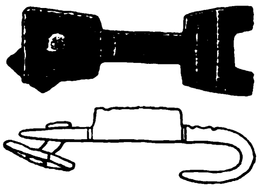

313. $^2/_3$.

314.

Graf 31: vid två invid hvarandra stående resta stenar af 1,20 och 0,75 m:s höjd från roten funnos brända ben samt två långa, raka järnknifvar en vid hvardera stenen.

Utförlig beskrifning af undersökningarna finnes i *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening 1905.*

12,491. *Södermanland*, *Selebo hd*, *Toresunds kyrka*. Minnessköld från medeltiden. *Gåfva från Toresunds församling*.

12,492. *Gotland*, *Vänge kyrkogård*. Djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, funnen i ett å kyrkogården befintligt, buskbeväxt stenröse.

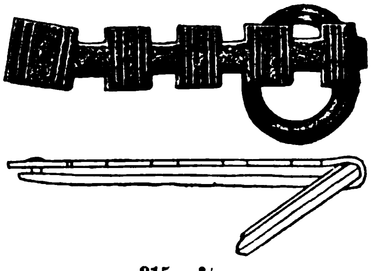

315. 1/1.

12,493. *Gotland*, *Lärbro sn*, *Taksten*. Flintsåg med konkav egg, grå, funnen för flere år sedan.

12,494. *Gotland*, *Vallstena sn*, *Medebys*. Tre yxor af grönsten, däraf en trind, en med tydliga och en med otydliga smalsidor; funna i åkrar.

12,495. *Gotland*, *Vallstena sn*, *Råå*. Bronsnyckel lik *Sv. F.* 498, vackert ornerad; större yxa utan skafthål, af dioritporfyr, med oval genomskärning, funnen vid dikesgräfning i Långåker.

12,496. *Gotland*, *Hangvar sn*, *Bäcks*. Eneggadt järnsvärd (ej förhistoriskt) samt ett annat järnföremål; funna i Ängsåker.

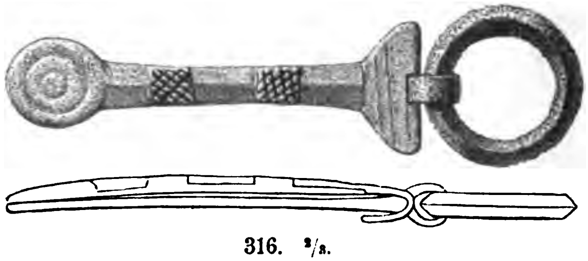

316. 1/1.

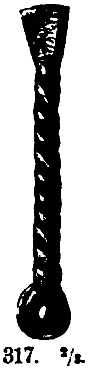

317. 1/1.

12,497. *Gotland*, *Hellevi sn*, *Stora Ire*. Djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, funnen vid dikesgräfning i en äng kallad Kärret.

12,498. *Gotland*, *Lärbro sn*, *Källstäde*. Kölnisk rhengulden trol. präglad i Deutz för ärkebiskop Diedrich II (1414—1463), f. vid plöjning.

12,499. *Gotland, Fröjels sn, Kaupe.* Guldsolidus präglad för kejsar Leo, funnen i samma åker som inv. 11,408.

12,500. *Gotland, Västergarns sn, Stora Mafrids.* Rund spännbuckla med prickornering, tyskt silfvermynt från Meer (Dannenberg 304), funnet i Ängsåker.

12,501. *Gotland, Väte sn, Mölner.* Rund spännbuckla lik *Sv. F.* 538 (men tidigare typ, ovanlig ornamentik), stort ornneradt ringspänne af brons med facetterade ändknoppar, bronssölja med orneradt rembeslag som *Sv. F.* 584; funna omedelbart invid Mölners stenbrott.

12,502. *Gotland, Väte sn, Norrbys.* Tre oornerade armringar af silfver, två af åttkantig, en af fyrkantig ten; sammanlagd vikt 168 gr.; funna i s. k. Nyängsåker under en hasselstubbe, vid nedgräfning af större stenar, som legat uppe i åkern.

12,503. *Gotland, Sanda sn, Sandeskes.* Ringspänne af brons med torn som på *Sv. F.* 588, funnet vid plöjning.

12,504. *Gotland, Atlingbo sn, Lilla Atlings.* Eneggad järndolk, funnen i s. k. Digeråker.

12,505. *Västergötland, Åse hd, Näs sn, Bergshammar och Ekekullen* (Ekebacken?). Sju bearbetade grönstensstycken, hvaraf trol. åtminstone två yxor af Hästefjordstyp, funna å Vänerns strand. — *Frugården.* Fyra flintskärfvor, funna på båda sidor om sundet mellan Dettern och Vänern. — *Sundslund under Frugården.* Vacker fyrsidig, tjocknackad stenmejsel, funnen 1904 i en åker. — *Väne hd, Tunhems sn, Rydjan och Sjöbodarne.* Två tresidiga pilspetsar (tångedelen) och 3 skrapor af flinta, diverse flintspån och affall, eggdel af en trindyxa af grönsten med tväregg; funnet på båda sidor om Göta älfs utlopp.

Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn. Eggdel af grönstensyxa utan skafthål, eggdel af skafthålsyxa.

12,506. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Djurhufvudformad spännbuckla med prickornering, fragment af järnknif och af knifslida af läder och bronsbleck, 5 pärlor af glasfluss; funnet vid ett skelett.

12,507. *Gotland, Stånga sn, Tjängvide.* Litet ringspänne af brons med otydligt djurhufvudformade ändar, ögleformigt bronshandtag till nyckel (jfr *Sv. F.* 497); funnet vid harfning i åkrar.

12,508. *Gotland, Hemse sn.* Liten emaljerad helgonbild (halffigur), som suttit på ett processionskors.

12,509. *Gotland, Väte sn.* Stort bågspänne af brons (»ryggknappsspänne») som *Sv. F.* 445, men sen, degenererad typ, knappen felas, enl. uppg. funnet »nära Jakobssons kvarn midt emot missionshuset». — *Halla sn, Broa.* Liten fyrsidig stenyxa, liten järnyxa (vik.-tid), sländtrissa af sten. — *Visby.* Stycke af en parerstång af brons till ett svärd som *Sv. F.* 411, kanten ornerad, en vikt af brons och en af bly (nyare tid); alla dessa funna å Norderstrand utanför Kruttornet. — Järnnyckel till bultlås, funnen inom staden.

12,510. *Gotland.* Liten bronssölja med egendomligt bihang, ett handtagsliknande bronsföremål, ett benskaft omslutande en järntånge.

12,511. *Västergötland, Vadsbo hd, Odensåkers kyrka.* Broderad kalkduk med årtalet 1743, såld från kyrkan efter en reparation för omkr. 40 år sedan.

12,512. *Värmland, Näs hd, Millesviks sn.* Liten fyrsidig flintyxa, hvit. — *Ölseruds sn.* Liten flintyxa, delvis slipad, ena smalsidan blott tillknackad i en skarp kant. — *Jösse hd, Gunnarskogs sn.* Två stenyxor utan skafthål, tämligen stora; en skafthålsyxa. — *Fryksdals hd, Ö. Emterviks sn.* Mindre stenyxa, svagt håleggad. — *V. Emterviks sn.* Fyrsidig stenyxa, flat. — *Lysviks sn.* Rund sten med rundgående smal ränna. — *Fryksände sn.* Liten skafthålsyxa. — *Elfdals hd, Ekshärads sn.* Trindyxa, skafthålsyxa. — *Gustaf Adolfs sn.* Skafthålsyxa, illa formad. — *Sunnemo sn.* Trindyxa. — *»Rådane».* Liten fyrsidig stenyxa. — *Fernebo hd, Rämens sn.* Två stenyxor, den ena med nästan spetsoval genomskärning, den andra fyrsidig.

Blekinge, Medelstads hd, Listerby sn, Kuggeboda. Åtta bearbetade flintstycken, en liten stenkula.

12,513. *Västergötland*, *Vartofta hd*, *Falköpings sn*, *Viken.* Flintdolk med tvåsidigt skaft, bladet slipadt. — *Trakten af Ålleberg.* En mindre hålmejsel af flinta, en spjutspets af flinta, en liten skafthålsyxa. — *Vadsbo hd*, *Bergs sn*, *»Rosenhaga»* (under Nya Lerdala?). Flintdolk med fyrsidigt skaft och starkt upphugget blad.

12,514. *Gotland*, *Hogräns sn*, *Gervalds.* Guldbrakteat med människohufvud öfver fyrfotadjur och därunder en fågel (fig. 318), funnen vid harfning.

12,515. Större flat sländtrissa af täljsten med ornerad öfversida.

12,516. *Dalsland*, *Valbo hd*, *Jerbo sn*, *V. Katthällan.* Skadad flintdolk, 3 flintskärfvor; funna i åker strax S. om manbyggnaden. — *Plogstarud.* Borrhållstapp till stenyxa, bearbetad flintskärfva (spånskrapa).

318. 1/1.

Västergötland, *Bjerke hd*, *Magra sn*, *Håkansgården.* Stor skafthålsyxa, funnen under dikesgräfning tills. med två andra yxor. — *Vadsbo hd*, *Elgarås sn*, *Hallerud.* Skafthålsyxa af hufvudtyp *Sv. F.* 98, men kortare och simplare, samt mycket vittrad, funnen vid stenplockning å klöfvervall. — *Mölltorps sn*, *Grönaliden under Hästebacka.* Slipad, fyrsidig flintyxa, banen skadad, funnen vid plöjning. — *Skånings hd*, utan närmare fynduppgift. Mindre skafthålsyxa.

12,517. *Dalsland*, *Sundals hd*, *Frändefors sn*, från stenåldersboplatser å Vänerns strand (»Dalbosidan»). Fyra små trindyxor, 15 bearbetade grönstensstycken, hvaraf 4 hela och 6 fragmentariska yxor af Hästefjordstyp, samt 5 flintstycken; allt från en boplats midtför Vänersborg (jfr inv. 12,463 och 12,536); svallad yxa af Hästefjordstyp samt en flintskärfva; funna vid Käringviken norr om Bastungsfyr; två svallade (?) yxor af Hästefjordstyp, den ena af porfyr, funna vid Stigens kvarn; två yxor af Hästefjordstyp, den ena med slipad egg, funna SV. om Dereviken; yxa af liknande art, funnen vid Dereviken.

Västergötland, Väne hd, Gustaf Adolfs sn, från västra stranden af Vassbotten. En hel och 10 fragmentariska yxor af Hästefjordstyp, hvaribland en slipad yxegg, en mängd flintaffall, däribland en tresidig pilspets med tånge samt ett par skrapor och »handtagskärnor», 3 skärfvor af hälleflinta, 3 små lerkärlsbitar; allt från Ljungsudden, Ö. om utloppet af ån från Boteredsjön (jfr inv. 12,536); en tväreggad pilspets och 10 flintskärfvor, funna ett stycke S. om föregående (jfr inv. 12,536); två grönstensstycken (yxeggar?) samt en del flintskärfvor, hvaribland en liten spånskrapa, funna vid Låckerud, omkr. 400 m. från Dalbobron; fyra starkt svallade flintstycken, funna 100 m. närmare Dalbobron. — *Vänersborgs stads område.* Två bearbetade grönstensstycken, skaftändan af en tresidig pilspets af flinta samt en del flintaffall, funnet vid Korseberg på östra stranden af Vassbotten; en skadad mindre trindyxa, 3 andra bearbetade grönstensstycken (yxor?), en del flintaffall, hvaraf en tresidig pilspets samt en mycket tjock lerkärlsbit (eller slaggstycke?), funnet å udden Skräcklan N. om staden. — *Tunhems sn, Massdraget å Lindås ägor.* Två yxor af Hästefjordstyp, ej slipade, baneändan af en trindyxa, en flintpilspets af spån med tånge, en del flintaffall. *Fynden insamlade af handelsresanden G. M. Blomqvist i Vänersborg.*

12,518. *Västergötland, Vilske hd, Gökhems sn, Bältaregården.* Liten holkyxa af brons utan ögla. — Utan närmare uppgift än »*Gökhem*». Korsformigt bronsspänne med djurhufvud nedtill, nedre delen af ett bronsspänne som *Mbl.* 1900, s. 150, fig. 36, men skifvan ryggad och ornerad. — *Gudhems hd, Hornborga sn.* Holkyxa af brons med ögla. — *Vartofta hd, Åsleds mosse.* Liten holkyxa af brons utan ögla.

12,519. *Uppland, Torstuna hd, Huddunge sn, Håcksby.* Starkt vittrad skafthålsyxa af sten, funnen på ängsmark.

12,520. *Gotland.* Silfvermynt prägladt i Wismar 1555.

12,521. *Gotland, Näs sn.* Bronsdoppsko till svärdslida, genombruten, med fågelbild (fig. 319).

12,522. Liten fragmentarisk bronsdolk med tånge (påskrift »Kretaberg»), ett oblatjärn.

12,523. Medalj i silfver öfver O. G. Hedengren, gjuten bronsmedalj öfver Gäfle—Dala järnvägsaktiebolags första verkställande direktörer och trafikchefer. — *Gåfva af kamrer D. Herlenius' sterbhus.*

12,524. *Östergötland, Linköping.* Trettiofem svenska silfvermynt: Gustaf I—Johan III, samt 71 nederländska, tyska,

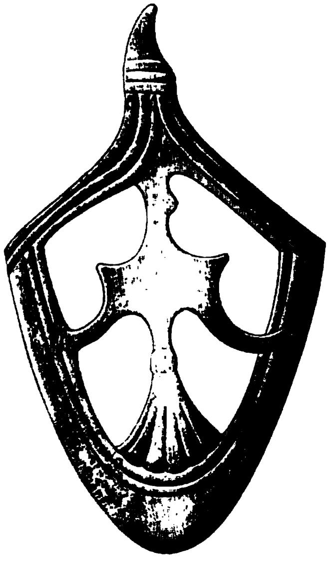

319. 1/1.

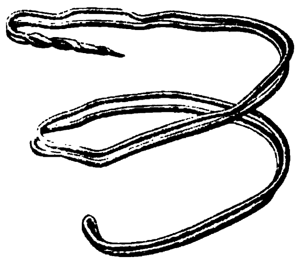

320. 1/1.

österrikiska och schweiziska thaler- och 1/2-thalermynt (yngsta årtal 1578), äfvensom 1 Karl XIV Johans 1/4-skilling. Fyndet beskrifvet i *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening 1905*, af R. M. (Rosa Norström).

12,525. *Skåne, Villands hd, Fjälkinge sn, Fjälkinge nr 7.* Två spiralringar af dubbel guldtråd (den ena afb. fig. 320), 4 bronsyxor med låga kanter, hvaraf två (fig. 321 och en snarlik) af engelsk typ (jfr Montelius, *Chronologie der ältesten Bronzezeit* fig. 212, 213), en (fig. 322) af italiensk typ (jfr ibid. fig. 211, 269 a, b) samt den fjärde (fig. 323) af nordisk

typ (jfr *Sv. F.* 141); funna tills. vid plöjning å slät mark nedanför Fjälkinge backe.

12,526. *Skåne, Ö. Göinge hd, O(u)sby sn, Mörkhult.* Af brons: två nålar med stora spiralskifvor, sammanhäktade med ett stycke bronsbleck (fig. 324), en nål med många buktningar,

321. 1/2.

322. 1/2.

323. 1/2.

slutande i en spiralskifva (fig. 325), två halsringar (som fig. 326) massiva, snedräfflade, den ena itu, två breda armringar (som fig. 327) skadade, delar af två stora starkt hvälfda, ihåliga armringar (som fig. 328); allt funnet tills. vid dikning i en mosse på 4 fots djup invid en stor furustubbe, hvars öfversta ända befann sig 2 fot under jordytan.

12,527. *Gotland*, *Guldrupe sn*, *Bjärs*. Guldten, lagd i $1^{1}/_{3}$ hvarf, vägande 52,4 gram, halt 0,945, funnen vid plöjning i Ängsåker.

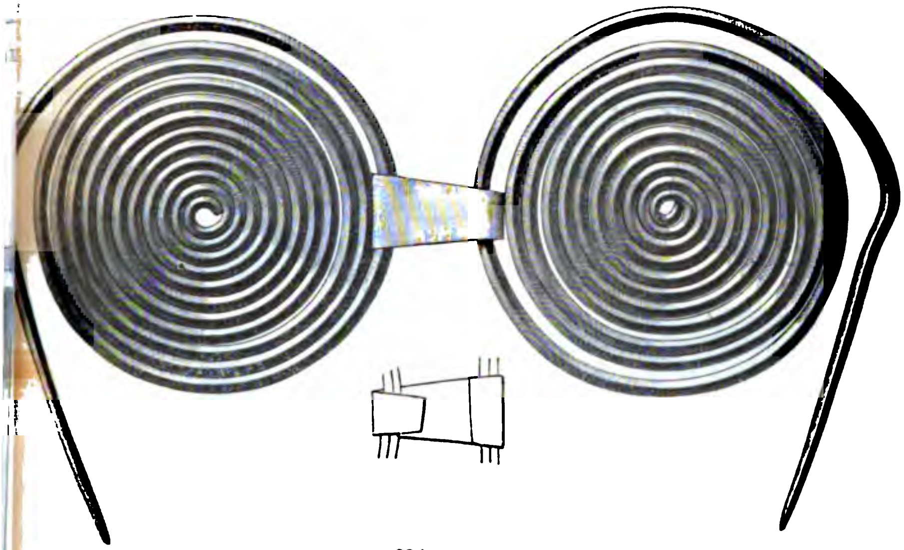

324. $^{1}/_{2}$.

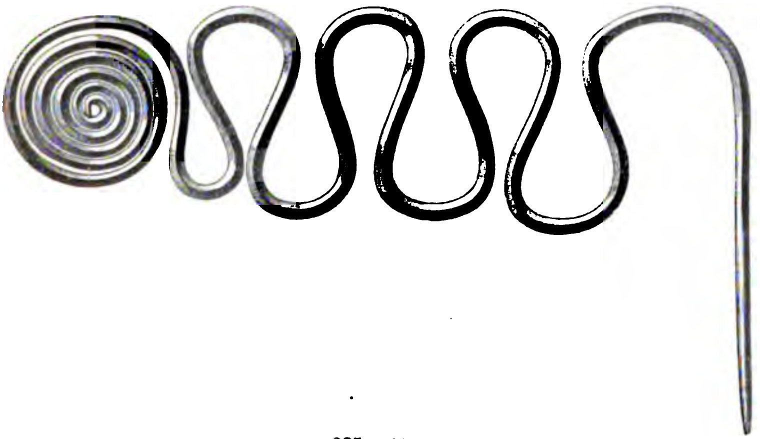

325. $^{1}/_{2}$.

12,528. *Dalsland*, *Valbo hd*, *Färgelanda sn*. Flintdolk med fyrsidigt skaft, funnen 1887 vid odlingsarbete i närheten af sjön Nyckelvattnet.

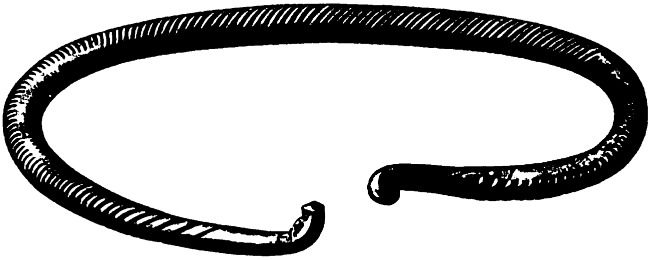

326. 1/2.

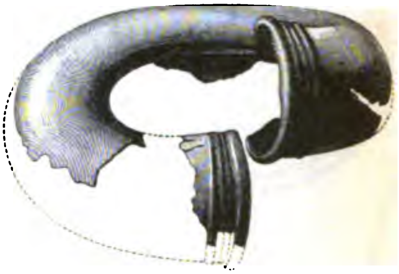

327. 1/2.

328. 1/3.

329. 1/4.

330. 2/3.

12,529. *Gotland*, *Rone sn.* Medeltida träfodral med målade figurer (fig. 329). — *Hemsetrakten* (trol.). **Parerstång** af brons med bandornament (fig. 330).

12,530. *Gotland*, *Stånga sn*. Hålcelt af brons. — *Visbytrakten*. Djurhufvudformad spännbuckla som *Sv. F.* 537, vacker. — *Hemse sn*. Djurhufvud af brons, ihåligt, medeltida, möjl. af ett lavatorium.

12,531. *Öland*, *N. Möckleby sn*, *Bläsinge*. Litet skedformigt bronsföremål med fem små hål i bladet (fig. 331), funnet i en åker.

12,532. *Gotland*, *Kräklingbo sn*, *Kräklings*. Bronsdolk, funnen i en graf med hällkista å Kräklings backe.

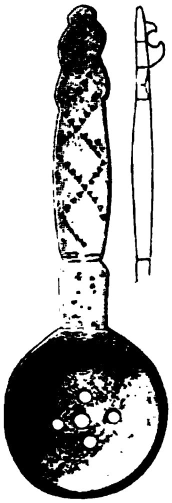

331. 1/1.

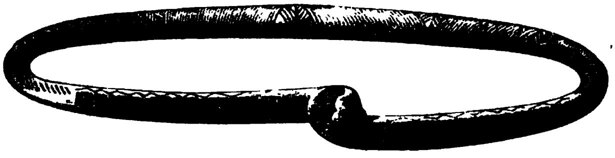

332. 1/1.

12,533. *Gotland*, *Kräklingbo sn*, *Nygårds*. Skadadt bredt bågspänne af brons (»ryggknappsspänne»).

12,534. *Västmanland*, *Snefringe hd*, *Svedvi sn*, *Prästgården*. Halsring af brons (fig. 332) från öfvergångstiden mellan brons- och järnåldern, funnen omkr. 2 fot djupt på en hög grusås vid grundgräfning för nya prästgården för omkr. 4 år sedan. — *Ramnäs sn*, *Prästgården*. Trindyxa. — *Norrbo hd*, *Skultuna sn*, *Frövi*. Liten skafthålsyxa. — *Romfartuna sn*, *Vagersta*. Skafthålsyxa af dioritporfyr snarlik *Sv. F.* 38. — *Julpa*. Skadad skafthålsyxa. — *Yttertjurbo hd*, *Tortuna sn*, *Ängesta*. Egg-

del af en skafthålsyxa. — *Öfvertjurbo hd*, *Kumla sn*, *Ransta*. Eggdel af en båtformig yxa. — *Siende hd*, *Hubbo sn*, *Sörby*. En tunn, fyrsidig stenyxa, en vittrad skafthålsyxa.

Uppland, *Simtuna hd*, *Tärna sn och by*. Fyra stenyxor utan skafthål. — *Åsunda hd*, *Sparrsätra sn*, *Torgesta*. Liten vittrad skafthålsyxa. — *Hagunda hd*, *Hagby sn*, *Sunnanå*. Flintskifva. — *Ulleråkers hd*, *Vänge sn*, *Långtibble*. Hålmejsel af svart sten. — *Norunda hd*, *Tensta sn*, *Järsta*. Liten järnskära (ä. jå.).

333. 1/3.

12,535. *Uppland*, *Torstuna hd*, *Österunda sn*, *Mjölkbo*. Smal hålmejsel af flinta, funnen vid dikning i närheten af stenåldersboplatserna. — *Torpet Karlberg under Mjölkbo*. Två stenyxor utan skafthål. — *Örbyhus hd*, *Tierps sn*, *Svanby*. Eggdel af bred stenmejsel med svagt hålig egg.

12,536. *Dalsland*, *Nordals hd*, *Gunnarsnäs sn*. Stenyxa af Hästefjordstyp, ovanligt stor och tjock (fig. 333), funnen vid sjön Kålungen. — *Sundals hd*, *Frändefors sn*. Mindre yxa af Hästefjordstyp, något slipad, funnen å en boplats midtför Vänersborg å Vänerns strand (se äfven inv. 12,463 och 12,517). — *N. Sivikan*. Skadad trindyxa, affall af flinta och annan sten; funnet å en boplats på södra stranden af Hästefjorden.

Västergötland, *Väne hd*, *Gustaf Adolfs sn*. En trindyxa, en liten yxa och en eggdel af Hästefjordstyp, en liten flintskrapa; funnet å boplatsen å Ljungsudden vid Vassbotten (jfr inv. 12,517). — En flintborr, något flintaffall och en benbit; funnet ett stycke S. om föregående (jfr inv. 12,517). — *Vänersborgs stads område*. Två tillslagna yxämnen (?) och 2 andra bearbetade grönstensstycken, 3 fragmentariska tresidiga pilspetsar, samt en del flintaffall; funnet å några vid lågt vatten framträdande småöar utanför udden vid Holmängens fattiggård, Ö. om staden. — Fem flintskärfvor och en benbit, funnet 200 m. V. om föregående. — *Insamladt af herr G. M. Blomqvist*.

12,537. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Sivikan.* Större oslipad flintyxa som *Sv. F.* 19.

12,538. *Bohuslän, Stångenäs hd, Bro sn, Uteby.* Två flintsågar, 2 tväreggade pilspetsar, en mängd flintaffall o. d., en skadad trindyxa, en lerkärlsbit (och några ostronskal); funnet i kulturlager invid ett grustag. — *Tunge hd, Håby sn, Gläborg.* En del flintaffall, hvaribland en skrapa (?).

12,539. *Södermanland, Öster-Rekarne hd, Husby sn, Lundby.* Spjutspets eller dolkklinga af flinta, större skafthålsyxa. — *Sätran.* Fyrsidig stenyxa utan hål. — *Näshulta sn, Sandstugan.* Eggdel af fyrsidig stenyxa. — *Åstorp.* Tyngd af bränd lera. — *Ärila sn, »Görstorp»* (jfr Götarstorp i Dunkers sn?). Banedel af trindyxa, fyrsidig stenyxa, eggdel af dylik, eggdel af skafthålsyxa. — *»Nysäter».* Flintskärfva. — *Utan närmare uppgift.* Litet fragment af skafthålsyxa. — *Villåttinge hd, Lilla Mellösa sn, »Almatorp».* Mycket stor trindyxa, banedel af dylik. — *»Hersetorpet»* (= Horsjötorp?). Banedel af yxa (?) med oval genomskärning.

12,540. *Västmanland, Snefringe hd, Kolbäcks sn, Viby.* Båtformig stenyxa med skaftholk. — *Tuhundra hd, Dingtuna sn, Vångsta.* Tillslaget flintstycke (möjl. yxa med spetsoval genomskärning), vacker fyrsidig stenyxa, 2 skafthålsyxor och en eggdel af dylik. — *Norrbo hd, Skultuna sn, Berga.* Båtformig stenyxa, funnen bland jord, utkörd från aftappningskanalen vid sänkning af Frövi sjö. — *Frövi.* Två stenyxor med omgjordt skafthål. — *Nackby.* Fyrsidig stenyxa. — *Romfartuna sn, Tå.* Stor stenyxa med oval genomskärning. — *Siende hd, Tillberga sn, Hedensberg.* Afslagen yxa med påbörjadt skafthål.

Uppland, Simtuna hd och sn, Heby. Eggdel af skafthålsyxa. — *Kyrkobyn.* Oval spännbuckla som *Sv. F.* 551, funnen vid stenbrytning i en backe strax N. om landsvägen midtför kyrkan.

12,541. *Norrbotten, Nederkalix sn, Korpikå.* Udden af en större spjutspets af grå kvartsit (?), funnen vid plöjning i gammal åker.

12,542. *Bohuslän, Lane hd, Skredsviks sn, Kallsås.* Två skifyxor, ett par kärnor samt en mängd spånor och skärfvor af flinta, funna å en verkstadsplats Ö. om gården, mellan landsvägen och ån (jfr inv. 12,449); pilspets af flinta, funnen omkr. 200 m. S. om föregående.

12,543. *Bohuslän, Lane hd, Skredsviks sn, Kallsås.* En skifyxa samt en del flintaffall; funnet å en verkstadsplats N. om skolhuset. — En liten skifyxa (?) samt talrikt flintaffall; funnet å en verkstadsplats S. om skolhuset. — *Svensland.* En skifyxa och en del flintaffall; funnet i ett gärde å backsluttningen vid Trolleberget.

12,544. *Halland, Faurås hd, Okome sn.* Stor stenyxa med ofullbordadt skafthål.

12,545. *Halland, Faurås hd, Stafsinge sn, Arvidstorp.* Afslagen flintdolk, funnen i ett gatstensbrott. — *Gällareds sn, Hässellia.* Mindre flintdolk med tvåsidigt skaft.

12,546. *Dalsland, Sundals hd, Frändefors sn, Enarstakan.* En skafthålsyxa och 2 ämnen till dylika. — *Rösshult.* Liten skafthålsyxa, funnen i åker, 2 flintkärnor och en del flintskärfvor; funna vid dikesgräfning å nyodlad mossjord i kanten af Ekenäs mosse. — *Södra Sivikan.* En tjock flintspån och en del smärre flintaffall; funnet å en boplats; en skadad skafthålsyxa och ett skaft till flintdolk; funnet i åker.

Västergötland, Väne hd, Gustaf Adolfs sn, Myskebacken. Några små flintskärfvor, funna å en boplats nära Boteredsjön. — *Ormelyckan* vid sjön Vassbotten. Liten skafthålsyxa. — *Åse hd, Näs sn, Margreteberg.* Eggdel af större skafthålsyxa, mycket sönderslagen, funnen strax N. om tegelbruket; några flintbitar, funna å norra udden af Mantorpsviken ofvan tegelbruket; fyra små flintbitar och en liten lerkärlsbit (trol. ej stenålder), funna å Vänerns strand vid Johannesberg under Margreteberg. — *Redvägs hd, Timmelheds sn.* Skaft till flintdolk.

12,547. Sigillstamp af stål med inskrift: »Sigillum societatis subaqvatiæ urinatoriæ.»

12,548. Två sigillstampar af stål, den ena med Piperska, den andra med Ehrenstråleska vapnet.

12,549. *Skåne*, *Hälsingborg*. Ett medeltida vaxljus, funnet i en graf (?).

12,550. Bläckhorn af mässing, köpt i Hälsingborg.

12,551. *Uppland*, *Örbyhus hd*, *Tierps sn* (enl. uppg.). Bronsyxa som *Sv. F.* 117, funnen för flere år sedan.

334. 1/1.

12,552. *Gotland*, *Grötlingbo sn*, *Mårtens*. Toppskifvan till ett stort bågspänne af hufvudtypen *Sv. F.* 531 (men senare stadium), 7 bitar af bronsbeslag, 2 pärlor af guld (som fig. 334), 54 hela och 2 fragmentariska af glasmosaik, 16 af glas med guldfolium (däribland fig. 335), 48 enfärgade af glasfluss (resp. lera), 127 af kalksten (fossil), samt ett litet järnfragment; allt funnet tills. vid plöjning på en plats där en stengärdesgård förut gått fram, som refs för några år sedan (jfr inv. 12,151).

12,553. *Dalsland*, *Vedbo hd*, *Eds kyrka*. Medeltida grafsten i tre delar, ornerad med ett lejon och växtornament; har legat som tröskel i kyrkan. *Gåfva af Eds församling*.

335. 1/1.

12,554. *Bohuslän*, *Orusts västra hd*, *Röra sn*, *Henån*. Trindyxa af grönsten, funnen i grustaget vid bron öfver ån vid Brattåsa krapp. — *Gåfva af docent C. Wiman.*

12,555. *Öland*, *Bredsätra sn*, *Kapelludden*. Bronsnyckel till bultlås, medeltida, funnen inom inhägnaden kring kapellet. — *Gåfva af generallotsdirektör D. U. W. Linder*.

12,556. *Uppland*, *Simtuna hd*, *Väster-Löfsta sn*, *Backa*. Eggdel af fyrsidig stenyxa. — *Gåfva af herr C. J. Fredriksson*. — *Öfre Säfne*. Litet eggfragment af fyrsidig stenyxa.

12,557. *Bohuslän*, *Lane hd*, *Skredsviks sn*, *Anneröd*. Tresidig pilspets af flinta med tånge, funnen i en åkerlycka. — *Gåfva af herr Mandus Johansson.*

12,558. *Kalmar län*, *S. Tjusts hd*, *Gladhammars sn*, *Sundsholm*. Stor bärnstenspärla, funnen vid plöjning af en leråker vid sjön Marens strand.

Småland, Allbo hd, Blädinge sn, Oby. Tunnackad flintyxa, skadad. — *Gåfva af godsägare Mac Key.* — *Samma gård.* Båtformig stenyxa med holk, något sned, funnen på »Generals- och Baronsträdan». — *Gåfva af Ivar Mac Key.*

12,559. *Bohuslän, Vette hd, Skee sn, Änneröd.* Fyrsidig flintyxa och 2 smärre spjutspetsar af flinta; funna på boplatsen vid skolhuset (jfr nedan); en tjocknackad grönstensyxa och en brynsten; funna å en annan boplats; fyrsidig grönstensyxa med svag afsats för skaftet, funnen på Änneröds eller Melby ägor.

12,560. *Bohuslän, Vette hd, Skee sn, Änneröd.* Fynd från en stenåldersboplats vid skolhuset. A) Från det egentliga kulturlagret: 2 hela och 16 fragmentariska pilspetsar af flinta med tånge, flintspån och -affall i mängd, sänke (?) af grönsten, del af slipsten af kvartsit, åtskilliga ornerade och oornerade lerkärlsbitar, metkrok af ben och 4 andra bearbetade benbitar, talrika ben af däggdjur (svin, säl, älg) och fisk (torsk, kolja, ål, berggylta m. m.), musslor och snäckor, kolbitar, bitar eruptiv basaltslagg, trol. från Island. B) Eljest från boplatsen: 13 fragmentariska pilspetsar med tånge, 14 flintskrapor, flintspån och -affall i mängd; af annan sten: en fyrsidig yxa, en itusiagen slipsten, 3 knackstenar, en löpare; några lerkärlsbitar. *Funnet vid undersökningar sommaren 1905 af fil. kand:na O. Frödin och G. Hallström.* Jfr en uppsats af Frödin i *Ymer* 1906. Utförlig redogörelse kommer att meddelas i *Fornvännen.*

12,561. *Småland, Allbo hd, Aringsås sn, Benestad.* Fynd från en hällkista från öfvergångstiden mellan sten- och bronsålder samt från två grafhögar från vikingatiden. — *Kinnevalds hd, Öja sn.* Fynd från 5 hällkistor vid Engaholm, Gemla och Hemsås. — *Undersökningarna utförda af dr Knut Kjellmark 1905.* Utförlig redogörelse kommer att lämnas i *Fornvännen.*

12,562. *Uppland, Enköpings järnvägsstation.* Delar af ett mycket stort lerkärl samt brända ben och kol; funna 3 fot djupt i mosand, på samma ställe som inv. 12,339.

12,563. *Västergötland, Viste hd, Sparlösa sn, Ulfstorp.* Helt litet, ofullständigt lerkärl, funnet i ett skadadt röse å ett graffält omkr. 1 km. NO. om Ulfstorps säteri.

12,564. *Dalsland, Valbo hd, Jerbo sn, Runnesäter.* En del brända lerbitar (ej af kärl), några kolbitar, hvaribland en hasselnöt, obrända djurben (af kalf? m. m.). *Funnet af herr Th. Langer vid undersökning af en grafhög, april 1905.*

12,565. *Östergötland, Skärkinds hd, Gistads sn, Dykstorp under Ekeberg.* Litet lerkärl (ä. jå.), funnet vid grustäkt å ett graffält, som sammanhänger med det, hvarifrån fynden inv. 12,490 härröra.

12,566. *Blekinge, Bräkne hd, Öljehults sn, Hunnamåla.* En hop klumpar af hårdnad aska (?) samt ett djurben; funnet vid undersökning af en hustomtning; ett par brända lerklumpar, funna i en annan hustomtning (?); 19 flintskärfvor, funna i samma åker som inv. 12,393.

12,567. *Västergötland, Kåkinds hd, Sköfde landsförsamling, Timboholm* (beläget 3 km. Ö. om staden). Ett guldfynd af 7,084 kg:s vikt. Kommer att utförligt beskrifvas i *Fornvännen.*

12,568. *Blekinge, Bräkne hd, Asarums sn, Rosenborg.* Massiv bronsyxa med skafthål som *Sv. F.* 130, oornerad, funnen i en mosse 1903. — *Gåfva af herr S. Hellerström.*

12,569. *Skåne, Luggude hd, Bårslöfs sn, Bårslöf nr 17.* Stor oslipad, tunnackad flintyxa som *Sv. F.* 19, liten flat, tunnnackad, slipad flintyxa, en lancettformig spjutspets af flinta, tämligen tjock; funna tills. vid nedgräfvande af en större sten i åkern.

12,570. *Skåne, Luggude hd, Kvistofta sn, Gantofta.* Stor fyrsidig, väl slipad yxa af grönsten.

12,571. *Gotland, Lärbro sn, Pavalds.* Elfva hela och 26 bitar af arabiska silfvermynt, funna vid plöjning i den s. k Silfveråkern; sammanlagd vikt 64,22 gr. (jfr inv. 12,621).

12,572. *Gästrikland, Ofvansjö sn, Yttermyra.* Tveeggadt svärd snarlikt Rygh, *Norske Oldsager* 495, spjutspets med bredt blad samt knif; allt af järn, funnet å den s. k. Myrbyvallen på Ginborn.

12,573. *Halland, Årstads hd, Slöinge sn, Oktorp.* Liten rund, plattad fästeknapp af brons till svärd eller dolk från äldre medeltiden, funnen »c:a 3 alnar djupt» under en sten, som borttogs för odling (har väl fallit ned under arbetet till detta djup).

12,574. *Norrbotten, Öfverluleå sn, Svartbyn.* Järnyxa som *Sv. F.* 263, men af något mer utvecklad typ, synnerligen väl bibehållen, funnen vid uppodling af skogsmark, 10 tum djupt i sandmylla, intet annat märktes.

12,575. *Norrbotten, Nederkalix sn, Bodträsk.* En hacka (?) af sten, funnen för 10 år sedan vid stranden af Bodträsk.

12,576. *Gotland, Vall sn, Kysings.* Betsel med stora ringar samt spjutspets af järn; funna i Gajthagsåker.

12,577. *Gotland, Valls sn, Forsmans båtsmanstorp.* Ofullständigt betsel af järn, funnet i åker.

12,578. *Gotland, Alskogs sn, Prästgården.* Djurhufvudformad spännbuckla med prickornament.

12,579. *Gotland, Vestkinde sn.* Två ringspännen af brons af olika former.

12,580. *Uppland, Danderyds skeppslag, Solna sn, Ekelund.* Solvisare af kalksten med årtalet 158- , nästan kubformig, funnen vid stranden af Ulfsundasjön.

12,581. *Västmanland, Snefringe hd, Munktorps sn, Gårdesta.* Skafthålsyxa af grönsten. — *Tuhundra hd, Dingtuna sn, Vångsta.* Skafthålsyxa med hålet ej påbörjadt. — *Norrbo hd, Skerike sn, Hacksätra* (Hagsätra). Två stenyxor med hålet ej påbörjadt, den ena mycket stor. — *Romfartuna sn, Tå.* Liten tunn, bred flintmejsel, liten smalmejsel af sten. — *Gunnsta.* Öfre delen af en mycket stor fyrsidig stenyxa. — *Siende hd, Tillberga sn, Hellby.* Pilspets af järn som Rygh, *Norske Oldsager* 547.

Uppland, Simtuna hd, Tärna sn och by. Öfre delen af fyrsidig stenyxa. — *Endkers sn, Blomsteräng.* Öfre delen af trindyxa. — *Väster-Löfsta sn, Hårsta.* Fyrsidig, svart stenyxa med skadad egg. — *Altuna sn, torpet Nyskottet under Flosta.* Flintyxa med något insvängda smalsidor, eldskadad. — *Frösthult sn,*

Gestre. Trindyxa, illa formad, sländtrissa af kalksten med inskrift ANO: 1517, stenklubba med skaftränna; inköpt i Norrby sn vid Sala.

12,582. *Uppland, Torstuna hd och sn, Torslunda.* Två bitar af skafthålsyxor, bit af oval eldslagningssten, sedan gammalt förvarade i byn; en stor järnyxa med tre stjärnformiga stämplar och med inhugget årtal 1691, funnen vid rifning af en gammal stuga.

12,583. *Uppland, Sjuhundra hd, Rimbo sn, Smedsmora.* Skafthålsyxa af sten, tämligen lång, funnen vid täckdikning.

12,584. *Stockholm.* Fingerring af brons med spår af förgyllning och med bomärke i sigillstampen, funnen å afstjälpningsplatsen »Starbäcks äng» vid Sturegatan.

12,585. *Skåne, Herrestads hd, Öja gamla kyrka.* Skadad grafsten från tidig medeltid, funnen i muren vid kyrkans rifning.

12,586. Linneduk från slutet af 1500-talet, med figurframställningar, ofullständig.

12,587. *Småland, Norrvidinge eller Allbo hd, Aneboda sn.* Fyrsidig flintyxa med svagt insvängda smalsidor, funnen på strandbrädden vid Mörrumsåns utlopp i sjön Stråken. *Gåfva af professor C. M. Fürst.*

12,588. *Spanien, prov. Huelva, Minas de Cala vid S:ta Olalla.* Ett skyffelblad (?) och 4 andra järnföremål samt ett rännformigt tegel; funnet i en gammal grufort, som i forntiden drifvits för koppar, men nu för järn. *Gåfva af ingenjör K. Eriksson.*

12,589. Broderi, framställande svenska riksvapnet, omgifvet af svenska och norska unionsflaggorna. *Gåfva af fanjunkare I. L. Valentin.*

12,590. *Småland, Östbo hd, Tånnö prästgård.* En ituslagen mindre spjutspets, 3 spånor, 3 tjocka stycken och 11 småskärfvor; allt af flinta, funnet vid grustäkt i en höjdplatå omkr. 250 m. från sjön Vidöstern.

12,591. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Tre djurhufvudformade spännbucklor af typerna *Sv. F.* 535, 536 och 537, en brons-

nål med ovalt, massivt hufvud, en hängprydnad af brons som *Sv. F.* 612, ett bredt armband och en snodd armring af brons, ett rembeslag af brons (jfr *Sv. F.* 516) med järnring, järnknif med bronsdoppsko till slida, 2 glaspärlor, skadad benkam med fodral, bryne med hål vid ändan, en träbit; allt funnet vid ett skelett.

12,592. *Gotland, Vall sn, Levide.* Rund spännbuckla med spår af förgyllning, yngre variant af typen *Sv. F.* 541, 2 bronsnålar af typen *Sv. F.* 546; af järn: halfrund knapp till svärdsfäste, 2 pilspetsar med tånge, den ena treeggad, 2 knifvar, en skadad holk, en länk, 2 spikar samt 7 andra föremål och några sönderfallna fragment; en benkam lik *Sv. F.* 526, 3 halfklotformiga sländtrissor af ben, 5 lerkärlsbitar, hvaraf en med bågornament, ett litet skifferbryne med hål, en gjutform af sandsten, som tillika varit använd som bryne, 9 större och mindre slip- eller brynstenar af sandsten och kvartsit, 3 stenkulor (malstenar), 7 oformade kalkstensflisor med hål i (väftyngder?), en stor mängd brända lerbitar (klining), en mängd obrända djurben samt kolbitar; allt funnet i ett kulturlager i en äng kallad Tjängdarestycke, hvilken tidigare varit odlad och nu åter upptagits till brukning. *En del af fynden anträffades vid undersökning utförd af fil. stud. N. Lithberg.*

12,593. *Kalmar län, Söderåkra sn, Ragnabo.* »Ormhufvudring» af guld med 3 plattor, böjd som halsring, funnen under kanalgräfning i sluttningen af en backe invid Kalmar sund. Vikt 202,3 gram, halt 0,949.

12,594. *Gotland, Vamlingbo sn* (enl. uppgift). Tjugutvå arabiska silfvermynt (samanider 897—943 e. Kr. samt 2 Volgabulgariska efterbildningar, enl. bestämning af prof. Es. Tegnér), säkerligen tillhörande ett slutet fynd.

12,595. *Halland, Faurås hd, Okome sn, Åparp nr 3.* Slipsten af kvartsit från stenåldern, med fyra slipytor, funnen i åker.

12,596. *Halland, Faurås hd, Okome sn, Räfvige nr 4.* Ovanligt lång (34 cm.) trindyxa af grönsten, funnen vid dikning å kärraktig mark omkr. 50 m. från Ätran, 75 cm. djupt, i liggande ställning.

12,597. *Halland, Faurås hd, Okome sn. Magård.* Hjärtformig pilspets af flinta, slipad på ena sidan, liten flintspån med tandad kant; funna vid harfning.

12,598. *Halland, Halmstads hd, Getinge sn.* Fyrsidig grönstensyxa utan skafthål, tunn slipad flintyxa, stor flintsåg. — *Harplinge sn, Bökesgård.* Oslipad flintyxa med spetsoval genomskärning och hålegg. — *Skintaby.* Fyrsidig flintyxa med något insvängda smalsidor, fyrsidig flintyxa med hålegg, flintspån. — *Skäpparp.* Oslipad, tjocknackad flintyxa, skadad, flintdolk med fyrsidigt skaft och afslagen udd. — *Svallebo under Skintaby.* Mycket långt skifferbryne. — *Särdal.* Slipad fyrsidig flintyxa med hålegg, midtstycke af smal flintsåg, 2 små flintspetsar. — *Vilshärad.* Smal spjutspets (eller dolkblad) af flinta. — *Utan närmare fynduppgift inom socknen.* Fyra flintspån, hvaraf ett bearbetadt och tillspetsadt. — *Årstads hd, Asige sn, Hölseböke.* Bladformig spjutspets af flinta. — *Tollastorp.* Slipad, tjocknackad flintyxa, skadad. — *Eftra sn.* Trindyxa af grönsten. — *Falkenberg.* Myntliknande bronsknapp, funnen vid tegelbruket på samma ställe som inv. 12,452.

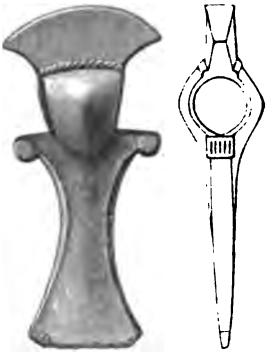

336. 1/3.

12,599. *Mindre Asien.* Skafthålsyxa af brons, egendomlig form (fig. 336), en fibula »mit umgeschlagenem Fuss» och en fibula snarlik Almgren, *Nordeuropäische Fibelformen*, fig. 189, båda af brons; alla köpta i Konstantinopel.

12,600. Sigillstamp af karneol med handtag af guld, sigillbilden visar von Vegesacks och von Blüchers alliansvapen (Fredrik v. V., † 1778, gift 1761 med Sophia Magdalena von Blücher).

12,601. *Bohuslän, Lane hd, Skredsviks sn, Hogstorp.* En samling flintaffall, större bitar och en flintkula; funnet å en boplats. — *Kallsås.* Rått tillslagen flintyxa, funnen å boplatsen S. om skolhuset.

12,602. *Småland, Östra hd, Skirö sn, Gökabo.* Liten bronsyxa med låga kanter. — *Lönneberg* (förr Rakaberg). Skafthålsyxa af sten.

12,603. *Västergötland, trakten af Ålleberg.* Itubrutet bronssvärd med genom påsmältning af brons lagad tånge för fästet.

12,604. *Blekinge, Medelstads hd, Hjortsberga sn, Johannishus.* Flat slipsten af kvartsit från stenåldern, använd på ena bredsidan och två smalsidor, funnen i närheten af Johannishus järnvägsstation.

12,605. *Gotland?* Marmorskulptur, föreställande Silenus, liggande på en häst, enl. uppg. »funnen i en graf på Gotland»(!!); ur Hammerska samlingarna.

12,606. *Västmanland, Åkerbo hd, Medåkers sn, Garlinge.* Långsmalt fyrsidigt föremål af grönsten med hål vid ena ändan för upphängning, funnet i åker i närheten af fynden inv. 12,086.

12,607. *Uppland, Våla hd, Harbo sn, Viby.* Stenyxa som *Sv. F.* 98, ituslagen och mycket vittrad, funnen 1900 i ån. — *Östervåla sn, Ettingbo.* Eggdelen af fyrsidig stenyxa. — *Simtuna hd och sn, Härfsta.* Eggdel af skafthålsyxa. — *Marby.* Mycket liten, vittrad skafthålsyxa. — *Torstuna hd, Herneri sn, Prästgården.* Bronsknapp som *Sv. F.* 195, tillhörande det stora depotfyndet inv. 11,635. — *Norunda hd, Tensta sn, Onslunda.* Liten fyrsidig, svart stenmejsel med svagt hålig egg. — *Bälinge hd och sn, Marsta utjord.* Fyrsidig stenyxa. — *Bälinge* (Ulleråkers) *hd, Jumkils sn, Björnarbo.* Spjutspets af järn med bredt kort blad. — *Ulleråkers hd, Börje sn, Kettinge.* Två ämnen till stenyxor. — *Utan fyndort* (Uppland eller Västmanland). Fingerring af brons med tvärräfflad framsida, eggdel af skafthålsyxa.

12,608. *Skåne, Harjagers hd, Dagstorps sn och by.* Stor bred bronsklinga, trol. till svärdstaf, funnen i en mosse.

12,609. *Skåne, Harjagers hd, Söderhvidinge sn, Söderhvidinge nr 10.* Liten flat bärnstenspärla, funnen vid täckdikning omkr. 1 m. djupt jämte 10 andra, hvilka sålts till en uppköpare.

12,610. *Östergötland*, *Lysings hd*, *Trehörna sn*, *Fagerhult* (enklav inom St. Åby sn, hvilken socken säljaren angaf). Runstaf från 1611, hvilken tillhört skogsuppsyningsmannen Anders Petters släkt.

12,611. *Västmanland*, *Öfvertjurbo hd*, *Kumla sn*, *Engarn*. Skifferspjutspets utan hullingar, mindre flintyxa, som varit tunnnackad.

12,612. *Västmanland*, *Yttertjurbo hd*, *Tortuna sn*, *Vendle*. Bronsdoppsko till slida för eneggadt svärd med djurornamentik i Salins stil III (fig. 337), ofullständig, oval spännbuckla som *Sv. F.* 554; af järn: en liten yxa, 2 spjutspetsar, 6 trekantiga pilspetsar som *Sv. F.* 502, en svärdsknapp från slutet af medeltiden, bit af ett skifferbryne; allt funnet vid odlingsarbete »kring urnor».

12,613. *Bohuslän*, *Inlands Nordre hd*, *Jörlanda sn*, *Anrås*. Afslagen spjutspets af flinta, trindyxa, skafthålsyxa och eggdel af dylik af grönsten; liten svärdsknapp (början af y. jä.), remändbeslag, platt ten och två fragment, allt af brons; bitar af ett tveeggadt svärd, en tång, 2 hammare, en mängd tenar och fragment af tenar samt en massivt rissa med axel, allt af järn; allt funnet i en sandgrop.

12,614. *Västergötland*, *Skånings hd*, *Edsvära sn*, *Karstorp*. Liten skafthålsyxa af sten, funnen 1 fot djupt vid gräfning i en backe.

12,615. *Öland*, *Mörbylånga sn*, *Beteby* Liten sluten guldring med bred, uppdrifven midtås, funnen vid rothuggning af en större ek. Ringens vikt 6 gr., halt 0,846.

337. 1/1.

12,616. *Öland*, *Stenåsa sn*, *Fröslunda nr 3*. Bronsnyckel till bultlås, funnen vid plöjning.

12,617. *Öland, Stenåsa sn, Norra Kvinneby.* Bronsring med små utsprång (ä. jä.), funnen i ett grustag.

12,618. *Norrbotten, Öfverkalix sn, Kypasjärv.* Mejsel af svart sten med starkt afnött hålegg i ena ändan och illa formad rätegg i den andra.

12,619. *Gotland, Bro sn, Tuare* (Tuer). Sidostolpe till rund spännbuckla som *Sv. F.* 542, silfverbelagd och förgylld.

12,620. *Gotland.* Medeltidssigill af brons med ett ankare och omskriften S. hinrick. Ficler.

12,621. *Gotland, Lärbro sn, Pavalds.* Tjugutvå hela och 33 bitar af arabiska silfvermynt samt 2 bitar af myntplantsar; vikt 113 gr.; funna på samma gång som inv. 12,571.

12,622. *Gotland, Sanda sn, Runne.* 202 hela och 444 bitar af arabiska silfvermynt (däribland trol. inga samanider) samt 2 spiralarmringar af silfver, spiralräfflade, den ena äfven med instämplade ornament; fyndets vikt 1,344 kg. (hvaraf armringarna resp. 55 och 49,83 gram); funnet i okt. 1905 vid plöjning i Räumåker, liggande i ett litet hål af 5 tums djup, utan spår efter hölje.

12,623. *Skåne, N. Åsbo hd, Gråmanstorps sn, Bjärsgård.* Fynd från 3 sekundärgrafvar i utkanterna af en mindre grafhög: a) miniatyrsvärd med skafttånge, rakknif, liten tveeggad knif (»pilspets»), större dubbelknapp, söndrig, pincett och syl; allt af brons; b) knif, dubbelknapp och synål med hålet nära midten; allt af brons; c) tveeggad knif(?) och syl af brons, bitar af ett större lerkärl samt brända ben.

12,624. *Småland, Sunnerbo hd, Pjätteryds sn* (?). Två beslag till parerstång och ett kaflebeslag af brons till svärdsfäste (fig. 338, jfr Müller, *Ordning, Jernalderen,* fig. 361, Kragehultyp), funna vid markarbete V. om Elmhults stationssamhälle. *Gåfva af fabrikör S. E. C. Steen.*

12,625. *Medelpad, Selångers sn, Hof.* Bitar af ett lerkärl med öra och en söndrig, onitad benkam samt ett par brända benbitar, funna vid borttagande af ett röse. *Gåfva af handlanden A. Sundberg.*

12,626. *Egypten*, trakten af Thebe. 211 bearbetade flintor från eolitisk och paleolitisk tid (jfr *Zeitschrift für Ethnologie* 1904, s. 766 ff.). *Gåfva af dr G. Schweinfurth.*

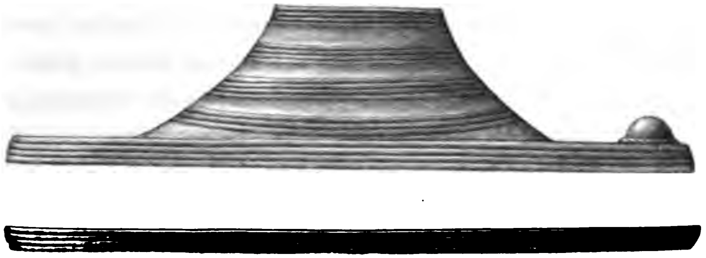

338. 1/1.

12,627. *Bukowina, Slottet Suczava.* 181 falskmynt af koppar efter Gustaf II Adolfs, Kristinas, Karl X:s och Karl XI:s Riga-solidi samt en hel del affall, ej uthuggna mynt och bitar af myntplantsar, 3 polska och 4 preussiska falska solidi, samt följande äkta mynt: 4 Gustaf II Adolfs Riga-solidi, 14 polska solidi, 28 ryska eller polska solidi, 8 1/3-groschen för Stefan af Litauen och Sigismund III, 4 ungerska och ett turkiskt mynt; ur samma fynd som inv. 10,113 och 12,054. *Gåfva af professor C. A. Romstorfer.*

12,628. *Småland, Växjötrakten.* Yxa af *nefrit* (fig. 339), köpt för flere år sedan från en bonde från trakten af Växjö. *Gåfva af dr J. A. Wittlock.*

339. 1/2.

12,629. *Skåne, Luggude hd, Allerums sn, Spärlinge.* Dolk, 2 tutuli, 9 små tenar, hvaraf 2 spetsiga, bitar af en mindre spiralring; allt af brons (per. II); 5 små flintskärfvor, en del bokollon (kärnorna), kolbitar, obetydliga rester af en ekkista och af obrända ben; allt från centralgrafven i en större hög; knif af hufvudtypen *Sv. F.* 114, liten rakknif med ringformigt handtag, pincett, syl, 2 bitar af sågar samt en liten fin ten; allt af brons, funnet i 5 af 6 sekundärgrafvar med brända ben; stort

lerkärl med vulstformiga handtag, svanhalsnål och ring af järn samt brända ben från en sekundärgraf i samma hög; flintdolk med fyrsidigt skaft samt flintskärfvor, funna i högens jordfyllnad. *Undersökningen utförd af professor O. Montelius sommaren 1905.*

12,630. *Skåne, Luggude hd, Helsingborgs landsförsamling, Tinkarp.* Fynd från en grafhög. *Undersökningen utförd af H. K. H. prins Gustaf Adolf hösten 1905.* Se *Fornvännen 1906.*

12,631. *Skåne, Luggude hd, Raus sn, Köpinge.* A) Bitar af ett lerkärl, som innehöll brända ben samt 24 någorlunda hela och en mängd bitar af små bronsribbor med omböjda ändar (bältebeslag?), en bronsplatta med hål vid ändarna samt två

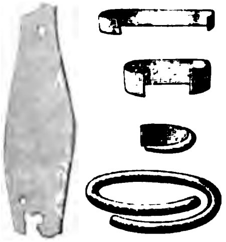

340. 2/3.

341. 1/4.

små bronsringar (en del af föremålen afbildade i fig. 340). *Funna under flat mark i åker okt. 1905 af H. K. H. prins Gustaf Adolf.* B) Lerkärl, täckt af en lerskål med öra (fig. 341) och innehållande brända ben, en bit af en bronssåg och en liten flintbit; funnet i samma åker i november. C) En mängd bitar af flera (minst 5) lerkärl, funna i samma åker dels före dels efter de nyssnämnda.

12,632. *Värmland, Grums hd och sn nära Grums järnvägsstation.* A) Bitar af en hartstätning till träkärl samt några brända benbitar, funna inom densamma. B) Delar af 2 lerkärl, innehållande brända ben och kol samt en järnskära i det större; funnet hösten 1905; allt funnet å samma grusås som de i *Mbl.* 1880, s. 71 ff. omtalade brandgroparna.

12,633. *Västergötland, Redvägs hd, Blidsbergs sn, lägenheten Liden under Storegården.* Fynd från 12 grafhögar af

4—10 m:s diam., alla innehållande kollager med brända ben. I följande grafvar funnos äfven fornsaker. *Graf 2:* ett järnfragment, bit af ett bryne, två brända flintbitar. *Graf 3:* en brodd, två små spikar, en krampa och två fragment af järn, bitar af en kam, bit af ett bryne. *Graf 4:* flintskärfva. *Graf 5:* två dubbelvikta beslag, minst 4 spikar och diverse småfragment af järn, en stor smält mosaikpärla och en röd pärla, ett bryne, små flintbitar, 10 små rundade kolbitar. *Graf 6:* ett dubbelvikt beslag, en spiralpärla, två små ringar, en ten och ett par små fragment, allt af brons; en märla och bitar af några nitar och spikar af järn samt en glaspärla (dessutom tänder af nötkreatur och några obrända benbitar). *Graf 7:* tre dubbelvikta beslag af brons; två märlor, två tenar med omböjda ändar, en hake, en liten nit samt några fragment af järn, 7 små runda kolbitar, 4 flintbitar. *Graf 8:* dubbelvikt beslag och knif af järn. *Graf 10:* brodd, ten med omböjd ända, liten spik och bit af en större dylik, allt af järn; flintbit, nötskal. *Graf 12:* en mängd bitar af troligen två lerkärl, bitar af ett större bryne, flintbit. — Dessutom hittades på två ställen under flat mark samlingar af brända ben samt vid den ena en järnknif, vid den andra en hästtand. — *Undersökningarna utförda hösten 1905 af fil. kand. J. Sandström.*

12,634. *Småland, Östbo hd, Vernamo sn, »Enehagen»* (strax N. om kyrkan). Fynd från samma graffält som fynden inv. 12,323. Alla grafvarna innehöllo brända ben, hvilka åtminstone i ett par fall (nr 13, 14) äfven äro af djur. Följande grafvar innehöllo fornsaker. *Hög 7:* två pilspetsar som *Sv. F.* 501, en ten och ett fragment af järn. *Hög 9* (förut plundrad): udden af en järnknif. *Hög 10:* järnten med omböjd ända, ett större bryne, bitar af ett mindre bryne med hål vid ändan. *Hög 11:* sköldbuckla snarlik *Sv. F.* 517, bitar af två knifvar, järnring med rembeslag, bitar af tjock järnten (större ring?), en mängd stora slaggstycken. *Hög 12:* bitar af två ovala spännbucklor som *Sv. F.* 551 med järnnålar, 5 pärlor af bergkristall, en af karneol och 8 af glasfluss, fragment af en liten

järnholk, slaggbitar och brända lerklumpar, allt detta från själfva graflagret; ett tveeggadt järnsvärd, funnet högre upp i högen, utan ben. *Hög 13:* en mängd smärre järnfragment, utgörande bl. a. minst tre—fyra pilspetsar som *Sv. F.* 501, en eller två knifvar och flera beslag med nitar, däribland ett större dubbelt; ett bryne med hål, slaggbitar. *Hög 14:* fyra fullständiga och bitar af två eller tre pilspetsar som *Sv. F.* 501, sporre med långa skänklar, delar af ett betsel (?), två tenar med ögla i ändan, den ena med en ring, en starkt uppslipad knif samt en brodd, allt af järn; en liten flintbit. *Hög 15:* ett litet järnfragment. — *Undersökningarna utförda sommaren 1905 af konduktör F. I. E. Eneström.*

12,635. *Uppland, Simtuna hd och sn, Löten* (utflyttad gård till Tibble by). Delar af 2 skelett och stycke af bottenbrädan till en träkista; funnet vid undersökning af två grafvar under flat mark (jfr inv. 12,179).

12,636. *Uppland, Åsunda hd, Vårfrukyrka sn, Öfre Tärby.* Bitar af omkr. 7 järnnitar, 4 bitar af halfklotformiga spelbrickor af ben, bitar af ett finare och ett gröfre lerkärl, 2 slaggbitar, brända ben af människa och djur, obränd tåfalang af häst samt kolbitar; funnet i juli 1905 vid undersökning af en förut skadad grafhög, i hvars ytlager jordägaren hittat en stenyxa, som tillhör bankkamrer A. Wallin i Enköping.

12,637. *Västmanland, Snefringe hd, Bergs sn, Kvalsta.* Brodd, 3 spikar, liten ring och bitar af en större dylik, allt af järn; bitar af minst 2 lerkärl, brända ben och kol; funnet vid efterundersökning på den plats, där inv. 11,570, 12,300 och 12,475 hittats; 2 små järnfragment (det ena af en låsskylt?), en flintbit, 2 små lerkärlsbitar, brända ben, obrända människotänder, obränd kreaturstand, kolbitar; funnet vid undersökning af två stenringar ett stycke från föregående fyndplats. *Undersökningen utförd af dr O. Almgren.*

12,638. *Södermanland, Västerrekarne hd, Tumbo sn, Prästgården Smörkulla.* Bitar af ett lerkärl, 6 bitar af nitar och, spikar, ett orneradt kamfragment, brända ben, äfven af djur,

kolbitar; funnet i en genom grustäkt förstörd större hög på det stora graffältet. — *Husby.* Grof lerkärlsbit, funnen i en låg hög vid nybyggda arrendatorsbostället, vid nedsättande af en flaggstång.

12,639. *Uppland, Örbyhus hd, Tierps sn, Torslunda.* En del lerkärlsbitar samt några stenskärfvor och brända bensmulor från en stenåldersboplats (jfr inv. 9,306).

12,640. *Uppland, Torstuna hd, Österunda sn, Mjölkbo.* A) Rund bearbetad sten, flintskärfva, half sälkäk från boplatsen vid Ryssjön (jfr inv. 12,431). B) Talrika lerkärlsbitar, en större skärfva af Kristianstadsflinta, några stenskärfvor, ben och kolbitar; funnet å en boplats i samma hage längre österut åt myren till. C) Några lerkärlsbitar och ett par benbitar och kolsmulor; funnet å en boplats NO. om föregående, vid torpet Solvik. Se *Fornvännen* 1906.

12,641. *Uppland, Örbyhus hd, Tierps sn, Svanby.* Liten bränd lerbit med aftryck af en pinne, obrända djurben, skörbrända stenar och kol; funnet i ett kulturlager på en liten gruskulle invid stora landsvägen. *Undersökt hösten 1905 af dr K. Stjerna och fil. stud. O. Lundberg.*

12,642. *Uppland, Sollentuna hd och sn, Hersby.* Af brons: ett söndrigt triskeleartadt beslag, ett nithufvud samt fragment; af järn: en knif, 17 stora nitnaglar, 5 smärre spikar samt en mängd fragment, trol. af nitar; ett 30-tal höga, hvälfda spelbrickor af ben, 4 smärre stycken af glasbrickor (dels hvita, dels brungula), 12 bitar af ett blågrönt glaskärl (möjl. strutbägare), en smält svartbrun glaspärla och en mjölkhvit dylik, ett brickliknande föremål af sten, en mängd bitar af en stor brynsten, en stor mängd brända ben af människa, häst och hund, ett obrändt djurben, kolbitar, en del bitar af ekgrenar ej brända. *Funnet af amanuensen T. Arne vid undersökning våren 1905 af en stor grafhög belägen omedelbart Ö. om järnvägslinjen.*

12,643. *Halland, Halmstads hd, Söndrums sn.* Nött flintdolk, 28 flintstycken, hvaraf åtminstone 23 tillslagna, ett skiffer-

hänge, ett par svafvelkisstycken, några bitar af groft lerkärl, ett fåtal obrända och brända ben, antagligen äfven de senare af människa* (tänder!), en stor mängd skal af musslor och snäckor, några kolbitar. *Funnet juni 1905 af T. Arne vid undersökning af en invid Söndrums stenbrott belägen hög, som inneslöt en hällkista.*

12,644. *Västergötland, Vilske hd, Göteved sn, Elin Stommen.* En söndrig bärnstenspärla samt obrända ben af flera människor. *Funna af T. Arne vid undersökning af en rubbad hällkista i ett röse.*

12,645. *Västergötland.* A) *Skånings hd, Vånga sn, Leksberget å Vånga Stubbagårdens ägor* (jfr inv. 12,401). I tre brandgrafvar under flat mark hittades: 1) brända ben, en försmält bronsfibula* af la-Tène-III-typ, en krumknif, en skära och en synål af järn samt en liten lerkärlsbit; 2) en vackert ornerad lerurna (fig. 342), innehållande brända ben; 3) ett litet mörkbrunt lerkärl (la-Tène-tid) med brända ben, ett lerkärl från samma graffält (*skänkt af Kristina Karlsson*); i en grafhög af blandad jord och sten hittades några brända bensmulor, ett bronshandtag till knif eller nyckel, några smälta, snodda bronsfragment, bit af ett bryne och en liten lerkärlsbit (vik.-tid); nedanför kanten af en låg hög med fördjupning i midten (snarast lik en rund tomtning med breda låga grundmurar af jord och sten) hittades på åtta tätt intill hvarandra liggande platser bitar af minst 9 lerkärl af groft, oorneradt gods (trol. vik.-tid); med två af dessa hittades några brända bensmulor; vidare funnos här bitar af obrända djurben, en smält glaspärla, ett litet flintstycke och brända lerstycken; vid gräfning i själfva »tomtningen» eller »högen», som var fylld med sten till minst 1,5 m:s djup, hittades några ornerade lerkärlsbitar af fint gods (ä. jä.).

342. 1/3.

B) *Kållands hd, Hjärpås sn, Stora Källeråsen.* Skifferbryne i två delar, funnet under flat mark vid undersökning på fyndplatsen för inv. 12,403. — *Nära Hjärpås kyrka,* vid handelsboden, fynd från 3 grafvar, som säkert ursprungligen varit täckta af smärre högar: 1) skifferbryne i två delar; 2) bitar af 3 eller 4 lerkärl; 3) järnfragment bland annat af små bultar, flera slaggbitar, ett bryne. *Undersökningarna utförda 1905 af T. Arne.*

12,646. *Skåne, Oxie hd, S. Åkarps sn, Åkarpsgården.* Ett tämligen bibehållet människoskelett och delar af 3 andra, en järnknif och ett litet bryne; funnet vid ett grustag vid Vållshög. — *Bjäre hd, Båstads sn.* Fragment af en bronsrakknif samt lerkärlsbitar och brända benbitar; funnet i östra kanten af en skadad hög på fabrikör Liedmanns ägor omedelbart S. om Nyleds gård nära Båstad. — *Villands hd, Nosaby sn.* Lerkärlsbitar och brända ben från ett grustag. *Undersökningar af T. Arne.*

12,647. *Öland, Mörbylånga sn, Nykvarn* (Bengtstorp), från samma graffält som inv. 12,117 och 12,142. En fingerring af kopparblandadt silfver; af brons: två små runda, tunna skifvor med ornament, en öppen märla, ett par små nitar; af järn: tången af ett eneggadt svärd, en knif, två sporrar, 3 fragmentariska beslag; en pilspets af ben, en bit hartstätning, delar af ett obrändt människoskelett samt ben af hund och nötkreatur, allt funnet i en hällkista; tveeggadt svärd, trattformig sköldbuckla, sköldhandtag, två spjutspetsar (den ena mycket söndrig), knif, remändbeslag och en del fragment, allt af järn; bitar af ett orneradt lerkärl, mansskelett. Allt funnet i en ovanligt stor och djup grafkista med murlagda sidor. *Undersökning af T. Arne.*

12,648. *Halland, Himle hd, Tvååkers sn, Fastarp.* Trä och jordprof från fyndplatsen för en kanot. *Undersökning af dr K. Kjellmark.*

12,649. *Gotland, Sundre sn, Hoburgens* sydvästra ände. Skärfvor af kritflinta, skarpkantiga sandstensbitar, ben af dägg-

djur, fåglar och fiskar, kolbitar samt ett par järnfragment *Funnet i ett kulturlager 5,7 m. öfver hafsytan i juli 1903 af statsgeologen dr H. Munthe.*

12,650. *Uppland*, *Färentuna hd*, *Adelsö sn*, *Björkö.* Groft, mindre lerkärl med brända ben och kolbitar, funnet vid dikesgräfning i åkern nära borgen.

Från Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden år 1903.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 9 januari.

Fasta fornlämningar. Från styrelsen för Göteborgs- och Bohusläns Fornminnesförening hade inkommit anhållan om medgifvande för föreningens sekreterare att anställa undersökningar inom de i Bohuslän förekommande fornborgarna. Utskottet beslöt bifalla den gjorda ansökan dock som vanligt med villkor, att den, som leder gräfningarna, är vid desamma städse närvarande, samt att Riksantikvarien sättes i tillfälle att af möjligen gjorda fynd uttaga hvad, som för Akademiens samlingar kan vara af intresse.

Akademiens sammanträde den 13 januari 1903.

Akademiska ärenden. Meddelades dels att Kungl. Maj:t bifallit Akademiens hemställan om erhållande mot ersättning af allmänna medel af arkitektbiträde vid utredande af frågan angående eventuell ny lokal för Akademien och för de under Akademiens inseende ställda samlingarna, samt vidare att skrifvelse i ämnet afgått till K. Öfverintendets-Ämbetet, dels att från K. Öfverintendents-Ämbetet tillkännagifvits att Ämbetet utsett arkitekten Johan Ludvig Peterson att biträda Akademien uti i fråga varande hänseende.

Med anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad, från föregående år uppskjuten historisk kongress i Rom afsedd att hållas den 2—9 nästkommande april månad beslöt Akademien att med åberopande af sin skrifvelse i ämnet den 7 januari sistlidne år upprepa sitt förordande af att Sverige måtte blifva vid kongressen representeradt samt att, enär Akademiens ledamot, professor O. Montelius, förra året af Kungl. Maj:t utsågs till en af de svenska representanterna, på samma gång anmäla, att, enligt hvad Akademien har sig bekant, herr

Montelius är i tillfälle att emottaga uppdraget äfven med afseende på instundande kongress.[1]

Följande af Antikvariska Nämnden uppgjorda budget för år 1903 godkändes:

Hjertbergska amanuensen	4,000: —	
d:o d:o dyrtidstillägg, event.	400: —	
En samling fornsaker från Bohuslän	1,000: —	
Katalogisering af myntkabinettet	600: —	
Beskrifning och afbildning af äldre förvärf för museet	1,800: —	
Konservering af föremål i museet	750: —	
Biblioteket	900: —	
Antikvarisk-topografiska arkivet	600: —	
Undersökningar i Sverige	1,000: —	
Andra resor	1,000: —	
Vendel	500: —	
Andra afbildningar	500: —	
Ekhoffs stafkyrkor	500: —	
Runverket	700: —	
Tillhopa kr.	14,250: —	
Odisponeradt	750: —	15,000: —

Herr Stolpe redogjorde för samt öfverlämnade såsom gåfva till Akademien från ingenjör Åke Sjögren det af den sistnämnda bekostade storartade arbetet af Akademiens senaste Loubatska pristagare herr C. V. Hartman »Archæological Researches in Costa Rica».

Anslag. Akademien beslöt tilldela:

kandidat O. V. Wennersten ett anslag af 150 kronor för idkande af studier i Statens Historiska Museum,

lektor F. J. Bæhrendtz 200 kronor till afskrifter ur kyrkoarkiven m. m. i Kalmar län,

fil. lic. Kjellmark 375 kronor för undersökningar i Skåne m. m.

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 april 1903.

Fasta fornlämningar. Godkändes ett af ledaren af konserveringsarbetet vid Bohus fästningsruin, major C. Grill, insändt förslag till slutförande af arbetet instundande sommar.*

Meddelades att Kungl. Maj:t med anledning af en af direktören för danska gradmätningen gjord anhållan om tillstånd till upprättande af en astronomisk-geodetisk station på ön Hven, i hvilket ärende Akademien samt Kungl. Vetenskaps-Akademien afgifvit infordrade utlåtanden, funnit godt medgifva, att stationen på vissa villkor finge anläggas, dock på ett afstånd af ej under 40 meter från Stjerneborgs samt ej under 80 meter från Uranienborgs medelpunkt.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades att Kungl. Maj:t angående i fråga satta restaurerings- och reparationsåtgärder vid *Helga Trefaldighetskyrkan* i Uppsala, *Enköpings-* och *Vårfrukyrka*, *Ytter-Enhörna* och *Salems* kyrkor i Strängnäs stift samt *Dalhems* kyrka på Gotland, i hvilka ärenden Akademien den 2 april 1901, den 4 nov. och 2 dec. 1902, samt 11 april 1899 afgifvit infordrade utlåtanden, funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar i ärendena. Angående Helga Trefaldighets och Dalhems kyrkor hade Kungl. Maj:t dessutom föreskrifvit, att tiden för restaureringsarbetenas början skall delgifvas Akademien, på det Akademien må blifva i tillfälle att därunder göra fortsatta iakttagelser.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Essunga* församlings i Skara stift underdåniga anhållan om tillstånd att med anledning af ny kyrkobyggnad rifva sin gamla kyrka beslöt Akademien dels anmäla, att från arkeologisk synpunkt intet hinder möter för den i fråga satta åtgärden, dels hemställa om utfärdande af vid dylika tillfällen öfliga föreskrifter, hvarvid kyrkans ena från medeltiden härstammande ringklocka särskildt borde omnämnas.[1]

Kungl. Maj:t hade remitterat *Vadsbro* församlings i Strängnäs stift anhållan om tillstånd att försälja trenne kyrkan tillhöriga ljuskronor af glas för att i stället inköpa en ljuskrona

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 3 mars 1903.

af messing och beslöt Akademien att anmäla, att ur arkeologisk synpunkt intet hinder möter för den i fråga satta åtgärden.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande stadfästelse af ritningar till restaurering af *Hofterups* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien anmäla, dels att det föreslagna trapptornet, genom hvilket ritningsförslaget afsåg att bereda tillträde såväl till det nuvarande tornets öfre del som ock till orgelläktaren, borde utbytas emot en yttre fritrappa, dels att mot öfriga föreslagna åtgärder ingen erinran ur arkeologisk synpunkt vore att göra.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa föreslagna restaureringsåtgärder i *Offerdals* kyrka i Hernösands stift, däribland inläggande af trägolf öfver det nu varande stengolfvet, beslöt Akademien att anmäla, det akademien, enär församlingen själf föreslagit att ur golfvet upptaga den framför altarringen belägna stora grafstenen samt anbringa densamma å annat ställe på sätt, att den ej utsättes för nötning, icke har något att erinra mot de i fråga satta åtgärderna.[1]

Inskrifter. Ett af Västergötlands Fornminnesförening inlämnadt förslag till inskrift å en minnesstod afsedd att innevarande år, trehundra år efter Lennart Torstenssons födelse, resas å hans fädernegård Forstena vid Hunneberg godkändes så lydande:

TILL MINNE
AF
VESTERGÖTLANDS STORE SON
FÄLTMARSKALKEN
GENERALGUVERNÖREN ÖFVER VESTERGÖTLAND, VERMLAND,
DALSLAND OCH HALLAND, GREFVE
LENNART TORSTENSON
FÖDD Å FORSTENA I AUGUSTI 1603
DÖD I STOCKHOLM DEN 7 APRIL 1651
RESTES STENEN 1903
MED BEUNDRAN OCH TACKSAMHET
AF
VESTERGÖTLANDS FORNMINNESFÖRENING
OCH BEFOLKNING

[1] Kungl. Majt:s beslut, se Akad:s prot. d. 3 mars 1903.
[2] Ny behandling af ärendet, se Akad:s prot. d. 12 jan. 1904.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 januari.

Fasta fornlämningar. Sedan Kungl. Maj:t i skrifvelse den 24 oktober 1902 öfverlåtit till Akademien att till pröfning och afgörande företaga det af Akademien flere gånger behandlade ärendet angående tillstånd till framdragande af vatten- och afloppsledningar till boningshusen å lägenheten Brobacka invid Skara, hade ägaren af nämnda lägenhet stationsinspektor J. Ahlberg gjort förnyad anhållan att efter annan plan, än förut i fråga satts, samt på sätt, en ansökan bifogad planteckning utvisar, få på ett djup af 1,40 meter framdraga ledningarna.

Enär af nämnda planteckning med bifogad förklaring framginge, att utefter den för ledningarnas framdragande afsedda linjen borrningar till ett djup ej understigande 1,50 meter å hvar 5:e meter verkställts, samt därvid ej anträffats murar eller dylikt utan endast mylla och lera, beslöt Utskottet medgifva ledningarnas framdragande utefter den föreslagna linjen och på det föreslagna djupet, dock med därvid fäst villkor, att, därest utgräfning i arkeologiskt syfte af kullen eller någon del däraf skulle i fråga komma, ledningarna ej få hindra en dylik undersöknings verkställande.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Från *Tranemo* församling i Skara stift hade inkommit anmälan, att församlingen ämnade låta omgjuta en kyrkan tillhörig ringklocka. Sedan Riksantikvarien upplyst, att klockan vore från år 1683 samt af ganska prydlig beskaffenhet, och framhållit, att det visserligen vore af intresse för Statens Historiska Museum att till sin rika samling kyrkklockor erhålla en representant från nämnda århundrade, men att å andra sidan dylika ännu funnos rätt talrikt i landets kyrkor, hvarför ett representativt exemplar ej torde vara svårt att erhålla en annan gång, beslöt Utskottet meddela församlingen, att från Akademiens sida visserligen intet hinder möter för den tilltänkta åtgärden, men att Akademien förväntar uppgift om, hvarest och när

omgjutningen skall äga rum, på det Akademien må kunna gå i författning om anskaffande af tillfredsställande fotografier af klockan.

Akademiens sammanträde den 3 februari.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens stipendiat, folkhögskoleföreståndaren H. Hansson afgifvit berättelse öfver den studieresa han med anslag af Akademien sistlidne sommar företagit till Stockholm, Kristiania, Köpenhamn, Lund, Kiel, Lybeck och Schwerin.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Enär det kommit till Akademiens kunskap, att herr Jacob Lachmann förklarat sig villig bidraga till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad med 20,000 kronor under förutsättning, att staten eller staden för ändamålet lämnar samma belopp samt att byggnaden anordnas till museum och bibliotek, beslöt Akademien att i och för en eventuell framställning till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse till Stadsfullmäktige i Ystad med förfrågan, till huru stort belopp staden kunde vara villig bidraga till omkostnaderna vid blifvande reparationsåtgärder.

Akademien beslöt att som bidrag till återställande af de märkliga målningar, som anträffats under kalkputsen i apsis i *Väfversunda kyrka*, i Linköpings stift, anslå 150 kronor.

Kungl. Maj:t hade, med öfverlämnande af handlingar rörande vissa utförda restaureringsåtgärder i *Eds kyrka* i Karlstads stift samt Eds församlings förklaring öfver anledningen till, att dessa verkställts utan afvaktan af Kungl. Majt:s beslut, lämnat Akademien tillfälle att inkomma med utlåtande i ärendet. Enär af handlingarna framginge, att församlingen ej ställt sig Kungl. Maj:ts förordning af den 29 nov. 1867 till efterrättelse, beslöt Akademien att med erinran, det exempel på dylik försummelse äfven kunde anföras från andra församlingar, framhålla det betänkliga i en dylik självrådighet.[1]

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 april 1903.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

1. *Åts.* I fältet: lyckans gudinna hållande i vänstra handen ett ymnighetshorn, i den högra en lagerkvist, samt sväfvande fram på ett klot öfver en hafsyta, på hvilken seglande skepp; i bakgrunden en klippkust.

Fråns. I fältet: en bild af Ägir framställd ungefär som på Molins fontän i Stockholm, på ömse sidor om bilden Stockholms och Göteborgs vapen omgifna af skraffering. Inskrift öfver bilderna på tre rader: TILL JONSSON STERNHAGEN & C:O under bilderna på fem rader: SJÖFÖRSÄKRINGS AKTIEBOLAGET · ÄGIRS · ERKÄNSLA · FÖR NITISKT · FRÄMJANDE · AF DESS · VERKSAMHET 1873—1903

2. *Åts.* I fältet: fyra vapensköldar angifvande Timmermansordens fyra äldsta styresmän samt fem porträtt af de påföljande styresmännen, vapen och porträtt sammanhållna och omramade af en lagerkrans. Inskrifter kring vapnen: G. H. BARFOD · 1761—1768 F. LEIJONHJELM · 1768—1780 C. PFEIFF · 1780 —1792 W. GYLLENGRANAT · 1792—1803; kring porträtten: C. MÖRNER · 1803—1821 C. FLEMING · 1821—1831 G. A. FLEMING · 1831—1845 M. LEWENHAUPT · 1845—1861 C. LEWENHAUPT · GEN. GUVERN. OCH · PATRIARK · SEDAN · 1861.

Fråns. I fältet: ett altare, på hvars framsida äro tecknade timmermansverktyg, stående under ett af fyra kolonner uppburet tak; öfver altaret: det allseende ögat i en strålande sol; under altaret: en palmgren. Omskrift: MINNE AF TIMMERMANSORDENS · HUNDRAFYRATIOÅRIGA VERKSAMHET 1761—1901.

Inskrifter. I inkommen skrifvelse hade Kungl. Marinförvaltningen meddelat, det Marinförvaltningen med anledning af en af framlidne gymnastikföreståndaren C. M. Edholm gjord donation till Sveriges sjöförsvar m. m. af Kungl. Maj:t erhållit uppdrag att låta utföra och å Edholms graf i Ullånger i Västernorrlands län uppställa en med lämplig inskrift försedd grafvård, samt att Marinförvaltningen tänkt sig, att vården lämpligen borde hafva form af ett enkelt block.

Med gillande häraf godkände Akademien den föreslagna inskriften så lydande:

TILL MINNE
AF
GYMNASTIKFÖRESTÅNDAREN
CARL MARTIN EDHOLM
* 1825 $^{2}/_{4}$ † 1895 $^{2}/_{4}$
FRIKOSTIG FRÄMJARE
AF
SVERIGES SJÖFÖRSVAR
RESTES DENNA VÅRD
PÅ
KONUNGENS BEFALLNING

Föredrag. Herr Montelius framlade för Akademien samt öfverlämnade såsom gåfva ett af honom nyss utgifvet arbete: Die typologische Methode von Oscar Montelius. Separat aus »Die älteren Kulturperioden im Orient und in Europa». Stockholm 1903.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 27 februari.

Fasta fornlämningar. Genom Konungens Befallningshafvande i Kalmar län hade inlämnats en ansökan från Johan Johansson och öfriga ägare af 1¼ mantal nr 1, 3 och 4 Vassmolösa i Ljungby socken, Södra Möre härad, att å den till hemmanet hörande s. k. Enebacken få uppföra ett boningshus, utan hinder af de därstädes befintliga fornlämningarna. På grund af meddelade upplysningar afslog Utskottet den gjorda anhållan. [1]

Akademiens sammanträde den 3 mars.

Akademiska ärenden. Anmäldes att sedan senaste sammanträdet tvenne af Akademiens ledamöter med döden afgått, nämligen direktören för museet i S:t Germain en Laye, ledamoten af Franska Institutet herr Alexandre Bertrand samt professorn i historia vid Universitetet i Kristiania Gustav Storm.

[1] Med anledning af öfver nämnda beslut anförda besvär afgaf Akademien yttranden den 5 maj och den 10 okt. Kungl. Maj:ts beslut i ärendet, se Akad:s prot. 2 december 1903.

Anmäldes att från Akademiens stipendiat, lektor E. Brate inkommit berättelse om de af honom under sistlidne sommar utförda rununderökningarna. Likaledes anmäldes att årsberättelse för år 1902 inkommit från Göteborgs Musei styrelse.

Historiska Nämnden afgaf förslag till utgiftsstat för året, hvilket af Akademien godkändes, så lydande:

A. Oxenstjernas skrifter, tryckning: II: 4	2,600: —
Arvoden för redaktionen	2,500: —
Afskrifter	500: —
Reseanslag för arkiv. Th. Westrin	800: —
Summa kr.	6,400: —

Fasta fornlämningar. Akademien beslöt ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om ett extra anslag för en gång af dels kronor 918: 04 för af Akademien bekostad konservering af Bissgårdens ruin invid Husaby kyrka i Västergötland,[1] dels kronor 150 som bidrag till restaurerande af gamla murmålningar i Väfversunda kyrkas (Linköpings stift) apsis.[2]

Med anledning af remiss af handlingar rörande lämningarna af Uranienborg och Stjerneborg å ön Hven föredrog Riksantikvarien en af honom i ärendet uppsatt promemoria, och beslöt Akademien insända densamma med förklaring för egen del, det Akademien ej har något att erinra utöfver hvad som finnes i Riksantikvariens skrifvelse anfördt.[3]

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades att Kungl. Maj:t fattat beslut angående i fråga satt rifning af *Essunga* kyrka i Skara stift, försäljning af ljuskronor från *Vadsbro* kyrka i Strängnäs stift samt vissa restaureringsåtgärder i *Offerdals* kyrka i Hernösands stift, i hvilka ärenden Akademien den 13 januari afgifvit utlåtanden. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens hemställanden.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 maj 1903.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 juni 1903.
[3] Ytterligare behandling, se Akad:s prot. d. 7 juni 1904.

Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande tillämnad restaurering af *Sigtuna, S:t Olofs och S:t Pers* församlingars kyrka, af hvilka handlingar framginge bland annat, dels att Kungl. Maj:t till 1899 års Riksdag gjort framställning om ett anslag af 23,000 kronor såsom bidrag till kostnaden för restaurering af församlingarnas kyrka i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af K. Öfverintendentsämbetet upprättadt förslag, hvilket förslag Akademien för sin del i skrifvelse den 8 december 1896 biträdt, men att Riksdagen för ändamålet anvisat ett belopp af endast 17,000 kronor, samt vidare att församlingarna förklarat, att de med emottagande af det af Riksdagen beviljade, reducerade beloppet åtoge sig öfriga kostnader för arbetets utförande, dock endast under villkor af bland annat vissa förenklingar i restaureringsplanen, dels att K. Öfverintendentsämbetet låtit med tillämpande af dessa förenklingar uppgöra nya restaureringsritningar, å hvilka ritningar ytterligare blifvit utmärkta några af dels församlingarna dels Ämbetet såsom lämpliga befunna ändringar, och hvilka sålunda förändrade ritningar jämte Ämbetets därtill hörande utlåtande af den 30 december 1902 utgöra det nu föreliggande restaureringsförslaget. Med anledning häraf beslöt Akademien att anmäla, det Akademien, enär de vidtagna förändringarna ej äro af beskaffenhet att förvanska kyrkans gamla karaktär, finner sig kunna biträda äfven det nya förslaget, samt att Akademien därför instämmer i K. Öfverintendentsämbetets hemställan, därvid dock, i anslutning till sitt yttrande angående murarnas innersida i skrifvelsen af den 8 december 1896, framhållande, att dessa ej få behandlas på något som helst sätt, som kan skada de därstädes befintliga, nu synliga eller under kalkputsen dolda murmålningarna eller hindra deras återställande i en framtid.[1]

Genom k. remiss hade för utlåtandes afgifvande öfverlämnats handlingar rörande ej mindre *Strängnäs* Domkapitels hemställan om proposition till Riksdagen angående bidrag af stats-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 10 maj 1904.

medel till kostnaden för en tillämnad restaurering af *domkyrkan*, än äfven förslag till nämnda restaurering. Af handlingarna framginge bland annat, att K. Öfverintendentsämbetet funnit sig böra uttala, att de föreslagna förändringarna af kyrkans portaler samt af fönstret öfver hufvudingången böra ur restaureringsplanen utgå. Akademien beslöt dels lifligt tillstyrka bifall till Domkapitlets hemställan om proposition angående statsbidrag, dels instämma i K. Öfverintendentsämbetets uttalanden i ärendet samt att vidare ej mindre hemställa om de vanliga föreskrifterna angående de kulturhistoriska intressenas tillvaratagande under arbetet, än äfven slutligen anhålla att, enär Akademien vid det ursprungliga förslagets uppgörande ej fått tillfälle yttra sig däröfver, Kungl. Maj:t täcktes gifva Domkapitlet föreskrift att underrätta Akademien om tiden för arbetets utförande, på det Akademien måtte blifva i tillfälle att följa detsamma samt med anledning däraf göra de framställningar, som kunna komma att befinnas af behofvet påkallade.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Nacka* församlings i Strängnäs stift anhållan om tillstånd att försälja sin gamla kapellbyggnad af trä beslöt Akademien tillstyrka bifall till försäljningen, dock med villkor, att de målade fönstren undantoges därifrån samt för framtiden bevarades i Nacka nya kyrka.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande förestående restaurering af *Malma* kyrka i Västerås stift beslöt Akademien i sitt utlåtande dels betona, att trappgaflarnas påmurande ej vore betingadt af något föreliggande behof samt att åtgärden således måste betecknas 'som stridande emot sunda restaureringsprinciper och en pietetsfull behandling af den gamla byggnaden, dels i öfriga punkter instämma i K. Öfverintendentsämbetets uttalanden.[3]

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 april 1903.
[3] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 jan. 1904.

Från Stadsfullmäktige i Ystad hade ingått svar, det staden, under förutsättning af det utlofvade bidraget af 20,000 kronor från direktör J. Lachmann samt ett anslag af Staten å minst 15,000 kronor, vore villig bidraga med 10,000 kronor till restaureringen af *Gråbrödraklostret*, och beslöt Akademien att hos Kungl. Maj:t göra framställning om proposition till Riksdagen om ett bidrag af statsmedel af 15,000 kronor.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

3. *Åts.* I fältet: en skytt stående i ett landskap, bakom honom svenska flaggan på en i marken nedstucken stång, i bakgrunden trenne målskjutningstaflor. I afskärningen: . *1902* . Till vänster, öfver fält och afskärning: en eklöfskvist.

Fråns. I fältet nedåt: en inskriftstafla, med kartuschformad omramning, lagd på tvenne lagerkvistar. Inskrift upptill åt ena sidan: · FÖR · FOSTERLANDET · Under inskriften liksom på inskriftstaflan plats för namn m. m.

4. *Åts.* I fältet: H. K. H. Hertigens af Västergötland bild. Omskrift: PRINS · CARL · STOCKHOLMS · FÄLTRIDTKLUBBS · STIFTARE

Fråns. I fältet upptill: inskrift på tre rader: STOCKHOLMS FÄLTRIDTKLUBBS MINNESMEDALJ, därunder plats för namn m. m.

5. *Åts.* I fältet: en ur hafvet uppstigande målskjutningstafla, lagd på ett ankare samt omgifven innerst af en i ring uppskjuten ankartross och därutanför af en lagerkrans och fyra svenska flaggor.

Fråns. Inskrift på sex rader: FÖR SKJUTSKICKLIGHET TILL ... KL. SJÖM...... M. N:R .... VID SKJUTSKOLAN 19 .. Ehuru Akademien fann särskildt frånsidan mindre tilltalande, ville Akademien dock ej lägga hinder i vägen för medaljens präglande.

Inskrifter. Antecknades till protokollet, att sedan senaste sammanträdet ett förslag till minnessten med inskrift, afsedd att till åminnelse af Gustaf Vasa resas vid Selens by i Dalarne blifvit genom cirkulation bland Akademiens ledamöter godkändt så lydande.

Åts. Öfverst en teckning framställande, huru Gustaf upphinnes af de tvenne skidlöparne. Inskrift:

GUSTAF ERIKSSON VASA
1521
»OM DU VILL BLIFVA VÅR HÄRHÖFVIDSMAN,
SÅ FÖLJER BÅD' GAMMAL OCH UNG.»

Verserna äro hämtade ur den i Dalarne mycket populära Vänjansvisan.

Fråns. Inskrift:

STENEN RESTES
AF
FOSTERLANDSVÄNNER
1903

Sammanträde å Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Sekreteraren föredrog delar af sin årsberättelse för året.

Akademiens sammanträde den 7 april.

Akademiska ärenden. Till inhemsk korrespondent invaldes godsägaren, ingenjör Åke Sjögren.

Till utländska korrespondenter invaldes: professorn i amerikansk arkeologi och etnologi vid Harvard Universitet i Cambridge, Mass, direktorn för Peabody Museet därstädes Frederic Ward Putnam samt herr Clarence B. Moore, arkeolog, Philadelphia.

Anmäldes att årsberättelser för år 1902 inkommit från Smålands Fornminnesförening, Norra Smålands Fornminnesförening samt Gotlands Fornsal.

Anmäldes att docenten A. L. Kjellberg till Akademien insändt berättelse om sina gräfningar vid Larissa i Mindre Asien.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut i fråga om Sveriges representerande vid den internationella historiska kongressen i Rom den 2—9 innevarande månad, i hvilket ärende Akademien afgifvit infordrade utlåtanden den 7 januari 1902 och 13 januari 1903. Kungl. Maj:t hade funnit godt uppdraga åt herrar professor O. Montelius, professor E. W. Montan, professor H. Hjärne och professor C. M. Zander att såsom svenska ombud deltaga i kongressen.

Anslag. Med anledning af remiss af teckningsläraren L. Baltzers ansökan om ett reseunderstöd af 450 kronor för att blifva satt i tillfälle att under instundande sommar afsluta sitt arbete, *Hällristningar från Bohuslän*, beslöt Akademien tillstyrka bifall till den gjorda ansökan.

Akademien tilldelade sin e. o. amanuens T. J. Arne ett anslag af 400 kronor till företagande af en studieresa i Norra Tyskland.

Statssamlingarna. Med anledning af remiss af en ansökan från konsul N. Persson i Hälsingborg att få till sig såsom sin egendom utlämnad en af de i Statens Historiska Museum förvarade från Andrée-expeditionen härrörande bojarna hemställde Akademien, det Kungl. Maj:t med afslag å den gjorda anhållan dock måtte medgifva, det Akademien finge till konsul Persson för den tid under instundande sommar, industri- och slöjdutställningen i Hälsingborg páginge, utlåna en af de ifrågavarande bojarna, med skyldighet för konsul Persson att svara för bojens noggranna vård och säkerhet under lånetiden, samt att densamma till Statens Historiska Museum återlämna omedelbart efter utställningens slut.[1]

Fasta fornlämningar. Sedan Riksantikvarien erinrat, att Riksdagen beviljat det af Kungl. Maj:t på framställning af Akademien äskade beloppet af 2,000 kronor till konservering och friläggning af lämningarna af Riseberga kloster, beslöt Akademien, enär önskligt vore att arbetet finge börja ju förr dess

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 juni 1903.

hellre, att anhålla, det beloppet finge förskottsvis och omedelbart till Akademien utbetalas.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades att Kungl. Maj:t med afseende på i fråga satt försäljning af *Nacka* kapell i Strängnäs stift fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtande i ärendet.[1] Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående vissa af *Eds* församling i Karlstads stift författningsstridigt vidtagna restaureringsåtgärder i församlingens kyrka, i hvilket ärende Akademien den 3 sistlidne februari afgifvit utlåtande.

Kungl. Maj:t, som med ogillande ansett den afvikelse från gällande föreskrifter som ägt rum, hade dock med afseende å förekomna omständigheter funnit godt vid hvad som blifvit åtgjordt låta bero.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Bromma* församlings i Ärkestiftet anhållan om fastställelse af ritningar med tillhörande bilagor till restaurering af församlingens kyrka beslöt Akademien meddela, det Akademien, under förutsättning af att vanliga försiktighetsmått vidtagas för de kulturhistoriska intressenas bevarande, ej har någon anledning till erinran emot de föreslagna åtgärderna, samt att tillika särskildt framhålla ej mindre önskvärdheten af att, i händelse församlingens tillgångar ej medgifva restaurerande af alla de gamla murmålningarna, dock de redan nu aftäckta måtte återställas, än äfven att från kulturhistorisk synpunkt intet hinder möter för det alternativt framställda förslaget att anordna ny orgel med spelstolen ställd på kyrkans golf.[2]

Men anledning af k. remiss af handlingar rörande *Jumkils* församlings i Ärkestiftet anhållan om stadfästelse af ritningar till restaurering af församlingens kyrka beslöt Akademien ej mindre instämma i K. Öfverintendentsämbetets yttrande i ärendet än äfven framhålla önskvärdheten af att vid insättande af nytt altarbord tillses, huruvida icke delar af det

---

[1] Se Akad:s prot. d. 3 mars 1903.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 juni 1903.

nu varande lämpligen kunna därtill användas, samt att i öfrigt öfliga försiktighetsmått till de kulturhistoriska intressenas tillvaratagande iakttagas.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Värmdö* församlings anhållan om rätt att försälja en i kyrkans inventarieförteckning upptagen 8-dalers kopparplåt af år 1660, för att använda försäljningssumman till anskaffande af ett måladt fönster i koret, beslöt Akademien tillstyrka bifall till den gjorda anhållan.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Norra Solberga* församlings i Linköpings stift anhållan om tillstånd att efter företedt ritningsförslag omändra sin gamla kyrka till grafkapell beslöt Akademien, sedan Riksantikvarien erinrat, att Akademien den 7 maj 1895 tillstyrkt bifall till då gjord anhållan att få rifva den gamla kyrkan, anmäla att från kulturhistorisk synpunkt intet hinder möter för den i fråga satta åtgärden.[1]

Sedan Riksantikvarien dels erinrat, att Kungl. Maj:t bifallit *Vadsbro* församlings i Strängnäs stift anhållan om bidrag af allmänna medel till återställande af de gamla murmålningarna i församlingens kyrka, hvilken, på samma gång målningarna återställts, genomgått en större restaurering, dels meddelat, att herr Ekhoff besiktigat de verkställda restaureringsarbetena, hvarvid befunnits, att återställandet af målningarna vore väl och omsorgsfullt utfördt, men att beträffande anordningen af fönstren man förfarit tvärt emot Kungl. Maj:ts gifna föreskrift, beslöt Akademien att, med anmälan af förhållandet, uttala sitt starka beklagande och ogillande däraf, samt meddela det Akademien, enär församlingen uppenbarligen samt med full afsikt brutit emot Kungl. Maj:ts tydligt uttalade bestämmelse, ej vill eller anser sig kunna utan Kungl. Majt:ts särskilda bemyndigande rekvirera det i fråga varande penningebidraget för att tillställa församlingen detsamma.[2]

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 juni 1903.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 april 1904.

Med anledning af k. remiss rörande sökt stadfästelse af ritningar med bilagor till restaurering af *Kristine kyrka i Falun*, af hvilka handlingar bland annat framginge, att församlingen, med antagande i hufvudsak af de af arkitekten hos K. Öfverintendentsämbetet Carl Möller uppgjorda ritningarna, frångått de samma i afseende å bänkinredningen, samt för sin del beslutat att i stället för de nu varande slutna bänkarna anbringa öppna sådana, hvarvid de gamla bänkdörrarna skulle användas i panel kring kyrkans väggar, hvilket beslut K. Öfverintendentsämbetet för sin del ansett sig böra biträda, under det Konungens Befallningshafvande i Kopparbergs län framhållit det pietetslösa i de gamla bänkarnas borttagande, beslöt Akademien att, med godkännande för sin del af de föreslagna restaureringsåtgärderna i öfrigt, gent emot K. Öfv.-ämb., men med instämmande i K. B:s yttrande i ärendet, yrka på bibehållande af den nu varande bänkanordningen.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande förestående restaurering af *Skerike* kyrka i Västerås stift beslöt Akademien att, med instämmande i öfrigt i af K. Öfverintendentsämbetet gjorda uttalanden i ärendet, gent emot Ämbetet yrka på, att det nu varande spåntaket ej måtte utbytas mot plåt utan iståndsättas med spån.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande sökt tillstånd att rifva *Stora Hammars* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien, sedan Riksantikvarien framhållit, att kyrkans torn vore af ganska stort intresse, under det detta däremot ej vore fallet med själfva kyrkan, anhålla, det ärendet måtte remitteras till K. Öfverintendentsämbetet för utrönande, huruvida ej tornet skulle, sedan kyrkan nedrifvits, kunna bibehållas.[2]

Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande vissa restaureringsåtgärder i *Roma* kyrka i Visby stift, af hvilka handlingar bland annat framginge, ej mindre att församlingen beslutat anskaffa ny predikstol i stället för den gamla, men

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 3 nov. 1903.

[2] Vidare behandling, se Akad:s prot. d. 30 juni 1903.

att K. Öfverintendentsämbetet funnit det vara synnerligen önskvärdt, att den nu varande predikstolen, behörigen restaurerad och kompletterad, bibehölles, samt att församlingen öfverlämnade till vederbörandes afgörande, hvilkendera predikstolsanordning borde godkännas, än äfven att församlingen till största delen redan, utan vederbörligt begifvande, utfört de tillämnade anordningarna i kyrkans sakristia, att församlingen önskade att, vid hvad sålunda blifvit utan tillstånd utfördt, måtte få bero, samt att Domkapitlet i Visby i allo instämde med församlingen, och hade K. Öfverintendentsämbetet på grund häraf dels hemställt, att den inom Ämbetet upprättade ritningen till predikstolsanordning måtte gillas, dels, med beklagande af hvad församlingen tillåtit sig, tillstyrkt att, enär ett återställande af förstörda detaljer vore skäligen meningslöst, vid det skedda måtte få bero, dock med framhållande att församlingen bör förehållas det författningsstridiga i sitt handlingssätt. Med anledning häraf beslöt Akademien att med liflig anslutning till K. Öfv.-ämb:s utlåtande i ärendet uttala sitt särdeles djupa beklagande öfver det från församlingarnas samt prästerskapets sida upprepade åsidosättande af Kungl. Maj:ts förordningar såväl angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande af den 29 november 1867 som ock, beträffande de för kyrkobyggnadsföretag erforderliga handlingar, af den 12 juni 1885.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

6. *Åts.* I fältet: Malmö stads vapen under murkrona och med rikt flikadt vapentäcke. På skölden upptill: M. L. I., nedtill 19¹/₂01 Omskrift: MALMÖ · LÄROVERKS · IDROTTSFÖRENING · *Fråns.* Fältet slätt, med plats för namn m. m. Omskrift, inom två upphöjda linjer med hakkors mellan orden: KRAFT MOD HELSA

7. *Åts.* I fältet: en upptill öppen krans, ytterst en perlrand. Inskrift öfverst WASAKLUBBEN, inom kransen W. K., därunder 19¹/₅00

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 aug. 1903.

Fråns. Fältet slätt.

Därest stansarna ej redan vore färdiga, skulle Akademien ej hafva godkänt skrifningen med dubbelt W.

Akademiens sammanträde den 5 maj.

Akademiska ärenden. Akademiens arbetande ledamot herr Noreen tog inträde med uppläsande af en afhandling om »Den nysvenska språkforskningens historia före Rydqvist».

Fasta fornlämningar. Meddelades att Kungl. Maj:t hade funnit godt att med anledning af från Akademien gjord framställning om erhållande af anslag till konservering af *Bissgårdens ruin* invid Husaby kyrka i Västergötland anvisa ett belopp af kronor 318: 04.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande förestående restaurering af *Bärebergs* kyrka i Skara stift. Sedan upplyst blifvit, att kyrkan är af enkel beskaffenhet och genom vidtagna ombyggnader utan större intresse, samt att emot de föreslagna restaureringsåtgärderna, sådana de blifvit, efter de af K. Öfverintendentsämbetet föreslagna förändringarna, af församlingen för dess del antaga, ej från kulturhistorisk synpunkt finnes något att erinra, beslöt Akademien anmäla, det Akademien instämmer i Ämbetets hemställan i ärendet, samt i öfrigt anhålla om föreskrift beträffande iakttagande af öfliga åtgärder till de kulturhistoriska intressenas tillgodoseende under arbetet.[1]

Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande framställdt förslag till uppvärmning af *Sundre* kyrka på Gotland. Sedan erinradt blifvit, att det visserligen varit önskvärdt, det den afsedda värmeugnen kunnat erhålla en plats längre ifrån det i skeppets nordöstra hörn ännu bevarade sidoaltaret, men att detta på grund af förhållandena svårligen läte sig göra, samt att ugnen dock blifvit ställd på sådant afstånd från

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 30 juni 1903.

altaret, att detsamma ej däraf kan taga skada, beslöt Akademien godkänna förslaget med de af K. Öfverintendentsämbetet däruti föreslagna ändringarna.[1]

Inskrifter. Ett inlämnadt förslag till inskrift å den nya byggnaden för kemiska institutionen i Uppsala godkändes så lydande: på fasaden CHEMICUM; öfver portalen: 1904.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

8. *Åts.* Den samma som B. E. Hildebrand, *Offentliga Minnespenningar*, Oscar II, 41: nämligen i fältet Jönköpings läns vapensköld i ornerad omfattning under kungl. krona. Skölden omgifven af sinnebilder för landtbruket.

Fråns. I fältet: inskrift fördelad å rader. ÖSTBO HÄRADS LANDTBRUKS- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNING I VERNAMO 1903.

9. *Åts.* I fältet: H. K. H. Prins Gustaf Adolfs bröstbild. Omskrift: GUSTAF · ADOLF · SVERIGES · OCH · NORGES · ARFFURSTE · HERTIG · AF · SKÅNE

Fråns. I fältet: Hälsingborgs vapenmärke, därunder en inskriftstafla med plats för namn m. m. lagd på en eklöfskvist. Omskrift: INDUSTRI- OCH · SLÖJDUTSTÄLLNINGEN · I · HELSINGBORG Nederst: 1903

10. *Åts.* I fältet Lars Johan Hiertas bröstbild. Omskrift: LARS · JOHAN · HIERTA F. 1801 · D · 1872

Fråns. I fältet: inom en af lager och eklöf omgifven ram, på trenne rader LARS HIERTAS MINNE. Däröfver en femuddig stjärna, under inskriften ett streck.

Akademiens sammanträde den 2 juni.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens hedersledamot öfverbibliotekarien, grefve Carl Snoilsky sedan senaste sammanträdet aflidit.

Till arbetande ledamot valdes professorn i arkeologi vid Universitetet i Kristiania Gabriel Adolf Gustafson.

Till arbetande ledamot af utländska arkeologisk-numismatiska klassen valdes hertig Florimond Josef de Loubat.

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 30 juni 1903.

Anmäldes att Akademiens e. o. amanuens, filosofie doktor Anton Bernhard Blomberg, antagen den 4 januari 1876, sedan senaste sammankomsten aflidit.

Akademien godkände för sin del af K. Vetenskaps-Akademien gjorda bestämmelser att lända till efterrättelse vid utdelande af ett nyupprättadt Letterstedtskt inrikes resestipendium.

Akademien beslöt till Kungl. Maj:t aflåta utlåtande med anledning af remiss af en af K. Akademien för de fria konsterna afgifven skrifvelse rörande restaurering af äldre byggnader.[1]

Meddelades att redogörelser för arkeologiska undersökningar och arbeten inkommit från herrar Fr. Nordin, grefve Fr. Reventlow och A. M. Lindeblad.

Anslag. Akademien beslöt att som bidrag till omkostnaderna för utgifvande af ett arbete *Histoire de la propriété foncière en Suède au Moyen Age* af Akademiens ledamot herr L. Beauchet, lämna ett belopp af 168 kronor.

Meddelades att Kungl. Maj:t beviljat teckningsläraren Carl Emil Lauritz Baltzer ett reseunderstöd af 450 kronor, på det han måtte blifva i tillfälle att fullborda sitt arbete: *Hällristningar från Bohuslän.*

Beviljades följande anslag:

för igenläggande af högen vid Håga	kr.	450: —
till fil. kand. O. V. Wennersten för arkeologiska undersökningar på Gotland	»	300: —
till fil. lic. K. Kjellmark för arkeologiska undersökningar i kusttrakterna i Skåne	»	350: —

Statssamlingarna. Anmäldes Kungl. Maj:ts beslut angående konsul N. Perssons i Akademiens protokoll för den 7 sistlidne april omnämnda anhållan att såsom sin egendom utbekomma en af de från Andrée-expeditionen härrörande i Statens Histo-

[1] Akademiens skrifvelse samt Riksantikvariens p. m. uti ärendet finnas intagna längre fram.

riska Museum förvarade bojarna. Kungl. Maj:t hade funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställning (se nyssnämnda protokoll).

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående i fråga satta åtgärder i och vid *Bromma*, *Jumkils* och *Vermdö* kyrkor i Ärkestiftet samt *Väfversunda* och *Norra Solberga* kyrka i Linköpings stift och hade Kungl. Maj:t funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.[1] Beträffande Väfversunda kyrka hade Kungl. Maj:t på Akademiens hemställan funnit godt anvisa ett belopp af 150 kronor som bidrag till omkostnaderna för restaurering af målningarna i apsiden.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Acklinga* kyrka i Skara stift beslöt Akademien, med erinran det kyrkan vore byggd 1776, anmäla, att Akademien instämmer i K. Öfverintendentsämbetets framställning i ärendet, samt i öfrigt anhålla om föreskrift angående iakttagande af vanliga skyddsåtgärder för de konst- och kulturhistoriska intressenas tillvaratagande.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

11. *Åts.* Densamma som i *Numismatiska Meddelanden* II, sid. 82 beskrifna. I fältet: grefve Carl Snoilskys vapen i oval sköld, lagd på vapentäcke, under greflig krona.

Fråns. I fältet: inskrift på sex rader: ÅT MINNET AF DEN HÖGT AKTADE DJUPT SAKNADE NUMISMATIKERN

Akademiens sammanträde den 30 juni.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens korrespondent, riksheraldikern Carl Arvid Klingspor aflidit.

Med anledning af en remitterad inbjudan till belgiska arkeologiska och historiska konfederationens 17:e kongress i Dinant den 9—13 augusti beslöt Akademien till Kungl. Maj:t

[1] Se Akad:s prot. d. 7 april 1903, ang. Väfversunda d. 3 mars 1903.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 30 juni 1903.

hemställa, att Sverige måtte vid denna kongress blifva representeradt.[1]

Anslag. Meddelades att Riksdagen beviljat följande anslag:[2]

3,000 kronor såsom understöd till företagande af forskningar efter svenska minnen i främmande land,

9,500 kronor till fortsättande och afslutande af konserveringsarbetena å Visby stadsmur med Visborgs slott,

2,000 kronor för aftäckande och konservering af lämningarna af Riseberga kloster, samt

5,000 till Kulturhistoriska Museet i Lund.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående föreslagna åtgärder i och vid *Acklinga* och *Bärebergs* kyrkor i Skara stift samt *Sundre* kyrka på Gotland, i hvilka ärenden Akademien afgifvit infordrade utlåtanden den 2 juni och 5 maj innevarande år. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.

Den af Akademien vid sammanträdet den 7 sistlidne april begärda utredningen angående tornet vid *Stora Hammars* kyrka hade från K. Öfverintendentsämbetet inkommit, och enär af densamma framginge, att tornet ej kan blifva stående, utan att kyrkan bibehålles, samt enär sålunda underhållet af byggnaden skulle blifva ganska afsevärdt, beslöt Akademien hos Kungl. Maj:t dels anmäla, det Akademien under sådant förhållande ansåge sig sakna skäl att fortfarande påyrka tornets bibehållande, dels på samma gång anhålla ej mindre om föreskrifter för församlingen angående kyrkans inventarier samt under golfvet befintliga grafvar, än äfven om förständigande för församlingen, att arbetet med nedbrytandet ej finge ske, förrän Akademien, så fort som omständigheterna det medgåfve, låtit afbilda tornet.[3]

Med anledning af snart förestående ombyggnad af *Simris* församlings kyrka i Lunds stift hade Akademien den 7 okt. sistlidne år hemställt, det K. Öfverintendentsämbetet måtte

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 aug. 1903.
[2] Se Akad:s prot. d. 17 nov., 26 sept. och 4 nov. 1902.
[3] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 10 okt. 1903.

erhålla uppdrag att verkställa utredning, huruvida ej tornet skulle kunna genom lämpliga reparationsåtgärder sättas i stånd, samt att lämna Akademien tillfälle att deltaga i nämnda utredning, och hade Akademien, sedan utredningen verkställts, genom remiss emottagit Ämbetets utlåtande däröfver. Enär däraf framginge, ej blott att tornet kan iståndsättas, utan äfven att detta arbete kan utföras för mindre kostnad än uppförande af ett nytt passande torn, samt slutligen att det utrymme kyrkan kommer att erbjuda i enlighet med de redan gillade ritningarna måste anses tillräckligt för församlingens folkmängd, beslöt Akademien anmäla, det Akademien saknar all anledning frångå sin redan uttalade åsikt i ärendet.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

12. *Åts.* I fältet: en tredelad sköld med Västerbottens, Ångermanlands och Lapplands vapen under hertiglig krona samt omgifven af sinnebilder för landtbruket. Omskrift: VESTERBOTTENS LÄNS KONGL. HUSHÅLLNINGS SÄLLSKAP

Fråns. I fältet: en öppen eklöfskrans med plats inuti för namn m. m. Omskrift: ARBETE MED OMTANKA BEREDER VÄLSTÅND

13. *Åts.* I fältet: herr Wilhelm Wettergrens bild. Vid nedre kanten: en ekkvist. Omskrift: WILHELM WETTERGREN

Fråns. I fältet: en grupp af trenne arbetare, nämligen en smed, en timmerhuggare och en jordbrukare jämte sinnebilder för deras verksamhet. Inskrift öfver bilderna: I · ENDRÄGT · TILL · GEMENSAM · FÖRKOFRAN 1875 1900 Omskrift: BOXHOLMS · AKTIEBOLAGS · TACKSAMHETSGÄRD · FÖR · 25 · ÅRS · NITISK · VERKSAMHET

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 augusti.

Fasta fornlämningar. Apotekaren A. Ljungkrantz i Hammarby socken, Vallentuna härad, Uppland, hade insändt en af lektor E. Brate förordad ansökan om tillstånd att flytta en i hans trädgårdsland stående runsten (Liljegren 422) till en lämpligare plats å en backe några steg ifrån dess nuvarande

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 aug. 1903.

plats, hvarjämte han utfäst sig att, i samband med flyttningen, med stenens hufvuddel hopsätta det nu lösa toppstycket. Utskottet medgaf tillstånd till dessa åtgärder.

Kabinettskammarherren friherre G. F. N. Åkerhielm hade insändt en af lektor E. Brate förordad ansökan om tillstånd att resa en i parken å hans egendom Thorsåker i Hammarby socken, Uppland, befintlig kullfallen runsten (Liljegren 443), hvilken framställning Utskottet biföll.

På gjord anmälan, att kommitterade för resandet af monumentet öfver Lennart Torstensson vid Forstena i Västergötland såsom lämplig plats för detsamma utsett en kulle, som möjligen vore en grafhög, beslöt Utskottet medgifva, att monumentet finge resas på denna kulle, äfven om den vid af Riksantikvarien föranstaltad undersökning skulle visa sig vara en grafhög, så framt densamma ej befunnes vara af särskildt anmärkningsvärd beskaffenhet.

Utskottet beslöt uppdraga åt herr Ekhoff att föranstalta utgräfning så långt möjligt vore, af grundvalarna till Sankt Per och Sankt Hans kyrkoruiner i Visby.

Akademiens sammanträde den 5 augusti.

Akademiska ärenden. Meddelades att Kungl. Maj:t gifvit Riksantikvarien Hildebrand i uppdrag att såsom ombud för Sverige deltaga i den belgiska arkeologiska och historiska konfederationens sjuttonde kongress i Dinant.[1]

Anslag. Akademien beslöt tilldela folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson ett anslag af 300 kronor för arkeologiska undersökningar på Gotland innevarande sommar samt kandidat Ludvig Hedell ett arvode af 250 kronor för den af honom utförda bestämningen af de å stenåldersboplatsen vid Åloppe funna fiskbenen.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående *Roma* kyrka i Visby stift och *Simris* kyrka i

[1] Se Akad:s prot. d. 30 juni.

Lunds stift, i hvilka ärenden Akademien den 7 april och den 30 juni afgifvit infordrade utlåtanden. Angående Roma kyrka hade Kungl. Maj:t med afseende å förekomna omständigheter pröfvat skäligt låta bero vid de redan utförda åtgärderna beträffande sakristian, men hade för öfrigt fattat beslut i enlighet med K. Öfverintendentsämbetets af Akademien tillstyrkta förslag. I afseende på Simris kyrka hade Kungl. Maj:t i öfverensstämmelse med Akademiens afstyrkande utlåtande afslagit församlingens ansökan om tillstånd att rifva det gamla tornet.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Lena* församlings af Ärkestiftet ansökan om stadfästelse af ritningar till restaurering af församlingens kyrka beslöt Akademien anmäla, det Akademien icke hade något att erinra mot de föreslagna åtgärderna, men ville anhålla om föreskrift för församlingen, att den tillämnade restaureringen af hvalfvens och väggarnas gamla målningar icke må anförtros åt annan person än den, hvars kompetens blifvit af Akademien godkänd.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Stora Tuna* kyrka i Västerås stift beslöt Akademien anmäla, dels att Akademien icke funne något att erinra vid den föreslagna nya tornöfverbyggnaden, dels att Akademien i fråga om det afsedda inbyggandet af orgelläktaren i tornrummet ville framhålla, att genom denna åtgärd ett af de i byggnadshistoriskt afseende intressantaste och tillika vackraste partierna af kyrkan skulle blifva förstördt; väggen mellan kyrkan och tornrummet utgjorde nämligen kyrkans ursprungliga västgafvel och företedde synnerligen intressanta och väl bevarade fönsteranordningar och dekorativa utsmyckningar i senromansk stil; förstörandet af detta märkliga parti i en så åldrig kyrkobyggnad skulle vara så mycket beklagligare, som densamma vore belägen i en så nordlig provins som Dalarne; då härtill komme, att ifrågavarande åtgärd icke ingått i församlingens ursprungliga restaureringsplan, samt att, såsom Akademiens t. f. sekreterare vid besök på platsen er-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 10 okt. 1903.

farit, förslaget icke varit framkalladt af utrymmesskäl, ville Akademien föreslå, det Kungl. Maj:t täcktes meddela föreskrift, att restaureringsritningarna, i hvad de angå nu omnämnda åtgärder, måtte blifva föremål för omarbetning med beaktande af hvad Akademien framhållit, hvarvid äfven frågan om det föreslagna trapptornet, som måhända kunde visa sig icke blifva nödvändigt, torde böra underkastas förnyad granskning; dels slutligen, att Akademien vid öfriga punkter i förslaget till restaurering af kyrkans inre icke funnit anledning göra någon erinran.[1]

Genom k. remiss hade öfverlämnats *Odensvi* församlings i Västerås stift ansökan om tillstånd att utbyta det å församlingens kyrka befintliga spåntaket mot plåttak, och framgick af remisshandlingarna, att K. Öfverintendentsämbetet anfört, att om än önskligast vore, att taket å kyrkan finge jämväl för framtiden bibehålla spånbeklädnad, Ämbetet dock ansåge sig, i betraktande däraf att kyrkans karaktär och utseende icke syntes komma att lida genom anbringande af ett plåttak, för sin del icke böra motsätta sig, att församlingens framställning vunne Kungl. Maj:ts bifall och beslöt Akademien med anledning häraf förklara sig i alla afseenden instämma i hvad Ämbetet sålunda anfört.[2]

Spånga församling i Ärkestiftet hade på grund af ärendets brådskande natur hos Akademien anhållit, att Akademien ville till Kungl. Maj:t med eget utlåtande i ärendet öfverlämna församlingens ansökan om tillstånd att vid en redan innevarande år nödvändig reparation af Spånga kyrkas tak utbyta det gamla spåntaket mot svart järnplåt, på grund af svårigheten för församlingen att anskaffa täljd spån af god beskaffenhet. Akademien beslöt anmäla, att, då Spånga kyrka på grund af senare ombyggnader redan förlorat så mycket af sin ursprungliga karaktär, att utbytet af spåntak mot plåttak ej torde komma att i väsentligare mån inverka menligt på kyrkans utseende, Akademien icke funnit skäl motsätta sig församlingens ansökan.[2]

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904.
[2] Kungl. Majt:s beslut, se Akad:s prot. d. 10 okt. 1903.

Hacksta församling i Ärkestiftet hade hos Akademien anhållit om tillstånd, att vid invändig hvitstrykning af församlingens kyrka några målade dekorationer å väggen kring altaret och predikstolen finge öfverstrykas. Som e. o. amanuensen Janse, hvilken besiktigat målningarna, i inlämnad promemoria upplyst, att desamma, som bestode i draperiorneringar, sannolikt förskrefve sig från 1830- eller 1840-talet samt icke vore i konstnärligt afseende anmärkningsvärda, beslöt Akademien meddela tillstånd till målningarnas öfverstrykande.

Kommitterade för *Rimbo* kyrkas i Ärkestiftet restaurering hade hos Akademien anhållit om föreskrift, huru med de i kyrkans kor å hvalf och väggar anträffade gamla målningarna borde förfaras. Akademien beslöt med anledning häraf lämna föreskrift, dels att de oskadade och mindre bristfälliga målningarna — i främsta rummet de i hvalfven befintliga — endast rengöras, dels att uppfriskningen af de öfriga inskränkes till det minsta möjliga.

Hos Akademien hade anmälts, att vid restaureringen af *Grythytte* kyrka i Västerås stift påträffats dels målningar (framställande apostlar och profeter) å bröstvärnen till läktarna, af hvilka den ena enligt de af Kungl. Maj:t fastställda ritningarna vore afsedd att borttagas, dels en del sniderier, hvarför anhölls om Akademiens föreskrift, huru härmed borde förfaras. Restaureringsarbetets ledare, arkitekten E. Lallerstedt, hade därjämte muntligen meddelat, dels att församlingen numera på hans förslag vore villig att med nödig ombyggnad bibehålla bägge läktarna med deras bröstvärn, hvilkas målningar därvid icke skulle på något sätt förändras, dels att de anträffade sniderierna utgjorde rester af ett gammalt korskrank, alltför ofullständiga för att kunna återställas i sitt forna skick, hvarför han föresloge, att de finge till förvaring uppfästas vid kyrkans östra vägg på båda sidor om altaret. Akademien beslöt lämna föreskrift i öfverensstämmelse med arkitekt Lallerstedts förslag.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

14. *Åts.* En i det fria sittande jägare med en framför stående hund.

Fråns. En lagerkrans samt nedtill inom kransen en skottafla. Omskrift: STOCKHOLMS JÄGAREKLUBB

15. *Åts.* Hallands vapen under hertiglig krona och bakom detsamma två korslagda gevär och två lagerkvistar. Omskrift: HALLANDS SKYTTEFÖRBUND

Fråns. 1. Tomt fält för namn och datum, begränsadt af en ekkvist. Omskrift: FÖR NIT OCH FÖRTJÄNST

Fråns. 2. Lik föregående men omskriften: FÖR SKJUTSKICKLIGHET

16. *Åts.* En skottafla omgifven af en eklöfskrans.

Fråns. Tomt fält för namn. Omskrift: SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDETS SKJUTMEDALJ

17. *Åts.* I fältet: Gotlands vapen under hertiglig krona, omgifvet af eklöf och en blomsterkrans. I bakgrunden ett parti af Visby stadsmur.

Fråns. I fältets öfre hälft: en grupp af sädeskärfvar, spade, slägga, och städ. I bakgrunden en strålande sol. Däröfver i omskrift: GOTLANDS LÄNS HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAP Inskrift nedtill i fältet: LANDTBRUKSMÖTET OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I VISBY 1904

18. *Åts.* FÖR HEM OCH HÄRD inom en lagerkrans.

Fråns. Tomt fält för namn. Omskrift: NÄSSJÖ SKYTTEGILLE

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 september.

Fasta fornlämningar. Hemmansägaren N. Åhlander hade insändt en af lektor G. Adlers tillstyrkt ansökan om tillstånd att borttaga en å hans gård, Vattjom nr 4, Tuna socken, Medelpad, belägen grafhög, som vore till stort hinder för jordens odling, och som vore sedan lång tid tillbaka utgräfd ända ned i bottnen. Utskottet beslöt medgifva högens borttagande.

Till Akademien hade insändts *Nöbbeleds* församlings i Lunds stift ansökan om tillstånd att borttaga den å församlingens

kyrkogård befintliga så kallade Branting von Rosenska grafkällaren och anordna en ny graf för de därstädes förvarade liken. Då af de åtföljande handlingarna framgick, att testators nu lefvande arfvingar gifvit sitt bifall till de föreslagna åtgärderna, beslöt Utskottet förklara, att Akademien för sin del ej hade något att mot desamma invända.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af *Kölaby* församlings i Skara stift anmälan, att församlingen önskade omsmälta eller afyttra sin år 1518 gjutna ringklocka, som blifvit spräckt, beslöt Förvaltningsutskottet förklara, att intet hinder möter för sådan åtgärd, sedan klockans inskrift numera blifvit för Akademiens räkning kopierad.

På grund af gjord anmälan, att *Åsenhöga* församling i Vexiö stift beslutit omgjuta en år 1703 daterad kyrkklocka, som blifvit spräckt, beslöt Förvaltningsutskottet förklara, att intet hinder för omgjutningen möter, sedan Akademien låtit afbilda klockan.

Akademiens sammanträde den 2 september.

Akademiska ärenden. Sekreteraren anmälde, att Akademiens korrespondent, danske riksarkivarien C. F. Bricka aflidit.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af k. remiss af handlingar rörande ifrågasatt borttagande af södra läktaren i *Enköpings* och *Vårfrukyrkas* församlingars gemensamma kyrka, beslöt Akademien instämma med öfriga myndigheters i ärendet afgifna tillstyrkande utlåtanden.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Jonsbergs* kyrka i Linköpings stift, beslöt Akademien anmäla, att, enär kyrkan är uppförd af trä 1728 och saknar märklighet, Akademien icke har någon erinran att göra mot de föreslagna åtgärderna, men ville hemställa om föreskrift, dels att grafrannsakning anställes, dels att de två adliga vapensköldarna ej må restaureras, förrän hufvudmännen

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 3 nov. 1908.

för de ätter, hvilka de tillhöra, därtill gifvit sitt bifall, och att restaureringsarbetet anförtros åt person, hvars kompetens blifvit af Akademien godkänd. Från Jonsbergs församling hade tillika ingått anmälan, att församlingen beslutit omsmälta en år 1691 gjuten, numera spräckt ringklocka. Med anledning häraf beslöt Akademien förklara, att intet hinder för denna åtgärd möter, sedan Akademien fått tillfälle låta afbilda klockan. (Se vidare Akad:s prot. d. 2 dec. 1903.)

Med anledning af k. remiss angående ritningar till ny altaranordning i *Böja* kyrka i Skara stift beslöt Akademien förklara sig icke hafva någon invändning att göra mot K. Öfverintendentsämbetets framställning i ärendet, men tillika anmäla, att af remisshandlingarna framginge, det församlingen vidtagit andra ändringar af kyrkan utan att därtill hafva sökt Kungl. Maj:ts tillstånd.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Hofby* kyrka i Skara stift beslöt Akademien ansluta sig till de af K. Öfverintendentsämbetet i ärendet gjorda yrkanden, särskildt hvad anginge behandlingen af de gamla målningarna och bevarandet af spånbeklädnaden å trätornets spira, samt att därjämte hemställa om föreskrift om vidtagande af grafrannsakning.[2]

I anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa tillämnade arbeten i *Gustavi domkyrka* i Göteborg beslöt Akademien anmäla sig icke hafva något att erinra i ärendet.

I anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa föreslagna arbeten i *Kristinehamns* och *Varnums* församlingars gemensamma kyrka beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets hemställan, att den föreliggande ansökningen icke för närvarande måtte vinna Kungl. Majt:s bifall.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

19. *Åts.* Regementets vapen. Omskrift: KUNGL. NORRLANDS · ARTILLERI · REGEMENTES · IDROTTSFÖRENING.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 jan, 1904.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 3 nov. 1903.

Fråns. En tallkvist.

20. *Åts.* I fältet: en soldat och en gossfigur, af hvilka hvardera håller ett gevär, samt i bakgrunden skog och därinvid skottvall med skottaflor. Omskrift: öfverst ordet: RIKSKYTTE TÄFLING och underst devisen: FÖR HEM OCH HÄRD

Fråns. En lagerkvist.

Akademiens sammanträde den 10 oktober.

Akademiska ärenden. Akademien beslöt hos Kungl. Maj:t anhålla om framställning till nästkommande års Riksdag om höjande för framtiden af följande anslag:

till samlingarnas ökande från kr. 6,000 till kr. 9,000,

till vetenskapligt bildade biträden och vaktbetjäning från kr. 4,000 till kr. 8,000, däraf en ökning för vetenskapliga och andra biträden af kr. 3,200, för vaktbetjäningen af kr. 800,[1]

till underhåll af Visby ruiner från kr. 450 till kr. 1,000.[2]

Meddelades att årsberättelse för år 1902 afgifven af Kalmar läns Fornminnesförening inkommit samt att H. K. H. Hertigen af Skåne till Antikvarisk Topografiska arkivet öfverlämnat en samling af honom tagna aftryck af hällristningar vid Himmelstalund, Östergötland.

Statssamlingarna. Akademien beslöt ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om ett tillfälligt anslag af tillgängliga medel stort 2,800 kronor till betäckande af inlösen för följande föremål: en ringklocka från medeltiden från Borgstena kyrka i Skara stift, kronor 462, en dito från Bringetofta kyrka i Växjö stift, kronor 741, fyra plåtmynt från det stora fyndet i Riga hamn, kronor 600, ett silfverfynd från Gotland, kronor 500 samt ett dito från Medelpad, kronor 500.[2]

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående i fråga satta åtgärder i och vid *Lena* och *Spånga* kyrkor i Ärkestiftet, *Odensvi* kyrka i Västerås stift samt *Stora*

---

[1] Se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904 och d. 12 sept. 1905.

[2] Anslagen beviljades af Riksdagen 1904.

Hammars kyrka i Lunds stift. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.[1]

Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande *Essunga* församlings i Skara stift kyrkobyggnadsstyrelses anhållan om tillstånd att, med anledning af pågående nybyggnad af församlingens kyrka, till annan plats å kyrkogården flytta en därstädes belägen släkten Hierta tillhörig graf. Akademien beslöt anmäla, det Akademien ej har något att erinra emot den afsedda åtgärden för den händelse samtliga arfvingar därtill lämna sitt medgifvande.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Mölltorps* församlings i Skara stift anhållan om tillstånd att i sammanhang med kyrkogårdens utvidgning rifva tvenne äldre kyrkogårdsportar beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej har något att erinra emot den i fråga satta åtgärden.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Vansö* församlings i Strängnäs stift anhållan om tillstånd att rifva den vackra klockstapeln på församlingens kyrkogård, af hvilka handlingar äfven framginge, att församlingen i händelse tillstånd till stapelns borttagande erhålles ämnar erbjuda densamma åt Skansen å Djurgården, beslöt Akademien hemställa att, i händelse stapeln ej kommer att flyttas till Skansen, tillstånd till densammas rifning ej måtte meddelas.[2]

Anvisades ett belopp af 150 kronor som bidrag till restaurering af hvalfmålningarna i *Långaröds* kyrka i Lunds stift.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

21. *Åts.* I fältet uppåt: en af professor W. Runeberg utförd porträttmedaljong af fadern, omgifven af lagerkvistar, en lyra och ett altare, på hvilket en uppåtstigande strålande flamma. Inskrift: Nedtill: JOHAN LUDVIG RUNEBERG, 1804—1904. På altaret: PATRIA.

Fråns. I fältet: i en landskapsbild med träd, klippor och sjö en ung kvinna (Finland) med högra armen omfattande en

[1] Se Akad:s prot. d. 5 aug. och 30 juni (St. Hammar).

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 dec. 1903 och 12 april 1904 (Vansö).

fura, med vänstra handen emottagande en lyra af en lagerkransad ung kvinna (sången). Å sjöns yta en svan, å en klippa Finlands vapen. I afskärningen: en inskriftstafla omgifven af vilda blommor. På taflans nedre rand en dufva. Inskrift öfverst: FINLAND · STOD · FÖR · HANS SJÄL DET · KULNA · HANS · TORFTIGA · GÖMDA HELIGA · FÄDERNESLAND På inskriftstaflan i afskärningen: AF MEDBORGARE OCH MEDBORGARINNOR.

22. *Åts.* I fältet: C. G. Estlanders bild. Omskrift. CARL · GUSTAF · ESTLANDER · DEN · 31 · JAN. · 1904 · Under bilden: ÅT · VÄXTEN · ANS · OCH · VÅRD Inskrift i fältet bakom bilden på två rader: ÆT · LXX.

Fråns. I fältet: en ung kvinna, halffigur, plockande frukter från ett träd. Omskrift: FINSK · TIDSKRIFT · Under bilden · 1876—1901 ·

23. *Åts.* I fältet: Malmö stads vapen omgifvet af ett flikadt, bladformigt vapentäcke. På skölden: M · L · I · 19 1/2 01. Omskrift: MALMÖ · LÄROVERKS · IDROTTSFÖRENING.

Fråns. Fältet tomt med plats för namn m. m. Omskrift inom pärlrand: SVENSKA · SKOLTÄFLINGAR •

Förvaltningsutskottets sammanträde den 31 oktober.

Fasta fornlämningar. Planteringsgillet i Visby hade inlämnat förslag med åtföljande karta till anläggning af en väg längs yttersidan af Visby ringmur från Söderport till Norderport. Utskottet beslöt medgifva anläggningen af denna väg på det villkor, att ett af herr Ekhoff föreslaget, på kartan angifvet alternativ för vägens sträckning mellan Österport och Norderport blefve följdt.

På grund af en anmälan från docenten O. v. Friesen, att den stora runstenen vid *Röks* kyrka trots den öfverbyggda hufven lede skada af väder och vind, hade herr Montelius besökt platsen och med församlingens kyrkoherde öfverlagt om lämpliga åtgärder till stenens bättre skyddande. Med anledning häraf beslöt utskottet, att hos Röks församling skulle göras en förfrågan, huruvida den vore villig att på sin bekost-

nad inflytta stenen i kyrkan och där placera den på sätt, som af Akademien kan godkännas.

Meddelades att reparation på öfverbyggnaden öfver runstenen vid *Malsta* i Helsingland verkställts.

Akademiens sammanträde den 3 november.

Akademiska ärenden. Till förste hedersledamot kallades H. K. H. Hertigen af Skåne.

Akademien uppdrog åt sin ledamot herr Montelius att representera Akademien vid »Die schlesische Gesellschaft's für vaterländische Kultur» i Breslau 100-års fest den 17 nästkommande december.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående *Skerike* kyrka i Västerås stift, *Kristine* kyrka i Falun, *Enköpings* och *Kristinehamns* kyrkor samt *Hofby* kyrka i Skara stift, i hvilka ärenden akademien den 7 april och den 2 september afgifvit infordrade utlåtanden. Angående Kristine kyrka i Falun hade Kungl. Maj:t gentemot Akademiens yrkande bifallit församlingens anhållan att få uppsätta dörrarna till kyrkans nuvarande bänkar såsom väggpanel. I afseende på Skerike kyrka hade Kungl. Maj:t i motsats till Akademiens hemställan föreskrifvit, att taket må täckas med plåt. I öfriga ärenden hade Kungl. Maj:t fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden.

Anmäldes att en efter senaste sammanträdet inkommen k. remiss angående föreslagen tillbyggnad och restaurering af *Järsnäs* kyrka i Växjö stift på grund af ärendets brådskande natur behandlats genom cirkulation bland ledamöterna, hvarefter i svarsskrifvelse anmälts, att kyrkan, som ursprungligen synes varit särdeles märklig, genom senare ombyggnader undergått så betydande förändringar, att den icke nu mera erbjuder något af konst- eller kulturhistoriskt intresse, hvarför Akademien icke funnit något att erinra mot de ifrågasatta åtgärderna, men att Akademien ville på samma gång hemställa om före-

skrifter för församlingen att under restaureringsarbetet noga skydda kyrkans grafvar, inventarier och andra fornminnen.[1]

Med anledning af k. remiss angående restaurering af *Rimbo* kyrka i Ärkestiftet beslöt Akademien dels hemställa om föreskrift för församlingen att vid förhöjningen af korets plan iakttaga varsamhet med där befintliga grafvar och grafstenar, dels anmäla, att Akademien redan tidigare på grund af direkt anmälan från församlingen haft tillfälle meddela föreskrifter angående sättet för de äldre målningarnas bevarande.[2]

Med anledning af k. remiss af *Djursdala* församlings i Kalmar stift förnyade ansökning om tillstånd att täcka sin kyrkas tak med plåt, beslöt Akademien att i likhet med Konungens Befallningshafvande i länet och K. Öfverintendentsämbetet afstyrka bifall till ansökningen, då församlingen icke anfört något förhållande, som kunde utgöra väsentligen ökadt stöd för dess anhållan, samt att tillika anmäla, att, enligt hvad till Akademiens kunskap kommit, underhandlingar pågå om kyrkans inköpande för Nordiska museets anläggningar på Skansen.[2]

Med anledning af k. remiss af *Lästringe* församlings i Strängnäs stift anhållan om fastställelse af förslag och ritningar till restaurering och tillbyggnad af församlingens kyrka beslöt Akademien meddela, att intet vore att erinra beträffande de föreslagna åtgärderna, men att, innan några åtgärder vidtagas med kyrkans hvalf och väggar, undersökning borde anställas, huruvida äldre målningar finnas dolda under hvitlimningen, samt att Akademien i så fall måtte erhålla tillfälle att ånyo taga frågan under behandling.[2]

Med anledning af k. remiss af *Degerfors* församlings i Västerbottens län ansökan om tillstånd att rifva sin år 1769 uppförda träkyrka jämte klockstapeln, beslöt Akademien anmäla, att Akademien icke hade något att erinra mot åtgärden.[2]

På grund af k. remiss af *Valbo-Ryrs* församlings i Karlstads stift ansökan om tillstånd att rifva sin gamla kyrka,

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 dec. 1903.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 jan. 1904.

beslöt Akademien anmäla, det Akademien, då kyrkan saknade all märkvärdighet, icke hade något att invända mot den föreslagna åtgärden.[1]

Till Akademien hade remitterats *Dalhems* församlings i Visby stift ansökan om tillstånd att, med ändring af den fastställda planen för restaurering af församlingens kyrka, täcka tornets spira och gallerier med skiffer samt kyrkans öfriga taktytor med cementtakplattor. Sedan K. Öfverintendentsämbetet framhållit det i många afseenden olämpliga i användningen af sistnämnda taktäckningsmedel, hade församlingen i ny skrifvelse anhållit om tillstånd att, utan afkortning af det beviljade statsanslaget, för närvarande med svensk skiffer täcka endast tornets spira och gallerier, men skeppets, korets och sakristians tak med samma material, först då de därstädes nu befintliga taken ej längre kunna med fördel underhållas och senast inom år 1918, med rätt för församlingen att uppbära sista återstoden af statsanslaget, så snart den yttre restaureringen i öfrigt blifvit utförd och af statens kontrollant godkänd. Till denna ansökan hade K. Öfverintendentsämbetet tillstyrkt bifall dock med hemställan om föreskrift, att det skall åligga församlingen att redan nu med friskt virke ersätta det starkt anfrätta virket i takstolarna öfver skepp och kor samt att omlägga yttertakspanelen. Akademien beslöt att till alla delar instämma i Ämbetets senare utlåtande i ärendet.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes.

23. *Åts.* Gotlands vapen under hertiglig krona. Omskrift: GOTLANDS · LÄNS · HUSHÅLLNINGS-SÄLLSKAP

Fråns. I fältet: LANDTBRUKSMÖTET OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I VISBY 1904. Däromkring en eklöfskrans.

24. *Åts.* I fältet: Åmåls vapen lagdt på en kartusch under murkrona. Omskrift: ÅMÅLS SKYTTEFÖRENINGS PRISMEDALJ.

Fråns. I fältet nedtill: Trenne skottaflor omgifna af lagerkvistar. Öfre delen af fältet tomt med plats för namn m. m.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 jan. 1904.

Akademiens sammanträde den 16 november.

Akademiska ärenden. Med anledning af k. remiss af den af vissa tjänstemän vid de vetenskapliga ämbetsverken, bland andra Akademiens amanuenser, ingifna ansökan om löneförbättring, beslöt Akademien dels erinra om sina tidigare framställningar angående Akademiens amanuensers titel och löneförmåner, dels anmäla, att nu i fråga varande hemställan i och för sig synes Akademien synnerligen billig och värd Kungl. Maj:ts välvilliga uppmärksamhet, såväl med afseende på en framtida definitiv lönereglering som med afseende på den tillfälliga löneförbättring, som dessförinnan kan ifrågakomma.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

25. *Åts.* I fältet: Svedelius bröstbild. Omskrift: GUIL. ER. SVEDELIUS PROF. SKYTT. Nederst: N. 1816 O. 1889

Fråns. I fältet: bilden af en man i sittande ställning, som håller ett föredrag. Omskrift: PATRIA RES NARRAVIT JUVENES EXALTAVIT. I skärningen: SOCIO SUO DISSERTISSIMO REG. ACAD. SCIENT. SUEC. MCMIV.

Akademiens sammanträde den 2 december.

Akademiska ärenden. Till hedersledamöter invaldes professorn vid Kristiania Universitet doktor L. H. S. Dietrichson och f. d. justitierådet doktor Ivar Afzelius.

Vidare företogs följande val:

till preses herr Gilljam,
» ledamöter af Förvaltningsutskottet hrr Wedberg och Wieselgren,
» suppleanter i detta hrr af Wirsén och Stolpe,
» ledamöter af Historiska Nämnden hrr Styffe, Malmström och Emil Hildebrand,
» ledamöter af Antikvariska Nämnden hrr H. Hildebrand, Montelius och Retzius,

till revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Retzius och Stolpe.
» revisorssuppleant herr Hjärne,
» ledamot af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk för en tid af tre år omvaldes herr Emil Hildebrand.

Fasta fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående vederbörande jordägares besvär öfver Akademiens afslag å deras ansökan om tillstånd att för byggnadsföretag utjämna fornlämningar å Vassmolösa ägor i Ljungby socken af Kalmar län; öfver hvilka besvär Akademien hade afgifvit utlåtanden den 5 maj och 10 oktober detta år. Kungl. Maj:t hade ej funnit skäl göra ändring i Akademiens beslut.

Med anledning af k. remiss angående åtgärder för vidmakthållande af Malmöhus slott beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets förslag, att för en fullständig utredning af frågan måtte tillsättas en teknisk kommission, bestående af stadsarkitekten i Stockholm K. Salin, stadsarkitekten i Malmö, S. Sörensen och Fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt, hofintendenten G. Lindgren.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående åtgärder vid *Håksviks* kyrka i Göteborgs stift, *Mölltorps* och *Essunga* kyrkor i Skara stift samt *Järsnäs* kyrka i Växjö stift, i hvilka ärenden Akademien den 10 och den 26 oktober afgifvit infordrade utlåtanden. Med afseende på Mölltorps, Håksviks och Järsnäs kyrkor hade Kungl. Maj:t funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden. Rörande Essunga hade Kungl. Maj:t medgifvit grafvens flyttning.

Med anledning af Akademiens yttrande den 2 sistlidne september i fråga om föreslagna restaureringsåtgärder i *Jonsbergs* kyrka i Linköpings stift hade församlingen hos Kungl. Maj:t anhållit om befrielse från vissa af Akademien föreslagna villkor, nämligen ättehufvudmännens bifall till vapensköldarnas restaurering samt anställande af grafrannsakning, öfver hvilken

anhållan Kungl. Maj:t infordrat Akademiens utlåtande. På grund häraf beslöt Akademien erinra, dels att Kungl. Maj:t flera gånger erkänt ätternas äganderätt till vapensköldar i kyrkor, och att det för församlingen icke borde möta någon svårighet att göra sig underrättad om, hvilka ätter de ifrågavarande sköldarna tillhörde, dels att Akademien hemställt om grafrannsakning, »för den händelse att grafvar finnas inom kyrkan», samt att af det år 1830 upprättade inventariet framgår, att den nu som trappsten utanför kyrkan liggande grafstenen då legat inuti densamma, hvarför åtminstone en graf torde funnits inom kyrkan.[1]

Med anledning af k. remiss angående *Ornunga* församlings i Skara stift ansökan om tillstånd att rifva församlingens gamla kyrka beslöt Akademien anmäla, att, som kyrkan genom ombyggnader förlorat sitt värde ur antikvarisk synpunkt, och ej heller har något arkitektoniskt intresse, hade Akademien intet skäl att afstyrka tillstånd till rifningen, men ville Akademien hemställa om föreskrift, dels att Riksantikvarien i så god tid underrättas om tidpunkten för rifningens verkställande, att nödiga iakttagelser om kyrkans byggnadshistoria kunna göras, dels att åtgärder vidtagas för inventariernas tillvaratagande och de gamla målningarnas kopierande eller bevarande på annat sätt.[1]

Med anledning af k. remiss af *Tjärby* församlings i Göteborgs stift ansökan att få rifva sin kyrka samt, sedan för Akademien anmäldt blifvit, att kyrkan med sin altarprydnad, predikstol och takmålningar, allt från konung Adolf Fredriks tid, gåfve en synnerligen tilltalande och sällsynt bild af denna tids smakriktning och därför vore väl värd att bevaras, i synnerhet som enligt uppgifter på orten kyrkans utrymme vore fullt tillräckligt för församlingens behof, beslöt Akademien hemställa, det Kungl. Maj:t ville anbefalla församlingen att på ofvannämnda grunder taga i öfvervägande, huruvida ej kyrkans bibehållande med nödig restaurering vore en mera värdig åtgärd.[2]

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 2 febr. 1904.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

26. *Åts.* En stående och en knäböjande skytt på en skjutbana. Omskrift: · STOCKHOLMS · CENTRALSKYTTEFÖRENING Nederst: · 1903 och en lagerkvist.

Fråns. 1. Vid ena sidan en lagerkvist omslingrad af ett band med inskriften: FÖR · FOSTERLANDETS · VÄRN Upptill på två rader: · FÖRTJÄNSTMEDALJ · TILL · Där nedom tomrum för namn.

Fråns. 2. Vid ena sidan en lagerkvist och på denna en tom kartusch. Omskrift upptill: · FÖR · FOSTERLANDETS · VÄRN · Midten tom.

Akademiens skrifvelse till Kungl. Maj:t samt Riksantikvariens P. M. angående restaureringsfrågan.[1]

Till Konungen.

Genom nådig remiss har Eders Kungl. Maj:t till Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien för underdånigt utlåtandes afgifvande öfverlämnat en underdånig skrifvelse i restaureringsfrågan afgifven af Akademien för de fria konsterna och har Riksantikvarien på grund häraf till Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien afgifvit här bilagda promemoria i ärendet.

Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien får på grund häraf i underdånighet anmäla, det Akademien ansluter sig i allt hufvudsakligt till Riksantikvariens ofvan nämnda promemoria och får Akademien dessutom med åberopande af hvad Riksantikvarien i ärendet anfört, ej minst i fråga om äganderättens betydelse i afseende å historiska minnesmärkens vård, för sin del framhålla, att om förut befintliga bestämmelser och förordningar skola skärpas och preciseras samt nya sådana utfärdas rörande reparation och underhåll af gamla svenska byggnadsminnen af konstnärligt, arkeologiskt eller historiskt intresse, arbetet härmed måste blifva af den omfattning och betydelse att, innan lagbestämmelser meddelas, en grundlig undersökning, icke minst från andra håll än det ensidigt konstnärliga, sådant det för dagen framträder, blir nödig.

I alla händelser lära de önskemål, som af Akademien för de fria konsterna sammanfattningsvis angifvits, svårligen kunna få form i en fullständigt och i detalj utarbetad lagtext, åtmin-

[1] Se Akadamiens beslut d. 2 juni 1903.

stone så tillvida, att de för framtiden icke må lägga band på den pröfnings- och bestämmanderätt, som Eders Kungl. Maj:t hittills utöfvat och alltjämt lär komma att utöfva, efter inhämtande af upplysningar från fullt kompetenta myndigheter. Då det gäller frågor af sådan art, som de nu förevarande, böra uppenbarligen de särskilda fallen noga pröfvas, om ock deras inordnande under de mera allmänna regler, som redan finnas eller därutöfver anses kunna meddelas, kan och bör äga rum, så som befinnes bäst passa för hvart och ett. Utan tvifvel innefatta de nu framställda önskemålen uppslag till ändamålsenliga föreskrifter i både ett och annat, äfvensom ledning för omdömet om hvad som bör göras, då speciell fråga föreligger och i behörig ordning skall skärskådas till sin konkreta och egendomliga beskaffenhet.

I afseende på de åtgärder, som må anses böra vidtagas för åstadkommande af systematiska förteckningar öfver samt ritningar och beskrifningar af landets ifrågavarande gamla minnesmärken, vill Akademien, likaledes med hänvisande till Riksantikvariens upplysningar, om hvad som redan i den vägen är vidgjordt, fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den stora omfattningen, äfven ekonomiskt sedt, af förslaget härutinnan, hvilket för afgörandet genom statsmakterna, uppenbarligen förutsätter en genomgående behandling.

I likhet med Riksantikvarien får akademien på anförda grunder hemställa, det Akademiens för de fria konsterna underdåniga skrifvelse ej för närvarande måtte lända till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den remitterade handlingen återställes. Stockholm d. 2 juni 1903.

Underdånigst

G. F. GILLJAM.

Hans Hildebrand.

P. M.

K. Akademien för de fria konsterna har till Kungl. Maj:t öfverlämnat en underdånig skrifvelse rörande restaurering af äldre byggnader. Däri talas om följderna af en öfverdrifven och ofta pietetslös restaurering, för hvilken de gamla minnesmärkena varit utsatta. Denna, som visserligen innerst varit grundad på pietet, på ömhet för det gamla, gick ut på att från gamla byggnader bortrensa alla senare tiders tillsatser, att, när det gällde att göra nya, mera eller mindre nödiga tillsatser, i dem icke inlägga något individuellt, för att icke göra sig skyldig till samma brist på pietet som förgångna tider. Småningom plockades bort allt som tillkommit från empirens och rokokons tider. När byggnaden sålunda blifvit befriad från senare tillsatser, vidtog restaureringen, som gick ut på att åstadkomma stilrenhet. Denna är minst sagdt af underordnad betydelse, då i ett genom århundraden användt byggnadsverk de under olika tider och af olika skäl gjorda tillsatserna just utgöra charmen och hafva sitt berättigande ur kulturhistorisk synpunkt. Vid restauringen har man icke sökt att bevara monumentets äkthetsprägel, utan restaurerat för restaureringens egen skull i det man med anslutning till något eller några förnämligare byggverk, från samma tid omskapade byggnaden, så att det nya skicket miste sin historiska prägel och blef en ointressant illustration af den restaurerandes uppfattning och tillämpning af en viss kulturhistorisk stilart.

De döda monumenten, som man i allmänhet kallar ruiner, böra lämnas fullständigt orubbade i det skick, hvari de för närvarande befinnas, ty de skulle förvanskas äfven af de bäst utförda rekonstruktioner. Endast då undergång synes förestå, böra åtgärder vidtagas för att betrygga ruinens framtida bestånd.

Mera invecklad är frågan, när det gäller lefvande byggnader, sådana som fortfarande användas för ursprungligt ändamål eller för något helt nytt. Äfven dessa böra i möjligaste mån

bibehållas i det skick, hvari de befinna sig. Då tillsatser och ändringar icke kunna undvikas, böra dessa företagas så, att de kunna sägas stå i harmoni med förut befintliga anordningar, utan att behöfva slafviskt ansluta sig till de i byggnaden härskande stilarna, någon möjlighet till förväxling af gammalt och nytt bör ej kunna ifrågakomma. Om gamla intressanta detaljer och anordningar eller dekorationer befinnas dolda under senare tiders tillsatser, må sådana undantagsvis bringas i dagen. När de äro fragmentariska, böra de om möjligt lämnas orörda, icke restaureras eller fullföljas, de skola omsorgsfullt bevaras som dyrbara historiska dokument.

Dessa äro de allmänna principer, som uttalas i K. Akadedemiens för de fria konsterna underdåniga skrifvelse.

Ordet restaurering har i nyare tid alltför ofta blifvit användt på ett tvetydigt sätt. Man måste noga skilja mellan konservering och restaurering. I fråga om ruiner är det konservering, som behöfves. K. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien har alltid i fråga om behandling af ruiner hållit på konservering, på det nuvarande släktets plikt att åt sina efterkommande lämna hvad vi mottagit som arf från gångna tider. Men äfven när det gäller att konservera en ruin, måste stundom tillsatser göras, naturligtvis med den största försiktighet. Jag vill anföra två exempel.

Det första är ruinen af den åt den heliga Katarina af Alexandria helgade fransiskanerkyrkan i Visby. Långhuset var från början tvåskeppigt, såsom så mången efter hallsystemet uppförd kyrka på Gotland. Men spännvidden var för stor, hvalfven föllo ned och långhuset gjordes treskeppigt. Å långväggarna ses ännu i dag kanterna för de ursprungliga hvalfven. De sitta där som dyrbara vittnesbörd om den ursprungliga konstruktionen. Att återställa kyrkan till denna hade aldrig ett ögonblick blifvit påtänkt. Men äfven den nya konstruktionen hade visat sig bristfällig. De båda långmurarna började luta utåt. I följd däraf hade icke blott hvalfven i sidoskeppen störtat ned, utan ock de flesta af de bågar, på

hvilka de hvilade. När sålunda motstödet försvunnit, sköto de öfver midtskeppet uppförda bågarna de dem uppbärande pelarna utåt, i följd hvaraf hvalfven öfver midtskeppet störtade ned och bågarna hotade med fall. För att bevara dessa bågar måste omsorgsfulla och ömtåliga åtgärder vidtagas. I de kvarvarande bågarna öfver midtskeppet rättades med stor möda de förskjutna stenarna in i deras rätta lägen, men för att de skulle stanna i dessa måste den ursprungliga slutstenen, den öfversta i bågen, utbytas mot en som var något större, men naturligtvis huggen efter den gamlas modell. Nu var det utskjutande trycket mot pelarna återställdt. Däraf — på det jämviktsläge skulle vinnas — kräfdes med nödvändighet ett återställande af bågarna öfver sidoskeppen. Sådana gjordes nya i noggrannaste öfverensstämmelse med de enstaka bevarade. Yttermurarnas bestånd *in statu quo* var tidigare betryggadt genom järnband tvärs genom kyrkan.

Det andra exemplet tager jag från Bohus. När de redan länge af mig planerade konserveringsåtgärderna genom major Grills intresse för saken ändtligen kunde förverkligas, befanns det möjligt att få en del af de för en början af konserveringsarbetena nödiga penningemedlen från Kungl. Fortifikationen, därest någon del af det storartade fästet kunde användas till något för denna praktiskt ändamål. Därför gällde det först att konservera det höga torn, som kallas Fars hatt, som måste förses med ett pålitligt tak. Detta utfördes så enkelt, så litet i ögonen fallande som möjligt.

Jag öfvergår nu till de byggnader som ännu användas. De böra ju, när de äro gamla, konserveras, men här inträder frågan om restaurering. Med afseende på de restaureringar, som företagits å sådana betydande byggnader, som t. ex. domkyrkorna i Lund, Linköping, Uppsala och Skara stå K. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien och Riksantikvarien utom allt tadel, ty hvarken Akademien eller Riksantikvarien har fått tillfälle att om dem uttala sig, ej heller från början rörande Vadstena klosters kyrka. Rörande Västerås domkyrka har

Akademien blifvit tillfrågad med afseende på en detalj, rörande Strängnäs domkyrka angående målningarna och lämpligheten af statsbidrag. Med afseende på Vadstena klosterkyrka blef det emellertid för Riksantikvarien möjligt att gripa in och afstyra hvarjehanda obefogade åtgärder. Genom hans initiativ blir K. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien numera tillfrågad rörande förslag till rifning eller ändring af hvarenda kyrka i Sverige. Lika litet som K. Akademien för de fria konsterna godkänner jag den purism, som vill omskapa hvarenda kyrka efter den ursprungliga anläggningens stil. Men jag anser att frågan om restaurering af en kyrka eller annan offentlig byggnad måste underkastas en något mera ingående analys än den som nämnda Akademi gjort i den föreliggande underdåniga skrifvelsen. Flera fall kunna icke blott tänkas, utan föreligga faktiskt.

Därest ett århundrade icke mäktat fullborda en större byggnad, utan fortsättandet och afslutandet af uppförandet öfverlåtits åt följande generationer och århundrade, då måste hvart tidehvarfs arbete af oss röna erkännande och bevaras. Redan det faktum, att ett tidehvarf icke mäktat åstadkomma den planlagda byggnaden, måste tydligt framträda.

Detta är ur kulturhistorisk synpunkt af största betydelse. För att grundligt känna de förgångna tidehvarfven måste vi veta såväl hvad de velat göra, som hvad de förmått göra. Att reformera det senare byggda — hvilket icke är någon godtycklig tillsats, utan en nödvändig fortsättning af något ofullbordadt — till öfverensstämmelse med den ursprungliga anordningen är utom all fråga en barbarisk kränkning af de fortsättandes arbete och innebär en förfalskning af ett historiskt minnesmärke, ty här gäller absolut den regel, som uttryckes i ordet *suum cuique.*

Men annorledes ställer sig förhållandena, när en senare tid företagit ändringar af en byggnad uppförd under en föregående tid, smaken växlar under tidernas lopp, hvad en tid anser skönt, anser en annan tid för oskönt. Huru stora skiftningar

i smaken kunna vara framgår ur ett exempel taget från ett fullkomligt neutralt område. En tysk badort prisades under 1700-talet för de förträffliga baden, det var blott skada att naturen där var så ful, bara grönt! I våra dagar besökes denna ort icke för badens skull, ty de äro af underordnadt värde, utan därför att naturen där anses vara så utomordentligt vacker. Det är för alla bekant, att den smak, som började göra sig gällande under 1700-talet, var i yttersta grad fientlig mot de byggnadsstilar, som under föregående tider varit gällande. Hvad man under denna *sena* tid gjort för att godtyckligt ändra äldre byggnader eller byggnadsdelar, bör icke respekteras, därest det ursprungliga *kan* återställas, så att det blir verkligen återställdt, icke nygjort i ungefärlig öfverensstämmelse med den ursprungliga stilen. Till vårt tidehvarfs heder hör att det mycket noggrant studerat de tidigare stilarterna, men forskningen fortgår alltjämt och uppfattningen om de äldre stilarna kan i följd däraf undergå betydande skiftningar. Vi må akta oss för att nu göra restauringar, som möjligen af nästa generationers sakkunnige, hvilka helt säkert veta mera än vi, anses felaktiga, och som de därför vilja ändra. Därigenom framkallas ett ändrande och ett ändrande som icke innebär någon trygghet för framtiden, men med nödvändighet framkallar dryga utgifter.

För att framhålla hvad jag menar, torde det äfven i detta fall vara nyttigt att anföra exempel. I Hölö kyrka i Södermanland hade man efter år 1830 uppsatt en mycket tarflig predikstol, hållen i en ytterst tarflig stil, målad i hvitt och guld. För att uppsätta denna predikstol, hvars stil var dikterad af tidens dåliga smak, borttogs en synnerligen prydlig, rikt skulpterad, af Ebba Brahe år 1672 skänkt predikstol, som till all lycka icke hade blifvit använd som bränsle, utan låg undanvräkt i en vrå. H. K. H. Kronprinsen vände sig till mig med förklaring att han ville bekosta de nödiga restaureringsåtgärderna med afseende på skadade detaljer och nu sattes den gamla predikstolen på dess plats, till prydnad för den i öfrigt ganska

kala kyrkan. Att i sådant fall rata en senare tids smak anser jag vara rätt.

Fundbo församling ville sälja en predikstol, hvilken i nyare tid hade fått vika för en predikstol af tarfligaste utseende. Den gamla predikstolen förvarades — i fall man i detta afseende är berättigad att begagna uttrycket »förvarades» — i klockstapeln. Församlingen önskade år 1884 afyttra den gamla predikstolen, den hade till och med redan blifvit flyttad till en spekulant i Uppsala. Denna predikstol, af det finaste renässansarbete, och skänkt till kyrkan, är nu i följd af mitt bedrifvande, uppsatt på den gamla platsen.

I allra senaste tid har Akademien instämt med K. Öfverintendentsämbetet i yrkan, att den gamla predikstolen i Roma sockenkyrka på Gotland måtte bibehållas. Församlingen ville slopa den och anskaffa en ny. Kungl. Maj:ts beslut i detta ärende är ännu icke kändt.

Under senaste tiden hafva K. Öfverintendetsämbetet och Akademien, utan någon dem emellan träffad öfverenskommelse, samstämmande yrkat på bevarande icke blott af predikstolar, utan äfven af andra kyrkornas konstnärligt utförda inventarier och hafva dessa i hufvudsak lika lydande framställningar blifvit af Kungl. Maj:t godkända.

Vida mera inveckladt blir problemet, när vi gå öfver till själfva byggnaderna. Äfven här torde det vara skäl att anföra exempel. När en restaurering af Skara domkyrka skulle företagas, framträdde i första rummet frågan, huru koret skulle behandlas. Det hade under 1700-talet fått ett utseende, som antagligen af den tidens människor ansågs mycket tilltalande. Enstaka spår hade märkvärdigt nog fått stanna kvar af den ursprungliga anordningen, hvilket hvad koret beträffar hade en äldre karaktär än tvärskeppet och långhuset. Att låta 1700-talets kor stå kvar var en omöjlighet. Det var så vedervärdigt fult — och måste af alla kommande ätteled bedömas på samma sätt — att det hade varit en vanprydnad för den i öfrigt återställda kyrkan. Att återställa den ursprungliga

anordningen var en omöjlighet, ty resterna af denna voro för få — det hela hade blifvit godtyckligt. Då den ursprungliga anordningen icke kunde på nytt framkallas, då 1700-talets på förhand, utan all hänsyn till kyrkans utseende i öfrigt, uppförda korbyggnad saknade allt berättigande, då den icke kunde anses vara ett karakteristiskt uttryck för 1700-talets smak, utan var en fullkomligt karakterslös byggnad, var enligt min åsikt, öfverintendenten Zettervall fullt berättigad att ersätta 1700-talets intetsägande och fula byggnad med en ny, som öfverensstämde med den byggnadsstil, som under medeltiden blifvit den bestämmande för tvärskepp och långhus. De få resterna af den ursprungliga anordningen blefvo samvetsgrant bevarade. Jag finner äfven icke blott berättigadt, utan rent af nödvändigt, att Zettervall, när spår af triforier — rader af öppna bågar — hade upptäckts i båda långväggarna af midtskeppet öfver de stora bågställningarna, som skilja midtskeppet från sidoskeppen, återställde dessa, då spåren af den ursprungliga anordningen voro tillräckligt tydliga för att göra ett troget återställande möjligt. Men jag anser det vara ett fel, när Zettervall fortsatte triforierna inom tvärskeppets korsarmar. Där hade de tidigare icke förekommit, att där fortsätta dem var därför en fullkomligt godtycklig åtgärd, så mycket betänkligare, som uppfattningen af de gamla triforiernas bestämmelse genom det omotiverade tillägget blef förryckt. De penningar, som anbringandet af de nya triforierna kostade, måste jag därför anse bortkastade. Akademien hade icke fått tillfälle att uttala sig i detta ärende.

I skrifvelsen från K. Akademien för de fria konsterna yrkas, att de spår af äldre förhållanden, som vid en restaurering uppdagas, endast undantagsvis skola bibehållas, samt att en komplettering af dessa spår icke bör annat än undantagsvis, på grund af tvingande skäl, företagas. Jag anser, att K. Akademien för de fria konsterna i detta afseende gått för långt. Ett konstföremål i ett museum bör bibehållas sådant det är vid intagandet i museet, med aflägsnande af godtyckliga till-

satser. Att återställa t. ex. en torso af en skulpterad bild, som är intagen i ett museum, ansågs fordom vara korrekt, men anses nu allmänt vara ett svårt fel. Annorledes ställer sig förhållandet med kyrkor, som fortfarande användas för gudstjänst och som icke äro att anse som museilokaler. Att rester af äldre konstruktioner bibehållas har flera århundradens häfd för sig. Jag har förut talat om Katarinakyrkan i Visby. Omöjligt hade det varit att få en föreställning om kyrkans ursprungliga konstruktion, därest icke den arkitekt, som förvandlade kyrkan till treskeppig, hade låtit den tvåskeppiga kyrkans konsoler sitta kvar å långhusets murar. Att dessa rester blifvit till vår tid bevarade torde helt enkelt berott därpå, att vederbörande, som utförde ändringen af konstruktionen, icke ville underkasta sig kostnaden för borttagandet af de ursprungliga konsolerna. Vår tid, som studerar konstens utveckling, har så mycket större skyldighet att bevara alla de rester af de ursprungliga anordningarna, som uppdagas, till nytta för vår egen tids och för kommande tiders forskare. Rester af ursprungliga anordningar böra därför i regel bibehållas.

Hvad komplettering af sådana rester beträffar, kunna somliga bevaras utan att det väcker uppseende af eller minsta anstöt hos den menighet, som besöker sin kyrka. Men i vissa fall behöfvas kompletteringsåtgärder, för att resterna icke skola väcka störande uppmärksamhet. Sådana fall inträffa så ofta, att jag icke vill underskrifva det nyss anförda uttrycket af undantagsvis. Om på en kyrkas mur anträffas en återstod af en målning, som fordom täckt murar och hvalf, och denna återstod anses så viktig, att den bör bevaras, fordras en omramning af denna rest, så att prydlighet vinnes. Om rester af en målad eller skulpterad list anträffas och det är tydligt, att denna list fortgått så eller så långt, bör en komplettering vidtagas. Det är klart, att detta kompletteringsarbete bör företagas med allra största försiktighet och af en person, som grundligt satt sig in i förhållandena.

Hos många af våra arkitekter visar sig ett ytterst lofvärdt intresse för bevarande af det gamla i byggnader, med hvilka de hafva att taga befattning. Men å andra sidan uppenbarar sig alltför ofta begäret att förbättra, hvilket innebär ändringar eller tillägg. Äfven här vill jag framhålla exempel.

En af gråsten uppförd rundkyrka i Kalmar stift ansågs behöfva restaurering. En af K. Öfverintendentsämbetets arkitekter, som aldrig hade sett kyrkan, endast ganska torftiga ritningar af densamma, ville göra kyrkan så prydlig som möjligt. Han anbragte därför öfverst på muren en rundbågslist. Nu är emellertid händelsen, att dessa rundkyrkor, som voro afsedda för ett dubbelt ändamål — att vara lokal för gudstjänst och att samtidigt vara ett försvarsverk mot fiender — till det yttre anordnades för det senare ändamålet. Någon dekorering förekom därför aldrig å yttermuren. Den tillagda rundbågslisten, hvars utförande kräfde en utgift af penningar, var således fullständigt omotiverad, hvad värre är, den är ett förvanskande element, som aldrig hade bort inympas på den gamla byggnaden.

Vadstena klosterkyrka, som efter stadskyrkans brand var upplåten till gudstjänst för staden och landsförsamlingen, var bristfällig, hvadan en restaurering var nödvändig. Ritningar och kostnadsförslag uppgjordes, det senare uppgående till något öfver 100,000 kr. Om den nämnda summan lämnades af staten, voro församlingarna villiga att lämna det öfriga. När frågan förekom i riksdagen, stannade de två kamrarna i olika beslut, och saken skulle således afgöras genom gemensam votering. Jag tryckte en skrift på tre sidor, som utdelades till riksdagens ledamöter, och tack vare denna, enligt intyg som jag erhållit från hvardera kammaren, beviljades anslaget. K. Öfverintendentsämbetet gjorde därefter hvarjehanda tillägg till det ursprungliga förslaget, och den af ämbetet utsedda arkitekten yrkade på ytterligare tillägg, hvilkas kostnadssummor skulle falla på de fattiga församlingarna. De vände sig då till Riksantikvarien, som gjorde invändningar mot en del saker såväl i det ursprungliga restaureringsförslaget — vår Akademi hade icke fått till-

fälle att yttra sig öfver detta — som i de två förslagen till ytterligare åtgärder. Från K. Öfverintendentsämbetets sida svarades, att det hade velat åt kyrkan gifva det utseende, som den ursprungliga ritningsförfattaren torde hafva afsett, men hvilket antagligen af brist på penningar icke hade kunnat erhållas. Jag svarade, att det är i allmänhet svårt att veta, hvad en ritningsförfattare, som lefvat 500 år tidigare, velat utföra, men att det finns ett enda fall, i hvilket vi i Sverige känna ritningsförfattarens afsikter, och detta gäller just Vadstena kyrka, för hvars anordning de mest noggranna föreskrifter finnas i den heliga Birgittas uppenbarelser, hvilka föreskrifter blifvit troget följda med afseende på uppförandet och dekorerandet af hennes klosterkyrka. Min framställning underställdes Kungl. Maj:ts pröfning, och de obefogade tillsatserna kommo icke till stånd.

Inom hela den civiliserade världen hafva arkitekterna en stor uppgift att lösa, särskildt med afseende på forntida byggnadsverk som tarfva restaurering, och våra arkitekter hafva i många fall visat det mest lofvärda intresse att verka i god anda. Men brister förekomma ännu, såsom de två anförda exemplen visa. För att afhjälpa dessa brister finnes endast ett medel, hvilket icke finnes berördt i den underdåniga framställningen från K. Akademien för de fria konsterna, och det är den undervisning, som bör meddelas blifvande arkitekter och öfriga konstnärer. De böra uppfostras icke blott till kunskap om konstens lagar och konstens historia, utan ock till insikt om den grannlagenhet, som erfordras för att företaga en restaurering.

Detta är likväl en kärnpunkt i hela denna fråga.

I detta sammanhang är jag skyldig att framhålla en detalj.

När det är fråga om att restaurera en svensk kyrka, är det icke nog att känna de principer, som i den allmänna konstutvecklingen gjort sig gällande inom de olika tidehvarfven. Erfarenheten har visat, att konsten uppträder i vårt land i olika former inom de olika områden, som bestämdes af stiftsgränserna, — ja, äfven inom samma stift kunde olika delar hafva en väsentligen skild utveckling i afseende på konsten. Jag vill i detta

afseende påminna om Linköpings stift under medeltiden, till hvilket Gotland hörde: den gotländska byggnadskonsten hade en helt annan karaktär än den, som var bestämmande för kyrkorna inom Östergötland. Detta måste noga beaktas, men det har ingalunda alltid beaktats. För några år sedan förelåg en en fråga om en restaurering af tornet i Skälfvums kyrka i trakten af Kinnekulle. K. Öfverintendentsämbetet hade föreslagit torngluggar, mot hvilka jag måste på det bestämdaste opponera mig på grund däraf, att de voro alldeles afvikande från de kyrkotornsgluggar, som förekomma i de gamla Västgötakyrkorna. Äfven här var således fråga om införande af ett nytt element, hvilket jag anser vara liktydigt med en förfalskning.

Om detta finnes icke ett ord sagdt i skrifvelsen från K. Akademien för de fria konsterna.

På grund af det ansvar, som hvilar på mig såsom den officiella vårdaren af Sveriges fornminnen, har jag här velat klargöra min ställning med afseende på denna viktiga fråga. Jag öfvergår nu till de förslag, i hvilka den underdåniga skrifvelsen utmynnar.

Det första gäller upprättande af en fullständig förteckning öfver landets alla gamla byggnader af något konstnärligt, arkeologiskt eller historiskt värde. Dessa skulle förklaras som historiska minnesmärken, hvilka icke finge utan vidare rubbas.

K. Akademiens för de fria konsterna skrifvelse gifver vid handen, att denna Akademi icke känner till hvad i detta afseende redan blifvit i Sverige uträttadt. Visserligen nämnes Antikvarisk Topografiska Arkivet, men mera i förbigående.

Under en mycket lång följd af år har K. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien insamlat dels uppgifter från äldre tider om offentliga och enskilda byggnader, dels fotografier, teckningar, uppmätningar o. s. v. af sådana. Det under Akademiens inseende ställda Antikvarisk Topografiska Arkivet har under de senaste åren fått en ytterligt stor och glädjande tillväxt. Det ökas icke allenast genom hvad tillfälligtvis erbjudes till inköp eller som gåfva, utan genom systematiska undersökningar af

landets olika delar, genom kopior af de teckningar, som finnas i K. Öfverintendentsämbetets förvar och inom andra offentliga verk. Detta samlande arbete fortgår ytterst energiskt inom måttet af de ekonomiska tillgångar, som stå vår Akademi till buds. Det Antikvarisk Topografiska Arkivet är i närvarande stund synnerligen rikt och ökas alltjämt. De i arkivet förekommande teckningarna m. m. äro katalogiserade på ett för alla forskare lätt åtkomligt sätt. I katologen är antecknad hvarenda bild af en offentlig byggnad, som förekommer i samlingen, men i katalogen äro äfven intagna hänvisningar till teckningarna i de många manuskript, som förekomma i Akademiens förvar. Ett omfattande förarbete är gjordt för antecknande i katalogen af de bilder, som förekomma i tryckta arbeten. Min mening är, att man i denna katolog skall finna allt, som blifvit tecknadt eller på annat sätt afbildadt i ifrågavarande hänseende.

Denna samling är utan fråga den rikaste, som finns i Sverige, och den är tillräckligt rik för att utgöra en grundval för forskningen.

Man skulle således med begagnande af denna samling kunna upprätta en förteckning öfver historiskt märkliga byggnader, hvilka skulle ställas under ett alldeles särskildt skydd. Men låt vara att man t. ex. i Danmark vidtagit en dylik åtgärd, jag måste på det bestämdaste afråda från något sådant. Vårt land är stort, och alla dess minnesmärken hafva ännu icke hunnit uppsökas, beskrifvas och afbildas. Så länge man icke kan med full trygghet försäkra, att förteckningen är fullständig, dömer man de minnesmärken, som ännu icke blifvit upptagna i förteckningen, till en ganska säker undergång — dem skola vederbörande anse sig hafva rätt att behandla efter godtfinnande. Det är vida bättre att bibehålla hvad i Kungl. förordningen af den 29 november 1867 föreskrifves med afseende på äldre, på ett eller annat sätt märkliga kyrkor. Då föreskriften är formulerad på detta allmänna sätt, äger Riksantikvarien att ingripa öfverallt, hvilket han icke kan göra, därest skada drabbar en byggnad, som icke är upptagen i förteckningen.

Jag vill påminna om något analogt. Den nyss anförda Kungl. förordningen rörande fornminnens bevarande medgifver fridlysning af särskilda fornminnen eller fornminnen inom en viss trakt. Jag begär ytterst sällan en sådan fridlysning, ty denna ingifver alltför lätt befolkningen i orten den föreställningen, att det som blifvit fridlyst måste bevaras, men att man med fornlämningar i öfrigt får förfara efter godtycke. En sådan uppfattning ligger ock nära till hands. När jag någon gång begär en fridlysning, inrycker jag alltid i skrifvelsen en påminnelse därom, att alla landets fornlämningar stå under lagens skydd, hvadan de för tillfället ifrågavarande endast af särskilda skäl fridlysas, men denna anmärkning blir törhända icke alltid uppmärksammad.

K. Akademien för de fria konsterna önskar, att det redan befintliga materialet hopsamlas, katalogiseras och beskrifves — hvad med »beskrifves» afses, förstår jag icke — och att medel anslås till fortsatt arbete i denna riktning. Hvad denna Akademi här önskar är ju redan i full gång och det behöfver allenast fortsättas. Att fortsätta det hör till de uppgifter, som Kungl. Maj:t satt för Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Kungl. Akademien för de fria konsterna säger sig visserligen i en punkt icke behörig att göra ett uttalande, men det framgår dock ganska tydligt, att Akademien tänker sig upprättandet vid sidan af vår Akademi och K. Öfverintendentsämbetet, af en centralmyndighet, som skall systematiskt samla och ordna dokument rörande landets alla byggnadsminnen af något värde och som skall öfvervaka lagarnas efterlefnad särskildt hvad byggnadsminnena beträffar, d. v. s. till denna nya myndighet skall öfverflyttas en del af de uppdrag, som af gammalt varit anförtrodda åt vår Akademi och Riksantikvarien.

Jag anser detta förslag synnerligen opraktiskt. Att i närvarande stund föreslå upprättandet af ett nytt ämbetsverk med anslag och löner torde icke kunna leda till någon påföljd. Och hvarför skulle detta nya verk upprättas? Vår Akademi och

Riksantikvarien hafva under lång tid fullföljt samlandet, ordnandet och katalogiserandet. Riksantikvarien öfvervakar lagens efterlefnad, och han har så ofta gripit in, att till sist en biskop vid ett prästmöte förklarade, att kyrkoherdarna icke behöfde fästa sig vid hvad Riksantikvarien yrkade. Detta vår Akademis och Riksantikvariens verksamhetsområde och den inom detta utförda verksamheten synes nästan hafva varit okända för K. Akademien för de fria konsterna.

I denna skrifvelse talas äfven om sådana forntida märkliga byggnader som tillhöra enskilda personer. Sådana byggnader stå dess värre icke under lagens skydd, men jag kan icke inse, att de, efter de rättsprinciper, som äro i vårt land gällande, kunna ställas under ett sådant, utan ingrepp i äganderätten. Det enda botemedlet ligger däri, att man söker hos allmänheten allt djupare ingjuta insikten, att de gamla minnesmärkena äro dyrbara och därför måste bevaras.

Den underdåniga skrifvelsen från K. Akademien för de fria konsterna utmynnar i följande hemställanden:

att en fullständig systematisk förteckning upprättas öfver landets alla minnesmärken af intresse och att de samma förklaras inregistrerade som historiska monument.

Jag har redan utförligt visat, att det förra redan skett och sker och att det andra medför stora vådor.

att vidmakthållandet af gamla byggnader måtte med yttersta försiktighet och pietet successivt fortgå, på det att mera genomgripande reparationer eller eventuellt restaureringar icke behöfva ifrågakomma.

Hvad kyrkorna angår, visiteras de alltemellanåt af kyrkliga myndigheter, hvilka göra anmärkningar mot all vanvård.

Rikets äldre slott visiteras regelbundet af K. Öfverintendentsämbetet. Riksantikvarien och hans ombud hafva tillträde till minnesmärken af båda slagen.

att vid grannlaga eller mera komplicerade fall kommissioner tillsättas.

Ärenden af denna art behandlas i regel först af en ortskommitté, sedan af K. Öfverintendentsämbetet och K. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien hvar för sig eller i direkt samverkan, såsom t. ex. med afseende på Borgholms slottsruin och Simris kyrka har skett. När ärendet är af större vikt, nedlägges därpå inom båda ämbetsverken ett synnerligen grundligt arbete. Att utöfver detta tillsätta särskilda kommissioner synes mig onödigt.

att ändringar, om- och tillbyggnader af våra minnesmärken må såvida möjligt är undvikas.

Detta är något, om hvilket svårligen en allmän bestämmelse kan gifvas. Men måste i hvart särskildt fall pröfva, huruvida de tillämnade åtgärderna äro lämpliga eller icke.

att, då ändringar befunnits nödvändiga, de måtte företagas i minsta tänkbara utsträckning samt utföras i harmoni med, men ej i slafviskt beroende af de i byggnaden förekommande historiska stilarna.

Detta framkallar samma svar, som gifvits å den föregående punkten. Jag tycker icke om uttrycket »slafviskt», ej heller uttrycket »utföres i harmoni med» i denna sammanställning af motsatser. Ändringarna böra utföras i så fullständig harmoni med det bestående som möjligt.

Hvad i främsta rummet behöfves är följande.

Det längesedan började arbetet med afbildande och beskrifvande af minnesmärkena fortsättes under samma ledning som hittills. Önskligt är att ökade penningtillgångar möjliggör ett påskyndande af fortsättningsarbetet.

Resultaten af detta arbete böra göras för allmänheten tillgängliga i skrifter, som helst böra utgifvas för landskap eller delar af ett landskap. Äfven detta är ytterst en penningfråga.

Af synnerlig vikt är, att de personer, som utbildas till arkitekter, från början få sin uppmärksamhet fäst vid vikten af det gamlas bevarande och vid den pietet, med hvilken det bör behandlas.

Att inom allmänhetens alla lager upplysning om minnesmärkenas betydelse sprides genom skrifter och föredrag. Lifligt öfvertygad om den stora betydelsen af denna åtgärd, har jag åtagit mig att innevarande sommar hålla för prästmän en serie föreläsningar rörande kyrklig konst.

På grund af denna min framställning får jag yrka, att K. Vitterhets Historie- och Antikvitets Akademien ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att ifrågavarande underdåniga skrifvelse från K. Akademien för de fria konsterna för närvarande icke må föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Framdeles skall jag inkomma med framställningar rörande skärpta lagbestämmelser till fornlämningars skydd samt rörande andra åtgärder, som kunde främja arbetet för deras bevarande.

Stockholm den 30 maj 1903.

Hans Hildebrand.

Från Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden 1904.

Akademiens sammanträde den 12 januari.

Akademiska ärenden. Akademiens förste hedersledamot H. K. H. Hertigen af Skåne och Akademiens nyvalde hedersledamot herr Afzelius togo inträde.

Sedan herr Malmström afsagt sig uppdraget att vara ledamot i Historiska Nämnden, valdes herr Annerstedt i hans ställe.

Anmäldes inkomna berättelser: af major C. Grill öfver 1903 års konserveringsarbeten å Bohus ruin, af lektor F. J. Bæhrendtz med utdrag ur kyrkoarkiv i Kalmar län, af lektor E. Brate öfver undersökningar af runinskrifter i Uppland m. m. år 1903, af filosofie kandidat O. Frödin öfver arkeologiska undersökningar i Gästrikland och Bohuslän samt af konduktör F. I. E. Eneström öfver arkeologiska undersökningar i Småland.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Kungl. Maj:t hade lämnat Akademien tillfälle att yttra sig öfver K. Öfverintendentsämbetets utlåtande rörande Akademiens hemställan om ett statsbidrag af 15,000 kronor till restaurering af *klosterbyggnaden i Ystad.* Ämbetet hade ansett det vara att förorda, att Kronan sökte återförvärfva byggnaden för att därefter låta allenast nödtorftigt underhålla densamma eller ock antingen använda den för något sitt ändamål (till förvarande af arkivalier el. dyl.) eller inreda och upplåta den till någon välgörande stiftelse, såsom i Danmark ofta i liknande fall förekom-

mit. Då det af handlingarna å andra sidan framginge, att, om det nu föreliggande restaureringsförslaget ej skulle blifva genomfördt, byggnaden med all säkerhet komme att rifvas, ansåge sig Ämbetet ej böra afstyrka förslaget, ehuru i allmänhet sedt rekonstruktioner ej vore att förorda, men ansåge sig Ämbetet blott kunna tillråda, att Staten måtte bidraga till arbetet med så stort belopp, som strängt taget kan anses motsvara omkostnaderna för byggnadens underhåll, i enlighet med det remisshandlingarna åtföljande kostnadsförslaget slutande å 7,200 kronor, hvilken summa dock vore väl lågt beräknad och borde höjas till 10,000 kronor. Ämbetet hade dessutom framställt anmärkning mot en detalj i restaureringsförslaget, angående anordningen af trappan upp till den föreslagna festhallen. Akademien beslöt anmäla, att Akademien, som ingalunda förnekar befogenheten af Ämbetets uppfattning, men för hvilken hufvudsaken måste vara, att den märkliga medeltidsbyggnaden blifver bevarad, för sin del måste vidhålla sitt ursprungliga förslag, då Akademien på giltiga grunder tror sig kunna förvänta, att det åsyftade ändamålet därigenom med säkerhet skall uppnås.[1]

Anmäldes Kungl. Maj:ts beslut angående föreslagna åtgärder vid *Malma*, *Böja*, *Djursdala*, *Rimbo*, *Lästringe*, *Degerfors*, *Valbo-Ryrs* och *Dalhems* kyrkor, i hvilka ärenden Akademien afgifvit infordrade utlåtanden den 3 mars, den 2 september och den 3 november 1903. I alla dessa ärenden hade Kungl. Maj:t fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.

I anledning af k. remiss af *Mariestads* församlings ansökan om fastställelse å några af församlingen beslutade ändringar i den tidigare gillade planen till restaurering af församlingens kyrka, hvilka ändringar hufvudsakligen ginge ut därpå, att den nuvarande brutna takresningen skulle bibehållas, att takets öfre parti skulle något höjas och att korsgaflarna skulle i följd häraf sänkas, beslöt Akademien instämma i K. Öfver-

[1] Ärendet är ej ännu af andra myndigheter slutbehandladt.

intendentsämbetets uttalande, att kyrkans tak antingen bör utföras efter den redan godkända ritningen eller ock till sin form bibehållas helt och hållet oförändradt.[1]

I fråga om *Hofterups* kyrka, beträffande hvilkens restaurering Akademien afgifvit yttrande den 13 januari 1903, anmäldes att genom senare undersökning ådagalagts, att den högt upp på tornet befintliga dörröppningen ej vore samtidig med tornet utan senare uppbruten samt att tornets bestånd vore hotadt, om öppningen ej blefve igenmurad, och beslöt Akademien på grund häraf frångå sitt förut gjorda yrkande angående denna dörröppnings bibehållande.

Med anledning af att den förr till garnisonskyrka använda lokalen i det s. k. *Tyghuset i Göteborg* numera är för artilleriets räkning behöflig, hade garnisonsförsamlingens kyrkoråd hemställt, att de föremål af kyrkans inredning, som vore af det konstnärliga och kulturhistoriska värde, att de böra bevaras, finge förvaras å öfre salen i skansen Kronan. Akademien beslöt meddela, att därest vid undersökning, förrättad af en Akademiens tjänsteman, den föreslagna åtgärden befunnes lämplig, hinder för densamma från Akademiens sida ej möter.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

1. *Åts.* H. M. Konungens bild. Omskrift: OSCAR · II · SVERIGES · NORGES · GÖTH. · OCH · VENDES · KONUNG ·

Fråns. Ett krönt O, därinom siffran II och tre kronor, på sidorna rosor. Där ofvan: D · 21 · JAN. — ÅR · 1904 Nedtill på fem rader: GÄRD · AF · VÖRDNAD — TILLGIFVENHET — OCH · TACKSAMHET · TILL — EN · ÄLSKAD · KONUNG — PÅ · 75-ÅRS-DAGEN ·

2. *Åts.* En skytt i ett landskap med skottaflor. Omskrift: · FÖR FOSTERLANDET ·

Fråns. Fältet fritt för ingravering af namn m. m. Omskrift: · FRISKYTTARNE · STOCKHOLM

3. *Åts.* Landskapet Västerbottens vapen utan krona. Vid sidan en ekkvist. Omskrift: · BODENS · SKYTTEFÖRENING ·

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 april 1904.

Fråns. Fältet tomt för namn etc. Vid sidan en lagerkvist. Omskrift: FÖR · HEM · OCH · HÄRD ·

Akademiens sammanträde den 2 februari.

Akademiska ärenden. Till korrespondent valdes direktören för Das Museum schlesischer Alterthümer i Breslau doktor Hans Seger.

Meddelades att berättelser inkommit från fil. dr C. Wibling angående undersökningar i Skåne hösten 1903 samt från fil. lic. O. Rydbeck angående en grafundersökning i Hvellinge socken.

Anslag. Meddelades att Kungl. Maj:t på grund af ansökningar, öfver hvilka Akademien den 2 sistlidna december afgifvit infordrade utlåtanden, anvisat följande anslag:

åt	friherre O. Hermelin	kr.	500
»	läroverksadjunkten J. Nordlander . .	»	300
»	filosofie licentiaten K. Kjellmark . .	»	600
»	riksantikvarien H. Hildebrand . . .	»	750

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Enligt meddelande från Stadsfullmäktige i Visby hade fullmäktige anvisat ett belopp af 500 kr. till arbetet med utgräfvandet och friläggande af *St Per* och *St Hans* kyrkoruiner, och meddelade Riksantikvarien, att arbetet redan vore påbörjadt samt på hans uppdrag utfördes af byggmästare N. Pettersson enligt af herr Ekhoff uppgjord plan.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående föreslagna restaureringsåtgärder i och vid *Jonsbergs* kyrka i Linköpings stift samt rifning af *Ornunga* kyrka och klockstapel i Skara stift, i hvilka ärenden Akademien afgifvit infordrade utlåtanden angående Jonsberg den 2 september och 2 december 1903, samt angående Ornunga sistnämnda datum. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Heliga Trefaldighets* församlings i Uppsala ansökan om proposition till innevarande års Riksdag om anvisande af ett statsbidrag af 23,000 kronor till iståndsättande af församlingens kyrka, beslöt Akademien hemställa om bifall till den gjorda anhållan.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande ansökan om fastställelse af ritningar till restaurering af *Irsta* kyrka i Västerås stift, beslöt Akademien att instämma i K. Öfverintendentämbetets uttalande i ärendet samt att tillika anhålla om föreskrift för församlingen ej mindre om anställande i vanlig ordning af grafrannsakning än äfven att, innan någon åtgärd vidtages vid Cronstedtska grafkoret, släktens tillstånd därtill må inhämtas samt att Akademien må erhålla tillfälle att pröfva den persons kompetens, åt hvilken murmålningarnas återställande uppdrages.[2]

Kungl. Maj:t hade genom remiss öfverlämnat handlingar rörande *Gryteryds* församlings i Växjö stift ansökan om fastställelse af ritningar till restaurering af församlingens kyrka, och beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentämbetets uttalande i ärendet.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

4. *Åts.* I fältet: John Ericssons bröstbild. Omskrift: JOHN · ERICSSON · FÖDD · 1803 · DÖD · 1889

Förslaget till frånsidan bordlades.

5. *Åts.* I fältet: en sköld (utan krona) med Stockholms läns vapen. Ofvan skölden 1903 Omskrift: STOCKHOLMS · LÄNS · SKYTTEFÖRBUND

Fråns. I fältet nedtill: tvenne gevär lagda i kors på tvenne sammanbundna lagerkvistar. Omskrift upptill: FÖR · HEM · OCH · HÄRD

6. Ett inlämnadt förslag till ny *frånsida* å Södra Södermanlands Landtbruksklubbs medalj godkänd vid Akademiens sammanträde den 1 mars 1898 godkändes så lydande:

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 april 1904.

I fältet: trenne med ett fladdrande band sammanbundna sädesax. Omskrift upptill: · UTSÄDESUTSTÄLLNINGEN · nedtill: 1904

7. *Åts.* I fältet: en tupp. Omskrift: SVERIGES FJÄDERFÄAFVELSFÖRENING

Fråns. I fältet åt ena sidan: en med ett fladdrande band omvirad ekgren.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 26 februari.

Fasta fornlämningar. Med anledning af inkomna handlingar rörande ifrågasatt borttagande af den utanför Riksbankens tomt i Kalmar kvarvarande delen af den s. k. Fattighusvallen beslöt Utskottet meddela, att Akademien finner sig ej kunna medgifva tillstånd till valldelens borttagande.

Akademiens sammanträde den 1 mars.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens korrespondent, kaptenen J. A. S. Lagergren sedan senaste sammanträdet aflidit.

Till korrespondenter valdes föreståndaren för Visby fornsal, lektor Mathias Klintberg och domkyrkoarkitekten Theodor Wåhlin.

Historiska nämndens förslag till utgiftsstat för 1904 godkändes så lydande.

Oxenstiernas skrifter och brefväxling:		
Redaktionsarfvode	kr. 1,500	
Tryckningsbidrag	» 2,500	
Afskrifter	» 1,000	kr. 5,000
Anslag till kandidat H. Bergstrand för afslutande af forskningar i Italien angående den påfliga politiken gentemot Sverige 1592—1598, att användas i mån af behof, 3,000 kr.; däraf för 1904		» 1,500
Anslag till rektor H. Hernlund för fortsättning af »Svenska skollagstiftningens historia»		» 500
	Summa	kr. 7,000

Med anledning af remiss beslöt Akademien betona önskvärdheten af, att Sverige blefve officiellt representeradt vid den 14:e internationella Amerikanistkongressen i Stuttgart 1905.

Tilldelades e. o. amanuensen O. Janse ett anslag af 500 kronor för att besöka den låneutställning af medeltida konst, som instundande april månad kommer att öppnas i Paris, samt herr Ekhoff ett anslag af 250 kronor för att i Kristiania taga del af de nyare uppmätningarna af norska stafkyrkor.

Akademien beslöt tilldela järnvägskonduktören F. L. E. Eneström sin antikvariska prismedalj i silfver som uttryck af Akademiens erkänsla för Eneströms ådagalagda nitälskan för fornlämningars bevarande.

Från den nybildade »De sju häradenas kulturhistoriska förening» hade inkommit en anhållan om tillstånd att i likhet med andra föreningar af samma syfte få från de kyrkor, som ligga inom föreningens verksamhetsområde, såsom deposition emottaga föremål, hvilka med respektive församlingars begifvande aflämnas under de villkor, som Akademien kan finna godt föreskrifva. Akademien biföll den gjorda hemställan med samma villkor som för andra likartade föreningar, nämligen att förteckning öfver kyrkliga deposita hvarje år inom mars månad till Akademien aflämnas med rätt för Akademien att däraf uttaga hvad som för Statens Historiska Museum är af intresse.

Statssamlingarna. Afbildningar af hällristningar i Skåne inköptes för 300 kr. från redaktör L. J. Sv. Clementz.

Fasta fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående begärd koncession å en järnvägsanläggning mellan Borgholm och Böda å Öland, i hvilket ärende Riksantikvarien den 25 september 1903 afgifvit infordradt utlåtande. Kungl. Maj:t hade bland annat föreskrifvit, att af Riksantikvarien omförmälda fornlämningar icke finge vid järnvägsanläggningen skadas.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående åtgärder för vidmakthållande af *Malmöhus slott*, i hvilket ärende Akademien den 2 december 1903 afgifvit infordradt utlåtande. Kungl. Maj:t hade bemyndigat K. Fångvårdsstyrelsen att genom en

särskild kommission af tre sakkunniga personer företaga undersökning rörande omfattningen af de arbeten, som äro erforderliga för ifrågavarande byggnads bevarande från förfall.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Genom k. remiss hade öfverlämnats handlingar rörande *Hargs* församlings i Ärkestiftet anhållan om stadfästelse af ritningar till kyrkans inre restaurering och beslöt Akademien med anledning häraf instämma i K. Öfverintendentämbetets utlåtande och tillika betona nödvändigheten af att, om och när den föreslagna restaureringen af kyrkans hvalfmålningar kan komma till utförande, vederbörlig anmälan därom i god tid före arbetets början göres.[1]

Med anledning af k. remiss af änkefru Augusta Åkermans anhållan om rätt att för en summa af 2,000 kronor låta restaurera och på altaret uppställa det på norra korväggen i *Vaksala* kyrka i Ärkestiftet befintliga altarskåpet, beslöt akademien, att i likhet med K. Öfverintendentsämbetet kraftigt afstyrka bifall till den gjorda anhållan.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Långaröds* församlings i Lunds stift anhållan om ett anslag af 900 kronor som bidrag till restaurering af de gamla murmålningarna i församlingens kyrka, hvilken restaurering enligt uppgjordt kostnadsförslag skulle komma att betinga en kostnad af 1,000 kronor, beslöt Akademien att, enär målningarna, som härstamma från senare delen af 1300-talet, äro af stort intresse, hemställa om bifall till församlingens begäran.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Sölvesborgs* stads- och landsförsamlings anhållan om stadfästelse af ritningar till restaurering af församlingens kyrka, beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utalande i ärendet samt tillika anhålla om föreskrift angående iakttagande af vanliga försiktighetsåtgärder för de kultur- och konsthistoriska intressenas tillvaratagande vid restaureringsarbetet.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 april 1904.

Med anledning af k. remiss af *Lau* församlings å Gotland, på grund af en vid senaste visitationen i församlingens kyrka af visitator gjord anteckning till protokollet, att nordvästra kyrkogårdsporten borde antingen borttagas eller försättas i värdigt skick, ingifna anhållan om tillstånd att rifva porten eller, om detta ej kunde beviljas, att bibehålla densamma i oförändradt skick, beslöt Akademien dels att, enär porten är af stort intresse, på det kraftigaste afstyrka förslaget om densammas rifvande, dels att, ehuru det visserligen vore önskvärdt, att porten såsom visitator alternativt föreslagit blefve restaurerad, på de af församlingen anförda skälen hemställa om bifall till senare delen af församlingens anhållan, nämligen att porten måtte få kvarstå i oförändradt skick.[1]

Till den pågående utgräfningen af *Sankt Pers och Sankt Hans* ruiner i Visby anvisade Akademien ett belopp af intill 500 kronor.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

8. *Åts.* I fältet en femuddig stjärna omgifven af en sluten lagerkrans. * Omskrift: IDROTTSKLUBBEN STJÄRNAN * SANDVIKEN.

Fråns. Fältet tomt för anbringande af namn m. m.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

T. f. sekreteraren herr Montelius meddelade delar af Riksantikvariens årsberättelse.

Beskowska stipendiet för innevarande år tilldelades e. o. amanuensen, fil. kand. Ture Arne.

T. f. sekreteraren redogjorde för märkligare under året inkomna fynd och förvärf samt demonstrerade Statens Historiska Museums samling af glaskärl från hednatiden, funna i Sverige.

Akademiens sammanträde den 12 april.

Akademiska ärenden. Akademiens nyvalde hedersledamot herr Dietrichson tog inträde.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. f. 12 april 1904.

Anmäldes, att Akademiens arbetande ledamot friherre N. G. Djurklou sedan senaste sammanträdet aflidit.

Anslag. Akademien tilldelade kandidat L. Hedell ett anslag af 300 kronor för af honom verkställd osteologisk utredning af de vid undersökning af Hågahögen anträffade benen, samt kandidaten O. B. Santesson ett anslag af 100 kronor till företagande af undersökningar vid en stenåldersboplats i mellersta Ångermanland.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående restaureringsåtgärder i *Hargs* kyrka i Ärkestiftet, *Lau* kyrka på Gotland, samt i *Mariestads* kyrka, i hvilka ärenden Akademien afgifvit infordrade utlåtanden den 4 mars och 12 januari innevarande år. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut med anledning af Akademiens dels anmälan, att *Vadsbro* församling i Strängnäs stift vid kyrkans restaurering ej ställt sig i fråga om en viktig detalj till efterrättelse Kungl. Maj:ts gifna föreskrift, dels hemställan bland annat, huruvida något utbetalande af det församlingen af Kungl. Maj:t beviljade anslaget af 500 kronor som bidrag till murmålningarnas restaurering skulle komma i fråga, förrän visadt blifvit, att rättelse gjorts i fråga om nämnda detalj. Kungl. Maj:t hade med uttalande, att Akademien ej saknat fog för de gjorda erinringarna beträffande tillämpningen af Kungl. Maj:ts beslut i fråga om fönsteranordningen i kyrkan, förklarat, att Kungl. Maj:t funnit den skedda öfverträdelsen af Kungl. Maj:ts föreskrift ej utgöra hinder för utbetalande af det ifrågavarande anslaget.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut med anledning af *Vansö* församlings i Strängnäs stift anhållan att få rifva den invid kyrkan befintliga klockstapeln, hvilken såväl af Akademien i skrifvelse den 10 oktober 1903 som af kyrkans arkitekt betecknats såsom vacker och karaktäristisk, och efter hvilken nämnde arkitekt komponerat det nyuppförda tornet i afsikt att detta

och stapeln skulle samverka till ett helt. Kungl. Maj:t hade detta oaktadt funnit godt bifalla klockstapelns rifvande.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut i fråga om föreslagna restaureringsåtgärder i *Irsta* kyrka i Västerås stift och *Gryteryds* kyrka i Växjö stift och hade Kungl. Maj:t funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens den 2 sistlidne februari afgifna infordrade utlåtanden.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående en af *Långaröds* församlings i Lunds stift anhållan om statsbidrag till betäckande af kostnaderna för restaurering af murmålningarna i församlingens kyrka, i hvilket ärende Akademien den 1 sistlidne mars afgifvit tillstyrkande utlåtande, och hade Kungl. Maj:t för ändamålet anvisat ett anslag af 500 kronor.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Linköpings* domkyrkoförsamlings framställning om anställande af grafrannsakning å den s. k. gamla griftegården beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej härvid har någon erinran att göra.

Kungl. Maj:t hade för förnyadt utlåtandes afgifvande till Akademien remitterat handlingar och ritningar rörande restaurering af *Vreta klosters* kyrka i Linköpings stift, innefattande nämnda remisshandlingar utöfver hvad som förelåg, när Akademien afgaf sitt förra utlåtande i ärendet den 3 juni 1901, bland annat 1) afskrift af Vreta Klosters och Stjärnorps församlingars kyrkostämmoprotokoll af den 15 april 1902 innehållande dessa församlingars laga kraftvunna beslut ej mindre att, därest statsanslag till kyrkans restaurering erhålles, afstå från all ersättning för ett nyligen anbragt tak å det i närheten af kyrkan belägna gamla klosterhuset, än äfven att afstå från hvarje anspråk på själfva byggnaden, dock med anhållan att få för samma ändamål som hittills använda densamma, 2) yttranden från vederbörande rättsägare till Douglaska grafkoret och d'Albedyhllska grafhvalfvet med vägran att lämna bifall till den afsedda användningen af nämnda grafkor och grafhvalf, 3) skrifvelse från Konungens Befallningshafvande i Östergöt-

lands län angående möjligheten att bereda andra lämpliga platser för kyrkans värmeledning än de nämnda lokalerna, 4) K. Öfverintendentsämbetets utlåtande den 12 november 1901 öfver bland annat Akademiens ofvannämnda skrifvelse den 3 juni 1901 samt slutligen 5) utlåtande från Vretaklosters församling med förklaring, det församlingen vore villig att till kyrkans restaurering bidraga med 20,000 kronor eller såsom allra högst 25,000 kronor. Med anledning häraf beslöt Akademien ej mindre anmäla, *att* Akademien beträffande restaureringsplanen finner sig böra till alla delar vidhålla sin i det förra utlåtandet den 3 juni 1901 uttalade mening om nödvändigheten af betydande förenklingar i densamma, samt *att* Akademien i öfrigt vidhåller sina i nyssnämnda skrifvelse gjorda framställningar, än äfven hemställa, *att*, beträffande klosterhuset, församlingens anhållan måtte få bero på framtida ompröfning, samt *att* de af Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län omnämnda hvalfven under kyrkan ej måtte komma att för värmeledningsändamål användas, förr än eventuella rättsägare blifvit i saken hörda och därtill lämnat bifall och Akademien fått tillfälle att låta undersöka hvalfven, samt beslöt Akademien till utlåtandet bifoga ett af herr Ekhoff inlämnadt bihang till hans Akademiens förra skrifvelse åtföljande promemoria.[1]

Med anledning af k. remisser af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af *Näshulta* kyrka i Strängnäs stift, införande af värmeledning i *Södertälje* stads- och landsförsamlings kyrka samt restaureringsåtgärder och värmeledningens införande i *St Petri* kyrka i Malmö beslöt Akademien anmäla, att Akademien ej har något att erinra emot de föreslagna åtgärderna under förutsättning, att de arkeologiska intressena under arbetet tillgodoses,[2] samt att Akademien rörande St Petri kyrka i Malmö instämmer i K. Öfverintendentsämbetets uttalande i ärendet.

---

[1] Förnyad behandling, se Akad:s prot. d. 1 nov. 1904.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 juni 1904.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Ytter-Enhörna* församlings i Strängnäs stift anhållan att, utan hinder af Kungl. Maj:ts föreskrift den 19 december 1902 angående Ytter-Enhörna kyrkas restaurering, få utbyta kyrkans spåntak emot tak af skiffer, i hvilket ärende K. Öfverintendentsämbetet i sitt den 1 mars 1904 afgifna infordrade utlåtande anfört, det Ämbetet med afseende å de till stöd för ansökningen åberopade grunder anser sig icke böra för sin del motsätta sig bifall till ansökan, dock under förbehåll, att skiffern erhåller liknande dimensioner som spånen, beslöt Akademien att, med erinran att i vår tid åtskilliga kyrkor utan större svårighet täckts med spån, dock, enär det synes möta särdeles stora hinder för Ytter-Enhörna församling att anskaffa dylikt taktäckningsmateriel, instämma i Ämbetets yttrande i ärendet.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande besvär öfver Konungens Befallningshafvandes i Västernorrland resolution den 31 oktober 1903, hvarigenom förd klagan öfver *Borgsjö* sockenstämmas beslut den 19 juli nyssnämnda år angående flyttning af den s. k. stegporten å församlingens kyrkogård ogillats, beslöt Akademien, sedan meddeladt blifvit, dels att porten ej vore fullt 100 år gammal, dels att densamma enligt remisshandlingarna bifogadt intyg från arkitekt P. Österlund vore särdeles skröplig och i behof af snar reparation, hemställa det besvären måtte lämnas utan afseende.[2]

Riksantikvarien meddelade ej mindre den beklagliga underrättelsen, att *Gumlösa* synnerligen märkliga tegelkyrka i Lunds stift, invigd år 1191, nyligen härjats af eldsvåda, än äfven att enligt af Akademiens korrespondent domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin till Akademien insänd berättelse om den besiktning af kyrkan, han jämte föreståndaren för Lunds Universitets Historiska Museum O. Rydbeck omedelbart efter branden företagit, skadan å

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 dec. 1904.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 juni 1904.

kyrkan dess bättre ej vore så stor, som de första i pressen synliga uppgifterna gifvit vid handen.[1]

Medaljer. 9. Ett medaljförslag för Sankt Johanneslogen Salomon à trois serrures i Göteborg godkändes.

Föredrag. Herr Hans Hildebrand redogjorde för resultaten af en del af sina Birgittinerforskningar under en nyligen företagen resa i Tyskland.

Akademiens sammanträde den 10 maj.

Akademiska ärenden. Följande anslag utdelades:

åt	fil. kand. Ture Arne för undersökningar på Öland, i Öster- och Västergötland	kr. 600
»	fil. kand. Sandström för kartläggning af fornlämningar i Redvägs härad, Västergötland	» 300
»	fil. dr K. Kjellmark för undersökning af äldre stenåldersboplatser i Skåne	» 300
»	fil. kand. H. Hansson för undersökningar på Gotland	» 300
»	fil. lic. O. W. Wennersten för undersökningar på Gotland	» 250
»	e. o. amanuensen O. Janse och artisten O. Sörling för diverse undersökningar	» 500
»	grefve Fritz Reventlov för undersökningar i Skåne	» 100
»	herr Th. L. Langer för undersökningar på Dalsland	» 100
»	en landtmätare för arbete på Öland	» 150
»	lektor F. J. Bæhrendtz för utdrag ur kyrkoarkiv i Kalmar län	» 200
»	lektor E. Brate för rununderökningar	» 400
»	docenten O. von Friesen för rununderökningar .	» 300
	samt för handskriftsundersökningar i Kristiania och Köpenhamn	» 200

[1] Se Akad:s prot. d. 9 maj 1905.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående restaurering af *Mariakyrkan* i *Sigtuna*, i hvilket ärende Akademien afgifvit tvenne infordrade utlåtanden nämligen den 8 december 1896 med instämmande i K. Öfverintendentsämbetets dåvarande förslag samt den 3 mars 1903, då Akademien fann sig kunna äfven biträda ett af Ämbetet uppgjordt nytt förslag, enär detta i hufvudsak utgjorde en förenkling af det förra. Kungl. Maj:t hade godkänt det förenklade förslaget samt utfärdat de föreskrifter, om hvilka Akademien anhållit, däribland att anmälan om arbetets början skall i god tid hos Akademien göras.

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande ifrågasatta restaureringsåtgärder i *Edsbro* kyrka i Ärkestiftet, beslöt Akademien dels anmäla, att genom de föreslagna åtgärderna intet arkeologiskt eller konsthistoriskt intresse trädes för nära, hvarför Akademien ej har något att vid dem erinra, dels beträffande de gamla murmålningarnas återställande, med erkännande af det förtjänstfulla i församlingens beslut i detta afseende, hemställa om föreskrift, att endast person, hvilkens kompetens blifvit af Akademien pröfvad och godkänd, må vid målningarnas restaurering användas.

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af *Åhus* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien anmäla, dels *att* — med erkännande af det föreliggande förslagets pietetsfulla beskaffenhet — Akademien ej i hufvudsak har något att därvid erinra, dels *att* Akademien emellertid med afseende å de i förslaget upptagna trappgaflarna, enär det är ovisst, huruvida dylika ursprungligen funnits, ansåge det ur synpunkten af kyrkans byggnadshistoria följdriktigast, att desamma ej komme till utförande, samt *att* Akademien angående denna detalj inhämtat upplysning från kyrkans arkitekt, som därvid, med förmälan att han på församlingens uttryckta önskan å förslagsritningarna upptagit trappgaflarna, föreslagit att låta fogen mellan det gamla och det nytillsatta synas utvändigt, därmed visande att tinnarna äro ett nyare tillägg,

samt slutligen *att* Akademien på grund häraf, ehuru fortfarande med en viss tvekan beträffande lämpligheten af motivets anbringande, för sin del ej ville motsätta sig utförandet af trappgaflarna dock under förutsättning, att, på sätt kyrkans arkitekt föreslagit, genom en fortlöpande fog tydligt visas, att motivet ej är ursprungligt, dels hemställa om vanliga föreskrifter beträffande de arkeologiska intressenas tillgodoseende under arbetet.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af *Gödelöfs* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej har något annat att erinra vid de föreslagna åtgärderna än beträffande trappgafveln å den gamla tillbyggnaden i söder, angående hvilken samma hemställan borde göras som i fråga om de föreslagna trappgaflarna å Åhus kyrka (se här ofvan).[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande förestående restaurering af *Bogsta* kyrka i Strängnäs stift beslöt Akademien anmäla, att kyrkan visserligen är af hög ålder och att det således vore önskligt, att, i öfverensstämmelse med K. Öfverintendentsämbetets under ärendets behandling först uttalade mening, någon ändring af fönstrens plats ej komme i fråga, men att, då kyrkan ej mindre år 1849 undergått en större reparation, än äfven vid andra tillfällen blifvit pietetslöst förändrad, samt då de nuvarande fönstren ej hafva ursprunglig form, Akademien ej anser sig hafva något att erinra vid de föreslagna åtgärderna, hvarför Akademien endast får, med instämmande i Ämbetets hemställan, anhålla om vanliga föreskrifter för de arkeologiska intressenas tillgodoseende under arbetet.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af *Slimminge* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien att, med anmälan det Akademien i öfriga delar in-

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 1 nov. 1904.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 nov. 1905.

stämmer i K. Öfverintendentsämbetets uttalanden, vid det förhållandet att kyrkans torn samt de efter motiv från tornet komponerade fönstren, sådana nämnda delar blifvit af Ämbetet för dess del till utförande godkända, äro helt främmande för den skånska arkitekturen och såsom sådana ägnade att helt och hållet förrycka kyrkans gamla karaktär, hemställa om återremiss till Ämbetet af ärendet i denna del i syfte, att genom utarbetande af nytt förslag till restaurering af tornet — och i sammanhang därmed af fönstren — kyrkan måtte, i öfverensstämmelse med Ämbetets uttalade önskemål, så mycket som möjligt få bibehålla sin gamla karaktär, och borde härvid framhållas, att kyrkan har ett högt, vida omkring synligt läge, hvarvid kunde befaras, att, enär nya af ovanliga motiv kännetecknade byggnadsverk ofta visat sig framkalla ett okritiskt efterhärmande, detta så mycket mer på grund af ofvan nämnda läge skulle blifva händelsen i detta fall, till men för den skånska kyrkliga byggnadstraditionen.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Hannäs* församlings i Linköpings stift anhållan om tillstånd att från kyrkan försälja en ringklocka samt en kittel af malm beslöt Akademien att, enär af remisshandlingarna framginge, att klockan vore gjuten 1716 och utan större intresse samt att den s. k. kitteln antagligen varit använd i kyrkans dopfunt, hemställa om bifall till den först nämnda anhållan, men afslag å den senare.

Föredrag. Herr Montelius redogjorde för innehållet i intendenten Bernhard Salins nyutkomna arbete »Die altgermanische Thierornamentik».

Akademiens sammanträde den 7 juni.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot invaldes t. f. intendenten vid Nordiska Museet filosofie doktor Bernhard Salin.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904.

Meddelades att Kungl. Maj:t uppdragit åt professor Hj. Stolpe att som ombud för Sverige deltaga i den 14:e internationella amerikanistkongressen i Stuttgart den 18—23 augusti innevarande år samt tilldelat honom ett reseunderstöd af 400 kronor, i hvilket ärende Akademien den 1 sistlidne mars afgifvit utlåtande.

Fasta fornlämningar. Genom k. remisser den 26 april och 19 maj innevarande år hade öfverlämnats handlingar rörande af stadsfullmäktige i Kalmar anförda besvär öfver Akademiens beslut den 7 sistlidne mars, hvaruti Akademien funnit sig ej kunna meddela tillstånd till borttagande af den utanför Riksbankens tomt i Kalmar stads södra kvarter kvarvarande delen af den s. k. Fattighusvallen, den numera s. k. Floras kulle. Enär intet nytt skäl anförts för valldelens borttagande, beslöt Akademien vidhålla sin förut i ärendet uttalade mening samt gentemot stadsfullmäktiges motivering framhålla, *att* Kalmar stads vallar otvifvelaktigt äro fornlämningar, hvilket framginge ej allenast af ordalydelsen i förordningen angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande § 2, utan äfven af Kungl. Maj:ts i remisshandlingarna citerade bref den 21 juni 1902, hvarigenom ett stadsfullmäktiges beslut om kullens borttagande undanröjts, *att* de närmaste omgifningarna till kullen reglerades för ej länge sedan, nämligen genom brefvet af den 9 september 1898, hvadan kullen väl ej torde kunna redan nu sägas vara ur trafiksynpunkt synnerligen hindrande, samt *att* kullens läge i en kurva af vallsträckningen skulle göra dess borttagande ännu mera kännbart samt slutligen erinra, att inom Kalmar kommunalstyrelse röster höjts för bibehållande af valldelen.[1]

Genom k. remiss hade öfverlämnats en skrifvelse från K. Vetenskaps Akademien angående åtgärder vid lämningarna af *Uranienborg och Stjärneborg* å Hven. Sedan Riksantikvarien i en promemoria uppvisat, att för konservering af Stjärneborg behöfdes en summa af 3,600 kronor, beslöt Akademien hem-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 4 okt. 1904.

ställa om ett anslag af nämnda belopp för det ifrågavarande ändamålet.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående *Linköpings* domkyrkoförsamlings gamla griftegård, åtgärder i och vid *Näshulta* och *Södertälje* kyrkor i Strängnäs stift, *St Petri kyrka* i *Malmö* samt *Borgsjö* kyrka i Härnösands stift, i hvilka ärenden Akademien den 12 sistlidne april afgifvit infordrade utlåtanden. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens uttalanden.

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af *Hols* kyrka i Skara stift, beslöt Akademien, att, med anmälan det Akademien i öfriga delar instämmer i K. Öfverintendentsämbetets uttalanden, framhålla önskvärdheten af, att kyrkans bevarade gamla järnbeslagna dörr i öfverensstämmelse med Ämbetets första, sedermera öfvergifna förslag anbringas i kyrkans västra portal.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande förestående restaurering af *Spekeröds* kyrka i Göteborgs stift beslöt Akademien anmäla, det Akademien ansluter sig till K. Öfverintendentsämbetets uttalanden i ärendet.

Akademien beslöt att i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande i Gotlands län anhålla, det K. B. behagade vidtaga de åtgärder, som må befinnas erforderliga för att vederbörande innehafvare af stats- och hospitalsjord omkring *St Per* och *St Hans* i Visby ej skola komma att lägga hinder i vägen för de påbörjade utgräfningarna af nämnda ruiner.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

10. *Åts.* I fältet: Kungl. Göta Lifgardes sigillbild. Omskrift: KUNGL. GÖTA LIFGARDES · IDROTTSFÖRENING

Fråns. I fältet: En öppen lagerkrans med plats inuti för namn m. m.

11. *Fråns.* Till Chalmerska läroverket i Göteborg prismedalj. I fältet på sex rader:

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 10 jan. 1905.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot d. 1 nov. 1904.

LIKSOM · HAN
KAN · OCKSÅ · DU
GENOM · ARBETE
FÖR
MÄNSKLIGHETENS · VÄL
NÅ · OVANSKLIG · ÄRA

12. *Åts.* I fältet: Grefve Sparres bröstbild, civil högtidsdräkt med ordnar. Framför bilden Sparre-vapnet under greflig krona. Omskrift: GUSTAF SPARRE.

Fråns. I fältet: Riksdagens första kammares talmansklubba lagd på tvenne kransar, den ena af lager, den andra af ek. Under bildframställningen:

FOSTERLÄNDSK
INSIGTSFULL
RÄTTRÅDIG

Omskrift: AF · RIKSDAGENS · FÖRSTA · KAMMARE · TILL · DESS · TALMAN · 1904

13. *Åts.* I fältet: »Göta vapen» under kungl. krona. Omskrift: REVOLVERFÖRBUNDET · GÖTA

Fråns. I fältet åt ena sidan en ekgren omvirad med ett fladdrande band; å andra sidan plats lämnad för namn m. m.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 12 juli.

Fasta fornlämningar. Bifölls af lektor E. Brate på anförda grunder gjorda framställningar om flyttning af trenne runstenar i Uppland, nämligen:

1. Stenen vid Granby, Orkstads sn, Seminghundra hd (L. 499, D. II: 148) till en kulle N. om den invid n. v. platsen belägna ångsågen.

2. Stenen å Lundby ägor, Markims sn, Seminghundra hd (L. 495, D. II: 139) till en bergbacke invid gården Lundby.

3. Stenen vid Afunda, Vallentuna sn och hd (D. II: 106 och där uppkallad efter Ekeby) tvärs öfver vägen till en berghäll invid lägenheten Afunda.

Akademiens sammanträde den 12 juli.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens arbetande ledamot herr Odhner sedan senaste sammanträdet aflidit.

Beviljades herr Montelius ett anslag af 500 kronor för bevistande af British associations möte i Cambridge instundande augusti månad.

Statssamlingarna. Med anledning af förnyad k. remiss af handlingar rörande *Storkyrkoförsamlingens* i Stockholm hemställan, att den år 1865 till Statens Historiska Museum öfverlämnade Sankt Göransbilden måtte för framtiden förvaras i församlingens kyrka, beslöt Akademien att lifligt uttala önskvärdheten af, att bilden fortfarande måtte förvaras i Statens Historiska Museum.

Fasta fornlämningar. Med anledning af k. remiss af handlingar rörande framställd anhållan, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökning och upprätta kostnadsförslag för en strandskoning kring *Visingsö* samt att kostnaden därför, sedan af länets landsting och hushållningssällskap äfvensom af Visingsö kommun beslutna bidrag därtill eller 400 kronor frånräknats, måtte utgå af statsmedel, beslöt Akademien att, med vitsordande af den rikliga förekomsten af äldre och yngre fornlämningar å ön samt densammas på grund däraf stora kulturhistoriska betydelse, lifligt tillstyrka bifall till den gjorda anhållan.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af k. remiss af handlingar rörande restaurering af *Skuttunge* kyrka i Ärkestiftet beslöt Akademien anmäla, *att* kyrkans gamla under kalkputsen dolda medeltidsmålningar vore af intresse, *att*, enär församlingen vore ovillig att återställa målningarna samt penningmedel härtill saknades, likväl hemställa det kyrkans väggar och hvalf finge öfverkalkas dock under uttryckligt villkor, att ytorna ej finge afjämnas, hvarigenom underliggande målningar

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904.

kunde skadas, samt *att* beträffande öfriga föreslagna åtgärder instämma i K. Öfverintendentsämbetets yttrande i ärendet.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa restaureringsåtgärder vid *Arboga* landsförsamlings kyrka beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej har någon erinran att göra emot de föreslagna åtgärderna samt att anhålla om föreskrift, att restaureringen af skranket i kyrkans sydvästra hörn endast får utföras af person, hvars kompetens blifvit af Akademien godkänd.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande förnyad anhållan af *Tjärby* församling i Göteborgs stift att få rifva sin gamla kyrka beslöt Akademien vidhålla sin förut uttalade åsikt angående önskvärdheten af den nuvarande kyrkans bibehållande samt att därvid hemställa, att, i händelse tillstånd till rifningen likväl gifves, Akademien måtte från församlingen erhålla meddelande om tiden för arbetets utförande, på det Akademien måtte blifva i tillfälle att därvid vidtaga de åtgärder som kunna befinnas lämpliga.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

14. *Åts.* I fältet: Professor Agardhs bröstbild. Omskrift: JAKOB · GEORG · AGARDH ·

Fråns. I fältet åt ena sidan: en eklöfs- och en lagerkvist omvirade med ett band. Inskrift å andra sidan af fältet på sex rader: ÅT MINNET · AF DESS · FRÄMSTE STYRESMAN ÅREN 1862—1897. Omskrift: SKÅNSKA · STÄDERNAS · BRANDSTODSFÖRENING · VID · HALFSEKELFESTEN · 1904 ·

15. *Åts.* I fältet: Hans Maj:t Konungens bild. Omskrift: OSCAR · II · SVERIGES · OCH · NORGES · KONUNG

Fråns. I fältet: En öppen eklöfskrans. Inskrift inuti kransen på sex rader: NORDISK FISKERI-UTSTÄLLNING I MARSTRAND 1904.

16. *Åts.* I fältet: Tvenne sköldar, den högra med Sveriges tre kronor, den vänstra med Norges lejon med yxan, hållna af den värmländska örnen samt lagda på en eklöfs- och en

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 sept. 1904.

lagerkvist. Omskrift: · SVENSK-NORSKA · SKYTTEFESTEN · I · VÄRMLAND · 1904

Fråns. I fältet: Ett landskap med skyttar. Omskrift: FÖR HEM OCH HÄRD · VÆRG DITT LAND

17. *Åts.* I fältet: En tupp och en höna. Omskrift: · FÖRENINGEN HÖNSSKÖTSELNS VÄNNER · GÖTEBORG

Fråns. I fältet åt ena sidan tvenne tuppfjädrar.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 september.

Fasta fornlämningar. Med anledning af en genom Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län inlämnad ansökan från Aron Johansson att få borttaga sex å hans egendom 1/8 mantal Gisslaröd, Tanums sn, belägna grafhögar beslöt Utskottet att, enär grafvarna på Riksantikvariens uppdrag blifvit undersökta och docenten Almgren, som besökt platsen, förordat borttagandet, bevilja nämnda ansökan.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Pastorsämbetet i *Hargs* församling af Ärkestiftet hade hos Akademien anmält, att församlingen beslutat renovera en del framkallade medeltida målningar å kyrkans hvalf och väggar, samt anhållit, att målningarna på nedre delen af väggarna till en höjd af 2,5 meter från fotpanelen, såsom varande helt eller delvis förstörda, måtte få öfverstrykas. Utskottet biföll församlingens begäran.

Från byggnadskommittéen för restaurerande af *Lena* kyrka i Ärkestiftet hade en förfrågan gjorts, huruvida Akademien tilläte, att några å norra korväggen målade djurfigurer finge öfverstrykas. På förslag af Riksantikvarien beslöt Utskottet, att målningarna skola bibehållas.

Från pastorsämbetet i *Edsbro* församling i Ärkestiftet hade inkommit en anhållan att få öfverstryka några fragmentariska målningar från år 1625 i vapenhusets hvalfkupor. En skiss öfver målningarna företeddes. Utskottet biföll den gjorda anhållan.

Kommittén för restaurering af *Norra Ljunga* kyrka i Växjö stift hade i skrifvelse anmält, att kyrkans innanrede, som är dekoreradt af Per Hörberg, skall med undantag af predikstolen ommålas och förgyllas. Akademien beslöt att visserligen ej afslå kommitténs hemställan, men dock, med anledning af att sagda målningar voro ett ungdomsverk af Hörberg, som bott i församlingen, framhålla det för konstnärens minne synnerligen önskvärda i att målningarna bibehöllos.

Akademiens sammanträde den 6 september.

Akademiska ärenden. Akademien beslöt att förnya sin i skrifvelse af den 10 oktober 1903 hos Kungl. Maj:t gjorda ansökan om ökade anslag.[1]

Fasta fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående en af ledamoten af riksdagens andra kammare herr Carl Johansson i Aflösa å Visingsö kommuns vägnar gjord anhållan om, förutom redan erhållna 500 kronor, ytterligare 2,300 kronor för undersökning samt uppgörande af plan och kostnadsförslag till skyddsåtgärder emot sjön Vätterns inkräktning, i hvilket ärende Akademien den 12 juli 1904 afgifvit utlåtande. Kungl. Maj:t hade funnit godt att, i öfverensstämmelse med Akademiens uttalande, bifalla den gjorda ansökan, dock under villkor att hvad utöfver statsbidraget för ändamålet erfordras tillskjutes inom orten, samt att arbetet i fråga skall stå under ledning af Väg- och Vattenbyggnadskåren.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut i frågor rörande *Skuttunge* kyrka i Ärkestiftet, *Arboga landsförsamlings kyrka*, *Stora Tuna* kyrka i Västerås stift, *Slimminge* kyrka i Lunds stift samt *Tjärby* kyrka i Göteborgs stift, i hvilka ärenden Akademien afgifvit utlåtanden den 12 juli, 5 augusti, 10 maj och 12 juli. Angående Stora Tuna, Skuttunge och Arboga landsförsamling hade Kungl. Maj:t fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens uttalanden i ärendet, angående Tjärby hade Kungl. Maj:t emot Akademiens

[1] Se Akad:s prot. d. 12 sept. 1906.

gjorda framställning, gifvit tillstånd till kyrkans rifning, likaledes gent emot Akademiens hemställan hade Kungl. Maj:t gillat K. Öfverintendentsämbetets ritningar till restaurering af Slimminge kyrka.

Med anledning af k. remiss af *Vänga* församlings i Skara stift anhållan att få rifva sin gamla kyrka beslöt Akademien anmäla, att, då kyrkan enligt tillgängliga handlingar visar en ytterst enkel grundplan och sålunda sannolikt vore af föga arkitektoniskt intresse, intet skäl föreligger att afstyrka tillstånd till kyrkans rifning, men att Akademien ville hemställa om föreskrift, att Riksantikvarien i så god tid underrättades om tidpunkten för rifningens verkställande, att kyrkan kunde dessförinnan hinna noga besiktigas, uppmätas och fotograferas.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande tillämnad restaurering af *Misterhults* kyrka i Linköpings stift beslöt Akademien att, med erinran att kyrkan vore byggd 1779, anmäla, det Akademien instämmer i K. Öfverintendentsämbetets framställning i ärendet, samt i öfrigt hemställa om utfärdande af vid dylika tillfällen vanliga föreskrifter rörande grafvar och tillvaratagande af kyrkans äldre inventarier, särskildt af en del bilder, som för närvarande vore mindre väl vårdade.[1]

Riksantikvarien meddelade, att han hos K. Medicinalstyrelsen hemställt att, i samband med den blifvande ombyggnaden af det gamla lasarettet i Visby, en gränsreglering måtte åstadkommas emellan Helgeandskyrkans ruin och hospitalsgårdens område i syfte att göra ruinen från alla sidor tillgänglig för beskådande. K. Medicinalstyrelsen hade i svarsskrifvelse meddelat, att ett stängsel för sagda ändamål framdeles skulle i enlighet med en bifogad skiss uppföras.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

18. *Åts.* I fältet: Moritz Rubenssons bröstbild. Omskrift: MORITZ RUBENSSON STADSFULLMÄKTIGES SEKRETERARE

[1] Kungl. Maj:ts beslut. se Akad:s prot. d. 1 nov. 1904.

Fråns. Inskrift på fem rader: TILL MINNE AF FÖREDÖMLIGT ARBETE OCH GODT KAMRATSKAP I STOCKHOLMS STADS TJÄNST ÅREN 1867—1904 Vid nedre kanten i en böjd linje: AF KAMRATER

19. *Åts.* I fältet: en sköld med staden Karlshamns vapen, lagd på tvenne korsade gevär. Öfver skölden en murkrona. Omskrift: KARLSHAMNS · SKYTTEFÖRENING

Fråns. Fältet tomt med plats för namn m. m. Utmed ena kanten en ekgren.

20. *Åts.* I fältet: Adolf Lindbergs bröstbild. Inskrift: ADOLF LINDBERG

Fråns. En medaljong (Minervahufvud efter medalj af A. Lindberg) omgifven af en lagerkrans. Nedanför en modellerstock och en grafstickel. Inskrift: KONSTNÄREN VÄNNEN HYLLAD SEXTIOFEMÅRSDAGEN DEN 4 SEPT. 1904

21. *Åts.* Tvenne ekkvistar, hvaröfver tvenne korslagda gevär. Omskrift: KATRINEHOLMS SKYTTEGILLE samt därunder TILL med plats för namn m. m.

Fråns. Slät.

22. *Åts.* I fältet öfverst en strålande femuddig stjärna. Åt nedre kanten en namnplatta, under hvilken åt ena sidan en lagergren. Inskrift under stjärnan på tre rader: MAJOR · O · WEIDENHIELMS · MINNE ·

Fråns. Weidenhielmska vapnet.

23. *Åts.* Åt ena sidan en sköld med Stockholms stads vapen, bakom hvilken en lagergren och ett standar med fladdrande fana. Inskrift på fyra rader: STOCKHOLMS SKYTTEFÖRBUND

Fråns. Åt ena sidan: en lagergren, öfver hvilken tvenne korslagda gevär. Därofvan plats för namn m. m.

24. *Åts.* I fältet en namnplatta, under hvilken åt ena sidan en lagerkvist. Inskrift öfver namnplattan på fem rader: · TILL SEGRAREN · I TÄFLING OM · HUSKVARNA · PRISET ·

Fråns. Huskvarna fabriksmärke, under hvilket en lagerkvist.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 september.

Fasta fornlämningar. Lektor E. Brate hade hemställt, att runstenen i Söderby, Orkestad sn, Uppland (D. II, 147), hvilken nu ligger i en åker och är så nedsjunken i marken, att inskriften ej är läsbar, finge, ehuru stenen antagligen befinner sig på ursprunglig plats, flyttas till ett af honom utsedt närbeläget ställe, där den vore bättre skyddad för åverkan, och medgaf Utskottet den ifrågasatta åtgärden.

Akademiens sammanträde den 4 oktober.

Anslag. Akademien beslöt tilldela amanuensen Eric Ihrfors ett anslag af 200 kronor för ett af honom till Akademien inlämnadt band »Anteckningar ur Östergötlands äldre kyrkohäfder».

Fasta fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut med anledning af stadsfullmäktiges i Kalmar anförda besvär öfver Akademiens den 7 mars 1904 meddelade beslut rörande sökt tillstånd att borttaga den så kallade fattighusvallen därstädes, och hade Kungl. Maj:t ej funnit skäl göra ändring i det öfverklagade beslutet.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande inre dekorering af *Fredriks* och *Helga Trefaldighets* kyrkorna i Karlskrona beslöt Akademien att, med beklagande af att i frågor rörande våra kyrkors restaurering församlingarna, hos hvilka nödig sakkunskap ej kan förutsättas och hvilka i en mängd fall ej kunna anses hafva tillräckligt odlad konstsmak, gent emot de sakkunniga myndigheternas utlåtande allt för ofta vidhålla sina genom en stundom tilläfventyrs helt tillfällig majoritet tillkomna beslut, anmäla, det Akademien instämmer i K. Öfverintendentsämbetets yttrande i ärendet, beträffande Fredriks kyrkan gående därpå ut, att, enär församlingen icke velat antaga Ämbe-

tets uppgjorda förslag, församlingen måtte åläggas att till Kungl. Maj:t inkomma med nya förslag i ämnet, byggda på de grunder Ämbetet under ärendets behandling angifvit, samt beträffande Trefaldighetskyrkan innehållande, att Kungl. Maj:t måtte fastställa det uppgjorda förslaget med föreskrift därvid att kupolen endast skall bättras och lagas.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af *Raus* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien att, med anmälan det Akademien ej har något att tillägga utöfver, hvad K. Öfverintendentsämbetet anfört, hemställa om föreskrift angående öfliga försiktighetsmåtts vidtagande under arbetet.[1]

Föredrag. Herr Montelius redogjorde dels för sin resa till Cambridge, där han deltagit i British Association's årsmöte, dels för sina andra resor och vetenskapliga undersökningar under sommaren.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 28 oktober.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Upplästes en skrifvelse från filosofie licentiaten Otto Rydbeck med vitsordande, att restaureringen af målningarna i *Långaröds* kyrka i Lunds stift blifvit under förliden sommar på ett pietetsfullt och i öfrigt förtjänstfullt sätt verkställd af artisten Anders Persson.

Akademiens sammanträde den 1 november.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot valdes lektorn vid Södermalms Högre Allmänna Läroverk, filosofie doktor Erik Brate.

Till inländsk korrespondent valdes lektorn i byggnadskonst m. m. vid Tekniska Läroverket i Borås, arkitekten Karl Anton Berlin.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 1 nov. 1904.

Till utländsk korrespondent valdes vice presidenten i la Société archéologique d'Orléanais Leon Dumuys.

Med anledning af gjord inbjudan till Sverige att deltaga i en kongress för utredning af olika metoder för reproducering af handskrifter, mynt, medaljer och sigill, afsedd att hållas i Liège år 1905, beslöt Akademien för sin del tillstyrka, att nämnda inbjudan antages.

Fasta fornlämningar. Med anledning af en af Kungl. Maj:t remitterad skrifvelse från K. Öfverintendentsämbetet, i hvilken Ämbetet föreslår, att Kungl. Maj:t täcktes dels förklara, att *Borgholms slottsruin* skall ställas under Akademiens inseende, dels hos Riksdagen göra framställning, att till förhindrande af samma ruins förstörelse måtte på extra stat anvisas ett belopp af 35,000 kronor att utgå med 5,000 kronor årligen under 7 år, beslöt Akademien tillstyrka bifall till nämnda framställning och att därvid förklara, det Akademien för sin del ej har något emot att såsom Ämbetet antydt vid arbetets utförande i tekniska och konstruktiva frågor samråda med Ämbetet.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Majt:s beslut angående föreslagna restaureringsåtgärder i *Misterhults* kyrka i Linköpings stift, *Hols* kyrka i Skara stift, *Helga Trefaldighets* och *Fredriks* kyrkorna i Karlskrona, *Raus*, *Gödelöfs* och *Åhus* kyrkor i Lunds stift samt angående begärdt tillstånd att rifva *Vänga* kyrka i Skara stift. Akademiens framställning angående återinsättande i västra portalen i Hols kyrka af den ännu bevarade järnbeslagna trädörren hade ej vunnit Kungl. Maj:ts bifall. I alla de öfriga ärendena hade Kungl. Maj:t fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande restaurering af *Tillinge* kyrka i Ärkestiftet beslöt Akademien, att, med anmälan det Akademien, enär kyrkan åren 1613 och 1614 undergick en större förändring, ej i hufvudsak

---

[1] Se Akad:s prot. d. 6 sept., 7 juni, 4 okt, 10 maj och 6 sept. 1904.

har något att invända emot de föreslagna åtgärderna, hemställa dels om sådan ändring i förslaget, att, i händelse förband mellan kyrkans södra långvägg och det södra vapenhuset ej i verkligheten finnes, hvarom Akademien ej af tillgängliga handlingar är i tillfälle att döma, dylikt förband, hvilket på ritningsförslaget nu finnes utsatt, ej må på muren markeras, dels om föreskrift, att vid arbetet på kyrkans östra gafvelvägg noga iakttages, huruvida ej tilläfventyrs spår af en äldre dekoration å röstet finnas bevarade, samt att, om detta befinns vara händelsen, Riksantikvarien måtte därom underrättas för att blifva i tillfälle att låta afbilda desamma.[1]

Med anledning af k. remisser af handlingar och ritningar rörande i fråga satt restaurering af *Vätö* kyrka i Ärkestiftet och *Julita* kyrka i Strängnäs stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtanden i ärendena.[2]

Med anledning af förnyad k. remiss af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af *Vreta klosters* kyrka i Linköpings stift beslöt Akademien anmäla, dels att Akademien ej har något att invända emot den föreslagna nya platsen för värmekammaren dock under förutsättning, att därigenom ej någon äldre anordning af större betydelse går förlorad, dels att Akademien fortfarande vidhåller sin i skrifvelsen af den 3 juni 1901 samt den 12 april 1904 uttalade åsikt om önskvärdheten af att den gamla märkliga klosterkyrkan restaureras efter en enklare plan än den, K. Öfverintendentsämbetet för sin del till vinnande af stadfästelse förordat, samt tillika framhålla nödvändigheten af att genom Ämbetets försorg ett ritningsförslag i den af Akademien angifna riktningen upprättades.[3]

Men anledning af k. remisser af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af *Gårdsby* kyrka i Växjö stift, utvidgning af sakristian i *Hvellinge* kyrka i Lunds stift, reparationsarbeten och dekorering af *Kungsbacka* kyrka beslöt Aka-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 4 april 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 dec. 1904 och d. 9 jan. 1906.
[3] Kungl. Maj:t har ej ännu fattat beslut i ärendet.

demien anmäla, att intet konst- eller kulturhistoriskt intresse genom de föreslagna åtgärderna trädes för nära.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Valleberga* församlings i Lunds stift upprepade hemställan att få rifva sin gamla kyrka beslöt Akademien vidhålla sin förut den 22 nov. 1901 uttalade åsikt, att den nuvarande kyrkan bör bibehållas.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Karesuando* församlings i Lule stift anhållan om tillstånd att, enär ny kyrka för församlingen är under uppförande, rifva sin nuvarande, åren 1814—1819 uppförda kyrka beslöt Akademien anmäla, det Akademien ur konst- eller kulturhistorisk synpunkt ej har något att härvid erinra.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

25. *Åts.* I fältet: J. S. Bagges bröstbild. Omskrift: JONAS S. BAGGE PROFESSOR MECHANICUS FALUNENSIS Nederst: N. 1803 O. 1870

Fråns. I fältet: ett vattenhjul med stup och pådrag. Omskrift: METALLIS PATRIÆ FRUCTUOSUM LABOREM IMPENDIT I afskärningen: SOCIO MERITISSIMO REG · ACAD. SCIENT · SUEC. MCMV

26. *Åts.* I fältet krönt glob med svenska tre kronorna, omgifven af serafimerkedjan. Omskrift: KUNGL · GÖTA · LIFGARDES · OFFICERARES · SKYTTEFÖRENING

Fråns. I fältet åt ena sidan en ek- och en tallkvist böjda tillsammans och nedtill omvirade med ett band. Andra sidan af fältet tomt med plats för namn m. m.

27. *Åts.* I fältet presidenten J. E. Elliots porträttbild.

Fråns. I fältet åt ena sidan en lagergren; öfverst en femuddig stjärna. Inskrift på fem rader öfver fältet och bildframställningen: · LIFFÖRSÄKRINGS-BOLAGET · NORDSTJÄRNAN · EFTER · 25 ÅR · 1880—1905 ·

28. *Åts.* I fältet: en setter i ståndställning i ett landskap. Omskrift: SVENSKA SETTERKLUBBEN I afskärningen: STIFTAD D. 25 JULI 1903

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 dec. 1904.

Fråns. I fältet åt ena sidan en ljungplanta. Fältet i öfrigt tomt med plats för namn m. m.

29. *Åts.* I fältet: Hans Maj:t Konungens porträttbild. Omskrift: OSCAR · II · SVERIGES · OCH · NORGES · KONUNG

Fråns. I fältet: en öppen eklöfskrans nedtill omvirad med ett band, under kransen en liten fembladig ros. Omskrift: JÖNKÖPINGS · TRÄDGÅRDSMÄSTARESÄLLSKAP · Inuti kransen plats för namn m. m.

30. Ett förslag till förändrad lydelse å den vid Akademiens sammanträde den 7 sistlidne juni godkända frånsidan å Chalmerska läroverkets i Göteborg prismedalj.

I fältet åt ena sidan en lagerkvist. Omskrift: CHALMERS · TEKNISKA · LÄROANSTALT · I · GÖTEBORG Inskrift på åtta rader: LIKSOM · HAN KAN · OCKSÅ · DU GENOM · ARBETE FÖR MÄNSKLIGHETENS VÄL NÅ · OVANSKLIG ÄRA ·

Inskrifter. Ett förslag till inskrift öfver västra ingången à domkyrkan i Skara godkändes så lydande:

ÅREN 1886—1894 UNDER KONUNG OSCAR II:S REGERING BLEF KYRKAN RESTAURERAD ENLIGT PLAN AF HELGO ZETTERVALL.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 december.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. I skrifvelse af den 23 nästlidne november och på däruti anförda grunder hade domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin anhållit, det Akademien ville till arkitekt F. Uldall i Randers framföra en anmodan att i och för det förslag till restaurering af *Gumlösa* nyligen af vådeld härjade kyrka, hvarmed Wåhlin för närvarande är sysselsatt, till hans förfogande ställa sina anteckningar om och afgjutningar af Gumlösa gamla klocka. Utskottet beslöt att en sådan anmodan skulle tillställas arkitekt Uldall.[1]

Akademiens sammanträde den 6 december.

Akademiska ärenden. Valdes till preses hr Gilljam,

[1] Se Akad:s prot. d. 7 mars 1905.

till ledamöter i Förvaltningsutskottet hrr Wedberg och Wieselgren,

» suppleanter i detsamma hrr af Wirsén och Stolpe,

» ledamöter af Historiska Nämnden hrr Styffe, Annerstedt och Emil Hildebrand.

» ledamöter af Antikvariska Nämnden, sedan herr Montelius undanbedt sig återval: hrr Hans Hildebrand, Retzius och Ekhoff.

» revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Hjärne och Afzelius.

» revisorssuppleant hr Törnebladh.

Anslag. Till läraren vid Gyllenhjelmska skolan bredvid Sundby kyrka i Strängnäs stift A. G. Lundborg lämnades ett anslag af 75 kronor såsom bidrag till tryckningskostnaden för en af honom utgifven sockenbeskrifning: »Sundby socken företrädesvis i antikvariskt och kulturhistoriskt hänseende» Motala 1901.

Statssamlingarna. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut med anledning af Riksantikvariens och Akademiens framställningar beträffande förvarande af den stora bildgruppen Sankt Göran och draken. Kungl. Maj:t hade förklarat, att Storkyrkoförsamlingen må vid påfordran från Statens Historiska Museum återbekomma i fråga varande bild.[1]

Med anledning af framställd anhållan från föreståndaren för folkhögskolan i Matarengi beslöt Akademien att i det med skolan förenade Tornedalens Museum, hvilket står under skolstyrelsens vård och ansvar, deponera ett antal fornsaker och godkändes ett uppgjordt förslag härtill.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut beträffande föreslagna restaurerings- och reparationsåtgärder i *Vätö* kyrka i Ärkestiftet, *Ytterenhörna* kyrka i Strängnäs stift, *Gårdsby* kyrka i Växjö stift, *Hvellinge* kyrka i Lunds stift samt *Kungsbacka* kyrka jämte *Karesuando* församlings i Lule stift anhållan om tillstånd att med anledning af ny kyrko-

[1] Se Akad:s prot. d. 12 juli 1904.

byggnad rifva sin gamla kyrka. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af *Mosjö* kyrka i Strängnäs stift beslöt Akademien att, med anmälan det kyrkans nuvarande golf, som enligt förslaget skall utbytas mot ett nytt, vid af herr Ekhoff för någon tid sedan företagen undersökning visade sig innehålla lämningar af en äldre träkyrka, samt med framhållande af den i förslaget visade berömvärda omsorgen om de två i golfvet befintliga rikt skulpterade grafstenarnas samt de nuvarande väl arbetade bänkdörrarnas bevarande för framtiden, dels meddela, att Akademien ej finner någon erinran att göra emot förslaget, dels anhålla ej mindre om föreskrift angående iakttagande af vanliga åtgärder beträffande de kulturhistoriska intressenas tillgodoseende under arbetet, än äfven om förständigande för församlingen att i god tid underrätta Akademien om tiden för arbetets utförande, på det Akademien må blifva i tillfälle att därvid låta ytterligare granska materialet i golfvet och på sätt, som kan med församlingen öfverenskommas, däraf förvärfva hvad, som kan vara af intresse för Statens Historiska Museum.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande uppgjordt förslag till restaurering af *Fru Alstads* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien anmäla, det Akademien i hufvudsak instämmer i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande, dock med anförande dels att äldre vägg- och hvalfmålningar af vanligt slag ej i kyrkan förekomma, dels att det synes särdeles olämpligt, att kyrkans gamla hufvudingång i väster med det därinnanför belägna krysshvälfda förrummet, hvilket nu ter sig som en skräpbod, enligt förslaget fortfarande skall vara igensatt, dels slutligen, att det i arbetsbeskrifningen omtalade försiktiga borthuggandet »å kyrkans äldsta murar» i koret, nere vid golfvet af enstaka framspringande gråstenar synes Aka-

---

[1] Se Akad:s prot. d. 1 nov., 12 april och 1 nov.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 10 jan. 1905.

demien vara ett fullkomligt omotiveradt ingrepp i det gamla murverket, ägnadt endast att förvanska dettas karaktär, hvarför Akademien ville anhålla att i restaureringsförslaget måtte upptagas och vinna stadfästelse dels den ursprungliga behandlingen och dekoreringen af väggar och hvalf, dels upptagande och iordningställande af kyrkans gamla ingång i väster, än äfven, gent emot hvad Ämbetet lämnat utan anmärkning, hemställa om föreskrift, att yttre portalen i vapenhuset på kyrkans södra sida lämnas orörd, samt att de ofvannämnda framspringande gråstenarna i kyrkans äldsta murar, i koret nere vid golfvet ej borthuggas, och slutligen anhålla om vanliga föreskrifter beträffande de öfliga försiktighetsmåtten vid arbetets utförande med afseende på de konst- och kulturhistoriska intressenas tillvaratagande.[1]

Med anledning af ej mindre k. remiss af handlingar och ritningar rörande föreslagen restaurering af västra eller det s. k. Krämarkapellet i *Sankt Petri* kyrka i Malmö, än äfven skrifvelse från domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin med anmälan, att kapellets målningar nu vore till stor del aftäckta, samt att arbetet med deras restaurering antagligen komme att uppdragas åt artisten Anders Persson, beslöt Akademien, med framhållande af det stora intresse målningarnas aftäckande erbjuder, anmäla, det Akademien ej har annat att vid förslaget erinra, än att sockeln under den till igensättning afsedda porten ej torde böra utföras af rå sten utan af lätt tuktad sten för att för kommande tider antyda, att denna sockelbit ej är ursprunglig. Vidare beslöt Akademien meddela, att från Akademiens sida intet hinder möter för öfverlämnande af målningarnas restaurerande åt artisten Persson, samt att Akademien skulle sörja för att målningarna blefve besiktigade och arbetet öfvervakadt.

Medaljer. Följande förslag godkändes.

31. *Åts.* I fältet: Malmö stads vapen. Omskrift: · MALMÖ · LÄROVERKS · SKYTTEFÖRENING ·

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 nov. 1905.

Fråns. Fältet tomt, med plats för namn m. m., omslutet af en pärlrand. Omskrift: »FÖR · KUNG · OCH · FOSTERLAND». Nederst ett geometriskt ornament.

32. *Åts.* I fältet ofvan afskärningen en femringad skotttafla, bakom den samma ett landskap med uppgående sol. Framför taflan och öfver afskärningen en lagergren. Omskrift: · LIDINGÖ · SKYTTEKLUBB ·

Fråns. I fältet åt ena sidan: en lagergren.

33. *Åts.* I fältet: ett landskap med ett träd i förgrunden, invid hvilket den krönta »Svea» stödjande sig med vänstra handen å en sköld med tre kronor, med högra handen utvisande ett mål: fienden. Framför Svea tre liggande skyttar. Nedtill i fältet en tom inskriftstafla med plats för namn m. m. Omskrift på ett skriftband: · STOCKHOLMS · FÄLTSKYTTEKÅR · Nedanför bandet: STIFTAD · 1903 På ett skriftband viradt omkring inskriftstaflan: FÖR · FRIHET · OCH · FOSTERLAND ·

Frånsidan blank.

Från Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden år 1905.

Akademiens sammanträde den 10 januari.

Akademiska ärenden. Anmäldes att till Akademien inkommit: Kulturhistoriska Föreningens för södra Sverige redogörelse för föreningens verksamhet 1903—1904, Kalmar läns Fornminnesförenings årsberättelse för 1903, filosofie kandidaterna Otto Frödins och G. Hallströms redogörelse för af dem för Akademiens räkning verkställd undersökning af en fyndplats vid Finnestorp, Larfs sn, Västergötland, samt kandidat Frödins redogörelse för ett graffält vid Husbacka, Börstils sn, Uppland.

Med anledning af remiss af handlingar rörande inbjudan till deltagande i en arkeologisk kongress i Aten, afsedd att hållas under loppet af instundande april månad, beslöt Akademien anmäla, det Akademien anser det vara af vikt, att Sverige blifver officiellt representeradt vid kongressen och hemställa, att till representant måtte utses Akademiens ledamot herr Montelius.

Fasta fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut att med anledning af Riksantikvariens promemoria och Akademiens skrifvelse den 6 juni 1904 till Akademiens förfogande ställa ett belopp af 3,600 kronor för utförande af vissa för konservering af Stjärneborg å Hven behöfliga åtgärder.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående förslag till restaurering af *Julita* och *Mosjö* kyrkor i Strängnäs stift, i hvilka ärenden Akademien afgifvit utlåtanden den 1 november och 6 december 1904. Kungl. Maj:t

hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående förslag till restaurering af västra kapellet i *Malmö St Petri kyrka*, i hvilket ärende Akademien den 6 nästlidne december afgifvit utlåtande. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtande.

Med anledning af församlingens beslut att låta restaurera vissa af kyrkans inventarier hade meddelats, det afsikten vore att uppdraga dessa arbeten åt artisten Allan Norblad i Stockholm, fröken Anna Wåhlin i Ingelstorp samt skulptören Jöns Mårtensson i Lund och beslöt Akademien godkänna nämnda personers kompetens, samt föreskrifva att de olika inventarierna, innan någon åtgärd med desamma vidtagas, noggrant afbildas och beskrifvas.

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande förslag till restaurering af *Heds* kyrka i Västerås stift, samt till återuppbyggande med användande af de gamla murarna af *Källerö* genom vådeld afbrända kyrka i Växjö stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets yttrande i ärendena.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar och ritningar rörande vissa restaureringsåtgärder i *Färlöfs* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets yttrande, dock med framhållande af att Akademien för sin del visserligen ej kunde finna den symmetri, som afsågs att vinnas genom anbringande i södra korsarmen af en afstängning, i och för sig vara så önskvärd, att den kunde motivera den föreslagna åtgärden, men att, då densamma betingades äfven af praktiska skäl samt hela korsarmen vore en nyare tillbyggnad, Akademien ej fann anledning till erinran emot nämnda åtgärd.[2]

Med anledning af skrifvelse från kyrkorådet i *Hannas* församling i Lunds stift, hvari dels meddelats ej mindre, att för-

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 mars och d. 7 febr. 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 mars 1905.

samlingsborna vid närmare eftersinnande ej kunnat enas om utförande af kyrkans restaurering i enlighet med den genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1896 fastställda ritningen, i det några anse, att kyrkans karaktär genom en dylik restaurering skulle förvanskas, under det andra däremot önska rifva den gamla kyrkan, och i dess ställe uppföra en ny, än äfven att enighet i denna fråga ej synes kunna vinnas, med mindre församlingen får klart för sig, att utsikt ej förefinnes att få rifva den gamla kyrkan, dels hemställts om benäget meddelande, huruvida, i händelse framställning om kyrkans rifning göres, sådan kan hafva utsikt att vinna bifall, beslöt Akademien svara, att såvida af nu föreliggande handlingar kan bedömas, Akademien kommer att för sin del ifrigt afstyrka kyrkans rifning.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

1. *Åts.* I fältet: Major Claes Adelskölds bröstbild. Omskrift: CLAES · ADOLF ADELSKÖLD

Fråns. I fältet nedtill: En lagergren. Fältet i öfrigt tomt för anbringande af namn m. m. Omskrift: FOTOGRAFISKA · FÖRENINGEN · STOCKHOLM

2. *Åts.* I fältet: Kristianstads läns vapen (utan krona). Omskrift mellan ränder: CHRISTIANSTADS · LÄNS SKYTTEFÖRBUNDS · PRISMEDALJ *

Fråns. I fältet en lagergren delad åt båda sidorna. Inskrift på fyra rader: FÖR · ETT FRITT FOSTER-LAND

3. *Åts.* I fältet: Ett landskap, i förgrunden en knäböjande skytt med geväret vid höften. Omskrift: KATARINA · SKYTTEFÖRENING I afskärningen: FÖR FOSTERLANDET

Fråns. I fältet: En öppen eklöfskrans, upptill Stockholms stads vapen. Inuti kransen plats för namn m. m.

4. *Åts.* I fältet Västergötlands vapen lagdt på en ek- och en lagergren. Omskrift: ELFSBORGS · SKYTTEFÖRBUND ·

Fråns. I fältets nedre del: Tvenne genom ett fladdrande band förenade, korslagda ekkvistar. Inskrift på tre rader: FÖR FRAMGÅNGSRIK SKYTTEVERKSAMHET

Föredrag. Herr Montelius framlade för Akademien den nyss afslutade andra delen (plansch-volymen) af sitt arbete: »La civilisation primitive en Italie».

Akademiens sammanträde den 7 februari.

Akademiska ärenden. Akademiens nyvalde ledamot herr Salin tog inträde med uppläsande af en afhandling om »Några drag ur forntidens religiösa föreställningssätt».

Anmäldes att sedan senaste sammanträdet Akademiens arbetande ledamot och förre andre amanuens, professorn och intendenten vid Naturhistoriska Riksmuseum, filosofie doktor Knut Hjalmar Stolpe aflidit.

Meddelades att Akademiens korrespondent fullmäktigen i Riksgäldskontoret Johan Johansson sedan senaste sammanträdet aflidit.

Till suppleant i Förvaltningsutskottet för år 1905 efter herr Stolpe utsågs herr Ekhoff.

Anmäldes att till Akademien inkommit: från Akademiens stipendiat herr Th. L. Langer anteckningar om Valbo härads fasta fornlämningar af honom upprättade för Akademiens räkning sommaren 1904, från lektor F. J. Bæhrendtz nio med anslag af Akademien gjorda afskrifter och afbildningar af kartor ur diverse arkiv i trakten af Kalmar, från trafikchefen R. von Essen plan öfver fyndplatsen för en del gamla tunnor och pålar, hvilka under sommaren 1903 funnits vid utgräfvandet af de båda sidoschakten å Falsterbo bangård, från major Claes Grill redogörelse för under år 1904 fortsatta och afslutade restaureringsarbeten å Bohus fästningsruin utförda med bidrag af H. M. Konungen, konsul Carl O. Wijk samt byggmästare O. A. Burman.

Anslag. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut att bevilja dels Svenska Fornminnesföreningen för att i ett nytt häfte af »Svenska konstminnen» lämna en utförlig afbildning och beskrifning af Vaksala kyrka, med skyldighet att till K. Ecklesiastik-

departementet aflämna 100 exemplar af nämnda häfte, ett anslag af 800 kronor, dels komminister A. Garfvé för utgifvande af »Fellingsbro sockens historia» 200 kronor, hvilka anslag blifvit af Akademien den 1 nov. 1904 för dess del tillstyrkta.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående fastställelse af ritningar till återuppbyggande med användande af de gamla murarna af *Källerö* genom vådeld förstörda kyrka i Växjö stift, i hvilket ärende Akademien afgifvit utlåtande den 10 sistlidne januari och därvid ej haft något att emot förslaget erinra. Kungl. Maj:t hade gillat de underställda ritningarna till ny kyrka med de af K. Öfverintendentsämbetet förordade ändringar, dock under föreskrift, att innan de för kyrkan afsedda nya inredningsdelarne komma till utförande, ritningar däröfver i för granskning nödig skala underställas Kungl. Maj:ts pröfning.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

5. *Åts.* I fältet Konungens bröstbild i segelsällskapets uniform samt med mössa. Omskrift: OSCAR · II · KUNGL. · SVENSKA SEGEL-SÄLLSKAPETS · BESKYDDARE

Fråns. I fältet: En skärgårdsbild, däröfver en kartuschformad sköld med sällskapets initialer SSS (ställda två och ett) inom en oval samt öfver ovalen sällskapets devis: ÄRA FLAGGAN. Skölden uppburen af tvenne bevingade, sväfvande putti, af hvilka den ena öfver vänstra axeln bär sällskapets standert.

6. *Åts.* I fältet: Konungens bild. Omskrift: OSCAR · II · SVERIGES · OCH · NORGES · KONUNG

Fråns. I fältet: Västmanlands vapen utan krona, omgifvet af tvenne rika, korsvis lagda, med ett fladdrande band i korsningspunkten omvirade ekkvistar. Under bilden plats för namn m. m. Omskrift: VÄSTMANLANDS · LÄNS · KUNGL. · HUSHÅLLNINGS · SÄLLSKAP

7. *Åts.* I fältet: Malmöhus läns vapen utan krona. Omskrift mellan ränder: MALMÖHUS · LÄNS · SKYTTEFÖRBUND ✻

Fråns. Lika med frånsidan å Skånes Skytteförbunds skyttemedalj af Akademien godkänd den 7 maj 1901, § 100, så lydande: I fältet: Två sammanbundna lagerkvistar. Inskrift: FÖR · ETT FRITT FOSTER-LAND

8. *Åts.* I fältet: Staden Lunds vapen. Omskrift anordnad på ett inskriftsband; LUNDS SKYTTE-GILLE

Fråns. I fältet: En lagerkrans på hvilken tre kronor ställda två och en, äro trädda. Inuti kransen plats för namn m. m.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 mars.

Fasta fornlämningar. Från etnologiska föreningen i Lund hade inkommit skrifvelse med hemställan om bemyndigande för föreningen att, enär den s. k. Villfarastenen för närvarande är uppställd vid allmän väg, inkörsvägen till Vallby prästgård, och således är utsatt för fara att skadas, låta till Lund transportera densamma samt öfverlämna den till förvaring i Historiska Museet. Utskottet beslöt bifalla den gjorda framställningen.

Akademiens sammanträde den 7 mars.

Akademiska ärenden. Akademiens nyvalde ledamot herr Brate tog inträde med uppläsande af en afhandlig om »Svenska runristare».

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande Nationalmusei Nämnds framställning om behof af ökadt utrymme för Nationalmusei Konstafdelning beslöt Akademien hemställa hos Kungl. Maj:t om uppdrag för K. Öfverintendentsämbetet att med Akademien samråda om lämplig ny plats för Akademien och de under Akademiens inseende ställda samlingarna.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut med anledning af från grekiska regeringen till svenska regeringen ingången inbjudning att låta sig officiellt representeras vid den internationella arkeologiska kongressen i Aten nästkommande april månad,

i hvilket ärende Akademien den 10 stistlidne januari afgifvit utlåtande. Kungl. Maj:t hade funnit godt uppdraga åt Akademiens ledamot professor O. Montelius att såsom ett af ombuden för Sverige deltaga i kongressen.

Tilldelades herr Montelius ett reseanslag af 1,000 kronor för deltagande i nyss nämnda kongress samt uppdrogs äfven åt herr Montelius att vid kongressen representera Akademien.

Meddelades att Kungl. Maj:t, gent emot Akademiens den 1 november 1904 afgifna yttrande, ej funnit skäl att låta Sverige officiellt representeras vid en internationell kongress i Liège 1905 för reproduktion af manuskript, mynt och sigill.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående ifrågasatt restaurering af *Heds* kyrka i Västerås stift, *Färlöfs* kyrka i Lunds stift samt *Åre* kyrka i Härnösands stift, i hvilka ärenden Akademien afgifvit utlåtanden den 10 sistlidne januari. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställningar, i de fall Akademien haft något att erinra.

Anmäldes att *Fru Alstads* församling i Lunds stift hade i skrifvelse till Riksantikvarien meddelat, det församlingen ginge in på de af Akademien i fråga om kyrkans restaurering framställda önskningarna.[1]

Med anledning af k. remiss af framställning från *Sigtuna, St Olofs och St Pers* församlingar rörande begärdt tillstånd till samt föreskrifter för tillvaratagande och återställande af kyrkans gamla tak- och väggmålningar beslöt Akademien dels instämma i K. Öfverintendentsämbetets erinringar beträffande förfaringssättet vid målningarnas tillvaratagande och återställande, dels hemställa om i dylika fall vanliga föreskrifter för församlingen, nämligen ej mindre att arbetet må öfverlämnas endast åt person, hvars kompetens blifvit af Akademien granskad och godkänd, än äfven att Akademien må underrättas om tiden för arbetets företagande, på det Akademien därigenom måtte blifva

[1] Se Akad:s prot. d. 6 dec. 1904.

satt i tillfälle att öfvervaka detsamma och under dess fortgång gifva de detaljerade föreskrifter, som kunna komma att erfordras.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande begärd stadfästelse å ritningar till återställande af den genom vådeld härjade *Gumlösa* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien att, enär ritningarna och restaureringsplanen voro uppgjorda med synnerlig pietet för kyrkans märkliga beskaffenhet samt enär ett aflägsnande af senare tillsatser och återupptagande af ursprungliga motiv, såsom planen förordar, här vore berättigadt af för handen varande förhållanden, instämma i K. Öfverintendentsämbetets remisshandlingarna tillhörande utlåtande i ärendet.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Röke* församlings i Lunds stift anhållan om tillstånd att på grund af beslutad ny kyrkobyggnad rifva den gamla kyrkan beslöt Akademien att, med anmälan det kyrkan ej är af något konst- eller kulturhistoriskt intresse, hvarför Akademien ej finner anledning till erinran emot den gjorda anhållan, hemställa om föreskrift, att vid kyrkans rifning densammas gamla inventarier särskildt dörren, altaret och predikstolen tagas till vara och för framtiden bevaras.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande framställd anhållan om stadfästelse af ritningar till tillbyggnad och restaurering af *Verums* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande.[1]

Inskrifter. Ett inlämnadt förslag till inskrift å en minnesvård på platsen för den forna skansen Fredriksskans vid Gäfle godkändes så lydande.

HÄR PÅ BLOCKHUSHAREN
ANLADE GEFLE STADS BORGERSKAP
UNDER LEDNING AF LANDSHÖFDING
FRIHERRE HUGO HAMILTON

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 9 maj 1905.

ÅR 1717
EN BEFÄSTNING, FÖRST KALLAD
HUGOSKANS SEDAN FREDRIKSSKANS,
HVILKEN ÅREN 1719 OCH 1721 RÄDDADE GEFLE
FRÅN PLUNDRING OCH BRAND.
SKANSEN FÖRSTÄRKTES
1742 OCH 1789
MEN SLOPADES 1863 OCH ÖFVER-
LÄTS 1892 TILL GEFLE STAD, SOM
I OCH FÖR HAMNBYGGNADEN
1902
LÄT RASERA DENSAMMA.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Sekreterare meddelade delar af sin årsberättelse för 1904 samt förevisade märkligare under samma år inkomna fynd och förvärf.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 31 mars.

Fasta fornlämningar. Utskottet fann ej skäl bifalla en ansökan från N. E. Landén om tillstånd att genom grustäkt ingå på eller helt och hållet borttaga forntida grafhögar å ägorna till 1/27 mantal Torp i Spekeröds sn, Bohuslän.

Akademiens sammanträde den 4 april.

Akademiska ärenden. Historiska Nämndens förslag till utgiftsstat för 1905 godkändes så lydande:

På redan beviljade anslag	kr.	1,000: —
Tryckningsbidrag till en del af Oxenstiernas skrifter	»	2,600: —
Redaktionsarfvode för tre månader efter 150 kr. . .	»	450: —
» » sex » » 125 » . .	»	750: —
Afskrifter	»	500: —
Transport	kr.	5,300: —

	Transport kr.	5,300: —
Ortnamnskommittén för excerpering af namn ur medeltidsurkunder	»	2,000: —
Docenten Westman som bidrag till hans afhandling »Svenska rådets historia före 1306»	»	500: —
Bidrag till »Svensk historisk bibliografi 1875—1900 utg. af Historiska Föreningen»	»	1,000: —
	Summa kr.	8,800: —

Meddelades att anmälan rörande deposition af kyrkliga föremål inkommit från Föreningen för Smålands fornminnen och kulturhistoria i Växjö samt från De sju häradernas kulturhistoriska förening i Borås.

Anslag. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut att tilldela Akademiens ledamot professor Oscar Montelius ett understöd af 2,500 kronor som bidrag till utgifvande af andra delen af hans arbete »La civilisation primitive en Italie», i hvilket ärende Akademien den 7 sistlidne februari afgifvit yttrande.

Tilldelades amanuensen vid landsarkivet i Vadstena E. Ihrfors ett anslag af 150 kronor för af honom verkställda och till Akademien insända utdrag ur kyrkoböcker m. m. — andra samlingen — från Östergötland, omfattande Kinda härad, och filosofie kandidat L. Hedell i Uppsala ett anslag af 600 kronor för hans vidlyftiga och noggranna arbete med bestämmande af de vid stenåldersboplatsen Åloppe i Uppland funna däggdjursbenen.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående fastställelse af ritningar till restaurering af *Tillinge* kyrka i Ärkestiftet, i hvilket ärende Akademien den 1 november 1904 afgifvit utlåtande. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens hemställan.

Med anledning af k. remisser af handlingar rörande *Ålands* församlings i Ärkestiftet ansökan om stadfästelse af ritningar till vissa reparations- och förändringsarbeten beträffande församlingens kyrka samt handligar rörande *Barfva* församlings i Strängnäs stift ansökan om stadfästelse å ritningar till restau-

rering af församlingens kyrka beslöt Akademien anmäla, att ur arkeologisk och konsthistorisk synpunkt intet hinder möter för de ifrågasatta åtgärderna.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

9. *Åts.* I fältet: Smålands vapen utan krona, omgifvet af stiliseradt löfverk. Inskrift på ett halfcirkelformigt band: KRONOBERGS SKYTTEFÖRBUND

Fråns. I fältet: en öppen bladkrans med plats inuti för namn m. m.

10. *Åts.* I fältet: Västerås stads vapenmärke: ett A af medeltida form med en ros ofvan och under detsamma, den nedre rosen med tvenne fladdrande band. Omskrift: VÄSTERÅS · SKARPSKYTTEFÖRENING

Fråns. I fältet: en lagerkrans med tvenne fladdrande band samt tvenne i densamma instuckna korsade gevär. Inskrift under bilden: FÖR SVERIGE

11. *Åts.* I fältet: fru S. Adlersparres bild. Omskrift: KARIN SOPHIE LEIJONHUFVUD-ADLERSPARRE 1823—1895

Fråns. I fältet ett landskap med uppgående sol, nedtill en kartusch uppburen af tvenne blommande rosenstammar.

Inskrift öfverst:

KLARSYNT
VARMHJÄRTAD
SJÄLSSTOR

På kartuschen:

MINNET · AF · ESSELDES
RIKA · LIFSGÄRNING
HUGFÄSTA · TACKSAMT
SVENSKA · KVINNOR

Förvaltningsutskottets sammanträde den 8 maj.

Fasta fornlämningar. Utskottet biföll på vissa villkor en inkommen anhållan från Vada skytteförening om tillstånd att

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 juni 1905.

anbringa en blinderingsgraf nedanför de s. k. sjökullarna på Vadaby mark i Vada sn, Vallentuna hd, Uppland.

Med anledning af en från Frösunda Blåbandsförening inkommen anhållan om tillstånd att planera marken invid föreningens nyuppförda samlingshus, å hvilken mark några grafhögar befinna sig, beslöt Utskottet medgifva borttagande af den närmast byggnaden belägna redan skadade grafhögen.

Akademiens sammanträde den 9 maj.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot valdes öfverbibliotekarien, filosofie doktor E. W. Dahlgren.

Akademien beslöt att dels insända till Kungl. Maj:t doktor B. Salins inlämnade ansökan att erhålla afsked från andre amanuensbefattningen samt Akademiens hemställan om bifall till densamma, dels föreslå det Kungl. Maj:t behagade till andre amanuens vid Akademien utnämna tjänstförrättande andre amanuensen därstädes, docenten vid Uppsala Universitet, filosofie doktor Oscar Almgren.

Anslag. Akademien anslog för undersökningar under år 1905 följande belopp:

Halland:		
Undersökning af en bronsåldershög vid Söndrum, nära Halmstad	kr.	75: —
Västergötland:		
Vånga, undersökning af ett urngraffält i grustag . .		
Hjärpås » » » » » . .		
Göteved » » » stenröse på gårdsplanen	»	200: —
Trädet » » » graffält fr. vikingatiden		
Liden » » » » » »		
Östergötland:		
Undersökning af ett urngraffält vid Halleby, Skärkinds sn	»	100: —
Transport	kr.	375: —

	Transport kr.	375: —
Gotland:		
Diverse undersökningar	»	100: —
Öland:		
Undersökningar i Ryd, Glömminge sn (äldre järnåldern)	»	100: —
Uppland:		
Fortsatta undersökningar vid Åloppe	»	250: —
Ångermanland:		
Undersökning af två stenåldersboplatser	»	100: —
Akademiens tecknare Sörling	»	200: —
E. o. aman. T. Arne för undersökning af grafvar från äldre järnåldern.	»	200: —
Runverket	»	300: —
	Summa kr.	1,625: —

Beviljades e. o. amanuensen T. Arne ett anslag af 250 kronor för att under instundande sommar idka museistudier i västra Tyskland och östra Frankrike.

Anmäldes att herr Brate inlämnat berättelse öfver resa för undersökningar och afbildningar af runristningar sommaren 1904.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Akademien beslöt till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anledning af den sedan tvenne år pågående utgräfningen af *St Pers och St Hans* kyrkoruiner i Visby. Skrifvelsen finnes aftryckt längre fram.

Akademien anslog till vissa konserveringsåtgärder vid *Hedareds* gamla träkyrka i Skara stift ett belopp af intill 300 kronor.

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående tillvaratagande och återställande af de gamla tak- och väggmålningarna i *Mariakyrkan i Sigtuna,* restaurering af *Gumlösa* och *Verums* kyrka i Lunds stift samt rifning af *Röke* kyrka äfvenledes i Lunds stift, i hvilka ärenden Akademien den 7 sistlidne mars afgifvit utlåtanden. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden i ärendena.

Anmäldes att genom cirkulation bland Akademiens ledamöter tvenne ärenden blifvit sedan senaste sammanträdet afgjorda: 1) angående ändring af innertaket i *Bärebergs* kyrka i Skara stift och hade Akademien ur antikvarisk synpunkt ej funnit någon invändning att göra mot det framställda förslaget; 2) angående dels grafrannsakning i, dels restaurering af *Häfverö* kyrka i Ärkestiftet och hade Akademien funnit, att de föreslagna åtgärderna kunna företagas utan men för de kultur- och konsthistoriska intessena.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Gräsö* församlings i Ärkestiftet anhållan om tillstånd att omtäcka sin för närvarande med spån täckta kyrkas tak med järnplåt beslöt Akademien att, med beklagande af att allt för stora svårigheter möta för fortsatt användande af spån som täckningsmaterial, meddela det Akademien instämmer i K. Öfverintendentsämbetets erinran, det järnplåten bör svartmålas.

Med anledning af handlingar rörande vissa föreslagna restaureringsåtgärder i *Öfvergrans* kyrka i Ärkestiftet beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets förslag angående vissa förändringar i samt förenklingar af den uppgjorda restaureringsplanen, bland annat uppförande af en lättare mur i bågen mellan kyrkan och tornet, men att därvid hemställa om föreskrift, att den i fråga varande muren uppföres med den försiktighet, att de i tornbågen befintliga medeltidsmålningarna ej taga skada.

Med anledning af k. remisser af handlingar rörande *Bärebergs* församlings i Skara stift anhållan om tillstånd att utbyta kyrkans nuvarande tornur från år 1751 mot ett nytt, samt af handlingar rörande *Dala* församlings i Skara stift anhållan om tillstånd att anbringa en af artisten A. Ender i Kristiania utförd altartafla beslöt Akademien angående Bäreberg anmäla, att, enär uret ej erbjuder något arkeologiskt intresse, Akademien ej har något att erinra rörande den gjorda anhållan, och angående Dala att, vid det förhållandet att altaruppsatsen är ny, Akademien ej har någon erinran att göra.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Kongslena* församlings i Skara stift anhållan om tillstånd att i kyrkan vidtaga anordningar för den sammas uppvärmande med värmeugn beslöt Akademien att, med beklagande af att församlingen ej antagit af K. Öfverintendentsämbetet tidigare framlagda förslag till ett tidsenligt och praktiskt uppvärmande af kyrkan, utan vidhållit sitt förslag att anbringa en värmeugn, hvilken helt säkert så småningom kommer att menligt inverka å kyrkans visserligen sena men dock goda målningar, anmäla, det Akademien under för handen varande förhållanden ej har någon erinran att göra vid förslaget.[1]

Med anledning af k. remisser af handlingar rörande föreslagna restaureringsåtgärder i *Ekeby* kyrka i Strängnäs stift och i *Sollerö* kyrka i Västerås stift beslöt Akademien anmäla, att från Akademiens sida ingen erinran är att göra beträffande de ifrågasatta åtgärderna.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa restaureringsåtgärder i *Repplinge* kyrka i Kalmar stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets uttalande i ärendet, hvaraf bland annat framginge, att församlingen redan företagit en del af nämnda åtgärder, samt att Ämbetet på anförda grunder hemställt, att det skedda ej måtte föranleda någon annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att församlingen erhölle förständigande att för framtiden iakttaga hvad rörande dylika fall finnes stadgadt.[1]

Med anledning af inkommen förfrågan från kyrkoherden i *Sigtuna, St Olofs och St Pers* församlingar, huruvida Akademien godkände artisten W. Petterssons kompetens i fråga om tillvaratagande och återställande af de i Mariakyrkan i Sigtuna förekommande gamla tak- och väggmålningar, beslöts meddela, att Petterssons kompetens vore af Akademien godkänd.

Med anledning af från *Irsta* församling i Västerås stift inkommen anhållan om tillstånd, att de i Irsta kyrka befintliga

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 juni och 5 dec. 1905.

väggmålningarna, som församlingen icke önskar återställa i ursprungligt skick, måtte få öfverkalkas, att, där så påfordras, de i kyrkans kor äfvensom i stora gången befintliga enskilda grafvar, efter i vederbörlig ordning hållen grafrannsakan, må få igenfyllas och grafstenarna upptagas för att insättas på lämpliga platser i kyrkans sidoväggar, samt att inåt utvidga trappan i norra tornmuren, äfvensom att upptaga ingångsdörren genom norra tornmuren utåt, beslöt Akademien att hos Kungl. Maj:t hemställa om bifall till de tvenne första framställningarna, men däremot om afslag å den tredje rörande utvidgning af torntrappan.

Med anledning af en af *Brunflo* församling i Härnösands stift till K. Öfverintendentsämbetet ställd anhållan att få rifva den gamla kyrkogårdsmuren, hvilket ärende blifvit af Ämbetet, som ansåge det samma tillhöra Akademiens afgörande, till Akademien öfverlämnadt, beslöt Akademien att afslå den gjorda anhållan.

Herr Styffe redogjorde för den nyutkomna delen — senare afdelningens 11:e band — af Axel Oxenstiernas skrifter.

Akademiens sammanträde den 6 juni.

Anslag. På därom gjord ansökan beviljade Akademien docenten Otto v. Friesen ett anslag af 250 kronor för runologiska undersökningar innevarande sommar i Östergötland, östra Småland, Öland och Gotland.

Fasta fornlämningar. Anmäldes att från Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län hade öfverlämnats dels utdrag af Rådstufvurättens i Skara protokoll och utslag beträffande anställdt åtal om ansvar för åverkan å Brobacka fäste, dels K. Göta Hofrätts utslag å anförda besvär öfver Rådstufvurättens dom. K. Hofrätten hade ej funnit skäl göra ändring i Rådstufvurättens utslag, hvarigenom handlanden J. Ahlberg ådömdes 15 kronors böter, men hade pröfvat lagligt att, med upphäfvande af Rådstufvurättens utslag härutinnan, förplikta

Ahlberg att före den 1 oktober 1905 hafva återställt fornlämningen i dess förutvarande skick, vid äfventyr att sådant må på Ahlbergs bekostnad af vederbörande myndighet verkställas.

Frimuraresamfundet i Kalmar hade i skrifvelse den 24 nästlidne maj, med underrättelse det Stadsfullmäktige i nämnda stad för sin del bifallit en af Samfundet gjord anhållan att, i samband med en tillbyggnad å Samfundets tomt invid stadsvallen, få af angränsande valldel arrendera och nyttja ett mindre område, angifvet å en bifogad karta, hemställt om tillstånd att å merbemälde valldel låta verkställa en obetydlig afschaktning. Akademien beslöt att, enär enligt upplysning af Riksantikvarien, den ifrågavarande valldelen ej komme att i nämnvärd grad skadas af den föreslagna afschaktningen, hos Konungens Befallningshafvande i Kalmar län anmäla, det Akademien ej vill motsätta sig åtgärden, men att Akademien, då Kalmar vallar af Kungl. Maj:t äro förklarade för fornlämningar, för sin del anser tvifvelaktigt, huruvida staden äger rätt att upptaga arrendeafgift för delar af desamma.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående restaurerings- och andra åtgärder i *Häfverö* och *Ålands* kyrkor i Ärkestiftet, *Bärebergs* kyrka i Skara stift samt *Barfva* och *Ekeby* kyrkor i Strängnäs stift. Kungl. Maj:t hade funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens uttalanden i ärendena.[1]

Med anledning af k. remiss af Domkapitlets i Uppsala anhållan om tillstånd att till Gustaf Vasa-kyrkans i Adolf Fredriks församling i Stockholm byggnadskommitté för ett pris af 5,000 kronor försälja den *Uppsala domkyrka* tillhöriga, nu i Nordiska Museet förvarade äldre altardekoration, för densammas anbringande i förutnämnda kyrka, beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej har något att erinra vid den ifrågasatta åtgärden.[2]

[1] Se Akad:s prot. d. 9 maj, 4 april, d. 9 maj, 4 april och 9 maj.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande vissa föreslagna reparations- och andra åtgärder i *Lunds domkyrka* beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande i ärendet — af hvilket framginge, att Ämbetet beträffande de ifrågasatta åtgärderna funne omtäckningen af tornhattarna öfverflödig och absidhvalfvets ommurning ej tillrådlig, men att Ämbetet emot öfriga föreslagna arbeten ej funne skäl till annan erinran, än att för omläggning af trottoaren kring domkyrkan ritning borde uppgöras i och för vederbörligt bepröfvande, samt att Ämbetet vidare, med påpekande hurusom taken öfver kyrkans sidoskepp lida af liknande brister som tornhattarna, framhölle, att dessa bristers botande vore än mer trängande med hänsyn till de underliggande dekorerade hvalfkuporna — samt framhålla önskvärdheten af att bristerna å sidoskeppens tak måtte i sammanhang med öfriga reparationsarbeten afhjälpas, på sätt som K. Öfverintendentsämbetet föreslagit beträffande tornhattarna.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande sökt stadfästelse af förslag till om- och tillbyggnad af *Öfraby* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien att, med framhållande af det särdeles olämpliga och oberättigade i att enligt förslaget aflägsna eller på annat sätt göra ingrepp i nu befintliga, äldre, oskadade byggnadsdelar, till fullo instämma i K. Öfverintendentsämbetets såväl motivering som hemställan.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande *Refvesjö* församlings i Göteborgs stift anhållan om tillstånd att till De sju häradernas kulturhistoriska museum i Borås för uppgifvet pris försälja församlingens kyrka tillhöriga trenne föremål, nämligen en krucifixbild, en mässhake samt ett svärd, beslöt Akademien anmäla, det Akademien ej har något att erinra beträffande försäljningen af krucifixbilden och mässhaken, men att svärdet, enär detsamma antagligen kommit till kyrkan i sammanhang med en begrafning och således ej kan anses vara kyrkans egendom, synes ej böra få försäljas från kyrkan, hvaremot

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 juni 1906.

hinder ej torde möta för detsammas öfverlämnande som deposition.[1]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande af *Neder Lule* församling i Lule stift ifrågasatt restaurering af stegporten vid församlingens kyrkogård beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande, däri Ämbetet dels föreslagit vissa förändringar i den genom församlingens försorg uppgjorda restaureringsplanen, dels påpekat behofvet af att arbetet anförtros allenast åt fullt sakkunnig person, samt framhålla önskvärdheten af att Ämbetet sättes i tillfälle att pröfva den persons kompetens, åt hvilken arbetet kommer att uppdragas.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

12. *Åts.* I fältet: tvenne korsade gevär, omgifna af en eklöfskrans. Under geváren en sköld afsedd för årtal.

Fråns. I fältet: en åt ena sidan lagd lagerkrans med plats inuti för namn m. m. Omskrift: · EDEFORS · SOCKENS · SKYTTEFÖRENINGAR ·

13. *Åts.* I fältet: en femringad skottafla, lagd på tvenne korsade gevär. Omskrift: KIRUNA · SKYTTEFÖRENINGS · SKYTTEMEDALJ · Nederst en femuddig stjärna.

Fråns. I fältet: en krans af en dvärgbjörksranka med plats inuti för namn m. m.

14. *Åts.* Omskrift: KUNGL. SVEA INGENIÖRSKÅRS SKYTTEFÖRENING I fältet: kårens märke. (ensidig medalj).

Akademiens sammanträde den 8 augusti.

Fasta fornlämningar. Ett från Drätselnämnden i Kalmar inkommet förslag till konserverande af Västerport i Kalmar blef af Akademien godkändt, ehuru Akademien hellre sett att Drätselnämnden antagit det af herr Ekhoff upprättade förslaget.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af gjord förfrågan angående dekorationsmålaren K. E. Nordströms kom-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.

petens till restaurerande af målningarna i *Häfverö* kyrka beslöt Akademien meddela, att Nordströms kompetens vore af Akademien godkänd.

Med anledning af k. remiss rörande ifrågasatt restaurering af *Rådmansö* kyrka i Ärkestiftet beslöt Akademien, under erinran att kyrkan vore byggd åren 1816—1819, meddela, att Akademien ej hade annat tillägg att göra till K. Öfverintendentsämbetets i ärendet afgifna utlåtande än en hemställan om föreskrift, att, därest grafvar förekomma under kyrkans golf, grafrannsakan må i vederbörlig ordning företagas.[1]

Med anledning af *Helga Trefaldighetsförsamlingens* i *Uppsala* till Akademien remitterade ansökan om stadfästelse å ansökningen bifogade ritningar till inredningsföremål för församlingens kyrka beslöt Akademien instämma i Uppsala domkapitels utlåtande i ärendet.[2]

Med anledning af k. remiss rörande *Irsta* församlings i Västerås stift ansökan om tillstånd att ånyo öfverkalka de under pågående reparation af kyrkan delvis blottade målningarna från medeltiden beslöt Akademien, att, enär de blottade partierna blifvit genom Riksantikvariens försorg undersökta och fotograferade, tillstyrka bifall till den gjorda ansökningen, under förbehåll att den nya öfverkalkningen verkställes utan föregående skrapning af de målade partierna.[1]

På grund af k. remiss angående en från pastorsämbetet i *Skifvarps* församling gjord anhållan att få öfverkalka en del nyligen upptäckta väggmålningar från medeltiden beslöt Akademien att, då målningarna voro af stort kulturhistoriskt intresse, hemställa, det tillstånd till deras öfverkalkande icke måtte gifvas.[3]

Efter anmälan från pastorsämbetet i *Åhus* församling, Lunds stift, att målningar upptäckts i Åhus kyrka, hade Riksanti-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 sept. 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 5 dec. 1905.
[3] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 nov. 1905.

kvarien besiktigat målningarna och därvid funnit dem i den grad skadade, att deras restaurering ej var möjlig. På grund häraf och då Riksantikvarien låtit i naturlig storlek afbilda målningarna, beslöt Akademien för sin del förklara, att målningarna finge ånyo öfverkalkas dock med iakttagande af i dylika fall bruklig försiktighet.

Med anledning af k. remiss af en föreslagen anordning af värmeledning i *Fårö* kyrka, Visby stift, i hvilket ärende K. Öfverintendentsämbetet i sitt utlåtande yttrar, att det synes mindre värdigt att i kyrkans norra korsarm anbringa en afdelningsvägg för den tillämnade värmekammaren, men att Ämbetet likväl af ekonomiska skäl icke yrkar på någon ändring i det inkomna förslaget, beslöt Akademien, att, enär Fårö kyrka är den enda på Gotland, som saknar intresse ur arkeologisk synpunkt och den ifrågavarande korsarmen är ett i mycken sen tid tillkommet tillägg, meddela, det Akademien saknar anledning att afstyrka bifall till det af församlingen ingifna förslaget till anordning af värmekammaren.[1]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

15. *Åts.* I öfre delen af fältet krönt klot med tre kronor mellan två liggande lejon, där bakom en grupp af sex fanor samt gevär och sablar. I nedre delen af fältet:

KUNGL. SVEA LIFGARDES
UNDEROFFICERARES
SKYTTEFÖRENING

Fråns. En krans, inom hvilken plats för namn e. d.

16. *Åts.* I fältet ett stiliseradt Ö med ett hjorthufvud, Östersunds stads vapen, bakom hvilket två korslagda gevär. Omskrift: ÖSTERSUNDS SKYTTEGILLE.

Fråns. I fältet: ett fjällandskap. Under landskapet plats för namn m. m. Åt ena sidan en grankvist.

17. *Åts.* I fältet: Svea stående i ett landskap, kartusch för antal point samt å ett band FÖR · HEM · OCH · HÄRD Omskrift: SKYTTEFÖRENINGEN · ENIG ·

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 12 sept. 1905.

Fråns. Byggnader m. m. samt en kartusch för namn m. m.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 11 september.

Fasta fornlämningar. En inkommen framställning, huruvida en del å egendomen Torstorp i Grimetons sn på en kulle befintliga cirkelformiga stenringar, resta stenar och upphöjningar i marken utgjorde hinder för kullens uppodlande, blef af Utskottet besvarad sålunda, att, då platsen i fråga är ett sedan gammalt kändt graffält, tillstånd till dess uppodling ej kan lämnas.

Inkomna ansökningar att på angifna grunder få borttaga ett röse å Elin Stommen, Göteved sn, Västergötland, en större grafhög belägen invid Halmstads stenhuggeriaktiebolags stenbrott i Söndrums sn samt några smärre grafhögar vid Liden i Blidsbergs sn, Västergötland biföllos, enär samtliga fornlämningar blifvit för Akademiens räkning undersökta samt praktiska skäl talade för ansökningarnas beviljande.

Akademiens sammanträde den 12 september.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens hedersledamot samt mångårige preses herr O. M. Björnstjerna och dess arbetande ledamot herr Ljunggren sedan senaste sammanträdet aflidit.

Akademien beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla om proposition till nästa års Riksdag angående förhöjning dels af anslaget till samlingarna från 6,000 till 9,000 kronor, dels af anslaget till vetenskapliga biträden och vaktbetjänte från 4,000 till 8,000 kronor.[1]

Berättelser från herr Th. L. Langer angående fornlämningar inom Valbo härad i Dalsland, äfvensom redogörelser för Kulturhistoriska Föreningens för Södra Sverige verksamhet 1904 —1905 och för Malmö Museums förvaltning och tillväxt 1904 hade inlämnats.

---

[1] Se Akad:s prot. d. 10 okt. och 6 sept. 1904. Förhöjningarna i anslagen hafva af Riksdagen 1906 beviljats.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af k. remiss af ritningar till inre reparation och dekorering af *Klara församlings kyrka* i Stockholm, restaurering af *Spånga* kyrka i Ärkestiftet och *Bogsta* kyrka i Strängnäs stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets yttranden i ärendena samt beträffande Klara kyrka anhålla om föreskrift, dels att undersökning verkställes, huruvida äldre målningar finnas under putsen, dels att den nya värmeledningen ej får komma i beröring med någon vid senaste grafrannsakning bevakad graf.[1]

I anledning af k. remiss angående ritningar till restaurering af *Sankt Lars* församlings kyrka i Linköping beslöt Akademien påminna om det intresse, som är fäst vid det åldriga tornet, särskildt i afseende på däri förekommande våningsanordningar, men i öfrigt instämma med K. Öfverintendentsämbetets utlåtande.[1]

Med anledning af k. remiss af Hemmesjö-Tegnaby församlings af Växjö stift ansökan om befrielse från skyldigheten att underhålla *Hemmesjö gamla kyrka* samt om tillstånd att för undvikande af olycksfall nedtaga därå befintlig takstol beslöt Akademien tillstyrka bifall till den gjorda ansökningen.[1]

Med anledning af k. remiss angående föreslagen restaurering af *Ödestugu* församlings kyrka i Växjö stift ansåg Akademien sig endast behöfva framhålla, att underhandlingar påginge för att åt Statens Historiska Museum förvärfva i kyrkan befintliga delar af gamla takstolen samt en under sakristians takkant sittande skulpterad bjälke.[1]

Med anledning af förnyad k. remiss angående restaurering af *Fru Alstads* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien förklara, att, då församlingen gått in på alla de förändringar i restaureringsplanen, som Akademien i sitt tidigare utlåtande föreslagit, har Akademien intet vidare att tillägga i ärendet.[1]

I anledning af k. remisser angående ritningar till vissa åtgärder i *Hörsne* och *Lojsta* kyrkor på Gotland beslöt Aka-

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 nov. 1905.

demien anmäla, att från Akademiens sida intet vore att erinra i fråga om de föreslagna åtgärderna.[1]

I anledning af k. remiss angående ritningar till nya dörrar och ett vindfång i *Linde* kyrka af Visby stift beslöt Akademien hemställa, att kordörren, som är af stort antikvariskt intresse, icke måtte få ändras.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

18. *Åts.* I fältet: en kartuschformad sköld under murkrona. På skölden bokstäfverna I · K · A · Omskrift: · IDROTTSKLUBBEN · ATLE · 1905

Fråns. I fältet åt ena sidan: en eklöfskvist, nedtill en inskriftstafla.

19. *Åts.* I fältet: Södermanlands vapen under hertiglig krona samt tvenne ekkvistar. Omskrift: HÖGSJÖ SKYTTEGILLE

Frånsidan slät.

20. *Åts.* Fältet styckadt i tre delar, i de tre delarne: Sveriges tre kronor, Skånes griphufvud och Hälsingborgs fäste (ur stadens sigill). Omskrift: HELSINGBORGS SKYTTESÄLLSKAP

Fråns. En eklöfskrans.

21. *Åts.* Omskrift: PITEÅ SKYTTEFÖRENING Fältet tomt.

Fråns. I fältet: två sköldar med Norrbottens och Pite stads vapen fästa på en tredelad ekgren.

22. *Åts.* I fältet: Örebro läns vapenbilder å en kartusch omgifven af en eklöfskrans.

Fråns. I fältet å sex rader: FÖR LÅNGVARIGT OCH NITISKT · ARBETE I BOLAGETS · TJÄNST. Därunder plats för namn. Omskrift: ÖREBRO · LÄNS · BRANDSTODS · BOLAG

23. *Åts.* I fältet: en på en strand sittande kvinna sträcker med högra handen upp en krans, i vattnet synas simmare. Omskrift: STOCKHOLMS KAPPSIMNINGSKLUBB

Fråns. En ekkvist samt plats för namn.

24. *Åts.* I fältet: Sveavapnet med krona omgifvet af korslagda fanor och gevär samt kvistar. Omskrift: SOLNA SKYTTE-FÖRENING

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 7 nov. 1905.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 mars 1906.

Fråns. I fältet: en knäböjande och en liggande skytt i ett landskap, där Solna kyrktorn synes i fonden. Omskrift: FÖR FRIHET OCH FÄDERNESLAND

25. *Åts.* I fältet: två skolgossar med gevär, den ene knäböjande. Omskrift: SKOLUNGDOMENS · I · STOCKHOLM · SKYTTEFÖRENING Nederst: STIFTAD · 1902

Fråns. I fältet: Sveavapnet omgifvet af en tallkvist och ett band med inskrift: FÖR FOSTERLANDET. Därunder plats för namn m. m.

26. Ett inlämnadt förslag till plakett erinrande om Andrées nordpolsfärd godkändes så lydande: ett landskap med en däröfver sväfvande ballong, i nedre högra hörnet en porträttmedaljong med omskrift: S · A · ANDRÉE Inskrift för öfrigt: TILL · MINNE · AF · ANDRÉES STRINDBERGS · O · FRÆNKELS NORDPOLSFÄRD AF · SVENSKA · SÄLLSKAPET FÖR · ANTROPOLOGI · OCH · GEOGRAFI · 1905 I öfre högra hörnet på två rader: DEN · 11 · JULI 1897

Föredrag. Herr Montelius redogjorde för den arkeologiska kongressen i Aten och de därmed förbundna utflykterna till i arkeologiskt afseende märkliga platser i Grekland och Mindre Asien, hvari han deltagit som Sveriges och Akademiens ombud.

Akademiens sammanträde den 3 oktober.

Akademiska ärenden. Till e. o. amanuens antog Akademien på gjord ansökan filosofie kandidat Otto Frödin.

Fasta fornlämningar. Herr Ekhoff anmälde, att det bekanta *korsvirkshuset* gentemot Sankt Hans och Sankt Pers kyrkoruiner i Visby hade, för att för framtiden kunna bevaras, förflyttats till den af staden Visby nyligen inköpta Burmeisterska gården vid strandgatan, där det tillsammans med det därstädes år 1661 af Burmeister inredda huset, hvilket är ämnadt att delvis återställas i ursprungligt skick, komme att framställa en kulturhistorisk bild af stort intresse. Det nu flyttade korsvirkshuset var på dess gamla plats redan försåldt till bränsle, då det för att räddas från detta öde hade preliminärt inköpts af Skansen.

Enär emellertid dess flyttning dit säkerligen skulle hafva medfört synnerligen stora svårigheter, samt för att åt Visby bevara det märkliga fornminnet, hade Skånsens dåvarande styresman doktor Gunnar Hazelius medgifvit, att köpet finge öfverlåtas på doktor Ekhoff. Medel till husets förflyttning samt detsammas uppsättande å den nya platsen och återställande så vidt möjligt i ursprungligt skick hade erhållits dels efter upprop utfärdadt af artisten A. H. Hägg, byggmästaren N. Pettersson och doktor Ekhoff genom insamling, dels genom bidrag från Visby ruiners förevisningsmedel, hvarjämte Akademiens Förvaltningsutskott för ändamålet behagat anslå 200 kronor. Sistnämnda anslag hade emellertid hittills ej behöft anlitas och torde detsamma komma att visa sig obehöfligt. Enär en del åtgärder, särskildt målningsarbete i husets inre, återstode, hade räkenskaperna ej kunnat afslutas, men komme omkostnaderna att uppgå till omkring 3,000 kronor. Byggnadsarbetet hade med vanlig omsorg och noggrannhet utförts af byggmästar N. Pettersson i Visby. Arbetet med återställande samt kompletterande af den ursprungliga färgdekorationen i husets inre, hvilket arbete skulle företagas nästkommande vår, var uppdraget åt artisten W. Pettersson.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Med anledning af k. remiss af ritningsförslag till två nya fönster i tornet å *Bärebergs* kyrka i Skara stift beslöt Akademien, sedan erinradt blifvit, att kyrkan vore af enkel beskaffenhet och genom vidtagna ombyggnader utan större intresse, att instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande i ärendet.

Med anledning af k. remiss af en framställning från K. Öfverintendentsämbetet i fråga om bland annat den kontroll, hvarunder med statsbidrag understödda restaureringsarbeten i *Strängnäs domkyrka* böra utföras, beslöt Akademien ej mindre att, med erinran om sitt den 3 mars 1903 afgifna utlåtande angående domkyrkans restaurering, vidhålla däruti gjorda hemställanden samt därutöfver särskildt anhålla om bestämmelse,

att detaljritningarna, för så vidt de beröra ändring af eller tilllägg till de gamla arkitektoniska anordningarna, skola underställas Akademien, än äfven att i öfrigt i hufvudsak instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande.

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande föreslagen restaurering af *Sala* stadsförsamlings kyrka beslöt Akademien, sedan meddelats, att kyrkans byggande påbörjats 1635 och fullbordats 1641, att tornet nedfallit sistnämnda år samt att kyrkan undergått en större eldsvåda 1736, att instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande, men att därutöfver särskildt framhålla önskvärdheten af återställandet af Hartzellska och Piehlska grafvarna.

Akademien beslöt ingå till Konungens Befallningshafvande i Gotlands län med anhållan, det åtgärder måtte vidtagas för att vid snart förestående ny utarrendering af *Roma* kungsgård i arrendekontraktet intaga bestämmelser i ändamål att för framtiden bevara ej mindre de fasta och lösa lämningarna af klostret än äfven de öster om klosterkyrkan befintliga från medeltiden härstammande fiskdammarna.

Herr Ekhoff anmälde, att arbetet med kompletterande och återuppsättande i *Hölö* kyrka i Strängnäs stift af ett i kyrkan förut befintligt, i olika stenarter utfördt, praktfullt monument öfver Karl Sture — död 1598 — och dennes hustru blifvit under sistlidne sommar och höst fullbordadt, med undantag af återställande af monumentets polykroma utsmyckning, hvilket arbete måste uppskjutas till blidare och ljusare årstid. De söndertagna och betydligt defekta delarna af monumentet hade af herr Ekhoff år 1902 i samband med då pågående restaurering af kyrkan anträffats i en grafkällare under kyrkans golf, dit de vid en föregående reparation af kyrkan på 1790-talet blifvit på ett särdeles vårdslöst sätt undanskaffade. Det betydande arbetet med uppgörande af rekonstruktions- samt arbetsritningar hade benäget och utan ersättning utförts först af Akademiens korrespondent, arkitekten K. A. Berlin samt, sedan herr Berlin afflyttat från Stockholm, af arkitekten Rudolf

S. Enblom å Djursholm. Stenhuggeriarbetet hade utförts af firman Ericsson och Kjellström. Uppdraget med återställandet af den polykroma utsmyckningen var lämnadt åt artisten Wilhelm Pettersson. De nödiga medlen för monumentets återställande, uppgående till omkring 2,500 kronor, hade erhållits genom bidrag af Hans Maj:t Konungen, Deras Kungl. Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan samt enskilda personer.

Herr Ekhoff anmälde vidare, att likaledes under sist förflutna sommar ett å *Ytter Selö* kyrkogård i Strängnäs stift befintligt grafmonument öfver Hans Åkesson Soop — död 1619 — och dennes hustru Elin Ericsdotter Kagg blifvit restaureradt. Monumentet, som torde vara det enda i sitt slag i Sverige, består af en på ovanligt höga sidoväggar hvilande grafhäll med de dödas bilder i relief, öfvertäckt af ett af fyra grofva, murade sandstenskolonner uppburet, spåntäckt valmtak. Restaureringsarbetet, som omfattat läggande af ny grund för monumentets olika delar samt detsammas ommurande jämte hopfogande af den i flera delar spruckna grafhällen hade synnerligen omsorgsfullt utförts af byggmästare A. Felldin i Uppsala. Omkostnaderna hade uppgått till 550 kronor och hade medel härtill erhållits genom insamling på enskild väg.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

27. *Åts.* I fältet: Hans Maj:t Konungens bild, under förutsättning af därtill lämnadt bifall. Omskrift: OSCAR · II · SVERIGES · OCH · NORGES · KONUNG ·

Fråns. I fältet: en namnplatta omgifven af en lager- och en ekkvist. Öfverst en femuddig stjärna. Omskrift: SLÖJD- OCH · INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN · I · SKARA · 1905 ·

28. *Åts.* I fältet: Enköpings stads vapen under murkrona. Omskrift: * ENKÖPINGS * SKYTTEGILLE *

Fråns. I fältet: en eklöfskrans med plats inuti för namn m. m.

Föredrag. Herr Montelius framlade för Akademien och redogjorde för ett nyutkommet arbete »Der Reihengräberfund von Gammertingen» af I. W. Gröbbels.

Akademiens sammanträde den 7 november.

Akademiska ärenden. Meddelades att Akademiens förre hedersledamot och mångårige preses, framlidne generalmajor O. M. Björnstjerna till Akademien testamenterat en summa af 10,000 kronor.

Anslag. Meddelades att Kungl. Maj:t anvisat ett belopp af 500 kronor åt docenten vid Uppsala universitet, doktor Lennart Kjellberg, för att sätta honom i tillfälle att låta revidera en del kartor och planer, afsedda att åtfölja ett arbete öfver utgräfningarna vid Larissa i Mindre Asien, samt att Riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, på extra stat för 1906 anvisat ett belopp af 5,000 kronor till Kulturhistoriska Museet i Lund.

Akademien tilldelade amanuensen Eric Ihrfors i Vadstena ett belopp af 300 kronor såsom ersättning för två af denne inlämnade volymer, innehållande afskrifter ur kyrkoarkiv.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående reparation och dekorering af *Klara kyrka* i Stockholm, reparation af *Spånga* kyrka i Uppsala stift, restaurering af *Sankt Lars* kyrka i Linköping, ritningar till orgelfasad och altarring i *Bogsta* kyrka i Strängnäs stift, befrielse för Hemmesjö-Tegnaby församling i Växjö stift att underhålla *Hemmesjö* gamla kyrka, restaurering af *Ödestugu* kyrka i Växjö stift, restaurering af *Fru Alstads* kyrka i Lunds stift. Kungl. Maj:t hade funnit godt fatta beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtande i ärendena.[1]

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående förslag till uppvärmningsanordning och ny glasfyllnad i två fönster i *Hörsne* kyrka i Visby stift, samt förslag till uppvärmningsanordning m. m. i *Lojsta* kyrka i samma stift. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden.[1]

Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående en från kyrkoherden i Västra Nöbbelöfs och Skifvarps församlingar insänd

[1] Se Akad:s prot. d. 12 sept. 1905.

ansökan om tillstånd till öfverkalkning af vissa i *Skifvarps* kyrka funna gamla målningar, hvilken af Akademien den 8 augusti 1905 afstyrkta ansökning Kungl. Maj:t icke funnit skäl att bifalla.

Med anledning af k. remiss af handlingar angående restaurering af samma kyrka beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtande, i hvilket hemställts om vissa förändringar i församlingens förslag, och hade Ämbetet därjämte med afseende å det betänkliga åsidosättande af gällande författningar i ämnet, som vederbörande låtit komma sig till last, hemställt det Kungl. Maj:t måtte vid fattande af beslut i ärendet förklara sitt misshag med hvad sålunda blifvit från församlingens sida åtgjordt, samt meddela förständigande att för framtiden noggrant iakttaga hvad i förevarande hänseende finnes föreskrifvet. Riksantikvarien meddelade beträffande ärendets förlopp följande:

att Kungl. Maj:t den 18 augusti 1893 på tillstyrkan af Akademien medgifvit, att de då blottade partierna af målningarna i Skifvarps kyrka finge ånyo öfverkalkas, sedan de blifvit för Akademiens antikvariskt topografiska arkiv fotograferade, samt med villkor att öfverkalkningen verkställes med sådan försiktighet, att målningarna däraf ej skadas,

att domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin i bref till Riksantikvarien den 7 sistlidne juni meddelat, att i Skifvarps kyrka i dessa dagar upptäckts kalkmålningar i hvalfven — d. v. s. andra partier än de år 1893 till öfverkalkning medgifna — samt att dessa målningar åter öfverkalkats och således förstörts utan att de ens blifvit sedda, än mindre aftecknade eller beskrifna af någon sakkunnig, hvarjämte af brefvet framginge att Skifvarps moderkyrka Västra Nöbbelöf år 1903 under samma kyrkoherde blifvit grundligt restaurerad, utan att någon anmälan därom gjorts till Kungl. Maj:t,

att Riksantikvarien med anledning af förestående meddelande i bref till Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län den 10 samma juni månad anhållit, det Konungens Befall-

ningshafvande ville utfärda förbud för vidare öfverkalkning af målningarna i Skifvarps kyrka samt af pastorsämbetet infordra och Riksantikvarien meddela bland annat dels förklaring öfver det af Riksantikvarien anmälda tillvägagåendet, dels uppgift, när Kungl. Maj:ts tillstånd blifvit gifvet till pågående restaurering af kyrkan,

att K. Öfverintendentsämbetet i skrifvelse den 13 bemälde juni månad meddelat Riksantikvarien, det Ämbetet samma dag förordnat e. o. arkitekten hos Ämbetet, förbemälde domkyrkoarkitekt Wåhlin att afresa till Skifvarps kyrka för inhämtande af upplysning angående omfattningen och beskaffenheten af redan utförda eller ytterligare afsedda arbeten å kyrkobyggnaden,

att af remisshandlingarna framginge, att församlingen först den 19 i sagda juni månad till Kungl. Maj:t ingått med här ofvan anförda ansökan om stadfästelse af ritningar till restaureringsåtgärderna i kyrkan,

att kyrkoherden i församlingen den 23 samma juni månad afgifvit den ofvan nämnda infordrade förklaringen till Riksantikvarien, hvaraf hufvudsakligen framginge, att »allt arbete inne i kyrkan är nu inställdt till dess Kungl. Maj:t, hos hvilken arbetet är anmäldt, lämnat sitt tillstånd därtill»,

samt slutligen att således af det anförda framginge, det församlingens kyrkoherde tydligen med afsikt åsidosatt gällande författning i ämnet samt att han därtill låtit ett dylikt tillvägagående komma sig till last ej allenast beträffande Skifarps kyrka utan äfven i fråga om pastoratets hufvudkyrka Västra Nöbbelöf.

Akademien beslöt erinra om det beklagliga förhållandet, att ett dylikt åsidosättande af gällande författning ägt rum äfven i fråga om andra kyrkor såsom exempelvis Trelleborg, Tranås och Ed, hvarom Akademien på sin tid gjort anmälan hos Kungl. Maj:t, och angående hvilka kyrkor Kungl. Maj:t förklarat sitt misshag med vederbörandes tillvägagående, samt hemställa om föreskrift dels om uppsättande på lämplig

plats i kyrkan af ett därstädes befintligt Karl XI:s namnchiffer och vapen, dels om vidtagande af de vanliga åtgärderna för de kultur- och konsthistoriska intressenas skyddande.[1]

Med anledning af k. remisser af handlingar rörande ritningar till dekorering m. m. i *Julita* kyrka i Strängnäs stift och ritnings- och kostnadsförslag till nya fönster i *Ekeby* kyrka i Visby stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtanden.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar angående ritnings- och kostnadsförslag till tillbyggnad m. m. af *Moheda* församlings kyrka beslöt Akademien, enär af remisshandlingarna framginge, att såväl enligt det af församlingen uppgjorda förslaget som enligt K. Öfverintendentsämbetets ändringsförslag kyrkans äldre delar, särskildt kor och absid, komme att oförändrade kvarstå, anmäla att, då ingen anledning förelåge att i öfrigt närmare ingå på någotdera förslaget, Akademien ej hade någon erinran att göra.[2]

En från Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförenings styrelse inkommen anhållan om tillstånd för föreningen att på egen bekostnad lägga tak på *Bokenäs* gamla kyrka, som kvarstår såsom ruin, samt att närmaste uppsynen öfver kyrkan måtte uppdragas åt föreningen, bifölls.

Medaljer. Följande förslag godkändes:

29. *Åts.* I fältet: D. M. A. Möllers bröstbild. Omskrift: D. M. AXELIUS MÖLLER PROFESSOR ASTRONOMIÆ LUNDENSIS. Nederst: N. 1830 O. 1896.

Fråns. I fältet: ett astronomiskt observatorium (Lunds) och där ofvan å himmelen en komet. Omskrift: ARCANA COELESTIA INVESTIGAVIT JUVENTUTI EXHIBUIT. I afskärningen: SOCIO RERUM COELESTIUM SCRUTATORI REG. ACAD. SCIENT. SUEC. MCMVI.

30. *Åts.* I fältet: konsul N. Perssons bröstbild. Omskrift: 1836 · DEN 20 JANUARI · 1906 På sidorna om bilden: NILS PERSSON.

---

[1] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 9 jan. 1906.
[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 8 maj 1906.

Fråns. I fältet: inskrift på sex rader: GÄRD · AF VÖRDNAD · OCH TILLGIFVENHET · FRÅN TACKSAMMA TJÄNSTEMÄN Däromkring en krans af rosor.

31. *Åts.* I fältet: ett stiliseradt griphufvud med plymförsedd krona. Omskrift: AUSÅS · OCH STRÖFVELSTORPS SKYTTEFÖRENING *

Fråns. En tregrenad lagerkvist. Däröfver inskriften: FÖR HEM · OCH HÄRD

Föredrag. Herr Ekhoff lämnade en af kartor belyst redogörelse för sommarens fynd af en dansk-gutnisk massgraf vid Korsbetningen, minne efter det stora slaget med danskarne 1361 utanför Visby.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 december.

Fasta fornlämningar. En af Johan Petter Jonasson i Karaby Västergård i Ås sn, Småland, ingifven framställning om tillstånd att för ett byggnadsföretag borttaga en å hans ägor befintlig forntida grafhög bifölls, enär fornlämningen blifvit för Akademiens räkning undersökt.

Genom Konungens Befallningshafvande i Jämtlands län hade inkommit en af Drätselkammaren i Östersund gjord framställning om flyttning af den å Frösön uppresta runstenen till en plats midt emot å fastlandssidan och hade från Frösö kommun tillika inlämnats en annan framställning med begäran att runstenen ej måtte flyttas. Utskottet fann ej skäl föreligga att bifalla framställningen om stenens flyttning.

En af ägarne af tomten nr 48 i Skara inlämnad ansökan att få nedrifva vissa vid grundgräfningar å tomten funna murar bifölls, enär platsen blifvit för Akademiens räkning undersökt.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Från kyrkorådet i *Bromma* församling hade till Akademien inkommit en framställning om tillstånd att af praktiska skäl utvidga den i väster belägna ytterporten till kyrkan. Som denna är af modernt ursprung beslöt Förvaltningsutskottet bevilja den gjorda ansökan.

Akademiens sammanträde den 5 december.

Akademiska ärenden. Akademiens nyvalde ledamot herr Danielsson tog inträde med uppläsande af en afhandling om »det äldsta kända fyndet af etruskiska inskrifter från Viterbo.»

Valdes:

till preses herr Afzelius,
» ledamöter i Förvaltningsutskottet hrr Wedberg och Wieselgren,
» suppleanter i detsamma hrr Wirsén och Ekhoff,
» ledamöter af Historiska Nämnden hrr Styffe, Annerstedt och Emil Hildebrand,
» ledamöter af Antikvariska Nämnden hrr Hans Hildebrand, Retzius och Ekhoff,
» revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Brate och Hjärne,
» revisorssuppleant hr Salin.

Till arbetande ledamot valdes f. d. professor Karl Johan Warburg.

Det Letterstedtska stipendiet för utrikes resor tilldelades filosofie doktor Knut Stjerna och ett inrikes Letterstedtskt resestipendium tilldelades Akademiens e. o. amanuens, fil. lic. O. Janse.

Anslag. Akademien beviljade en summa af 300 kronor såsom ersättning åt lic. O. V. Wennersten för dennes arbete under sommaren vid gräfningarna på Korsbetningen utanför Visby.

Kyrkor och kyrkliga fornlämningar. Meddelades Kungl. Maj:ts beslut angående försäljning till Gustaf Vasa-kyrkan i Stockholm af en altardekoration tillhörig *Uppsala domkyrka* samt föreslagna restaurerings- och reparationsåtgärder i *Gräsö* och *Öfver-Grans* kyrkor i Ärkestiftet, ny altartafla i *Dala* kyrka, restaurering af *Bärebergs* kyrka och ny värmeledning i *Kongslena* kyrka, alla tre i Skara stift, restaureringsåtgärder i *Strängnäs domkyrka*, *Sala stadsförsamlings* kyrka och *Sollerö* kyrka i Västerås stift, försäljning och deposition af vissa föremål från *Refvesjö* kyrka i Göteborgs stift, anskaffande af nya bänkar i

Repplinge kyrka i Kalmar stift, restaurering af stegporten vid *Neder Lule* kyrka i Lule stift samt ny värmledning i *Lärbro* kyrka i Visby stift. Kungl. Maj:t hade fattat beslut i öfverensstämmelse med Akademiens utlåtanden i ärendena.[1]

Anmäldes till protokollet, att efter cirkulation bland Akademiens ledamöter en af *Häfverö* församling gjord ansökan att få utbyta en gammal glaskrona i kyrkan mot en ny metallkrona af Akademien tillstyrkts och sedermera blifvit af Kungl. Maj:t godkänd.

Från förre jägmästaren E. G. Hjort hade till Akademien inkommit en ansökan att få förvärfva, restaurera och till Kisa kyrka öfverlämna en i *Västra Eneby kyrka* förvarad tafla framställande korsfästelsen och de tolf apostlarna. Akademien beslöt bevilja denna anhållan under villkor, att restaurationsarbetet endast anförtroddes åt en person, hvars kompetens är af Akademien godkänd.

Med anledning af k. remisser af handlingar rörande restaurering af *Östra Vemmerlöfs* kyrka i Lunds stift och *Stånga* kyrka i Visby stift beslöt Akademien instämma i K. Öfverintendentsämbetets utlåtanden i ärendena.[2]

Med anledning af k. remiss af handlingar rörande försäljning och öfverflyttande af *Lysekils* gamla träkyrka i Göteborgs stift till Malmön, där den skulle tjänstgöra som kapell, hvarvid en del af inventarierna skulle komma att medfölja och resten kvarstanna inom församlingen, beslöt Akademien tillstyrka bifall till det framställda förslaget.[2]

Medaljer. Följande förslag godkändes:

32. *Åts.* I fältet: Uppsala stads vapen. Omskrift: UPPSALA SKYTTEGILLE Nederst: 1861 Ofvan ovalen en murkrona. *Fråns.* Slät.

33. *Åts.* I fältet: Direktör Kellgrens bröstbild. Omskrift: JONAS · HENR. · KELLGREN

---

[1] Se Akad:s prot. d. 6 juni. 9 maj, 3 okt., 9 maj, 3 okt., 9 maj, 6 juni, 9 maj och 6 juni 1905.

[2] Kungl. Maj:ts beslut, se Akad:s prot. d. 6 febr. 1906.

Fråns. I fältet åt ena sidan: en ek- och en lagerkvist, sammanbundna med fladdrande band. Inskrift:

VIRO · OPTIME

DE · MEDICA · ARTE

GYMNASTICA · MERITO

VERA · MAGISTRI · OPERIS

ÆSTIMATIONE

DISCIPULI

MDCCCCVI

34. *Åts.* Direktör Holms bröstbild. Inskrift öfver bilden: GUSTAF · BIRGER · ANDERS · HOLM Under bilden inom ram på fyra rader: TJUGUFEM · ÅR · VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR · FÖR · AKTIEBOLAGET P · A · NORSTEDT · & · SÖNER DEN · 21 · MARS · 1879—1904

Fråns. Slät.

Akademiens skrifvelse till Kungl. Maj:t angående friläggande af Sankt Hans och Sankt Pers kyrkoruiner i Visby.[1]

Till Konungen.

De åt aposteln Petrus samt Johannes döparen fordom helgade kyrkorna Sankt Hans och Sankt Per i Visby lågo ej endast såsom de båda systerkyrkorna Drotten och Sankt Lars i nämnda stad i omedelbart grannskap af hvarandra, utan voro rent af med hvarandra sammanbyggda. Härigenom samt genom plananläggning och utförande i öfrigt äro ifrågavarande kyrkor att räkna till de egendomligaste och intressantaste på Gotland, ja i Sverige och öfverhufvud taget i hela Norden. Lämningarna af desamma hafva intill senaste tid varit till största delen öfvertäckta af jord och grus, och ännu dölja sig betydande delar af desamma under öfverlagrande massor. Många drag i deras anordning äro således ännu olösta gåtor. Ett fullständigt utgräfvande och blottläggande af dessa märkliga ruiner måste därför betecknas såsom synnerligen viktigt för den kulturhistoriska forskningen. För Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien har det också sedan länge varit ett önskemål att blifva i tillfälle att företaga en fullständig undersökning af den vidsträckta ruinplatsen, och hafva under en följd af år olikartade åtgärder härför vidtagits, utan att dock hittills leda till önskadt resultat.

Ruinplatsen är belägen inom tomterna nr 4½ och 10 i Strandrotans fjärde kvarter, hvilka tomter bestå af dels krono- och kyrkojord, dels stads- och frijord.

Redan under hela 1890-talet, ja ännu längre tillbaka hafva upprepade gånger Riksantikvarien samt ombud för Akademien

[1] Se Akad:s prot. d. 9 maj 1905.

underhandlat med olika myndigheter i Visby beträffande möjligheten af ett samarbete mellan Akademien och staden Visby för ruinernas friläggande.

Den 15 mars 1897 ingick Akademien till Eders Kungl. Maj:t med underdånig skrifvelse, i hvilken Akademien bland annat med förmälan, ej mindre att Visby stads Drätselkammare låtit utgräfva och planera de delar af stadsjord, som förekomma inom tomterna 4½ och 10 i Strandrotans fjärde kvarter i Visby, än äfven att samma Drätselkammare hos Akademien anhållit om rättighet att för utläggande till allmän plats verkställa utgräfning och planering af vissa delar af kronans mark i ofvannämnda tomter, samt med anmälan, att Akademien ej ansåge det tillkomma Akademien att i ärendet besluta, hvarför Akademien hemställt om nådigt bifall till berörda anhållan. Öfver Akademiens underdåniga framställning infordrade Eders Kungl. Maj:t underdåniga utlåtanden af bland andra Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands län samt Stadsfullmäktige i Visby, och anförde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 1 maj 1897 därvid,

att af ifrågavarande tomter den under nr 4½ begagnades af vice häradshöfding W. S. Engström och den under nr 10 af handlanden A. A. Johansson, af hvilka den förre till Kronan erlade årlig tomtöresafgift af 8 kr. 97 öre och den senare en afgift af 1 kr. 14 öre,

att dessa tomter blifvit, sedan Kungl. Maj:t uti nådigt bref till Serafimerordensgillet den 6 nov. 1874 lämnat tillstånd till utbyte af en del Visby hospital tillhöriga tomter inom staden emot åkerjord utom staden, icke intagna uti detta byte, utan skulle de jämte åtskilliga andra, såsom belägna i närhet af kyrkoruinerna, ifrån bytet undantagas,

att dessa tomter ej heller sedermera utlämnats till begagnande åt enskilde emot infäste, såsom förut varit vanligt, utan hade de innehafts af dem, hvilka förvärfvat sig äganderätt till de i grannskapet, delvis å kronans jord uppförda husen, hvarefter årlig tomtöresafgift af dem erlagts,

att, då Drätselkammaren i Visby förklarat sig vilja lämna ersättning för stängsel m. m., frågan om sådan godtgörelse torde böra bero på särskild åtgärd,

samt att beträffande tomtöresafgiften nuvarande innehafvarne af tomterna borde, om begagnanderätten upphörde, befrias från densamma, innehafvaren af nr 10 från hela beloppet och innehafvaren af nr 4½ från så stor del däraf, som motsvarade den jord, hvilket borde ordnas, antingen så att denna afgift efterskänktes eller att den komme att utbetalas af Visby stad

och förordade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nådigt bifall till ansökningen på det sätt Akademien hemställt. Stadsfullmäktige i Visby anförde emellertid, att, enär till följd af åtskilliga mellankomna omständigheter tanken på den med Drätselkammarens ansökan åsyftade reglering af ifrågavarande platser numera måst uppgifvas, fullmäktige ej vidhölle den å stadens vägnar i ämnet gjorda framställningen.

I skrifvelse den 22 oktober 1897 meddelade herr Statsrådet och Chefen för Eders Kungl. Maj:ts Ecklesiastik Departement det Eders Kungl. Maj:t ej funnit förenämnda framställning föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Den 1 april 1898 aflät Riksantikvarien skrifvelse, här i afskrift bifogad, till Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse med anhållan om meddelande, huruvida hinder af något slag mötte för genomgräfvande af visst Kronan tillhörigt område inom tomterna nr 4½ och 10 i Strandrotans fjärde kvarter i Visby. Den 6 april 1898 remitterade Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse Riksantikvariens skrifvelse till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands län, som i skrifvelse den 6 därpå följande maj månad, här i afskrift bifogad, i frågan för egen del anförde ej mindre hvad Länsstyrelsen i sitt, här ofvan omnämnda underdåniga utlåtande den 1 maj 1897 yttrat än äfven,

att då n. v. innehafvarne af de omnämnda tomterna icke af Kronan förvärfvat någon rätt till desamma, hinder för tomternas ordnande på föreslaget sätt icke borde från Kronans

sida förefinnas. I skrifvelse till Riksantikvarien den 13 september 1901, här med bilagor i afskrift bifogad, meddelade Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse med öfverlämnande af infordrade yttranden från ifrågavarande tomters innehafvare, af utlåtande från Landshöfdingeämbetet i länet — den 6 maj 1898 samt här ofvan anfördt — samt af styrkta afskrifter af de handlingar, på hvilka innehafvarnes besittningsrätt till tomterna sig grundar, att Styrelsen icke haft eller har befattning med ifrågavarande kronojords förvaltning, men att Styrelsen, med stöd af de af Landshöfdingeämbetet i dess utlåtande meddelade upplysningar, ville såsom sin åsikt uttala, att hinder ej förefinnes för den ifrågavarande utgräfningen.

Den 25 september 1901 aflät Drätselkammaren i Visby till Akademien ny skrifvelse angående utgräfningar i och omkring Sankt Hans och Sankt Pers kyrkoruiner med anledning hvaraf Akademien, med öfversändande i afskrift af Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelses uttalande af den 3 september 1901 samt af de af Styrelsen i ärendet infordrade handlingarna, i skrifvelse den 3 näst påföljande oktober, här i afskrift bifogad, meddelade Drätselkammaren, att, enär det i arkeologiskt afseende vore af synnerligt stort intresse att få nämnda särdeles märkliga kyrkoruiner utgräfda, det ej heller från Akademiens sida mötte något hinder för vidtagande under vissa villkor af den i fråga satta åtgärden.

Den 1 mars 1904 anslog Akademien ett belopp af intill 500 kronor till utgräfning af ruinerna, och sedan Visby Stadsfullmäktige såsom bidrag till samma arbete anvisat ett belopp af 500 kronor, påbörjades, efter träffad enskild öfverenskommelse om ersättning för några å ruinplatsen växande träd, gräfningarna vintern 1903—1904 och fortsattes, sedan Visby stad anvisat ett nytt anslag af 500 kronor, sist förflutna vinter.

Den 14 november 1904 hemställde Akademien i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands län, under erinran om de i fråga varande åtgärdernas synnerligt stora

önskvärdhet såväl i fråga om Akademiens intressen som för Visby stad, det Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande måtte vidtaga sådana åtgärder, som kunde befinnas erforderliga för att vederbörande innehafvare af de delar af ruinplatsen, hvilka ej vore frijord, ej skulle komma att lägga hinder i vägen för friläggningsarbetets fortgång. Med anledning häraf anförde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i skrifvelse till Akademien den 22 mars 1905, här i afskrift bifogad, med öfverlämnande af inhämtade, här bilagda, yttranden från innehafvarne af de områden, om hvilka i nu förevarande hänseende kan blifva fråga, vice häradshöfding W. S. Engström och handlanden A. A. Johansson, för egen del bland annat,

att det af v. häradshöfding Engström ifrågasatta uppförandet af en ny uthusbyggnad af trä å den af honom innehafda tomten vore beroende af Byggnadsnämndens medgifvande och att föga sannolikhet förefinnes för att ett sådant medgifvande skulle komma att lämnas

samt att för den händelse Kungl. Akademien ej skulle finna lämpligt att ingå i underhandling med jordinnehafvarne på grundvalen af de i deras yttrande angifna villkor, synes annan utväg för ändamålets vinnande icke återstå, än att Kungl. Akademien hos vederbörlig myndighet gör hemställan att de delar af i fråga varande jordområde, som äro kronojord och för utgräfningarnas fullföljande behöfva af Kungl. Akademien disponeras, äro för Kronan behöfliga och följaktligen skola af innehafvarne till Kronan afträdas.

Den af stadsingeniören i Visby N. Börring år 1905 upprättade, här bilagda, kartan öfver kyrkoruinerna Sankt Hans och Sankt Per i Visby utvisar, att af ifrågavarande tomter nr 4 1/2 till största delen består af kronojord samt till en smal sträcka utefter Sankt Hansgatan och Sankt Hansplatsen af stadsjord och längst åt öster af kyrkojord, å tomten finnes ingen frijord. Nr 10 består längst åt väster af stadsjord, därefter — största delen — af kronojord, vidare — en smal kil — af kyrkojord samt slutligen längst åt öster af frijord. Tomten nr

$4^1/_2$ är bebyggd med ett i vinkel uppfördt boningshus, betecknadt med siffrorna 1 och 2 och liggande till allra största delen på kronojord, till en mindre del å stadsjord samt vidare med ett nästan fallfärdigt uthus af sten nr 3, liggande å kronojord samt, likaledes liggande å kronojord, ett mindre alldeles värdelöst skjul af några kvadratmeters utsträckning nr 4. Å tomten nr 10 finnes ingen byggnad, och innehafvaren har af tomten endast nytta af några där växande träd och buskar.

De hittills utförda utgräfningarna hafva bedrifvits hufvudsakligen å området *inom* de gamla kyrkomurarna. Ännu återstår dock mycket att blottlägga. Den intressantaste delen — korpartiet och tillstötande delar af långhuset — af den södra af de båda kyrkorna, S:t Per, befinner sig under det ofvan nämnda uthuset nr 3 och angränsande ännu ej utgräfd mark. För gräfningarnas fullföljande är det således nödvändigt att aflägsna detta. För ernående af ett slutgiltigt resultat af de påbörjade undersökningarna och för ruinernas fullständiga friläggande är det likaledes nödvändigt att åt flera sidor utvidga de redan verkställda gräfningarna samt betydligt sänka nivån å tomten nr 10, utan hvilken åtgärd ett blottläggande af ruinkomplexets södra del ej kan äga rum. Södra delen af det här ofvan omnämnda på stadsingeniörens karta med 1 och 2 betecknade boningshuset befinner sig i omedelbar närhet till Sankt Hans västra sida och döljer t. o. m. kyrkans nordvästra hörn. Endast ett trångt kilformigt prång skiljer kyrkan från huset, och kan detta prång ej utgräfvas enär husets yttre trappuppgångar befinna sig här. Så länge boningshuset finnes kvar, är det således omöjligt att frilägga kyrkan och måste därför nämnda hus aflägsnas.

I äldre tider hafva innehafvarne af nu ifrågavarande tomter hos Hospitalsdirektionen i Visby sökt och erhållit s. k. infästebref å kronojorden och har enligt dessa infästebref kronojorden varit åt tomtinnehafvarne »till bruk och nyttjande tills vidare öfverlåten» mot viss årlig hyra, för tomten nr $4^1/_2$ 8 kr. 97 öre, för tomten nr 10 1 kr. 14 öre, mot skyldighet vidare för tomt-

innehafvaren att »om och när Direktionen pröfvar hospitalet vara i behof af tomten, skulle densamma afträdas, och om tomtinnehafvaren tomten till någon annan afstode och transporterade, hemfölle den åter hospitalet till nytt infäste, i hvarje fall utan skyldighet för hospitalet att inlösa därå uppförda byggnader.»

Genom nådigt bref den 6 november 1874 har Eders Kungl. Maj:t lämnat tillstånd till utbyte af åtskilliga Visby hospital tillhöriga tomter inom staden mot åkerjord utom staden. I detta byte intogos ej de ifrågavarande tomterna, utan blefvo såsom belägna i närheten af kyrkoruinerna från bytet undantagna.

Hvarken nuvarande innehafvarne, af tomterna nr $4^{1}/_{2}$ och 10 vice häradshöfding Engström och handlanden Johansson eller deras närmaste fångesmän, hafva fått eller ens sökt infäste å kronojorden. Innehafvaren af tomten nr 10 Johansson erkänner ock i sitt uttalande till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande af den 3 februari 1905 sin skyldighet att, i händelse Kronan har behof af jorden, densamma afstå, dock med anhållan af viss godtgörelse, för hvilken emellertid intet fog föreligger. Innehafvaren af tomten nr $4^{1}/_{2}$ Engström yttrar i skrifvelse till Magistraten i Visby den 27 augusti 1898, här i afskrift bifogad, att han visserligen »icke kunnat tillrättaskaffa något skriftligt legoaftal angående hospitals- eller kronojorden, men att sådant finnes, lär vara faktiskt och det bestyrkes äfven däraf, att årliga tomtöresafgiften fortfarande utgöres». Att intet legoaftal eller infästebref förefinnes, samt huru i öfrigt med den erlagda tomtöresafgiften sig förhåller, framgår emellertid af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes här ofvan anförda skrifvelse den 6 maj 1898 till Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse.

Med afseende å de villkor, under hvilka de båda innehafvarne af tomterna Engström och Johansson i skrifvelse hvar för sig till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 23 december 1904 och den 3 februari 1905 angifvit sig godvilligt skola vilja ställa de af dem innehafda här ifrågakommande jordområdena till Akademiens förfogande, får Akademien anmäla, det Akademien ej finner lämpligt att med jordinnehafvarne ingå i

underhandling på grundval af dessa villkor, hufvudsakligen af det skäl, att, då Kronan äger rätt att återtaga jorden utan lösen af därå befintliga byggnader, statsmedel ej synas kunna användas till någon godtgörelse för den skyldighet, som åligger innehafvarne.

Vidare får Akademien erinra, att ur billighetshänsyn intet hinder för Kronan att återtaga här ifrågavarande jordområden kan sägas föreligga. Båda innehafvarne af ifrågavarande tomter hafva nämligen utan allt tvifvel vid förvärfvet af desamma haft full vetskap om deras natur samt om Kronans rätt att vid behof återtaga desamma. Hvad vidare byggnaderna å tomten nr $4^1/_2$ beträffar, hafva de säkert under den tid de varit i n. v. innehafvarens hand genom de för desamma erlagda hyresbeloppen inbringat full ersättning för inköpssumman med ränta därå. Innehafvaren af tomten n:r 10 åter är tillika ägare af en midt emot ruinplatsen, på andra sidan Sankt Hansgränden belägen fastighet, hvilken utan tvifvel bör stiga i värde genom den framför densamma liggande ruinplatsens försättande i prydligt skick samt förvandlande till en af Visby stads sevärdheter.

Med afseende på detta sistnämnda förhållande tillåter sig Akademien slutligen framhålla den uppenbara och afsevärda fördel för Visby stad, som ruinernas friläggande och platsens ordnande komme att medföra. Genom betydande ekonomiska uppoffringar från såväl det allmännas som Visby stads sida har det småningom under det sistförflutna halfseklet lyckats att åtminstone till hufvudsaklig del befria de öfriga kyrkruinerna från deras förutvarande vanprydande och ruinernas bestånd hotande omgifningar samt försätta dessa nordens härligaste medeltida kvarlefvor i ett värdigt och för deras fortvaro betryggande skick. Endast de i visst afseende märkligaste bland dessa ruiner, de med hvarandra sammanbyggda Sankt Hans och Sankt Per, hafva hittills på grund af föreliggande förhållande ej kommit i åtnjutande af en dylik omvårdnad. Platsen omkring och inuti desamma har sedan lång tid tillbaka tett sig i högsta grad ovårdad och vanprydande, fylld som den varit med allsköns

affall och bråte. Också har det för Visby stad ej mindre än för Akademien — ehuru från olika synpunkter — redan länge varit ett önskemål att få dessa de sista af ruinerna frigjorda och platsen ordnad.

På grund af hvad sålunda blifvit här ofvan yttradt, samt enär ett enskildt intresse, för hvilket ej finnes laga fog, ej för all framtid bör få stå hindrande i vägen för ett allmänt ändamål, får Akademien i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes förklara, att de delar af tomterna nr 4½ och 10 i Strandrotans fjärde kvarter i Visby, hvilka äro kronojord och hvilka tomtdelar behöfva disponeras för afröjande och friläggande af ruinerna Sankt Hans och Sankt Pers kyrkor, äro för Kronan behöfliga och således skola af n. v. innehafvarne utan ersättning till Kronan afträdas.

Såsom bilagor medfölja

1) Riksantikvariens skrifvelse till Domänstyrelsen den 1 april 1898.

2) Konungens Befallningshafvandes i Gotlands län skrifvelse till Domänstyrelsen den 6 maj 1898.

3) Domänstyrelsens skrifvelse till Riksantikvarien den 13 september 1901 med bilagor, nämligen:

Yttranden af tomternas innehafvare vice häradshöfding Engström den 27 augusti 1898, handlanden Johansson den 2 september 1898.

Styrkta afskrifter af de handlingar, på hvilka innehafvarnes besittningsrätt till tomterna grundar sig,

4) Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens skrifvelse till Drätselkammaren i Visby den 3 oktober 1901.

5) Akademiens skrifvelse till Konungens Befallningshafvande i Gotlands län den 14 november 1904.

6) Konungens Befallningshafvandes i Gotlands län skrifvelse till Akademien den 22 mars 1905.

7, 8) Yttranden från innehafvarne af tomterna nr 4½ och 10 i Strandrotans 4:e kvarter.

9) Karta öfver tomterna nr 4½ och 10 i Strandrotans 4:e kvarter af Visby stad. Upprättad år 1905 af Nils Börring.[1]

Stockholm den 9 maj 1905.

Underdånigst:

G. F. GILLJAM.

Emil Ekhoff.[2]

---

[1] Enär hufvudsakliga innehållet i bilagorna framgår af Akademiens skrifvelse, äro bilagorna här ej aftryckta.

[2] Tjänstförrättande riksantikvarie.

Arbetsplan för undersökning af svenska ortnamn.[1]

Kungl. Maj:ts bref till ortnamnskommittén den 20 oktober 1905 med fastställelse af plan för dess arbeten.

OSCAR etc. På sätt bilagda tryckta riksdagshandlingar närmare utvisa, har Riksdagen i skrifvelse den 11 mars 1905 anmält, att Riksdagen, med bifall till en af Oss därom gjord framställning, till fullbordande af påbörjad utredning angående ortnamn i Älfsborgs län enligt plan, som uppgjorts af Eder, på extra stat för år 1906 anvisat ett förslagsanslag å 10,000 kronor; uti hvilket ärende infordrade underdåniga utlåtanden afgifvits af Eder den 29 maj 1905 samt af Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegium, som därvid anfört, bland annat, att kollegium på grund af förekomna omständigheter funnit sig böra tillstyrka, att en allmännare revision af jordeboksnamnen måtte varda redan i samband med Edert arbete vidtagen; att det väl torde kunna för sådant ändamål åt Eder med Eder nuvarande sammansättning, på sätt af Eder föreslagits, inrymmas befogenhet att under angifven förutsättning med laga verkan till allmän efterrättelse fastställa dylika namn, men att då likväl af flera skäl I borden så vidt möjligt befrias från bestyret med mål och ärenden, för hvilkas behandling särskild ordning vore föreskrifven, kollegium hem-

[1] Jfr Mbl. 1901 och 1902 sid. 26, H. Hildebrand, Framställning till Kungl. Maj:t ang. vetenskaplig undersökning af ortnamn.

Red.

ställde, huruvida icke för åstadkommande af den likhet i uppslagsformer mellan jordeboken och Edert arbete, hvilken kollegium jämväl för sin del funne vara högst nödvändig, sådant förfaringssätt lämpligen kunde iakttagas, att, i den mån undersökningsarbetet fortskrede, hos kollegium i god tid före verkets tryckning skriftligen skulle anmälas, förutom förslag till jordeboksnamn, där sådana förut saknats, alla de rättelser, ändringar, tillägg eller uteslutningar i afseende å förut fastställda namn, som enligt den verkställda undersökningen syntes böra komma till stånd, hvarefter kollegium skulle äga att med den förenkling i sättet för vederbörandes hörande med mera, som af hänsyn till önskvärd skyndsamhet i expeditionen torde kunna införas, pröfva och afgöra namnfrågan, i den mån sådan pröfningsrätt tillkomme kollegium jämlikt den för kollegium gällande instruktion, men i annat fall underställa ärendet Vår nådiga pröfning, och skulle hvarje nytt namn, eller förändring i förut fastställdt namn, som sålunda komme till stånd, af kollegium skyndsamt bringas till vederbörandes kännedom, hvarvid kollegium emellertid gjort det förbehåll, att i intet fall, där namnförändringen påkallades allenast af förändrad stafning enligt den af Svenska akademien utgifna ordlistans principer, namnfrågan borde göras till föremål för särskild behandling, utan skulle alla dylika namnförändringar fastställas i sammanhang med ny jordeboks upprättande; att kollegium, under framhållande att kollegium sålunda ej kunde biträda Edert förslag, så vidt anginge ifrågasatt befogenhet för Eder att i vissa fall fastställa jordeboksnamn, men att kollegium ej hade något att erinra mot bifall till hvad I föreslagit i syfte att beträffande de s. k. naturnamnen den form, som af Eder upptoges, måtte såsom officiellt namn anses och behandlas, vidare beträffande Edert arbete, så vidt det kunde bedömas af företedt proftryck, med hänsyn till arbetets samband med jordeboken, föresloge, att senaste jordeboksnamnet, där sådant funnes, alltid måtte i den för namnformer enligt jordebokshandlingar från och med 1542 afsedda kolumn angif-

vas utan förändring i jordebokens stafningssätt och upptagas sist i kolumnen, helst tryckt med särskild stil, hvarförutom kollegium ifrågasatte, huruvida ej, där särskildt bynamn förekomme såsom rubrik för flera med särskild nummerbeteckning försedda fastighetsnamn, framför dylika sekundära namn, närmast efter numret borde, till åtskillnad från sådana särskildt numrerade fastigheters namn, som tillika vore hufvudnamn, anbringas ett kort streck, samt att kollegium, under framhållande, att kollegium inhämtat, att vid excerpering af de hos kollegium förvarade handlingar I vidtagit åtskilliga förenklingar, hvarigenom, utan att undersökningens fullständighet därigenom äfventyrades, afsevärd besparing torde vara att förvänta, i öfrigt ej funnit anledning till anmärkning mot den för Edert arbete i dess helhet uppgjorda plan, hvilken kollegium för sin del ansåge böra till efterrättelse fastställas utan annan inskränkning än ofvan angifvits, hvarjämte kollegium, under förutsättning att hvad kollegium tillstyrkt beträffande sättet för behandlingen af framställda förslag till namnförändringar med mera vunne afseende, funnit sig äfven kunna för sin del biträda den af Riksdagen uttalade meningen, att för den planlagda ortnamnsundersökningens framtida bedrifvande borde kunna väljas någon annan och enklare form än kommittéarbete.

Sedan I genom nådig remiss lämnats tillfälle att yttra Eder i anledning af hvad kammarkollegium i sitt berörda utlåtande anfört, hafven I uti underdånig skrifvelse den 30 juli 1905, med erinran att I uti Edert ofvannämnda utlåtande den 29 maj 1905 yttrat Eder öfver hvad Riksdagen i sin skrifvelse andragit såväl i fråga om ortnamnsundersökningarnas framtida bedrifvande i annan form än genom kommittéarbete som i öfrigt, anfört, att I ej funnit något väsentligt att erinra vid de af kammarkollegium framställda förslag till ändringar i och tillägg till det af Eder uppgjorda förslag till plan för Edert arbete samt att I uti hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad kammarkollegium sålunda föreslagit omarbetat den upp-

gjorda planen, hvilken ändrade plan bilagts Edert senaste, den 30 juli 1905 afgifna utlåtande.

Vid föredragning af detta ärende hafve Vi funnit godt anbefalla Eder att låta med iakttagande af de i den sålunda ändrade planen angifna grundsatser, dock att i fråga om s. k. naturnamn framställning ej behöfver göras hos kammarkollegium, utarbeta och utan särskild kostnad för statsverket till trycket befordra redogörelserna för ortnamnen i Älfsborgs län. Hvilket Vi Eder till kännedom och efterrättelse i hvad på Eder ankommer härigenom meddele, jämte det skrifvelse i ämnet till kammarkollegium afgår. Stockholms slott den 20 oktober 1905.

OSCAR.

Albert Petersson.

Den af Kungl. Maj:t den 20 okt. 1905 fastställda arbetsplanen.*

A. Ortnamnsundersökningens betydelse och uppgift.

Denna är *dels* praktisk, *dels* vetenskaplig.

Den praktiska uppgiften är närmast:

1) att få felaktiga namnformer rättade; samt

2) att, där flera namn eller namnformer användas för beteckning af samma »ort», utreda hvilketdera af dessa bör anses såsom det riktiga och fastslås såsom »ortens» officiella namn.

Den vetenskapliga betydelsen af ortnamnsundersökningar är af såväl språkvetenskaplig som kulturhistorisk art och ligger närmast däruti:

1) att man får insamladt ett rikt ordmaterial, delvis af synnerligen hög ålder och därför af stort intresse, detta så

* Af de föreliggande plan åtföljande bilagorna äro endast bil. *A*, *C* och *E* här medtagna.

mycket mera som det till betydlig del utgöres af ord, hvilka icke bevarats annat än i eller såsom ortnamn;

2) att man på grund af dialektuttalet på ort och ställe samt äldre urkunders vittnesbörd får fastställd ortnamnens verkliga nuvarande och forna lydelse;

3) att man på grundval af sagda material såväl får utredda de allmänna namngifningsprinciper, som under tidernas lopp gjort sig gällande beträffande svenska ortnamn, som ock får undanröjda de talrika, i allmänhet ej på vetenskapliga grunder stödda härledningar af ortnamn, som i stor utsträckning påträffas i litteraturen och i allmänhetens föreställningar; samt

4) att man med ledning af namnmaterialet blir i tillfälle draga viktiga slutsatser rörande bygdens historia och särskildt bosättningens gång och ålder.

Att beriktigandet af oriktiga gängse namnhärledningar tillika kan påräkna ett stort allmänt intresse, säger sig självt.

B. Ortnamnsundersökningens källor.

Källorna för en ortnamnsundersökning, som vill tillgodose dessa båda uppgifter, äro:

1) dialektuttalet på ort och ställe, hvilket vanligen trognare än de af olika tjänstemän gjorda förteckningarna bevarat det ursprungliga namnet, om ock förändradt efter respektive dialekts vanligen lätt genomskinliga lagar;

2) urkunder och andra skrifter från medeltiden, runinskrifter inbegripna;

3) serien af jordeböcker från nyare tiden;

4) mantals- och taxeringslängder, tiondelängder samt andra längder, som utgöra bilagor till jordeböckerna eller länsräkenskaperna;

5) häradsrätternas lagfarts- och inteckningsböcker med dithörande protokoll;

6) landtmäterihandlingar och tryckta kartor;

7) till kyrkoarkiven hörande längder, särskildt kyrkoböckerna;

8) tryckta skrifter och handlingar från nyare tiden.

Härtill komma fornlämningarna, hvilka hafva särskild betydelse för bedömande af en bygds ålder.

C. Sättet för materialets insamlande och den omfattning i hvilken kommittén ansett uppgifter böra hämtas ur de ofvan angifna källorna.

1) *Dialektuttalet på ort och ställe* bör upptagas noggrant för samtliga ortnamn, för hvilka sådant uttal är i behåll, därvid, för de fall där dialektens uttal icke sammanfaller med riksspråkets, transformering af sagda uttal bör ske till riksspråk, hvilket vill säga, att dialektens ljud utbytas mot dem, som därmed korrespondera i riksspråket. Om därvid för ett ortnamn kunna tänkas använda flera riksspråksformer, t. ex. Kvarnaskogen eller Kvarnskogen, upptages den riksspråksform, hvars ljud närmast svara mot dialektuttalet. Det är af vikt, att undersökningen om dialektuttalet snarast möjligt verkställes, enär på grund af den förbättrade folkskoleundervisningen och den alltjämt ökade samfärdseln dialektuttalet alltmer försvinner och redan nu knappast annat än hos mycket gamla personer är att i sin renhet återfinna.

2) Då för flertalet ortnamn i *urkunder och andra skrifter från medeltiden* endast enstaka namnformer påträffas, och då dessa naturligtvis på grund af sin ålder äro af särskild vikt, torde samtliga dylika former böra excerperas, med undantag endast för de fall, som angifvas i de af kommittén fastställda »Regler för excerpering af svenska ortnamn ur äldre källor.» (Bil. A.)

3) *Serien af jordeböcker från nyare tiden* tager i regeln sin början med 1540-talet. För kommitténs ändamål är det emellertid ej erforderligt att excerpera hela denna serie utan synes det vara tillräckligt, att jordeböckerna, där större luckor i serien ej förekomma, genomgås endast med vissa mellanrum,

hvarvid dock bör iakttagas, att ett större antal jordeböcker medtagas för tiden intill år 1600 samt för åren närmast efter reduktionen.

Då ortnamnskommitténs arbete i stor omfattning måste betraktas såsom ett förberedande arbete för nya jordeböcker, har kommittén tillika ansett excerperingarna böra göras på sådant sätt, att de må kunna ligga till grund jämväl för det blifvande jordeboksarbetet, och därför låtit i en särskild anteckningskolumn (formulär Bil. B) upptaga viktigare kamerala anteckningar, hvartill så mycket större anledning föreligger, som dessa i stor utsträckning hafva betydelse jämväl för själfva ortnamnsundersökningen.

4) *Mantals- och taxeringslängder, tiondelängder samt andra längder, som utgöra bilagor till jordeböckerna eller länsräkenskaperna.*

a) I *mantals- och taxeringslängder* upptagas ofta i orten brukliga särskilda namn på jordeboksenheterna äfvensom namn på till dessa hörande lägenheter. För kommitténs ändamål synes det dock icke nödvändigt att genomgå hela denna serie, utan endast sista årets mantals- och taxeringslängder, där ej särskild anledning förekommer att undersöka äfven de äldre.

b) I *tiondelängderna* upptagas ofta särskildt gårdsnamn inom byarna tidigare än i jordeböckerna, liksom namnformernas skrifning i sagda längder bättre än i jordeböckerna torde motsvara dåvarande dialektuttal. Att genomgå hela serien af dessa längder torde dock ej vara erforderligt för kommitténs ändamål, utan synes det tillräckligt, om de särskildt för tiden till omkring år 1680 genomgås med vissa mellanrum.

c) *Öfriga längder, som utgöra bilagor till jordeböckerna eller länsräkenskaperna*, såsom afkortningslängder, jordrannsakningshandlingar etc., skulle väl ofta kunnat lämna upplysningar, men med hänsyn till deras ojämna förekomst och från tiondelängderna i regeln föga afvikande innehåll, har kommittén dock ansett dem böra genomgås endast där särskild anledning därtill förekommer.

5) *Häradsrätternas lagfarts- och inteckningsböcker* äro väl i det hela uppställda efter gällande jordebok, men i ett stort antal fall hafva de dock tillika upptagit i orten brukliga namn, liksom de ock beträffande lägenheter samt ej fastställda afsöndringar lämna viktiga upplysningar. Dessutom förekomma äfven flera för sig bestående fastigheter, som blifvit lagfarna, ehuru ej upptagna i jordeböckerna. Det synes därför vara af största vikt, att lagfarts- och inteckningsböckerna, som äfven i öfrigt lämna goda upplysningar för ortnamnsarbetet, noggrant genomgås och jämväl, där särskild anledning därtill förekommer, de till grund för dessa liggande protokollen.

6) *Landtmäterihandlingar och tryckta kartor.* Om landtmäterihandlingar gäller hvad ofvan sagts om tiondelängderna och utgöra de tillika en synnerligen viktig källa för naturnamnen. De i generallandtmäteriarkivet befintliga kartorna torde därför böra noggrant genomgås, särskildt för äldre tid. Hvad de tryckta officiella kartorna angår, skulle man väl väntat att de i fråga om namnen på de territoriella indelningarna samt jordeboksenheterna skulle rättat sig efter den fastställda jordeboken. Men är detta, på sätt särskildt framgår af beskrifningarna till ekonomiska kartverkets kartor, ej fallet, utan synas kartograferna efter bruket i orten hafva moderniserat och förändrat såväl namnen på de territoriella indelningarna som i stor utsträckning äfven namnen på jordeboksenheterna. Dessutom upptaga kartorna ett stort antal namn på lägenheter, som ej blifvit af myndigheterna fastställda, dels upplåtna för alltid, dels för viss tid, äfvensom naturnamn, hvilka namn kartograferna, som i allmänhet torde sakna särskild språkvetenskaplig utbildning, ofta fått mer eller mindre felaktigt angifna. Af de tryckta kartorna böra särskildt noggrant genomgås generalstabens topografiska kartor samt ekonomiska kartverkets kartor med beskrifningar, men lämna äfven andra tryckta kartor, såsom sjökorten, geologiska kartorna etc., åtskilliga upplysningar.

7) Om *de till kyrkoarkiven hörande längderna, särskildt husförhörslängderna* (kyrkoböckerna), gäller detsamma som sagts om taxerings- och mantalslängderna. Kommittén har ansett, att i regeln ej samtliga dessa längder behöfva genomgås utan allenast en af de äldsta samt den sista kyrkoboken, där ej särskilda anledningar förekomma att undersöka någon eller några af de öfriga, t. ex. då långt tidsrum är mellan äldsta och yngsta längd.

8) *Tryckta skrifter och handlingar från nyare tiden.* Af dessa bör först och främst genomgås den topografiska litteraturen, öfver hvilken doktor W. Gödel fått kommitténs uppdrag att uppgöra förteckning, men äfven sådana arbeten som t. ex. Gustaf Vasas registratur.

Af de under 1—8 upptagna källorna kunna de under mom. 2, 3, 4, 6 och 8 införda till större delen undersökas i Stockholm, hvarvid medeltidsurkunderna för sparande af tid och kostnader torde böra excerperas på en gång för hela riket. För de under 1, 5 och 7 upptagna erfordras däremot undersökningar i orten. Då bland dessa senare undersökningar upptagandet af dialektuttalet är det viktigaste, torde ortsundersökningarna i deras helhet böra uppdragas åt språkvetenskapligt utbildade personer, hvilka hafva full kännedom om ortens dialektuttal, och har kommittén för deras arbete fastställt särskild instruktion. (Bil. C).

D. Sättet för materialets bearbetande.

Det insamlade materialet bearbetas på följande sätt.

Bland ortnamnen urskiljas två hufvudgrupper:

1) Den ena: namn på territoriella indelningar (landskap, län, härad, tingslag, socken, kommun, församling, stad etc.) äfvensom på byar, hemman och lägenheter samt verk och inrättningar, eller hvad man skulle kunna kalla *territoriella namn*, hvilken beteckning i det närmaste torde sammanfalla med den för närvarande ofta använda termen *kulturnamn*.

2) Den andra: namn på sjöar, vattendrag, öar och holmar, höjder, dalar samt terränger, eller *s. k. naturnamn*, i samband hvarmed kommittén ansett böra behandlas jämväl en del viktigare namn på broar, led, vad och dylikt.

Då källorna för dessa båda hufvudgrupper i flera afseenden äro olika, böra de behandlas hvar för sig, hvilket äfven motiveras af de olika sätt, hvarpå dessa namn få anses hafva blifvit fastställda. Under det nämligen de till första hufvudgruppen hörande namnen blifvit eller åtminstone få anses vara officiellt fastställda, torde dylik fastställelse ej egentligen kunna anses föreligga beträffande naturnamnen. Trots denna skillnad har kommittén ansett sig böra i första afdelningen behandla en del ej officiellt fastställda, men till sin natur territoriella namn; såsom framgår af hvad nedan anföres beträffande kolumnerna 5 och 6.

Sedan särskild redogörelse lämnats för de territoriella hufvudindelningarna, med angifvande bland annat af de förändringar desamma undergått, torde de öfriga territoriella namnen böra uppställas på följande sätt.

I *1:a kolumnen* införes det namn, som kommittén för sin del föreslår såsom officiellt namn på hemman eller lägenhet jämte dess dialektuttal samt detta öfverfördt till rikspråksform, därest denna icke redan i hufvudsak öfverensstämmer med den af kommittén föreslagna normalformen.

Hufvudregeln torde böra vara, att såväl de större territoriella indelningarna som byar, gårdar och lägenheter betecknas med deras i orten allmänt begagnade och häfdvunna namn, dock att man i fråga om de territoriella namnen får skilja emellan sådana, som hufvudsakligen kunna sägas hafva lokal betydelse, och dem, som fått sådan allmän användning, att de kunna sägas hafva i sin hittillsvarande form ingått i det svenska riksspråket.

För att beträffande de lokala namnen få fram deras i orten allmänt begagnade och häfdvunna form, synes hänsyn i första

hand böra tagas till dialektuttalet, men vid sidan däraf till öfriga ofvan angifna källor.

Några bestämda regler, som kunna vara tillämpliga på alla fall, torde ej därvid kunna uppställas, men har kommittén gått ut ifrån, att följande allmänna synpunkter borde vara vägledande.

Om det hittillsvarande jordeboksnamnet återger dialektuttalet utan öfverföring till riksspråk eller eljest afviker från den riksspråksform, hvilken man på grund af dialektuttalet har skäl att uppställa, införes riksspråksformen, där ej öfriga källor mera enhälligt tala däremot, hvarvid är att märka, att, om namnet kan tänkas i riksspråket uppträda i flera i och för sig möjliga former, den väljes som närmast motsvarar dialektens, dock att därest ortnamnets form i nu gällande jordebok redan återger en annan möjlig riksspråksform af dialektuttalet, denna form bibehålles, om den ej är inskränkt allenast till jordeböcker eller handlingar af nyare datum.

Anledningen till att riksspråksformen väljes är naturligen den, att man antager, att med den stigande upplysningen och samfärdseln denna efter hand skall uttränga dialektuttalet, såsom redan i åtskilliga fall iakttagits, och bör en dylik förändring därför ej vidtagas, där man ej anser ett dylikt utträngande sannolikt.

I fråga om stafningen af de upptagna namnen följas grunderna i 7:e upplagan af den utaf svenska akademien utgifna ordlistan.

Vid de territoriella namn, som fått allmännare användning och sålunda kunna sägas hafva ingått i det svenska riksspråket, böra väl i det hela liknande grunder tillämpas, men måste man dock därvid förfara med större varsamhet, särskildt när det gäller att efter dialektuttalet vidtaga namnändringar, och sålunda ej göra förändring, när på grund af namnets stora spridning och långa häfd större olägenhet än nytta af förändringen torde åstadkommas.

Dessutom förekomma såväl bland de lokala som de öfriga territoriella namnen fall, då på en »ort» användas två eller flera olika namn eller namnformer. Där samtliga dessa fortfarande äro i bruk i orten, bör undersökas, om ej åt någotdera kan gifvas företräde, så att det kan fastslås till »ortens» enda officiella benämning.

Där det i jordeboken upptagna namnet endast användes i officiella handlingar, men i orten allmänt ersatts af annat namn, synes det senare, särskildt där det stödes af andra källor, böra blifva det officiella namnet.

För att tydligen angifva, att bynamnet äfven gäller för de till byn hörande särskilda fastigheter skall vid dessa framför numret anbringas ett kort streck.

I 2:a kolumnen upptagas i regeln samtliga excerperade medeltidsformer, äfvensom sådana former från nyare tiden som äro tidigare än jordeböckerna, hvadan sålunda ungefär år 1540 skulle blifva tidsgränsen.

I 3:e kolumnen upptagas jordeboksseriens former, sammandragna på sätt bilagda redogörelser för en del socknar i Redvägs härad utvisar (Bil. D). Där efter en namnform anföras flera årtal, beteckna första och sista årtalen första och sista gången namnformen påträffats i de excerperade jordeböckerna, hvarvid till vinnande af utrymme hänsyn ej tagits till de i Bil. E upptagna oväsentliga skiljaktigheterna i jordeböckernas stafning, hvilka däremot i det stora hela bibehållits i fråga om enskilda citat. Dock bör denna kolumn städse uppställas på sådant sätt, att däraf tydligen framgår senaste jordeboksnamnet utan förändring i jordebokens stafning.

Former uppenbarligen tillkomna genom felskrifning upptagas inom klammer. Där vid ett ortnamn flera namnformer förekomma, utmärkas de allmännast använda genom spärrad stil.

I 4:e kolumnen, som är afsedd för de under 4—8 upptagna källorna, har kommittén ansett endast sådana namnformer böra upptagas, som ej förekomma i jordeboksserien eller i

sagda källor påträffats väsentligt tidigare eller senare än i jordeböckerna.

I 5:e kolumnen upptagas sådana i orten brukliga namn på en jordeboksenhet i dess helhet eller delar däraf, som kommittén ej ansett sig böra föreslå såsom officiella. Där vid en namnform i denna kolumn ej är utsatt mantal eller andel, afser den hemmanet eller lägenheten i dess helhet.

6:e kolumnen. Jämte sådana afsöndringar, som fått sina namn fastställda af vederbörande myndigheter, förekomma äfven å kartor, i häradsrätternas lagfarts- och inteckningshandlingar, taxerings- och mantalslängder, kyrkoböcker etc. ett stort antal lägenheter, som betecknats med särskilda namn, och har kommittén ansett sig böra, utan att åsyfta någon fullständighet, som svårligen kan uppnås, upptaga de i berörda handlingar förekommande namnen äfvensom sådana, hvarom kommittén eljest erhållit säker underrättelse, därest de fortfarande utgöra eller åtminstone under senare tid utgjort särskilda bruksenheter samt namnen ej innebära ett blott angifvande af ägare eller innehafvare under senare tid, hvarvid det synts kommittén böra skiljas mellan a) fastställda afsöndringar, b) ej fastställda sådana samt c) verk och inrättningar. För de i kolumnerna 5 och 6 införda namnen har kommittén emellertid ansett, att, utom själfva namnet, allenast dialektuttalet, när detta erbjuder något intresse, bör införas och endast undantagsvis citat ur öfriga källor, liksom det ej heller synts kommittén nödigt belasta arbetet med införande af nuvarande ägares namn, ehuru dessa merendels förekomma i kommitténs primäruppgifter.

I *noterna* upptagas, jämte anteckningar om den natur och det mantal hvarmed en egendom införts i de äldsta jordeböckerna, jämväl i öfrigt sådana kamerala upplysningar, som kunna antagas hafva mera allmänt intresse, såsom, där ett hemman är senare tillkommet, tidpunkten därför eller tiden för en lägenhets öfverflyttande till hemman etc. samt dessutom de upplysningar, som, utöfver hvad i texten meddelats, kunna

gifva vägledning rörande namnets ursprung och historia, äfvensom, i den mån hvad sålunda upptagits ej är för ändamålet tillräckligt, den mening rörande namnets härledning kommittén funnit rimligast. För allmännare förekommande namnbeståndsdelar såsom bo, torp, ryd (red), tun etc. synes redogörelse lämpligast böra upptagas i inledningen, till hvilken i så fall i respektive not, då så anses erforderligt, hänvisas, och torde dessutom, i de fall där för utredningen af ett särskildt namns ursprung fordras en längre vetenskaplig motivering, denna böra få sin plats i särskildt bihang till inledningen.

Beträffande *fornlämningar och fynd* kommer jämsides med kommitténs arbete en systematisk undersökning att verkställas genom Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens försorg, och har kommittén ansett, att resultaten af denna undersökning, som är af särskild betydelse för kommitténs arbete, böra medtagas på det sätt, att, där uppgift om fornlämning eller fynd föreligger, hvad som rör socknen i dess helhet upptages omedelbart under sockennamnet, hvarefter i noterna uppgift lämnas om hvad som rör en särskild by, gård eller lägenhet.

Efter nu gällande bestämmelser anses det tillkomma Kungl. Maj:t att fastställa eller ändra namn på de större territoriella indelningarna samt Kammarkollegium att vidtaga samma åtgärd rörande namn på hemman och lägenheter. Afsöndringars namn fastställas väl af Konungens befallningshafvande, men befogenheten att ändra dessa namn torde jämväl få anses tillkomma Kammarkollegium.

Då kommitténs arbete helt visst kommer att blifva användt jämsides med den af Kammarkollegium fastställda jordeboken är det naturligen af största vikt att båda hafva samma uppslagsformer och att sålunda ej i kommitténs arbete såsom hufvudform upptages en namnform, som sedermera kommer att ogillas af kollegium. Det synes därför vara nödvändigt att kommitténs förslag till namnförändringar blifva föremål för pröfning utan afvaktan på den tidpunkt, då nya jordeböcker

kunna varda fastställda, för hvilket ändamål sådant förfaringssätt lämpligen kan iakttagas att, i den mån undersökningen fortskrider, hos Kammarkollegium i god tid före verkets tryckning skriftligen anmälas, förutom förslag till jordeboksnamn, där sådana förut saknats, alla de rättelser, ändringar, tillägg eller uteslutningar i afseende å förut fastställda namn, som enligt den verkställda undersökningen synas böra komma till stånd, hvarefter kollegium har att med den förenkling i sättet för vederbörandes hörande med mera, som af hänsyn till önskvärd skyndsamhet i expeditionen torde kunna införas, pröfva och afgöra namnfrågan, i den mån sådan pröfningsrätt tillkommer kollegium, jämlikt den för kollegium gällande instruktion, men i annat fall underställa ärendet Kungl. Maj:ts pröfning; och bör hvarje nytt namn eller förändring i förut faststälIdt namn, som sålunda kommer till stånd, af kollegium skyndsamt bringas till vederbörandes kännedom.

Härmed afses allenast verkliga namnändringar, ej sådana förändringar, som endast påkallas af en förändrad stafning enligt ordlistans principer, hvilka senare i regel torde kunna upptagas i kommitténs arbete utan särskild pröfning af Kammarkollegium. Då det emellertid ofta kan vara ovisst, om en föreslagen namnförändring allenast är en stafningsändring eller icke, och det i flera fall med hänsyn till den allmänna användningen af ett namn kan vara tveksamt, om en stafningsändring bör göras, torde det vara lämpligt, att kommittén i den förteckning öfver namnändringar, som till Kammarkollegium öfversändes, äfven medtager stafningsändringar, under angifvande tillika i hvilka fall tvekan om sådana ändringars lämplighet kan anses föreligga.

Jordeböckerna hafva hittills varit hufvudsakligen räntelängder, så att i regeln endast sådana fastigheter däri upptagits, som haft ränta, tionde, rustning eller rotering sig åsatta, hvaremot sådana för sig bestående lägenheter i regeln ej upptagits, beträffande hvilka detta ej varit fallet. Vid upprättandet af nya jordeböcker synas jämväl dessa senare böra in-

föras, liksom det äfven måste tillses, om ej en del lägenheter numera äro obefintliga och därför böra försvinna. Dylika frågor tillhöra väl egentligen ej kommitténs uppdrag, men har det redan under kommitténs arbete visat sig, att åtskilliga upplysningar härom kunna vinnas, hvilka enligt kommitténs mening lämpligen böra bringas till Kammarkollegii kännedom för den vidare åtgärd, som däraf kan föranledas.

På samma sätt torde äfven, då af kommitténs undersökningar synes framgå, att å en jordeboksenhet natur, mantal, nummer etc. äro felaktiga, anmälan därom böra göras hos Kammarkollegium.

Hvad ofvan anförts gäller närmast landsbygden. För städernas jordar saknas i regeln fastställda jordeböcker, liksom också jordförhållandena i skilda städer äro hvarandra helt olika. Det synes kommittén likväl, som om äfven de territoriella ortnamnen i städerna borde, under iakttagande i tillämpliga delar af ofvan angifna grundsatser, få blifva föremål för kommitténs behandling, hvarvid kommittén närmast afsett städernas utom stadsplanen fallande områden.

I fråga om *naturnamnen* äro källorna delvis andra och betydligt mindre gifvande, enär man ej har några i egentlig mening officiella namn att gå ut ifrån såsom beträffande de territoriella. Af ofvanberörda åtta källor har man nämligen, utom dialektuttalet och hvad som förekommer i medeltida eller senare skrifter och urkunder, egentligen allenast landtmäterihandlingar och tryckta kartor att tillgå.

Kommittén har därför ansett naturnamnen, af hvilka i regel endast de, som afse lokaliteter af större betydelse, eller som synas mera karaktäristiska, torde böra medtagas, kunna få en enklare uppställning samt upptagas allenast i 3 kolumner, innehållande den 1:a, liksom beträffande de territoriella namnen, den af kommittén föreslagna namnformen jämte dialektuttalet (event. öfverfördt till riksspråksform), den 2:a

källcitaten och den 3:e uppgifter om läge, namnförklaringar och dylikt (Bil. F), därvid bland källcitaten äfven torde böra införas citat ur viktigare topografiska arbeten och tryckta kartor, då af dessa ofta framgår lokaliteternas större eller mindre betydelse. Tillhör en lokalitet flera socknar, bör den hufvudsakliga redogörelsen med citat upptagas vid den utaf dessa socknar, som först behandlas, samt hänvisning till sagda redogörelse lämnas vid de öfriga socknarna, med angifvande likväl vid desamma af möjligen inom dessa förekommande särskilda namn och uttal för lokaliteten.

Inom hvarje socken upptagas naturnamnen under följande hufvudafdelningar:

1) sjöar,
2) vattendrag (inkl. källor),
3) öar och holmar,
4) höjder (berg, fjäll, större backar, kullar, åsar etc.)
5) dalar och
6) terränger (skogstrakter, slätter, mossar, större ägoskiften etc.); och böra inom hvarje afdelning i alfabetisk ordning införas först i bruk varande naturnamn och därefter sådana, som ej vidare användas, dock att, där så finnes lämpligt, sådana lokaliteter, som hafva en allmännare betydelse, må kunna införas för sig samt likartade eller till hvarandra gränsande lokaliteter sammanföras till mindre grupper.

I samband med naturnamnen har kommittén ansett, att äfven viktigare namn på broar, led, vad, lider, stenar, som ej äro fornminnen, och dylikt böra behandlas.

Då beträffande naturnamnen ej finnes någon officiell beteckning, torde den form, som af kommittén föreslås, få anses såsom den officiella, och vid dylika förslags uppgörande i tilllämpliga delar samma regler böra gälla som beträffande de territoriella namnen.

Det är gifvet att, såsom redan torde framgå af den föregående redogörelsen, det af kommittén insamlade materialet hvarken kan eller ens bör i dess helhet i tryck offentliggöras, utan bör kommitténs publikation endast upptaga ett omsorgsfullt urval af hvad som kan vara af mer väsentlig betydelse för den föreliggande uppgiften. Det insamlade, för alla tider och i många hänseenden betydelsefulla materialet bör sedan i dess helhet öfverlämnas till något offentligt arkiv eller institution för att där vara för forskare tillgängligt.

Med hänsyn till sambandet med jordeboken torde publikationen af kommitténs arbete böra ske länsvis samt inom länet härads- och sockenvis under upptagande i regeln af namnen i alfabetisk ordning.

Hvarje band bör föregås af en kort inledning, innehållande redogörelse för länets allmänna namngifningsprinciper samt förklaring på allmännare förekommande ortnamns beståndsdelar, eventuellt med ett bihang upptagande utredning af mera invecklade namnförhållanden, äfvensom afslutas med nödiga register.

Sedan redogörelser för samtliga län blifvit af kommittén på angifvet sätt publicerade, bör verket i dess helhet förses med en allmän inledning, innehållande jämte redogörelse såväl för verkets tillkomst och publikationens historia som för de principer, kommittén vid sitt arbete följt, en på det publicerade materialet i dess helhet grundad utredning af Sverges namnskick.

Det är emellertid af största vikt, att, sedan namnen blifvit af kommittén eller efter kommitténs hemställan af Kammarkollegium eller Kungl. Maj:t bestämda till sin form, desamma blifva använda ej endast i alla officiella handlingar, utan framför allt vid upprättandet af de ekonomiska, topografiska, geologiska etc. kartor, som utgifvas på offentligt uppdrag, liksom det ock synes böra tillses, om icke vid utgifvandet af dylika kartor ett samarbete kunde komma till stånd med ortnamnskommittén, i hvilket afseende kommittén kan

hänvisa till hvad kommittén därutinnan anfört i skrifvelse till statsrådet och chefen för Jordbruksdepartementet den 10 december 1903 (Bil. C).

Bil. A.

Regler för excerpering af svenska ortnamn ur äldre källor.

1) I regel upptecknas alla förekommande ortnamn, hvart och ett på sin särskilda lapp.

2) Då ett ortnamn i väsentligen likartad form påträffas i kort efter hvarandra följande urkunder, kunna namnformerna dock införas på samma lapp; och böra för mera allmänt förekommande ortnamn, såsom t. ex. Stockholm, Vadstena, alla namnformer upptagas endast för t. ex. hvart 25:e år och då, såvidt ske kan, på samma lapp, hvaremot för den mellanliggande tiden allenast mera afvikande former upptecknas.

3) Då flera namnformer upptecknas på samma lapp, bör lämpligt mellanrum lämnas mellan hvarje form, för att plats må kunna beredas för möjliga tillägg.

4) Å lappens rad 1 upptages såsom uppslagsform den nuvarande namnformen, där den kunnat identifieras, men eljest den i urkunden påträffade. Afvika den nuvarande namnformen och den i urkunden förekommande mera märkbart från hvarandra, upptagas båda å rad 1, med den nuvarande såsom uppslagsform, men inlägges sedan särskild lapp jämväl för den ur urkunden hämtade formen med hänvisning till den nuvarande (t. ex. *Klapstadha*, se *S:t Per*).

5) Efter uppslagsordet, som bör på särskildt sätt utmärkas, t. ex. med rödt bläck, angifves, såvida utredning därom kunnat vinnas, först naturen af den ort, som med sagda ord betecknats, t. ex. gd (gård), by, sn (socken), hd (härad), tg (tingslag), st (stad), län etc., samt därefter namnet på den högre territoriella indelning (socken, härad, län etc.) till hvilken orten hör, med understrykning för det fall att uppgiften därom hämtats ur urkunden, t. ex. Torp, hvarvid, om större olikhet förefinnes mellan nuvarande namnet på socknen etc. och det i urkunden förekommande, båda angifvas (det senare inom klammer). Om tvekan råder, hvilken territoriell indelning en ort tillhör, lämnas platsen därför tom, eller ock upptages den antagligaste gissningen med ett frågetecken efter.

6) I rad 2 upptages namnformen i det sammanhang, hvaruti den förekommer i urkunden, och skall den uti urkunden använda stafningen

noggrant följas, dock med upplösning af förkortningar, hvilka angifvas genom understrykning (t. ex. Stenom).

7) Förekommer preposition framför ortnamnet, medtages denna. Eljest angifves, där ej citatet är för ändamålet tillräckligt upplysande, oblik kasus med ett g, d, a inom klammer.

8) Datum och ort för brefvets utfärdande angifvas sist, t. ex. $^{16}/_{3}$ 1421 Sthlm. För öfrigt bör noggrant antecknas, om urkunden är original eller afskrift, och i senare fallet från hvilken tid afskriften kan anses vara.

9) Där egentligt ortnamn saknas, men någon topografisk beskrifning dock förekommer, bör denna medtagas, liksom äfven sådana tillägg till ortnamn, som kunna antagas hafva gifvit upphof till särskilda namn, t. ex. i thorpene i Grenberghom.

10) A tergo förekommande anteckningar skola medtagas, med angifvande, där så är möjligt, om anteckningen är af annat datum än urkunden.

11) Jämte egentliga ortnamn medtagas omsorgsfullt namn på alla lokaliteter, såsom berg, sjöar, skogar o. d., äfvensom på kapell, kyrkor etc., hvarvid i tillämpliga delar iakttagas ofvan angifna regler.

Bil. C.

Instruktion för de personer, som hafva att på ort och ställe företaga undersökningar rörande svenska ortnamn.

1) För hvarje socken erhåller undersökaren, jämte tryckta formulär för ifyllning, en i alfabetisk ordning gjord uppställning af jordeboken, förteckning öfver för alltid afsöndrade lägenheter, uppställd efter jordeboksenheterna, afskrift af taxeringslängden för sista året, förteckning öfver fornlämningar och fynd samt ekonomiska kartverkets karta med beskrifning och generalstabens topografiska karta.

2) Innan undérsökningen påbörjas, bör undersökaren:

a) genomgå den tryckta topografiska litteraturen för socknen;

b) å blanketten för afsöndringar anteckna de lägenhetsnamn, som förefinnas å de i mom. 1 omförmälda kartorna samt i taxeringslängden, äfvensom uppgöra förteckning öfver de å berörda kartor förekommande naturnamnen.

3) På ort och ställe bör i regel först genomgås:

a) senaste kyrkobok (husförhörslängd), därvid antecknas olikheter i namn mot jordeboken, hvarjämte å blanketten för afsöndringar införas namn på där förekommande lägenheter o. d.;

b) äldsta husförhörslängd, samt, där särskild anledning därtill förekommer, äfven någon eller några mellanliggande, särskildt där långt

mellanrum är mellan den äldsta och den yngsta. Förekomma andra likartade böcker, äldre än husförhörslängderna, bör någon eller några genomgås, i den mån detta för kännedom om jordeboksenheternas namn är behöfligt.

4) Därefter har undersökaren, såvida han ej själf har reda på lämpliga personer i socknen med kännedom om dialektuttalet äfvensom om ortsförhållandena öfver hufvud, att vända sig till kommunalnämndens ordförande eller pastor i församlingen för erhållande af anvisning på lämpliga meddelare. Är socknen ej af större omfattning, kan en enda person för ändamålet vara tillräcklig, om dennes uppgifter i tvifvelaktiga fall kontrolleras, men i regel torde det vara nödvändigt att för skilda delar af socknen använda olika meddelare.

5) Undersökaren har därefter:

a) att uppteckna dialektuttalet af namnen på såväl socknen som de i jordeboken upptagna enheterna (inklusive fastställda afsöndringar), hvarvid tillika bör beträffande lägenheterna efterses, om jordebokens tillägg »en äng», »en åker» etc. fortfarande äga giltighet eller böra utbytas mot andra, samt om kvarnar bestå för sig själfva eller äro lagda under resp. hemman; förekomma differenser mellan äldre och yngre generationers dialektuttal, bör detta särskildt angifvas;

b) att taga reda på, om dessa namn äro i bruk, samt i annat fall uppteckna i orten gängse namn jämte dessas dialektuttal;

c) att likaledes uppteckna i orten brukliga namn på delar af hemman och lägenheter eller på sammanslagningar af sådana, såvidt möjligt med angifvande af mantal och ägares namn;

d) att verkställa efterforskningar rörande de å blanketten för afsöndringar upptagna lägenheterna samt tillika uppteckna andra lägenheter, som utgöra eller en gång utgjort särskilda bruksenheter, och hvilkas namn ej endast utgöra beteckning för ägaren eller innehafvaren, hvarvid tillika böra antecknas de upplysningar, som kunna erhållas om sagda lägenheter;

e) att uppteckna naturnamn med deras dialektuttal; bland sådana böra äfven för en eller ett par jordeboksenheter medtagas namn å tillhörande skiften, därest för orten mera karaktäristiska sådana påträffas;

f) att inhämta upplysning om de fornlämningar och fynd, som upptagas å den medsända förteckningen, jämte deras namn samt likaledes, innan systematisk undersökning af fornminnens förekomst inom orten blifvit på annat sätt anordnad, anteckna öfriga fornlämningar eller fynd, hvarom säker kännedom kunnat erhållas utan särskilda därför verkställda undersökningar af mera tidskräfvande art; användas i orten särskilda namn å fornlämningar, böra dessa antecknas;

g) att, där dialektuttalet ej sammanfaller med riksspråkets, verkställa transformering af sagda uttal till riksspråk.

Oberoende af det sätt, hvarpå undersökarne anse lämpligt föra sina primäranteckningar, skola de insamlade uppgifterna före afresan från platsen införas i det tryckta formuläret.

6) Lagfarts- och inteckningsböckerna skola genomgås för hvarje lagfaren fastighet, hvarvid böra antecknas de afvikelser mot jordebokens

namn, som förekomma i rubrikerna, sådana lägenheter, som blifvit för alltid afsöndrade, med angifvande af areal och namn, äfvensom, såvida anteckning därom finnes, namn på sådana lägenheter, hvilka blifvit i egendomen intecknade. Där å en fastighet eller del däraf användes annat namn än det i jordeboken antecknade, bör undersökning göras, om det förra eller det senare upptagits i nyare lagfartshandlingar. Där enligt lämnade upplysningar en lägenhet är obefintlig, bör noga tillses, huru densamma behandlats i lagfarts- och inteckningsböckerna, liksom ock undersökning bör ske, om i jordeboken upptagna kvarnar blifvit lagfarna för sig eller tillsammans med det hemman, hvarå de anlagts.

Bil. E.

Vid bearbetningen tages icke hänsyn till följande skiljaktigheter i jordeböckernas skrifsätt:

J ~ I (vokal):

Jngabo återges sålunda med Ingabo;

i ~ j (konson.):

På grund af den så godt som uteslutande använda skrifningen i äldre handlingar användes vanligen i t. ex. Hielmryd;

v, w ~ u (vokal):

Kvlla återges Kulla;

ch ~ k, ck:

Rårcheridt återges Rårkeridt,
Bachag » Backag;

iä ~ ie återges vanligen ie;

ä ~ e i svagtonig stafvelse:

Rorkäred återges Rorkered,
Solbergä » Solberge;

stumt h uteslutes:

Bystadh återges Bystad,
Flobohl » Flobol;

särskrifning af verkliga namn iakttages ej och icke heller stor bokstaf inuti ordet:

Hielm ryd återges Hielmryd,
HiälmsRydh » Hiälmsryd;

liten initial återges med stor;

dubbelskrifven vokal återges med enkel:

Ingeeboodh återges Ingebod;

dubbelskrifven konsonant återges med enkel:

i början af ord: Ffroabo återges Froabo;
efter konsonant: Hielmmryd » Hielmryd,
Björssag » Björsag;
i regel framför konsonant i enkla ord:

Hiellmryd återges Hielmryd,
Rollkered » Rolkered;

i svagtonigt ordslut:

-hemmett återges -hemmet.

Däremot iakttages skillnaden mellan enkel- och dubbelskrifven konsonant:

mellan vokaler (utom där skrifningen tydligen är felaktig, ss. Lile, Storra);

vidare mellan o ∼ å, e ∼ ä i starktonig stafvelse.

Olika skrifningar af ordet kvarn(en) anges med q, af gård(en) med g (dock blir ibland nödigt att utskrifva gård).

En båtformig hällkista nära Visby.

I Visby landsförsamling, 3 km. SO. från staden och 1 km. SV. om landsvägen till Follingbo ligger, gränsande på ena hållet till Baggenshagen, på det andra till Rosendals (Ungbåtels) skog och på det tredje till Slättflisägorna, den f. d. Svensonska hagen, tillhörig hr Bertelsen, nu såld till hr Isberg. Alldeles inom området af den körväg, som går genom den sista hagen, och hvilken på stadskartan visar sig vara upplåten som kommunikationsväg mellan Slättflis och Visby, ligger en större, något *aflång kulle*, af obetydlig höjd. Sommaren 1899 fick jag tillfälle undersöka denna kulle, med ett högst oväntadt resultat.

Den innehöll nämligen en enda, *båtformig kammare af resta kalkstenshällar*, 9,25 m. lång i norr och söder och med en största bredd af 2,63 m. Se bifogade planritning (fig. 343).

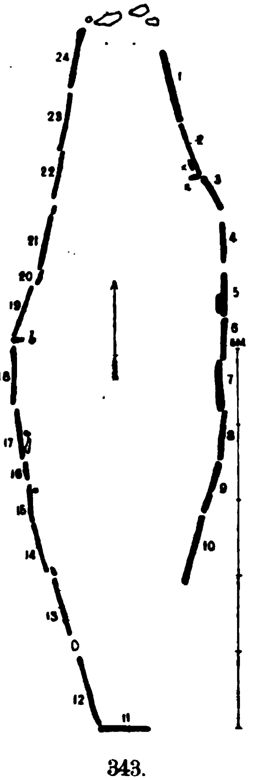

343.

Hällarna bestodo af megalomuskalk. Deras höjd framgår af följande tabell, där efter höjdsiffrorna inom parentes angifves, hur djupt under högens yta hvarje hälls öfverkant anträffades (—), eller huru mycket den höjde sig öfver ytan (+).

1 . .	0,70 cm.	(— 0,20)	14 . .	0,58 cm.	(— 0,04)
2 . .	0,78 »	(— 0,05)	15 . .	0,78 »	(+ 0,02)
a . .	0,35 »	(+ 0,05)	16 . .	0,45 »	(— 0,15)
3 . .	0,80 »	(+ 0,10)	17 . .	0,85 »	(— 0,06)
4 . .	0,77 »	(— 0,14)	18 . .	0,80 »	(— 0,15)
5 . .	0,90 »	blottade genom gammal gräfning	b . .	0,26 »	(— 0,05)
6 . .	0,57 »	blottade genom gammal gräfning	19 . .	0,55 »	(— 0,07)
7 . .	0,72 »	blottade genom gammal gräfning	20 . .	0,25 »	(— 0,09)
8 . .	0,53 »	(— 0,12)	21 . .	0,48 »	(— 0,22)
9 . .	0,66 »	(— 0,20)	22 . .	0,50 »	(— 0,20)
10 . .	0,85 »	blottade genom gräfning	23 . .	0,88 »	delvis blottad genom gräfning
11 . .	1,25 »	blottade genom gräfning	24 . .	0,77 »	(— 0,02)
12 . .	0,78 »	blottade genom gräfning			
13 . .	0,40 »	(— 0,30)			

Undersökningen, hvilken jag började i den mellersta af de efter föregående gräfningar befintliga groparna, nämligen vid flisorna 5, 6, 7, fortgick först åt norr, tills jag där hunnit bottnen; sedan följde jag kistan till södra ändan. Anteckningarna under gräfningen meddelar jag här i sammandrag.

Kistan var vid flisorna 5—7 och tvärsöfver till de motstående 18—20 till ett djup af 50 cm (på ett par platser tätt vid 18 och 19 till 65 cm.) fylld med *starkt kolblandad mylla**[1] och stora gråstenar, ofta så stora att de nådde full karlbörda. Norr om dessa flisor gick myllan ned till 55 cm. På 50 cm:s djup hittades, tätt vid flis 24, ett helt litet *obrändt benstycke*. Under myllan kom vid 24—1 ett lager *röd jord** (grusmylla?) 10 cm. tjockt, därefter *sand**, äfven den ungefär 10 cm. Därunder *moränmärgel**, hvars öfversta lager gaf intryck af att vara stensatt, på det sätt att man på märgeln lagt ett tunt lager *smästen** och stampat ned denna i märgeln. Ungefär midt

[1] Af de med stjärna märkta lagren äro jordprof tillvaratagna och till Akademien insända (inv. 10950: 40).

emellan 22 och 3 (75 cm. från 22) underlagrades den kolblandade myllan af ett litet parti *groft grus** af 12 cm:s tjocklek och blott några centimeters utsträckning. Mellan detta och 22 (*bränd?*) *jord med större kolrester** till samma djup, därunder, ända till underkanten af 22, *gråstenar*. Sedan moränmärgel alldeles som vid 24—1. Mellan 23—2 gick en smal märgelrand stigande från öster till väster och höjande sig från öster till väster öfver bottnen 10—20 cm. Mellan 2 och 3 i öfre kanten en inkilad tvärflisa *a* (skiljeväggslämning?). Vid flis 2 dessutom på 35 cm:s höjd från bottnen en liggande kalkflisa 36 cm. lång, 10 cm. tjock och lika mycket utskjutande från 2, hvilande på gråstenar (tecknet × i planen). Om den brända jorden vid 22 märkes, att den ej är bränd på stället, utan nedkastad, då flere af de där öfverst i lagret liggande stensmulorna visade sig brända på undersidan, ej öfversidan. Vid flis 5 gick den mörka kolfyllda jorden ned till bottnen, hvilken ligger 35 cm. under flisens nederkant, för att vid flis 6 utbytas mot märgel och vid 7 återkomma, men här ej stenblandad. Mellan flis 4 och flis 5 låg på bottnen en stödjande gråsten och tvenne liknande under flis 5, de senare af 30 cm:s höjd. Mellan 7—17 gick det öfversta stenblandade myllagret ned till en knapp meters djup. Mellan 6 och 7 fanns en tvärsöfver mot 16 gående liten märgelbank i stil med den mellan 23—2, men 40 cm. bred. Denna *märgel** var ditlagd och var genompyrd af svarta ådror (multnade växtrötter?). Mellan 7—8 var på bottnen en liten mörk myllrand af ett par cm:s tjocklek. Längs 19—16 låg på själfva bottnen tätt vid flisornas underkant en enkel rad små gråstenar. Vid 11 hade man förut gräft ända i bottnen och kastat upp jorden, och hela jordmassan mellan 10—13 och 14 visade sig ock vara helt genomgräfd; den bestod där af *kolfylld mylla**, i hvilken jag fann en *Helix lapicida*. Mellan 18 och 19 satt en tvärflisa (*b*) lik den mellan 2 och 3 inkilad.

Nordvästra änden saknade, såsom af planen framgår, gafvelflis och synes det mig, som om någon sådan därifrån början ej skulle ha funnits.

På själfva kullens nordvästra sida låg ett större, på öfversidan nästan plant gråstensblock, hvilket hvilade på en ring af smärre, glest satta gråstenar, hvilka nådde så högt öfver markens yta, att man kunde mellan dem föra handen in under blocket. Då detta borttagits, befanns jorden ligga betydligt lägre inom än utom ringen. Någon som helst lämning af ben eller fornsaker anträffades ej här. Möjligt är att blocket, liksom en direkt från kullen utlöpande läggning af större gråstenar, hvilken fortgår i riktning mot ett genom Baggenshagen gående träsk, står i nära samband med hällkistan. Hvad denna själf ursprungligen haft för ändamål är tills vidare svårt att afgöra. Emellertid synes det mig ej osannolikt, att vi här ha att göra ej med en graf, utan med en forntida bostadslämning, om hvars byggnadstid det ännu torde vara omöjligt att med säkerhet uttala sig. Då jag tror mig i närheten af den beskrifna fornlämningen (inom f. d. Svensonska hagens område) ha funnit spår efter andra af närstående art, är det att hoppas, att en kommande undersökning skall kunna lämna en afgörande lösning på ofvannämnda frågor.

O. V. Wennersten.

Svenska grafstenar.[1]

22.

Grafsten, Vårdnäs kyrka i Östergötland.

Nedanstående grafsten har en mycket ovanlig form, cirkelrund som den är. Riksantikvarien meddelar mig, att han icke känner någon annan dylik svensk grafsten.

Två något så när cirkelrunda runstenar från Roslagen, Länna socken, finnas i Statens Historiska Museum, den ena genomborrad i midten. Den ej genomborrade är afbildad i Dy-

[1] Se Månadsbladet, 1892 och 1897.

becks *Runa*, I, s. 71. Inskrifterna å dessa runstenar äro så utplånade, att man ej kan se hvad där stått, utom att den sistnämnda slutat med futharken. Att de varit grafstenar i vanlig mening är föga troligt. I alla händelser tillhöra dessa stenar en mycket äldre tid än den här ifrågavarande. En sammanställning mellan dessa runstenar och ofvannämnda grafsten med hänsyn till formen saknar därför betydelse.

Rörande Vårdnässtenen har kyrkoherde Westerlund, som benäget skaffat mig den fotografi, hvarefter afbildning här

344.

återgifves, meddelat följande: »Hela stenens diameter är 1 m. och 2 cm. Bokstafsringens bredd 8 cm. Sköldens längd från spetsen till midten af rätsidan 51 cm. Ornamentlinjen omkring det rutiga fält, som omger skölden, är 5,5 cm. bred. Nämnda fält är indeladt i små kvadrater med en punkt i hvarje hörn och en punkt i midten af hvarje kvadrat. Dessutom är hvarje sida i kvadraterna rätlinigt midt-ituskuren af ett kort streck, ehuru af rutorna numera knappt synes mera än punkterna. Stenen är af kalksten med 3 inbäddade orthoceratiter.»

Stenen finnes förut omnämnd af P. A. Säve i *Ant. Tidskr.* 2 (1869), s. 79, och en af honom gjord, ej fullt trogen teckning af stenen finnes i Antikv. Topogr. Arkivet.

Inskriften, af P. A. Säve, a. st., ej riktigt läst, läser jag sålunda:

Corporis hic metam Jon Swartprest opto quietam.
Hinc (?) animam letam certo, Maria, petam.

Öfversättning: »Här önskar jag, Jon Swartprest, ett lugnt slutligt mål för min kropp. Härifrån skall jag för visso, o (jungfru) Maria, uppsöka min saliga själ» (nämligen vid kropparnas uppståndelse).

Att det stått *hinc*, skrifvet *hīc*, kan ej med säkerhet påstås, då stenen där är skadad, så att det möjligen befintliga förkortningsstrecket ej mer kan ses. Emellertid synes ett *hic* här ej gifva någon förnuftig mening.

Den i grafskriften nämnda Jon Swartprest var enligt Håhl, *Linköpings Stifts Herdaminne*, 3. 44, »Canonicus Lincopensis och Curatus i Vålnäs» (Vårdnäs)» 1397. Följde Biskop Knut på visitation i Vadstena kloster åren 1402, 1409 och 1415. † 1426.» Se om honom utförligare i min uppsats *Bidrag till vår medeltida personhistoria*, 4, i *Personhistorisk Tidskrift*, 1905, s. 45 f.

Af grafstenen finner man, att ett springande svin var kanikens adliga vapensköld. Hos Silfverstolpe, *Sv. Diplomatarium*, I, 479—80, meddelas ett bref af 1409 4/9, där kaniken nämnes och hvartill är fogadt »incigle Herra Jønisa Svartprests». Detta, af den aflånga form, som andliga nyttjade, bär enligt S. »ett springande djur (svin?)».

Vi se, hurusom kanikens världsliga sigill blifvit användt som motiv för grafstenen, så att denna har fullkomligt utseende af ett adligt sigill, endast med den skillnaden, att en grafinskrift här blifvit satt på sigillinskriftens plats. Denna anordning torde vara ytterst sällsynt, om icke unik.

L. Fr. Läffler.

Till de likarmade fibulornas typologi.

Redan under bronsåldern företer den nordiska fibulan en egenart, hvilken den bibehåller, från det den under den andra perioden uppträder, ända till bronsålderns afslutning. Under det att fibulorna i söder, t. ex. i Italien, äro alldeles olika vid hufvudet och vid foten, uppvisa vissa fibulatyper i de österrikiska och ungerska länderna en stark benägenhet för symmetri, och en dylik symmetri är i Norden genomgående. Vid hufvudet och vid foten rullas bronstenen ihop i en spiral. Med tiden gjutas hvarfven alltmera tillhopa, de runda, flata delar af fibulorna, som träda i den gamla spiralens ställe, bli större och så småningom kupiga, samt förses slutligen med dekorationer, men dessa båda delar af fibulan äro hvarandra under hela bronsåldern alldeles lika. Fibulan är således symmetrisk åt tvenne håll, bisymmetrisk, likarmad.

Vid periodens slut och under järnålderns äldre perioder behärskas den inhemska fibulaindustrien af utländsk teknik, hvarvid den bisymmetriska fibulan försvinner. Då romerska riket bringas till sin undergång och de romerska och provincialromerska förebilderna så småningom upphöra att bli bestämmande för fabrikationen af fibulor, framträder åter i Norden den bisymmetriska fibulan.[1] Huruvida detta förhållande kan äga sin rot i någon för de nordiska folken egendomlig smak-

[1] Att jag här vid sidan af termen »likarmad» använder »bisymmetrisk», är framtvunget af min plan att försöka framställa symmetribehofvets utveckling under vissa förhistoriska perioder i Norden. Däremot ligger i användandet af termen bisymmetrisk, som ju äfven kan gälla andra fornsaker än fibulor, intet försök att uttränga den gamla, speciellt om fibulor gällande termen »likarmad».

riktning eller måhända snarare i sättet att fästa fibulan vid klädesplaggen och dess plats på kostymen, vågar jag ej afgöra.

Mot slutet af den romerska perioden förekomma äfven i Södern sporadiska fall af bisymmetriska fibulor, men utan att man därvidlag kan spåra någon egentlig tendens. Vi äga exempel på dylika fibulor från Rhentrakten, en liknande funnen vid Bingenbrück (fig. 345) samt ännu en förvarad i Mainz' museum (fig. 346) — alla de anförda äro emaljfibulor. I dessa fall är det tydligen fibulans öfre del som fördubblats. Vi

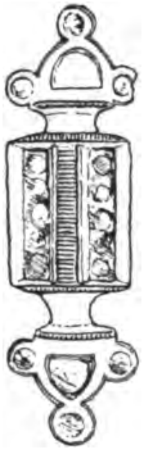

345.

346.

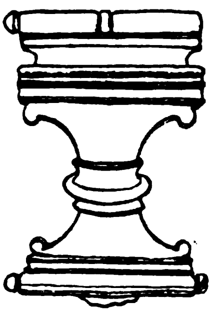

347.

hafva nämligen i Mainz: 2856 exempel på emaljfibulor, där den öfre delen verkligen har utseende liknande fig. 345, en form som möjligen kan hafva påverkats af de tidigaste germanska treknoppsspännena. Likaledes ha vi i Mainz: 2860 exempel på en bronsfibula med öfverstycke, liknande figur 346, en form som återfinnes på en i Rhentrakterna vanlig serie sena romerska bronsfibulor. I öfrigt förete de bisymmetriska fibulorna gerna fantastiska former. Någon fibula som på hufvudet upprepar fotens dekorering känner jag ej. Bisymmetriska fibulor, som ej äro emaljfibulor, äro från dessa tider sällsynta, och de som från en något senare tid förekomma äro obetydliga (Mainz: 1922, 1929, 1942, 1949).

Ett egendomligt exempel på, huru hufvudets dekoration upprepas omvändt, äga vi i originalet till fig. 347, som dock troligen ej är bisymmetriskt. En blick på fig. 348 visar, huru fibulan uppstått, ett karaktäristiskt exempel på, huru man i de provincialromerska länderna fördubblade hufvudet, ej foten.

I Norden är förhållandet ett helt annat. Såsom genomgående drag kunna uppvisas, dels att de bisymmetriska fibulorna spela en mycket betydande roll, dels att *bisymmetrien beror*

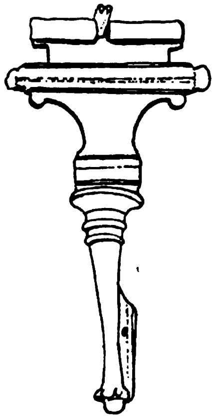

348.

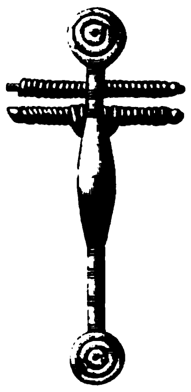

349.

däraf, att man vid hufvudet upprepar foten. Detta senare var äfven förhållandet under bronsåldern. Jämför man Peschiera-fibulan (Montelius, *La civilisation primitive en Italie*, série A, fig. 2) med den äldsta nordiska bronsåldersfibulan, ser man genast, att bågens symmetri uppstått därigenom, att den som nålhållare använda spiralen upprepats vid fibulans hufvud.

Att samma förhållande nu åter visar sig, beror på den stora omsorg man i Norden visade för fotens prydliga utarbetande och dekorering.

Redan under den romerska perioden kan en förkärlek för fotens utsmyckning skönjas, t. ex. hos Almgren, *Die Nord-europäischen Fibelformen*, fig. 88, hvilken uteslutande tillhör det skandinaviska området. Efter det kulturströmmen från sydost nått upp till Norden, framträder förhållandet mycket

starkt. Vid en stor fibulagrupp, den som utvecklas ur Almgren, anf. arb., fig. 163 o. l. och som har sitt hem i den västra delen af Skandinavien, utgöres i många fall den hufvudsakliga dekorationen af den till likhet med ett djurhufvud omskapade fotändan. En annan fibulagrupp (Almgren, anf. arb., fig. 178) utvecklas därigenom, att vid foten nedanom nålhållaren fästes en skifva, på hvilken en annan, kullrig, af färgadt glas eller dylikt fastsatts (Almgren, anf. arb., fig. 179). Denna fotdekoration upprepas, i det man på bågens rygg fastsätter en dylik skifva (Almgren, anf. arb., fig. 180, fibula från Borkenhagen, Pommern, mus. Stettin; fyra fibulor från Arnswalde, Regbez. Frankfurt, Museum f. Völkerkunde, I f. 3807, 3808, 3809, 3810). Den fortsatta utvecklingen af denna fibulatyp hyllar en sydländsk smakriktning, i det man vid hufvudet fastgör en rektangulär skifva (fibula från Raamölle, Hillested, Danmark, mus. Köpenhamn, C 1403) hvarigenom en mycket stor och vigtig grupp af nordiska bågspännen uppkommer. Emellertid visar dock redan detta fall en tendens att pryda foten och att senare gifva en annan del af fibulan alldeles samma dekoration.

Vid sidan af denna skandinaviska utveckling visar sig i Ostpreussen en litauisk, i det man i brons söker efterbilda fotskifvan med dess centrala del af annat material jämte de därifrån, såsom i Borkenhagenfibulan, utgående strålarna i silfverbleck. På detta sätt uppstår den ostpreussiska stjärnfotfibulan (jag har från museerna i Königsberg antecknat 27 exemplar), af hvilken åtminstone två exemplar hittats på Öland. Ett annat, mindre präktigt sätt att imitera denna fotskifva ha vi i fig. 349, som har den runda fotskifvan dekorerad med koncentriska cirklar, och hvilken liksom de äldre bland de nyssnämnda ostpreussiska fibulorna, torde vara att sätta till tiden omkring år 300. Ofvanom hufvudet har denna fibula en del, liknande foten, men dock något kortare, hvadan denna fibula ej ännu kan räknas som fullt bisymmetrisk.

Konstruktionen med tillbakaböjd nålhållare visade sig redan från början synnerligen tjänlig för en rikare och mångsidigare

utveckling af fibulans nedre del. Bland de fotformer, som med ofvannämnda kulturström blefvo bekanta i Norden, märka vi särskildt Almgren, anf. arb., fig. 159. Denna form passerar under sin utveckling tvenne alldeles skilda vägar. I ena fallet bibehåller den ungefär sin gamla storlek, i det andra utvidgas den och tilltager i längd och bredd högst ansenligt.

Vi fästa oss att börja med vid den mindre typen. Under 200-talet har denna fot, hvars bredaste del faller nedanför

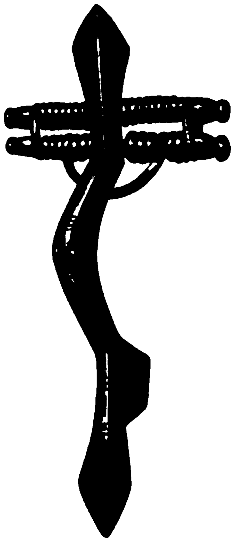

350.

351.

midten, ännu raka begränsningslinjer (*Sv. Fornminnesföreningens Tidskrift*, IX, fig. 83). Dock visar sig redan nu i exemplar med liten fot den insvängda begränsningslinjen (Almgren, anf. arb., fig. 175, 177). Fibulor med något större fot med raka linjer äro tidigast samtida med fibulorna med mindre fot med insvängda linjer, hvilket är klart af en jämförelse mellan fibulorna *Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, IX, fig. 83 och 84, af hvilka fibulan fig. 83, såsom Montelius därstädes visar, på grund af anordningen vid spiralernas sammankoppling bör vara den äldsta. Dessa fibulor härstamma från tiden omkring år 300. Då denna

form för foten sedermera hastigt försvinner, böra vi äfven till denna tid föra fibulan fig. 350. Denna fibula företer en annan fot, mycket lik Almgren, fig. 177, men den har vid hufvudet tvenne spiraler, hvilkas sammankoppling närmast är analog med *Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, IX, fig. 83, och slutligen har den vid bågens öfra ända en fortsättning *alldeles liknande foten.* Denna fibula, hvars tillverkningsdatum knappast kan förläggas in på 300-talet, är den tidigaste kända verkligt bisymmetriska fibulan från den nordiska järnåldern[1], och företer redan det för de följande fibulorna af samma typ gällande kännemärket, att bisymmetrien består af fotens upprepning vid hufvudändan. Direkt har naturligtvis hufvudarmen framgått ur hufvudknoppen på de tidigare, till den romerskt-gotiska perioden hörande fibulorna, hvarvid den större längden framnödgats af den dubbla spiralen.

Fibulor med fot, som utgått ur samma grundform men med större dimensioner, äro till tiden betydligt senare, hvarför vi något uppskjuta deras behandling.

Då de bisymmetriska fibulorna till större delen hafva utgått ur monosymmetriska typer, hvilka äro stadda i ständig utveckling, bilda de i regeln icke själfva några sammanhängande serier De upptaga fotformer, hvilka för tillfället äro löpande, hvarvid det endast i undantagsfall gifves möjlighet för någon självständig utveckling. Bland de fotformer, som härvid komma i fråga, ha vi ofvan berört tvenne. Bland öfriga, som under 300-talet vinna burskap i Norden, ha vi att märka de med rak, med utåtbuktig och med nedåt spetsig afslutning. Foten med rak afslutning har de öfriga begränsningslinjerna antingen raka (*Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, IX, fig. 78) eller insvängda (anf. arb., fig. 71, 72). Båda formerna förekomma såsom i ofvannämnda exempel på fibulor, belagda med silfverbleck, tidens präktigaste spännen, hvilket visar fotformens popularitet, men de finnas äfven å andra fibulor från denna tid.

[1] Här medräknas ej sporadiskt förekommande bisymmetriska la Tène-fibulor, hvilkas utvecklingshistoria för öfrigt är likartad med den här anförda.

En sådan är fig. 351, hvilkens fotform närmast öfverensstämmer med *Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, IX, fig. 72, endast med den skillnaden, att en smal rektangulär skifva ytterligare tillagts nedanför den äldre, raka afslutningen. I fig. 352 återfinnes samma typ förvandlad till bisymmetrisk, därigenom att spiralens onödiga, utskjutande delar borttagits och i stället för den dodekaedra hufvudknoppen trädt en skifva likadan som fotens.

352.

353.

354.

Exempel på bisymmetriska fibulor från samma tid, hvilkas hufvudända och fotända hafva raka begränsningslinjer, äro relativt ganska talrika. På Gotland röjer sig tidigt en benägenhet att göra den raka foten mycket smal (fig. 353), hvarigenom vinklarna vid fotens afslutning bli högst obetydligt spetsiga. En fibula med hufvudändan liknande foten på den sistnämnda fast med obetydligt insvängda begränsningslinjer, men som i öfrigt står närmast tillsammans med de båda nyss nämda, äga vi i fig. 354. Äfven här kan intet tvifvel råda, att det är foten som upprepats vi hufvudändan.

Från södra Skandinavien äga vi en annan grupp bisymmetriska fibulor, hvilkas fotform närmast öfverensstämmer med *Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, IX, fig. 78. Jag har från Öland antecknat ett exemplar (St. H. M. 5315, fig. 355) från Bornholm ett (Köp. Mus. C. 7597, fig. 356) och från Danmark ett (Köp. Mus. MLDXXX, fig. 357) af guld och silfver med streckornamenter.[1] Dessa fibulor intaga i fråga om vinkeln vid fotens bas en mellanställning mellan ofvannämnda gotländska och de norska bisymmetriska.

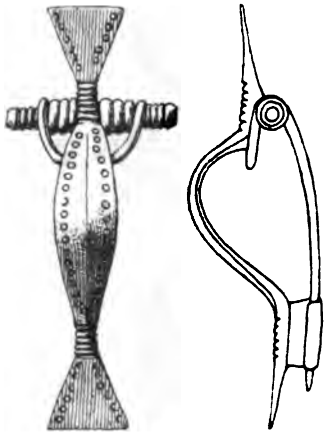

356.

357.

355.

I Norge möta vi redan på de stora fibulorna med silfverplåt en stark benägenhet att tillspetsa vinkeln vid fotens bas (Rygh, *Norske Oldsager*, fig. 239). De norska bisymmetriska fibulorna från denna tid förete samma förhållande. Fibulan fig. 174 i Salins *Altgermanische Ornamentik* har ännu ungefär samma vinkel som sistnämda stora fibula, medan foten till fibulan fig. 173 i Salins anf. arb. har ännu spetsigare vinkel vid basen. Samma ornamentformer, hvilka förekomma på originalet till Ryghs anf. arb., fig. 239, återkomma i de båda bisymmetriska fibulorna i enklare teknik. Foten till den ena af

[1] Sena exemplar tillhörande samma typ torde vara originalen till *Teckningar ur Kalmar museum*, häft. I, fig. 26, Montelius, *Från järnåldern*, pl. 5 fig. 4, Mestorf, *Vorgeschichtliche Alterthümer aus Schleswig-Holstein*, fig. 743 (Kiel. Mus. 4345) samt Lunds museum 10924, alldeles lika det sistnämda.

dessa båda fibulor har insvängda begränsningslinjer, men då detta förhållande möjligen utvecklat sig efter det den norska bisymmetriska fibulatypen uppstått, anföres fibulan i detta sammanhang.

Den omständighet, att fibulorna inom de ofvannämda olika områdena hafva sinsemellan olika fotformer, medan inom hvarje särskildt område de monosymmetriska fibulornas fotform öfverensstämmer med formen af de bisymmetriska fibulornas båda slutändar, visar sannolikheten af att i här uppräknade fall de bisymmetriska fibulorna bildats enligt den regel om fotens upprepning, som ofvan framställts.

En icke skandinavisk men dock bisymmetrisk fibulatyp, hvilken vid första ögonkastet synes stå nu nämda nära, föreligger från Holstein, Hannover och England. Tillhörande denna typs tidigaste stadier äro fibulan fig. 358 (Kiels mus. 10983) och Salin, anf. arb., fig. 176. Senare stadier representeras af fig. 175, 177 och 699 i Salins anf. arb. Denna utvecklingsserie torde näppeligen kunna förklaras ur här uppställda regel om den bisymmetriska fibulans uppkomst, hvilket torde stå i sammanhang med att det egentligen blott är i Skandinavien, man lägger en väsentlig vikt vid fotens form och utstyrsel.

Bland skandinaviska former af bisymmetriska fibulatyper från 300-talet torde de viktigaste hafva blifvit ofvan behandlade.

Under 400-talet framträdde fastän mera sällsynt (ett par fibulor från Ostpreussen, Tischler, *Ostpreussische Altertümer*, pl. IV, fig. 9 och 10, samt Köp. mus. C. 5770 och C. 288) en tendens att gifva fotens nedre del formen af en halfcirkel. I Norge och England vinner denna tendens burskap, och man förser med en dylik fot fibulor af helt olika typer (Rygh, anf. arb., fig. 250, 256, *Ant. Tidskr.*, IV, fig. 185, 188, 189; ett exemplar från Sverige afbildadt i Montelius, *Från järnåldern*, pl. 4, 16). Att denna halfrunda fot icke är lånad från det vanliga halfrunda öfverstycket framgår bland annat däraf, att fotens öfre begränsningslinjer icke bilda rät vinkel mot bågens rot

såsom på öfverstyckena. Från Norge hafva vi exempel på bisymmetriska fibulor, hvilkas hufvud och fot hafva samma form (Rygh, anf. arb., fig. 246). Möjligen äga vi i det icke alldeles bisymmetriska spännet från Öja i Södermanland (*Månadsbladet*, 1875, fig. 15) ett svenskt exempel på denna typ.

Från 400-talet härstammar en vid Broholm på Fyen funnen fibula med fot liknande en spetsvinklig triangel (*Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, X, fig. 219), till hvilken vi hafva en senare motsvarighet från Ungern med mindre spetsig vinkel. Från prov.

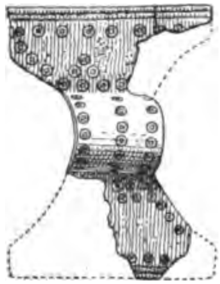

358.

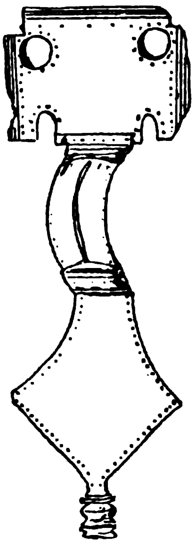

359, a.

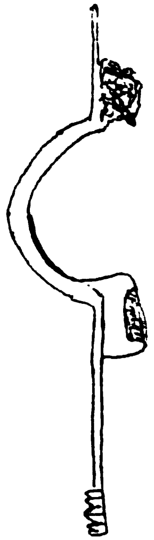

359, b.

Belluno i Italien föreligger exempel på en bisymmetrisk fibula, hvars slutändar öfverensstämma med foten på Broholmsfibulan men med ytterligare spetsig vinkel. Äfven i Norden blir denna vinkel senare allt spetsigare (Montelius, *Från järnåldern*, pl. 5, fig. 1). Jag antager den italienska formen vara att räkna till den stora från Skandinavien till Södern utgående kulturrörelse, som Bernhard Salin i sitt anförda arbete uppvisar karaktärisera 400-talet. Äfven här återfinna vi således samma regel för de bisymmetriska fibulornas tillkomst göra sig gällande.

Ännu återstår att taga i betraktande en grupp af fåtaliga, men ytterst intressanta bisymmetriska fibulor, tillhörande 500-talet. Jag omnämnde i början af denna uppsats, att bland de fibulor från 200- och 300-talen, som äga fot med utbuktning nedanom midten, den grupp, som bibehåller en fot af obetydligare dimensioner, redan tidigt företer insvängda begränsningslinjer, medan fibulor med större fot bibehålla raka begränsningslinjer.[1] Under det att den förra fottypen jämförelsevis hastigt dör ut, växer foten med raka linjer allt mera och når slutligen högst betydande dimensioner. Men samtidigt börja äfven dennas begränsningslinjer att bli insvängda. Det torde i allmänhet vara de öfre begränsningslinjerna, som först börja att bukta inåt, se t. ex. Kiels museum, 4041 *a* (fig. 359), hvars tidställning angifves genom öfverstyckets dekoration (Salin, anf. arb., sid. 74). Snart bli emellertid alla fyra begränsningslinjerna insvängda, hvarvid den bredaste delen af foten så småningom förflyttas till dennas midt. Fibulor med fot på detta utvecklingsstadium äro så godt som alla tjockt gjutna. Redan på ett något tidigare stadium börja i vinklarna vid bågens rot och fotens öfre hörn små djurhufvud eller dylikt att visa sig, hvilka så småningom växa till i storlek och i vissa tillfällen erhålla pendanter vid fotens nedre begränsningslinjer. Ett exempel härpå äga vi i Ölandsspännet, *Sv. Forns.*, fig. 444, af hvars fot tydligen foten på originalet till fig. 324 i Vedels *Bornholms oldtidsminder* är en utveckling. Hälften af denna fot upprepas med obetydliga modifikationer vid hufvudändan, utan att dock spännet blir fullt bisymmetriskt.[2]

Formen af ett på dylikt sätt åstadkommet bisymmetriskt spänne skulle naturligtvis ha blifvit alltför klumpig, och man synes knappast ha upprepat försöket, medan spännetypen stod

[1] Från det stora fyndet från Sackrau föreligga sex hithörande fibulor, af dessa hafva 2 fot som *Sv. Fornm.-för. Tidskr.* del IX, sid. 233, fig. 84, 4 fot som anf. arb., fig. 77. Däremot förekommer ingen fibulafot af den mindre typen med raka linjer, ej heller någon af de större med insvängda.

[2] Hildebrand har redan i *Ant. Tidskr.*, *IV*, sid. 239, gjort en liknande observation.

på detta stadium. Snart erbjödo sig emellertid lämpligare och mer eleganta former.

Bågspännets fot utvecklas under 400- och 500-talen på flera olika sätt. Bland dessa nya typer ha vi särskildt att märka tvenne, af hvilka den ena öfvervägande tillhör södra Skandinavien, den andra så godt som uteslutande norra. Kännetecken för den förra gruppen äro: fotens midtdel, som ursprungligen skjutit skarpt ut och varit försedd med runda skifvor på båda spetsarna, aftrubbas så småningom för att slutligen alldeles afrundas, de runda skifvorna förminskas för att slutligen antingen försvinna eller förlora det ursprungliga sambandet med den egentliga fotskifvan. Denna förses med utefter dess kanter liggande djur, hvilka sträcka sig ända ned utefter det afslutande djurhufvudet, hvarigenom de »inkapsla» hela fotskifvan. Denna är försedd med varierande dekorationer, dock ej med någon från bågens rot till djurhufvudet gående staf. Exempel på denna grupp under dess olika utvecklingsstadier äro: *Sv. Fornm.-för. Tidskr.*, X, fig. 134, 135, 141, Rygh anf. arb., fig. 257. Denna fibulatyp förvandlas till bisymmetrisk på samma sätt som de öfriga hittills behandlade, i det att de nämda egenskaperna något skärpas. Exempel härpå äro fig. 17[1], *Ant. Tidskr.* II, pl. 1, fig. 1 och 2, samt Montelius, *Hur gammal är bygden i Helsingland?*, fig. 40. I fråga om bågen har det förstnämda af dessa spännen rönt inflytande från den andra gruppen.

I denna andra grupp göras fotens insvängningar djupare, de utskjutande delarne på midten förses med djurhufvuden, liknande det nedåt afslutande, och utdragas ytterligare, i det alla tre djurhufvudena ofta afslutas med en spetsvinklig triangelliknande mun. De vid öfre delen af foten befintliga djurhufvudena äro att börja med mycket otydliga, men förvandlas seder-

---

[1] Ett stort spänne närmast likt fig. 361 är funnet i Uppland (St. H. M., 8284). Två spännen närmast lika fig. 1 och 2 å pl. I i andra delen af *Ant. Tidskr.* äro funna, det ena i Östergötland (St. H. M., 10737), det andra på ön Tytärsaari i Finska viken. (Helsingfors museum, 3382.)

mera till utskjutande ornament. Från roten af bågen till det afslutande djurhufvudet går som oftast en rak staf. Bågen har vanligen en utbuktning på midten. Såsom exempel kunna

360.

361.

nämnas: Rygh, anf. arb. fig. 262, 259, 261, *Sv. Fornm.-för. Tidskr.* X, fig. 143, 148, 149, Montelius, *Hur gammal är bygden i Helsingland?*, fig. 41 och *Sv. Forns.*, fig. 440.

Äfven denna typ förvandlas till bisymmetrisk på öfligt sätt, i det dock längdriktningen liksom för öfrigt äfven i den förra bisymmetriska gruppen mera betonas. Ett sådant spänne är det ofullständiga, som är afbildadt fig. 360.[1] På detta spänne är intressant att observera, huru man, i det man indrager de båda utskjutande delarne, låter djurhufvudet, som ursprungligen ägt sin plats strax nedanom bågen, sträcka sig äfven öfver dessa, hvarvid det omvändes i en annan för denna långdragna fibula mera passande riktning.

Jag vill som ett sista exempel på här ofta upprepade regel endast meddela, att Salin i sitt ofta anförda arbete afleder den bisymmetriska fibulan derstädes fig. 180 från fibulan fig. 179 å samma sida.

Vi hafva härmed kommit fram till 600-talet. Då bli de likarmade fibulorna allmänna i östra Skandinavien. Typen har vunnit burskap, och man behöfver ej längre gå omvägar öfver den monosymmetriska fibulan för att nå fram till den bisymmetriska.

Knut Stjerna.

Arkeologiska anteckningar till Beovulf.[2]

I Beovulf omtalas på flera ställen hjälmar med svin samt ringsvärd. Då bådadera tillhöra en tid, sträckande sig ungefärligen från 550 till 650, visar detta, att Beovulfssångerna i deras ursprungliga gestalt diktats under denna tidrymd.

De nämnda fornsakerna äro tillfinnandes i ringa antal i England, i större antal i Skandinavien, och då sångerna be-

---

[1] Ett likarmadt spänne af denna grupp, med hvardera armen närmast lik nedre delen af fig. 440 i *Sv. Forns.*, är funnet i Vörå socken, Vasa län, Finland (Helsingfors museum, 1109).

[2] De sammanställningar, som nedan göras, åsyfta på intet sätt att vara fullständiga, utan äro endast att betrakta som strödda bidrag till den arkeologiska Beovulfsforskningen.

handla nordiska förhållanden, böra vi således söka äfven öfriga arkeologiska anknytningar till Beovulfs text inom Skandinaviens gränser.

Svearnes konung Ongentheov utkämpar enligt Beovulf en olycklig strid mot geaterna under konung Hygilac. Under denna strid har konung Ongentheov att personligen försvara sig mot tvenne kämpar ur geaternas här. Han slår den ene till marken, men får strax efteråt af den andre dråpslaget. Hans lik plundras, och svearne, som nyligen triumferat och som i Beovulf betraktas som geaternas farligaste fiender, lida ett fullständigt nederlag. Ej underligt därför, att geaternas konung lönar banemannen furstligt. Han ger honom sin dotter och »hund þûsenda landes and locenra beága» (v. 2995—2996). Dessa hundra tusen utgöra tydligen ett mångfaldigande af den gällande vikt- och värdeenheten, »marken».

De sist anförda orden fattas i alla öfversättningar till moderna språk såsom betydande »flätade ringar». Ordet locenra (gen. pl.) är härledt af lûcan, vinda, innesluta, foga i hvartannat, och förekommer i Beovulf dessutom äfven i »locene leoðosyrcan» (vv. 1506, 1891) och i »handlocen guðbyrne» (v. 320) för att uttrycka stridsbrynjans beskaffenhet. Brynjorna bestå af ringar, hvilka icke äro hvar för sig vridna utan enkla, men fogade i hvarandra (fig. 362). Då vi för ordet ej äga exempel på annan betydelse, bör det således äfven här afse i hvarandra fogade, »sammanlänkade ringar». För att dessa ringar skola hafva något högt värde, hvilket af sammanhanget göres nödvändigt, måste de hafva varit af guld. I de skandinaviska museerna finnas mycket talrika exempel på guldringar, hvilka antagas tillhöra 500-talet och tiderna däromkring, och af hvilka somliga ännu äro sammanlänkade med hvarandra, så att de bilda ett slags kedja, andra hafva varit det. Här afbildas (fig. 363) en sådan kedja funnen vid Narfveryd i Vallerstads socken, Östergötland. En uppräkning af sådana fynd är öfverflödig, då dylika ringar finnas från hela det skandinaviska området. Det

af arkeologerna sedan länge gjorda antagandet, att dessa ringar tjänat till betalningsmedel, vinner här litterär bekräftelse.

Intressant är upplysningen, att redan omkring år 600 jordarealer kunde köpas, ehuru vi på grund af den sagolikt högt tilltagna summan icke kunna bilda oss någon föreställning angående jordens och kapitalringarnas värdeförhållande.

En ring af helt annat slag omtalas i Beovulf på ett annat ställe. Danernas drottning Valtheov visar sig i festsalen under gyllene ring (under »gyldnum beáge», v. 1164), hvarmed tydligen menas, att hon bar ett gyllene diadem. Talrika fynd af ringar, hvilka kunnat begagnas som hufvudringar, föreligga från olika perioder af järnåldern. Ringar af en viss storlek kunna emellertid lika väl ha tjänstgjort såsom halsringar, som hufvud-

Fig. 362. Del af ringbrynja af järn. Skåne. 1/1.

ringar och, sammanrullade i spiral, såsom armringar. Fynd af diadem från tiderna efter början af 300-talet efter Kr. äro i allmänhet mycket ovissa. Såsom ett alldeles säkert fynd vill jag dock anföra ett från Bornholm,[1] i hvilket en bronsring stod på kant kring skelettets hufvudskål. Fyndet härstammar från 500-talet. Att många andra ringar från denna tid äfvenledes varit hufvudringar är troligt.

Tidigast till samma tid hänföras vi äfven genom ett klagande utrop i dikten. En höfding besjunger inför döden sorgsen det försvinnande lifvets härligheter: »ej finns harpans tjusning, ej svingar sig den gode höken (hafoc) genom salen, ej stampar den snabba hästen på borgplatsen» (v. 2263 ff). Uttrycket om höken visar, att fågeln varit tämd. Hafoc har så-

[1] Vedel, *Efterskrift till Bornholms oldtidsminder og oldsager*, sid 67. Jfr äfven St. H. M. inv. 618, af guld.

ledes liksom det isländska ordet för hök haft en vidare betydelse, innefattande t. ex. äfven »falk». I den tredje Vendelgrafven lågo lämningar af berguf och jaktfalk, hvilket gör tydligt, att redan under 600-talet falkar här tämts, troligen till jakt. Äfven i detta fall återspeglar således Beovulf nordisk sed under 600-talet.

Det är påfallande, hurusom samma grafvar, de äldre Vendelgrafvarna, förete så många öfverensstämmelser med Beovulfs skildringar. Falk, ringsvärd och hjälmar äro illustrationer ur den arkeologiska verkligheten till den stora nordisk-angelsaksiska dikten.

Fig. 363. Sammanlänkade guldringar. Östergötland. 1/1.

Det finnes dock i Beovulf ett föremål omtaladt, till hvilket man från 600-talet i Norden ej funnit och säkert aldrig kommer att finna någon arkeologisk motsvarighet. Beovulf själf slutar sitt lif i kamp med en lågande, bevingad drake, hvilken bevakar en stor skatt. Platsen där denna strid stått angifves inkonsekvent. Af beskrifningen v. 2242 ff. är det alldeles tydligt, att sångaren tänkt sig skatten dold i en grafhög. Vid ett tillfälle uppgifves dess plats ha varit ett brant stenberg (v. 2214) eller i en stenhög (stânbeorh). Då grafhögen kunnat delvis

eller helt och hållet vara ett röse, behöfva dessa uppgifter ej antagas stå i strid med hvarandra. Ordet beorh, som flera gånger användes om skattens begrafningsplats, torde i så fall öfverallt beteckna grafhögen.

I fullkomlig motsats häremot stå uppgifterna, att draken, som rufvade öfver guldet i en håla under marken (v. 2411 f.), i afvaktan på angreppet sprutade eld genom en hvalföppning af sten (v. 2546), att han dvaldes uti en ofantlig sal (v. 2280), och att denna innantill uppbars af stenbågar, hvilande på pelare (eller kolonner, v. 2919), slutligen att drakboningens yttersida flera gånger kallas veal (vall, mur). Dessa uppgifter, hvilka sinsemellan öfverensstämma, men äro motsatta de nyss angifna, kunna endast förklaras därigenom, att en äldre sång blifvit öfverarbetad med nya tillsatser. Att af de båda uppfattningarna den om grafhögen som skattgömsle är den ursprungliga, är naturligt, dels på grund af dess större enkelhet, dels emedan, så länge begrafningar i hög ägde rum, berättelser om de skatter, som åtföljt den döde, alltid måste ha varit gängse.

Den andra uppfattningen, om en väldig jordsal med hvalföppning i muren och takhvalf af sten, hvilande på pelare, hvilka på grund af de öfverliggande hvalfvens tyngd äfvenledes måste ha varit af sten, är vida mera komplicerad och följaktligen senare. Den kan ej heller hafva uppstått i Norden, där dylika stenhvalf aldrig existerat under förkristen tid. Däremot är den lätt förklarlig i England, som då för endast tvenne århundraden tillbaka varit besatt af de hvalfbyggande romarne. Salens konstruktion angifves (v. 2718) som ett verk af jättar. Vi ha här det i alla europeiska länder vanliga föreställningssättet, att landets äldre inbyggare, som skapat minnesmärken af stora dimensioner, ansetts ha varit af annat släkte, dvärgar, troll eller jättar. Nu förekomma i Beovulf vid flera tillfällen »jättar» såsom förfärdigare af konstfulla svärd, hvilka då ännu begagnades, men hvilka[1] icke fabrice-

[1] Lorange, *Den yngre jernalders sverd.*

rades i hemorten, utan i länderna söderut. »Jättar» äro således för den angelsaksiska uppfattningen ett främmande, aflägset, halft sagolikt folk med hög konstskicklighet. Då romarne lämnade England, drogo de för alltid söder ut. Att deras efterlämnade minnesmärken då betraktades som alster af en från England försvunnen stam, som ännu behärskade en sagolik teknik, var naturligt och äfven — om man frånser den förklarliga förblandningen mellan de stammar, som då och dessförinnan bebodde de romerska provinserna i Södern — historiskt berättigadt. Den franska medeltidsepiken har af de romerska byggnadslämningarna en liknande uppfattning.[1]

De Beovulfssånger, som handlat om striden på grafhögen, ha således i England utvidgats och sammansmält med andra sånger, i hvilka skyggheten för de romerska minnena med de underliga hvalfkonstruktionerna kommit till uttryck.

Äfven det odjur, med hvilket Beovulf kämpar om skatten, har ingen arkeologisk motsvarighet i Norden från tiderna omkring eller närmast efter år 600. Gelikar till Grendel och hans moder, hvilka Beovulf nedlägger, känna vi från Torslundaplåtarna och en af Vendelhjälmarna,[2] och dessa odjur ha således säkert förefunnits i sångerna, redan innan de senare från Norden vandrat öfver till England. Ormen förekommer äfven i Norden.[3] Däremot uppenbarar sig den bevingade draken först fram emot år 900, då i myckenhet samt troligen genom angelsaksiskt inflytande, litterärt och konstnärligt. Drakkampen i Beovulf torde således tillhöra den angelsaksiska traditionen, icke den nordiska.

Huruvida den ursprungliga formen af sagan — striden på grafhögen — är nordisk, är svårt att med de få hållpunkter, vi äga, afgöra. Dylika strider förekomma sedermera i den nordiska litteraturen, och själfva motivet ligger nära till hands.

---

1 *Histoire littéraire*, XXII, 648 f.

2 *Antikvarisk Tidskrift*, 8:1, sid. 40, fig. 5.

3 Anf. st. fig. 4. Vedel, *Efterskrift*, fig. 77, 78, 92; Montelius, *Statens Historiska Museum, kort beskrifning*, 1901, sid. 72, nr 154.

Då hjältetraditionen alltid går fram till hjältens död, kan man antaga, att denna strid, ehuru möjligen i en annan form, förekommit i den nordiska sagan.

Det arkeologiska material, som anlitats, har hjälpt oss att fastställa, att Beovulfssånger — formen af hjältens skandinaviska namn berör oss ej här — existerat i Norden under 500-talet och tiden omkring år 600, samt att efter vandringen till England sångerna om hjältens dödskamp utvidgats och bearbetats med angelsaksiska motiv.

Ett vapen, som användes såväl på jakt som i strid, omtalas i Beovulf, v. 1438—1439. Sällsamma hafsdjur angripas af en

Fig. 364. Från en hjälm. Vendel, Uppland. 1/1.

skara daner och geater. Ett blir träffadt af pilen och domnar af. Männen ansätta det då med »eofer-spreotum heoro hôcyhtum» = stridshakade vildsvinsspjut. Spjuten voro tydligen kastspjut; benämningarna visa, att de användes mot vildsvin och i strid, och slutligen ger det sista ordet oss upplysningen, att de voro försedda med hakar, hullingar.

Från 500- och 600-talen torde man knappast känna säkra fynd med dylika spjut, hvilka i Norden upphöra med mossfynden. Vi vända oss åter till vår gifvande källa, Vendelgrafvarna. Hjälmen i graf XIV har afbildningar af tvenne

kämpar i envige (fig. 364). Spjuten ha tydligen kastats på afstånd, hvarefter kämparne angripit hvarandra med svärden. Dylika spjut kunna tydligen på grund af sin relativa lätthandterlighet (man jämföre t. ex. lansen på andra Vendelafbildningar eller på Torslundaplåtarna) hafva användts både vid jakt och såsom i föreliggande exempel i strid. De äro såsom i Beovulf försedda med hullingar. Således åter en öfverensstämmelse mellan Beovulf och Vendelfyndet.

Beovulf har en målande och präktig skildring öfver krigare, framtågande i trupp, geaterna med jarlen Beovulf i spetsen marscherande fram mot Hrodgars hall (v. 303—305; 320—335).

»Skeno svinbilder
    öfver kindernas skydd,
eldhärdade, glänsande
    och guldbeslagna,

Gatstenarna lyste,
    ledde kämparne
i tättsluten trupp.
    Tindrade stridsbrynjan
hård och handflätad.
    Ringhuggaren lyste,
klang mot rustningen,
    då i krigets kläder
rakt mot salen
    de riktade stegen.
De sjötrötte sköto
    sina vida sköldar,
de hårda skydden,
    mot hallens mur.
Till bänken de vände sig.
    Brynjorna klungo,
kämparnes stridsdräkter.
    Lansarne stodo,
sjömännens vapen,
    i valda led,

askträden ofvan grå.
    Alla i järnskaran
i ståldräkt strålade.
    Stolt en kämpe
efter de fribornas
    härkomst frågade.
»Från hvad folk är det
    I hjälmar fören,
skimrande sköldar
    och stålgrå skjorta,
härspjutens hop?»

Man märker, med hvilken förtjusning hirdskalden skildrar kämpatåget, en syn, som riktigt tilltalade den smycke- och vapenglada tiden. Öfversätt denna skildring i tidens konst, och vi äga bilden på en af Torslundaplåtarna eller ännu bättre en af dem på Vendelhjälmen från graf XIV (fig. 365). Vi se, kämparne tåga fram efter hvarandra »i trupp» med svinhjälmar och ansiktsskydd, stridsbrynjor och ringsvärd, fästa ledigt, så att de vid gången klinga mot brynjorna, med sköldar och lansar. Det har funnits hundratals dylika tåg, som fröjdat skaldens och konstnärens ögon. Man skulle nästan annars vara frestad att tro, det vara de käcka geaternas tåg till konung Hrodgars hall, som skildras i bildframställningarna.

Ett försök att framdeducera den nordiska grundformen af sagan om drakkampen skulle leda till ett resultat, hvilket mycket påminner om en nordisk folkföreställning. Jag anför här en uppteckning[1] af denna föreställning sådan den förekommer på Öland.

»Drakeld synes stundom på ett eller annat ställe ute på marken vid ett stenrös o. dyl. Någon skatt ligger då gömd där, men konsten är att komma åt den, ty draken är ej god att tagas med. När man hunnit tillräckligt nära, slungar man därför en knif med stål uti eller den högra skon i elden samt kastar sig därefter raklång på marken med benen i kors. Or-

[1] Th. Engström, *Öland, dess historia, land och folk*, sid. 120.

saken till detta förfaringssätt är den, att draken genast skyndar att närma sig den person, hvars tillhörighet kastats i elden, för att döda honom; men det gjorda korstecknet hindrar detta, och han skyndar bort från sin skatt, som nu kan tagas af skattsökaren.»

Striden om skatten i denna berättelse innehåller två moment. Det första består af kastandet af stålknifven mot draklågan, det andra af korstecknet, hvilket afgör striden. Detta tillkallande af en annan makt är tydligen i denna version kristet, och det måste således i den ursprungliga sagan

Fig. 365. Från en hjälm. Vendel, Uppland. 1/1.

ha ägt en annan form. I Beovulfsdikten angriper Beovulf först den lågande draken med sitt svärd, men lyckas ej döda odjuret. Beovulfs stridskamrat Viglaf afgör sedan tillsammans med sin herre striden. Då draken ej i berättelsen uppgifves vara bevingad, är det antagligt, att den ägt formen af en orm, hvilket äfven såsom nämnts förekommer på de arkeologiska monumenten i Norden. Stenröset, skatten, lågan, draken, striden, det misslyckade angreppet, hjälpen och segern äro gemensamma för Beovulf och den öländska uppteckningen, hvilken ej kan antagas vara påverkad af den angelsaksiska dikten.

Vi föreställa oss den folkliga uppfattningen omhändertagen af den heroiska diktningen. Skattsökaren blir furste och hans

medhjälpare höfding. Kampen gäller en orm på eller vid ett röse.

Nu vända vi åter till Vendelgrafvarna. På hjälmen i grafven I innehålla de rektangulära bildfälten kring hjälmen tvenne upprepade framställningar. Den ena föreställer en ridande rustad höfding, hvilkens häst ledes af en man. Denne man är afbildad i mindre skala, tydligtvis för att uttrycka en lägre rangställning, ett drag som städse återkommer i naiv konst. Bakom ryttarens hufvud flyga tvenne fåglar (fig. 366). Möjligen hafva fåglar varit afbildade framför hufvudet. Den andra bilden föreställer en ryttare på samma sätt kostymerad och äfvenledes med två fåglar, men riktande lansen mot en orm.

Det har otvifvelaktigt varit konstnärens mening att här skildra tvenne moment ur samma saga. I den ena bilden ha vi konungen, dragande ut till striden mot ormen och beledsagad af en person till fots, hvilken, då konstnären särskildt framställt honom, äfven bör hafva spelat någon roll i striden.

Den andra föreställer konungens ridt till kampen mot ormen. I Beovulf är gången af kampen den, att konungen först ensam börjar striden med draken, men, då han sviktar i kampen, träder Viglaf, skilfingahöfdingen, hvilken således skulle motsvara fotgängaren på bilden, till hjälp. Det utsäges ej, huruvida Beovulf varit till häst, då han börjat striden, hvilken han i vissa moment synes ha utkämpat stående (v. 2545), men detta torde äga sin förklaring däri, att konstären velat i sin bild framställa ormen såsom målet för ridten.

Denna tydning af bilderna såsom illustrerande någon af de nordiska prototyperna till Beovulfsagan öfverensstämmer icke med den vanliga föreställningen, att ryttaren skulle vara guden Odin. Mot denna senare tydning tala vissa skäl. Hvad konstnären åsyftat framgår af den i kanten af den ena bilden befintliga ormen. Det är sagan om kampen mot denna orm, hvilken vänder det öppna gapet emot ryttaren, som framkallat båda bilderna. Om en kamp mellan Odin och en orm talas ingen-

städes, och det är ej tänkbart, att minnet af en dylik strid mot gudarnes fader öfverallt skulle gått förloradt.

Bilderna på Vendelhjälmarna och de samtida eller något äldre Torslundaplåtarna framställa ingenstädes verkliga gudar. En af plåtarna återger alldeles säkert ett viktigt moment i Beovulfssagan, och de tågande, rustade män etc., som framställas, höra tydligen hemma i hjältesagan eller verkligheten. Detsamma bör således antagas om bilderna på ifrågavarande hjälm, hvilken i öfrigt icke intager någon särställning.

Fig. 366. Från en hjälm. Vendel, Uppland. 1/1.

Slutligen återfinnes ej följeslagaren i någon af Odinssägnerna. De skäl, som skulle tala för hufvudfigurens identitet med Odin, äro tydligen, dels att han framställes ridande och rustad med lans, dels de honom åtföljande fåglarna.

Huruvida Odin i den uppländska uppfattningen varit ryttare är osäkert. I södra Skandinavien har han säkerligen så uppfattats, troligtvis äfven utefter den svenska västkusten. På Island och i Norge uppträder han däremot nästan alltid gående. Hans bild i Uppsalatemplet synes ej ha varit någon ryttarbild. Att ryttaren på de gotländska bildstenarna verkligen föreställer Odin är möjligt, ehuru vi äfven på dessa hufvudsakligen möta bilder ur sagan, ej ur gudamyten. Hästen i dessa afbildningar är emellertid försedd med åtta ben, hvilket ju utmärker Sleipner, medan hästen på Vendelbilderna äger endast

fyra. Lansen vid ryttarens sida är intet för denna figur utmärkande, då de flesta af de öfriga krigarne på Torslunda- och Vendelbilderna äfven föra lans. Att en konung eller en anförare afbildas ridande och rustad är ju i och för sig intet märkligt. Viktigare äro de tvenne fåglarna, i hvilka man gärna vill föreställa sig de båda Odinskorparna Hugin och Munin. Huruvida dessa fåglar, som tillhöra den isländska mytologien och som ha en tämligen abstrakt karaktär, ingått äfven i den svenska Odinsföreställningen, veta vi ej. Men situationen i bilderna är ej sådan, att dessa korpar där skulle passa. De äro symboler för Odins minnesgodhet och vishet och flyga hvarje morgon ut för att skaffa Odin tidender. På bilderna se vi en fullrustad man dragande ut till strid. Fåglarna torde då utgöra en symbol för den stundande kampen. I den nordiska föreställningen var roffågeln oskiljaktig från kampen. Örnar och korpar flyga kring i de nordiska dikterna, bådande strid och manfall och glädjas däråt. De uppenbara sig redan vid stridshjältens födelse (Helgakvida I), flaxa hungriga och glada öfver fälten för de blifvande slaktningarna, och de följa honom sedan från strid till strid. I Hrafnsmål möter valkyrian en korp med val i näbben och frågar honom, hvarifrån han kommer. Korpen torkar sin blodiga näbb och svarar: »Vi följa Harald, Halfdans son, alltsedan vi sluppo ut ur ägget.» Så har konstnären säkerligen äfven tänkt sig meningen med de fåglar han afbildat, och så har hans publik genast förstått, hvad det var fråga om. Då strid skall stå, flockas örnar och korpar och följa fursten till valplatsen. Ty fåglar äro framtidsvisa.[1] Denna förklaring synes mig, då det gäller en så ursprunglig och frisk konst, vida naturligare än den gängse, hvilken skulle förutsätta en ikonografisk ritual under 600-talet liknande medeltidens. Det ställe, där ormen, hjältens motståndare, slutligen blef dräpt, bär i dikten namnet Örnudden (Earnanäs).

---

[1] *Nord. Tidsskr. f. filologi*, nr III. 129, 131; Bugges *Eddaupplaga*. Fafnesmål. 41 f. not 11. *Sv. Fornminnesföreningens tidskrift*, X sid. 175.

Ut från denna af mig framställda förklaring bli äfven de ormbilder, jag ofvan anfört, begripliga. På trenne af dem samt ännu en, funnen på Gotland och stående utanför den öfriga serien, framställes en stor fågel, som dräper eller förtär en orm. De äro till tiden ej synnerligen skilda från Vendelhjälmen och tillhöra alla det ostskandinaviska området. Äfven seden att förse hjälmen med fågelbilder torde äga sitt sammanhang med den förklaring, som framställts om fåglarnas betydelse. De sutto framtill på hjälmen, i striden vända emot motståndaren. De skulle således injaga skräck och båda hans fall.

De öfverensstämmelser jag funnit mellan bilderna å Vendelhjälmen och den förhandenvarande Beovulfsdiktningen äro sålunda följande. I båda fallen gäller det strid mellan höfdingen och en orm, höfdingen har en medhjälpare af lägre rang, de flygande fåglarna (liksom striden mellan orm och fågel å de nämnda smyckena) ha sin motsvarighet i namnet på ormens valplats.

Man kan härvid göra den anmärkningen, att hjälmen är funnen vid Vendel i Svealand, under det att Beovulf var en geatisk saga. Intet hindrar, att denna saga i en eller annan variant varit spridd i Svealand. Att hjälmen funnits i en graf i Uppland är för öfrigt intet bevis för att den också fabricerats i detta landskap. I Beovulf omtalas på mångfaldiga ställen, huru vapen byta ägare genom att skänkas såsom gåfvor eller tagas som rof i striden. De ha dessutom säkerligen växlat ägare efter mycket större måttstock genom handeln, ehuru naturligtvis en hjältedikt ingen befattning tager med slikt. De bilder, som förefinnas på hjälmarna, förete ett ögonskenligt släkttycke med Torslundaplåtarna, hvilket förutsätter ett sammanhang äfven i fråga om tillverkningssätt och tillverkningslokal. En af plåtarna föreställer en man med yxa, som tager halskedjan af en björn. Alldeles samma figurer i samma ställningar och samma situation återkomma på den äldsta Vendelhjälmen, endast med den skillnaden, att mannen är olika klädd.[1] På hjäl-

[1] Jag kan ej dela Schücks i *Sv. Fornminnesföreningens Tidskrift* XI, sid. 138, ff., framställda uppfattning, att denna figur skulle illustrera Lodbrokssagan.

men i grafven XIV finnas stycken, på hvilka framställas tvenne rustade krigare, tågande efter hvarandra. Detsamma återfinna vi på en annan af Torslundaplåtarna.

Dylika sammanträffanden kunna icke vara tillfälligheter. Enligt en af artisten O. Sörling framställd mening, hvilken torde allmänt ha accepterats, äro de öländska plåtarna modellplåtar. Då dylika ej kunna tänkas ha varit af något intresse för andra än dem, som med tillhjälp af dessa plåtar förfärdigade föremål af en art, hvarom hjälmarna gifva oss kunskap, är det alldeles oantagligt, att de skola hafva fabricerats på annat håll, än där de hafva blifvit hittade. Men då böra äfven de Vendelhjälmar, hvilka äga bildframställningar, som öfverensstämma med modellplåtarnas, hafva fabricerats af personer, hvilka begagnat plåtar med bilder tillhörande samma serie som de öländska. Det är visserligen icke härmed sagdt, att de fabricerats på Öland, men de plåtar, som begagnats, böra hafva till upphofsmän öländska konstnärer eller personer stående i nära förbindelse med den öländska konsten.

En af modellplåtarna, den med bilden af en rustad varginna, framställer en scen ur Beovulfssagan. Äro ofvanstående deduktioner riktiga, tillhöra tvenne af de 3 bildframställningarna på Vendelhjälmen ur grafven I äfvenledes Beovulfssagan, och det är den tredje bilden på samma hjälm, som på det närmaste öfverensstämmer med bilden på en annan af Ölandsplåtarna.

I denna saga finnes ingen situation, som motsvarar bildframställningen, hvadan den enda anknytningspunkten skulle vara att söka i benklädernas beskaffenhet. Bland hjälmfragmenten i den första Vendelgrafven finnas stycken af aftryck, åskådliggörande just samma moment i samma saga (ett stycke afbildadt i *Antikv. Tidskr.*, 8:1, sid. 40, fig. 5). Då mannen här har en helt annan klädsel samt saknar de ludna byxorna, kunna dessa icke vara af betydelse för den saga konstnärerna (eller konstnären) velat framställa, medan de i en framställning af Lodbrokssagan skulle varit alldeles nödvändiga. Tidens konst är rå men frisk och älskar omväxling. Alla personerna på plåtarna och på hjälmfragmenten äro mer eller mindre olika klädda, och de knottriga byxorna på ifrågavarande mansfigur torde därför endast vara att betrakta som en af de omtyckta beklädnadsvarianterna. Den teknik, som begagnats för att återgifva byxornas egenart, återfinnes ej vid afbildandet af djurhudar, men väl af ringbrynjor.

Vi äga således ett parti ur Beovulfssagan i sin folkliga form (drakelden och striden) spridd på Öland, vi äga ett moment af samma parti i Beovulfssagan återgifvet på en hjälm, som på annat sätt omtalar sin härstamning från en öländsk konstnärs hand, och vi hafva slutligen äfvenledes från Öland ett annat moment ur Beovulfssagan återgifvet.

Dessa sammanställningar synas mig gifva vissa fingervisningar angående Beovulfs geografi, hvilka jag vid ett senare tillfälle skall söka begagna.

Knut Stjerna.

Ett graffält från den yngre järnåldern vid Östveda i Hedesunda socken, Gestrikland.

Från hemmansägaren N. Eriksson i Östveda hade vid trenne särskilda tillfällen under loppet af år 1903 genom Konungens Befallningshafvande till Statens Historiska Museum inkommit graffynd från vikingatiden. Dessa voro, enligt hittarens uppgift, funna »i ett potatisland» eller »i en till hemmanet hörande sandbacke invid gården vid dennas odling», och nligt kronolänsmannens rapport funnos »inga fasta fornlämningar vare sig där eller eljest i grannskapet». Med anledning af dessa fynd erhöll jag af Riksantikvarien uppdraget att resa till fyndplatsen för att af hittaren erhålla närmare upplysningar angående förhållandena vid fynden, undersöka fyndplatserna samt förhindra att möjligen förefintliga, ännu ej upptäckta grafvar vid en fortsatt uppodling förstördes. Resan företogs den 4—7 november 1903.

Vid framkomsten till ort och ställe kunde jag konstatera, att här förefanns ett graffält, som dock, efter allt att döma, varit utsatt för betydlig åverkan på grund af sitt läge midt i en ganska tätt bebyggd by. I den härnedan följande beskrifningen betecknar jag platserna för de redan gjorda fynden med Graf I, II och III allt efter den ordning, hvari de blifvit funna, och med IV den af mig påträffade och undersökta grafven.[1]

[1] Fornsaksbeskrifningarna äro hämtade från Statens Historiska Museums inventarieförteckning, upprättad af O. Almgren.

Graffältet är beläget på den i NO.—SV. löpande grusås, som följer Dalälfvens vänstra strand, och på hvilken Östveda by är byggd.

1) *Graf I:* NV. om N. Erikssons ladugård, på n:a sidan om den på grusåsen anlagda landsvägen och 5 m. från denna, se fig. 367.

2) *Graf (?) III:* 75 m. SV. om föregående, på samma sida om landsvägen och 8 m. från denna.

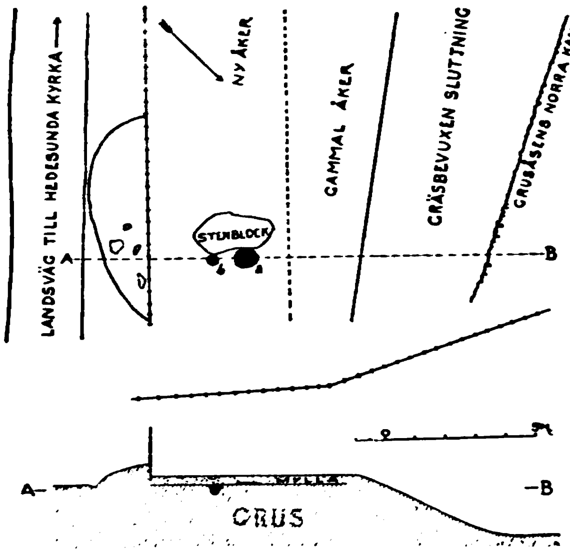

Fig. 367.

3) *Graf IV:* 8 m. SSV. om föregående, på samma sida om landsvägen och 5 m. från denna.

4) *Graf II:* 8 m. SV. om föregående, på samma sida om landsvägen och 5 m. från denna.

5) *Grafhög,* 10 m. SSO. om föregående, på andra, södra, sidan om landsvägen, 3 m. NO. om hemmansägaren A. Anderssons boningshus och dettas nö:a långsida. Längd (SO.—NV.) 7 m. Bredd (NO.—SV.) 5 m. Höjd $^3/_4$ m. Något skadad i toppen och nv:a kanten. (Vid sö:a gafveln af samma hus finnas möjligen tvenne grafhögar, i så fall mycket skadade).

6) *Grafhög* 10 m. NV. om A. Anderssons ladugård och dennas nv:a långsida, på n:a sidan om landsvägen. Diameter 4 m. Höjd 1/3 m. Mycket skadad i ytan. Några stenar här och hvar i kanten.

7) *Grafhög*, 4 m. SV. om föregående och på samma sida om landsvägen. Diameter 4 m. Höjd 3/4 m. Några stenar i sv:a kanten och här och där i fyllningen.

8) *Grafhög*, 20 m. SV. om föregående och på samma sida om landsvägen. Mycket skadad. Endast ett 8 m. långt parti af nv:a delen återstår. Några klumpstenar här och där i kanten och något sten i fyllningen.

25 m. SV. om föregående och på samma sida om landsvägen finnes möjligen en grafhög, som i så fall är mycket skadad.

Grafvarna I—IV voro belägna inom ett med gärdesgård särskildt inhägnadt område, till en del bestående af gammal åker, under det att den öfriga delen detta år i det närmaste uppodlats, hvarvid de ofvan nämnda fynden blifvit gjorda. Som emellertid platsen före skiftet varit tätt bebyggd, voro nästan alla yttre spår af grafvarna försvunna.

Graf I.

Fyndet omfattar enligt inventarieförteckningen (n:r 11,944) följande föremål, däri inberäknade de vid min undersökning anträffade och nedan vidare omnämnda, hvilka här betecknas med *.

Tveeggadt järnsvärd, ganska väl bevaradt, svagt böjdt, udden felas: fästeknappen* lös, till formen snarlik *Sv. F.* 500 (men utan ornering). Klingans längd nu 71 cm., bredd öfverst 6 cm. Brända benbitar fastrostade vid klingan.

Spjutspets som *Sv. F.* 503, udden något skadad; l. nu 40,5 cm.; afb. fig. 368.

Delar af en *sköldbuckla*, hvälfd, indragen mellan hvälfningen och brättet.

Smärre bitar af minst 4 *pilspetsar* som *Sv. F.* 501*.

Större *järnknif*, skadad vid tångeändan; l. nu 24,7 cm., hvaraf bladet 19 cm.; bredd 1,7 cm.

Liten *järnknif* med krökt tångeända, udden skadad, l. nu 11 cm.

Lång smal *hammare* af *järn;* l. 11, cm., br. 1,3 cm.; afb. fig. 369.

Liten *järnmejsel**, upptill afbruten, 5,6 cm. l., 1,6 cm. bred vid eggen (mindre förrostad än öfriga saker och därför kanske senare ditkommen; dock »från krukans plats»).

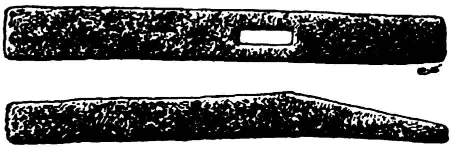

Fig. 369. 1/1.

Två stora *järnringar* af 8,5 cm:s diam. (den ena half), hvardera med ett vidhängande plattadt beslag af resp. 8 och 9 cm:s längd, hvari en krökt spik sitter.

Järnring af 7,1 cm:s yttre diam. med en vidhängande större märla.

Stycke af en *järnring* med ett vidhängande beslag eller möjligen bit af betselbett (alltför förrostadt för att kunna afgöras).

Två smärre *järnringar* med resp. 2 och 3 vidhängande beslag el. dyl.

En smalt oval, sluten *järnring*, l. 8,6 cm., br. 2,6 cm. *.

Ett par *fragment af järnringar* *.

Tre tunna dubbelvikta *järnbeslag*, skadade, med två nitar, se fig. 370. Bredd 2,5—2,8 cm. (ett *).

Fig. 368. 1/2.

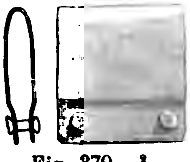

Fig. 370. 2/3.

Något tjockare *järnbeslag** af omkr. 2,3 cm:s bredd, vinkelböjdt (två gånger, om en lös bit hör dit). Hål nära ena ändan.

Plattadt *järnföremål** af 8 cm:s längd, med ena ändan hakformigt omböjd; en större spik genom midten.

Omkr. 40 *nitnaglar*, 2,3—6,3 cm. i längd, de flesta omkr. 4 cm. (mest *).

Tio till 12 *spikar** af 3,5—5,2 cm:s längd, ett par med krökt udd.

En del *fragment af nitnaglar* eller *spikar**.

En del obestämbara *järnfragment*.

Ändstycke af en *fällknif(?)* af *järn* med skaft af två ornerade *benribbor* samt två sammanpassande fragment af den ena af dessa benribbor*. Allt afb. fig. 371.

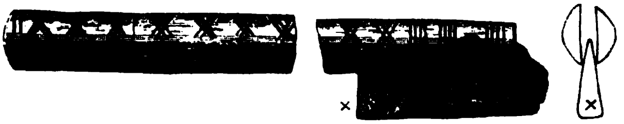

Fig. 371. 1/1.

Ett med två järnnitar sammanhållet stycke af en *benkam** med ganska breda ryggribbor; med ornering.

Två *ändstycken* af möjligen samma *ryggribbor**.

Ett par bearbetade, oornerade *benbitar* (af kammen?) *.

Några obetydliga sönderbrända tunna *bronsfragment*, däribland troligen af ett dubbelt *beslag**.

Delar af ett groft *lerkärl;* nedre delen i ett stycke med 11,5 cm:s bottendiameter och tämligen starkt utböjd sida; flere lösa bitar af den något inböjda mynningsranden.

Brända ben, rätt mycket (mest från krukans plats), däribland troligen äfven en del djurben (häst?, astragalus af får? fragment af *björnklo*).

Kolbitar.

Platsen för detta fynd är angifven å fig. 367 (*a*, *b*).

Enligt hittarens uppgift hade de funna järnföremålen, som legat utan synbar ordning, »tätt tillsammans», påträffats vid kanten af en stor sten och vid öfvergången från gruset till det

däröfver liggande myll-lagret. Det senare har ett djup af 0,3 m., det förra är tämligen groft, gulbrunt, sten- och sandblandadt.

På denna plats kunde jag äfven iakttaga, utom brända ben, diverse järnfragment; och för att tillvarataga möjligen förbisedda saker, lät jag medelst sållning undersöka myllagret ända ned till det orubbade gruset. Härvid påträffades följande saker, genom plöjningen utspridda öfver en ganska stor yta, men tydligt koncentrerande sig mot ett område af inemot 1 meters diameter (*a* å planen), hvilket just motsvarade det af N. Eriksson utpekade fyndstället: *kol*, obetydligt, *brända ben*, tämligen sparsamt, en bit af en *djurtand*, en bearbetad *benskifva*, ett fragment af en *hopfällbar knif*, öfre delen af ett *svärdsfäste* af *järn*, tvenne fragment af *pilspetsar*, 18 *nitnaglar* och *spikar* hela eller defekta, 12 *järnfragment*.

Under denna undersökning iakttog jag i gruset, omkr. 1,5 m. SO. om nyssnämnda plats en kittelformig grop af 0,4 meters diameter och djup, mycket tydlig genom sin mörka fyllning af med brandrester uppblandad mylla (*b* å planen). I denna grop hade urnan påträffats. Vid detta tillfälle hade emellertid grafvens innehåll blifvit så omrördt, att träspånor, tegelstensbitar o. d. kunde iakttagas ända ned mot gropens botten. Här påträffades: *kol* sparsamt, *brända ben*, ganska rikligt; en *lerkärlsskärfva* af tjockt, groft gods, några *trärester* (möjligen senare inblandning), 5 bearbetade *benskifvor*, en liten *nit* af *brons*, 5 *bronsfragment*, en *mejsel* af *järn*, 15 fragment af *pilspetsar*, 38 *nitnaglar* och *spikar*, hela eller defekta, 34 *järnfragment*.

Mellan landsvägen och den åkern omgifvande gärdesgården finnes en del af den ursprungliga högen ännu bevarad. Dess ursprungliga centrum bildas af det ofvan omnämnda omkr. 3 m. långa och 1,5 m. breda stenblocket, vid hvars nö:a kant de tvenne fyndplatserna voro belägna. .De öfriga sidorna af blocket blottades, men intet påträffades här. Gräfning företogs dessutom här och hvar inom den uppodlade delen af högens område, utan att något påträffades.

Graf II.

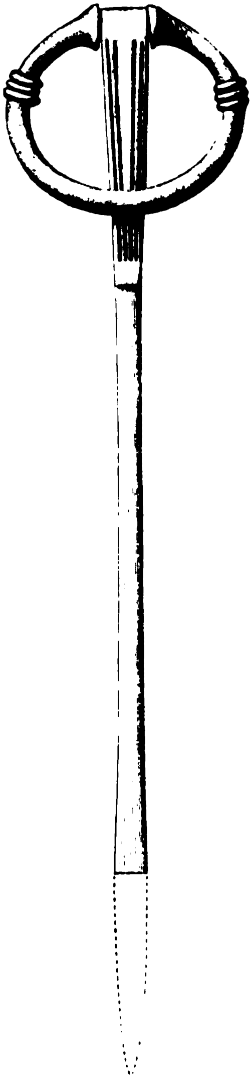

Fig. 372. ²/₃.

Fyndet innehåller i sin helhet följande föremål (inv. 12,016 A; med * betecknas de af mig anträffade).

Ringnål af brons (fig. 372), ringen enkel, endast ornerad med två små treledade ansvällningar; största diam. 4,8 cm.; den lösbrutna nålen är öfverst platt och på båda sidor ornerad med längsgående linjer fram till en liten ansvällning, hvarefter den blir trind för att mot spetsen åter utplattas; spetsen felas, nålen något förböjd, längd nu 16,5 cm.

Fig. 373. ¹/₁.

Dylik *ringnål*, men mindre; ringens diam. 4,1 cm., af nålen två bitar tillsammans 11,6 cm. l., dess nedre del felas.

Rundt bronsspänne snarlikt *Sv. F.* 579, något skadadt, öfversidan till stor del täckt af starkt fastbrända bålrester; nålen af järn. Diam. 7,4 cm. (2 små bitar af spännet *).

Rund skifformig *hängprydnad* af *brons* (fig. 373), på framsidan ornerad i relief med ett motiv påminnande om det å silfverspännet *Sv. F.* 583, ehuru här tretalet i stället för fyrtalet råder i grupperingen.

Genombruten *hängprydnad* af *brons* lik *Sv. F.* 607, ehuru nedre delen af kanten bildar en jämn halfcirkel. Öglan som å *Sv. F.* 596. Största tvärmått 3,4 cm.

Stycke af en tunn, *rund bronsskifva* af omkr. 2,5 cm:s diam., i hvilkens midt sitter en märla, som fasthåller en liten ring, vid hvilken i sin tur sitter en länk af samma slag som i nedannämnda kedjefragment. (En liten bit *).

Talrika smärre *kedjebitar* af *brons*, bildade af S-formiga länkar, som äro böjda på så sätt, att kedjan blir trekantig.

Armbygel af *brons* (fig. 374), snarlik silfverbygeln *Sv. F.* 599, men de fördjupade linjerna äro skarpvinkligt böjda. Ändarna starkt afsmalnande och så långt utdragna, att de mötas. Baksidan konkav. Itubruten och eldskadad. Största yttre diam. 7 cm., bredd 2,3 cm.

Fig. 374. 1/1.

Armbygel, lik föregående, men något tunnare och smalare; i tre bitar. Diam. omkr. 7, bredd 2,1 cm.

Tre långsträckta, åttkantiga *karneolpärlor*, med eldsprickor. En är 2 cm. lång, en annan, itu, är 1,7 cm.; den tredje* är ofullständig.

Tveeggadt järnsvärd, hopböjdt och något ofullständigt. Fästet likt *Sv. F.* 505, 507, lösbrutet; det nedre hjaltet fastrostadt intill det öfre.

Eneggadt järnsvärd, kort och smalt, med tånge. Ändarna obetydligt skadade; längd nu 37,5 cm., bredd 2,3 cm.

Spjutspets af *järn*, lik *Sv. F.* 503, ehuru holken troligen oornerad. L. 43,5 cm.; yttersta udden borta.

Dylik *spjutspets*, vinkelböjd. L. omkr. 47,5 cm.

Åtta någorlunda hela samt 9 fragment af *pilspetsar* af *järn* som *Sv. F.* 501, några sammanrostade. Den största och fullständigaste 14,6 cm. lång. (Några af dem*.)

Delar af ett *betsel* af järn, dels halfva bettet med ring och två beslag (det ena nu lösbrutet), dels en ring med

två beslag*. Ännu en half *ring* med rester af två beslag.

Ett *hakformigt järnföremål* med större nit igenom, något skadadt, längd 10,5 cm.

*Järnplatta**, 5,5 × 3,6 cm., med en större nit.

En 2 cm. bred, böjd, mot ändarna afsmalnande *järnplatta**, med en stor krökt spik igenom.

Ena hälften af ett *eldstål* med spiralformigt uppböjd ända, jfr *Sv. F.* 490.

Järnten med vinkelböjda ändar, jfr *Månadsbladet* 1901—02, fig. 60 (äfven det eldstål?).

Två andra *vinkelböjda tenar** af olika groflek.

*Järnbrodd**.

En krökt *spik*, 2 halfva *ringar* samt en del obestämbara fragment af *järn**.

Tre *kambitar**, hvaraf en ornerad.

En *benskärfva** med en inristad linje.

Två *skifferbrynen* med hål vid ena ändan, det ena 7 × 1,5 × 0,7 cm., det andra 6,3 × 1,1 × 1,1, cm., något skadadt.

Långt smalt *skifferbryne*, i två delar, l. 14,2 cm., största tjocklek 0,9 cm. (den lilla biten*).

En mängd grofva *lerkärlsbitar**, hvilka synas härröra från två kärl, det ena med inböjd, det andra med utböjd mynningskant (funna dels i »myll-lagret», dels »i en kittelformig grop», i den senare blott utböjda mynningsbitar, från myll-lagret af båda slagen).

*Flintstycke** med stort skorpparti bevaradt samt med eldsprickor, största tvärmått 4,4 cm.

*Brända benbitar**.

Ett par *obrända benbitar** samt bitar af en *häst-* el. *nöttand**.

*Kolbitar.**

Enligt hittarens uppgift hade de här funna föremålen påträffats under det 0,3 m. djupa myll-lagret, där den ganska

fina, gula, orubbade sanden vidtog, och »tätt tillsammans inom omkr. 1 kv.-meters yta», en rätt egendomlig omständighet, då de bestodo både af mans- och kvinnosaker.

Vid sållning af myll-lagret påträffades, hufvudsakligen inom ett område af 2 meters diameter, följande: *kol*, rätt sparsamt, *lerkärlsbitar* af tjockt, groft gods, *brända ben*, ganska rikligt, tvenne *obrända ben*, tvenne *djurtandsfragment*, 4 små, bearbetade *benbitar*, ett litet *bryne* af *sandsten*, en defekt *pärla* af *karneol*, 3 *bronsfragment*, en *pilspets*, defekt, en hoprostad samling af minst 4 dylika, defekta, 20 *järnfragment*.

Fynden koncentrerade sig mot SV., där liksom vid graf I, en i sanden gräfd, kittelformig grop påträffades, 0,5 m. i diameter och 0,3 m. djup, fylld med mörk, kolblandad mylla.

Äfven här var tyvärr grafvens innehåll omrördt. Följande påträffades: *kol*, tämligen sparsamt, *brända ben*, dock ej vidare rikligt, *lerkärlsbitar* af tjockt, groft gods, en *flintbit*, en *pilspets*, en *hästbrodd*, ett fragment af ett *betselbeslag* af *järn*, 5 *järnfragment*.

Fig. 375 1/4.

Graf (?) III.

Fyndet (inv. 12,016 B.) utgöres af:

Fragment af *bronsföremål* (spänne?).

Hopböjdt *järnsvärd*, nästan fullständigt, endast udden saknas, afb. fig. 375. Fästet snarlikt *Sv. F.* 500, men orneringen består af ovala, djupa gropar anordnade i korsmönster (jfr Rygh, *Norske Oldsager*, fig. 492). L. omkr. 96 cm.

En mängd bitar af ett annat *järnsvärd* med simplare fäste, något ofullständigt, spetsen felas.

Spjutspets af *järn* som *Sv. F.* 503, spetsen skadad; l. 37 cm.

Tre bitar af en *sköldbuckla*(?)

Fragment af en *knif.*

Järnbeslag af 3,3 cm:s bredd, två gånger böjdt och med spikar i ändarna.

Hälften af ett dylikt *beslag*, två nithål vid ändan.

Delar af ett *järnlås* till skrin(?) med regel.

Två eller 3 *järnringar* med öglor.

Järnbrodd, skadad.

(Inga ben.)

De på denna plats funna föremålen hade legat »tätt tillsammans», särdeles nära ytan; »värjan alldeles under torfven». Stället undersöktes nu noggrant, utan att något som helst, vare sig kol eller ben, påträffades inom det 0,3 m. djupa myll-lagret; därunder vidtog orubbad, ljust gulbrun sand.

Denna omständighet torde göra detta fyndställes egenskap af graf tvifvelaktig, då hela området, såsom ofvan blifvit nämndt, varit utsatt för planering o. d. är väl, den möjligheten ej alldeles utesluten, att föremålen vid något tillfälle blifvit rubbade från sin ursprungliga plats. Omnämnas bör dock, att endast 1 m. från den punkt, där fynden gjorts, och i kanten af det torfklädda, ännu ej uppodlade området en några dm. hög upphöjning var märkbar, hvilken till sin form påminde om en afskuren grafhög. Dess längd var 3 m., bredden 1 m. Under torfven påträffades ett myllblandadt röse af hufvudstora stenar, hvarunder den orubbade sanden vidtog på 0,3 meters djup under den omgifvande marken.

Graf IV.

Vid min ankomst hade jordägaren ännu ej hunnit uppodla det mellan grafvarne II och III liggande området. För att tillse, huruvida flera grafvar möjligen kunde dölja sig under

den jämna marken, lät jag på denna plats gräfva diken på ett obetydligt afstånd från hvarandra. Därvid lyckades jag äfven under den 0,3 m. djupa myllan påträffa en graf, bestående af en i den rätt fina, gula sanden gräfd fördjupning af 1,3 meters diameter och 0,2 meters djup och fylld med mörk mylla. Denna mörka jord var uppblandad med bålrester, men därjämte äfven träspånor och andra föremål af ung ålder, hvilket visar, att också denna grafs innehåll vid något tillfälle blifvit omrördt. Här påträffades (inv. 12,016 C):

Eldskadadt stycke af en *oval spännbuckla* af yngsta typ, *Sv. F.* 577; dit hör möjligen en ofullständig *järnnål*, upptill ögleformigt böjd.

Hängprydnad af *brons* i form af en rund skifva, ornerad med ett rutmönster af prickade linjer, i midten med några småcirklar och längs kanten med små halfcirklar. Itu, öglan skadad. Diam. 2,2 cm.

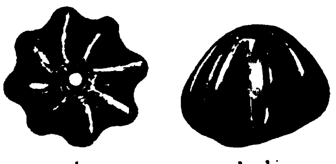

a. 1/1. Fig. 376. b. 1/1.

Ena ändstycket (till 7 cm:s längd) samt ett mindre fragment af en tunn, starkt hvälfd *armbygel* af *brons*, ornerad med ett bandflätningsmönster af prickade linjer. Mycket eldskadad. Största bredd 2,5 cm. I det lilla fragmentet två nithål (efter lagning?).

Sluten trind *bronsring* af 2,6 cm:s diam., 0,4 cm. tjock.

Karneolpärlor: 5 långsträckta, åttkantiga som *Sv. F.* 576, 2,1—2,4 cm. l., ändfragment af en dylik samt 1 liten, facetterad, 1 cm. l.

Bergkristallpärlor: 1 långsträckt, åttkantig, 2,2 cm. l., något skadad, 2 klotformiga af 1,2 cm:s diam., 1 rund med höga, något buktande tväråsar, diam. 1,9 cm., (afb. 376: a, b) samt några smärre fragment, troligen af 2 pärlor.

En half grön *glaspärla* af 0,8 cm:s diam.

Två små bitar af *ryggribba* till *benkam*, ornerade med linjer.

Fem bitar af ett 1,1—1,2 cm. bredt, tunnt *järnband*, bitarne mer eller mindre böjda, sammanlagda längden omkr. 15 cm.

Tjugufyra hela *nitnaglar* af 2,1—4,5 cm:s längd, de flesta omkr. 3 cm., några med glödpatina.

Sex tämligen säkra *spikar*, 2,5—5,5 cm. l., samt 2 uddar af dylika.

Omkr. 40 fragment af *nitar* eller *spikar*.

En krökt, platt *järnten*, 0,5 cm. bred, 3,5 cm. l., ofullständig.

Fig. 377. ²/₃.

Några få mycket grofva och i smulor sönderfallande *lerkärlsbitar*.

Brända benbitar, ej mycket.

Kolsmulor.

I maj 1904 inkom till Statens Historiska Museum genom Konungens Befallningshafvande ännu ett fynd från Östveda af liknande art. Det innehöll (inv. 12,221 A):

Smalt och kort *eneggadt järnsvärd*, l. 44 cm., hvaraf tången 9,5; br. 2 cm.

Järnyxa, lik Rygh, *Norske Oldsager*, fig. 559; l. 14,5, cm., eggen 7,4 cm.

Järnknif, starkt uppslipad, l. 16,6, cm., hvaraf tången 9 cm.

Eldstål af *järn*, med bakåtböjda och upprullade, nu lösbrutna ändar, likt *Sv. F.* 490. L. 7,9 cm.

Tjock, fyrkantig *järnten*, tunnare mot ena ändan och med ett hål nära midten, troligen en mycket smal *hammare* (jfr fig. 369). L. 9,8, cm., br. 1,2 cm.

Två dubbelvikta, tunna *järnbeslag* lika fig. 370 ofvan, bredd 2,1 cm. Det ena uppböjdt och skadadt. Dessutom ett par fragment af dylika.

Skifferbryne, fyrkantigt, itubrutet; l. 19.1, cm., br. 1,2 cm.

Hålmejsel af *grönsten*, fyrsidig men ojämnt formad: l. 12,1 br. 3,6, tj. 2,1 cm.; afb. fig. 377.

Fem sönderbrända *flintstycken*, delvis med skorpa.

En mängd bitar af ett groft *lerkärl* med 8,5 cm:s bottendiameter, utbuktad sida och inböjd mynningskant.

Några *brända benbitar* (däribland äfven en hundsvanskota, möjligen också andra djurben).

Ett par kolbitar.

Med anledning af detta fynd, hvilket särskildt väckte uppmärksamhet genom stenmejselns uppträdande i sällskap med järnsakerna, erhöll jag i uppdrag att ånyo besöka platsen och gjorde därvid följande iakttagelser.

Fyndplatsen var belägen 7 m. S 20° O om det södra hörnet af A. Anderssons boningshus, 5,25 m. öfver Dalälfvens medelvattenstånd, på den mot älfven sluttande sidan af grusåsen. Sakerna hade påträffats vid planeringsarbeten; någon förhöjning i marken, tydande på grafhög, hade ej iakttagits. Stenmejseln hade påträffats samtidigt med de öfriga föremålen och på ungefär samma djup som dessa.

Fig. 378. 1/1.

Vid närmare undersökning befanns det, att öfver det orubbade gruslagret vidtog ett 0,2—0,3 m. tjockt myll-lager, som genom tidigare och senare planeringar blifvit helt och hållet omrördt; i detta kunde man på dess mörkare färg urskilja ett område, omkr. 3 m. i diam., som vid undersökning lämnade: *brända ben*, dock mycket obetydligt, ett *järnfragment*, små *kolpartiklar*, obetydligt. Dessa senare förekommo rikast i ett lager af 0,05—0,1 m:s mäktighet.

Vid samma tillfälle uppköpte jag ännu ett graffynd bestående af (inv. 12,221 B):

Helt liten *oval spännbuckla* af *brons*, något eldskadad, troligen oornerad. L. 3,9, cm., br. 1,7 cm. Afb. fig. 378.

Några smärre obestämbara *bronsfragment* samt ärgfläckade *kol-* och *benbitar*.

Järnspik, 4 cm. lång.

En två gånger vinkelböjd bandformig *järnten*, största bredd 0,9 cm.

Ett *järnfragment*, möjligen af ett *eldstål*.

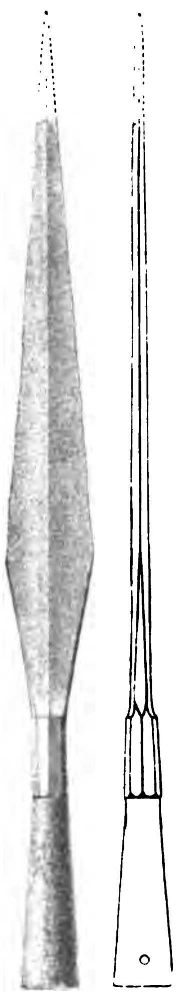

Fig. 379. 1/3.

Pärla af *röd glasfluss*, itu, diam. 1,2 cm., något eldskadad.

Försmält grönaktig *glaspärla*.

Dessa föremål hade för några veckor sedan af en gosse påträffats vid gräfning på en vedbacke, 18 m. ONO om den grafhög, som ligger vid nordöstra långsidan af Anderssons boningshus (grafhög 5, se ofvan). Enligt uppgift hade sakerna legat omkr. 2 fot djupt. Någon upphöjning, som tydde på grafhög, kunde nu knappast iakttagas. Äfven här voro jordlagren mycket omrörda.

Också tidigare hafva graffynd från den yngre järnåldern, härrörande från Östveda by och sannolikt från samma graffält, förvärfvats för Statens Historiska Museum.

År 1901 inkom följande fynd (inv. 11,422):

Tveeggadt järnsvärd, likt *Sv. F.* 507 men med silfverinläggning i stället för brons och nedre parerstången plan samt halfrund knapp, väl bevaradt. Med tydlig blodränna, hvari spår af *inlagdt namn* på ena sidan. Klingan något böjd. L. 93 cm., klingans längd 78 cm. Parerstångens längd 10 cm.

Spjutspets af *järn*, med rund holk, hvilken dock upptill vid öfvergången till bladet är facetterad, bladet ryggadt. L. 35 cm., bladets största bredd 3,5 cm. Afb. fig. 379.

Yxa af *järn*, lik Rygh, *Norske Oldsager*, fig. 555, med skaftlappar åt båda håll och med plan, fyrsidig bane. L. ungefär 18—19 cm., bladets största br. 11,4 cm.

Sköldbuckla af järn, afb. fig. 380 (jfr Rygh, *Norske Oldsager*, fig. 565), med liten spets, brättet smalt och söndrigt, ena sidan inbucklad, fyra nithål med endast två kvarsittande nitar, af hvilka en dock mera liknar en vanlig spik. Största diameter, brättet inräknadt, 14,1 cm., höjd 7,6 cm.

Knif af järn med fyrsidig tånge, bladet mycket uppslipadt och kort i förhållande till tången. L. 12,9 cm.

Fig. 380. 1/3.

Betsel af järn (fig. 381) bestående af ett tvålänkadt bett, länkarna äro spiralvridna och haka i hvarandra, i andra ändan sitta platta ringar, i ringarna fyrkantiga beslag med i midten ett rundt hål, i hörnen nitar; ett af beslagen är lösbrutet och söndrigt. Ringarnas yttre diam. 5,4 cm.

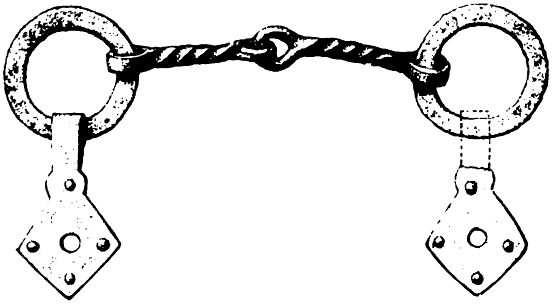

Fig. 381. 1/3.

Järnring med rembeslag, ringens ändar lagda öfver hvarandra. Ringens diam. 5,5 cm., beslagets l. 8,4 cm.

Järnring, hvarvid hänger dels ett något söndrigt rembeslag dels en ögleartad ten med upprullade ändar. Ringens ändar lagda på hvarandra. Ringens diam. 4,5 cm.

Beslag af järn, något söndrigt, bestående af två hopnitade skifvor, två runda hål i den större skifvan.

Två knifliknande järnföremål men mycket tunna, det ena med svagt S-formig böjning, mycket afsmalnande åt ena

ändan, det andra sönderbrutet i tre bitar. L. resp. 12 och 10 cm.

Rännformigt järnföremål med ena ändan upprullad till en liten ögla, söndrigt. L. nu 10,5 cm.

Hästskrapa af *järn* (fig. 382) med deladt, vridet handtag, i hvilket hänger en ring. Skaftets längd 15,1 cm., skrapans br. 15 cm.

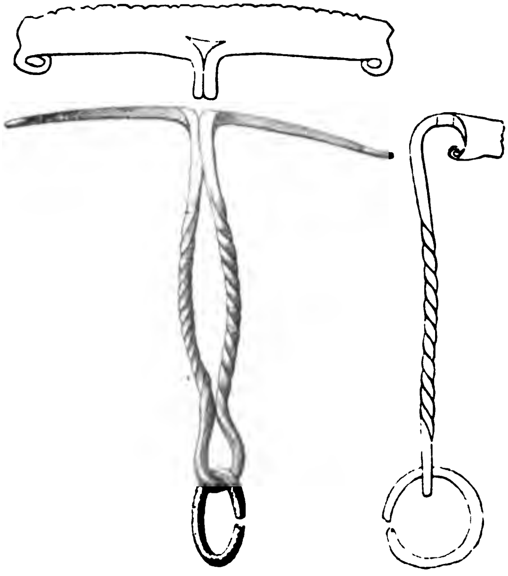

Fig. 382. 1/3.

Hank af *järn* (troligen till ett ämbar), med halfcirkelformig böjning och med en krok i hvardera ändan. Diameter mellan ändarna 27 cm.

Söndrigt beslag af *järn* med en nit, ändan slutar i en krok, möjligen fäste för handen. L. nu 4,6 cm.

Enligt meddelande af hittaren, Joh. Jonsson, hittades sakerna »i en grafkulle, hvari fanns ett med en häll öfvertäckt rum, hvari brända rester efter liket funnos och ofvanpå askan lågo vapnen, svärdet i riktning norr och söder».

År 1891 inkom fyndet inv. 8877, bestående af en bred *järnyxa* med mycket tunt blad, som *Sv. F.* 484, funnen vid gräfning jämte ett (eller två) lerkärl.[1]

Redan år 1841 förvärfvade museet från Östveda by ett fynd af liknande art (inv. 935):

---

[1] Jfr *Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening*, 1891, s. 32.

Ett *järnsvärd*, brutet i 2 stycken, omkr. 1 aln, 6 tum långt. En *lansspets* af *järn*, 16 1/2 tum lång. En *järnyxa*, nära 7 tum lång (lik *Sv. F.* 263). 6 *pilspetsar* af flera former och ett smalt *järninstrument* af obekant bestämmelse. Upptogs under gräfning af skogvaktaren Jan Hassel.

Af de hittills gjorda fynden framgår, att graffältet vid Östveda så småningom tillkommit under en lång tid, fr. o. m. det 7:e t. o. m. det 11:e århundradet e. Kr., eller i rundt tal 500 år, hufvudsakligen dock under denna tids senare hälft, vikingatiden, som brukar räknas från omkr. år 800 till midten af 1000-talet. Under denna period liksom under hela det första årtusendet af vår tidräkning rådde i Norden tvenne helt olika, dock jämnsides löpande grafskick, jordande och likbränning;[1] och det senare, sådant som det gestaltade sig under vår yngre järnålder, har just i Östveda-grafvarna representanter af synnerligen belysande art, då deras innehåll med skäl kan sägas vara rätt rikhaltigt i jämförelse med många andra, ofta ytterst torftiga graffynd från denna tid. Man måste därför beklaga, att omständigheterna ej från början medgifvit en fullt vetenskaplig undersökning, som tvifvelsutan skulle bidragit till en bättre förståelse af de här rådande förhållandena.

På bålet har man lagt den döde, rikt rustad för det lif, han nu skulle börja, mannen bland annat försedd med verktyg, hammare och knif, med bryne, kam, eldstål och flinta, kort sagdt, med allt det han behöfde för att möta de dagliga behofven. Men hit hörde ju, under denna de ärorika bragdernas och den råa styrkans tid, äfven vapen: sköld, yxa och svärd, spjut, pil och båge. Af klädseln återstår nu endast ringspännet, som höll ihop manteln. Slutligen fingo hästen och hunden göra sin herre sällskap. Kvinnans utstyrsel är en helt annan;

[1] Oscar Almgren, *Vikingatidens grafskick* i *Nordiska studier, tillegnade Adolf Noreen.* Uppsala 1904. Här finnes utförlig litteratur angifven.

här möta vi prydnader af skilda slag: ringar, spännen af olika utseende, hängsmycken och pärlor, de förra af brons, de senare af karneol, bergkristall och glas. Sedan bålet brunnit ut, samlade man ihop resterna i en urna, som nedsattes i en grund grop eller på jordytan; häröfver uppkastades nu grafhögen.

I detta sammanhang vill jag påpeka den sparsamma förekomsten af kol bland bålresterna. Detta tyder på, att den döde ej blifvit bränd på själfva grafplatsen, något som annars ej var ovanligt under denna tid.

En särskild uppmärksamhet förtjäna de *nitnaglar* och spikar, som förekomma i 1903 års fynd, grafvarna I och IV. Dylika finner man ofta, i större eller mindre antal, i den yngre järnålderns brandgrafvar. Hvartill hafva då dessa tjänat? Vid flera tillfällen har man påträffat grafvar med obrända lik, där de döda, ofta på det präktigaste utstyrda, blifvit jordade i farkoster af större eller mindre slag — jag vill endast påminna om de ståtliga fynden från Ultuna och Vendel i Uppland och nu senast (år 1903) från trakten af Tönsberg i Norge. Tydligen har det varit en rätt vanlig sed att äfven *bränna* de döda i båtar, ja, vi hafva till och med skriftliga bevis härpå. En arabisk resande, Ibn-Fadhlan, som år 921 eller 922 e. Kr. vid Bolgar i Ryssland kom i beröring med nordmän, sannolikt svenskar, omtalar, huru en af dessa, en storman, brändes i sitt praktfulla skepp på Volgas strand, och vidare heter det i hans berättelse: »om en fattig dör, bygga de åt honom en liten båt, lägga honom däri och förbränna den». — Liksom hos många andra folk ända in i de senaste tider rådde väl äfven hos våra förfäder den tron, att det var öfver vattnet vägen gick till de dödas land.

Som jag ofvan nämnt, sträcker sig graffältet vid Östveda öfver en lång tidrymd. De enskilda graffynden kunna emellertid närmare dateras, de erbjuda för öfrigt åtskilliga detaljer af intresse.

Graf I. Hela fyndet är synnerligen typiskt för en mansgraf från vikingatiden, särskildt gäller detta i fråga om vapnen och de ornerade kambitarna. Björnklor, tydligen härrörande från hudar, förekomma ej så sällan i järnålderns grafvar.

Graf II är af särskildt intresse, emedan mans- och kvinnosaker här uppträda i förening. Man har[1] satt detta i samband med, att, enligt hvad den fornnordiska litteraturen, t. ex. Sigurðarkviða, vet omtala, fall förekommit, då en afliden man följts på bålet af sin hustru eller af en eller flera trälinnor; här skulle således möjligen föreligga ett utslag af en dylik sed. Emellertid skulle man kanske äfven kunna tänka sig, att en efterbegrafning här ägt rum, något som också förekom under denna tid, åtminstone finnes intet, som strider emot ett dylikt antagande. Vid min undersökning kunde inga slutledningar i någondera riktningen dragas, så omrörda som alla lager då voro, ej heller vid en datering af de funna föremålen kan man komma frågans lösning närmare, såväl mans- som kvinnosakerna tillhöra nämligen vikingatiden och, hvad de sistnämnda angår, dennas senare del.

Som förhållandena nu äro, måste man inskränka sig till rena gissningar; här framför allt hade en orubbad graf troligen kunnat lämna goda upplysningar.

Graf(?) III. Föremålen tillhöra vikingatiden. I fråga om fyndets karaktär hänvisar jag till, hvad jag förut därom yttrat.

Graf IV. En kvinnograf från vikingatiden och, enligt hvad den ovala spännbucklan bestämdt anger, från dennas allra sista del, förra hälften af 1000-talet.[2]

1904 års fynd: inv. 12,221 A. Mansgraf, likaledes från vikingatiden.

I detta fynd ingår äfven en *stenmejsel*, förfärdigad under sista delen af vår stenålder och alltså med den respektabla

---

[1] Oscar Almgren, anf. st., s. 323.

[2] Jfr Oscar Montelius, *Öfversikt öfver den nordiska forntidens perioder.* i *Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift*, VIII, s. 162.

åldern af några tusen år, när den nedlades i den gamle vikingens graf. Liknande fynd af stenyxor och stenhammare har man vid tvenne tillfällen gjort i Norge i grafvar från den äldre järnåldern[1] och en gång på Gotland, här liksom vid Östveda i en vikingagraf.[2] Ända in i våra dagar tillskrifver ju folktron dylika föremål ett öfvernaturligt ursprung, de besitta en inneboende magisk kraft, som för deras ägare vid många tillfällen kan vara till stor nytta, och vi kunna vara öfvertygade, att detta åskådningssätt ej heller var främmande för våra förfäder under järnåldern, utan helt säkert mer spridt och rotadt än nu. I Uppsala Universitets Museum för nordiska fornsaker förvaras en i Uppland funnen, liten båtformig stenyxa, som blifvit försedd med en runinskrift och förmodligen gjort tjänst som amulett.[3] Förvisso är det i sådana vidskepliga föreställningar, vi hafva att söka motivet till stenföremålens nedläggande i grafvar, någon annan förklaring är ej möjlig.

1904 års fynd: inv. 12,221 B. Föremålen förskrifva sig sannolikt från en kvinnograf. Af intresse är den lilla ovala spännbucklan, hvilken får betraktas som en prototyp till de under vår vikingatid så vanliga stora ovala spännbucklorna. Den tillhör antagligen 600-talet, är dock kanske ännu något äldre.[4]

1841, 1891 och 1901 års fynd förskrifva sig från mansgrafvar; det förstnämnda tillhör 600- eller 700-talet, de senare vikingatiden.

---

[1] Oscar Montelius, *Sveriges forntid*, s. 158, not 5.

[2] Statens Historiska Museum, inv. 9121: 10. Skelettgraf (dock fanns här ock rester af en graf från den äldre järnåldern).

[3] Oscar Montelius, anf. st., s. 159 och *Les temps préhistoriques en Suède*, fig. 55, s. 53. — Inskriften är nu tyvärr mycket fragmentarisk. Enligt Bugges och Stephens' åsikt skulle runorna vara urnordiska; enligt benäget meddelande från prof. *O. v. Friesen* anser denne däremot, att de tillhöra den yngre runraden; de skulle således hafva inristats tidigast vid slutet af järnåldern och alltså möjligen vara samtida med åtminstone några af Östveda-grafvarna.

[4] *Månadsbladet*, 1873, s. 177; 1877, s. 461. *Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift*, VIII, s. 155.

Också från andra delar af Hedesunda socken föreligga fynd från den yngre järnåldern äfvensom uppgifter om grafhögar:

Berg. Grafhögar;[1]

Brunn. En »förtärd» spännbuckla af brons och ett järnsvärd, funna »i jorden». (Gefle Museum.) — Grafhögar. (A-T. A.[2])

Byn. Två tveeggade svärd, tre spjutspetsar, en yxa af järn, en dubbelskalig oval spännbuckla och en del af en dylik samt en öppen armring af brons; funnet vid gräfning på 60 cm:s djup, 2,4 m. från hvarandra.[3] (St. H. M., inv. 8975.)

Hade. Flera synnerligen värdefulla graffynd, bl. a. innehållande två spännen af gotländska former. (St. H. M., inv. 1209 o. 5412 a.)[4]

En yxa af järn (= *Sv. F.* 263), funnen vid Hade, är i kapten C. F. W. Gripenbergs samling. (A-T. A.)

Kofsta. Grafhögar.[5]

Landa. Grafhögar. (A-T. A.)

Lurberg. Grafhögar.[5]

Prästgården. Grafhögar, obetydliga. (A-T. A.)

Rångsta. Grafhögar. (A-T. A.)

Ön. Mer än 20 grafhögar, en del skadade; bland dem märkes en stor, 12—16 fot hög, vid Öns norra ända; vid den södra en domarering(?). (A-T. A.) På Ön äro funna en oval spännbuckla af finsk[6] eller estländsk form[7] och en bit af ett järnsvärd. (St. H. M. inv. 5412 b.)

---

[1] L. E. Åhrman, *Beskrifning öfver provinsen Gestrikland.* Stockholm 1861, s. 126.

[2] = Uppgiften hämtad ur *Antikvarisk-Topografiska Arkivet.*

[3] Både mans- och kvinnosaker. Jfr graf II vid Östveda. Fyndet är närmare beskrifvet i *Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening*, 1892 s. 35.

[4] Se H. Hildebrand i *Antikvarisk Tidskrift*, II, s. 304, och i *Månadsbladet*, 1874, s. 181. Oscar Montelius, *Svenska fornsaker*, fig. 401, 406, 474, 475. *Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift*, VIII, s. 152, not 1 o. 2; IX, s. 256, not 2; X, s. 63, not 1.

[5] *Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening*, 1890, s. 15.

[6] Oscar Montelius, *Statens Historiska Museum.* 7:e uppl. Stockholm 1901, s. 80.

[7] *Månadsbladet*, 1874, s. 180.

Ölbo. Ett tveeggadt svärd, en spjutspets, en pilspets, en nit af järn, brända ben; funnet i en grafhög. (St. H. M., inv. 8974.)[1]
Österbyggebo. Grafhögar.[2]

Härtill komma tvenne runstenar vid *Hade*[3] och vid *Kyrkan.*[4]

Medan således järnåldern är rikt företrädd, är detta så mycket mindre fallet med de föregående tidsåldrarna; från stenåldern föreligger intet fynd och från bronsåldern endast ett, en holkyxa (fig. 383, St. H. M., inv. 6609), från okänd fyndort inom socknen. Allt tyder på, att den egentliga bosättningen här ägt rum under järnåldern, under hvilkens senare del trakten torde haft en jämförelsevis talrik befolkning.[5] Helt säkert har det rådt en liflig beröring med denna tids blomstrande kulturområde närmast i söder, Mälarlandskapen,[6] ja, som vi sett, finnes åtskilligt, som pekar på en förbindelse jämväl med mera aflägsna orter, Gotland och de Östbaltiska länderna.

Fig. 383. 1/2.

[1] *Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening*, 1892, s. 35.
[2] *Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening*, 1890, s. 15.
[3] *Månadsbladet*, 1874, s. 183.
[4] *Bautil*, n:r 1090. — Vid *Kågbo* skall dessutom finnas en runinskrift på en klippa i Dalälfven; uppgiften är emellertid mycket tvifvelaktig. (A-T. A.)
[5] *Månadsbladet*, 1874, s. 72 och 179.
[6] Afståndet mellan Hedesunda och Vendel är endast 2—3 mil.

Otto Frödin.

Hufvudsakliga innehållet i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Månadsblad årgångarna 1872—1905 (bd 1—10).[1]

Adlerz, Gottfrid.
Arkeologiska undersökningar i Medelpad. *1898—99*, s. 183; *1900*, s. 1.

Almgren, Oscar.
Jättenedsfyndet, *1896*, s. 100.
Ett graffält från äldre järnåldern vid Alvastra i Östergötland, undersökt sommaren 1900. *1900*, s. 94.
En egendomlig båtgraf vid Ulltuna. *1901—02*, s. 147.

Almgren, Oscar.
Om fynden af romerska silfvermynt i Norden. Ur Sv. Forn.-fören:s tidskr. bd 11 (anm. af H. Hildebrand). *1901—02*, s. 41.

Andersson, P.
Bronsklubban från Dal. *1875*, s. 90.

Aspelin, J. R.
Antiquités du Nord Finno-Ougrien (anm. af H. Hildebrand). Häft. 1 och 2. *1877*, s. 582; h. 4, *1880*, s. 75, 187.

Baltzer, L.
Hällristningar från Bohuslän (anm. af H. Hildebrand). *1881*, s. 89.

[1] Bland innehållet förekommer dessutom:
Från Akademiens sammankomster (Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden).
Riksantikvariens årsberättelse.
Besökande i Statens Historiska Museum och K. Myntkabinettet.
Gåfvor till Statens Historiska Museum och K. Myntkabinettet.
Samlingarnas tillväxt.
Präglingen å Kungl. Myntet.
Ur den arkeologiska litteraturen (Ur lärda sällskapers handlingar och tidskrifter, Lärda sällskapers handlingar och tidskrifter, Sällskapers handlingar och tidskrifter, Litteratur).

Namn å författare, hvilkas arbeten blifvit anmälda eller ur hvilkas arbeten utdrag meddelats, äro tryckta med antikva. (= Aspelin, J. R.)

Bæhrendtz, Fabian.
Graffältet vid Öfre Ålebäck. *1896*, s. 107.

Berg, W.
Grafundersökningar vid Tormansbol och Slottsbrosundet. *1880*, s. 65.

Berlepsch, H. A.
De leipzigske bagarnes svenska fana. (Ur H. A. Berlepsch, Chronik vom ehrbaren Bäckergewerk.) *1882*, s. 140.

Bildt, Carl.
Sankt Birgittas reliker i Rom. *1893*, s. 16.

Blanchet, J. Adrien.
Les trésors de monnaies romaines et les invasions germaniques en Gaule (anm. af H. Hildebrand). *1901—02*, s. 41.

Brate, Erik.
Runologiska spörsmål 1—4. *1886*, s. 1, 49.
Det danska runverket. *1901—02*, s. 1. (Se äfven Wimmer.)
Runstenen i Orléans. *1901—02*, s. 58. (Se äfven Schück.)

Bruzelius, Nils G.
Öremölla-fyndet. *1874*, s. 9.

Bugge, Sophus.
Runinskrifter på marmorlejonet från Piræeus. *1875*, s. 97. Se äfven Undset.
Stipendiatberättelse. *1877*, s. 529.

Bugge, Sophus.
Rune-indskriften paa ringen i Forsa kirke i Nordre Helsingland (anm. af H. Hildebrand). *1877*, s. 542.
Norges Indskrifter med de ældre Runer (anm. af H. Hildebrand). *1892*, s. 40.

Cederström, Carl.
Stenyxa från Halland. *1877*, s. 489.

Dahlerup, Holm och Storch.
Tegninger af ældre nordisk Architectur (anm. af H. Hildebrand). *1890*, s. 46.

Desor, E.
Begrafningsplatser tillhörande pålbyggarne i Neuchâtel-sjön (anm. af H. Hildebrand). *1876*, s. 229. (Se äfven Gross.)

Dévéria, Gabriel.
Järnet hos Kineserna och hos Turkarne i Altai. *1892*, s. 35.

Djurklou, G.
Fornlämningarna vid Mölneby i Västergötland? *1876*, s. 335.
Ytterligare rörande grafundersökningarna vid Tormansbol och Slottsbrosundet. *1880*, s. 95. Se äfven Berg.

Ekhoff, Emil.
Konservering af äldre järnföremål. *1885*, s. 134.
Kyrka vid Granhammar i Vintrosa socken, Nerike. *1888*, s. 164.

Ekhoff, Emil.
Husaby kyrka i Västergötland. (Pm.) *1898—99*, s. 32.
Konserveringsåtgärder å Alvastra cistercienserklosters ödekyrka åren 1899 och 1900. *1901—02*, s. 31.
Konserveringsåtgärder vid Visby stads ringmur år 1900. *1901—02*, s. 35.
Om Trefaldighetskyrkan i Uppsala. (Pm.) *1901—02*, s. 162.
Om Vreta klosters kyrka i Östergötland. (Pm.) *1901—02*, s. 173.
Friläggande af Sankt Hans och Sankt Pers kyrkoruiner i Visby. (Akademiens skrifvelse till K. M:t.) *1903—05*, s. 386.

Evans, John.
Petit album de l'âge du bronze de la Grande Bretagne (anm. af H. Hildebrand). *1876*, s. 358.

Friberg, Algot.
Berättelse om grafundersökningar i Södermanland. *1879*, s. 5.
»Matordningen i biskop Hans Brasks hus» (ordförklaringar). *1885*, s. 141.
Hällkista vid Nöbbeled Mellangården. *1886*, s. 87.

Frödin, Otto.
Ett graffält från den yngre järnåldern vid Östveda i Hedesunda socken, Gestrikland. *1903—05*, s. 452.

Fürst, Carl M.
En nyfunnen hällristning i Torrums socken af Blekings län. *1880*, s. 158.

Goeje, J. van.
Förbindelserna mellan Sverige och Araberna. *1890*, s. 186.

Grill, Claes.
Konserveringsarbetena å Bohus' ruin. *1901—02*, s. 16.

Gross V.
Begrafningsplatser tillhörande pålbyggarne i Neuchâtel-sjön (anm. af H. Hildebrand). *1876*, s. 237. (Se äfven Desor.)

Gumælius, Otto.
En grafundersökning vid Rocklunda i Södermanland. *1883*, s. 122.

Gustafson, G. A.
Nyfunnen runsten. *1875*, s. 42. (Med tillägg af H. Hildebrand.)
Berättelse om grafundersökningar, gjorda i Lärbro socken, Gotland. *1878*, s. 633.
Ett gotiskt alfabet, inristadt å en i Uppsala museum förvarad sten. I. *1882*, s. 2. (Se äfven Läffler.)
Falkenbergs hus. 2. *1885*, s. 183. (Falkenbergs hus, 1 och 3, af H. Hildebrand.)

Hansson, Hans.
Grafvar på Tuna gård i Kalmar län. *1892*, s. 30.

Hausen, Reinhold.
Bidrag till Finlands historia (anm. af H. Hildebrand). *1883*, s. 23.

Hederström, Thure.
Slaggfynd från Östergötland. *1889*, s. 60.

Heikel, A. O.
Fynd från bronsåldern i Finland. *1888*, s. 74.

Hildebrand, Bror Emil.
Konung Johan Sverkerssons mynt. *1875*, s. 181.
Grafhögarne vid Gamla Uppsala. *1876*, s. 250.
Fynd vid Petersberg å Skeninge stads område i Östergötland. *1877*, s. 536.
Nya bidrag till Sveriges mynthistoria under medeltiden. *1879*, s. 180.
Riksantikvariens utlåtande rörande förslaget att nedrifva Norre Port i Halmstad. *1879*, s. 67.
Två fynd af danska mynt från 11:e århundradet. *1884*, s. 135.

Hildebrand, Bror Emil.
Den angelsaksiska myntsamlingen. *1881*, s. 174.

Hildebrand, Emil.
Namnlängden i almanackan. Reservation. *1900*, s. 137.

Hildebrand, Hans.
Arkeologiska paralleler. *1872*, s. 24, 118, (jfr 1890 s. 88), 152; *1873*, s. 1; *1874*, s. 36.
De arkeologiska perioderna. *1872*, s. 2.
De nedgräfda skatternas skyddsandar. *1872*, s. 129.
Dopfunt från romansk tid. *1872*, s. 123.
Dryckeskärl från 1500-talet. *1872*, s. 42.
En gömd skatt. *1872*, s. 121.
Ett envige. *1872*, s. 153.
Fornlämningar i Västmanland. *1872*, s. 84.
Fornminnen från Medeltiden. *1872*, s. 138.
Från den gotländska järnåldern. *1872*, s. 71; *1873*, s. 81.
Från den äldre järnåldern. *1872*, s. 10.
Från öfvergångsperioden. *1872*, s. 188.
Huru arbetades stenredskapen? *1872*, s. 20, 33, 113, 134, 161.
Huru bör en runsten afritas? *1872*, s. 139.
Hvar är dopfuntens rätta plats i kyrkan? *1872*, s. 105.
Konstminnen från 1100-talet. *1872*, s. 65.
Kyrkomålningar från Sveriges medeltid. *1872*, s. 189.
Lavatorium eller tvättkanna från romansk tid. *1872*, s. 12.
Målningarna i Ösmo kyrka. *1872*, s. 154, 169, 177.
Spjutkastning vid morgongåfvor. *1872*, s. 107.
Stenålderns provinser. *1872*, s. 145.
Svensk skulptur från år 1514. *1872*, s. 109.
Tors hammare. *1872*, s. 49.
Våmbs kyrka. *1872*, s. 17.
Berfendals-(Beffendals-)krucifixet. *1873*, s. 101.
Broderi från 1400-talet. *1873*, s. 75.
De nordiska helgonen: den h. hertig Knut, *1873*, s. 122; den h. Henrik, *1877*, s. 407.

Hildebrand, Hans.
Drottning Dorotheas jagthorn. *1873*, s. 161.
En arkeologisk studiekurs. *1873*, s. 87.
När blef Stenkil konung? *1873*, s. 120.
Ormhufvud-ringarne från äldre järnåldern. *1873*, s. 24, 36. Se *1891*, s. 137.
Sveriges antikvariska topografi. *1873*, s. 108.
Vapendrägten under medeltiden. *1873*, s. 41, 65, 100, 139, 194.
Våra fasta fornlämningar. *1873*, s. 33, 69, 83, 97, 113, 145.
Den antropologisk-arkeologiska kongressens sammanträde i Stockholm *1874*, s. 11, 113, 129, 185.
Falköpings kyrkoport. *1874*, s. 1.
Fornlämningar vid Dalelfven. *1874*, s. 72, 179.
Fynd af stenredskap i Asien. *1874*, s. 76.
Hällristningar i Australien. *1874*, s. 60.
När antogs k. Magnus Erikssons landslag? *1874*, s. 88.
Romansk grafsten från Västergötland. *1874*, s. 62.
Silfverspännen från början af medeltiden. *1874*, s. 81.
Svenska runristningar. *1874*, s. 13.
Svenska sköldformer. *1874*, s. 2, 65.
Öremölla-fyndet. *1874*, s. 27, 33, 58, 177.
Bronsklubborna. *1875*, s. 20, 169.
Bronsnycklar från medeltiden. *1875*, s. 165.
»Den kyrkliga konsten under Sveriges medeltid.» *1875*, s. 49.
En fick-almanack från 1300-talet. *1875*, s. 129.
Ett fynd af kufiska mynt i Dalarne. *1875*, s. 62.
Ett schack-spel. *1875*, s. 104.
Ett smycke från den senare järnåldern. *1875*, s. 125.
Från 1500-talet. *1875*, s. 88, 101.
Gränssten med runor, funnen i Västmanland 1872. *1875*, s. 170.
Halmstads äldsta sigill. *1875*, s. 1.
Helga lekamagillets i Stockholm sigill. *1875*, s. 185.
När skola de svenska universiteten få professioner i fornkunskap? *1875*, s. 81.
Om arkeologiska ortbeskrifningar. *1875*, s. 68.
Resebeskrifningar från medeltiden. *1875*, s. 37.
Skeninge stadsförsamling och grafstenarne i stadens kyrka. Tillägg. *1875*, s. 119.
Svenska myntfynd. *1875*, s. 34, 56; *1876*, s. 244.
Tors hammare. *1875*, s. 33.
Var Erik Segersäll en Göta rikes konung? *1875*, s. 73.
Värends fornminnen. *1875*, s. 4, 17.
Altarkärl från Visborgs slottskapell. *1876*, s. 293.
Den antropologisk-arkeologiska kongressen i Budapest. *1876*, s. 325, 359.
Ett assyriskt bronssvärd. *1876*, s. 272.
Fenikisk eller gutnisk? *1876*, s. 199.
Från slutet af järnåldern? *1876*, s. 307.
Från Västerbotten och Lappmarken. *1876*, s. 266.

Hildebrand, Hans.
Fynd från Floda socken i Södermanland. *1876*, s. 197.
Planritningar af äldre bondgårdar. *1876*, s. 356.
Två grupper af fornsvenska ortnamn. *1876*, s. 299.
Brakteatfyndet från Uppland. *1877*, s. 393.
Den historiska skolan och den arkeologiska. *1877*, s. 399.
Fyndet från Ödeshög. *1877*, s. 501, 521, 553.
Hvar låg Ansgarii Birka? *1877*, s. 433.
Nyköpingsfyndet. *1877*, s. 403.
Svenska runristningar. *1877*, s. 545.
Sveriges kyrkor och deras inventarier. *1877*, s. 452.
En sigillstamp från slutet af 1300-talet. *1878*, s. 585.
Järnåldern på Gotland. *1878*, s. 702, 733; *1879*, s. 49, 163; *1885*, s. 39.
Kronologiska anteckningar om våra runstenar. *1878*, s. 710; *1879*, s. 8.
Målningarna i Valö kyrka i Roslagen. *1878*, s. 599.
Nyfunna medeltidsmålningar (Husby-Sjutolfts kyrka). *1878*, s. 694, 758; *1879*, s. 47, 74.
Pilgrimsmärken från Vadstena. *1878*, s. 685. Se *1890*, s. 84.
Torpa-fyndet. *1878*, s. 687.
Vandalism. *1878*, s. 701.
Finnes Tor afbildad på en svensk funt? *1879*, s. 42.
Fynd af en gammal grafkista af ek. *1879*, s. 99.
Hjälmar med vildsvinsbild. *1879*, s. 1.
Lyckans hjul. *1879*, s. 3.
Namnen i almanackan. *1879*, s. 20, 35.
Svenska kyrkors funtar. *1879*, s. 78; *1880*, s. 49; *1895*, s. 131; *1896*, s. 137; *1897*, s. 10, 109.
Sveriges klockinskrifter. *1879*, s. 18, 93.
Ett guldspänne från medeltiden. *1880*, s. 81.
Fornlämningar i Himle och Viske härad, Halland. *1880*, s. 41.
Från järnåldern. *1880*, s. 17.
Indiska fornsaker. *1880*, s. 7.
Landskrona rådhus. *1880*, s. 27.
Medeltidens brakteater. *1880*, s. 1, 23, 167.
»Sveriges medeltid.» *1880*, s. 10.
Visby ruiner. *1880*, s. 87.
En gammal lur. *1881*, s. 1.
En stridslur från den tidigare järnåldern. *1881*, s. 147.
Målningar i Vendels kyrka i Uppland. *1881*, s. 171.
Om fornlämningarnas vård. *1881*, s. 161.
Vendelfyndet. *1881*, s. 179.
Brakteaten från Åsum i Skåne. *1882*, s. 176.
Det heliga blodet i Wilsnack. *1882*, s. 120.
Dunefyndet. *1882*, s. 85, 129, 169.
Dörr från Vånga kyrka i Östergötland. *1882*, s. 127.
En elfenbenskanna. *1882*, s. 15.
Handteckningar af Olaus Petri. *1882*, s. 1.

Hildebrand, Hans.

Nyfunna silfverskatter. *1882*, s. 97.
När kommo Germanerna till England? *1882*, s. 39, 49, 145.
Två silfverskedar. *1882*, s. 161.
Bidrag till Finlands historia. *1883*, s. 23.
Den svenska boktryckarekonstens 400-års-fest. *1883*, s. 53.
Det Bergerska testamentet. *1883*, s. 1.
Hvad betyder inna vingæf? *1883*, s. 73.
Hvad är vingæf? *1883*, s. 124.
Silfverfynd från Botels i Hafdhems socken, Gotland. 2. *1883*, s. 97. (Se äfven Es. Tegnér.)
Bror Emil Hildebrand †. *1884*, s. 97.
Det nya svenska runverket. *1884*, s. 31.
Nya anordningar i Statens Historiska Museum. *1884*, s. 84, 169.
Silfverfynd från Grausne i Stenkyrka socken, Gotland. De västerländska mynten. *1884*, s. 69. (De kufiska mynten beskrifna af Es. Tegnér s. 53. Prydnader m. m. af silfver beskrifna af Hj. Stolpe s. 72).
Två tillämnade verk (beskrifningar af Vendelfyndet, gruppkataloger). *1884*, s. 174.
Åldriga fornlämningar i Syrien. *1884*, s. 43, 49.
Ett bågspänne från Gotland. *1885*, s. 206.
Ett genmäle (mot art. i danska tidn. Dagbladet). *1885*, s. 95.
Falkenbergs hus. 1. *1885*, s. 57; 3. Fynden. *1885*, s. 200. (Falkenbergs hus, 2, af Gabriel Gustafson.)
Germanerne och åkerbruket. *1885*, s. 49.
Matordningen i biskop Hans Brasks hus. (Ej sign.) *1885*, s. 1. (Ordförklaringar af A. Friberg. *1885*, s. 141.)
Myntfyndet från Dælie i Norge. *1885*, s. 169.
Nordens äldsta mynt. *1885*, s. 122.
Angelsaksiska myntfynd i Sverige efter 1845. *1886*, s. 119, 178; *1887*, s. 16.
Fynden från Ringsjön. *1886*, s. 140, 184. (Se äfven C. D. Reventlow.)
Gustaf Adolf Sparre †. *1886*, s. 92.
Treperiodssystemets uppkomst. *1886*, s. 128.
Brobacka. *1887*, s. 53.
En stenyxa med romanska ornament. *1887*, s. 22.
En stenåldersgraf på Gotland. *1887*, s. 110.
Ett medeltidssmycke. *1887*, s. 1.
Ett praktspänne från Gotland. *1887*, s. 113.
Folkungakonungarnes tvåsidiga mynt. *1887*, s. 29.
Fornlämningarnas vård och domarne. *1887*, s. 23, 67.
Förfalskade fornsaker och mynt. *1887*, s. 3.
Grafvarna i kyrkorna. *1887*, s. 125.
Johan Carl Hedlinger. *1887*, s. 137.
Om dopfunten i Åkirkeby på Bornholm. *1887*, s. 179. (Se äfven Läffler.)
Oxe och drake. *1887*, s. 49.

Hildebrand, Hans.
Badebodafyndet. *1888*, s. 1.
Om en ny stadsplan för Visby. *1888*, s. 35. Se *1891*, s. 21.
Stormynten i Sverige 1512—1535. *1888*, s. 13, 145.
Gotlands medeltidskonst: 1. Kyrkornas väggskåp. *1889*, s. 97; 2. Fattigbössor. *1890*, s. 136.
Varnhems klosterkyrka. (Riksantikvariens utlåtande m. m.). *1889*, s. 1.
Altarprydnaden i Östra Herrestads kyrka. *1890*, s. 134.
Biskoparne och de kyrkliga fornsakerna. *1890*, s. 48.
Fru Nisbeths gåfva. *1890*, s. 163.
Fynd från Öster-Ryftes på Gotland. *1890*. s. 128.
Fyndet i Hagby kyrka. *1890*, s. 26.
Hvad man kan säga i Riksdagen. *1890*, s. 66.
Inspektor J. L. Nilssons samling. *1890*, s. 153.
Pilgrimsmärke från Vadstena. *1890*, s. 84. Se *1878*, s. 685.
Sturköfyndet. *1890*, s. 73.
Två prejudikat i fråga om äldre kyrkomålningar. *1890*, s. 13.
Visby domkyrka och dess grafvar. *1890*, s. 165.
Anslag till Vadstena kyrkas restaurerande. *1891*, s. 61.
Barlingbo-skrinet. *1891*, s. 180.
Ett mantellås. *1891*, s. 31.
Ett skrin af hvalrosstand. *1891*, s. 183.
Forshems kyrkotorn. (Riksantikvariens reservation.) *1891*, s. 112.
Fynd från Gamla Uppsala. *1891*, s. 142, 156.
Fynd från Källemosse i Skåne. *1891*, s. 90.
Kyrkobeskrifningar. *1891*, s. 189.
Medeltidssmycken från Halland. *1891*, s. 29.
Prosten Axel Lundhs samling (inv. 8966). *1891*, s. 170.
Riksheraldikern och Uppsala domkyrka (Akad:s utlåtande jämte uttalande af Riksantikvarien). *1891*, s. 162.
Visby stadsplan. *1891*, s. 21. Se *1888*, s. 35.
Ytterligare om ormhufvudringar. *1891*, s. 137. Se *1873*, s. 24, 36.
Huru fornminnena vårdas i Brunskogs kyrka. *1892*, s. 73.
Näsby- och Inedals-fynden. *1892*, s. 167.
Smycken från medeltiden. *1892*, s. 20.
Svenska grafstenar. 1—21. *1892*, s. 81; *1897*, s. 88. (22 se Läffler.)
Sveriges cistercienser-kyrkor. 1. Alvastra. *1892*, s. 132.
Tornkapellet i Mariakyrkan i Visby. *1892*. s. 130.
Ur hofjägmästaren Carl Follins samling. *1892*, s. 62.
Vadstena klosterkyrka. (Akad:s utlåtande jämte Riksantikvariens pm.) *1892*, s. 157.
Vapenbilderna i medeltidens sköldebref. *1892*, s. 138.
Visby ringmur. (Pm.) *1892*, s. 141, 156.
Lyxen vid 1300-talets midt. *1893*, s. 30.
Skoklosters kyrka. (Pm.) *1894*. s. 106.
Albert målare eller pärlstickare. *1895*, s. 128.
Målningarna i Hemse kyrka, Gotland. *1895*, s. 33.
Planen utanför Kaisarporten i Visby stadsmur. (Skrifvelse till K. M:t.) *1895*, s. 141.

Hildebrand, Hans.
Västerås domkyrka. *1895*, s. 32.
Axevalls ruin. (Skrifvelse till K. B. i Skarab:s län.) *1896*, s. 26.
Djurformade spännen. *1896*, s. 132.
Minnen af Karolinerna i Jämtland. (Skrifvelse till Jämtlands Forn.-fören.) *1896*, s. 26.
Nyfunna målningar. (Vadstena kloster, Appuna kyrka.) *1896*, s. 103.
Kungsstugan i Örebro. *1897*, s. 102.
Målningar i gotländska kyrkor. *1897*, s. 105.
Skulpterad sten rest i Uppsala Carolina-park. (Skrifv. t. Rekt.-Ämb. vid Upps. univ.) *1897*, s. 104.
Tvenne gamla apsiskyrkor. (Kil och Heda.) *1897*, s. 1.
Namnlängden i almanackan. (Akad:s utlåt. jämte Riksantikvariens m. fl:s reservationer.) *1900*, s. 122.
De romerska denarerna i mellersta och norra Europa. *1901—02*, s. 41.
Vetenskaplig undersökning af Sveriges ortnamn. (Skrifv. t. K. M:t.) *1901—02*. s. 26.
Restaureringsfrågan. (Pm.). *1903—05*, s. 298.

Hildebrand, Karl.
Protokoll, hållet vid öppnandet af framlidna Hennes Maj:t Drottning Catarina Jagellonicas grafkista i Uppsala domkyrka den 1 juni 1892. *1892*, s. 59. (Underskrifvet af Hans Hildebrand.)

Hofberg, Herman.
Gränssten med runor, funnen i Västmanland 1872. *1873*, s. 17. (Se äfven H. Hildebrand. *1875*, s. 170.)
Fornlämningar i Västmanland. *1875*, s. 105.
Stipendiatberättelse: Om fornlämningar i Halland. *1877*, s. 565.
Kort öfversikt af Hallands naturbeskaffenhet och fornlämningar. *1881*, s. 81.

Ihrfors, Erik.
Uplandia sacra (anm.). *1897*, s. 81.

Imhof-Blumer und Keller.
Tier- und Pflanzenbilder auf Münzen und Gemmen des klassischen Alterthums (anm. af H. Hildebrand). *1890*, s. 44.

Karlin, G. J:son.
Grafundersökning i Bodarp år 1887. *1888*, s. 187.

Karlsson, K. H.
Erengisle Tyrgilssons sigill. *1890*, s. 12.

Klemming, G. E.
Bröderne i S:t Gertruds gille i Stockholm 1419—1484 (anm.). *1882*, s. 28.

Kurck, Arvid.
Om lädermynten. *1874*, s. 17. Med ett tillägg af A. W. S. (Stjernstedt).
Om ortnamnen i Skåne på röd. *1876*, s. 357.

Langlet, E. V.
Berättelse om de under innevarande år vid Visby kyrkoruiner utförda underhålls- och förbättringsåtgärder. *1884*, s. 191; *1885*, s. 145.

Lenormant, Fr. m. fl. förf.
Populära handböcker i numismatik (anm. af H. Hildebrand). *1890*, s. 94, 141.

Liljegren, J. G.
Bref till Per Tham angående fornlämningar i Västergötland. *1879*, s. 88.

Lilliehöök, C. B.
Nyfunnen gånggrift i Asklanda socken, Gäseneds härad, Västergötland. *1875*, s. 128.

Lindal, P. J.
Nyfunnen runsten i Uppsala. *1875*, s. 124.

Lisch, G. F.
Minnen af konung Albrekt, hans gemål Rikardis och hans fader hertig Albrekt. *1876*, s. 261.

Ljunggren, Thure.
Bref till Per Tham angående fornlämningar i Västergötland. *1879*, s. 25.

Lundberg, A. W.
Fornlämningar vid Ronehamn. *1873*, s. 73.

Låftman, E.
Två grupper af fornsvenska ortnamn. *1876*, s. 295.
Bergunda kyrktorn. *1880*, s. 161.

Läffler, L. Fr.
Om den fornsvenska hednalagen. (Leffler.) *1879*, s. 100.
Ett gotiskt alfabet, inristadt å en i Uppsala Museum förvarad sten. II. (Leffler.) *1882*, s. 4. (Se äfven Gustafson.)
Om dopfunten i Åkirkeby på Bornholm. *1887*, s. 13. (Se äfven H. Hildebrand. *1887*, s. 179.)
En förbisedd Sigurdsristning. *1890*, s. 85.
Svenska grafstenar. 22. Grafsten, Vårdnäs kyrka i Östergötland. *1903—05*, s. 420. (1—21 se H. Hildebrand. *1892*, s. 81.)

Löfgren, N. I.
Efterlämnade papper (anm. af C. G. Styffe). *1883*, s. 90.

Mandelgren, N. M.
Atlas till Sveriges odlingshistoria. Afd. Bostäder och husgeråd (anm. af H. Hildebrand). *1878*, s. 658.

Martin, F. R.
Fibulor och söljor från Kertch. *1894.* Bihang.
Föremål af koppar och brons från Egypten och Cypern. *1897.* Bihang.

Melander, C. A.
Botanisk belysning af arkeologiska spörsmål. *1891,* s. 63.

Mestorf, J.
Vorgeschichtliche Alterthümer aus Schleswig-Holstein (anm. af H. Hildebrand). *1885,* s. 143.

Montelius, Oscar.
Ett fynd från slutet af järnåldern. *1872,* s. 89.
Gjutformar från bronsåldern. *1872,* s. 97.
Glaskärl från hednatiden, funna i Sverige. *1872,* s. 38.
Romerska och byzantinska mynt funna i Sverige. *1872,* s. 55, 73, 81.
Bronsvagnen från Ystad. *1873,* s. 4, 19, 52.
Ett fynd af frankiska mynt i Sverige. *1873,* s. 169.
Graffältet vid Greby. *1873,* s. 146.
Om de ovala spännbucklorna. *1873,* s. 177; *1877,* s. 461.
Våra fasta fornlämningar. *1873,* s. 49. (Se äfven H. Hildebrand s. å.)
Angelsaksiska mynt funna i Småland. *1874,* s. 43.
En bronscelt funnen i Lappland. *1874,* s. 145.
Minnen från Lapparnes stenålder i Sverige. *1874,* s. 97, 147, 161.
Ett spänne från Öja socken i Södermanland. *1875,* s. 65.
Grafundersökningar i Västergötland. 1. Hällkista vid Kinna-Sanden i Marks härad. *1877,* s. 412. 2. Hällkista vid Karleby Utbogården i Vartofta härad. *1877,* s. 425.
Två nordiska bronsåldersaker funna i Schweiz. *1879,* s. 141.
Ett fynd från vår bronsålders äldsta tid. *1880,* s. 129.
Minnen från bronsålderns slut i Norden. *1880,* s. 97.
Två fornsaker af brons från Östergötland. *1880,* s. 11.
Om den nordiska bronsålderns ornamentik. *1881,* s. 17.
»Brandpletter» i Östergötland. *1882,* s. 181.
Bronsringar från Stenkyrka socken på Gotland. *1882,* s. 13.
Ett guldfynd från bronsåldern. *1884,* s. 1.
Om det nordiska bronsåldersspännets härkomst. *1884,* s. 12.
Två bronsåldersfynd från Skåne. 1. Fynd från Sylstorp i Qvidinge socken, Södra Åsbo härad, Kristianstads län. *1884,* s. 180. 2. Fynd från Ynglingarum i Häglinge socken, Västra Göinge härad. Kristianstads län. *1884,* s. 190.
Ett bronssvärd funnet i hafvet. *1885,* s. 75.
Ett fynd från vår järnålders första dagar. *1885,* s. 78.
Människobild från bronsåldern. *1886,* s. 42.
Ett fynd från Eskelhems prästgård på Gotland. *1887,* s. 145.
Ett bronskärl funnet vid Bjersjöholm i Skåne. *1889,* s. 125.
En bronsåldersgraf vid Bjärlöf i Skåne. *1889,* s. 190.
Ett fynd från Athens akropolis. *1889,* s. 49.
De förhistoriska perioderna i Skandinavien. *1893.* Bihang.

Mortillet, Gabriel et Adrien, de.
En ny arkeologisk atlas (anm. af H. Hildebrand). *1882*, s. 142, 165.

Müller, Sophus.
Nordiske Fortidsminder udgivne af det kgl. Nordiske Oldskriftselskab. 2. Det store Sølvkar fra Gundestrup i Jylland (anm. af H. Hildebrand). *1892*, s. 41.

Möller, P. von.
Bidrag till Hallands historia (anm. af H. Hildebrand). *1874*, s. 78.

Naue, Julius.
Die Hügelgräber zwischen Ammer- und Staffelsee, geöffnet, untersucht und beschrieben von dr Julius Naue (anm. af Oscar Montelius). *1887*, s. 120.

Nilsson, Sven.
Om lädermynten. *1874*, s. 49.

Nordenskiöld, Erland.
Bensamling från stenåldersboplats på Gotland, insamlad af folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson. *1900*, s. 66.

Nordenskjöld, C. F.
Minnesmärken inom Skärkinds härad, Östergötlands län (stipendiatberättelse). *1877*, s. 441.

Nordin, Fredrik.
Borgen vid Ringvide gård, Fole socken, på Gotland. *1874*, s. 69.
Om Gotlands fornborgar. *1881*, s. 97.
Gotlands s. k. kämpagrafvar. *1886*, s. 97, 145; *1888*, s. 49, 97, 158.

Nordlander, Johan.
Norrländska namnstudier. 1. Några sockennamn. 2. Några enskilda ord i ortnamn. *1895*, s. 108, 120.
Med preposition sammansatta ortnamn. *1896*, s. 88.

Nyman, A. L.
Kuinka suomen kivikauden kalusto jakautun muotobutkimusten mukaan (anm.). *1882*, s. 27.

Olsson, P.
Fynd af gammaldags farkoster i Skåne. *1875*, s. 59.
Hällristningar i Skåne. *1875*, s. 44.

Palmgren, L. F.
Hällkista vid Rydaholm i Småland. *1878*, s. 586.

Peringskiöld, Johan.
Ur Akademiens arkiv:
Konung Karl Knutssons silfkar. *1885*, s. 158.
Minnesskrift om Trollarnes silfverkar. *1885*, s. 165.

Perrot, Georges et Chipier, Charles.
Histoire de l'art dans l'antiquité (anm.). *1882*, s. 29.

Pipping, Hugo.
Om några gotländska runinskrifter. *1900.* s. 50.

Retzius, G.
Undersökning af några franska dösar (dolmens). *1875.* s. 145.

Reventlow, C. D.
Fynd från Ringsjön. *1883.* s. 60; *1886.* s. 186; *1884.* s. 77. 107. (Bil. af Bernh. Lundgren. Aug. Qvennerstedt. Japetus Steenstrup.) (Se äfven H. Hildebrand. *1886.* s. 140. 184.)
Samlingen på Finnholt af kust- och verkstadsfynd från Ringsjön. *1885.* s. 82.
Yxformer från stenåldern i Ringsjöfynden. *1889.* s. 145.

Rossi. Giovanni Battista de.
Angelsaksiska mynt funna i Italien. *1884.* s. 23. (Ur *Notizie degli scavi* 1883.)

Rygh. O.
Norske myntfund fra det niende Aarhundrede (anm. af H. Hildebrand). *1877.* s. 495.
Bidrag til en oversigt over den skandinaviske stenalder i Norge (utdrag ur). *1877.* s. 500.

Salin, Bernhard.
Fornminnen i Uppland undersökta sommaren 1890. Åshusby. Husby. Svista, Lyan och Kungsfjällsbackarna. *1890.* s. 100.
Graffältet på Odensbacken. *1891.* s. 103.
Brakteatfynd från Västergötland. *1892.* s. 38.
Fynd från Djurgårdsäng. Västergötland. *1892.* s. 10.
Fynd från Hult i Ånimskogs sn. Dal. *1892.* s. 90.
Romerska och byzantinska guldmynt funna i svensk jord. *1892.* s. 114.
Fynd från Finjasjöns strand. Skåne. *1894.* s. 84.
Några tidiga former af germanska fornsaker i England. *1894.* s. 23.
Undersökningar å Selaön sommaren 1893. *1895.* s. 68.
Ett järnåldersfynd från Uppland. *1896.* s. 28.
Vikingatidsfynd från Fornvi i Ockelbo socken. Gestrikland. *1895—99.* s. 54.

Schück, H.
Namnlängden i almanackan. Reservation. *1900.* s. 130.
Runstenen i Orléans. (Se äfven Brate.) *1901—02.* s. 70.

Schürer von Waldheim, W.
Fornlämningar utmed Länna—Norrtelje-banan. *1884.* s. 2.

Segerstedt, Albrekt.
Arkivet å en svensk bondgård. *1888.* s. 70.

Sernander, Rutger.
Om fyndet af ett lerkärl i Vifvelsta-mossen. Markims socken. Uppland. *1900.* s. 38.

Stephens, George.
En svensk solskifva med runinskrift. *1877*, s. 492.
Pilgårdarunstenen i Boge socken på Gotland. *1878*, s. 593.

Stjerna, Knut.
Till de likarmade fibulornas typologi. *1903—05*, s. 423.
Arkeologiska anteckningar till Beovulf. *1903—05*, s. 436.

Stjernstedt, A. W.
Om lädermynten. (Se äfven Kurck.) *1874*, s. 26.

Stolpe, Hjalmar.
Meddelanden från Björkö: 1. (En kristen begrafningsplats.) *1878*, s. 671. 2. *1880*, s. 33.
Silfverfynd från Grausne i Stenkyrka socken, Gotland: afdeln. prydnader m. m. af silfver. *1884*, s. 72.
Österhvarfsfyndet. *1897*, s. 82.

Säve, Carl.
Kyrkodörrsringen i Angelstad. *1873*, s. 129.

Söderberg, Sven.
En kristen grafplats funnen i Helsingborg. *1884*, s. 14.
Hällkista från bronsåldern. *1884*, s. 163.
Reseberättelse. *1891*, s. 34, 79, 125.

Söderwall, K. F.
Några anmärkningar om bearbetningar af skriften De regimine principum af Egidius de Columna. *1880*, s. 51.

öderwall, K. F.
Några svenska medeltidsord förklarade (anm.). *1880*, s. 32.
Studier öfver konungastyrelsen (anm.). *1880*, s. 32.

Tegnér, Es.
Silfverfynd från Botels i Hafdhems socken, Gotland. 1. De kufiska mynten. (2 se H. Hildebrand.) *1883*, s. 97.
Silfverfynd från Grausne i Stenkyrka socken, Gotland. De kufiska mynten. *1884*, s. 53.

Tham, Per.
Bref från. *1878*, s. 766.

Tornberg, C. J.
Fynd af danska mynt vid Kivik i Skåne. *1872*, s. 92.

Tynell, Lars.
Västra Tomarps kyrka i Skåne. *1892*, s. 104.

Törnebladh, R.
Namnlängden i almanackan. Reservation. *1900*, s. 134.

Ulfsparre, Sigge.
Iakttagelser under resor åren 1870—1876 jämte några anteckningar om en samling af fornsaker bildad af S. Ulfsparre. *1878*, s. 607.

Undset, Ingvald.
Runlejonet i Venedig. *1884*, s. 19. (Se äfven Bugge.)

Wadstein, Elis.
Om ᚢ-runans förmenta användning i stället för ᛁ-runan. *1891*, s. 70.

Welin, S.
Nyfunna grafvar vid Skara domkyrka. *1889*, s. 121.

Wennersten, O. V.
En båtformig hällkista nära Visby. *1903—05*, s. 417.

Werner, Hilder.
Mynt funna i Västergötlands jord (anm.). *1880*, s. 32.

Wibling, Carl.
Tvenne medeltidsgrafvar i Lunds domkyrka. *1890*, s. 116.
Stenåldersfynd från Augerum i Blekinge. *1895*, s. 124.

Wimmer, Ludvig F. A.
De danske runemindesmærker (anm. af E. Brate). *1901—02*, s. 1.

Wiström, J. A.
Ur Helsinglands Fornminnes-Sällskaps årsberättelse för 1879. *1880*, s. 56. D:o för 1889. *1890*, s. 63.

Wittlock, J. A.
Jordfynd från Värends förhistoriska tid. Supplement 1. *1883*, s. 159.

Worsaae, J. J. A.
The industrial arts of Denmark (anm.). *1883*, s. 93, 142.

Arbetsplan för undersökning af svenska ortnamn (K. M:ts bref af d. 20 okt. 1905 med bil.). *1903—05*, s. 395.

Behof af inredningsanslag. (Akad:s skrifvelse till K. M:t.) *1890*, s. 58.

Behof af nya eller extra anslag. (Akad:s skrifvelse till K. M:t.) *1883*, s. 136.

Bergerska donationen (Antikvariska och Historiska Nämndernas berättelser). *1885*, s. 21; *1886*, s. 25; *1898—99*, s. 177.

Bestämmelser rörande besök i kyrkoruinerna i Visby. *1890*, s. 60.

Birger Jarls föregifna bild i Tavastehus. *1885*, s. 84.

Etnografiska forskningar i sammanhang med Vanadis' världsomsegling. (Akad:s skrifv. till K. M:t m. m.) *1883*, s. 38, 49.

Friläggande af S:t Hans och S:t Pers kyrkoruiner i Visby (Akad:s skrifvelse till K. M:t). *1903—05*, s. 386.

Från digerdödens tid. *1874*, s. 77.

Fynd från Värend, Småland. *1892*, s. 75.

Fynd på Helgeandsholmen år 1805. (Akad:s skrifvelse till K. M:t.) *1888*, s. 89.

Gotlandssten i utlandet. *1890*, s. 41.

Graffynd från Kråkberg, Mora s:n och t:g i Dalarne. *1894*, s. 79.

Guldkedjor som kungl. belöningar. *1885*, s. 86.

Hängprydnad af sten. *1886*, s. 47.

Häradssigill från medeltiden (afskrift af kungabref af år 1456). *1896*, s. 98.

Inkvarteringsräkning från år 1675. *1881*, s. 14.

Kulturhistoriska museet i Lund (Akad:s skrifvelse till K. M:t). *1892*, s. 185.

Kurckska samlingen. *1895*, s. 82.

Kyrkmålningar:
  Lärbro kyrka, nyfunna väggmåln. fr. 1300-talet. *1872*, s. 111.
  Rute kyrka, nyfunna väggmåln. *1873*, s. 93.
  Snårestads kyrka. *1874*, s. 14.
  Ösmo kyrka, väggmåln. *1872*, s. 111.

Köpings hus och tingshögen. *1874*, s. 15.

Lifrust- och klädkamrarne (Akad:s skrifvelse till K. M:t). *1884*, s. 39.

Luthers vigselring. *1880*, s. 31.

Lämningarna af Julita kloster. *1872*, s. 173.

Märkedagar· *1879*, s. 23, 60, 90, 151, 185.

Namnlängden i almanackan (Akad:s skrifvelse till K. M:t jämte reservationer af Hans Hildebrand, H. Schück, R. Törnebladh, Emil Hildebrand). *1900*, s. 122.

Ny lokal för Statens Historiska Museum. (Akad:s skrifvelse till K. M:t, jämte pm. af Riksantikvarien.) *1898—99*, s. 38.

Ovala spännbucklor i Normandie. *1872*, s. 47.

Rangordning för fruntimmer i Halmstad af år 1662. *1880*, s. 46.

Reglemente för Loubatska donationen. *1890*, s. 62.

Restaureringsfrågan (Akad. skrifvelse till K. M:t, jämte pm. af Riksantikvarien). *1903—05*, s. 296.

Skeninge stadsförsamling och grafstenarne i stadens kyrka (ämbetsskrifvelser m. m.). *1875*, s. 113. (Tillägg se H. Hildebrand.)

Skydd för historiska ruiner samt kyrkornas målningar och minnesvårdar (två framställningar till K. M:t). *1891*, s. 116.

Svensk export under medeltiden. *1881*, s. 15.

Svenska myntfynd i K. Myntkabinettet. *1882*, s. 76, 113, 172; *1883*, s. 81; *1885*, s. 108.

Tillägg till Riksheraldikerns instruktion. *1885*, s. 121.

Undersökning af en gånggrift vid Karleby kyrka i Västergötland. *1873*, s. 10.

Uppsala domkyrka och hennes grafvar (ämbetsskrifvelser af Riksantikvarien m. fl.) *1887*, s. 76.

Varnhems klosterkyrka (ämbetsskrifvelser af Riksantikvarien m. fl.). *1889*, s. 1.

Vården om kyrkornas fornlämningar (ämbetsskrifvelser af Riksantikvarien m. fl.) *1885*, s. 97.

Åverkan å den svarta jorden å Björkö (ämbetsskrifvelser af Riksantikvarien m. fl.). *1883*, s. 145; *1884*, s. 74.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

form 410

B'D MAY 7 1915